A. STEPANOV

PORT-ARTHUR

A. STEPANOV

A. STEPANOV

PORT-ARTHUR

ROMAN

★

1959

E. S. P. L. A. — C A R T E A R U S Ă

Traducere de
Al. Ştefănescu Medeleni şi *A. Ivanovski*

NOTĂ AUTOBIOGRAFICĂ

M-am născut la Odesa, în 1892. Din tată-n fiu, înaintaşii mei au fost militari, artilerişti. Era deci firesc ca în familia noastră să dăinuie tradiţii de virtute militară, de glorie a armelor ruseşti.

Auzeam adesea pe tatăl şi pe bunicul meu cum povesteau despre campaniile la care au luat parte, despre vitejia ostaşului rus. Le ascultam cu nesaţ cuvintele şi, înflăcărat, visam să săvîrşesc şi eu fapte de arme. Mă cufundam cu patimă în tomuri militare şi sorbeam cu toate fibrele sufletului biografiile marilor conducători de oşti ruşi — Suvorov şi Kutuzov, descrieri de bătălii şi episoade din războaie, povestiri despre oameni cutezători şi hotărîţi, gata să înfrunte şi moartea pentru Patria lor. Astfel, dragostea pentru arta militară, pentru oastea rusă mi-a rămas în inimă pentru toată viaţa. Şi totuşi, iată că n-am devenit militar de meserie. Tatăl meu, artilerist cu studii superioare, mi-a trezit interesul pentru ştiinţele exacte — matematica, mecanica, fizica, şi ele m-au pasionat tot mai mult, determinîndu-mă să aleg profesiunea de inginer.

Cît despre literatură, nu pot spune că a fost din capul locului o preocupare deosebită pentru mine: nu ţin minte să fi făcut vreodată versuri şi n-am scris în viaţa mea nici schiţe, nici nuvele. E drept că în timpul primului război mondial, la care am luat parte ca ofiţer combatant, am început să-mi trec într-un caiet unele însemnări zilnice, lucru pe care l-am repetat şi în războiul civil. Scriam despre ceea ce îmi stîrnea mai viu interesul şi se impunea să fie aşternut pe hîrtie, neapărat: viaţa aspră a ostaşilor, plină de bărbăţie şi eroism, neînfricarea lor în luptă şi conştiinţa datoriei, de care dădeau dovadă. Bineînţeles însemnările

mele zilnice din vremurile acelea nu aveau nici pe departe croiala unei opere literare, dar ele m-au învăţat să observ, să discern şi să desprind ceea ce merită să fie reţinut, aspectele cele mai de seamă ; după cum tot ele au fost acelea care mi-au pus pentru prima oară la încercare puterea de a scrie.

Activitatea mea de ostaş a luat sfîrşit la Kronstadt, în 1921 : participam acolo la acţiunea de reprimare a rebeliunii contrarevoluţionare albgardiste, cînd am suferit o contuzie, ce mi-a răpit pentru multă vreme capacitatea de muncă. Mai tîrziu, la Krasnodar unde mă stabilisem, am lucrat ca inginer la diferite instituţii şi am predat cursuri de specialitate în şcoli superioare.

În 1932 m-am îmbolnăvit grav şi am fost ţintuit la pat ani de-a rîndul. Deprins toată viaţa să muncesc, suportam cu greutate inactivitatea mea forţată ; o întrebare chinuitoare se ridica în faţa-mi : ce e de făcut ? Şi iată că, în lungile nopţi de insomnie, cînd imaginile din trecut se perindau şirag pe dinaintea ochilor mei, în mintea-mi reînviau nenumărate fapte de neuitat din timpul eroicei apărări a Port-Arthurului, pe care am trăit-o în copilărie [1]*. Amănuntele se îmbulzeau, prindeau contur, erau prezente bărbăţia şi eroismul fără de seamă, de care au dat dovadă atîţi soldaţi şi ofiţeri din gradele inferioare ; vedeam chipurile luminoase ale puţinilor generali şi amirali cinstiţi : Makarov, Kondratenko, Belîi, în contrast izbitor cu activitatea josnică a unora ca Stessel, Fok şi alţi mişei. Şi încetul cu încetul a pus stăpînire pe mine cerinţa imperioasă de a scrie despre toate acestea, de a povesti faptele eroilor necunoscuţi — oameni simpli, devotaţi Patriei lor, pentru care şi-au vărsat sîngele pe îndepărtatele coline ale Arthurului.*

M-am aşternut pe lucru. Întins în pat, am început să însemn cu creionul momente ce mi se întipăriseră în memorie. Curînd, însă, mi-am dat seama că uitasem multe, că multe nu înţelegeam, că de fapt ştiam prea puţin despre adevărata stare de lucruri din fortăreaţa asediată. A trebuit deci să-mi îndrept atenţia asupra materialelor istorice, să citesc o mulţime de cărţi, să cercetez documentele vremii, păstrate în arhive. Dar nici acest studiu nu-mi oferea totul : îmi lipsea încă acea vie comunicare cu oamenii care au participat efectiv la eroica apărare a Port-Arthurului. Şi căutînd să întregesc, să însufleţesc prin povestirile lor materialul strîns de mine, am avut fericitul prilej să cunosc o seamă de oameni vrednici de tot interesul, care mi-au împărtăşit cu dărnicie

---

[1] A. Stepanov se afla la Port-Arthur, alături de tatăl său, în timpul asediului (n. ed.).

episoade preţioase, autentice, dar date uitării, din zilele asediului.

Strîngerea, sistematizarea şi prelucrarea tuturor acestor materiale, mi-au cerut mai bine de patru ani. Între timp mă însănătoşisem şi-mi reluasem activitatea de inginer. Nu mă mai înduram, însă, să părăsesc munca literară începută. Apărătorii Port-Arthurului îmi deveniseră apropiaţi şi scumpi, mă gîndeam mereu la ei, nu-i mai puteam uita.

Cînd începusem romanul n-aveam încă experienţă scriitoricească, şi lipsa de practică îmi stînjenea munca. Dacă planul şi compoziţia lucrării îmi apăreau clar, în schimb nu eram atît de sigur cînd trebuia să mă fixez asupra vreunui personaj. Alături de cele istorice, reale, ca Makarov, Kondratenko, Belîi, Stessel, Fok, Reis, Saharov, Boreiko, Varia, Haritina şi alţii, am introdus şi personaje, de data aceasta imaginare, ca Riva, Tanaka, Blohin, Rodionov. În sfîrşit, se angrenau în acţiune şi unele personaje reale care trăiau încă pe cînd scriam la roman : le-am înfăţişat sub alt nume, ca în cazul lui Zvonariov, sau al învăţătoarelor.

Descrierea personajelor istorice nu era uşoară. Documentele oglindind viaţa şi activitatea lor se dovedeau insuficiente ; simţeam necontenit şi imperios dorinţa să umplu lacunele rămase, cu amănunte şi precizări noi. Asta m-a hotărit să caut rudele, sau fie şi numai cunoştinţele eroilor mei, care-şi puteau aminti cîte ceva din viaţa lor ; să scotocesc mai departe prin arhive, însemnări zilnice şi scrisori. Astfel, descrierea vieţii Haritinei, singura femeie combatantă la Port-Arthur, mi-a fost inspirată de memoriile unui poet, care a participat la apărare.

La fel am lucrat la completarea biografiilor lui Fok, Reis, Saharov.

Cu personajele imaginare era mai uşor : le insuflam eu faptele, aşa cum simţeam că este necesar ; dar în acelaşi timp, îmi dădeam silinţa să creez adevărate tipuri : să întrunesc în măsura posibilului, într-un singur personaj, trăsăturile predominante ce înrudesc un mare număr de soldaţi sau ofiţeri. Un asemenea tip reprezentativ este ostaşul-erou Blohin.

Cunoscînd bine, încă din copilărie, viaţa ostaşilor, observîndu-i îndeaproape, şi în timp de război şi în cazarmă, doream ca în cartea mea chipurile lor să apară cît mai veridice. Agerimea minţii, proprie rusului, umorul ce nu-l părăseşte nici în clipele de grea cumpănă, dîrzenia şi vitejia în luptă, simţul prieteniei şi al sprijinului reciproc, drogostea neprecupeţită pentru patrie — toate, toate acestea doream eu să oglindesc în romanul meu.

Pînă astăzi mai primesc materiale demne de atenţie, cu privire la apărarea Port-Arthurului, şi ele îmi dau posibilitatea să-mi îmbogăţesc romanul, intervenind în textul fiecărei ediţii cu alte precizări şi refaceri. [1] *Astfel cînd am revăzut ediţia de faţă, pentru finisarea ei, am introdus, la sugestia cititorilor, şi episoade noi, cum este scufundarea crucişătorului* Variag, *bătălia de la bateria* Kurgannaia *şi altele încă.*

A. STEPANOV

---

[1] In prezent autorul lucrează la un nou roman: „Familia Zvonariov", urmărind mai departe viaţa unor personaje din „Port-Arthur" (n. ed.).

PARTEA ÎNTÎI

Capitolul I

Ziua de iarnă, senină, friguroasă, scăpătase spre amurg. Soarele, în asfinţit, lumina cu raze piezişe Port-Arthurul şi cenuşiile, mohorîtele coline stîncoase din jurul său. O adiere uşoară sufla dinspre mare, spulberînd zăpada, ce stăruia încă pe alocuri.

În port şi în oraş domnea o însufleţire neobişnuită pentru o zi de lucru: toţi slujbaşii ruşi din Kvantung [1] se adunaseră în ziua aceea de 26 ianuarie 1904 [2] la Port-Arthur, aşteptînd deschiderea tradiţionalului bal de sfînta Maria. De astă dată, balul trebuia să fie deosebit de somptuos, deoarece se sărbătorea şi onomastica Mariei Stark, soţia vice-amiralului, comandantul escadrei navale de la Port-Arthur.

Încă de la amiază, cei veniţi să prezinte felicitări se îndreptau, într-un şir nesfîrşit de vizitatori, spre casa amiralului, unde avea loc balul în acea seară. Aşteptau toţi cu nerăbdare să poată arunca măcar o privire spre invitaţii în ţinută de gală, spre pompoasele uniforme ale ofiţerilor de marină şi din armele terestre, spre civilii gătiţi ca de zile mari. Balul trebuia să fie onorat de însuşi guvernatorul general în Extremul Orient, amiralul Alexeev, însoţit de strălucitorul său stat-major.

Neliniştiţi de zvonurile care circulau de la o vreme, numeroşii invitaţi începură să sosească încă de la orele şapte seara, cu trăsura ori pe jos. Cei dintîi îşi făcură apariţia micimanii [3], locotenenţii de marină şi ofiţerii de uscat, cu soţiile; urmară apoi căpitanii de toate rangurile şi coloneii în uniforme încărcate de aurării, cu epo-

---

[1] Între anii 1895-1904, fortăreaţa Port-Arthur era denumită oficial „Regiunea fortificată Kvantung" (n. t.).

[2] Toate datele calendaristice sînt după stilul vechi (n. ed.).

[3] Primul grad ofiţeresc în marina ţaristă, corespunzînd celui de sublocotenent (n. t.).

leţi, laţi, masivi. Împreună cu doamnele lor, aceştia alcătuiră o suită de onoare în preajma amiralului şi a soţiei sale, care-şi întîmpinau curtenitori oaspeţii.

Casa amiralului se umplea repede de lume. Orchestra din sala de bal intonă o poloneză. Ofiţerul adjutant al amiralului Stark, locotenentul Dukelski, un tînăr înalt şi chipeş, cu păr castaniu, propuse domnilor să-şi invite partenerele la dans. Poloneza fu urmată de un vals, şi balul începu.

Soţia amiralului privea perechile de dansatori, schimbînd păreri cu cei din jur. Dar iată că ordonanţa de serviciu la intrare anunţă sosirea guvernatorului general. Amiralul şi soţia lui se grăbiră să-i iasă în întîmpinare.

Alexeev, un bărbat încă în putere, cu un aer deschis, prietenos, în uniforma nobilimii de la curtea imperială, sărută reverenţios mîna doamnei Stark, îi prezintă felicitări cu prilejul zilei onomastice şi o urmă în sală.

Muzica încetă ; toată asistenţa rămase nemişcată într-o adîncă plecăciune înaintea excelenţei sale. Alexeev răspunse înclinîndu-se la rîndul lui şi rugă să se danseze mai departe. Perechile continuară valsul.

Guvernatorul general era neliniştit ; se gîndea mereu la telegramele primite cu două zile mai înainte : ele anunţau ruperea relaţiilor diplomatice cu Japonia, dar nu fuseseră încă date publicităţii şi erau cunoscute numai de cîţiva ofiţeri superiori din armele terestre. Îşi amintea şi de raportul primit în ziua aceea de la guvernatorul civil al regiunii Kvantung care vestea plecarea precipitată a japonezilor din regiune. Ceea ce îl obseda însă în mod deosebit era faptul că nu fusese de acord cu comandantul escadrei în privinţa instalării plaselor de protecţie contra torpilelor, pentru apărarea navelor din rada exterioară, considerînd că această măsură nu era oportună.

Cu toată telegrama liniştitoare a ministrului de externe Lamsdorf, care excludea categoric probabilitatea izbucnirii unui război, o senzaţie vagă de îngrijorare, de teamă, nu-i dădea pace, îi strica buna dispoziţie. Aştepta din clipă în clipă să sosească noi dispoziţii de la Petersburg, sau veşti de la crucişătorul *Variag* şi canoniera *Koreiet*, staţionate în portul coreean Cemulpo.

Iată de ce, cînd Stark veni la el, cerîndu-i în şoaptă permisiunea de a părăsi balul şi a se duce la escadră, Alexeev dădu din cap a încuviinţare :

— Duceţi-vă. Luaţi cu dumneavoastră pe toţi ofiţerii de care aveţi nevoie, însă discret, fără zarvă. Şi aşa lumea e nervoasă de cînd cu plecarea japonezilor. Balul să continue. Asta va mai linişti spiritele. Mîine inspectez negreşit escadra, spuse el.

Balul continua, ceasurile treceau, dar nu sosea nici o ştire alarmantă. Pînă şi Planson, reprezentantul Ministerului Afacerilor Externe, ataşat pe lîngă Alexeev şi poreclit la Port-Arthur „barometrul diplomatic", părea calm, împotriva obiceiului său şi discuta în linişte cu doi comercianţi bine cunoscuţi la Port-Arthur : englezul Tomlinson şi americanul Smith. Amîndoi aveau relaţii întinse de comerţ cu Japonia, interesele lor depinzînd în mare măsură de aspectul raporturilor dintre Rusia şi Japonia.

— Imperiul rus n-a fost nicicînd atît de departe de un război cu Ţara Soarelui-Răsare, perora Tomlinson, un bărbat înalt şi roşcovan, de vreo patruzeci de ani. Noi englezii nu vom lăsa niciodată ca lucrurile să ia o asemenea întorsătură. Războiul ne-ar pricinui pierderi uriaşe, mai ales nouă, oamenilor de afaceri care contăm pe starea de pace. Ca aliată a Japoniei, Anglia va şti întotdeauna să tempereze clica războinică japoneză, cînd aceasta ar fi tentată să se aventureze într-un război cu Rusia.

— Japonia este prea săracă pentru a face faţă unui război de mare amploare. Şi nimeni n-are să-i acorde credite pentru o întreprindere atît de problematică — o luptă piept la piept cu colosul rusesc, îi ţinea isonul Smith.

Planson îşi privea interlocutorii cu neîncredere. Opiniile exprimate de aceştia erau departe de a coincide cu acţiunile guvernului englez, care numai cu un an şi jumătate în urmă încheiase o alianţă militară cu Japonia, alianţă îndreptată îndeosebi împotriva Rusiei. Recent, presa relatase în treacăt că America acordase un însemnat împrumut Imperiului japonez. Ca diplomat, Planson înţelegea cum nu se poate mai bine că alianţa şi împrumutul aveau unul şi acelaşi scop : de a întări potenţialul militar al Japoniei şi a-i asigura spatele frontului, în caz de conflict armat. Planson nu putea să precizeze un singur lucru, şi anume — momentul în care Japonia intenţiona să dezlănţuie ostilităţile împotriva Rusiei : imediat, ori peste un an, doi. Fără îndoială, plecarea japonezilor din Port-Arthur era un semn îngrijorător ; totodată se aflase că în ziua aceea consulul Japoniei luase masa la generalul Stessel, făcuse vizite guvernatorului general şi amiralului Stark, asigurîndu-i pe toţi de dragostea pentru pace a Japoniei, şi chiar primise o mulţime de comisioane pentru Nagasaki, făgăduind că va aduce toate cumpărăturile la Port-Arthur într-o săptămînă.

— În ziare s-a strecurat o ştire din care reiese că întreaga flotă japoneză a ieşit în larg, pornind într-o direcţie necunoscută, obiectă Planson.

— Astea-s obişnuitele manevre de iarnă ale marinei japoneze. Atît şi nimic mai mult, răspunse Smith.

— Deocamdată, nici nu poate fi vorba de altceva, îl susţinu Tomlinson.

Ceva mai liniştit, Planson se îndreptă spre alţi musafiri.

— Ce părere ai, mister Smith, vor îndrăzni oare japonezii să înceapă curînd „reprezentaţia“ ? întrebă Tomlinson.

— Cine a luat bani, trebuie să le dea întrebuinţarea cuvenită. Consulul japonez m-a asigurat că flota mikadoului este gata de luptă.

— Ai dreptate. De asta au grijă ofiţerii din marina britanică, ataşaţi pe lîngă statul-major al amiralului japonez Togo. Vor şti ei cum să-l determine pe acest maimuţoi antropoid să-şi facă datoria, consimţi Tomlinson.

— Fratele meu, care comandă o navă americană staţionată la Cemulpo, mi-a spus că flota japoneză îşi va face apariţia acolo în curînd, adăugă Smith, confidenţial.

— E posibil ca ea să se ivească totodată şi în faţa Port-Arthurului, completă Tomlinson.

— Să urmărim cu calm desfăşurarea evenimentelor. În orice caz, n-ar strica să ne facem din timp rost de paşapoarte ca, să zicem, cetăţeni ai unor ţări neutre, de pildă ai Elveţiei sau Mexiculuí.

— Mister Smith, mi-ai prins ideea din zbor : de o săptămînă sînt cetăţean elveţian şi nu mai răspund de acţiunile englezilor.

— De vreo lună, am în buzunar un paşaport mexican, îi răspunse Smith, pe acelaşi ton.

Încet, încet, dispoziţia sumbră a lui Alexeev se risipise. Vremea trecea repede în acordurile orchestrei ; pe nesimţite, veni şi rîndul mazurcii care, potrivit cu tradiţia statornicită la Port-Arthur, era punctul culminant al balurilor.

Guvernatorul general se ridică din fotoliu şi luă loc în fruntea şirului de perechi, alături de sărbătorita zilei. Muzica începu o mazurcă şi Alexeev lunecă cu partenera pe parchet, uimitor de sprinten faţă de corpolenţa sa. Toată asistenţa urmărea cu atenţie mişcările perechii din frunte. Venind rîndul figurilor libere, guvernatorul se lăsă într-un genunchi înaintea partenerei, rotind-o încet în jurul lui. Deodată se auzi glasul tunurilor. Geamurile tremurau, zăngănind. Fulgerările unei canonade brăzdau întunericul nopţii, luminau ferestrele. Bubuiturile repetate se contopeau, se rostogoleau prin văzduh cu vuiet prelung de tunet.

Asistenţa aplauda cu entuziasm, atît arta coregrafică a excelenţelor din fruntea perechilor de dansatori, cît şi salutul dat de escadră, neaşteptat, dar într-o clipă cum nu se putea mai potrivită, cum interpretaseră mulţi dintre cei prezenţi detunăturile auzite.

Însuşi Alexeev uitase cu desăvîrşire temerile ce-l frămîntau cu cîteva ceasuri mai înainte : socotise că nu era vorba decît de un obişnuit tir de exerciţiu, avînd ca temă respingerea unui atac de noapte, cu torpile. Amuzanta coincidenţă dintre izbucnirea salvelor şi participarea sa personală la dans avu darul să-i stîrnească cea mai bună dispoziţie.

Atmosfera deveni şi mai însufleţită ; perechile se roteau tot mai ameţitor, în acompaniamentul detunăturilor. Balul continua.

În casa generalului-maior Vasili Feodorovici Belîi, comandantul artileriei de fortificaţii din Kvantung, avea loc o modestă reuniune familiară în cinstea soţiei sale Maria Fominişna, care îşi sărbătorea şi ea ziua numelui. Tineretul dansa în salon, în acordurile pianului ; artileriştii zornăiau cu foc din pinteni şi ropoteau pe parchet, învîrtindu-şi partenerele pînă ameţeau. Matroanele se aşezaseră de-a lungul pereţilor, şi-n timp ce urmăreau petrecerea celor tineri, flecăreau de una şi de alta.

Fantele garnizoanei, aghiotantul comandantului, Kolea Iuniţki dirija dansurile într-o franceză stîlcită, debitînd din fugă complimente la adresa doamnelor.

Ofiţerii superiori, în frunte cu generalul lor, se strînseseră într-o cameră alăturată, în jurul meselor de joc. Uriaş, rotofei, cu obrazul năpădit de barbă pînă la ochi, cu glas răsunător, colonelul Tahatelov îl tot dăscălea pe comandant, arătîndu-i greşelile făcute la joc. Fără a scoate o vorbă, generalul îşi însemna pierderile cu cretă pe postavul verde. Partenerii săi, căpitanul Gobiato, un bărbat cu mustăţi falnice, şi căruntul colonel Stolnikov îşi socoteau cîştigurile.

La masa vecină se juca de asemenea cu însufleţire.

Bubuiturile ce se auziră deodată dinspre mare stîrniră nedumerire printre jucători.

— Trebuie să-i întrebăm pe marinari ce e cu tirul acesta, îşi dădu cu părerea Gobiato, ascultînd canonada dinspre mare.

— Ce rost ar avea ? replică Belîi. E limpede că fac exerciţii şi că le-au potrivit astfel ca să coincidă cu sărbătorirea onomasticii soţiei lui Stark. Un fel de salut în cinstea sărbătoritei !

Toţi musafirii ieşiseră în balcon şi, înfruntînd frigul puţin zgribuliţi, admirau feeria din rada exterioară.

Luminile numeroaselor proiectoare ale escadrei licăreau, brăzdînd intens marea liniştită. Pe vase fulgerau mereu focurile canonadei ; tunurile bubuiau greu, mitralierele răpăiau agitat, iar fasciculele proiectoarelor scoteau din beznă — ici contururile uriaşe

ale cuirasatelor, colo micile siluete ale vaselor de pază a coastei, sau ale unor şalupe răzleţe.

Deasupra culmii Zolotaia ţîşniră în văzduh, una după alta, trei rachete de semnalizare, se sparseră la o mare înălţime şi căzură înapoi spre apă ca un snop de steluţe strălucitoare, smulgînd pentru o clipă din întuneric rada interioară cu portul şi cu docurile. oraşul vechi şi colinele de pe peninsula Tigrovîi.

— Splendid ! exclamau doamnele, încîntate de privelişte.

— Parcă ar fi război adevărat, îşi dădu cu părerea una din ele.

— Numai că n-avem cu cine să ne războim, obiectă Belîi.

— Dar japonezii ?

— Hm, n-au ei nas să se măsoare cu noi !

În clipa aceea, sună telefonul. Aghiotantul fugi spre el. Îndată ce duse receptorul la ureche, chipul lui se făcu parcă mai lung.

— Excelenţă, raportă el : Căpitanul Straşnikov, de la capul Tigrovîi Hvost, raportează că acum cîteva clipe escadra noastră a fost atacată şi că sînt nave avariate. Un cuirasat a eşuat în dreptul bateriei a noua.

— Ce, Straşnikov nu e în toate minţile ? se aprinse Belîi. Ce atac ? Sînt nişte exerciţii, şi nimic mai mult. Poate că în învălmăşeală deştepţii de marinari şi-au torpilat singuri navele ; asta nu înseamnă de loc că s-ar fi dat un atac. Spune-i lui Straşnikov că nu admit să provoace panică, îi ordonă lui Iuniţki generalul.

— Ei, de-asta-i el Straşnikov, adică groaznicul, ca să vîre spaima în oameni, glumi Tahatelov.

Intrară cu toţii în casă.

Încet, încet, canonada se potoli ; doar proiectoarele cercetau mereu cu înfrigurare marea şi coasta.

Oaspeţii fură poftiţi curînd la masă.

— „Să ne stea norocu-n cale“, cum se cîntă la noi, în Kuban ; să trăim fericiţi şi nesupăraţi de nimeni, aici, în Port-Arthur ! închină generalul, ridicînd un păhărel de vodcă.

Mesenii ciocniră cu însufleţire, băură şi ciocniră iar ; apoi începură să mestece de zor. Sufrageria se umplu de larma vorbelor. Două ordonanţe cu mănuşi albe serveau invitaţilor feluritele bucate, iar gazdele aveau mereu grijă ca paharele să nu rămînă o clipă goale.

Nimeni nu se mai gîndea la cele văzute pe mare cu cîteva clipe mai înainte.

Comandantul fortăreţei Port-Arthur, generalul Stessel. era bine dispus. Abia terminase partida de bacara, încîntat că îşi bătuse partenerii de fiece seară : şeful statului-major, generalul Roznatovski,

aghiotantul său, rotmistrul[1] Vodeaga, şi locotenent-colonelul de stat-major Dmitrievski.

În vreme ce jucătorii îşi vedeau de cărţile lor, Vera Alexeevna Stessel, ajutată de patru orfane pe care le creştea în casa ei, supraveghea pregătirile pentru cină. Fetiţele, cam slăbuţe, se uitau cu frică la binefăcătoarea lor, de la care se puteau aştepta în orice clipă şi la palme, şi la sărutări.

Musafirii nici nu apucară bine să se aşeze la masă, cînd deodată, dinspre mare izbucni vuietul unei canonade. Stessel care tocmai îşi fixa colţul şervetului în butonieră, trase cu urechea.

— Ce să fie asta, Vladimir Semionovici ? îl întrebă el pe Roznatovski. Doar sînt orele unsprezece şi jumătate.

— Pesemne că marinarii au vrut să dea onorul amirălesei lor, prin salve de tun, cu prilejul ilustrei sale onomastici, răspunse ironic Roznatovski.

— Asta-i curată măgărie ! De cîte ori i-am rugat să mă înştiinţeze din timp cînd fac exerciţii de tragere. Într-o bună zi, bateriile de coastă au să deschidă focul chiar asupra lor, şi o să iasă o dandana. Mîine am să-i raportez guvernatorului general ! spuse aprins Stessel.

— Ce părere ai, *Anatole*, interveni Vera Alexeevna : de ziua ta (de a mea ce să mai vorbim !) nu bubuie un tun din fortăreaţă, iar acum, toată flota trage salve în cinstea fandositei doamne Stark ! Auzi dumneata : „prima doamnă din Port-Arthur !“

— Verocika, îţi făgăduiesc că anul acesta, de ziua numelui tău, voi ordona să tragă toate tunurile în cinstea ta, de dimineaţă pînă seara, se grăbi generalul să-şi liniştească consoarta indignată.

— Totuşi, rotmistre, ia du-te pînă la comandamentul forţelor navale şi vezi ce se petrece acolo, îi ordonă Roznatovski lui Vodeaga.

— Am înţeles ! răspunse rotmistrul, ridicîndu-se de la masă.

— Excelenţă, de ce nu vă instalaţi un aparat de telefon ? Vremurile sînt tulburi ; şi telefonul e un lucru practic, îl întrebă Dmitrievski pe Stessel.

— Nu pot suferi marafeturile astea zbîrnîitoare. Deranj mult şi treabă puţină. Cînd îl cauţi, e deranjat. N-are decît să zbîrnîie la comandament. Furierii ascultă şi dau fuga cu raportul la mine. Legătura prin om viu este mult mai sigură decît toate drăcoveniile astea electrice.

---

[1] Grad în armata ţaristă, corespunzînd celui de maior, la trupele de cavalerie şi jandarmerie (n. t.).

Vodeaga se întoarse şi raportă că escadra făcea exerciţii de noapte, avînd ca temă respingerea unor atacuri cu torpile, şi că fortăreaţa n-avea nici un motiv de îngrijorare.

Abia terminase de vorbit şi fu chemat îndărăt la comandament. Cînd se întoarse, veni cu vestea că un oarecare căpitan Straşnikov, de la bateria amplasată pe capul Tigrovîi Hvost, raportase că escadra fusese atacată cu cîteva clipe mai înainte şi că o navă era avariată.

— Cere imediat lămuriri generalului Belîi, ordonă Stessel. Dacă raportul e neîntemeiat, transmite ca Straşnikov să fie pedepsit din ordinul meu cu douăzeci de zile arest, pentru răspîndirea de ştiri false.

Rotmistrul plecă pentru a executa ordinul.

— Cred că e o confuzie la mijloc, se amestecă în discuţie Vera Alexeevna. Doar nu pot începe ostilităţile chiar aşa, fără declaraţie de război ! Şi, apoi, cine ar îndrăzni să atace Rusia, aici în Orient ? Ţi-a spus ceva despre asta guvernatorul general ? îşi întrebă ea soţul.

— Nu. Nici pomeneală ; nici măcar nu mi-a ajuns la ureche vreun zvon. Numai gazetarii de la „Novîi Krai", nişte palavragii prea cunoscuţi, au vrut să însereze un articol în care se vorbea despre încordarea îngrijorătoare a relaţiilor noastre cu Japonia, dar le-am interzis publicarea unor asemenea bazaconii... Auzi, domnule : noi şi Japonia ! Nu, firește că e vorba de nişte simple exerciţii, încheie Stessel, fără umbră de îndoială în glas.

— Excelenţă, raportă Vodeaga intrînd în salon. Conform ordinului dumneavoastră, generalul Belîi l-a pedepsit pe căpitanul Straşnikov cu douăzeci de zile arest.

— Perfect ! aprobă Stessel. Şi acum, să bem cîte un păhărel în sănătatea sărbătoritei zilei, închină el, întorcîndu-se spre soţia sa şi clipind maliţios.

— Las' că şi fără concursul nostru marinarii au să bea astăzi o mare întreagă de vin în sănătatea ei ! i-o întoarse generăleasa cu dispreţ.

— Ei, atunci să bem pentru stîrpiturile de japonezi, care i-au băgat în sperieţi pe vitejii noştri artilerişti, propuse Roznatovski.

Plecînd de la bal, Stark se duse direct la bordul navei-amiral cuirasatul *Petropavlovsk* unde urma să aibă loc în seara aceea o importantă consfătuire. Acolo îl găsi pe contra-amiralul Vitgheft, un bărbat rotofei, vioi, rumen şi blajin, care îndeplinea temporar funcţia de şef de stat-major pentru forţele navale, în cadrul statului-major al guvernatorului general, pe contra-amiralul Greve,

comandantul militar al portului Arthur, pe flag-căpitanul Ebergard [1] şi pe alţi comandanţi din escadră.

Stark dădu citire raportului său către guvernatorul general, cu privire la măsurile necesare pentru paza escadrei în timpul nopţii. Raportul propunea să se renunţe la instalarea plaselor de protecţie contra torpilelor, deoarece nu toate navele dispuneau de asemenea plase şi, totodată, acestea ar fi putut împiedica manevra navelor în cazul cînd ar fi fost necesară ridicarea urgentă a ancorelor.

— Ele se pot înfăşura în jurul elicelor, împiedicînd deplasarea navelor ; de altfel, nici nu protejează toată coca navei, lăsînd prova şi pupa descoperite. Guvernatorul general consideră însă necesară instalarea plaselor de baraj la intrarea în rada interioară a portului, plan de baraj care, de altfel, a şi fost pus în lucru, îşi încheie raportul vice-amiralul Stark.

— Cu ajutorul lui dumnezeu, în vreo două săptămîni vor fi gata ; nu ştiu însă dacă barajul va fi trainic şi dacă va putea să reziste la presiunea valurilor, de obicei foarte puternice în rada exterioară, spuse Greve, alene, suflînd în sus, spre tavan rotocoale de fum cu aromă plăcută de tabac.

— Aşadar, în prezent, centrul de greutate al apărării escadrei constă, noaptea, în activitatea de patrulare a torpiloarelor de gardă, iar ziua în acţiunile de recunoaştere îndepărtată a crucişătoarelor, rezumă Vitgheft.

— E ca şi cînd ţi-ai pune toată nădejdea în sfîntul Nicolae, făcătorul de minuni, zîmbi ironic Ebergard. Cum poţi să observi pe întuneric apropierea torpiloarelor inamice, care e de la sine înţeles că vor naviga fără lumini ? O să le tot cauţi pe mare cum ai căuta un ac în carul cu fîn.

— Nu îndrăznesc japonezii să ne atace pe noi ! Fără îndoială că au plecat din Port-Arthur doar demonstrativ, crezînd că o să ne sperie, vorbi cu convingere Vitgheft.

— Pare-se că aşa e ! aprobă Greve. Ştiu sigur că azi consulul japonez a luat masa la Stessel, că a promis soţiei acestuia să-i aducă din Nagasaki nişte mătase şi alte fleacuri ; ba a luat şi banii dinainte. Nevesti-mi i-a părut foarte rău că n-a putut să profite şi ea de amabilitatea lui.

— În ultimii ani, japonezii au plecat de cîteva ori din Port-Arthur, dar n-a izbucnit nici un război. N-o să izbucnească nici de astă dată. Vor să ne sperie, dar noi nu sîntem fricoşi, nu ne speriem cu una cu două, încheie Vitgheft, ridicîndu-se. E timpul să mergem acasă.

---

[1] Comandantul navei-amiral *Petropavlovsk* şi şef al secţiei de operaţii în statul-major al escadrei (n.t.).

Pe punte răsunară trei lovituri duble de clopot [1], cînd şalupa amiralului se desprinse de la bordul navei *Petropavlovsk*.

— Aşa e cum v-am spus, Oskar Viktorovici : n-o să fie nici un război ! îi strigă Vitgheft din şalupă, lui Stark.

Comandantul escadrei se întoarse în cabina lui şi începu să se pregătească de culcare. Tipicar ca orice neamţ, se dezbrăcă pe îndelete, întinzînd hainele, pe măsură ce şi le scotea, ordonanţei care stătea în faţa lui.

— Curăţă-le bine. Azi am observat pe veston nişte firicele de praf. Te-ai cam lenevit de la o vreme, ticălosule ! şuieră amiralul, aruncînd o privire mînioasă spre matrozul care încremenise în faţa lui în poziţie de drepţi.

În clipa aceea tăcerea nopţii fu sfîşiată de bubuitul unei explozii violente, urmat de salve de tun învălmăşite. Mirat, Stark ascultă cu luare aminte şi ordonă marinarului să afle imediat ce se petrece pe navele escadrei. Canonada se înteţea. Stark se îmbrăcă în grabă şi alergă el însuşi pe punte. Tirul sec al ţevilor de calibru mic era acoperit de bubuitul pieselor grele.

— Au înnebunit de-a binelea ! Parcă s-ar da o bătălie în toată legea ! bombăni Stark, ivindu-se pe puntea principală.

Intensitatea tirului îl asurzi. Tentaculele de lumină ale proiectoarelor alergau de colo, colo pe apă, ba concentrîndu-se într-un punct, şi atunci tirul devenea deosebit de violent, ba răzleţindu-se pe suprafaţa mării. Se trăgea din dreapta, din stînga, din faţă ; era însă cu neputinţă să-ţi dai seama de obiectivul tirului. Şuierînd prin aer, proiectilele săgetau în toate direcţiile, riscînd să lovească propriile nave. Pe catargele navelor clipeau necontenit luminiţele multicolore ale semnalelor.

— Să înceteze imediat focul ! răcni amiralul, turbat de furie, dar glasul său pieri în larma generală din jur.

Stark se urcă pe puntea de comandă, unde se şi aflau şeful statului major, comandantul artileriei de pe nava-amiral, comandantul cuirasatului şi alţi ofiţeri.

— Ce-i canonada asta ? Să se dea imediat semnalul de încetare a focului ! ordonă el iarăşi.

— E război, excelenţă. De pe *Retvizan* s-a transmis prin semnale : „Greu avariat. Am o spărtură sub linia de plutire", raportă Ebergard.

— Nu se poate ! Probabil că torpiloarele noastre l-au avariat prin manevrarea greşită a tuburilor lans-torpile. Daţi ordin să se îndrepte în sus lumina proiectorului. La acest semnal tirul inutil se va opri, ordonă din nou Stark. Să se transmită : „Trimiteţi

[1] Sfîrşitul celei de a treia ore a cartului în curs, deci ora 23 (n. t.).

bărcile la *Retvizan* care e avariat". Voi ordona să se cerceteze neîntîrziat cauzele acestei panici. Ăştia chiar că au ajuns să se sperie şi de umbra lor! Le-au fost împuiate urechile de tot felul de zvonuri despre posibilitatea unui război cu Japonia, şi acum, au luat-o razna! tuna indignat amiralul.

Tirul se înteţi însă iarăşi, cu toate semnalele transmise de pe *Petropavlovsk*. În snopul de raze ale proiectoarelor, se zări numai o clipă silueta unui torpilor şi pieri îndată. Semăna cu navele ce făceau de pază noaptea — era vopsit în aceeaşi culoare.

— Se trage asupra navelor noastre! Cînd o să se sfîrşească debandada asta? Transmiteţi că dacă nu încetează tirul, vor fi pedepsiţi aspru! strigă Stark ca turbat, vînturînd din mîini chiar sub nasul lui Ebergard.

— Excelenţă, cuirasatul *Ţesarevici* semnalează: „Avariat de explozie, iau intens apă, am nevoie ajutor imediat, rog trimiteţi remorcher", raportă ofiţerul de cart.

— Prostii, absurdităţi, nu pot să cred... bîiguia mereu Stark, dar Ebergard obiectă respectuos:

— E război! Escadra a fost atacată.

— Crucişătorul *Pallada* transmite: „Am o spărtură sub linia de plutire; ridic presiunea", spuse ofiţerul de cart, aducînd un nou raport.

— Transmiteţi semnalele: „Să se trimită şalupe la navele avariate; ridicaţi presiunea", ordonă Stark care, în sfîrşit, îşi dădea seama de trista realitate.

În clipa aceea, torpilorul *Bestraşnîi* [1], care făcea parte din serviciul de pază, se apropie de *Petropavlovsk*. Comandantul său raportă amiralului:

— Pe mare e linişte deplină. Nu s-au semnalat nave inamice.

Drept răspuns, îl întîmpină o ploaie de observaţii foarte neplăcute. Amiralul se răsti la el şi-i ordonă să intre în port.

Stark dădu apoi ordin crucişătorului *Novik* să ridice presiunea şi să pornească în larg, în urmărirea inamicului. Nava trecu neîntîrziat la executarea misiunii.

În zorii acelei zile, crucişătorul de rangul I *Pallada* se aproviziona cu cărbuni, urmînd ca a doua zi să participe la executarea unei misiuni de recunoaştere spre coastele Coreei. Ferindu-se de praful de cărbuni, toţi cei care n-aveau treburi pe vas se grăbiră să debarce la uscat.

Ambarcarea combustibilului luă sfîrşit abia spre seară, puţin înainte de coborîrea pavilionului.

[1] *Netnfricatul (n. t.).*

După ce spălară la iuţeală puntea şi făcură cît de cît ordine pe crucişător, pînă la curăţenia de dimineaţă, matrozii se duseră pe rînd la baia cu aburi. Clopotul bătu două lovituri duble şi jumătate [1], cînd ultima serie de matrozi se duse în sfîrşit la culcare, şi numai oamenii din serviciul de cart rămaseră pe punte, de veghe. Pe mare era linişte ; cînd şi cînd, o ceaţă uşoară învăluia pentru cîteva clipe escadra. De-a lungul peninsulei Tigrovîi se înşirau siluetele întunecate a şapte cuirasate ; ceva mai departe de ţărm staţionau şase crucişătoare ; torpiloarele de gardă erau dispuse la flancurile escadrei.

Clopotul de pe vasul amiral, cuirasatul *Petropavlovsk* bătu trei lovituri duble. Celelalte nave din escadră repetară aceleaşi bătăi. Oamenii de cart se gîndeau bucuroşi că se apropia schimbul.

Deodată de la nord-est, dinspre Dalni, se iviră mai multe torpiloare, apropiindu-se în viteză, cu toate luminile de bord aprinse. Ofiţerul de gardă de pe *Pallada*, locotenentul Brovţin, oarecum mirat de apariţia lor, le privi prin binoclu în timp ce se apropiau. Erau nişte torpiloare de tip obişnuit, cu cîte patru coşuri şi cu tromba de ventilaţie la mijloc, ca multe altele din escadra de la Arthur. Fără să-şi reducă viteza, ele înaintau drept asupra *Palladei*, ceea ce îl nedumeri şi mai mult pe Brovţin.

— Sorokin, ordonă el semnalizatorului de serviciu : ia cere-le semnalele de recunoaştere !

— Am înţeles, le cer semnalele de recunoaştere ! repetă ordinul semnalizatorul şi începu să transmită semnalul cuvenit.

Ajunse în dreptul escadrei, la distanţa de două, trei cabluri [2], torpiloarele se despărţiră. Două dintre ele se îndreptară spre vîrful escadrei, iar celelalte, spre navele din mijlocul formaţiei. În aceeaşi clipă două explozii năprasnice cutremurară văzduhul. Ofiţerii şi matrozii săreau grăbiţi pe punte, ocupîndu-şi posturile, conform rolurilor de luptă [3], cînd un torpilor, apropiindu-se de *Pallada*, lansă direct spre ea mai multe torpile, una după alta.

De pe puntea de comandă se zăreau perfect fulgerările roşiatice ale tuburilor lans-torpile, iar pe apa întunecoasă, în bezna nopţii, se iviră dîrele albicioase ale torpilelor ce se apropiau.

— Torpilă la babord ! strigă speriat un matroz.

Ca şi cînd i-ar fi răspuns, cei de pe torpilorul ce se îndepărta izbucniră în strigăte : *Banzai ! Banzai !* [4] urmate aproape în aceeaşi clipă de bubuitul unei explozii. *Pallada* se cutremură vio-

---

[1] Două ore şi jumătate din ultimul cart al zilei, deci ora 22.30 (n. t.).

[2] Un cablu — a zecea parte dintr-o milă marină, respectiv 185,3 m (n. t.).

[3] Împărţirea întregului echipaj la posturile de luptă (n. t.).

[4] Strigătul de luptă al samurailor, nobili feudali japonezi (n. t.).

lent şi îndată se aplecă spre tribord. Trombele de apă se prăbuşiră peste punte, doborînd oamenii.

Artileriştii se repeziră la piese şi deschiseră un foc viu asupra tot ce le părea suspect pe mare. Alţi matrozi lăsau în grabă bărcile de salvare la apă, pregătindu-se să părăsească vasul avariat. Mulţi alţii aduceau un paiet mare de tendă[1], pentru a astupa spărtura; unii se repeziră spre compartimentul căldărilor, unde fusese semnalat un început de incendiu la buncărul din babord.

În clipa aceea, ofiţerul cu artileria, locotenentul Greaznov, apăru pe punte şi se grăbi să ia conducerea tirului. Zărindu-şi comandantul, comendorii[2] se mai liniştiră.

Brovţin şi şeful de echipaj conduceau lucrările pentru stabilirea dimensiunilor spărturii şi astuparea ei cu paiete de tendă. Echipa de incendiu, în frunte cu micimanul Akinfiev şi cu inginerul-mecanic Losev, se repezi în cală.

În timp ce echipajul *Palladei* era ocupat cu salvarea navei, japonezii, profitînd de panica stîrnită, se îndepărtară fără pierderi.

Navele escadrei deschiseră în urma lor un foc dezordonat. Ferindu-se de loviturile proiectilelor ruseşti, torpiloarele se adăpostiră repede în rada interioară. Trecu cam o oră pînă cînd tirul în sfîrşit se potoli treptat. Navele avariate se apropiară de ţărm şi eşuară în apele puţin adînci ale golfului: *Retvizan*, lîngă Tigrovîi Hvost, iar *Ţesarevici* în dreptul lui, lîngă colina Zolotaia; *Pallada* aruncă ancora în apropiere de *Ţesarevici*.

De pe *Petropavlovsk* fură cerute relaţii despre avariile şi pierderile suferite de *Pallada*. Micimanul Akinfiev fu trimis îndată cu barca la *Petropavlovsk* pentru a preda raportul.

După ce luă cunoştinţă de situaţie, Stark îl trimise în oraş ca să comunice guvernatorului general cele întîmplate.

Micimanul ajunse la reşedinţa acestuia cam pe la unu noaptea.

Neîndrăznind să intre în casă, în ţinută de serviciu, îl chemă afară pe aghiotant. Văzîndu-l cît e de tulburat, aghiotantul îl duse într-o cameră dosnică şi acolo îl întrebă de cele întîmplate.

— Să nu spui nimic nimănui, înainte de a raporta totul guvernatorului general. Stai aici şi aşteaptă ordine, îl sfătui aghiotantul.

Cu tot caracterul uluitor al ştirilor primite, Alexeev ştiu să-şi păstreze calmul aparent.

Coborî la catul de jos şi ascultă raportul amănunţit al lui Akinfiev despre atacul dat de torpiloare inamice asupra escadrei.

---

[1] Pînză impermeabilă, folosită la astuparea spărturilor pe nave (n. t.).

[2] Şef de tun, artilerist pe nave (n. t.).

— Aşadar, domnule miciman, dumneata susţii că cuirasatele *Retvizan* şi *Ţesarevici* şi crucişătorul *Pallada* au fost avariate ? Nu cumva greşeşti ? întrebă stăruitor amiralul.

— Nicidecum, excelenţă !

— Şi că n-am fost atacaţi de englezi, ci de japonezi ? insistă guvernatorul.

— Erau nişte torpiloare cu patru coşuri şi trombe de ventilaţie la mijloc ; semănau cu torpiloarele noastre, construite la şantierele navale *Nevski*. După ce torpilele şi-au atins ţinta, au răsunat strigăte : „Banzai !“ Am văzut pe pupa unuia un fel de hieroglife albe.

— S-ar putea să fi fost într-adevăr japonezii, îşi dădu cu părerea Alexeev. Totuşi, trebuie să se ordone imediat expulzarea tuturor englezilor din Kvantung, ca aliaţi ai japonezilor. Şi totodată expulzarea americanilor.

În clipa aceea, Planson intră în cameră şi, cu răsuflarea tăiată de emoţie, spuse :

— Excelenţă ! S-a primit o depeşă din care reiese că azi, adică nu, ieri, escadra japoneză a blocat la Cemulpo crucişătorul *Variag* şi canoniera *Koreieţ*.

— Nu se poate ! exclamă Akinfiev nemaiputîndu-se stăpîni.

Toţi cei de faţă se întoarseră palizi şi descumpăniţi spre Alexeev. Acesta tăcu cîteva clipe şi apoi întrebă :

— De unde ai aceste informaţii ?

— Au fost interceptate de „The North China News“.

— N-or fi cumva baliverne gazetăreşti ?

— S-a reprodus în întregime textul depeşei trimise la Petersburg de Tideman, consulul nostru la Cifu. În plus ştirile acestea sînt confirmate de comandantul Vladivostokului, care a şi proclamat starea de război în fortăreaţă. Despre soarta navelor *Variag* şi *Koreieţ*, deocamdată nu se ştie nimic.

— Excelenţă, spuse Planson, nu încape nici o îndoială că japonezii ne-au atacat fără declaraţie de război.

— Trebuie să li se dea de veste neîntîrziat, prin Seul, celor de pe *Variag* şi de pe *Koreieţ* la Cemulpo, spuse îngrijorat Alexeev.

— De cîteva zile legătura telegrafică cu Seulul e întreruptă. Iar posturile noastre de T.F.F. de pe nave sînt prea slabe pentru a lua contact cu Cemulpo, precizează Planson.

— Ei, chiar dacă lucrurile stau aşa, înainte de toate să nu se stîrnească panică. Mă duc la escadră. Totuşi, am impresia că raportul despre avariile pricinuite vaselor noastre e foarte exagerat.

Abia după aceea, Alexeev îşi aduse aminte în sfîrşit de fortă-

reaţă şi-i ordonă lui Dukelski să-i transmită lui Stessel dispoziţia punerii garnizoanei în stare de alarmă.

Era mult după miezul nopţii. Navele japoneze pieriseră în bezna ceţoasă. Escadra rotea de colo colo cu stăruinţă, jerbele de lumină ale proiectoarelor, de teama unui nou atac al torpiloarelor.

La comandamentul fortăreţei nu era nimeni în afară de furierii de serviciu care picau de somn. Primind plicul urgent de la statul major al guvernatorului general şi aflînd de la matrozul curier ce se întîmplase, unul din furieri se repezi la ajutorul şefului de stat major al comandamentului, locotenent-colonelul Dmitrievski. Ca să-l trezească din somn în toiul nopţii n-a fost o treabă prea uşoară ; Dmitrievski deschise plicul abia după vreo jumătate de oră şi în sfîrşit se duse să-i raporteze lui Stessel.

Generalul era cufundat de mult într-un somn adînc ; ai casei dormeau şi ei. Ofiţerul trebui să aştepte mult, pînă cînd, în sfîrşit, îi deschise uşa o ordonanţă somnoroasă. Soldatul nu îndrăzni însă să-l trezească pe general din somn.

Locotenent-colonelul fu nevoit să ciocănească discret la uşa dormitorului acestuia.

Auzind bătaia în uşă, Vera Alexeevna ieşi din dormitor. Aflînd despre ce era vorba, întrebă cu aer gînditor şi calm, dacă mai aflase cineva despre atacul japonezilor ; apoi îl sfătui pe Dmitrievski să-i pună imediat la curent asupra celor întîmplate pe generalul Belîi, pe comandanţii de divizii, pe Roznatovski, şi să-i convoace pe toţi la comandament.

Obişnuit cu amestecul ei frecvent în chestiuni de serviciu, locotenent-colonelul îi încuviinţa respectuos sugestiile.

Lăsîndu-l pe Dmitrievski să plece, Vera Alexeevna se duse să-şi trezească soţul.

Izbucnirea războiului cu Japonia nu prea o tulbura : nu de mult, participase, împreună cu soţul ei, la intervenţia armată din China [1] care adusese generalului onoruri, avansări în grad, decoraţii, trofee de preţ culese prin palatele Pekinului şi aureola de erou. Iată de ce ascultase cu atîta calm vestea dezlănţuirii unui nou război.

Trezit din somn de soţia lui, Stessel reacţionă cu totul altfel la auzul acestei ştiri : se sufoca de emoţie, îl treceau fiori-fiori ; nu izbutea să se îmbrace repede.

---

[1] Este vorba de intervenţia fostelor armate ale marilor puteri imperialiste din acea vreme : Germania, S.U.A., Anglia, Franţa, Japonia, Rusia ţaristă, Austro-Ungaria şi Italia, intervenţie prin care s-a reprimat sîngeros mişcarea populară din China din anii 1899-1901 (n. ed.).

Vera Alexeevna ştia că soţul ei era predispus la accese de panică în unele momente critice, că atunci îşi pierdea cu desăvîrşire stăpînirea de sine şi nu mai arăta de loc a brav general, ci de-a dreptul a curcă plouată. În asemenea clipe prezenţa ei era absolut necesară. Se apropie de el şi-l sărută cu duioşie pe chelia cè începea să se contureze :

— Linişteşte-te, *Anatole*. Adu-ţi aminte de campania din China : doar neisprăviţii de japonezi sînt cam în genul chinezilor ! Chiar tu mi-ai spus-o, şi nu numai o dată. Ai să iei din nou comanda armatelor ruseşti. Te aşteaptă o mare glorie. Aşadar, linişteşte-te. Am şi poruncit să fie convocaţi la comandament Fok, Kondratenko, Belîi şi Roznatovski. O să te sfătuieşti cu ei, şi totul va ieşi bine, îl îmbărbăta ea.

Treptat, generalul îşi regăsi stăpînirea de sine, îşi sărută „şeful statului-major al familiei“ şi, recăpătîndu-şi glasul tunător, de comandant, porunci ordonanţei să-i aducă mantaua. Vera Alexeevna îl petrecu pînă la uşă şi făcu cu evlavie semnul crucii asupra lui, binecuvîntîndu-l.

Mergînd pe strada întunecoasă, Stessel asculta încordat zgomotele nocturne ale oraşului. O noapte liniştită, ceţoasă învăluia Arthurul. Oraşul cufundat în beznă dormea în tihnă ; doar în cartierul chinezesc cîinii lătrau cu înverşunare ; din cînd în cînd, vîntul aducea acordurile muzicii de la cazinoul marinei.

— I-auzi-i... dansează !... Stessel înjură cu năduf. Ce nătărăi ! Tot lustruind parchetul i-au scăpat pe japonezi !

La comandament, Stessel îi găsi pe Roznatovski şi pe Dmitrievski. Luîndu-şi în serios rolul de comandant de oşti, generalul le ură izbîndă în războiul care începuse şi, văzînd că şeful statului său major era emoţionat, îl apostrofă cu răceală :

— Excelenţă, nu este momentul potrivit să ne lăsăm pradă nervilor, acum, cînd perfidul inamic a atacat o fortăreaţă rusească din Extremul Orient. Aşadar, calmaţi-vă.

Era ora două noaptea.

Petrecerea de la Belîi se prelungea. După cină, cu toată ora înaintată, tineretul dansa mereu cu antren, iar cei vîrstnici izbeau mereu cărţile de postavul verde. Plictisindu-se de joc, uriaş, greoi, Tahatelov se amestecă printre dansatori, stîrnind hazul tuturor. Cîntîndu-şi singur, colonelul schiţă cîteva figuri ale jocului caucazian lezghinka cu mezina lui Belîi, Varia, o fetişcană de şaptesprezece ani.

— Păcat că n-avem o dairea. V-aş arăta eu cum se joacă lezghinka ! Varia, ursita vieţii mele, ia fă-mi rost de nişte note ; dacă faci lucrul ăsta mă însor cu tine ! glumea colonelul.

Varia, o adolescentă veselă, sprintenă, vioaie, gingaşă, rîdea zgomotos, descoperindu-şi cele două şiraguri de dinţi albi. După lezghinka urmă mazurca, în care Iunitki, răsplătit de aplauzele furtunoase ale privitorilor, se întrecu pe sine.

Ordinul telefonic transmis de la comandamentul fortăreţii, prin care Belîi era convocat de îndată la Stessel alarmă pe toată lumea.

Era limpede că se întîmplase ceva extraordinar, de vreme ce Stessel nu se culcase încă.

Curînd după aceea fu adus un plic de la comandament şi acesta lămuri totul. După ce-l citi, Belîi se adresă oaspeţilor :

— Domnilor ofiţeri ! Japonezii au atacat mişeleşte forţele noastre navale de la Cemulpo şi Port-Arthur. Războiul a început. Vă rog să vă prezentaţi imediat la unităţi.

Ofiţerii îşi zornăiră pintenii ca la o comandă, grăbindu-se să-şi ia rămas bun de la gazde şi să plece. Glasurile doamnelor emoţionate, comentînd zguduitoarea veste, se auzeau ca un zumzet.

Curînd, la comandamentul lui Stessel sosiră : comandantul diviziei a patra de tiraliori din Siberia de Est, generalul-locotenent Fok, înalt şi uscăţiv ca o mumie ; comandantul diviziei a şaptea de tiraliori din Siberia de Est, în curs de organizare, generalul-maior Kondratenko, un om calm şi cumpănit, mereu cu un zîmbet blajin pe buze ; generalul-maior Belîi şi, în sfîrşit, nelipsitul rotmistru Vodeaga.

Stessel le citi comunicarea statului major al guvernatorului general şi-i invită să-şi exprime opiniile. Kondratenko luă cuvîntul cel dintîi :

— Să nu vorbim, ci să acţionăm. Să proclamăm starea de alarmă şi să dirijăm trupele spre punctele fixate prin planul de mobilizare, rosti el laconic.

— Păi, aici e buba ; pînă în prezent n-avem un plan de mobilizare, obiectă Roznatovski.

— Cum aşa ? se miră Kondratenko. Fortăreaţa există de cinci ani şi mai bine, iar planul de mobilizare n-a fost elaborat încă ?

— De cîte ori ţi-am spus, Vladimir Semionovici, să urgentezi elaborarea planului de mobilizare ! se răsti Stessel la Roznatovski. E revoltător şi intolerabil !

— Dar, excelenţă, v-am şi prezentat pînă acum trei variante, dar n-aţi binevoit să avizaţi asupra lor, se dezvinovăţi Roznatovski.

— Ei, acum nu e timp de controverse. Trebuie să se întocmească de urgenţă planul de apărare a fortăreţei şi a întregii peninsule Kvantung, i-o reteză Stessel.

— Divizia mea este împrăştiată în Dalni, la Kindjou, în Arthur şi lîngă gara Nangalin, începu Fok. Ea trebuie concentrată urgent într-un singur loc — după părerea mea, sau în Arthur, pentru apărarea fortăreţei, sau la nodul de cale ferată Nangalin, de unde regimentele pot fi dirijate cu uşurinţă în orice direcţie.

— Din păcate nu ştim unde se află japonezii, obiectă Dmitrievski : poate că au şi debarcat undeva pe litoral ; sistemul nostru de observare şi legătură de-a lungul coastei lasă de dorit.

Eventualitatea unei debarcări a trupelor inamice îl făcu pe Stessel să intre din nou în panică. Sărind în sus, strigă :

— Divizia a patra să nu fie concentrată, ci să fie răspîndită pe toată coasta ; divizia a şaptea, neavînd încă efective complete, să rămînă în Arthur, ori prin apropiere, în preajma golfului Golubinaia, sau a golfului Luiza. Ba nu : mai bine să se trimită acolo o singură brigadă, iar cealaltă să fie concentrată la dispoziţia comandamentului fortăreţei. Roman Isidorovici, dumneata, te rog, să rămîi pe lîngă mine. Cu trupele care pleacă, să-l trimiţi pe generalul Gorbatovski.

Luînd această hotărîre, Stessel se mai linişti. Prezenţa unei brigăzi întregi, aproape de comandament, în frunte cu Kondratenko, care avea o înrîurire liniştitoare asupra lui, îi dădu curaj.

— Dar unde-i colonelul Grigorenko, şeful serviciului de geniu ? întrebă deodată Stessel. Vreau să ştiu în ce stare se află dispozitivul de apărare terestră a fortăreţei.

— L-am chemat la comandament, dar nu era acasă ; pesemne că a rămas pe undeva prin oraş, la vreo onomastică, raportă Dmitrievski.

— Curată inconştienţă ! Duşmanul este la porţile cetăţii, iar noi nu ştim cum stăm cu apărarea terestră. Roman Isidorovici, dumneata ştii în ce stadiu se află construcţia forturilor, a redutelor ? întrebă Stessel. Pe Grigorenko nu l-am văzut de nu mai ţiu minte. Vine la mine numai pentru bani, dar nici eu nu-i dau, că prea-i zvîrle cu amîndouă mîinile.

— Păcat, excelenţă. Grigorenko are nevoie de bani ca să-şi plătească muncitorii chinezi şi apoi construcţiile costă, nu glumă. Cunosc bine starea în care se află forturile. Am inspectat lucrările de curînd, împreună cu Grigorenko. Situaţia e deplorabilă. Dintre toate, doar fortul 2 e gata, şi nici acesta n-are tot ce trebuie. Amplasamentele pentru artilerie nu sînt încă amenajate. La forturile 1 şi 3 deocamdată se fac numai lucrări de pămînt. Celelalte,

dacă or să fie gata în vreo trei, patru luni. Fortul 4 abia e trasat ; lucrările de la forturile 5 şi 6 şi de la toate redutele şi întăriturile intermediare n-au fost încă începute. Prin urmare, în prezent, sistemul de apărare terestru, la drept vorbind, nici nu există, încheie Kondratenko, rezumîndu-şi astfel raportul.

— Bine, dar ce au făcut genistii timp de patru ani de zile ? strigă Stessel.

— Inginerii îşi fac case în Oraşul-Nou, mormăi Fok : pe ele s-au dus banii.

— Fortificaţiile de coastă au fost terminate. S-au construit amplasamente pentru douăzeci şi două de baterii. Se înţelege că genistii le-au făcut, obiectă Belîi.

— În afară de asta, artileristii de cetate susţin că nu au oameni destui pentru deservirea frontului terestru, interveni Dmitrievski.

— E foarte adevărat, confirmă Belîi. E vorba ca la sfîrşitul lui ianuarie, batalionul trei, nou format, să pornească din Varşovia încoace, dar cred că o să ajungă aici abia în martie. Fără el, n-o să am efective suficiente.

— Dacă-i aşa, n-ar fi mai bine să rămînă în Arthur regimentele din divizia a patra ? propuse Roznatovski.

— Pentru nimic în lume, se opuse cu înverşunare Stessel. Nu putem îngădui ca japonezii să debarce undeva în Kvantung. De aceea trebuie să fim gata să-i respingem ori unde ar încerca o debarcare.

— Cred că primejdia unei debarcări e vădit exagerată, rosti Kondratenko, calm. Îndeobşte, debarcarea pe un teritoriu inamic, întreprinsă de flotă, este o operaţiune foarte dificilă. Iar faţă de faptul că sîntem încă în iarnă, că marea e agitată, faţă de prezenţa flotei noastre, fie şi slăbită, dar pe deplin aptă de luptă, o asemenea debarcare se poate sfîrşi cu o catastrofă pentru japonezi. E îndoielnic ca ei să înfrunte astfel de riscuri, într-un viitor apropiat. Totuşi, e necesar să avem în vedere o asemenea eventualitate. Trebuie să supraveghem îndeaproape marea.

— Şi eu ce am de făcut ? întrebă Fok cu aceeaşi înverşunare.

— Tu ai şi primit misiunea : să păzeşti litoralul ; gîndeşte-te singur, cum s-o execuţi cît mai bine cu putinţă, îi răspunse Stessel, de astădată pe ton paşnic.

— Straşnică misiune : să păzesc două sute cincizeci de verste de coastă ! Şi la o adică, în caz de alarmă, să expediez din Arthur două regimente, noaptea, într-o direcţie necunoscută, bombăni Fok, înciudat, ridicîndu-se.

— Dar pentru dumneata, Roman Isidorovici, e limpede misiunea ?

— Foarte limpede. Îmi daţi voie să mă retrag ? întrebă Kondratenko.

Fok plecă împreună cu el ; Belîi îşi luă şi el rămas bun de la comandantul fortăreţei.

Maşina de război ruginită a Port-Arthurului intră în acţiune. Puse în stare de alarmă, trupele, străbătînd uliţele oraşului, mărşăluiau în diferite direcţii. Regimentele proaspăt formate ale diviziei a şaptea uitaseră în graba plecării să-şi ridice muniţia de război ; necunoscînd localitatea, unităţile orbecăiau de colo colo prin întuneric, se rătăceau, se amestecau, încurcîndu-se unele pe altele ; curierii călări galopau cu tot felul de ordine şi nu nimereau la unităţile respective, înteţind neorînduiala. Regimentele se înghesuiau pe străzi şi în pieţe fără a mai nădăjdui să scape înainte de revărsatul zorilor din învălmăşeala aceea haotică.

Calea ferată nu dispunea nici de vagoane libere, nici de locomotive, aşa că trupele diviziei a patra primiră ordinul de a străbate între o sută şi o sută cincizeci de verste în formaţie de marş, pe drumuri de munte anevoioase.

Abia în dimineaţa următoare s-a mai putut face o oarecare rînduială.

Pămîntiu la faţă în urma nopţii nedormite, Stessel vizita călare regimentele ; le ura izbîndă în război şi îndemna pe „vitejii legendari“ să facă cinste Rusiei, să-i bată măr pe japonezi, „spre bucuria tătucului ţar“. Istoviţi după o noapte de nesomn, ostaşii îl ascultau apatici şi-i răspundeau învălmăşit : „Slujim voioşi !“

Divizia a patra care străbătuse vreo douăzeci de verste fu adusă grabnic înapoi, pentru a fi îmbarcată în trenurile formate în cursul nopţii.

Frontul maritim al Port-Arthurului se întindea pe vreo nouă verste. La sud, flancul său drept atingea culmea Liaoteşan, lîngă golful Belîi Volk. Bateriile fortificate, amplasate în acel punct, se numeau bateriile *Belîi Volk*. Spre nord, de-a lungul coastei, se ridica în terase şirul de coline Tigrovîe, despărţind de mare bazinul interior al portului. Pe alocuri, aceste coline atingeau înălţimea de cincizeci-şaizeci de stînjeni, ascunzînd pe deplin vederii inamicului de pe mare atît rada interioară a Port-Arthurului, cît şi oraşul. Cele vreo cincisprezece baterii amplasate pe Tigrovka, denumirea prescurtată a colinelor Tigrovîe, alcătuiau, la un loc cu bateriile „Belîi Volk“, sectorul de sud al frontului maritim. Tigrovka avea drept prelungire o limbă de nisip lungă şi joasă, Tigrovîi Hvost, ce făcea o curbă spre rada interioară. Un canal îngust, nu prea adînc, despărţea Tigrovîi Hvost de colina

Zolotaia care domina tot sectorul de nord al frontului maritim. Pe colina aceasta se aflau mai multe baterii cu tragere îndepărtată, ceea ce făcea din ea cel mai puternic punct de sprijin pentru tot frontul de coastă. În faţa colinei Zolotaia, ieşea în mare stînca Elektriceski Utios, numită astfel fiindcă dispunea de un grup de proiectoare electrice, cel mai puternic din fortăreaţă. Mai încolo, spre nord, pierzînd treptat din înălţime, se ridica colina Krestovaia, cu capul Ploski ; apoi culmea Strelkovaia făcînd parte din lanţul de înălţimi Drakonovîi, perpendicular pe litoral. Acolo, în punctul de joncţiune al frontului maritim cu cel terestru, era amplasată bateria 22 de coastă de la flancul stîng.

Dat fiind că Port-Arthurul era considerat, înainte de toate o fortăreaţă navală, avînd drept menire apărarea flotei ruseşti împotriva atacurilor de pe mare, îndată după ocuparea lui, în 1898, s-a procedat la amplasarea bateriilor de coastă.

În total, pe frontul maritim fuseseră instalate nouă baterii de fortificaţii permanente de profil normal şi un număr de douăsprezece întărituri provizorii de profil redus, toate bateriile amplasate însumînd 108 piese de artilerie. Printre acestea se numărau doar cinci tunuri de 10 ţoli şi zece mortiere de 11 ţoli, celelalte piese fiind de calibru mai mic. Cea mai puternică era socotită bateria de pe Electriceski Utios, formată din cinci tunuri de 10 ţoli şi două de 57 milimetri, acestea din urmă fiind piese de reglaj.

Fortificaţiile în care era amplasată această baterie se aflau la 44 stînjeni deasupra nivelului mării, într-un masiv continuu de granit şi aveau 180 metri lungime şi circa 21 metri lăţime. Parapetul, tot de granit, cobora în pantă abruptă spre mare şi era cenuşiu, ca şi coastele colinei Zolotaia, ceea ce ajuta la camuflarea fortificaţiei împotriva vederii dinspre mare. Deşi piesele n-aveau scuturi de protecţie pentru servanţi, tunurile de 10 ţoli erau prevăzute, deasupra platformei ochitorilor, sus, cu cîte un cozoroc uşor din fier ondulat. Parapetul din granit îmbrăcat în beton, înalt aproape de un stînjen şi jumătate, apăra într-o măsură oarecare oamenii împotriva tirului razant al pieselor de pe nave. În intervalele dintre tunuri, de cîte 10 stînjeni, se aflau depozite de pulbere şi de proiectile şi adăposturi — cazărmi pentru servanţi, cu ieşiri spre platformele tunurilor. La flancurile bateriilor, în traversele laterale, erau amenajate cazemate de beton pentru cîte un ploton de artilerişti. În traversa de la centru se afla postul telemetrului cu bază orizontală, care avea un adăpost clădit din piatră şi puţin adîncit în parapet. Bateria nu poseda un post de comandă independent ; se prevedea ca, în timpul tragerilor, locul comandantului să fie lîngă telemetru. La flancul drept, într-un amplasament co-

mun, se aflau două tunuri de reglaj, cu tir rapid, sistem „Nordenfeldt".

De-a lungul bateriei, pe toată întinderea ei, imediat în spatele amplasamentelor, trecea un drum larg, amenajat. La o parte, în dreapta bateriei, pe o mică platformă săpată în stîncă, era aşezat un proiector.

Într-o văgăună adîncă în dosul stîncii, fuseseră clădite cazărmi scunde, pentru adăpostirea unei companii de artilerie de fortificaţii, locuinţe pentru ofiţeri şi mai multe clădiri anexe. Tot acolo, într-o hrubă săpată în spatele Utiosului, se aflau uzina electrică şi o încăpere pentru provizii. Un drum larg, aproape orizontal, ducea de la cazărmi şi de la locuinţele ofiţereşti la baterie. În faţa locuinţelor, fusese amenajată o grădiniţă de flori, iar ceva mai departe, grădina de zarzavat a companiei.

Drumul ducea din oraş spre Utios, peste colina Zolotaia sau pe la poalele ei, făcînd un ocol. Ambele drumuri erau lungi, în serpentină, ceea ce făcea comunicaţiile între Utios şi oraş destul de anevoioase.

Specificul complicat al conducerii tirului bateriilor de felul celei de pe Elektriceski Utios făcea ca la comanda lor să fie numiţi cei mai pricepuţi şi mai experimentaţi ofiţeri din artileria de fortificaţii.

În perioada dezlănţuirii ostilităţilor, comanda bateriei de pe Elektriceski Utios o deţinea căpitanul Nikolai Vasilievici Jukovski, care locuia la baterie. Tot acolo locuiau şi cei doi ofiţeri subalterni: ştabs-căpitanul [1] Cij şi porucikul Boreiko.

Toată ziua de 26 ianuarie bateria 15 de pe Elektriceski Utios se îndeletnici cu luarea în primire a trei sute de bombe de zece ţoli, împreună cu un număr de încărcături de pulbere. Mînuirea proiectilelor, grele de 15 puduri şi a încărcăturilor de 4 puduri, era istovitoare, ostaşii fiind nevoiţi să le ducă pe braţe în cazematele de muniţii. Această muncă grea şi primejdioasă fu terminată abia spre seară.

Frînţi de oboseală, soldaţii se duseră la culcare îndată după ce cinară şi se făcu apelul de seară ; nici Jukovski nu întîrzie în biroul său. Curînd tot efectivul bateriei se cufundase într-un somn adînc. Doar o santinelă singuratică păşea de colo, colo, aşteptîndu-şi schimbul.

La orele zece seara, intră în post canonierul [2] David Zaiaţ, un evreu mărunţel şi slăbuţ, care recrutase numai din întîmplare la

---

[1] Grad corespunzător gradului de căpitan, în timp ce gradul de căpitan corespundea celui de maior de azi (n. t.).

[2] Soldat de artilerie în armata țaristă (n. t.).

artilerie şi, deosebindu-se vădit prin toată înfăţişarea sa, puţin arătoasă, de artileriştii înalţi, zvelţi, voinici.

După ce străbătu de cîteva ori bateria, Zaiaţ se urcă pe parapet şi se aşeză pe o piatră de lîngă postul telemetrului ; noaptea îşi putea îngădui să se abată de la regulamentul asupra serviciului pe garnizoană.

Zaiaţ puse arma lîngă el, cu ţeava în sus, îşi răsuci o ţigară şi o aprinse cu plăcere. Marea calmă, uşor înceţoşată, se întindea înaintea ochilor săi, cu şiragurile luminilor sclipitoare ale escadrei.

Gîndul lui Zaiaţ zbură departe, spre tîrgul Sevnţiand, unde îşi lăsase tînăra nevastă cu doi copii mici.

Trecuseră aproape patru ani de cînd se despărţise de ei, fiind încorporat şi trimis la zece mii de verste depărtare, tocmai la Port-Arthur. Călătorise pînă la destinaţie timp de o lună şi mai bine ; pe drum încercase să dezerteze, dar fusese prins, bătut cu vergi şi trimis înapoi la unitate, sub escortă. Nici la Arthur nu o ducea prea bine. Debil, inapt pentru greaua slujbă de tunar, fusese trecut la plotonul de trupă auxiliar.

Simţind că l-a pătruns frigul, Zaiaţ se ridică şi începu să se plimbe de-a lungul parapetului.

Noaptea întunecoasă era liniştită, tăcută.

Deodată, pe mare bubui un tun ; altul, încă unul. În clipa următoare trăgea toată escadra cu înverşunare. Zaiaţ privea cu mirare, fără să poată pricepe ce se petrece. Apoi îşi zise în sine : „Marinarii fac exerciţii“, şi privi mai departe, liniştit, spectacolul ce se desfăşura înaintea sa. Fulgerări de salve, lumini de proiectoare, trombe de apă ţîşnind după explozia proiectilelor — un spectacol de toată frumuseţea.

„Straşnic trag, aidoma ca la noi la tragerea de întrecere !“ gîndi Zaiaţ.

Caporalul de schimb se apropie şi întrebă, somnoros, ce se petrece.

— Fac exerciţii marinarii, răspunse Zaiaţ.

Caporalul se scărpină, căscă şi spuse alene :

— Mai ai o jumătate de ceas pînă la schimb. Vii singur, şi-l scoli pe Belonogov. Eu o să mai trag un pui de somn. Apoi coborî, fără grabă, de pe parapet.

Nu trecu mult timp şi tirul încetă. Zaiaţ se duse să-şi trezească schimbul. Apoi se încălzi la corpul de gardă şi adormi buştean.

Fu deşteptat din somn pe la patru dimineaţa.

— Iar la schimb ? mormăi el.

— Ce schimb ! Japonezul pofteşte să se războiască cu noi ! E alarmă, compania iese la baterie.

— Nu mai spune! se miră Zaiaţ. Vasăzică, aseară, cînd au tras marinarii, nu erau exerciţii, era chiar război?

Soldaţii forfoteau în întuneric prin baterie. Ici şi colo licăreau felinarele de mînă. Cazematele pentru pulbere şi de proiectile fuseseră deschise; servanţii se înghesuiau lîngă tunuri; de pe toate se scoseseră prelatele. Undeva în întuneric se auzea glasul calm al lui Jukovski. Pe mare domnea o linişte desăvîrşită. Escadra continua să lumineze inteus cu proiectoarele.

Zaiaţ îşi luă postul în primire lîngă casa cu bani, înciudat de acea noapte agitată. Nu-i venea de loc să creadă că izbucnise războiul; socotea că totul nu era decît o pălăvrăgeală a soldaţilor.

— Generalul Belîi ne-a comunicat, începu Jukovski, lămurindu-i pe soldaţi, că japonezii au atacat flota noastră pe neaşteptate şi au torpilat trei nave. Din clipă în clipă putem să ne aşteptăm la un nou atac. Deci să fim cu ochii în patru pe mare, gata pentru a deschide focul.

Zaiaţ ciuli urechea.

— Cum, e război adevărat? Ei, atunci, chiar dacă scap cu viaţa, s-a zis pentru multă vreme cu Sevnţiand, îşi zise el tulburat.

— Transmite servanţilor de la proiector să-l pună îndată în funcţiune, ordona cuiva în întuneric comandantul companiei. În caz de alarmă, să mă anunţaţi imediat şi să scoateţi oamenii la posturi.

— Am înţeles, înălţimea voastră.

După voce, Zaiaţ îl recunoscu pe feldwebelul[1] Nazarenko.

Oamenii se îndepărtară şi Zaiaţ rămase din nou singur, păşind de colo colo prin întuneric.

Pe la opt dimineaţa, cînd ceaţa dimineţii începu să se ridice deasupra mării, numeroase fumuleţe se iviră la orizont, unul după altul. Mai multe torpiloare se repeziră în întîmpinarea lor.

Ştabs-căpitanul Cij, care se afla la baterie, ordonă telemetriştilor să urmărească mişcările torpiloarelor care pesemne că porniseră în recunoaştere, sau se grăbeau să atace navele apărute.

Deodată, la o mare distanţă de fumuleţele ce se tot apropiau, torpiloarele virară, făcînd cale întoarsă şi semnalizînd intens cu fanioanele.

Ştabs-căpitanul crezu că fusese o alarmă falsă şi începu să coboare de pe parapet, cînd, deodată, tunurile de 12 ţoli de pe cuirasatul amiral *Petropavlovsk* începură să bubuie, urmate imediat de artileria altor nave. Cij simţi deodată că se învîrteşte pămîntul cu el; ca să nu cadă, fu nevoit să se sprijine de postul telemetru-

[1] Grad în armata ţaristă, corespunzător celui de plutonier (n. t.).

lui : îşi dădu seama că sub ochii lui, prin pîcla dimineţii senine, însorite, înainta o întreagă escadră japoneză.

Şuierul mereu crescînd al obuzelor îl tulbură cumplit.

Se repezi val-vîrtej în jos şi se năpusti într-o cazemată de beton. Acolo, la adăpostul bolţii groase, îşi recăpătă cumpătul, dîndu-şi în sfîrşit seama ce trebuia să facă : să trimită după comandantul companiei.

La darea alarmei în baterii, soldaţii alergau grăbiţi din cazărmi la tunuri, privind în fugă exploziile proiectilelor.

Pe drumul ce ducea spre baterie, veneau în goană Jukovski şi Boreiko, potrivindu-şi din mers ţinuta. Cij scoase un suspin de uşurare.

— Telemetrul ! răcni încă de departe Boreiko, cu glas gros, asurzitor, vrednic de pizmuit şi de un protodiacon.

Telemetriştii se făcură una cu lunetele lor, îndreptîndu-le asupra navelor japoneze ce se conturau limpede în zare.

— Cinci mii şase sute ! strigă semnalizatorul, dînd distanţa pînă la obiectiv.

— Înălţător, două sute cincizeci ; deriva, două la dreapta ! comandă Jukovski, care ajunsese la baterie.

Soldaţii se grăbiră să execute manevra de ochire cu tunurile, ale căror ţevi lungi şi subţiri se roteau încet, urmărind deplasarea escadrei.

— Cinci mii patru sute ! comunică din nou semnalizatorul.

Cij îndrăzni să-şi părăsească adăpostul : cu un zîmbet încurcat ieşi înaintea lui Jukovski.

— Ar fi trebuit să pregăteşti bateria pentru tragere, îl dojeni Jukovski cu răceală şi se urcă pe parapetul de la postul telemetrului. O clipă, Cij cutează să păşească după el, dar şuierul unor noi proiectile îl făcu să coboare iar sub protecţia bolţii trainice de beton.

Boreiko însă, lărgindu-şi umerii de atlet, umbla cu paşi mari prin baterie şi dădea cu glas tare comenzi :

— Direcţia prova navei din capul formaţiei ! Toate piesele acelaşi punct de ochire ! Aţi înţeles, mama voastră de mînji ? şi în aceeaşi clipă sări pe platforma ochitorului, verificînd el însuşi ochirea.

— Unde ţi-s ochii, nătărăule ? strigă el soldatului speriat. Ţi-am spus : asupra catargului, şi tu ai ochit în coş. Îndreaptă ţeava ! Şi, dînd tunarului un ghiont în coastă, Boreiko alergă în altă parte, fără a lua seama la proiectilele japoneze care şi încadraseră bateria.

— Cinci mii două sute douăzeci ! Cinci mii două sute ! Cinci mii o sută optzeci ! striga mereu semnalizatorul, indicînd distan-

ţele. Jukovski privea mereu, prin binoclu, escadra japoneză. Aceasta mergea în două linii de şir, paralel cu coasta, în direcţia sud. In prima coloană erau cuirasatele ; crucişătoarele şi alte nave de tip mai uşor veneau după ele, ceva mai departe.

— Cinci mii o sută ! Cinci mii optzeci ! Cinci mii şaizeci ! se auzea de la postul telemetrului.

— Baterie, salvă ! strigă Jukovski, ridicînd mîna dreaptă în semn de luare aminte.

— Baterie, salvă ! repetă Boreiko la celălalt capăt al bateriei.

Servanţii săriră de lîngă tunuri spre parapet ; ochitorii se aplecară înapoi, pe platformele lor, întinzînd corzile percutoarelor, gata să tragă de ele cu putere ; sergenţii-şefi de piese stăteau în spatele tunurilor, cu braţul drept ridicat şi cu ochii la comandant.

Cij, care-şi scoase o clipă nasul din cazemată, sări imediat înapoi, astupîndu-şi urechile.

— Foc ! comandă Jukovski, repezind mîna în jos.

— Foc ! repetă Boreiko.

Cinci vîlvătăi ţîşniră ca nişte fulgere din ţevile pieselor ; o clipă după aceea bateria fu învăluită în norii groşi de fum albastru ai pulberii arse, ascunzînd ochiului şi marea, şi coasta. Se răspîndi un miros de silitră şi de pucioasă. Tunurile reculară zgomotos pe batiul înclinat al afetelor şi lunecară la loc.

Fumul se risipea încet. Escadra japoneză se ivi din nou.

Jukovski şi Boreiko duseră repede binoclurile la ochi : văzură desluşit patru trombe uriaşe de apă în jurul navei din capul formaţiei şi, în acelaşi timp, în dreptul coşului său de la mijloc ţîşni, mai întîi, o coloană neagră de fum, apoi alta, albă, de aburi.

— Două scurte, două lungi, o lovitură ! raportă semnalizatorul cu glas tare.

— Lovitură în plin — sînt încadraţi ticăloşii ! strigă bucuros Boreiko.

— Da, i-am ardeiat bine. Ies aburi. Se pare că le-am avariat conductele, răspunse Jukovski. Alexandr Alexandrovici, nu vrei să ne admiri şi dumneata succesul ? îi strigă lui Cij, care răsări din nou la lumina zilei.

— Patru mii opt sute ! Patru mii şapte sute ! anunţa mereu semnalizatorul.

— Înălţător două sute treizeci, aceeaşi derivă ! comandă Jukovski.

Ţevile pieselor se roteau din nou prin aer, urmărind deplasarea escadrei japoneze.

Navele inamice se încinseră cu un brîu de fulgere şi de fum verde, uşor, ce se topea iute în aer.

— Înălţimea voastră, japonezul trage ! raportă semnalizatorul.
— Adăpostiţi ! comandă Boreiko.

Vreo zece proiectile de calibru mare se prăvăliră în acelaşi timp peste baterie. Explodară în faţă, în spate, în lături. Fumul lor, înţepător, înecăcios, învălui bateria. Toată lumea fugi la adăpost ; numai Jukovski stătea mereu pe parapet, iar Boreiko, jos, înjurînd de mama focului, culegea schijele care cădeau pe lîngă el, încă fierbinţi, şi le cerceta cu grijă.

Ieşind din post, Zaiaţ se culcase în dormitor şi nici prin gînd nu-i trecu să fugă la adăpost în clipa cînd japonezii deschiseră focul asupra colinei Elektriceski Utios. Totuşi, cînd un obuz se sparse aproape de tot, făcînd geamurile ţăndări, ţîşni pe uşă afară. În clipa aceea, un proiectil trecu urlînd pe deasupra lui şi se sparse cu un bubuit asurzitor în dosul bateriei. Înspăimîntat, Zaiaţ se trînti fulgerător la pămînt ; apoi, aruncînd o privire în jur, se repezi în goană spre baterie. Mînat din urmă de o serie de explozii care se succedară una după alta, sări cu capul în jos în cea dintîi cazemată întîlnită în cale. La intrarea acesteia, Cij privea speriat în lături şi Zaiaţ îl nimeri cu capul drept în pîntec. Izbitura fu atît de puternică, încît ştabs-căpitanul, slab de nervi şi îngrozit la culme, căzu în nesimţire la pămînt.

Văzînd că şi-a dat ofiţerul peste cap, Zaiaţ se înspăimîntă într-atîta, încît sări îndată înapoi, afară din cazemată. În aceeaşi clipă nimeri în Boreiko. Dar pe uriaşul porucik nu era uşor să-l dobori — îl înşfăcă pe Zaiaţ de guler, îl zgîlţîi straşnic şi-i strigă fioros :

— Ce-i cu tine, Zaiaţ ? Ai căpiat ? Ce dracu cauţi aici ? Marş la cazemata din colţ. Stai acolo, la postul de prim ajutor ! — Şi, ca să ia aminte altă dată, îl blagoslovi după ceafă cu o scatoalcă atît de zdravănă, încît Zaiaţ abia se ţinu pe picioare.

După ce-l milui astfel, Boreiko se duse să-l vadă pe Cij şi-l găsi întins la pămînt. Doi soldaţi se sileau să-l readucă în simţiri.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă porucikul, mirat.

— Înălţimea voastră, Zaiaţ s-a repezit ca un nebun în cazemată şi a lovit cu capul în burtă pe înălţimea sa. Iar domnul ştabs-căpitan a leşinat, îi raportară soldaţii.

— Să vină felcerul, să-l aducă în simţiri, ordonă Boreiko şi se duse la Jukovski.

— A leşinat Cij, îi raportă el amuzat comandantului. Prostul de Zaiaţ l-a lovit din fugă şi el de spaimă s-a muiat pe loc, ca o muiere.

— Ai spus să fie chemat felcerul ? Bine. Hai să tragem înainte, răspunse scurt căpitanul.

Japonezii îşi deplasară tirul asupra escadrei şi bateria deschise din nou un foc viu asupra lor.

De îndată ce bombardamentul asupra Utiosului încetă, pe drumul care venea de la Zolotaia se ivi o trăsură, încadrată de o escortă de călăreţi. Încă de departe se zăriră reverele roşii ale mantalelor de general. Zece minute mai tîrziu, trăsura ajunse la Elektriceski Utios ; din ea coborîră Stessel şi Belîi. Împieptoşat, cu capul sus, Stessel îşi luă un aer impunător. După ce primi raportul de la Jukovski, salută trupa cu glas tare. Oamenii răspunseră răzleţ. Stessel se încruntă.

— Hm, cum poţi să faci război cu asemenea oameni ? Culmea, sînt ostaşi în termen şi habar n-au nici măcar cum se răspunde la salut ! Aveam de gînd să-i răsplătesc cu crucea Sfîntul Gheorghe pentru acţiunea de azi, dar acum m-am răzgîndit. Mai întîi să înveţe să răspundă la salut ca lumea. Ce, în compania dumitale nu e nici cea mai mică disciplină ? ! strigă el arţăgos, adresîndu-i-se lui Jukovski.

În aceeaşi clipă privirea lui se opri asupra lui Boreiko ; acesta nu-şi putea stăpîni zîmbetul.

— Şi dumneata, porucikule, de ce rîzi ? De ce nu eşti în ţinută reglementară ?

Boreiko îşi privi ţinuta mirat.

— Unde ţi-e sabia ? se răsti Stessel.

— Ce să fac cu sabia, excelenţă ? replică porucikul calm ; să tai cu ea cuirasatele japoneze ?

— Ce este ? Ţinută nereglementară ! ţipă Stessel, scos cu desăvîrşire din sărite. La arest ! Pleacă !

— Excelenţă, eu le-am dat voie domnilor ofiţeri să nu poarte săbii în timpul tragerilor reale : sabia îi împiedică în mişcări, cînd trebuie să se suie pe afet ca să verifice ochirea, interveni Belîi.

— E nereglementar... nereglementar ! Debandadă ! Ordin observator scris, da ! orăcăia într-una Stessel.

Toţi îl priveau tăcuţi.

— Aţi observat lovituri în navele inamice ? Bateria are răniţi ? întrebă Stessel, după ce se mai linişti.

— Au fost observate trei lovituri directe în cuirasatul din capul formaţiei inamice. Bateria n-are răniţi, raportă Jukovski.

Stessel ascultă distrat răspunsul şi apoi se urcă pe parapet.

Între timp, japonezii se apropiaseră din nou de Port-Arthur. Şuierul sinistru al unui proiectil sfîşie aerul. Pe neaşteptate, Stessel manifestă cel mai viu interes pentru principiul de construcţie al telemetrului şi dintr-un salt ajunse în amplasamentul lui. Urmîn-

du-i pilda salvatoare, Vodeaga şi Dmitrievski, care îl însoţeau, se strecurară într-o clipă tot acolo. Ceilalţi ofiţeri din suita generalului se grăbiră să coboare de pe parapet. Doar Belîi şi Jukovski rămaseră pe loc, continuînd să observe manevrele escadrei japoneze.

Obuzul se izbi de pămînt în faţa bateriei, însă nu făcu explozie. Toţi răsuflară uşuraţi. Stessel se ivi din nou pe parapet, măsurîndu-l în lung şi în lat cu paşii.

— Japonezii se apropie, îi raportă Dmitrievski.

— Da ; trebuie să ne întoarcem imediat la Zolotaia. De acolo tot teatrul de luptă este mai clar şi sînt posibile legături cu toate bateriile. Domnilor, să plecăm chiar acum înapoi, se grăbi Stessel.

Trăsura generalului nu străbătuse nici jumătate din drum, cînd o ploaie de obuze japoneze se abătu iar peste Utios şi peste drumul spre Zolotaia.

De la baterie se vedea cum întreaga escortă de călăreţi ce-l însoţea pe general se năpusti deodată la vale, întrecînd în galop trăsura generalului. Aruncînd priviri îngrozite spre mare, Stessel stătea în picioare şi-şi izbea de zor vizitiul după ceafă. Caii, speriaţi de o explozie mai apropiată, o luară nebuneşte la goană.

Privind scena, Boreiko rîse zgomotos.

— Halal viteji ! Cînd totul e liniştit, sînt vulturi, dar cînd şuieră obuzele, se prefac în curci plouate.

— N-ai putea să vorbeşti mai încet, Boris Dmitrievici ? Nu uita că te aud ostaşii, îl dojeni Jukovski. Mai bine du-te de vezi ce-i cu Cij : nu cumva o fi murit de spaimă ?

Boreiko îl găsi pe Cij gemînd jalnic.

— Ei, nu vă simţiţi mai bine ? mormăi Boreiko.

— Vai, nu ! Cred că o să dau în peritonită, după asemenea izbitură în pîntece. Îndată ce mă fac bine, îl snopesc în bătăi pe afurisitul ăla de Zaiaţ, ca altă dată să se uite bine pe unde fuge.

— N-are nici o vină ; era emoţionat, ca şi dumneavoastră.

După ce mai traseră două-trei salve asupra coastei, japonezii pieriră în larg.

— Încetarea ! Ştergeţi piesele ! ordonă Jukovski.

După ce făcu rînduială peste tot, Jukovski adună trupa în front şi-i mulţumi cu glas tare pentru felul în care-şi făcuse datoria.

— Slujim voioşi ! răspunseră ostaşii veseli, într-un glas.

— Ei, aşa trebuia să-i răspundeţi generalului. Acum aţi rămas fără cruce, îi mustră Jukovski.

— Mai avem prilej să o cîştigăm, îi răspunse Boreiko în locul lor : şi crucea Sfîntul Gheorghe, şi crucea de lemn. Cîteva din cea dintîi ; din a doua, cred, mai multe.

— Rupeţi rîndurile ! comandă căpitanul, lăsînd oamenii liberi. Şi el coborî în cazemată.

Într-un beci adînc, plin cu butoaie de varză acră, de castraveţi muraţi, de carne sărată şi alte provizii, care deservea bateria şi compania, se adunase în timpul canonadei toată suflarea din Utios care nu făcea serviciul de front : furieri, artelnici, magazioneri, fierari, croitori şi ceilalţi oameni din serviciul auxiliar. În fruntea lor se afla însuşi feldwebelul companiei, Denis Petrovici Nazarenko, pe care Jukovski îl lăsase să supravegheze ordinea din spatele liniei de foc. Tot acolo, în beci, pe o bancă, şedea demnă nevasta lui, o femeie roşie în obraz, cu fiica ei Şurka, o fată voinică de şaisprezece ani.

După ce tunurile amuţiră, toţi cei din beci ieşiră la lumină.

— Vă felicit pentru felul cum v-aţi făcut datoria ! le strigă Boreiko, în glumă.

— Slujim voioşi ! răspunseră „eroii", cam ruşinaţi.

Sprijinit de un ostaş, Cij se apropie încet de ei. Nu-şi putea veni de loc în fire şi-şi pierduse înfăţişarea fercheşă. Înainte de toate, îi ceru lui Jukovski să-l trimită în judecată pe Zaiaţ „pentru lovirea premeditată a superiorului".

— O, doamne ! Ce tot vorbeşti, Alexandr Alexandrovici ? Păi, cînd a dat peste dumneata nu vedea nimic de speriat ce era. Ia judecă mai bine ! Hai, trage-i o săpuneală şi lasă-l în pace, răspunse Jukovski, mirat de înverşunarea lui Cij.

— Ba nu ; a fost un atac premeditat, săvîrşit de un soldat evreu împotriva unui ofiţer rus. Trebuie să admiteţi că este în joc onoarea uniformei ; vă rog să-l daţi în judecată, stărui Cij.

— Dragă, încă nu ţi-ai venit pe deplin în fire ; odihneşte-te, linişteşte-te, şi apoi vom sta de vorbă, răspunse Jukovski, nefiind de acord cu el şi se îndepărtă, văzîndu-şi de treburi.

— Ei bine, atunci am să mă răfuiesc cu Zaiaţ, aşa cum ştiu eu ! se îndărătnici Cij.

Tocmai în clipa aceea, spre ghinionul lui, Zaiaţ trecu şchiopătînd pe aproape.

— Zaiaţ, la ordin ! îl strigă ofiţerul.

Soldatul se apropie şi se opri, privindu-l speriat.

— Mă, secătură, cum ai îndrăznit să dai peste mine ? zbieră ştabs-căpitanul.

— Vă cer iertare, înălţimea voastră ; n-am făcut-o dinadins ; eram tare speriat, bolborosi Zaiaţ.

— Minţi, jidov puchinos, dinadins m-ai lovit ! şi rostind aceste cuvinte, Cij îl izbi cu sete în obraz.

Lovitura fu atît de violentă, încît Zaiaţ abia se putu ţine pe picioare. Din nasul strivit şi din buze îi ţîşni sîngele ; lacrimile îi şiroiau. Imobilizat însă de disciplină, stătea în poziţia de drepţi.

Cij continua să-l lovească într-una, cu sete, pînă cînd Zaiaţ se clătină şi începu să se lase încet jos.

— Drepţi, lepră ! răcni ştabs-căpitanul şi după ce-l izbi de mai multe ori cu piciorul, se îndepărtă.

Soldaţii priveau de departe sălbatica răfuială şi îndată ce ofiţerul pieri din vedere, săriră în ajutorul lui Zaiaţ. Îl ridicară de jos şi-l duseră în cazarmă.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Boreiko, ivindu-se pe neaşteptate.

Soldaţii îi raportară ce se petrecuse.

— Duceţi-l în cazarmă, ajutaţi-l să se dezmeticească şi spuneţi-i lui Rodionov să vină la mine, ordonă Boreiko.

Cînd se prezentă feuerwerkerul [1] Rodionov, tot atît de voinic şi de vînjos ca şi porucikul său, Boreiko, rostind cuvintele rar, grav, îi ordonă :

— Spune feldwebelului că Zaiaţ e mutat în plotonul meu. Scuteşte-l de toate corvezile timp de trei-patru zile. Spune-i lui Zaiaţ să nu mai dea ochi cu ştabs-căpitanul. Şi dacă Cij se mai atinge de el, o să vorbesc eu cu dînsul.

— Am înţeles ! Zaiaţ are să ne fie de folos în ploton, e meşter la toate, răspunse Rodionov.

Stessel şi Belîi se întoarseră de la Utios la Zolotaia cu sufletul la gură, descumpăniţi. Însoţitorii lor opriseră anevoie caii speriaţi abia în preajma bateriei, salvîndu-i pe cei doi generali de primejdie.

— Am scăpat ieftin, rosti Stessel, oftînd uşurat. Altă dată mă duc călare : cu un cal te strecori mai lesne decît cu doi, mai ales cînd ai un vizitiu prost şi fricos.

— Ei, slavă domnului că s-a sfîrşit cu bine, răspunse Belîi împăciuitor.

Chiar la începutul duelului de artilerie, un proiectil japonez de 12 ţoli nimerise într-o cazemată de la bateria 13, străbătuse un strat de pămînt gros de un stînjen şi jumătate, străpunsese o lespede de beton de doi arşini şi explodase, omorînd trei soldaţi şi rănind grav alţi doi.

De îndată ce canonada încetase, comandantul bateriei, căpitanul Zeiţ se gîndi să facă un parastas pentru cei ucişi, aşa că fu chemat un preot de la Comandamentul Artileriei.

---

[1] Grad de subofiţer în artileria armatei ţariste, corespunzător celui de sergent (n. t.).

Cînd Stessel şi Belîi se dădură jos din trăsură şi se apropiară de baterie, compania lui Zeiţ se aliniase în front. Preotul, un bătrînel cărunt, slujea parastasul lîngă cadavrele acoperite cu mantale, cădelniţînd de zor. Zeiţ stătea cu ofiţerii săi în faţa frontului, urmărind cu coada ochiului apropierea superiorilor.

Soldaţii, în poziţie de drepţi, îşi ţineau chipiurile pentru rugăciune, pe braţul stîng, îndoit. O expresie aspră şi dureroasă stăruia pe chipurile lor. Răsunau suspine grele ; mîinile le erau în continuă mişcare, făcînd semnul crucii. Bătrînelul în anteriu intona jalnic „veşnica pomenire pentru ostaşii răposaţi întru domnul", iar corul îi ţinea isonul tărăgănat şi solemn.

Generalul Stessel se apropie de morţi, făcu trei plecăciuni adînci, atingînd pămîntul cu mîna şi apoi trase la o parte mantalele care îi acopereau şi le dădu cea din urmă sărutare.

Preotul se grăbi să termine parastasul, îngăimînd în pripă rugăciunile.

De îndată ce isprăvi, Stessel luă cuvîntul către ostaşi :

— Fraţilor ! Inamicul perfid ne-a atacat pe neaşteptate, dar nu ne-a surprins nepregătiţi. Azi, aţi văzut cu ochii voştri cum loveau obuzele noastre vasele japoneze. Cugetul vostru să nu se întunece în urma acestor prime jertfe ale războiului. Odihnească-se-n pace eroii, care şi-au dăruit viaţa pentru credinţă, ţar şi patrie. Să nu facem de ruşine pămîntul Rusiei şi pe tătucul ţar. Pentru bărbăţia de care aţi dat dovadă în ziua de azi, răsplătesc douăzeci de ostaşi cu crucea Sfîntul Gheorghe. Ura !

— Ura ! răspunseră soldaţii, posomorîţi, dar toţi într-un glas, tunător.

— Ei, aşa unire într-un glas mai zic şi eu ! Nu-i la fel cu cea din vale. Cu asemenea viteji îi strivim pe stîrpiturile de japonezi ca pe nişte muşte ! strigă generalul entuziasmat.

— Excelenţă, cui dăm decoraţiile ? Bateria n-a tras azi şi oamenii au stat adăpostiţi în cazemate ! îl întrebă Zeiţ.

— Ei, aveţi destui viteji, slavă domnului. Alegeţi pe cei mai destoinici. Feldwebelul, subofiţerii şi ceilalţi gradaţi vor fi decoraţi, fireşte, înaintea tuturor.

— Excelenţă ! Vine guvernatorul general cu statul său major ! îi raportă Iunitki lui Belîi.

Stessel începu să se agite.

— Compania să se alinieze de-a lungul bateriei ! Domnii ofiţeri să treacă în front ! Preiau comanda, dispuse el.

Ostaşii se aliniară. Numai Tahatelov întrebă nedumirit :

— Dar japonezii ? Dacă se apropie iar de coastă n-o să putem deschide imediat focul asupra lor ; o să treacă prea mult timp pînă vor ajunge soldaţii la piese.

— Colonele, întrebarea n-are rost, i-o reteză Stessel. Principalul este să-l întîmpinăm pe guvernatorul general aşa cum se cuvine şi pe urmă vom vedea noi.

Cînd Alexeev ajunse la baterie, compania îl aştepta în front.

— Companie, drepţi ! pentru onor spre dreapta, prezentaţi arm' ! comandă Stessel.

— Bună ziua, dragă Anatoli Mihailovici, îl salută guvernatorul. La cel dintîi bubuit al tunurilor, excelenţa voastră vă şi aflaţi la cea mai primejduită baterie. Bună ziua, artilerişti ! Vă mulţumesc pentru vitejia de care aţi dat dovadă. Azi, chiar de la început i-aţi băgat în sperieţi pe japonezi cu loviturile voastre bine ţintite.

— Ţin de datoria mea să aduc la cunoştinţa excelenţei voastre că brava noastră escadră a luptat de asemenea cu eroism. Tirul artileriei de pe nave a lovit inamicul în plin. Amiralul Togo trebuie să fi avut pierderi mari. Binevoiţi a primi felicitările mele pentru strălucita acţiune a marinarilor ! răspunse Stessel, măgulind cu dărnicie : cunoştea dragostea pentru marină a guvernatorului general.

— Îngăduiţi-mi să aduc mulţumiri excelenţei voastre din partea marinarilor pentru o atît de înaltă apreciere a operaţiunilor eroicei noastre flote. Voi fi fericit să aduc la cunoştinţa iubitului nostru suveran mişcătoarea frăţie dovedită între armata de uscat şi marină.

După aceea, excelenţele lor se sărutară solemn de trei ori.

Amiralul vizită bateria, mulţumi din nou ostaşilor şi se pregăti să plece în oraş.

— Ei, acum putem şi noi să mergem pe la casele noastre. Dumneata, Vasili Feodorovici, exprimă mulţumiri soldaţilor şi ofiţerilor pentru felul cum şi-au făcut datoria şi să vină trăsura. Se pare că stîrpiturile de japonezi au plecat de-a binelea.

În trăsură, cei doi generali, flataţi de laudele guvernatorului, îl ridicau şi ei în slăvi, care mai de care, pe el şi pe marinarii lui.

— E foarte inteligent. Se cunoaşte că în vinele lui curge sînge împărătesc, îl admiră Stessel.

— Dacă toţi marinarii ar fi ca el, n-am fi păţit ruşinea de noaptea trecută, îi ţinea hangul Belîi.

— Ei, nu e mare nenorocire. E adevărat că marinarii au cam stat gură cască, dar vasele vor fi reparate şi flota îşi va recîştiga potenţialul de luptă. Numai să rămînă Alexeev în Port-Arthur, spuse Stessel gînditor.

— Totuşi, trebuie să organizăm o legătură mai strînsă cu marina. Ştim prea puţin din ceea ce se petrece la ei.

— E nevoie de o legătură mai strînsă, dar trebuie să fim cu ochii în patru ca să nu ni se suie în cap marinarii.

— Bine, dar şi guvernatorul general e marinar.

— Înainte de toate e guvernator. De aceea trebuie să iubească nu numai marina, ci şi armata de uscat. Atitudinea lui de azi confirmă acest lucru. Am ajuns şi la comandament.

Luîndu-şi rămas bun de la Belîi, Stessel îi aminti din nou de Elektriceski Utios :

— Vasili Feodorovici ! Te rog să supraveghezi mai îndeaproape oamenii din bateria 15 ; să aibă mai multă grijă de ţinuta lor. Parcă n-ar fi o companie, ci o turmă de muieri. Dacă ai să găseşti de cuviinţă, propune pentru decorare grade inferioare şi ofiţeri. Dar, auzi, cu mult discernămînt.

— Jukovski şi Boreiko sînt printre cei mai buni ofiţeri de artilerie ai mei. Desigur am să-i propun pentru decorare. Trebuie să fie şi printre canonieri şi printre feuerwerkeri oameni vrednici de răsplată, răspunse Belîi.

În oraş, Stessel găsi o forfotă neobişnuită. Treziţi din somn de canonadă, de îndată ce-şi dăduseră seamă că izbucnise războiul, locuitorii Port-Arthurului se repeziseră în beciuri şi în pivniţe, ferindu-se de obuzele duşmane, iar după ce încetă bombardamentul, se îndreptară spre gară.

Oamenii ieşeau din case cu lucruri şi cu boccelele făcute în grabă. Birjile, rikşele [1] şi culii [2] chinezi erau împovăraţi peste măsură. Curînd, în jurul gării luă fiinţă o tabără uriaşă de refugiaţi. Pe linii stăteau pe mai multe şiruri vagoane de marfă ticsite de lume, dar nu se găseau locomotive pentru ele.

Ceva mai departe staţionau unităţi din divizia a 4-a care tot aşteptau să pornească la drum. Soldaţii îşi puseseră armele în piramidă. Aprinseseră focuri şi, aşteptînd comanda pentru îmbarcare, hoinăreau în jurul gării. Ofiţerii înfulecau de zor gustări şi se cinsteau cu băutură la bufet. Fanfara unui regiment de tiraliori cînta zgomotos ca să ridice moralul trupei.

Ajuns în gară, Stessel se repezi, înainte de toate, spre mulţimea de refugiaţi, strigîndu-le că sînt laşi, nemernici şi trădători. Fără să se sinchisească de vorbele sale, femeile, cu lacrimi în ochi, cu plînsul pe buze, se strînseră în jurul lui cerîndu-i să ia măsuri ca să fie evacuate cît mai degrabă din Port-Arthur, într-un loc ferit de

---

[1] Trăsură mică cu două roate, trasă de oameni, folosită în Extremul Orient (n. ed.).

[2] Muncitori indieni sau chinezi, care lucrau cu ziua la munci grele, necalificate (n. t.).

pericol. Neputînd să le ţină piept, generalul se refugie în biroul gării unde ordonă să se evacueze cît mai grabnic femeile cu copii. „Aveţi un ceas pentru treaba asta. Dacă peste un ceas nu le-aţi expediat, şeful de gară şi ajutorul său vor fi trimişi înaintea Curţii marţiale", îi ameninţă el pe slujbaşii din gară. Apoi se îndreptă spre trupă.

La ivirea temutului general, soldaţii şi ofiţerii se repeziră la locurile lor.

Comandantul unui batalion, un căpitan scund cu faţa împietrită de spaimă, se apropie de el ca să dea raportul, dînd onorul din mers cu sabia. Dar generalul nici nu-l lăsă să înceapă.

— Ăsta nu e batalion, e bordel ! răcni el. Iar dumneata căpitane, eşti un papă-lapte ! De ce n-ai îmbarcat batalionul pînă acum ?

— Trenul a fost afectat pentru transportul populaţiei civile, excelenţă.

— Cine l-a afectat ? Cum ai putut să îngădui una ca asta ?

— E vorba de femei şi copii. Noi, oricum, sîntem ostaşi.

— Asta nu-i unitate, e bordel ! O repet. Dacă nu vi s-a putut pune la dispoziţie un tren, trebuia să porniţi pe jos.

— Am mărşăluit toată noaptea, excelenţă, şi ni s-a trimis ordin să ne întoarcem, se dezvinovăţi căpitanul.

— Celelalte batalioane unde sînt ?

— Au plecat, excelenţă.

— Eşti un zănatic, un molîu, nu ofiţer ! O sută de oameni să fi băgat într-un vagon în loc de patruzeci ! Pe acoperişuri să-i fi suit şi tot să fi plecat ! Hai, porneşte numaidecît în marş pînă la gara următoare ; la nevoie rămîneţi acolo peste noapte.

— Dar n-avem nici corturi, nici bucătării.

— Fleacuri ! Noi am făcut toată campania din China fără corturi şi fără bucătării. Batalion, la dreap-ta ! Înainte, marş !

Fanfara intonă un marş asurzitor ; companiile se puseseră în marş. Căpitanul alergă repede după ele, dînd cu glas piţigăiat comenzi pentru cadenţă.

După ce se răfui astfel cu batalionul, Stessel intră iar în gară. Observă printre refugiaţi cîţiva chinezi şi ordonă îndată :

— Pe chinezi să-i zvîrliţi jos din tren. Nu-i lăsaţi în vagoane. Să plece din Port-Arthur cum or şti.

Apoi generalul îşi aduse aminte de civili :

— Să fie daţi jos şi derbedeii ăştia. În primul rînd se vor îmbarca familiile domnilor ofiţeri şi funcţionari, pe urmă ale celorlalţi, şi numai ruşi. Rotmistru Vodeaga, vei supraveghea executarea, ordonă generalul şi se sui în trăsură, plecînd spre casă.

Vera Alexeevna îl întîmpină în uşă. I se aruncă de gît, îl sărută de mai multe ori şi chiar făcu semnul crucii asupra lui.

— *Anatole*, eşti un adevărat erou. Am şi aflat ce viteaz ai fost sub foc, la baterii. Numai tu rămăseseşi pe parapet, pe cînd toţi ceilalţi se ascunseseră. Pînă şi guvernatorul general a fost uimit de curajul tău. Eşti însă dator să te păzeşti pentru binele Rusiei. Dacă, doamne fereşte, mori, cine o să te poată înlocui la Arthur ? ciripea generăleasa.

— Ei, la baterii am fost destul de prudent deşi, drept să-ţi spun, am trecut acolo prin cîteva clipe destul de neplăcute : schijele şuierau într-una. Dar cel-de-sus s-a milostivit ; iată, sînt viu şi nevătămat, răspunse Stessel, întrerupînd discret vorbăria soţiei sale.

*

Răzbind printr-o crăpătură din obloanele ferestrei, o rază de soare lunecă pe obrazul femeii din pat şi o trezi din somn.

Ea se întinse, căscă zgomotos, sări cu hotărîre jos din pat şi deschise obloanele. Ziua senină, însorită, umplu toată odaia cu oglindirile vesele ale mării.

Riva se uită afară, la rada interioară ce se întindea în faţa ei, la colinele cenuşii din jur, la Oraşul-Vechi şi la Oraşul-Nou de pe ţărm. Atenţia îi fu atrasă de două nave care stăteau într-o poziţie ciudată, aproape de mal, la ieşirea din rada interioară. Îşi dădu seama îndată că sînt cele două cuirasate *Ţesarevici* şi *Retvizan* pe care le cunoştea bine. Pînă atunci nu văzuse niciodată nişte nave atît de aproape de ţărm. Nelipsiţii ei adoratori, marinarii, îi spuseseră adesea ce periculoasă era apropierea navelor mari de mal.

„Pesemne că noaptea au încercat să intre în rada interioară şi s-au împotmolit", se gîndi ea, aducîndu-şi deodată aminte de comandantul cuirasatului *Ţesarevici*, căpitanul de rangul I Grigorovici, bărbat între două vîrste, foarte prezentabil, pe care marinarii din Port-Arthur îl socoteau omul cel mai deştept, ca şi de comandantul navei *Retvizan*, căpitanul de rangul I Şensnovici, un bărbat şiret, avînd ceva de ţigan în înfăţişare şi fiind privit ca unul dintre cei mai buni ofiţeri ai escadrei din Port-Arthur.

Săturîndu-se de priveliştea navelor, Riva se apropie de oglindă. Privirea îi lunecă peste chipul oacheş, delicat, de meridională, cu ochi mari, căprui, aproape negri, cu nas subţire, grecesc şi cu buze roşii, umbrite de un pufuşor negru ; pe urmă coborî spre gîtul frumos, spre umerii şi spre sînii tari, mîndria ei. Era mulţumită de sine.

După ce se cercetă astfel, hotărî să-şi facă toaleta de dimineaţă. La clinchetul clopoţelului de argint, cu dragoni încolăciţi în jurul

lui, în cameră se ivi o mică chinezoaică ; părea o păpuşă mare, cu obrăjorul frumos, de porţelan. Făcînd mereu plecăciuni adînci şi stîlcind fără milă vorbele ruseşti, ea ciripi salutul de dimineaţă.

— Adu-mi să mă spăl ! porunci Riva.

Pe neaşteptate, dinspre mare răsunară bubuituri. De la fereastră se vedeau fumuleţele salvelor trase de pe navele escadrei, aflate în strîmtoarea îngustă dintre colina Zolotaia şi Tigrovka. Deodată, o trombă înaltă de apă ţîşni în bazinul interior, ceea ce o ului cu desăvîrşire pe Riva.

— Ce o fi căzut în apă, aşa de mare ? se întrebă ea nedumerită.

O volbură de fum negru care ţîşni lîngă gară, urmată de bubuitul exploziei, o făcu să-şi dea seama ce se întîmplă.

— Trage cineva ! exclamă ea, speriată.

— Zapanezi, zapanezi, resboi cu rus, bîigui chinezoaica.

— Care război ? Ce tot îndrugi acolo ?

— Nopte zapanezi facut resboi pe mare.

— Ptiu, toanto, de ce nu mi-ai spus nimic pînă acum ? se burzului Riva. A izbucnit războiul şi ea tace ca o momîie ! Mă-ntreb, cînd o să fii şi tu mai isteaţă ? Turui verzi şi uscate, dar despre război nu spui o vorbă.

Îmbrăcîndu-se în grabă, Riva ieşi în stradă. Pe cheul Oraşului-Nou se adunase o mulţime curioasă care urmărea mersul bătăliei. Ziua însorită, ca un ocean de lumină, era atît de frumoasă, încît nu-ţi venea să crezi că izbucnise groaznicul război. Canonada ce se desfăşura înaintea ochilor părea un exerciţiu de luptă ; doar atunci cînd un proiectil explodă pe ţărm şi împroşcă mulţimea cu schije, oamenii, înspăimîntaţi, o rupseră la fugă. Riva zări un matroz de pe *Retvizan* şi se apropie de el, întrebîndu-l ce se petrecea.

— E război, domnişoară ! Noaptea trecută, japonezul ne-a atacat pe neaşteptate, răspunse marinarul, posomorît.

— Sînt pierderi mari ?

— Doi inşi au dispărut fără urmă, iar adineauri, au dus trei răniţi la spital.

— Matrozi, ori ofiţeri ?

— Numai matrozi, că ofiţerii lipseau. Uite, acuşi poate să cadă şi vreun ofiţer rănit. Japonezul trage amarnic asupra cuirasatului *Retvizan* şi *Ţesarevici,* lămuri matrozul ceva mai vorbăreţ.

— Dar de ce s-au apropiat de mal ?

— Ca să nu se scufunde.

— Cum, să nu se scufunde ? întrebă cu spaimă Riva.

— Noaptea, japonezul a lovit cu torpile cuirasatele *Retvizan* la prova, *Ţesarevici* la pupa, iar *Pallada* drept în compartimentul

maşinilor. Le-au remorcat la apă mică, şi acum japonezul vrea să le facă praf. Dar nici navele noastre şi nici bateriile de coastă nu se lasă : trag şi ele asupra japonezului, şi încă cum ! O să-l alungăm repede, isprăvi matrozul.

Riva era amărîtă de toate cele auzite. Se gîndea la iubitul ei, locotenentul Dukelski, aflat pe bordul cuirasatului *Petropavlovsk*.

— Pe *Petropavlovsk* totul e în ordine ? întrebă ea.

— Deocamdată, de pe *Petropavlovsk* n-a venit nici o veste rea.

Între timp, canonada de pe mare luă sfîrşit ; mulţimea se strînse din nou lîngă debarcaderul la care soseau mereu şalupe cu motor de la diferite nave ale escadrei, aducînd răniţi. Capetele lor pansate, gemetele, stîrneau curiozitatea plină de îngrijorare a mulţimii. Toţi căutau să se strecoare cît mai aproape de brancarde, să afle cine şi cum fusese rănit.

O dată cu răniţii, erau debarcate şi trupurile celor morţi, acoperite cu „pavilionul sfîntului Andrei". Ici-colo în mulţime unii îşi făceau semnul crucii ; cineva suspină amarnic. Emoţionată, Riva îşi suflă şi ea nasul în batistă şi începu să păşească de colo-colo căutînd ofiţeri cunoscuţi.

În cele din urmă, îl zări pe Andriuşa Akinfiev, un miciman rumen în obraz. Deşi nu-l cunoştea, faţă de împrejurările neobişnuite hotărî să apeleze la el.

— Domnule miciman, v-aş ruga să mă luaţi şi pe mine la escadră, îl rugă ea.

— Scuzaţi, doamnă, dar femeile n-au ce căuta pe o navă de război în timpul luptei, o refuză ofiţerul cu asprime.

— Dar eu nu vreau să mă urc pe nici un vas ; aş vrea doar să privesc escadra.

— O curiozitate nelalocul ei, doamnă, răspunse Akinfiev, neînduplecat.

Tocmai atunci, se apropie de ei cu o şalupă un cunoscut al Rivei, locotenentul Maleev de pe cuirasatul *Sevastopol*. Zărindu-l, Riva îl rugă şi pe el acelaşi lucru.

— Şi unde vrei să te duc, Rivocika ?

— Doar pînă la strîmtoare ; de acolo privesc escadra, şi pe urmă mă aduci înapoi cu o barcă.

— Fie ! Andriuşa, îi spuse locotenentul lui Akinfiev, raportează lui Iurasovski : s-a aprobat mutarea mea şi a ta pe torpilorul *Straşnîi*. Rivocika, urcă în barcă. Dar să fim înţeleşi : mai încolo de Tigrovîi nu te duc.

— Bine, se învoi Riva.

— Înainte ! comandă locotenentul. Barca începu să lunece pe oglinda golfului.

Oraşul-Vechi şi Oraşul-Nou, despărţite prin văiuga pîrîului Lunha şi prin colina Perepiolka, priveau îngîndurate, parcă îngustîndu-şi ochii sub razele vii ale soarelui, cu apele neclintite ale golfului, sub un văl uşor de pîclă.

Riva asculta în tăcere povestirea lui Akinfiev, care se urcase în aceeaşi barcă, despre atacul pe care-l dăduseră noaptea torpiloarele japoneze împotriva escadrei ruseşti.

Barca acostă lîngă un mic debarcader aflat în strîmtoarea care despărţea limba joasă de nisip de la Tigrovîi Hvost de masivul stîncos al colinei Zolotaia. Escadra intră în rada interioară. Cele dintîi trecură torpiloarele, printre care se afla *Straşnîi*, pe care se îmbarcă Akinfiev. Micimanul strînse bărbăteşte mîna lui Maleev şi o salută rece pe Riva, ducîndu-şi mîna la vizieră, încruntat. Era atît de comic, încît şi Maleev şi Riva izbucniră într-un rîs zgomotos. Riva îi întinse prietenoasă mîna. Akinfiev roşi, i-o strînse uşor şi urcă în fugă scara torpilorului.

După torpiloare, veneau crucişătoarele uşoare *Novik* şi *Baian*, după care, la remorcă, trecură încet masele uriaşe ale cuirasatelor. Cînd se apropie şi *Petropavlovsk* de barcă, Riva se uită cu atenţie la ofiţerii de pe punte. Curînd, desluşi silueta robustă a lui Dukelski : acesta stătea pe puntea de comandă, aproape de balustradă. Riva flutura mereu batista, căutînd să-i atragă atenţia. Maleev îi întinse pîlnia megafonului.

— Salutare, Rivocika, azi iau masa la tine ! răspunse vesel locotenentul în megafon.

— Te aştept ! răspunse ea, surprinzător de tare, şi scutură pîlnia în semn de salut. Nava *Petropavlovsk* trecu încet prin faţa lor.

Ajunsă acasă, Riva se apucă îndată să pregătească masa.

Era legată de Dukelski printr-o veche prietenie. Încă în 1901, tîrîtă de un şuvoi de negustori aventurieri şi speculanţi, de toate felurile, îşi părăsise oraşul natal, Odesa, plecînd cu „stabilimentul condus de *madame* Schneersohn“ în Extremul Orient, pe bordul vaporului *Vladimir*, cu care călătorea şi locotenentul Dukelski. Întreprinzătoare, *madame* Schneersohn trecuse la acţiune chiar din timpul călătoriei. Dar Riva se îmbolnăvise de anghină şi nu putea să primească vizitatori. Patroana îi striga că e leneşă, prefăcută, şi începuse s-o persecute cu atîta înverşunare, încît Riva, scoasă din sărite încercase să se arunce peste bord, pe cînd vasul străbătea Marea Roşie. Toată lumea de pe vapor aflase despre această întîmplare. Auzind şi el povestea Rivei, Dukelski se gîndise s-o răscumpere de la patroană. La drept vorbind nu putea nici el să explice ce-l îndemnase la o asemenea hotărîre. Dukelski nu era om rău, dar rămînea străin de orice sentimentalism.

Îi dăduse madamei o sumă de bani pentru Riva şi o dusese la Port-Arthur unde închiriase pentru ea o căsuţă.

Locotenentul sună la uşă cam pe la ceasurile trei. Riva îi deschise ea însăşi.

El îi dădu pachetele cu cumpărături şi o urmă în mica sufragerie aranjată în stil oriental.

Kuinsan se grăbi să aducă la masă.

— Şi acum, Jorjik, ia povesteşte, ce s-a întîmplat în aceste ultime două zile, spuse Riva, făcîndu-i semn lui Dukelski să se aşeze la masă.

— Ce s-a întîmplat ? Ceea ce era de aşteptat. Japonezii au hotărît să recucerească Kvantungul şi, probabil, să mai înşface o bucată din sudul Manciuriei. Ei, şi războiul a început, încheie Dukelski.

— Bine, dar ei ne-au atacat mişeleşte noaptea, fără declaraţie de război, obiectă Riva.

— Pentru ei, scopul scuză mijloacele. Noi am stat cu gura căscată, iar ei ne-au surprins şi la Arthur şi la Cemulpo.

— Cum şi la Cemulpo ?

— Da, şi acolo ! Acolo au pîndit navele *Variag* şi *Koreieţ* şi toată escadra amiralului Uriu le-au provocat la luptă. Deocamdată, rezultatul bătăliei nu e cunoscut. Dar, cine-l cunoaşte pe Rudniov, poate spune cu siguranţă că navele noastre n-au făcut de rîs pavilionul sfîntului Andrei. Acolo şi ofiţerii, şi matrozii sînt aidoma comandantului lor.

— Or fi pierit mulţi pe *Variag* şi pe *Koreieţ*, spuse cu îngrijorare Riva. Doar acolo se află prietenii tăi : Alioşa Liaşenko, Cervinski, Stepanov. Or mai fi trăind ?

— Război fără pierderi nu-i cu putinţă. Azi trăim, dar cine ştie ce-o să fie mîine ! răspunse Dukelski, gînditor.

— Azi aţi avut pierderi mari ? întrebă Riva.

— *Poltava*, *Diana*, *Askold* şi *Novik* au cîte o spărtură sub linia de plutire şi trebuie să intre în reparaţie. În primele douăzeci şi patru de ore ale războiului, ne-au fost scoase din serviciu noaptea trecută trei nave ; azi dimineaţă, patru ; în plus, la Cemulpo au pierit pesemne încă două. Cu totul, nouă nave de război. Frumos început !

— Şi cum o să luptăm mai departe ?

— Cum o să luptăm ? O să intrăm în rada interioară, o să facem umbră pămîntului cu toate cuirasatele şi crucişătoarele şi o să ne lingem rănile.

— A, va să zică, ai să stai tot timpul în Port-Arthur ! se bucură Riva.

În timpul prînzului, Kuinsan se apropia mereu de masă şi asculta cu luare-aminte cuvintele ruseşti.

Dukelski o ciupi în glumă de vreo două ori. Chinezoaica rîse uşurel.

— Las-o, *Georges*. Nu ţi-e ruşine s-o ciupeşti de faţă cu mine ? protestă Riva, înciudată.

— Vai, Riva, îţi mai arde să fii şi geloasă ? rîse locotenentul.

După prînz, Kuinsan strînse masa, se duse în cămăruţa ei şi acolo, luînd un petec de hîrtie, începu să facă pe el un fel de hieroglife, folosind o pensulă cu tuş. Pe chipul ei de păpuşă se întipărise o expresie gravă. Cineva bătu la fereastră. Kuinsan ieşi repede în curte, unde o aştepta un chinez bătrîn, zdrenţăros. El întinse mîna după pomană, făcînd plecăciuni adînci. Chinezoaica intră grăbită în bucătărie, luă o bucată mare de pîine, şi vîrî în ea hîrtiuţa cu scrierea aceia ciudată. Pe urmă, ieşi afară, îl chemă pe chinez în săliţă şi stătu de vorbă îndelung cu el. Printre cuvintele chinezeşti se auzeau numele tuturor navelor ruseşti avariate. După ce chinezul luă în sfîrşit pîinea şi plecă, Kuinsan intră tiptil în sufragerie şi trase cu urechea. Se auzea doar un sforăit liniştit în dormitor.

Capitolul II

Soarele firav al iernii lumina cu razele sale lungi, lipsite de căldură, rada înţesată de nave de război şi de comerţ, ca şi oraşelul Cemulpo, jumătate chinezesc, jumătate european, portul maritim al capitalei Coreei, Seul [1]. Gerul care mai scăzuse în cursul zilei se înteţi spre seară ; în golf începură să apară sloiuri de gheaţă împiedicînd mişcările sampanelor [2] chinezeşti şi ale bărcilor de pe feluritele nave de război. Printre acestea se aflau crucişătorul rusesc *Variag* şi canoniera *Koreieţ*. Ambele nave îndeplineau serviciul de legătură, şi se aflau la dispoziţia lui Pavlov, trimisul Rusiei la curtea Coreei. În ziua aceea fuseseră aduse pe crucişător hîrtii secrete, urgente, spre a fi expediate la Port-Arthur. Urma ca *Koreieţ* să plece cu ele a doua zi.

Ofiţerii, în frunte cu comandantul lor, abia sosit din Seul, se adunaseră în confortabilul şi spaţiosul salon de pe *Variag*.

[1] Astăzi, capitala Coreei de sud (n. ed.).

[2] Mic vas de lemn cu un catarg (n. t.).

Rudniov, vechi ofiţer în marina de gardă, îşi însuşise din tinereţe maniere de diplomat şi un tact deosebit. Comandanţii lui îi preţuiau mult aceste calităţi şi-l trimiteau adesea în misiuni, acolo unde situaţia politică internaţională ameninţa să se complice, aşa cum era cazul de data aceasta în Coreea.

După războiul cu China, dintre anii 1894—1898, Coreea ajunsese, de facto, sub protectoratul Japoniei. Rusia ţaristă rîvnea şi ea această ţară. Ambele state rivale erau atrase atît de marile bogăţii naturale, cît şi de importanta ei poziţie strategică.

Coreea constituia o punte între Japonia, Manciuria şi Primorie. De aceea problema dominaţiei în Coreea căpăta o însemnătate internaţională. Japonia, o ţară slabă din punct de vedere economic şi mult inferioară Rusiei sub raport militar, nu putea îndrăzni să înfrunte singură într-un război colosul rusesc. Numai considerabilul sprijin militar, financiar şi politic acordat de Anglia şi America i-a dat curaj. Tonul diplomaţiei japoneze devenise provocator. Împingînd Japonia la o ciocnire cu Rusia, anglo-americanii scontau ca războiul să slăbească ambele părţi, ceea ce le va îngădui să ocupe poziţii dominante în Coreea şi Manciuria.

Toate aceste ite politice complicate se ţeseau la Seul, capitala Coreei, fapt pentru care micul port coreean Cemulpo era ticsit de nave de război ale Angliei, Rusiei, Franţei, Italiei, Americii şi Japoniei.

După ce sosise la Cemulpo, Rudniov vizitase Seulul şi curtea împăratului Coreei, înfiripînd legături de prietenie cu ofiţerii de pe navele de pază ale celorlalte puteri, staţionate acolo, printre care şi crucişătorul japonez *Cioda*. În conversaţii amicale, la un pahar de vin, Rudniov afla toate noutăţile politice, despre evenimentele la ordinea zilei, fiind adeseori mai informat chiar decît trimisul diplomatic Pavlov. Corpul ofiţeresc ales cu îngrijire de el făcea sub îndrumarea lui serviciul de recunoaştere, căutînd să obţină tot felul de informaţii de la străini. Activitatea diplomatică nu-l împiedica pe Rudniov să fie un marinar priceput şi un destoinic comandant al crucişătorului său. Ofiţerii îl stimau, îl preţuiau mult pentru faptul că ştiuse să-i înmănuncheze într-o familie unită, frăţească.

În seara acelei zile, Rudniov tocmai se întorsese de la Seul, unde se informase asupra situaţiei internaţionale. Pavlov îl asigurase că chiar în eventualitatea ruperii relaţiilor diplomatice, între Rusia şi Japonia război nu va fi. Îi confirmase acest lucru nu numai trimisul Japoniei, dar şi ambasadorii Angliei şi Americii.

Rudniov împărtăşi ofiţerilor săi toate aceste ştiri.

— Totuşi, faţă de posibilitatea dezlănţuirii ostilităţilor pe neaşteptate, l-am îndemnat pe trimisul nostru să plece chiar azi la Port-Arthur pe bordul *Variagului.* Dar Pavlov a refuzat categoric să-şi părăsească postul, fără directive în acest sens din partea guvernatorului general Alexeev, deşi de cîteva zile, sub pretexte de ordin tehnic, japonezii au întrerupt orice legătură cu Port-Arthurul. Pavlov a hotărît totuşi să comunice la Port-Arthur ceea ce se petrece, iar mîine *Koreieţ* va pleca într-acolo cu corespondenţa secretă şi, totodată, va duce oamenii debarcaţi de pe *Sevastopol* care au asigurat paza legaţiei noastre, încheie Rudniov expunerea sa.

— Au să ajungă la Arthur, tocmai la balul lui Stark. „Ca Ceaţki, de pe-un vas la bal“ [1]. Norocoşii! observă micimanul Liaşenko, un ofiţer tinerel.

— Da; acolo o să fie, mîine, veselie mare; au să danseze şi să se distreze după pofta inimii, nu ca noi, în pustietatea asta, îl susţinu locotenentul Cervinski.

— Să trimitem şi noi cu *Koreieţ* scrisori prietenilor: lui Dukelski, lui Akinfiev, hotărî îndată Liaşenko.

— Trimite şi din partea mea salutări Rivocikăi. E o fetişcană plină de foc; n-are pereche pe aici, spuse Cervinski.

— Trebuie să întocmim un raport amănunţit despre activitatea noastră, lui Stark şi guvernatorului general. Anatoli Grigorievici, dacă eşti bun să mă ajuţi, se adresă Rudniov lui Stepanov.

— Am înţeles, Vsevolod Feodorovici! răspunse comandantul secund al navei. Prin urmare, deocamdată, n-avem motive să fim neliniştiţi în privinţa soartei noastre?

— Deocamdată, nu. Totuşi, spuneţi oamenilor de cart să supravegheze cît se poate de atent tot ce se petrece în radă şi în oraş, răspunse Rudniov.

În noaptea aceea, Bondarenko, comandantul tunului de 6 ţoli de la prova navei, nu putu mult timp să adoarmă. Ziua fusese la uscat unde se întîlnise cu un matroz cunoscut de pe crucişătorul japonez *Cioda.* Se cunoşteau mai demult din Primorie, unde locuiseră amîndoi. Pescuiau împreună şi erau buni prieteni. Matrozul îi spusese în mare taină că japonezii vorbeau stăruitor despre putinţa izbucnirii unui război cu Rusia în cîteva zile. Bondarenko nu dăduse prea multă însemnătate celor spuse de japonez; acum însă, amintindu-şi ce auzise începu să se frămînte.

— Şi dacă într-adevăr stîrpitura de japonez ne atacă? Crucişătorul n-are ridicată presiunea la căldări; nimeni nu bănuieşte

[1] Vers din „Evgheni Oneghin“ de A. S. Puşkin, capitolul VIII, strofa XIII, pag. 180 (Cartea Rusă, 1955); referitor la personajul principal, Ceaţki, din „Prea multă minte strică“ de Griboedov (Cartea Rusă, 1957) (n. ed.).

primejdia, toţi dorm. Păi, o să ne ia *Variagul* fără bătaie de cap! Trebuie să raportez îndată totul comandantului secund! hotărî el, în sfîrşit, şi se îmbrăcă repede.

Stepanov încă nu dormea. După chipul tulburat al matrozului, îşi dădu seama că acesta venise la el cu veşti însemnate.

— Înălţimea voastră, îngăduiţi să raportez ceva, aşa cum m-am îndatorat prin jurămînt, rosti Bondarenko, pe un ton atît de grav că fu el însuşi impresionat.

— Ce este?

Matrozul raportă amănunţit tot ce auzise de la japonez.

— Dar de ce nu mi-ai spus asta îndată ce te-ai întors la bord? îl întrebă Stepanov.

— M-am luat cu treburile şi am uitat, dar mi-am adus aminte acum, în pat.

Stepanov îşi dădu seama îndată de însemnătatea ştirilor şi se duse la Rudniov, luîndu-l şi pe matroz cu el.

Comandantul îi puse lui Bondarenko mai multe întrebări, îl ascultă cu luare aminte, şi, răsplătindu-l cu o duşcă de vodcă pentru vigilenţa de care dăduse dovadă, îi dădu drumul.

— Trebuie să fim cu ochii în patru! spuse Rudniov.

— N-ar fi cazul să ridicăm presiunea şi, profitînd de întuneric, să încercăm înainte de zori să plecăm la Arthur, ca să ne alăturăm escadrei? îşi dădu cu părerea Stepanov.

— Pripit mai eşti... Anatoli Grigorievici. Orice război este precedat de ruperea relaţiilor diplomatice, urmată de declaraţia de război. Numai după aceea încep ostilităţile. Ordonă oamenilor de cart să observe deosebit de atent tot ce se petrece în radă, mai ales pe *Cioda*. Transmite acelaşi ordin canonierei *Koreieţ*, dispuse Rudniov.

Stepanov nu mai avea altceva de făcut decît să plece. Se urcă deci pe puntea de comandă, şi-i comunică lui Cervinski, ofiţerul de cart, dispoziţia comandantului şi cele raportate de Bondarenko.

— Cred că comandantul nostru este prea încrezător. După cum ne arată şi pilda războiului chino-japonez, japonezii nu respectă normele dreptului internaţional, spuse Stepanov, oftînd. Dacă observi ceva suspect în radă, raportează imediat, direct lui Rudniov.

— Am înţeles! răspunse ofiţerul de cart, luînd poziţia de drepţi, şi-şi roti privirea asupra ceţei dese care învăluia golful. „E greu să observi ceva, pe vremea asta", îşi zise el în sine, şi gîndul îi zbură îndată la îndepărtatul Port-Arthur, unde se aflau prietenii şi micuţa lui *musmé* [1], Iuha.

[1] Fată sau tînără femeie nemăritată (l. jap) (n. t.).

De îndată ce se lumină de ziuă şi ceaţa nopţii începu să se risipească, cei de pe *Variag* constatară dispariţia crucişătorului japonez *Cioda* care părăsise rada cu luminile stinse, ascuns de aceeaşi ceaţă.

— Cum de n-aţi putut să observaţi că pleacă ? se răsteau matrozii şi ofiţerii la oamenii de cart, care erau acum foarte ruşinaţi de neatenţia lor.

— Era întuneric beznă, şi stîrpitura de japonez a ieşit în larg pe ascuns, ca tîlharul, se dezvinovăţeau aceştia.

Vestea dispariţiei navei japoneze îi nelinişti pe toţi. Rudniov se duse imediat pe bordul crucişătorului englez *Talbot* al cărui comandant, comodorul [1] Bailey, era cel mai mare în grad dintre ofiţerii de marină din radă. Comandantul navei *Variag* spera să afle de la englezi ultimele veşti politice. Totodată, Rudniov ordonase canonierei *Koreiet* să se pregătească grabnic pentru a pleca la Port-Arthur.

Negustorii coreeni care aduceau alimente pentru nava *Variag* spuseră că japonezii aveau de gînd să debarce trupe la Cemulpo.

— *Vine zapanezi ?* întrebau ei, speriaţi. *Zapanezi pu* [2] *şango* [3]. *Coreeni nu vînzare, nu cumparare. Coreeni cifan* [4] *n-are, coreeni moare, zapanezi trăieşte...*

Era limpede că atmosfera din Cemulpo devenea din ce în ce mai încordată. Agenţi japonezi răspîndeau prin oraş zvonuri alarmiste, cum că întreaga Coree urma să fie ocupată de trupele japoneze, care aveau să-i extermine pe toţi coreenii.

Coreenii îi priveau cu o deosebită simpatie pe ruşi, socotindu-i apărătorii lor împotriva cotropitorilor japonezi, pe care îi urau de pe vremea războiului chino-japonez.

Rudniov se grăbea să ajungă pe bordul crucişătorului *Talbot*. Acolo îl găsi pe comodorul Bailey foarte bine dispus. Din scrisoarea negustorului Tomlinson, prietenul lui din Port-Arthur, englezul aflase că japonezii aveau multă nevoie de ajutorul său, pe care erau dispuşi să-l plătească cu bani grei. Tomlinson îl sfătuia să strîngă legăturile cu căpitanul Terauci, comandantul navei *Cioda*. Cîteva zile mai înainte japonezul îl rugase pe comodor să „facă un mic serviciu cerescului stăpîn al Ţării Soarelui-Răsare", mikado-ului, reţinînd la Cemulpo navele de război ruse, pînă la sosirea escadrei japoneze a amiralului Uriu. O astfel de propunere coincidea cu instrucţiunile date de Amiralitatea britanică de a se acorda tot

---

[1] Grad în marina britanică, intermediar între căpitan de rangul I şi contraamiral, comandant de escadră (n. t.).

[2] *Nu (l. chin.)* (n. t.).

[3] *Bine, frumos* (l. chin.) (n. t.).

[4] *Mîncare, hrană* (l. chin.) (n. t.).

concursul posibil Japoniei aliate, dar, pe cît cu putinţă, aşa fel încît acest lucru să nu fie observat de ruşi. În consecinţă, comodorul făcu tot ce putu spre a spulbera temerile lui Rudniov în privinţa iminenţei dezlănţuirii ostilităţilor de către japonezi. Bailey căută să-l asigure pe *sir* Rudniov, „amicul" său, că neutralitatea coreeană este inviolabilă, şi că el însuşi e gata s-o apere prin toate mijloacele de care dispune, inclusiv folosirea tunurilor, împotriva acelora care ar încerca s-o încalce.

— Japonia este prea slabă ca să îndrăznească de una singură să se măsoare cu uriaşul Imperiu al Rusiei. Dar uşoarele izbînzi obţinute de curînd asupra Chinei au avut darul să ameţească unele capete înfierbîntate. E posibil ca japonezii să-şi permită o demonstraţie navală împotriva Vladivostokului, a Port-Arthurului, ori a fortului Cemulpo, nu însă şi un conflict făţiş. Asta este opinia mea, precum şi a primului lord al Amiralităţii, din guvernul majestăţii sale regelui Eduard al Marii Britanii.

— Plecarea pe neaşteptate a navei *Cioda* îmi inspiră cele mai serioase temeri, obiectă Rudniov, privind iscoditor expresia de nepătruns întipărită pe chipul interlocutorului său.

— Sînt convins că la noapte crucişătorul se va întoarce în radă, replică englezul, amintindu-şi relatările date de Terauci.

— Se va întoarce, însoţit de toată escadra, îl întrerupse Rudniov.

— *Sir*, vă asigur, că aici, la Cemulpo, se va respecta cea mai strictă neutralitate. Acest lucru e în interesul tuturor navelor care aparţin ţărilor reprezentate în radă. Vă dau cuvîntul meu de englez, că vom şti să ne influenţăm aliatul, în sensul unei conduite cît mai ponderate, încheie Bailey, cu un ton categoric.

Rudniov înţelese că nu va afla nimic mai mult, şi plecă spre *Variag*. Acolo i se raportă că radiotelegrafistul recepţiona mereu semnale în limba japoneză. Amiralul Uriu ordona escadrei sale să pornească spre Cemulpo. Expedierea canonierei *Koreieţ* la Port-Arthur trebuia urgentată. Rudniov chemă la el pe comandantul navei, căpitanul de rangul II Beleaiev, şi-i ordonă să se pregătească grabnic de plecare. În drumul său spre Port-Arthur, Beleaiev trebuia să evite neapărat o eventuală ciocnire cu japonezii şi să nu răspundă la provocări.

— Misiunea dumitale principală este de a duce urgent, cu orice preţ, guvernatorului general corespondenţa secretă şi a-l preveni asupra comportării suspecte a japonezilor în Coreea, îi spuse el comandantului navei *Koreieţ*.

O jumătate de oră mai tîrziu, canoniera ieşea din port. Erau ceasurile trei şi jumătate după amiază.

Vremea se menţinea liniştită, senină, uşor înceţoşată.

Koreiet făcu încet un rondou şi trecu pe lîngă *Variag;* pe urmă, depăşind crucişătoarele puterilor străine, se apropie de nava de pază coreeană de la intrarea în radă.

Oraşul situat în fundul golfului pieri repede în ceaţă. În radă siluetele navelor de război şi ale vaselor de comerţ abia se conturau. În depărtare, la intrarea în golf se ivi prin pîclă insula Idolmi; pe dreapta şi pe stînga ei era drumul navigabil marcat prin geamanduri, ale căror luminiţe colorate clipeau ca în timpul nopţii.

Pe puntea de comandă, Beleaiev, bărbat înalt, trupeş, de vreo cincizeci de ani, cu bărbuţa aproape căruntă, tunsă îngrijit, cu nasul mare, roşu, şi locotenentul Leviţki, ofiţerul cu navigaţia, uscăţiv, cu chipul energic, urmăreau atenţi traseul.

— Păcat că e calm plat, spuse Beleaiev, altfel am pune vele şi cu dubla propulsie, şi a aburului şi a vîntului, am ajunge numaidecît la Port-Arthur.

— Aveţi răbdare, Ivan Alexandrovici, răspunse Leviţki; cînd o să ieşim dincolo de Idolmi, poate c-o să sufle briza. Pe şenalul acesta întortochiat, velele n-ar face decît să ne încurce.

— Tare-mi place să navighez cu vele. Curat — nici fum, nici miros greu de cărbuni. Nu-ţi huruie în urechi nici afurisita de maşină, şi pe urmă, atunci se vădeşte şi voinicia marinărească! Mai ales, cînd trebuie să strîngi velatura în bătaia vîntului năvalnic. Matrozii se caţără ca veveriţele pe sarturi în arboradă şi lucrează suspendaţi pe vergi între cer şi mare, ca să ia terţarole deasupra abisului clocotitor. Pe drăcoveniile de azi nu mai există nimic din toate astea. Aici, tehnica e totul, voinicia de altă dată nu mai ai cum s-o pui la încercare.

— Hm! Ivan Alexandrovici, pesemne că n-o să vă bucuraţi prea mult cînd o să primiţi comanda unui crucişător sau a altei nave.

— La naiba! Să nu aud de ele! De douăzeci şi cinci de ani, am navigat aproape numai cu vele, şi acum, la bătrîneţe, poftim, învaţă din nou, studiază toate marafeturile astea electrice şi galvanice! Nu; mai bine îmi dau demisia. Mă fac căpitan pe o goeletă sprintenă, şi-mi trăiesc zilele care mi-au mai rămas, străbătînd mările şi oceanele cu toate velele întinse ca nişte aripi în bătaia vîntului prielnic.

— Înălţimea voastră, nave japoneze în prova, raportă semnalizatorul.

— Ei, ce avem noi cu ele? N-au decît să stea acolo la Idolmi. Semnalează-le celor de pe *Variag*.

— Patru torpiloare, tot de-ale lor în babord, paralel cu drumul nostru, continuă semnalizatorul.

— Am impresia că ne aşteaptă la ieşirea în larg, se nelinişti Leviţki.

— Cîte sînt cu totul ?

— La nord-vest sînt şase crucişătoare, în frunte cu crucişătorul cuirasat *Asama,* iar la sud, deocamdată, se văd şase torpiloare care se apropie de noi.

Ambii ofiţeri duseră binoclurile la ochi, privind încordaţi siluetele întunecate ale navelor japoneze ce se străvedeau prin ceaţă.

Pe puntea canonierei se îngrămădeau marinarii de pe „Sevastopol" care se întorceau la Port-Arthur şi un pîlc de cazaci din Transbaikalia. Cei de pe *Sevastopol* priveau cu ironie arborada navei şi-i sfătuiau pe matrozi să ridice velele, pentru a mări viteza.

— Dar nu e vînt, răspundeau matrozii de pe *Koreieţ.*

— Las' că suflăm noi ! se ofereau şugubeţii de pe *Sevastopol.*

Ajunsă aproape de escadra japoneză, nava „Koreieţ" încercă s-o ocolească, lăsînd-o într-un bord, dar torpiloarele japoneze virară la babord şi crucişătoarele la tribord, încadrînd canoniera rusă între cele două linii de şir japoneze. Acum se putea vedea limpede, că piesele de artilerie şi tuburile lans-torpile de pe nave erau pregătite repede pentru tragere ; se luau prelatele de pe ele, iar servanţii se şi aflau la posturi, gata să deschidă imediat focul asupra navei *Koreieţ.* În clipa cînd canoniera ajunse în dreptul navei japoneze din capul liniei de şir din babordul ei, crucişătorul auxiliar *Naniva,* la catargul căreia flutura pavilionul amiralului comandant al escadrei, crucişătorul cuirasat *Asama* de 9000 tone, aflat în coada formaţiei, părăsi şirul şi bară drumul navei ruseşti. Totodată, el ridică la vergă un semnal, iar tunurile lui îşi îndreptară ţevile asupra canonierei.

— Descifrează semnalul, ordonă Beleaiev ofiţerului de cart, micimanul Biriliov.

— Ce obrăznicie ! Să barezi drumul navei de război a unei puteri prietene, şi s-o mai şi ameninţi că deschizi focul ! se indignă Biriliov, frunzărind codul internaţional de semnale maritime.

— Se pare că s-a isprăvit cu prietenia între noi şi Japonia, observă Leviţki. De mult miroase a praf de puşcă pe meleagurile astea. Numai că nătărăii noştri de diplomaţi nu-şi dădeau seama de lucrul acesta.

— Dacă ne barează drumul prin şenalul de nord, să încercăm s-o luăm prin cel de sud. Cîrma la stînga, ordonă Beleaiev.

Îndată însă ce canoniera schimbă de drum, se pomeni cu patru torpiloare răsărite ca prin minune înaintea ei. Pe punţile acestor

nave se zăreau servanţii lîngă piese şi la tuburile lans-torpile ; ca să fie mai elocvent, unul din torpiloare lansă asupra canonierei *Koreieţ* o torpilă care trecu nu departe de pupa acesteia.

— Sunaţi alarma ! La posturi ! comandă Beleaiev, cu glas întretăiat de emoţie.

În clipa următoare, pretutindeni pe nava rusească răsunau, contopindu-se într-un acord sinistru, vuiete impetuoase de goarnă şi răpăit sec de tobă. Puntea se umplu de matrozi care se năpusteau spre tunuri, mitraliere, spre tuburile lans-torpile. Închizătoarele tunurilor zăngăniră, însoţite de huruitul ascensoarelor de muniţii, şi în ambele borduri ale navei *Koreieţ* se zburliră ca ţepii unui arici ţevile tunurilor. Ofiţerii se repeziră şi ei pe puntea de comandă, aşteptînd ordinele comandantului.

— Înălţimea voastră, noi ce facem ? îi întrebau cazacii, neliniştiţi, pe ofiţeri. Cînd o să audă tunul, de spaimă, caii noştri o să sară cu toţii în apă.

— Acum numai de voi nu ne arde nouă ! Ţineţi-vă caii, cum ştiţi ! se răsteau la ei marinarii.

— „Întoarceţi-vă în port", vesti Birilov, care, în sfîrşit, izbuti să descifreze semnalul.

— Stop ! comandă Beleaiev prin telegraful de comandă, la compartimentul maşinilor. Domnilor, ce ne rămîne de făcut ? se adresă el ofiţerilor care-l priveau tulburaţi.

— Ar fi curată nebunie să angajăm lupta cu japonezii ! În cîteva clipe sîntem la fund ; ba nici n-o să avem cînd să-l prevenim pe *Variag* care, fără să bănuiască ceva, stă fără presiune la Cemulpo, putînd fi luat prin surprindere şi capturat. Prin urmare trebuie să ne întoarcem, răspunse în numele tuturor Levitki, care îşi păstrase calmul în faţa atacului neaşteptat al japonezilor.

Amintindu-şi instrucţiunile lui Rudniov care interziceau angajarea luptei, Beleaiev fu îndată de acord.

— Pe drum, înapoi ! Cîrma, banda dreaptă !

Răscolind apa sub pupa ei, canonierea *Koreieţ* începu să se retragă repede din faţa navelor japoneze ce se apropiau tot mai mult.

Depărtarea pînă la unele torpiloare ajunsese la un cablu, un cablu şi jumătate. Pe cea mai apropiată se vedeau foarte clar prin binoclu japonezii rîzînd lîngă piesele lor. Cu picioarele răschirate, cu ţigara în gură, pînă şi comandantul făcea gesturi necuviincioase la adresa ruşilor.

— Înălţimea voastră, îi spuse lui Levitki comandantul unui tun automat mic, de 37 milimetri : daţi-mi voie să trag ! Îl învăţ eu

pe maimuţoiul ăla spurcat să ne mai arate dosul ! şi spunînd aceste cuvinte, matrozul îşi propti umărul în afetul de lemn al piesei.

— Stai ! Japonezii ne scufundă imediat ! strigă îngrozit micimanul Biriliov, trăgîndu-l de lîngă tun.

— Înălţimea voastră, dar şi noi avem arme ! Pînă ne scufundă ei, facem şi noi seama vreunui torpilor, şi nu numai unuia ! stărui matrozul.

Executînd o întoarcere de 180°, canoniera *Koreieţ* se îndreptă cu toată viteza spre Cemulpo. Escortînd-o două cîte două, torpiloarele japoneze o flancau din ambele borduri.

Beleaiev clocotea de emoţie şi de indignare, dar se stăpînea, deşi ofiţerii îi cereau voie stăruitor să deschidă focul asupra vrăjmaşului neobrăzat.

— Am intrat în ape neutre, aşa că nu putem să deschidem focul, răspundea Beleaiev.

Totuşi un matroz nu se mai putu stăpîni şi deodată, fără să fi primit vreun ordin, trase două focuri cu tunul automat asupra celui mai apropiat torpilor. Nu se putu constata vreo lovitură directă ; totuşi, japonezii rămaseră îndată în urmă.

— Aşa le trebuia din capul locului ! mormăi unul dintre ofiţeri. Pe obraznici întotdeauna trebuie să-i pocneşti !

Cînd nava intră în radă se înnopta. Se ordonă încetarea alarmei, lăsîndu-se totuşi o parte din servanţi la piese. Canoniera ancoră la pupa crucişătorului *Variag*, şi Beleaiev se grăbi să se prezinte la Rudniov pentru a-i raporta cele întîmplate.

Comandantul crucişătorului *Variag* îşi petrecu toată ziua pregătindu-şi nava pentru luptă. Din radiogramele japoneze interceptate, rezulta că lîngă Cemulpo încrucişa toată escadra japoneză a amiralului Uriu care escortase şi vapoarele cu trupe de debarcare. Se părea că japonezii intenţionau să efectueze debarcarea chiar la Cemulpo, ori undeva în apropiere de acest port, ceea ce ar fi însemnat o violare a neutralităţii Coreei şi ar fi dus la dezlănţuirea războiului.

Totuşi, Rudniov nu-şi pierduse nădejdea că nava *Koreieţ* va izbuti să se strecoare spre Port-Arthur şi să-l pună pe guvernatorul general Alexeev la curent cu situaţia alarmantă din Coreea. Concomitent, comandantul crucişătorului *Variag* încercă din nou să ia legătura cu trimisul Rusiei la Seul, dar poşta fusese ocupată de japonezi, iar telegraful nu funcţiona.

Pe la ceasurile 5, ora locală, se înserase devreme, ca în timpul iernii ; ceaţa venea valuri, valuri de pe mare, şi canoniera *Koreieţ*

care se întorcea, nu fu zărită decît atunci cînd ajunse în dreptul lui *Variag*, şi ancoră în apropierea lui.

Toţi înţeleseră că se întîmplase ceva neobişnuit. Rudniov îl aştepta cu nerăbdare pe Beleaiev şi, de îndată ce acesta se urcă pe puntea crucişătorului, îl întîmpină la scară.

— Japonezii ne-au barat drumul şi, ameninţîndu-ne cu tunurile, ne-au forţat să ne întoarcem la Cemulpo ! raportă Beleaiev cu răsuflarea întretăiată.

— Aşadar, izbucnirea ostilităţilor este inevitabilă ! răspunse Rudniov.

Îl luă apoi pe Beleaiev la el în cabină şi-i ceru să povestească amănunţit cum se petrecuseră lucrurile.

Între timp, ofiţerul de cart raportă printr-un matroz că două crucişătoare, patru torpiloare şi trei vase de transport japoneze, venind în urma lui *Koreieţ*, ancoraseră în radă, nu departe de *Variag*.

În întuneric se auzeau comenzi seci în japoneză şi forfota marinarilor pe punţi. Micimanul Nirod traduse vorbele auzite : pe navele japoneze se dăduse comanda pentru încărcarea tuburilor lans-torpile şi pentru îndreptarea lor asupra navelor ruseşti. Rudniov ordonă îndată să se sune alarma şi să iasă toţi matrozii sus, la piese şi la tuburile lans-torpile.

Îndreptîndu-şi în toate părţile ţevile tunurilor, *Variag* se pregăti să întîmpine atacul inamicului. Cîteva clipe după ce ancoraseră, japonezii începură să debarce trupe. Prin faţa crucişătorului *Variag* treceau şalande cu infanterie şi cu tunuri remorcate de şalupe, îndreptîndu-se repede spre cheiuri, spre debarcadere. De pe *Variag* se zăreau soldaţi japonezi încălzindu-se la focurile aprinse pe ţărm.

— Japonezii ocupă Cemulpo şi ne taie legătura cu uscatul, ne izolează de lume, spuse neliniştit Beleaiev.

— Poate că toate acestea se fac în înţelegere cu Pavlov, trimisul nostru ? îşi dădu cu părerea Stepanov.

— Nici gînd, se împotrivi Rudniov. El a protestat, chiar în eventualitatea debarcării unui singur batalion de japonezi, pe cînd acum, ei debarcă cel puţin un regiment şi, în plus, artilerie. În afară de aceasta, Pavlov, fără îndoială, m-ar fi prevenit. E limpede că japonezii ocupă Cemulpo, violînd neutralitatea Coreei.

— Atunci, ar trebui să protestăm în modul cel mai energic împotriva acestei invazii ! se agita Beleaiev.

— Voi protesta de îndată pe lîngă comodorul Bailey ; dar cred că protestul meu va fi zadarnic. Aici, trebuie să se protesteze prin lovituri de tun, nu prin note diplomatice, răspunse Rudniov.

Cîteva clipe mai tîrziu, în mare ţinută, cu bicorn şi spadină, sosi la *Talbot*, însoţit de micimanul Nirod.

După ce ascultă cele relatate de Rudniov, comodorul Bailey se duse pe unul din crucişătoarele japoneze, spre a se informa asupra motivelor care duseseră la violarea neutralităţii Coreei.

Rudniov nu-l aşteptă. Se întoarse la bordul crucişătorului *Variag*.

Cu toată ora înaintată, pe crucişător nu dormea nimeni. Artileriştii moţăiau lîngă tunurile lor, oamenii de cart şi semnalizatorii nu-şi luau ochii de la mare şi de la navele japoneze ale căror siluete întunecate se profilau vag prin ceaţă.

Rudniov inspectă toată nava. Ca întotdeauna, în clipe de primejdie, era calm ; călca ferm, vorbea vesel. Liniştea lui se transmitea şi oamenilor. Matrozii îi ascultau glasul hotărît, de om care nu şovăie, îi priveau mersul de marinar, domol, uşor legănat, şi erau gata să dea aceleaşi dovezi de bărbăţie, ca şi mai marele lor, pe care-l iubeau.

— Cu asemenea comandant nu pierim ! Ştie el ce-i de făcut ! vorbeau între ei.

Timpul trecea chinuitor de încet, plin de zgomotele neliniştitoare ale bărcilor şi şalupelor japoneze care transportau trupe, într-un du-te-vino necontenit. Ele nu se potoliră decît spre dimineaţă. Ceaţa era acum şi mai deasă, ascunzînd cu totul navele din radă.

Cînd se lumină de ziuă, în golf nu se mai zări nici o navă japoneză. Plecaseră toate la adăpostul întunericului şi al ceţei. În schimb, oraşul fusese ocupat în întregime de trupele japoneze. Peste tot fîlfîiau steagurile Ţării Soarelui-Răsare.

Nirod se prezentă la Rudniov şi-i raportă că japonezii au transmis prin T.F.F. navelor lor ordinul de a se pregăti pentru angajarea luptei cu navele de război ruseşti aflate în rada portului Cemulpo.

— Amiralul Uriu, comandantul escadrei japoneze, dă instrucţiuni speciale fiecăreia din navele lui, încheie Nirod.

— Nu-i cu putinţă ca escadra japoneză să ne atace aici, la ancoră, într-un port neutru ! replică Rudniov, nedumerit. Totuşi ordonă să se sune alarma.

Treptat, ceaţa dimineţii se destrămă. De *Variag* se apropie o şalupă a crucişătorului francez *Pascal*, în care se afla comandantul acestuia, căpitanul Victor Cenet. Francezul spuse că primise invitaţia de a veni grabnic pe *Talbot*, pentru a lua parte la o consfătuire prilejuită de debarcarea japonezilor la Cemulpo. Rudniov hotărî să meargă împreună cu el.

Spre mirarea lor, îi găsiră acolo pe toţi comandanţii navelor străine, discutînd ceva cu comodorul Bailey.

Cînd apărură Rudniov şi Cenet, ei tăcură cu toţii şi se ridicară în picioare.

Comandantul crucişătorului *Variag* citi pe un ton oficial o declaraţie de protest împotriva debarcării japonezilor la Cemulpo şi o înmînă englezului ; după aceea, strînse mîna tuturor celor de faţă.

— *Sir,* probabil că dumneavoastră nu aveţi cunoştinţă de acest document, rosti Bailey, întinzînd lui Rudniov o hîrtie pe care acesta citi următoarele :

„Sir,

Am onoarea a vă aduce la cunoştinţă că, dată fiind dezlănţuirea ostilităţilor între imperiile japonez şi rus, sînt obligat să atac cu forţele de sub comanda mea navele de război ale guvernului Rusiei, aflate la Cemulpo. În consecinţă, vă rog respectuos să vă îndepărtaţi de locul bătăliei în perspectivă, pentru ca navele aflate sub comanda dumneavoastră să nu aibă de suferit. Începerea luptei nu va avea loc înainte de orele 4 p.m. în ziua de 9 februarie, anul 1904. Vă rog cu tot respectul a transmite cele de mai sus şi vaselor de comerţ ale naţiunii Dumneavoastră.

Am onoarea de a fi, Sir, *al Dumneavoastră prea supus servitor,*

S. Uriu

Contra-amiral, comandantul escadrei Imperiale Japoneze din rada portului Cemulpo“.

— Regret, dar n-am primit un asemenea document, declară Rudniov, după ce termină de citit.

— El a fost trimis tuturor comandanţilor de nave neutre. Dumneavoastră, *sir,* v-a fost trimisă, prin consulul Rusiei, următoarea somaţie, răspunse Bailey şi citi :

«*Comandantului crucişătorului „Variag“ din Marina Imperială Rusă*

Sir,

Avînd în vedere dezlănţuirea ostilităţilor între Japonia şi Rusia, am onoarea a vă ruga cu tot respectul de a ieşi din portul Cemulpo, cu toate navele aflate sub ordinele Dumneavoastră, pînă la amiaza zilei de 9 februarie 1904 (27 ianuarie 1904, stil rusesc). În caz contrar, vă voi ataca în port.

Am onoarea de a fi, Sir, *al Dumneavoastră prea respectuos servitor,*

S. Uriu
Contra-amiral al Marinei Imperiale Japoneze
şi comandant al escadrei japoneze
din rada portului Cemulpo»

Englezul întinse hîrtia lui Rudniov.

— Permiteţi, *sir* Bailey, începu Rudniov, care, între timp, hotărîse asupra planului de acţiune, fiind vorba de navele *Variag* şi *Koreieţ,* pe care am onoarea să le comand, îmi permiteţi să-mi spun cuvîntul asupra acestei chestiuni. Amiralul Uriu mi-a trimis o provocare la luptă. O primesc. Către amiază, voi ieşi în largul mării cu ambele nave ruseşti. Sper că prin aceasta problema e epuizată.

— Sînteţi un brav, *monsieur!* exclamă Cenet şi-i strînse mîna.

Cînd francezul se aşeză pe scaunul lui, toţi cei de faţă începură să vorbească, fără să se mai asculte unii pe alţii :

— *Sir* Rudniov, e o nebunie să accepţi lupta, faţă de forţele copleşitoare de care dispun japonezii, perora Bailey, cu glas tare.

— Nu m-am îndoit niciodată de bravura prietenilor noştri ruşi ; totuşi, nu mă aşteptam ca amicul nostru al tuturor, *monsieur* Rudniov, să primească atît de senin provocarea amiralului Uriu, îi ţinea isonul Cenet.

— Nu pot decît să aplaud, plin de admiraţie, asigura pe toată lumea italianul Borea.

— Totuşi judecînd la rece, dumneavoastră, domnule căpitan Rudniov, n-aveţi nici o şansă de succes în lupta ce vă aşteaptă. Pieirea dumneavoastră este inevitabilă. N-ar fi mai simplu să vă sabordaţi şi să vă adăpostiţi ofiţerii şi matrozii pe nave neutre ? În felul acesta veţi salva măcar oamenii, propuse comodorul, pe un ton oficial, netezindu-şi favoriţii.

— Din punct de vedere uman ar fi soluţia cea mai justă, îl sprijini Cenet.

— Dar şi prea puţin vrednică de nişte adevăraţi ostaşi ! Cred că propunerea dumneavoastră echivalează cu refuzul de a primi lupta, fie şi inegală. Noi, ruşii, sîntem obişnuiţi din moşi-strămoşi să întîmpinăm vrăjmaşul fără a-i cîntări puterea, răspunse Rudniov cu demnitate.

— *Signor,* nu ne rămîne decît să ne închinăm în faţa eroismului domniei voastre ! încheie Borea, în numele tuturor.

Comandantul crucişătorului *Variag* îşi luă rămas bun de la cei prezenţi. Comodorul ordonă să se aducă şampanie, şi băură cu toţii pentru succesul ruşilor în lupta ce-i aştepta.

— Victorie ori moarte ! Asta va fi deci lozinca dumneavoastră, proclamă patetic Bailey, rezumînd urările tuturor, şi strînse pentru ultima oară mîna lui Rudniov care se grăbea să se întoarcă la crucişătorul lui.

Rămas singur, Bailey trimise imediat amiralului Uriu o copie după procesul verbal al consfătuirii, trădînd astfel japonezilor planurile ruşilor.

Cei de pe *Variag* aflaseră despre izbucnirea ostilităţilor din scrisoarea pe care le-o trimisese consulul rus din Cemulpo. Pregătirile cele mai importante în vederea luptei fuseseră făcute în ajun ; acum, oamenii nu mai aveau altceva de făcut decît să pună la punct tunurile pentru tragere, să cureţe puntea de tot ce era de prisos, să arunce peste bord lemnăria inutilă, tenzile, tot ce putea contribui la alimentarea unui eventual incendiu. Se cercetau şi se închideau ermetic compartimente etanşe, tambuchiuri, deschizături de rezervă de pe puntea artileriei. Se verifica utilajul contra incendiului, se întindeau furtunurile pompelor.

Nava *Variag* făcea parte din clasa de crucişătoare uşoare, pentru recunoaştere şi cu rază mare de acţiune. Avea o artilerie destul de puternică şi se deplasa rapid. Fusese construită în 1899, la şantierele navale din Philadelphia. Era un vas frumos, zvelt, cu patru coşuri şi două catarge, lung de 120 metri, lat de 15 metri, cu un deplasament de aproape 6.500 tone. Bordajele sale nu erau cuirasate ; avea doar cuirasă de punte, dar nici aceasta prea groasă. Artileria crucişătorului era compusă din 12 tunuri de 6 ţoli, 12 de 75 milimetri şi în plus 14 tunuri de calibru mic. Nu avea turele pentru tunuri ; tunurile erau descoperite, avînd doar scuturi de protecţie. Modul de repartizare a acestui armament era următorul : spre prova şi spre pupa se aflau cîte şase tunuri de 6 ţoli şi cîte două de 75 milimetri ; de-a lungul bordurilor avea cîte patru piese de 75 milimetri. Gurile de foc de calibru mic erau răspîndite pe toată nava. Crucişătorul *Variag* atingea o viteză de 20 noduri [1]. Ca viteză şi ca putere de foc, luate împreună, n-avea pereche între navele de aceeaşi clasă din flota japoneză.

Ca putere, însă, fără îndoială că era mult inferior crucişătorului cuirasat greu *Asama* care intra în compunerea escadrei ami-

[1] Un nod — o milă pe oră ; nodul este unitate de viteză, iar mila marină (1853 m) este o unitate de lungime (n. t.).

ralului Uriu. Crucişătorul japonez avea un deplasament de 9.600 tone, iar ca artilerie dispunea de 18 tunuri de calibru mare.

În clipele acelea, pe puntea crucişătorului *Variag* parcă era un furnicar. Ofiţerii, fiecare după specialitatea lui, dădeau ordinele necesare în vederea bătăliei. Executînd aceste ordine, matrozii alergau în toate părţile pe punte şi pe scări. Împreună cu şeful de echipaj, Stepanov inspecta nava, cercetînd totul cu atenţie.

Întorcîndu-se la bord, Rudniov adunase de îndată pe punte pe toţi ofiţerii şi le comunicase izbucnirea războiului.

— Am primit provocarea japonezilor şi vom părăsi Cemulpo pînă la amiază. Mai avem la dispoziţie trei ore. Sînt mai mult decît îndestulătoare ca să ne pregătim de luptă.

— Intenţionaţi să răzbiţi spre largul mării ? întrebă Stepanov.

— Firește. Dacă însă nu vom izbuti şi mergem la pieire, atunci vom căuta ca cel puţin să-i pricinuim inamicului pierderi cît mai grele.

— Japonezii sînt de cîteva ori mai puternici decît noi. Numai *Asama* are un deplasament de nouă mii de tone, adică mai mult decît *Variag* şi *Koreieţ* la un loc. Artileria lui e de două ori mai puternică decît a noastră. Singurul nostru avantaj constă în viteza mare a navei *Variag*, mai mare decît a celui mai rapid crucişător japonez. Dar avem cu noi canoniera *Koreieţ*, a cărei viteză e foarte redusă, doar 13 noduri. De aceea, propun s-o aruncăm în aer, să luăm echipajul său la bordul navei *Variag* şi să încercăm să străpungem încercuirea, propuse Stepanov.

— Canoniera *Koreieţ* are două tunuri de opt ţoli, care nu există pe *Variag*, aşa că poate să ne fie de un mare folos ; nici nu mă gîndesc s-o arunc în aer, răspunse Rudniov.

— Atunci i s-ar putea încredinţa executarea unui atac de diversiune pe o direcţie, pe cînd noi am răzbi în alta.

— Aceasta ar pune canoniera într-o situaţie fără ieşire. Ea ar pieri în mod sigur.

— În schimb, poate că *Variag* ar izbuti să iasă în larg, şi acolo am scăpa uşor de urmărire.

— Niciodată n-aş lăsa nava *Koreieţ* singură în luptă. Ori scăpăm, ori pierim împreună.

— Este o intenţie foarte nobilă, dar mă îndoiesc că şi înţeleaptă, din punctul de vedere al intereselor de stat. Sîntem datori să salvăm cu orice preţ un crucişător ca *Variag*, replică Stepanov.

— Raţionamentul dumitale nu e demn de un ofiţer rus ! ripostă mînios Rudniov. Canoniera *Koreieţ* ne va urma în linie de şir, iar odată angajaţi în luptă, vom vedea ce e de făcut. Rog pe

domnii ofiţeri să treacă la posturile lor şi să explice matrozilor situaţia în care ne aflăm.

— Am înţeles ! răspunseră ofiţerii într-un glas, luînd poziţia de drepţi şi părăsind apoi în grabă puntea de comandă.

Rudniov îl chemă pe Cervinski, care îndeplinea funcţiunea de ofiţer şef artificier şi-i ordonă să pregătească crucişătorul pentru a putea fi aruncat în aer, în caz că l-ar ameninţa primejdia de a fi capturat de inamic.

Curînd, sosi şi Beleaiev pentru a primi ordine. Aflînd despre hotărîrea luată, obiectă :

— Canoniera *Koreieţ* va fi o povară pentru dumneavoastră. Părerea mea e că trebuie dusă la apă de mare adîncime şi scufundată, iar echipajul să fie internat pe nave neutre. Artileria noastră este atît de învechită, încît nu se poate măsura cu cea japoneză. Pe deasupra, am la bord cazacii şi matrozii de pe *Sevastopol*. E o înghesuială groaznică.

— Cazacii îi vei trece pe vaporul *Sungari* unde vor aştepta sfîrşitul luptei. Jumătate din oamenii de pe *Sevastopol* mi-i vei da mie. Dacă tunurile dumitale nu bat pînă la inamic, apropie-te cu îndrăzneală de el pînă cînd obuzele dumitale vor lovi ţinta.

— Dar dacă japonezii se vor retrage, fără să lase canonierei posibilitatea de a se apropia la distanţă eficace de tir ?

— Cu atît mai bine ! Vom ieşi în larg şi vom porni spre Port-Arthur.

— Dumneavoastră vă vine uşor să vorbiţi astfel, avînd o viteză de douăzeci de noduri, dar eu, cu treisprezece, ce fac ?

— În caz de extremă nevoie, eşuezi pe uscat şi arunci canoniera în aer. Fii gata de plecare la orele unsprezece şi jumătate. În timpul luptei, fii atent la semnalele mele ; în caz că nu voi mai fi apt pentru luptă, Stepanov preia comanda ambelor nave.

— Am înţeles, răspunse repede Beleaiev şi coborî în barcă.

După ce comandantul canonierei plecă, Rudniov începu să-şi inspecteze crucişătorul. Se opri lîngă tunul de şase ţoli de la prova-tribord, privind cum şeful de piesă Bondarenko încerca toate mecanismele, încet, fără grabă, dar metodic, amănunţit, înlăturînd orice fel de jocuri şi de opriri. Împreună cu matrozii tunari verifica deosebit de atent dispozitivele de ochire optice, instalate pe *Variag* abia cu vreo lună în urmă, şi numai la unele dintre piese. Pînă atunci, noile dispozitive nu fuseseră încă folosite la tragere.

— N-o să ne faci de rîs, Bondarenko, cu noile dispozitive de ochire ? întrebă comandantul. Nu crezi că ar fi cazul să le scoatem şi să le montăm la loc pe cele vechi ? Pe acelea vă pricepeţi bine să le mînuiţi, sînteţi obişnuiţi cu ele.

— Nicidecum, înălţimea voastră ; fac treabă şi cele de sticlă, atît numai că nu ştiu dacă nu joacă în timpul tragerii. Dar, după cîte pricep eu, n-o să se întîmple una ca asta, că-s bine lucrate, trainic, răspunse comendorul sfătos.

— Bagă de seamă ! Azi, îmi pun cea mai mare nădejde în voi, comendorii. Să nu uiţi să bei o porţie de votcă mai mult, îl sfătui Rudniov şi-şi văzu de drum.

De statură ceva mai înaltă decît cea mijlocie, zvelt, prezentabil, impunător, cu bărbuţa deasă de un castaniu închis, trecea pe lîngă oamenii din echipaj cu care navigase de aproape doi ani de zile şi pe care îi cunoştea cum nu se poate mai bine. La rîndul lor, matrozii învăţaseră să-şi cunoască bine comandantul exigent, dar plin de grijă pentru ei. Ca întotdeauna, şi în ziua aceea, Rudniov îşi întreba matrozii cum se simt şi făcea glume în legătură cu lupta care-i aştepta.

— Nu uitaţi, băieţi, ochiţi fără greş drept în amiralul Uriu ! Dacă o să nimeriţi, doamne-fereşte, în aghiotantul lui ori în ordonanţă, n-aţi făcut nici o ispravă.

Ca de obicei, gustă din mîncarea pregătită pentru prînzul matrozilor, îl lăudă pe bucătar şi-i ordonă să dea oamenilor mîncare pe săturate.

— Matrozul luptă mai cu inimă cînd e sătul, spuse el.

Deşi matrozii nu duseseră lipsa hranei nici pînă atunci, în ziua aceea însă se ghiftuiră cu toţii.

Comandantul canonierei *Koreieţ* aduse la cunoştinţa ofiţerilor şi echipajului dezlănţuirea ostilităţilor, precum şi ordinul lui Rudniov de a răzbi prin escadra japoneză spre Port-Arthur.

Ofiţerii aprobară într-un glas hotărîrea de a se primi lupta cu forţele inamice superioare.

— Dacă nu vom învinge, cel puţin, vom pricinui japonezilor pierderi şi le vom scoate din funcţiune mai multe nave, spuse Leviţki, în numele tuturor ofiţerilor.

— Dacă n-am fi primit provocarea japonezilor, am fi fost dezonoraţi ireparabil, îl susţineau ceilalţi.

Beleaiev nu mai avea altceva de făcut decît să dea dispoziţii pentru executarea pregătirilor de luptă. Oamenii începură să trebăluiască de zor pe navă. Nici ofiţerii, nici matrozii nu dădeau semne de descumpănire sau de emoţie. Matrozii schimbau între ei glume piperate. Comendorii de la piese chibzuiau cum să se aşeze mai la îndemînă pe punte muniţia adusă din magazie pentru cele două tunuri de opt ţoli, aşezate la borduri, şi pentru cel de şase de la pupa, aceasta constituind artileria principală a canonierei.

Pînă la ceasurile 11, toate pregătirile de pe *Variag* fură isprăvite. Rudniov dădu ordin să se adune echipajul pe puntea superioară. Cînd acesta fu aliniat, Rudniov veni în faţa frontului şi-i vesti pe matrozi despre începerea operaţiunilor militare cu Japonia. După aceea, dădu citire scrisorii lui Uriu şi arătă cît de perfizi fuseseră japonezii. Echipajul răspunse printr-un murmur surd de indignare.

— Nu avem altă ieşire. Oraşul a fost ocupat de japonezi ; la intrarea în port pîndeşte escadra lor. Sîntem prinşi în capcană ; de aceea, am luat hotărîrea de a primi lupta, pentru a putea să răzbim spre Port-Arthur. În luptă, acţionaţi cu calm şi precizie. Să nu vă fie frică de incendii, de spărturi. Luptînd umăr la umăr, le vom face faţă. Comendorii sînt datori să ochească cu tunurile atît de bine, încît nici un obuz să nu treacă pe lîngă ţintă. Inamicul e mai puternic, dar nu e mai viteaz ca noi şi ştiţi că vitejia cucereşte cetăţile. Iar acum, să ne rugăm lui dumnezeu şi să păşim cu curaj într-o luptă inegală, sub „pavilionul sfîntului Andrei“ ! Ura !

În uralele tunătoare ale matrozilor, fanfara intonă imnul, după care echipajul fu lăsat liber.

Curînd după aceea, se dădu un semnal cu siflia, vestind împărţirea băuturii. Matrozii se strînseră într-un rînd lung în dreptul marmitei, lîngă care stătea subofiţerul cu aprovizionarea, cu lista echipajului. Pentru ziua aceea, Rudniov ordonase să se dea tuturor oamenilor cîte o porţie dublă de băutură şi un spor de hrană. Începînd cu subofiţerii, matrozii dădeau pe gît, una după alta, cele două porţii, icneau de plăcere şi-şi ştergeau mustăţile cu podul palmei.

— Să-i mai tragem o duşcă de sfîrşit, ca să ne fie ochiul ager atunci cînd o să ochim cu tunurile în stîrpiturile de japonezi, rosti voios comendorul Saikin.

— Ehei, o să fie o încăierare straşnică. Unii or să ajungă chiar şi în împărăţia cerurilor, răspunse subofiţerul Zubov.

— Împărăţia cerurilor nu-i pentru matrozi : pentru noi pune Talpa-iadului tigăi şi cleşti la încins şi-şi aşteaptă muşteriii cu nerăbdare, tot glumea Saikin.

— Mai tacă-ţi fleanca măcar acuşica, înainte de luptă, îl struni Bondarenko.

Acesta nu prea bea de obicei şi-şi primea dreptul la băutură în bani, dar de data aceasta aştepta şi el la rînd cu ceilalţi, ca să-şi ia raţia.

— Ce-i cu tine, Piotr Grigorievici ? se miră subofiţerul care împărţea rachiul. Comandantul ţi-a dat dreptul la trei raţii. Hai, dă-le de duşcă repede ; poate c-o să te mai înveseleşti şi tu.

— O să-l snopim pe japonez de-o să ne ţină minte cît o trăi, spuse subofiţerul Zubov, lăudăros.

— Nu te lăuda dinainte, îl struni Bondarenko. Ehei, ce putere a adunat japonezu împotriva noastră!

— Nici tu, comendorule, să nu începi prohodul înainte de soroc, i-o întoarse subofiţerul, scuipînd peste bord şi îndepărtîndu-se.

Bondarenko înfulecă zdravăn, îşi făcu semnul crucii şi, fără să aştepte comanda, se îndreptă spre tunul său.

— Azi am mîncat împărăteşte, îi spuse Saikin, ieşindu-i înainte. Toţi am avut pe săturate. Te pofteau să mai iei, dar tu — ba!

— E mai uşor să lupţi cu burta plină. „Cel ce pîntecu-şi hrăneşte, schija nu i-l găureşte", declamă Bondarenko zîmbind. Zaharîci, hai să aprindem cîte o ţigară.

Amîndoi matrozi îşi răsuciră ţigări din mahorcă şi se învăluiră în rotocoale de fum.

În acea zi, în careul ofiţerilor domnea o însufleţire neobişnuită.

Perspectiva luptei contribuia la ridicarea moralului. Ofiţerii îşi invitară comandantul în salon şi cerură şampanie. Popotarul căuta să fie la înălţime, servind un prînz grozav. La masă, conversaţiile erau animate. Ofiţerii mîncau repede, fel după fel, glumind cu însufleţire.

— Trebuie să ne grăbim, domnilor. La unsprezece şi jumătate ridicăm ancora, spuse tare Rudniov. Pe urmă ordonă să se servească şampanie la toată lumea.

— Pentru izbînda de astăzi! închină el.

— Izbîndă sau moarte! îi răspunseră într-un glas ofiţerii.

Spre sfîrşitul prînzului, în salon se ivi bucătarul reangajat al cambuzei ofiţereşti, Ivan Kuzmici Kristoforenko sau, mai simplu, Kuzmici.

Faţa lui stacojie, rotundă ca luna plină, cu ochii înecaţi în grăsime, dar plini de vioiciune, era gravă. Halatul şi scufa lui de bucătar străluceau de curăţenie.

— Înălţimea voastră, îngăduiţi să vă fac o rugăminte, începu el apropiindu-se de Rudniov.

— Ce, vrei să-ţi iei rămas bun şi să pleci de pe bord? îl întrebă căpitanul.

— Nicidecum! De atîţia ani am trăit împreună pe *Variag* în pace şi bună învoire, aşa că ar fi urît să-mi părăsesc nava tocmai acum, în preajma luptei, ca un şobolan fricos. Îngăduiţi să

rămîn pe crucişător şi să fiu trecut ca matroz voluntar ! răspunse bucătarul, răspicat, cu demnitate.

— Bravo, dragul nostru Kuzmici ! Fireşte, rămîi cu noi ; cînd începe lupta să stai lîngă mine. Domnilor, să bem în sănătatea lui Kuzmici care, de atîta vreme, a avut grijă de hrana noastră, iar acum, e gata să ne însoţească în lupta pe viaţă şi pe moarte care ne aşteaptă ! rosti Rudniov şi ridică paharul.

Ofiţerii răspunseră printr-un „ura !“ tunător, iar Kuzmici, mişcat şi tulburat, îşi scuturâ, ruşinos, o lacrimă nedorită şi bău şampania care i se oferise.

— Fiţi sigur, Vsevolod Feodorovici, spuse Stepanov întorcîndu-se spre Rudniov, că această pildă a lui Kuzmici va avea darul să ne însufleţească şi mai mult în lupta ce ne aşteaptă, pînă la cea din urmă suflare. Ura !

— „Ori sub scut, ori pe scut !“ îl susţinură ofiţerii, ciocnind paharele. În cinstea comandantului nostru, ura !

— Pentru matrozi, pentru dragul nostru *Variag*, pentru marea noastră patrie ! răspunse Rudniov.

Crucişătorul *Variag*, însoţit de canoniera *Koreieţ*, ridică ancora exact la ora fixată. În aceeaşi clipă, pe ambele nave se sună alarma şi fură arborate pavilioanele de luptă. Soarele se ivi strălucitor de după nori, parcă vrînd să-i salute pe ruşi, şi lumină mohorîta radă de la Cemulpo. Oraşul fu înfrumuseţat îndată de petele albe şi roşii ale clădirilor ; marea, în care pluteau ici, colo sloiuri răzleţe de gheaţă, încă întregi, deveni albastră. Navele străine se pavoazară cu ghirlande de pavilioane în toate culorile, exprimînd astfel salutul lor şi cele mai bune urări celor două nave ruseşti care plecau la luptă.

În clipa cînd crucişătorul ajunse în dreptul lui *Talbot*, fanfara de pe nava engleză intonă imnul rusesc, iar echipajul aliniat pe punte dădu onorul pavilionului Rusiei.

Acelaşi salut fu repetat de *Pascal*, de *Elba* şi de *Wicksburg*, în timp ce navele treceau prin faţa acestora. Plini de temperament, francezii rupseră rîndurile ; lărmuind şi zvîrlind în sus beretele cu pompoane vişinii, îşi exprimau entuziasmul faţă de ruşi.

— Ai putea crede că nu mergem la luptă, ci la paradă, rosti Liaşenko, tulburat.

Atmosfera sărbătorească cu care erau petrecute vasele era îmbărbătătoare. Fără să se mai încrunte, Bondarenko trebăluia grav pe lîngă piesa lui.

Trecînd pe lîngă nava de gardă şi ajungînd în rada exterioară, ruşii dădură cu ochii de siluetele sumbre a şase crucişătoare şi opt torpiloare japoneze ce se profilau limpede pe fondul albăstrui

al zării senine. Ele erau dispuse în linie de relevment, aşa fel încît barau ambele ieşiri spre mare din jurul insulei Idolmi. La catargul crucişătorului *Naniva* din capul formaţiei japoneze flutura pavilionul amiralului Uriu. În urma acestuia staţionau, în linie de şir, celelalte cinci crucişătoare. *Asama* îndeplinea misiunea de încheietor.

Ofiţerii şi matrozii priveau cu o curiozitate îmbinată cu îngrijorare siluetele navelor inamice, atît de copleşitoare ca număr. Pentru a ieşi în larg, trebuia forţat barajul alcătuit de escadra japoneză.

— Bondarenko, Saikin, nu vă zăpăciţi alergînd cu ochii după atîtea ţinte ? îi întrebă în glumă Liaşenko pe cei doi comendori.

— Azi o să avem chilipir mare, înălţimea voastră. Unde tragi — atingi neapărat o navă japoneză. Au închis marea cu ele, parcă i-ar fi pus gard, răspunse Saikin.

— Ehei, acu ocheşti mai uşor decît la concursul de tragere. Acolo, trage torpilorul după el două panouri mititele, de-ţi vine greu să le şi vezi dar-mi-te să le mai şi nimereşti, pe cînd aci, iacătă, ai şase matahale înaintea ta. Fiecare obuz nimereşte în plin, îi ţinu hangul Bondarenko.

Îndată ce navele *Variag* şi *Koreieţ* trecură de limita apelor neutre, japonezii le şi semnalizară să se predea. Ceaţa de pe mare, care încă nu se destrămase pe deplin, împiedică citirea grabnică a semnalului, şi japonezii, neprimind răspuns, deschiseră cei dintîi focul. Bubuitul greu al unei lovituri de tun se rostogoli pînă la *Variag*, aproape în acelaşi timp cu căderea proiectilului. În dreptul tunurilor lui Liaşenko ţîşni, sclipind în soare, o trombă de apă şi de fum. O grindină de schije răpăi în bordajele navei şi în cuirasa turelei.

— Ei, drăcie ! Obuzele explodează chiar atunci cînd cad în apă, observă cu mirare Stepanov, ivindu-se din cabina de comandă, unde stătea împreună cu Rudniov.

— Da, nu-s ca ale noastre, care uneori nu explodează nici atunci cînd lovesc cuirasa, răspunse căpitanul.

Privind încordat prin binoclu escadra inamică, Rudniov îi căuta punctele slabe. Îşi dădu seama însă dintr-o privire că lupta care-l aştepta era aproape fără sorţi de izbîndă. Totuşi nu-şi pierdu stăpînirea de sine, cumpănind situaţia cu acelaşi sînge rece. Mintea lui alcătui repede un plan de acţiune.

— Am să atac crucişătoarele uşoare japoneze *Cioda* şi *Takaciho* din coada formaţiei. Am să caut să le împing într-o parte şi să forţez trecerea spre larg. Foc viu asupra navelor din coada formaţiei ! îi ordonă el lui Stepanov. Semnalizează lui *Koreieţ* să nu

rămînă în urmă şi, pe cît se poate, să susţină tirul cu piesele de opt ! adăugă îndreptîndu-se spre Cervinski care se afla lîngă el în calitate de comandant secund.

— Am înţeles !

Ofiţerii luară poziţia de drepţi şi se grăbiră să execute ordinul comandantului.

— Ochiţi catargul din prova navei japoneze *Cioda*, care a stat în port lîngă noi, ordonă Liaşenko, explicînd comendorilor ordinul primit de la Stepanov. Uitînd de orice pe lume, artileriştii începură să privească încordaţi prin ocularele dispozitivului de ochire, îndreptînd amîndoi piesele cu grijă asupra obiectivului indicat.

— Gata ! raportară într-un glas Saikin şi Bondarenko comandantului lor.

— Foc ! comandă Liaşenko cu glas tunător.

Două snopuri de flăcări ţîşniră din gurile tunurilor ; mugind şi urlînd, proiectilele săgetară spre japonezi. Liaşenko îşi duse binoclul la ochi.

O trombă de fum negru la pupa şi alta de apă, care ţîşni lîngă bordajul navei, arătară că ţinta fusese încadrată.

— Foc ! comandă imediat micimanul, şi tunurile se învăluiră iar într-un nor uşor, verzui, cu miros iute de eter, produs de pulberea fără fum.

Crucişătorul *Variag* fulgera cu toate piesele lui, trăgînd asupra escadrei japoneze, simultan cu artileria din ambele borduri.

Curînd, fu nimerit şi el de mai multe proiectile japoneze, care căzură unul după altul. Schijele zburau în toate părţile, şuierînd. Pe teugă aprinseră lemnul punţii şi o barcă spartă de schije. Kuzmici, în uniformă de matroz, veghea lîngă cabina de comandă. Observînd focul, cu o iuţeală neobişnuită pentru corpolenţa lui, se repezi glonţ în jos pe scară ca să-l stingă, mînuind sprinten furtunul. O jerbă abundentă de apă se năpusti asupra focului, potolindu-l. După cîteva clipe, doar tăciunii negri mai sfîrîiau, fumegînd. Bubui însă o nouă explozie. Doborît de suflul ei, bucătarul se rostogoli de cîteva ori şi se lovi zdravăn de babale. Mai mult mirat decît speriat, sări în picioare şi se uită împrejur. Nu departe, pe punte, zăcea un matroz, ucis de explozia obuzului. Apa ţîşnea în toate părţile din furtunul ciuruit de schije. Căutînd să nu privească cadavrul mutilat, Kuzmici se căzni să dreagă furtunul ; o nouă explozie însă îl zvîrli pînă la puntea din prova. Speriat, bucătarul se grăbi să urce pe ea şi să se adăpostească în cabina de comandă.

— Bravo, Kuzmici! Dacă rămîi teafăr, capeţi crucea, îl lăudă Rudniov care-i urmărise activitatea.

— Slujesc voios! Mulţumesc prea plecat! răspunse matrozul.

— Arde *Cioda*, înălţimea voastră! vesti cu bucurie semnalizatorul Snighiriov.

Cuprins de flăcări de la prova pînă la pupa, crucişătorul japonez se retrăgea grăbit, ascunzîndu-se după alte nave.

— Îndreptaţi focul asupra *Nanivei*, ordonă scurt Rudniov, şi semnalizaţi din nou lui *Koreieţ* să nu rămînă în urmă.

Cîteva clipe mai tîrziu nava amiral, cuprinsă şi ea de flăcări, o luă pe urmele crucişătorului *Cioda*.

Un „ura" tunător se rostogoli pretutindeni pe *Variag*. Drumul spre mare era deschis. Sporind viteza, Rudniov se repezi spre breşă.

Prudentul comandant al canonierei *Koreieţ* se ţinea după *Variag* la depărtare de două-trei cabluri, pentru ca obuzele trase asupra crucişătorului, trecînd în zbor pe deasupra lui, să nu cadă peste canonieră.

Atunci cînd crucişătorul *Variag* ridică viteza ca să forţeze trecerea, Beleaiev rămase mult în urma lui.

Observînd manevra ruşilor, *Asama* se repezi să le taie drumul; celelalte nave o urmară îndată. În clipa aceea, escadra japoneză era dispusă în arc spre ruşi, iar *Variag* ajunse în centrul acestuia. Profitînd de acest lucru, amiralul Uriu ordonă să se concentreze tot focul asupra crucişătorului rus. O adevărată ploaie de obuze se abătu peste *Variag*. Apa de lîngă bordurile lui clocotea sub grindina de proiectile. Nava fu învăluită în fumul stîrnit de numeroasele explozii şi de incendiile izbucnite.

Pe punte se auzeau mereu strigăte — se cereau brancarde, dar acestea nu ajungeau pentru toţi răniţii. Un obuz căzu pe pasarela de deasupra comenzii, sfărîmă timoneria, şi ucise pe toţi telemetriştii din gabia de la prova. Micimanul Nirod, care se afla şi el acolo, fu rupt în bucăţi.

Alte lovituri avariară mai multe piese, iar servanţii acestora căzură ucişi aproape cu toţii. Izbind în plin, unul după altul, obuzele inamice devastau puntea principală, scoţînd din funcţiune patru tunuri de 6 ţoli, cinci de 75 milimetri şi şase piese de calibru mai mic. Gornistul şi toboşarul lui Rudniov, care se aflau lîngă el, fură răniţi de schijele unui obuz care explodă lîngă trinchet [1], dar rămaseră amîndoi la postul lor.

Rănit în spate, timonierul Snighiriov se stăpîni din răsputeri şi rămase la postul lui pînă la sfîrşitul luptei. Semnalizatorul lui

[1] Catargul din prova (n. t.).

Rudniov, subofiţerul Cibisov, deşi rănit la ambele mîini, nu se duse să fie pansat, spunînd că va sta lîngă comandantul lui pînă la ultima suflare. Asemenea fapte ar putea fi enumerate la nesfîrşit, căci matrozii, înflăcăraţi şi de conduita eroică a neînfricatului lor comandant, nu-şi precupeţeau viaţa.

După explozia unui proiectil de calibru mare care căzuse lîngă cabina de comandă, se răspîndi zvonul că Rudniov ar fi fost ucis. Zvonul stîrni o oarecare derută printre matrozi. Aflînd acest lucru, Rudniov, cu toată violenţa focului inamic, sub ploaia de obuze care explodau în fiece clipă, ieşi pe teugă, unde putea fi văzut de toţi matrozii de pe punte şi le strigă :

— Nu uitaţi, băieţi : sîntem marinari ruşi, şi de moarte nu ne-a fost frică niciodată ! Să nu facem de ruşine drapelul Rusiei şi onoarea flotei ruseşti ! strigă el din răsputeri prin megafon.

Văzîndu-şi comandantul care, deşi rănit, rămînea la postul lui, matrozii îi răspunseră prin urale şi continuară lupta, cu o energie sporită.

— Înteţiţi focul la maximum şi concentraţi-l asupra navei *Asama*, ordonă Rudniov lui Stepanov, care era asurzit de detunături şi necontenitele explozii.

Instalaţia de dirijare a tirului era distrusă de mult şi Stepanov, sfidînd primejdia de moarte, trecea pe la fiecare piesă indicînd ţinta.

— Nu încetini tragerea, Alioşa ! îi strigă el lui Liaşenko silindu-se să fie auzit în ciuda vacarmului infernal al canonadei. Tot focul asupra navei *Asama !* După aceste cuvinte, dispăru în fum.

Urmă o clipă de linişte şi apoi tunurile începură să bubuie din nou.

Crucişătorul *Variag* aproape că răzbise în larg. Navele japoneze rămăseseră în stînga şi înapoia lui. Cîteva minute încă şi crucişătorul rusesc scăpă din capcană.

— Măriţi turaţiile la maximum, ordonă Rudniov, prin telegraf la maşini.

Canoniera *Koreieţ* se zări o clipă prin fum departe în urmă. Părea că nu are avarii ; susţinea calm tirul cu piesele ei de 8 ţoli.

— Semnalizaţi navei *Koreieţ* să nu rămînă în urmă, să înteţească focul la maximum ! ordonă cu hotărîre Rudniov.

În clipa aceea, însă, crucişătorul *Variag* fu lovit de două obuze de 8 ţoli care căzură în acelaşi timp pe puntea superioară, la babord. Prin toate tambuchiurile punţii şi sabordurile de muniţie ţîşniră valuri de fum, limbi de flăcări, şi o bubuitură năprasnică zgudui nava, din vîrful catargului şi pînă la carenă ; crucişătorul

se aplecă îndată spre tribord. Pe puntea principală ieşeau unul după altul, matrozi cu arsuri pe faţă şi pe trup. După cumplita explozie din interior, fumul se înteţea. Crucişătorul părea că se va scufunda dintr-o clipă în alta.

— Kuzmici, vezi ce s-a întîmplat acolo şi transmite-i căpitanului Stepanov să treacă pe puntea superioară la tunuri. Miciman Cervinski, adu oamenii înapoi, ordonă Rudniov.

— Înapoi, fără panică! strigă el prin megafon, ieşind pe punte din cabina de comandă.

Cervinski şi Kuzmici se repeziră spre matrozi, strigînd la ei, îmbărbătîndu-i. Prin fum, cu chipiul pe ceafă, urmat de echipa de incendiu, Stepanov sări în cel dintîi tambuchiu al punţii superioare. Matrozii îşi recăpătară repede stăpînirea de sine şi, îmboldiţi de glumele înţepătoare ale trupeşului bucătar, alergară după comandantul secund al crucişătorului.

Puntea principală, în dreptul tunurilor, dispăruse în fum. În babord se căsca o spărtură mare, prin care pătrundea apa. Cinci tunuri, avariate şi smulse din afete, împiedicau trecerea. În magaziile de la tribord, neatinse, ardeau încărcăturile de pulbere. Mai mulţi servanţi de la piesele rămase întregi scoteau afară răniţii şi încercau să stingă focul cu ce găseau la îndemînă. Dispozitivul electric de aerisire funcţiona încă, dar, în loc de aer proaspăt, absorbea din afară numai fum, îngreunînd şi mai mult respiraţia oamenilor. Tinerelul miciman Gubonin, complet răguşit, se silea să restabilească ordinea. O dată cu sosirea echipei de incendiu, în frunte cu Stepanov, lucrurile se mai îndreptară. Focul de la magaziile de pulbere fu stins, ventilatoarele oprite, iar dulgherii care sosiseră la timp se repeziră la spărtură şi o astupară cu panouri de lemn. Curînd, cele trei tunuri de la babord, încă în bună stare, redeschiseră focul.

Kuzmici se prezentă triumfător la Rudniov pentru a raporta amănunţit situaţia. Era atît de negru pe faţă şi pe haine din pricina funinginei, încît comandantul lui nu-l recunoscu de îndată.

— Văd, Kuzmici, că eşti un războinic înnăscut! zîmbi Rudniov.

Bucătarul nici nu apucă să-şi încheie raportul, că pe punte, la prova, explodă un obuz aprinzînd saltelele echipajului, grămădite acolo. Pe puntea principală se răspîndi un fum des, înecăcios, urît mirositor.

— Alexei Sergheevici, ia-ţi matrozii şi du-te de stinge incendiul, îi ordonă Rudniov lui Cervinski, singurul ofiţer care mai rămăsese lîngă el.

— Am înţeles ! răspunse micimanul şi se repezi spre puntea principală.

Cu toate spărturile, numeroasele avarii şi focare de incendiu care izbucneau mai în fiece clipă, crucişătorul *Variag* îşi continua drumul, ripostînd violent cu tunurile la încercările inamicului de a se apropia de el. Întrucît coşurile crucişătorului fuseseră avariate, viteza lui scăzu într-o oarecare măsură şi *Asama* începu să-l ajungă din urmă, căutînd să-i taie drumul spre largul mării.

Deodată, o vîlvătaie orbitoare ţîşni ca o jerbă pe puntea de comandă, lîngă cabina de artilerie. Suflul exploziei îl izbi puternic pe Rudniov de peretele de oţel, şi el căzu în nesimţire. În aceeaşi clipă, fură ucişi de schije gornistul, toboşarul şi semnalizatorul, iar micimanul Gubonin suferi arsuri grave. Hainele de pe el abia îl mai acopereau — de un umăr îi atîrnau doar nişte zdrenţe fumegînde.

Lui Kuzmici i se păru că-i plesnise capul odată cu izbucnirea exploziei. Rămase cîteva clipe năuc, strîngîndu-şi tîmplele în mîini, parcă i-ar fi fost teamă să nu se fărîme ; pe urmă, desmeticindu-se şi stăpînindu-şi durerea, sări la timon împreună cu timonierul-şef Smirnov, care fusese rănit, şi-l ajută să ţină crucişătorul la drumul ordonat.

Tocmai în clipa cînd Rudniov se trezi din leşin, un nou obuz izbi acoperişul cabinei şi schijele lui rupseră cablurile de comandă ale cîrmei. Nemaifiind stăpîn pe manevră, crucişătorul începu să întoarcă. Buimac, vlăguit, aproape în nesimţire, Rudniov rămase totuşi la postul lui şi-l trimise imediat pe Kuzmici după Stepanov.

— Din fundul mării să-l scoţi ! De el atîrnă soarta navei, îi spuse bucătarului.

Acesta se repezi spre dunetă unde, cu cîteva clipe mai înainte, îl zărise pe Stepanov. Puntea superioară era învăluită în nori de fum ce se ridicau din tăciunii care ardeau încă înfundat. Matrozii aruncau apă cu furtunuri şi găleţi peste focarele de incendii. Împiedicîndu-se la fiecare pas pe coverta sfîrtecată, fărîmată, sărind peste cadavrele neridicate şi peste tot felul de dărîmături, Kuzmici se strecură pînă la careul ofiţerilor, transformat în post de prim-ajutor, unde îl găsi pe Stepanov. Pe o masă de la popotă. acoperită cu muşama, medicul-şef al navei făcea pansamente şi operaţiuni urgente. Pe toate canapelele zăceau răniţi grav ; aerul era greu de amestecul ameţitor al mirosurilor de medicamente, de camfor şi de sînge omenesc proaspăt. Intrînd în salon, bucătarul păli, cît pe ce să leşine la vederea acelui tablou înfiorător. Comandantul secund şedea pe un scaun, şi felcerul navei îi pansa

umărul stîng, atins de o schijă. Stepanov se crispa de durere, dar răbda încleştînd dinţii. Ascultînd ordinul transmis prin Kuzmici, se agită, îl rugă pe medic să-i dea o porţie de spirt şi alergă pe punte. Negru de fum, cu mantaua ruptă în mai multe locuri, cu mustăţile şi barbişonul pe jumătate arse, se prezentă înaintea comandantului său, care era însîngerat din cap pînă în picioare.

— Anatoli Grigorievici, dragă, du-te la compartimentul cîrmei şi fă cuplarea pentru timona de mînă, îl rugă Rudniov.

— Am înţeles! Iar dumneavoastră, Vsevolod Feodorovici, aţi face bine să vă duceţi la pansat, îl sfătui Stepanov.

— Nu de asta îmi arde acum! Grăbeşte-te! Să nu profite japonezii de neputinţa noastră momentană şi să ne scufunde.

După ce Stepanov plecă, Rudniov ieşi pe punte şi se uită în jur. Puntea superioară fumega, de la prova pînă la puntea de comandă; furtunurile pridideau focul. Gabia din prova şi jumătate din trinchet fuseseră retezate de obuze; din cele patru coşuri rămîneau doar trei; din pricina perdelei de fum nu se putea vedea ce se petrece la pupa. Japonezii izbutiseră să bareze ieşirea în larg a ruşilor şi continuau să bombardeze crucişătorul *Variag*, concentrînd asupra lui focul tuturor pieselor de artilerie.

Kuzmici, cu înflăcărarea războinică simţitor redusă de toate cele văzute în careul ofiţerilor, se pitise în comandă şi, oftînd greu, se ruga în gînd la sfîntul Nicolae „făcătorul de minuni", ocrotitorul marinarilor ruşi.

— Eşti amărît, băiete! spuse zîmbind Rudniov, la vederea chipului abătut al bucătarului.

— Mă doare rău capul, răspunse ruşinat Kuzmici.

— Nu-i nimic, pînă te-i însura îţi trece.

— Numai să nu mă însor cu un rechin.

— Cine mai ştie, poate c-o să te-nsori cu o fată mare.

Rudniov se uită la ceas. Era douăsprezece şi un sfert. De la începerea luptei nu trecuse decît o jumătate de oră.

„Drace, n-au răzbit! gîndi Rudniov, dîndu-şi seama de realitate. Înainte de a pieri, trebuie să scufund măcar un vas japonez."

— Direcţia spre inamic! ordonă el prin megafon celor de la pupa.

Mai mulţi matrozi transmiseră comanda. Guvernînd cu ajutorul timonei de mînă, crucişătorul se îndreptă spre inamic, trăgînd cu toate piesele ce-i mai rămîneau.

— Înălţimea voastră, a luat foc *Asama*, raportă plin de bucurie semnalizatorul.

Rudniov privi spre nava inamică. Toată pupa ei era cuprinsă de flăcări; fumul se înălţa într-o jerbă mare spre cerul albastru,

senin. Mistuit de foc, crucişătorul se îndepărta încet. În schimb, celelalte nave japoneze înteţiră tirul.

Unul după altul, mai multe proiectile loviră crucişătorul *Variag* în babord, provocîndu-i spărturi sub linia de plutire. Apa năvăli în magaziile de cărbuni şi în compartimentul căldării numărul 3. Crucişătorul se aplecă spre pupa şi spre babord. Matrozii care se găseau în apropiere, ocupaţi cu stingerea incendiului, în frunte cu Cervinski, se repeziră să acopere spărturile cu bucăţi de tendă. Subofiţerii fochişti Jigariov şi Juravliov, stînd în apa rece ca gheaţa pînă la gît, cu riscul vieţii lor, închiseră ermetic uşile magaziilor de cărbuni, evitînd astfel scufundarea imediată a navei. Echipa de mecanici, sub conducerea mecanicului-şef Sizov, reuşi să monteze un perete fals şi să evacueze apa din compartimentul căldărilor. Pe urmă, se putu restabili echilibrul navei, inundîndu-se două compartimente din tribord. Artileria de la babord, redusă la tăcere prin puternica înclinare a navei, reluă tragerea.

Deşi distanţa pînă la japonezi scăzuse la 30 cabluri, Rudniov înainta stăruitor. Rămase fără sprijinul *Asamei*, crucişătoarele uşoare japoneze bătură în retragere. Cei de pe *Variag* nădăjduiau acum din nou că vor putea să iasă în larg. „Vom ajunge oare la Port-Arthur, în starea aceasta?“ se gîndea cu îngrijorare comandantul crucişătorului, cercetîndu-şi nava mutilată. „Mă las înghiţit de mare, dar n-am să cad prizonier“, se linişti el îndată.

În timpul acesta, *Asama* îşi reluă locul în capul escadrei.

Rudniov îşi dădu seama că ultimele clipe ale crucişătorului *Variag* nu erau departe. De la 25 cabluri, obuzele de opt ţoli trase de crucişătorul *Asama* puteau străpunge uşor crucişătorul rus necuirasat. Temerile lui se adeveriră curînd. Două obuze de opt ţoli pătrunseră la infirmerie, în babord, şi explodară la tribord. Schijele săriră în compartimentul maşinilor de la prova şi scoaseră din funcţiune trei căldări. Aburii ţîşneau din căldări şuierînd asurzitor. Maşinile se opriră. Nava se înclină deodată puternic înspre tribord. Speriaţi, matrozii părăsiră posturile şi se năpustiră spre copastie, înşfăcînd pe întrecute colacii de salvare rămaşi întregi şi centurile de plută.

— La posturi! răcni prin megafon Rudniov de pe puntea de comandă. Miciman Cervinski, astupă spărtura cu tendă şi hamace şi închide etanş compartimentele inundate. Botsman, trage în cei care încearcă să sară peste bord!

Glasul ferm, autoritar, al comandantului avu efectul unui duş rece asupra tuturor.

— Ei, ce v-aţi repezit aşa, ca o turmă de berbeci? se răsti botsmanul, împingînd matrozii înapoi de la copastie.

— S-a strigat de jos : „ne scufundăm“, apa năvăleşte în infirmerie ; toţi oamenii sînt morţi sau mutilaţi ; cinci fochişti au fost opăriţi ; ce vreţi, ne-am speriat şi noi, se dezvinovăţeau ei ruşinaţi.

Văzînd starea critică în care se afla crucisătorul rusesc, japonezii îi propuseră din nou să se predea. Drept răspuns, Rudniov îi ordonă lui Stepanov să înteţească focul pe cît era cu putinţă. Pe urmă se sfătui cu comandantul secund asupra a ceea ce aveau de făcut.

— Ne retragem după insula Idolmi ; acolo încercăm să facem reparaţii, atît cît va fi posibil, şi pe urmă încercăm din nou să răzbim, răspunse Stepanov.

Rudniov se crispă. Socotea dezonorant să-i arate inamicului pupa navei sale, dar, neavînd încotro, îşi călcă pe inimă şi ordonă să se execute o întoarcere de o sută optzeci de grade. Japonezii, care suferiseră pierderi grele, nu cutezară să urmărească vasele ruseşti. Se retraseră şi începură să repare numeroasele lor avarii.

Văzînd că crucişătorul *Variag* se retrage spre insula Idolmi, Beleaiev fu cuprins de îngrijorare.

— Trebuie să-i acoperim retragerea cu tirul tuturor pieselor noastre, se frămînta el.

— Din păcate, tunurile noastre nu trag aşa departe şi nu prea vom fi în stare să-l ajutăm, răspunse Leviţki.

— Acum nu mai are nici o importanţă. Trebuie să le arătăm japonezilor că sîntem gata să ne apărăm crucişătorul cu toate mijloacele de care dispunem. Deschideţi imediat focul cu toate tunurile ! ordonă Beleaiev.

Leviţki făcu un gest înciudat din mînă şi coborî de pe punte.

Biriliov deschise focul cu piesele de 8 şi 6 ţoli. Canoniera se învălui în fumul pulberii, dar, ca şi mai înainte, obuzele ei băteau prea scurt. Japonezii se mărgineau doar la un tir rar de artilerie.

Deodată însă, de după insulă răsări un torpilor, atacînd în plină viteză. Singurul toboşar scăpat cu viaţă pe crucişător bătu înăbuşit semnalul pentru respingerea atacului cu torpile. Stepanov sări la tribord, unde nu mai existau decît patru tunuri.

— Alexei Sergheevici, foc, repede, asupra torpilorului, strigă el, alergînd spre Liaşenko.

Fără să mai aştepte ordine, comendorii de la două piese ochiră nava inamică. Tunurile fură încărcate într-o clipă. Pînă la torpilor nu erau mai mult de zece cabluri. În lumina soarelui se vedea clar valul alb de spumă despicat de prova lui şi oamenii de la tuburile lans-torpile. O trenă lungă de fum rămînea în urma sa.

— Foc ! comandă scurt Liaşenko.

Flacăra celor două obuze acoperi o clipă ţinta ; un nor negru-alb de fum şi de abur ţîşni deasupra torpilorului. Norul plutea încă în aer, iar pe apă nu mai rămăseseră decît o mulţime de sfărîmături de lemn, printre care se zăreau nişte puncte negre : capete de oameni.

Un strigăt de bucurie răsună pe *Variag*.

— Mulţumesc, vitejilor ! O să fiţi decoraţi amîndoi ! strigă Stepanov către Bondarenko şi Saikin.

— Slujim bucuroşi ! Vă mulţumim supuşi ! răspunseră într-un glas matrozii.

Lupta se sfîrşi. Navele *Variag* şi *Koreieţ* intrară în apele neutre. Liaşenko străbătu puntea, privind cu tristeţe punctele avariate de pe navă. Matrozii de lîngă tunuri îşi desmorţeau picioarele.

— Ne-au snopit japonezii, rosti micimanul, adresîndu-se matrozilor.

— Nici noi, înălţimea voastră, nu le-am rămas datori ; au mîncat papară şi crucişătoarele lor, mai cu seamă *Cioda*, cu toate că ne-am luptat unul contra şase, răspunse Saikin, ivindu-se din magazia de muniţii.

Pe neaşteptate, bubui alături explozia unui obuz întîrziat. Schijele săriră în toate părţile. Saikin fu decapitat ; Bondarenko avu impresia că fusese izbit în coasta dreaptă de un fier înroşit şi căzu în nesimţire. Ceilalţi matrozi din jur se prăbuşiră pe punte, răniţi.

Chiar în drum spre insula Idolmi, din raportul lui Stepanov cu privire la starea crucişătorului, Rudniov îşi dădu seama de imposibilitatea de a continua lupta şi luă hotărîrea de a se întoarce la Cemulpo.

De îndată ce *Variag* şi *Koreieţ* ancorară în port, la locurile unde se aflau în ajun, spre ele se îndreptară şalupe şi bărci de la toate navele de război. O şalupă de pe *Talbot*, cu comodorul Bailey, se apropie cea dintîi de *Variag*. Întrucît, însă, toate scările fuseseră deteriorate în timpul luptei şi erau în curs de reparaţie, englezul trebuia ori să aştepte puţin, ori să se folosească de o scară de pilot. Comandantul lui *Talbot* socoti acest din urmă lucru mai prejos de demnitatea lui şi, pînă la coborîrea unei scări obişnuite, cercetă exteriorul avariat al crucişătorului. Făcînd încet ocolul navei, *sir* Bailey privea atent spărturile căscate în bordaje şi paietele aşezate pe alocuri pentru a le astupa provizoriu. Barca lui mergea pe lîngă crucişător, aproape atingîndu-l, şi comandantul putea pipăi cu mîna şi marginile spărturilor şi modul în care erau acoperite cu paiete de tendă şi hamace.

— *Very Good*[1], aprobă el, dînd din cap, în timp ce fotografia avariile cu aparatul său.

În cele din urmă, scara fu gata şi englezul se urcă pe puntea principală, unde fu întîmpinat de Rudniov, cu mantaua stropită de sînge şi cu capul pansat.

— *Sir*, sînteţi demn să serviţi chiar în marina engleză! rosti Bailey, scuturîndu-i mîna.

— Nu cunosc o onoare mai mare decît să servesc în marina rusă, răspunse cu vădită ironie Rudniov.

Sir Bailey nu dădu însă nici o atenţie acestor cuvinte şi-l rugă să-i arate avariile din interiorul navei. Rudniov dădu această sarcină unuia dintre ofiţerii săi şi se duse să întîmpine vizitatorii de pe alte nave.

Francezul Cenet se urcă sprinten pe punte, se repezi să-l îmbrăţişeze pe Rudniov şi izbucni într-un torent de fraze bombastice.

— Sînt mîndru să număr printre amicii mei un erou ca dumneavoastră, *monsieur* Rudniov! îl asigura el. Chiar astăzi voi înainta preşedintelui Republicii un raport detailat şi voi solicita decorarea dumneavoastră cu crucea de comandor al Legiunii de Onoare.

Împreună cu Cenet, sosi tot personalul medical de pe crucişătorul *Pascal*, care se apucă imediat să panseze numeroşii răniţi, cărora medicii de pe *Variag* n-avuseseră timp să le dea asistenţă.

Lupta a durat numai cincizeci de minute şi în acest timp scurt, au fost scoşi din luptă peste o sută de oameni, adică, un sfert din tot echipajul. Numărul celor răniţi uşor trece de două sute. Cu alte cuvinte, în această luptă au fost scoase din acţiune două treimi din efectiv. Nu ne-am îndoit niciodată de bravura prietenilor noştri ruşi, dar eroismul de care au dat dovadă în această luptă a întrecut toate aşteptările, spuneau francezii, debitînd cu dărnicie complimente.

Comandantul *Elbei*, Ricci-Rafaele Borea, strînse îndelung, cu multă căldură, mîna lui Rudniov, asigurîndu-l că în tot timpul luptei se rugase la „Madonna di Livorno“ să-i ajute pe ruşi. Vizitînd răniţii, observă că micimanul Gubonin semăna a italian. Aflînd că mama micimanului era într-adevăr italiancă, Rafaele manifestă faţă de el o simpatie deosebită şi ceru să fie transportat pe crucişătorul său.

Americanii se mărginiră să trimită un felcer pe care Rudniov, indignat de atîta lipsă de consideraţie, îl expedie imediat înapoi.

Crucişătorul *Variag* se umplu de marinari de diferite naţionalităţi. Englezi, francezi, italieni se înghesuiau pe punţi şi pe cori-

[1] *Foarte bine!* (l. engl.) (n. t.)

doare, arătîndu-şi în toate chipurile simpatia pentru ruşi ; le ofereau ţigări de foi, îi băteau prieteneşte pe umăr, îi ajutau să îndepărteze sfărîmăturile, să dreagă scările, să care răniţii.

— Ne-a făcut o festă stîrpitura de japonez, mama lui de cîine ! se plîngea unui blond englez Kuzmici care, între timp, îşi recăpătase ţinuta măreaţă, gravă.

— *Nişefo ! Russian very good* [1], îl consola fiul Britaniei.

— Sigur, nu face nimic ! Rusia e mare, are cine să ne răzbune. Păcat numai că voi, englezii, ţineţi cu japonezul împotriva noastră.

Matrozul de pe *Talbot* zîmbea, fără să priceapă şi continua să-i bată pe umăr pe ruşii din preajma-i.

Francezii îşi vîrau nasul în toate cotloanele şi sporovăiau emoţionaţi, gesticulînd cu însufleţire.

— Leit ţigani, parcă ar cumpăra nişte cai la iarmaroc, exclamă subofiţerul cu aprovizionarea, privindu-i. Larmă berechet, dar treabă, ioc !

— *Caroş* [2], *russe*, *bravo !* strigau matrozii de pe *Pascal*, îmbrăţişîndu-i pe ruşi.

Deşi funcţionau toate pompele, apa din crucişător nu scădea şi el se înclina tot mai simţitor spre babord. Începu evacuarea grabnică a răniţilor pe nave străine. Bailey, Cenet şi Borea se cioroväiau asupra numărului de ruşi ce urma să fie primit de fiecare. În sfîrşit, luară hotărîrea să-i repartizeze aproximativ în mod egal pe navele tuturor naţiunilor. E drept, Cenet se arătă mai întreprinzător decît alţii : sperînd să facă o afacere rentabilă pe seama statului rus, îşi rezervă şi găzduirea echipajului canonierei *Koreiet*, uitat de ceilalţi comandanţi în toiul discuţiei.

— Sper, *sir*, că nu aveţi intenţia să vă aruncaţi navele în aer ! rosti Bailey, netezindu-şi favoriţii roşcaţi de pe obrazul stacojiu.

— Ba tocmai asta am de gînd s-o fac, răspunse Rudniov.

— Imposibil ! ! Exploziile pot deteriora alte nave din radă, ceea ce, firește, e inadmisibil, protestă cu hotărîre comandorul. În afară de aceasta, crucişătorul dumneavoastră e avariat atît de grav, încît n-ar mai putea fi reparat. Deci e suficient să fie sabordat.

Englezul fu susţinut de Cenet. Crucişătorul *Elba* se afla însă departe de ruşi, aşa că Borea nu era preocupat de soarta navelor ruseşti.

Avînd în vedere că echipajele sale trebuiau adăpostite pe *Talbot* şi pe *Pascal*, Rudniov n-avea altceva de făcut decît să cedeze insistenţelor lui Bailey şi Cenet.

---

[1] Nu-i nimic ! (pronunţă greşit ruseşte) Rusul e straşnic ! (l. engl.) (n. t.)

[2] *Bine* (pronunţă greşit ruseşte) (n. t.).

— Mă gîndesc să duc canoniera pînă la insula Observatorului şi o arunc în aer acolo, departe de toate navele. Pe *Variag* mă mulţumesc să distrug maşinile şi tunurile după care voi ordona să se deschidă valvulele de inundare.

— *Sir*, să nu aruncaţi în aer magazia de muniţii, repetă din nou Bailey.

Hotărîrea fu astfel luată. Toţi comandanţii străini se grăbiră să se întoarcă pe navele lor ca să facă pregătiri pentru primirea ruşilor.

Cînd matrozii aflară că crucişătorul *Variag* nu va fi aruncat în aer, se apucară să distrugă tot ce putea fi distrus : puneau cartuşe de piroxilină la afete, la tunuri, la turele ; spărgeau aparatele. La compartimentul maşinilor, oamenii, sub conducerea inginerilor mecanici, aruncau în aer arborii elicelor, sfărîmau cilindrii compresori, conductele de abur, dispozitivele ; totuşi, neavînd timp suficient, nu izbutiră să distrugă chiar totul.

După ce întreg echipajul fu evacuat de pe vas, Rudniov, împreună cu botsmanul, străbătu pentru ultima oară crucişătorul, care se scufunda încet.

Pe navă nu se mai vedea nimeni şi Rudniov, după ce dădu ocol cu o privire mohorîtă crucişătorului său iubit, care numai cu două ceasuri în urmă era o navă de toată frumuseţea, se apropie de scară unde era aşteptat de o şalupă. Şi el şi botsmanul se descoperiră şi îşi făcură semnul crucii.

— Treci înainte, Gorov, ordonă căpitanul, eu părăsesc cel din urmă nava.

Dar şalupa nu apucă să se îndepărteze de crucişătorul care se scufunda, cînd deodată se auziră strigăte de pe bord :

— Înălţimea voastră, luaţi-ne şi pe noi !

Rudniov se uită înapoi. Pe punte se aflau cei doi subofiţeri fochişti : Juravliov şi Jigariov. În aceeaşi clipă, mai multe explozii violente bubuiră în interiorul navei ; nori uriaşi de abur ţîşniră în sus şi pe fondul lor alb se iviră o clipă două siluete de oameni care cădeau în apă. Nu departe de şalupă răsăriră deasupra valurilor două capete. Cei doi marinari înotau grăbit, îndepărtîndu-se de *Variag*. Rudniov făcu cale întoarsă şi după cîteva clipe, Juravliov şi Jigariov se şi aflau lîngă şalupă.

— Ce naiba aţi căutat acolo, draci împieliţaţi ? bombănea înciudat botsmanul, ajutîndu-i să se urce în şalupă.

— Am fi fost tare amărîţi la gîndul că putem lăsa căldările întregi. Şi ne-am hotărît să le aruncăm în aer după ce or să plece toţi de pe crucişător. Am fixat cartuşe explozive la colectorii de

abur, am mai aţîţat focul în focare, ca să ridicăm presiunea, am aprins fitilele şi am întins-o. Am fugit tocmai la timp, explicau cei doi fochişti pe întrecute, clănţănind de frig.

Crucişătorul *Variag* se răsturna încet spre babord. Sute de ochi, sute de oameni cu răsuflarea tăiată, urmăreau pieirea eroicei nave. Matrozii ruşi, evacuaţi pe navele străine, priveau cu jale, cu inima îndurerată la scumpul lor *Variag*, cu care se mîndriseră întotdeauna şi pe care trecuseră recent prin tragicele clipe ale unei lupte inegale, fiecare din aceste clipe putînd fi ultima din viaţa lor.

— Parcă am fi înmormîntat un prieten drag, rosti botsmanul Gorov, rezumînd astfel, cu glas tare, gîndurile şi simţămintele tovarăşilor săi.

Deodată crucişătorul, care pînă atunci se scufunda încet, rămase o clipă nemişcat ; apoi, tresărind din tot trupul său uriaş, pieri repede în apă. Toţi matrozii îşi scoaseră beretele, făcîndu-şi semnul crucii. Mulţi plîngeau, fără să le fie ruşine de lacrimile lor. Din compasiune pentru ruşi, francezii şi italienii se descoperiră şi ei, iar fanfarele de pe nave intonară imnul rusesc.

Întors la bordul navei sale după vizitarea crucişătorului rus avariat, comodorul Bailey îl găsi în salon pe comandantul Terauci.

Japonezul era pansat şi avea o înfăţişare destul de jalnică, în vădit contrast cu înfumurarea şi cu ardoarea lui războinică din cursul dimineţii. La apariţia comodorului englez, făcu un efort, se ridică şi-l salută respectuos.

— Văd, *mister* Terauci, că şi dumneavoastră aţi avut de suferit şi chiar destul de serios, deşi escadra dumneavoastră alcătuită din paisprezece unităţi, s-a luptat cu un singur crucişător rusesc, rosti Bailey, strecurîndu-şi cuvintele printre dinţi şi privindu-şi ironic vizitatorul.

— Ruşii s-au dovedit neobişnuit de curajoşi şi de dîrji. Crucişătorul *Variag* a fost ciuruit de obuzele noastre, dar a continuat lupta. Navele noastre au suferit foarte mult, îndeosebi *Asama*. Va trebui să fie imediat urcat pe doc pentru reparaţii. *Cioda* al meu a pierdut jumătate din piese şi mai mult de jumătate din echipaj. Un torpilor a fost soufundat. Toate celelalte nave au avut de asemenea pierderi. Se pare că noi am pierdut de două ori mai mulţi oameni decît ruşii. Nu ne rămîne decît să ne înclinăm în faţa vitejiei lor. Dumneavoastră, *sir*, în ce stare aţi găsit crucişătorul ruşilor ? întrebă japonezul.

— *Mister* Terauci, răspunsul la această întrebare valorează cel puţin o mie de lire sterline.

— Dacă ruşii nu vor arunca în aer nava, vă garantez aceşti bani.

— În acest caz, vă rog să-mi înmînaţi imediat un cec reprezentînd această sumă. L-am convins pe Rudniov să nu-şi arunce în aer nava, ci să o scufunde pe locul unde a ancorat. Vasul va putea fi scos la suprafaţă, fără prea multe dificultăţi. Bineînţeles, el va necesita reparaţii generale, însă asta nu e treaba mea.

— Sînteţi un adevărat prieten al Ţării Soarelui-Răsare ! exclamă Terauci şi se grăbi să-i înmîneze cecul.

— Rudniov soseşte curînd şi nu trebuie să vă găsească aici ! răspunse Bailey, concediindu-l fără prea multă politeţe.

Rămas singur, se apropie imediat de casa de fier şi puse cecul nou alături de altul primit de curînd.

— Aşadar războiul ruso-japonez mi-a şi adus două mii de lire sterline din partea mikadoului. Să sperăm că şi ţarul Nicolae mă va plăti bine pentru primirea şi întreţinerea marinarilor săi şi pentru transportarea lor la Şanhai. Comodor Bailey, sînteţi demn de felicitat, rosti englezul şi, turnîndu-şi un pahar mare de whisky, îl goli pe nerăsuflate.

Rudniov sosi împreună cu mai mulţi ofiţeri.

Ceva mai tîrziu apăru şi Beleaiev.

— Ce ordine îmi daţi cu privire la canoniera *Koreieţ* ? întrebă el.

— Să fie aruncată imediat în aer ! Vaporul *Sungari* să fie incendiat. Vă dau un ceas pentru executare. După aceea, aveţi grijă să scrieţi un raport amănunţit despre modul cum aţi acţionat în timpul luptei şi să menţionaţi pierderile, ordonă Rudniov.

— Am înţeles. Poate ar fi suficient să scufundăm canoniera ! Cemulpo e un port neutru şi atîta timp cît va dura războiul, japonezii nu vor îndrăzni s-o scoată la suprafaţă. Pierderi n-am avut.

— Nu ; canoniera va fi aruncată în aer. E mai sigur aşa.

Nava *Koreieţ* fu dusă la un loc cu adîncime mare şi minată cu încărcături de piroxilină aşezate în magaziile de pulbere şi de muniţii.

După ce întreg echipajul părăsi nava sortită pieirii, începură să bubuie exploziile. O trombă uriaşă de fum negru ţîşni la o mare înălţime şi pe valuri nu mai rămaseră decît sfărîmături.

— Şi-a încheiat veleatul bătrînica noastră. Aproape un sfert de veac a navigat cu cinste sub pavilionul sfîntului Andrei, rosti Leviţki, îngîndurat.

Echipajele celor două nave de război ruseşti, repartizate pe vasele neutrilor, au fost transportate curînd la Şanhai şi la Saigon, şi apoi în Rusia.

Capitolul III

Abia după cîteva zile sosiră la Port-Arthur veşti demne de încredere asupra împrejurărilor în care pieriseră navele *Variag* şi *Koreieţ*. Mulţi dintre acei care îl cunoşteau pe Rudniov şi-l socoteau mai curînd un diplomat decît un militar, un comandant, erau miraţi de comportarea lui eroică. Judecînd după firea sa, era de aşteptat ca, după primirea ultimatumului japonez, prin care i se cerea să iasă în larg, pur şi simplu, avea să-şi scufunde navele în rada de la Cemulpo şi să-şi treacă echipajele pe navele ţărilor neutre, aşa cum şi făcuse după luptă.

Deşi se sfîrşise printr-o înfrîngere, eroica luptă a navelor *Variag* şi *Koreieţ* fu apreciată de îndată la justa ei valoare de ofiţerii şi matrozii escadrei de la Port-Arthur şi deveni o pildă pentru ei. Pretutindeni, chiar şi cu prilejul unei întîlniri întîmplătoare pe stradă, se vorbea despre ea.

Altfel însă aprecie guvernatorul general modul în care îşi executase misiunea Rudniov. Prima lui pornire fu să dispună trimiterea lui Rudniov în judecată pentru că nu ştiuse să facă uz de neutralitatea Coreei, spre a pune la adăpost navele de sub ordinele lui. Curînd însă deveni limpede pentru toată lumea că în Coreea nu exista nici un fel de neutralitate. Iar cînd de la Petersburg sosiră instrucţiuni care vedeau în scufundarea navelor *Variag* şi *Koreieţ* o faptă eroică şi nu o crimă, guvernatorul general îşi revizui îndată punctul de vedere şi, printr-un ordin special, prezentă lupta celor două nave de război drept o pildă de urmat pentru toată escadra.

Japonezii nu se arătau în faţa Port-Arthurului şi, încetul cu încetul, oraşul îşi redobîndi liniştea.

Vremea caldă, senină, cedă locul vîntului năprasnic de la nord, care aduse zăpadă şi viscol. Locuitorii oraşului se adăposteau prin case, iar escadra, care staţiona în rada interioară, nu mai dădea semne de viaţă, în afară de fumurile firave ce se ridicau pe coşuri. Numai torpiloarele şi crucişătoarele uşoare se aventurau în misiuni de recunoaştere pe marea rece, de iarnă, şi din cînd în cînd, noaptea, bateriile de coastă bubuiau, trăgînd asupra unor nave japoneze închipuite. Deocamdată, războiul se îndepărtase de Port-Arthur.

Pînă şi pieirea stupidă a puitorului de mine *Enisei* şi a crucişătorului uşor *Boiarin*, care săriseră în aer dînd peste minele propriului baraj, nu făcu o impresie deosebită celor din Arthur. Tragedia se petrecuse la o mare depărtare de fortăreaţă, nefiind văzută şi trăită de nimeni în mod direct.

În restaurantele arhipline cîntau orchestre, ca întotdeauna ; vinul curgea gîrlă, iar ofiţerii din Port-Arthur, chercheliţi, răcneau că sînt gata să-l biruie pe duşman, ori să moară spre gloria prea iubitului împărat.

Fuseseră mobilizaţi aproape toţi bărbaţii din oraş. Echipamentul nu ajungea însă. În locul lui fură cusuţi epoleţi roşii pe paltoane, iar pe gambete şi şepci, cocarde militare.

Dukelski care, îndată după dezlănţuirea ostilităţilor se instalase împreună cu statul-major pe *Petropavlovsk*, unde stătuse altădată numai provizoriu, nu se mai ivea în oraş. Împreună cu flagcăpitanul Ebergard, comandantul de pavilion al amiralului Stark, lucra de dimineaţă pînă seara, elaborînd tot felul de planuri ale unor acţiuni navale împotriva escadrei japoneze. Toate proiectele acestea erau însă respinse — ba de Stark, care le găsea prea îndrăzneţe, prea riscante, ba de guvernatorul general, care socotea că necesită prea multe rezerve. Numai şeful secţiei navale din statul-major al guvernatorului, contra-amiralul Vitgheft, un grăsun blajin şi cam greoi, se declara întotdeauna de acord cu orice fel de planuri supuse aprobării lui şi se necăjea din adîncul inimii de fiecare dată cînd Dukelski suferea alt eşec.

Preocupat de controversele de la statul-major, locotenentul uitase cu desăvîrşire de existenţa Rivei.

Prietenele acesteia glumeau pe socoteala ei, făcînd-o „călugăriţă" şi o invitau să meargă cu ele la „Zviozdocika" [1] ori la „Variété". Riva căsca, plictisită, inventa pretexte pentru a le refuza şi rămînea acasă.

Într-o zi află că marinarii puseseră la cale un chef strașnic la „Zviozdocika" şi că o poftiseră şi pe ea. Sperînd să-l întîlnească acolo şi pe Dukelski, Riva acceptă.

Încă de la capătul străzii, se auzeau acordurile vibrante ale orchestrei şi larmă de glasuri. În sala mare a restaurantului, ale cărei draperii fuseseră trase la ferestre cu multă grijă, şedeau la o masă vreo două duzini de tineri marinari, cîntînd în gura mare cuplete fără perdea. Prezida Lola Hughes, o blondină impozantă, cu părul bătînd în roşu, care se dădea drept americană, deşi era nemţoaică sadea. Ea şi Riva erau cele două „stele" ale demimondenelor din Arthur. Riva, brunetă, era tipul frumuseţii meridionale, focoase, iar Lola, blondă şi cu pielea albă, întrupa frumuseţea nordică, mai suavă decît cea din sud, fără să-i fie inferioară ca ardoare şi patimă. Cu toată rivalitatea lor aparentă, Riva şi Lola erau prietene bune şi-şi cedau reciproc adoratorii.

[1] *Steluţa* (n. t.).

Sosirea Rivei fu imediat remarcată, stîrnind un ropot de aplauze.

— Ura, Rivocika ! Trăiască regina nopţii ! îi strigau din toate părţile bărbaţii, făcîndu-i bezele. Riva se uită împrejur. La mese şedeau ofiţeri de pe diferite nave. Pe mulţi îi cunoştea bine. Spre mirarea ei, observă în mijlocul lor mai mulţi familişti, care pînă de curînd nu cutezaseră să apară în societatea tinerilor holtei. Se părea că aceştia, după ce-şi expediaseră familiile din Port-Arthur, nu întîrziaseră să se înroleze în tagma burlacilor. Dukelski nu era în salon. În schimb, Maleev îşi vîntura mîinile de departe, căutînd să atragă atenţia Rivei asupra lui. Lîngă el şedea, ca întotdeauna, Andriuşa Akinfiev, tinerelul îmbujorat, care zărind-o pe Riva încercă să-şi ia un aer serios, aproape solemn.

— Am să stau alături de Andriuşa Akinfiev, cel mai aspru şi mai ursuz ofiţer din escadra Oceanului Pacific, declară Riva, cu glas tare. Îmi permiteţi să şed, severule domn miciman ? întrebă ea în glumă, salutîndu-l milităreşte.

Micimanul se aprinse în obraz, dar nu-i răspunse şi, în larma veselă a celor de faţă care făceau observaţii cu dublu înţeles, se grăbi să aducă un scaun pentru Riva. Maleev sărută lung mîna Rivei, clipi şiret şi, deodată, strigă din răsputeri :

— Pentru tînăra pereche, *amar* [1] !

Învăpăiat de ruşine, Andriuşa voia să-i spună lui Maleev ceva, dar mesenii izbucniră din toate părţile în strigăte : „Pentru Andriuşa, *amar !*“, atît de stăruitoare, încît cuvintele lui se pierdură în vacarm.

Zîmbind şiret, Riva se apropie de vecinul ei : „Ne sărutăm ?“

Andriuşa se zăpăci cu totul. Chipul lui, aprins de ruşine, exprima o dezarmare şi o spaimă copilărească. Riva îi luă capul în mîini şi-l sărută cu duioşie pe frunte.

Petrecerea continuă. Toţi cei din jur strigau, cîntau, se cioroväiau, rîdeau, uitînd cu desăvîrşire de război. Pe neaşteptate, dintr-un colţ al salonului, izbucni un glas tunător, întrerupînd gălăgia. Abia atunci observă Riva că acolo şedea un mic grup de ofiţeri din armata de uscat, în cea mai mare parte artilerişti. Masa lor plină de sticle şi obrajii roşii de prea multă însufleţire dovedeau că tot grupul era cu chef şi chiar mai mult decît cu chef.

Riva ştia din experienţă că, de obicei, întîlnirile dintre marinari şi ofiţerii tereştri se terminau cu scandal. Privea atentă, aşteptînd izbucnirea inevitabilului conflict, urmat aproape invariabil de zuruitul veselei sparte şi de intervenţia poliţiei militare. Asemenea

---

[1] După o veche datină rusească, invitaţii la nuntă cer prin acest strigăt tinerei perechi să se sărute (n. t.).

perspective nu-i făgăduiau nimic bun. Dădu să plece pe neobservate, dar Maleev, ghicindu-i intenţiile, îi luă mîna şi o opri :

— Eşti grăbită ? Încotro ? întrebă el.

— Mi-e teamă să nu dau de bucluc.

— Nu cred ; toţi sînt „bîtlani“ [1], artilerişti de coastă. Luptăm cot la cot cu ei împotriva escadrei japoneze pe mare ; în plus, sînt oameni mai cultivaţi decît tiraliorii. N-avea grijă. Dacă se întîmplă ceva, te duc eu acasă. Ia uite, şi Boreiko, prietenul meu, se află printre artilerişti. Ei, atunci totul e în ordine.

De la masa artileriştilor se ridică uriaşa făptură a lui Bereiko, care cu paharul de vin în mînă, se îndreptă spre marinari. Aceştia se potoliră îndată, privind curioşi umerii de atlet ai porucikului, înalt de un stînjen.

— Domnilor ofiţeri ai glorioasei escadre din Oceanul Pacific, tună Boreiko. Daţi-mi voie să vă salut, în numele garnizoanei şi al artileriei fortăreţei Port-Arthur.

Ceilalţi artilerişti urmară pilda lui Boreiko. Marinarii se ridicară în picioare şi-i întîmpinară cu paharele în mînă. Porucikul se apropie de Maleev şi-l salută deosebit de amical.

— Ermi Alexandrovici, mă bucur din tot sufletul că te văd sănătos tun şi într-o societate atît de încîntătoare. Se înclină în faţa Rivei : Mînuţa dumneavoastră, *mademoiselle*. Întotdeauna am fost sigur că amicul meu Ermi e om de bun gust şi acum văd cu plăcere că am avut dreptate.

Uriaş, cu faţa aprinsă de băutură, totuşi îi plăcu Rivei. Ea îi răspunse printr-un zîmbet prietenos, lăsîndu-l să-i sărute mîna.

După ce fură făcute prezentările de rigoare şi mesele trase alături, mesenii se aşezară, sporiţi la număr ; Boreiko se ridică iar şi propuse să se aleagă starostele micului ospăţ prietenesc din seara aceea.

— Boreiko ! strigară în cor toţi cei care-i cunoşteau numele.

— Primesc cu recunoştinţă titlul acesta de onoare de la prietenii mei şi propun să ridicăm paharele în cinstea partenerelor noastre de astăzi, răspunse Boreiko.

Riva şi Lola fură ovaţionate zgomotos de toată societatea.

— În calitatea mea de staroste, vă rog să-mi daţi voie să spun cîteva cuvinte, urmă Boreiko.

— Te rugăm, te rugăm ! răspunse unanim asistenţa.

— Sînt doar cîteva zile de cînd a izbucnit războiul. El a început pe neaşteptate, cu un insucces pentru noi, pentru flota noastră. Mulţi îi învinuiesc pe marinari, iar marinarii pe cei din

[1] Poreclă dată de marinari artileriştilor de coastă (n.t.).

fortăreaţă. Acest lucru dă naştere la controverse, la certuri şi la dezbinare, dînd apă la moară japonezilor, deoarece numai în unire stă puterea. Or, cei vinovaţi de insuccesele noastre nu sîntem noi şi dumneavoastră, tinerii ofiţeri din armată şi din marină, care ne aflăm aici. Nici ofiţerii noştri superiori nu sînt vinovaţi. Ei nu aveau de unde să ştie despre iminenţa războiului. Înainte de toate şi mai mult decît alţii sînt vinovaţi generalii şi amiralii. Vina cea mai mare o poartă guvernatorul general, acest bastard de sînge împărătesc, care n-a comunicat din timp ruperea relaţiilor diplomatice cu Japonia, n-a dispus mobilizarea armatei şi flotei, pentru eventualitatea unui atac prin surprindere asupra Port-Arthurului. E de vină Stark, fiindcă n-a dat dezlegare flotei să ia măsuri de siguranţă, printre care şi aşezarea de reţele contra torpilelor, pentru apărarea navelor care staţionau în rada interioară ; e vinovat Stessel, a cărui fortăreaţă nu este încă gata nici azi ; e vinovat şi generalul nostru Belîi, care n-a dat crezare ofiţerilor săi, atunci cînd Straşnikov i-a raportat că flota e atacată. Acum generalii şi amiralii se sapă unul pe altul, dau vina unii pe alţii, ticluiesc rapoarte pentru Petersburg : Stessel şi ai lui — contra marinarilor, iar aceştia — contra comandanţilor de la uscat. Ei asmut armata împotriva marinei ; pe soldaţi, contra matrozilor ; pe noi, ofiţeri din forţele terestre, împotriva voastră, cei din marină şi aşa mai departe. Iată de ce, cu prilejul acestei discuţii prieteneşti îmi îngădui, cu un pahar de vin bun în mînă, să judec starea de lucruri creată. Nici la 26 ianuarie, nici la 27 şi nici la 29, n-a pierit şi n-a fost rănit vreun general sau amiral. Cu ochii mei l-am văzut pe Stessel cum se ascundea ca un laş în cazematele de beton de pe Elektriceski Utios, ferindu-se de obuzele japoneze. Guvernatorul se adăpostea pe colina Zolotaia, tot într-o cazemată solidă. Nu prea se pare ca amiralii dumneavoastră să fi dat dovezi de mai mult curaj. Cine a avut de suferit mai mult ca toţi de pe urma lipsei noastre de pregătire ? Înainte de toate, şi mai mult ca toţi, a suferit „turma cenuşie", soldaţii şi matrozii care, după credinţa superiorilor de ori ce fel, nu există decît pentru a plăti oalele sparte pe pielea lor. Matrozii şi soldaţii sînt acei care plătesc toate greşelile excelenţelor lor, nătărăii. Deci, daţi-mi voie să nu ridic astăzi primul pahar pentru tătucul ţar care stă la Piter, în cea mai deplină siguranţă, nici pentru generalii şi amiralii noştri, şi nici măcar pentru noi cei de faţă, ci pentru soldaţii şi matrozii noştri. Sînt ferm convins că noi, ofiţerii, vom lupta cu succes atunci, şi numai atunci cînd o vom face în strînsă înfrăţire cu soldaţii noştri, cînd ofiţerii şi soldaţii vor fi uniţi în luptă. Puterea ofiţerilor stă în temeinica lor unire cu matrozii şi cu soldaţii. Acela care nu pricepe acest lucru

nu poate fi un bun comandant, un bun ofiţer. Aşadar : pentru soldaţii şi matrozii noştri, ura !

— Ura ! tunară cei de faţă ca un singur om.

Răscolit pînă în adîncul sufletului, Andriuşa Akinfiev îl privea pe Boreiko cu drag.

— Ermi, spune-mi tot ce ştii despre el : cine e acest prieten al tău ? îl rugă el pe Maleev.

— Boreiko e un beţiv, un cartofor, un mare scandalagiu. Pentru nu ştiu ce trăsnăi, a fost trimis din Rusia disciplinar la Port-Arthur. Dar, totodată, este unul din cei mai buni artilerişti ai fortăreţei. Locuieşte pe Elektriceski Utios. E mereu la cuţite cu toţi şefii. L-au pedepsit cu arest la comenduire, l-au ameninţat că-l vor îndepărta din armată, dar fără prea mult efect. În cele din urmă, l-au surghiunit pe Utios, că de acolo nu poţi scăpa în oraş cînd ai chef.

Vorbele lor fură întrerupte de un nou toast ridicat în numele tiraliorilor, de porucikul Endjeevski, un tinerel imberb, cu glas gros şi puternic. El îi salută cu căldură pe marinari şi repetă ura-rea de strînsă unire. Şi el fu ovaţionat de asistenţă.

Pe neaşteptate, Andriuşa luă cuvîntul în numele marinarilor. Bîlbîindu-se de emoţie, vorbi mult şi dezlînat, despre ticăloşii de japonezi, despre adoratul suveran, şi-şi încheie cuvîntarea toastînd pentru ţar. Întrucît toastul său avea un caracter oficial, asistenţa îl ascultă stînd în picioare, însă fără prea multă însufleţire.

— Andriuşa, prieten drag, îi spuse Maleev, ce să mai pomenim toată ziua, bună ziua, prin crîşme, numele ţarului. N-au decît să se producă la parăzi cu asemenea toasturi generalii şi amiralii noştri.

Jignit, micimanul se învăpăie şi amuţi.

Convorbirea generală se destrămă. La diferite colţuri ale mesei se încinseră controverse gălăgioase : doar Boreiko, biruind vacarmul cu glasul său de stentor, propunea să se bea în sănătatea unuia sau altuia dintre cei de faţă ; la această închinare, toată lumea ciocnea paharele şi-şi ocupa apoi din nou locurile.

— Orice s-ar zice, *Enisei* a pierit eroic, ca şi *Variag*, dar *Boiarin* s-a dus la fund în chip ruşinos, spunea tare Maleev către vecinul său, locotenentul Soimanov de pe *Baian*.

— Ba eu nu găsesc nimic eroic în faptul că Stepanov a dat cu puitorul lui de mine peste o mină din propriul nostru baraj, obiectă Soimanov. Trebuia, sau nu, să cunoască direcţia curentului marin din golful Talienvan în acest anotimp ?

— Recunosc că Stepanov a făcut o greşeală. A pierit însă şi el, vitejeşte, refuzînd să-şi părăsească nava, care se scufunda. După

mine, aşa trebuie să procedeze un comandant demn, replică Maleev.

— Totuşi, după părerea mea, aici e mai mult prostie decît eroism, se înfierbîntă Soimanov. În loc să lupte mai departe împotriva japonezilor, Stepanov, absolvent al academiei, unul din cei mai buni marinari ai noştri, pe care-i numeri pe degete, piere aşa, hodoronc-tronc, de dragul unei prejudecăţi învechite, împreună cu nava lui. Aveam nevoie de Stepanov la Port-Arthur, şi acum doar peştii se mai bucură de el. Nu ! Trebuie să combatem cu hotărîre aceste tradiţii moştenite din negura veacurilor trecute, clocotea Soimanov.

— Dar despre pieirea lui *Boiarin* al tău, ce ai de zis ? întrebă Maleev, adresîndu-i-se de data asta şi mai familiar.

— Zic că Sarîcev e un laş, un ticălos ! Şi-a părăsit nava, deşi aceasta avea o spărtură neînsemnată. *Boiarin* s-a menţinut pe linia de plutire încă trei zile şi trei nopţi după ce a fost părăsit de echipaj. Vremea era excepţional de liniştită, japonezii nu se aflau pe aproape, iar nava mai putea fi salvată. Sarîcev va fi tradus înaintea curţii marţiale şi chiar că o merită.

— Din păcate, Sarîcev nu este tradus în faţa curţii marţiale, ci doar îndepărtat...

— ...de la comanda unui crucişător dus la fund ! zîmbi Soimanov. Păcat că nu e printre noi nici unul din cei de pe *Boiarin*, că i-aş fi spus eu o vorbă, să mă ţină minte !

— Nu prea cred că mai găseşti la Port-Arthur pe careva de pe *Boiarin*. Sarîcev pleacă la Kronstadt ; ceilalţi sînt de asemenea transferaţi fie în Baltica, fie în Marea Neagră, iar unii la Vladivostok...

— ...pentru deosebita vitejie de care au dat dovadă, scufundîndu-şi propriul lor crucişător, stărui Soimanov. Ia spune, n-au fost încă decoraţi pentru asemenea ispravă ?

— Spre nenorocul lor, nu se afla prin apropiere nici un japonez, zîmbi Maleev.

— Cu toate acestea, Stark va fi înlăturat, deşi guvernatorul l-a luat sub protecţia sa.

— E cam dificil să-l protejezi. În două zile de război am pierdut : patru nave scufundate, alte trei torpilate şi încă patru avariate de artilerie, adică în total unsprezece unităţi de luptă. Şi cine vine în locul lui Stark ?

— Makarov, de la Kronstadt. Se zice că e un om cu mintea întreagă, cult şi foarte energic. Poate că va izbuti să trezească la viaţă escadra noastră.

— Cine va trăi, va vedea. Înainte de toate, Makarov e cunoscut ca un brav amiral. Sînt convins că va fi un adevărat comandant de flotă, spuse Maleev cu căldură.

— Ştii cine se va bucura de sosirea lui Makarov ? Tocmai Iurasovski al nostru, interveni în discuţie Akinfiev. Se cunosc mai de mult ; poate că o să-i meargă şi lui bine acum.

— Da, să navighezi de douăzeci de ani şi mai bine, ca să ţi se dea comanda unui torpilor ! Păi, colegii săi de promoţie sînt de mult comandanţi de crucişătoare...

— Hm, dar de ce e ţinut mereu Iurasovski în umbră ? întrebă Soimanov.

— E o chestie veche. În tinereţe, i-a venit pofta să se joace niţel de-a politica. Ei, şi uite că nici pînă acum nu i se iartă asta. Mai că e socotit un revoluţionar, lămuri Maleev.

— O fi adevărat ? se miră Andriuşa.

— Bineînţeles că nu. Este pur şi simplu un om drept ; pe matrozi nu-i bate, nu-i fură, nu îngăduie ca superiorii lui să-l calce pe picior. D-aia e ţinut în umbră : le stă ca un ghimpe în ochi.

— Da, e negru ca corbul, Viren al nostru [1], întregi Soimanov.

— Nu-l pot suferi pe Viren, zise Maleev. Nu mi-ar place să fac serviciu pe *Baian*. E una dintre cele mai bune nave din escadră, n-am ce zice. Pe bordul lui e ordine exemplară şi punctualitate în serviciu, dar martorii sînt băgaţi în sperieţi, iar ofiţerii hărţuiţi mereu.

— Viren nu bate niciodată ; dacă matrozul se face vinovat de ceva, e dat în judecată ; nici greşelile ofiţerilor nu le iartă, interveni Soimanov, în apărarea comandantului său.

— Lasă că matrozii sînt trimişi în judecată pentru orice fleac. D-aia nu ţin la Viren şi se tem de el ; de altfel nici la careul ofiţerilor nu prea e văzut cu ochi buni.

— Vrei să spui că e mai bine pe *Novik*, la Essen ?

— Orice marinar care îşi iubeşte meseria socoteşte drept o onoare să facă serviciu pe *Novik* ; aceea este o adevărată navă-şcoală pentru ofiţeri şi matrozi. E drept că la uscat matrozii de pe *Novik* sînt cei mai mari zurbagii şi nici domnii ofiţeri, odată la uscat, nu excelează prin cuminţenie.

— Echipajul lui e o adunătură strînsă din toată escadra. Te şi miri cum poate Essen să-i ţină în frîu.

— Totuşi, în luptă n-ai să vezi un comandant mai cutezător şi mai viteaz ca Essen. În angajări, în misiunile de recunoaştere, el e totdeauna în frunte.

Convorbirea lor fu întreruptă de Boreiko :

---

[1] Joc de cuvinte între Viren şi voron — corb, în l. rusă (n. t.).

— Prieteni, ce-ar fi să-i zicem un cîntec rusesc, aşa, din inimă ? propuse el.

— Să cîntăm ; hai, Ermi, dă tonul ! se auziră cîteva glasuri.

— Îndată ; ce cîntăm ?

— Pentru început să fie unul de veşnică pomenire, în amintirea celor căzuţi, marinari ori tereştri.

Maleev intonă cu glas răsunător de bariton :

Prieteni, într-un glas să pomenim
Eroii dragi, ce dintre noi sînt duşi,
Şi-n rugăciune azi să ne unim
Cu toţii, sufletele tari, de ruşi !

Melodia gravă, tristă, îi făcu pe toţi să se pătrundă de mai multă seriozitate şi să se întoarcă cu gîndul la războiul care continua. După ce cîntecul se sfîrşi, păstrară cîteva clipe de tăcere.

— Hei, flăcăi, falnici voinici, de ce oare staţi mîhniţi, de ce nu vă veseliţi ? întrebă Boreiko. Hai să vă zic şi eu unul mai voios ! şi începu : „Pe Volga-i o stîncă..." Vocea lui de bas, puternică şi totodată plăcută, se revărsa în toată încăperea ; părea că melodia pogora de undeva de sus.

Boreiko se dispuse şi mai cîntă cîteva cîntece.

— Şi acum hai să-ncingem un joc, strigă el. Cine trece la pian ?

Andriuşa se grăbi să se aşeze la pianul de pe estradă.

— Zi-i o *rusească !*

Andriuşa se execută.

— Zi-i mai cu foc, ce cînţi ca la înmormîntare ! îi strigă Boreiko, şi deodată, cînd ritmul deveni mai vioi, şuieră voinicește şi începu să joace. Juca pătimaş, aşa cum şi cînta. Tocurile îi răpăiau îndrăcit ; se lăsa pe vine, executînd figurile fulgerător de iute sau zguduia parchetul sub picioare, ori sărea ca o minge pînă aproape de tavan, pentru ca îndată după aceea să treacă la mişcări domoale, fără zgomot.

— Ori joacă, ori la loc comanda, al naibii ! comentau marinarii, entuziasmaţi.

Ruseasca fu urmată de un *hopak*. După cîteva clipe, toată sala se umplu de dănţuitori.

Curînd li se făcu foame tuturor ; traseră la loc mesele, şi vinul începu să curgă gîrlă.

Trenul sosi la Port-Arthur în zori. Ziua făgăduia să fie posomorîtă, cenuşie, rece. Pasagerii se grăbiră să coboare pe peron,

urmaţi de o ceată de culii, care le cărau geamantanele şi pachetele.

Printre cei sosiţi se afla şi un praporşcik de artilerie, înalt, cu o uriaşă cuşmă manciuriană. După mantaua lui cenuşie, nounouţă, după nasturii şi epoleţii lucitori, se putea ghici că îmbrăcase de curînd uniforma de ofiţer şi că, pesemne, îl mai incomoda : se împiedica mereu în pinteni şi de fiecare dată drăcuia de zor. Chipul lui tînăr, rumen, se roşea şi mai mult, iar ochii cenuşii scăpărau înciudaţi sub sprîncenele stufoase.

Lăsîndu-i pe ceilalţi pasageri să treacă înainte, ofiţerul îşi luă valiza-pat de campanie, cea din urmă realizare a tehnicii de atunci în materie de cazarmament şi ieşi în piaţa din faţa gării. Nu văzu pe aproape nici birjari, nici ricşe. Era silit să meargă în oraş pe jos, urmat de culiul chinez, care îi ducea bagajul.

Îl mira pustietatea străzilor şi tăcerea care domnea. Nu se zărea aproape nici un trecător ; doar patrulele militare tropăiau pe caldarîm. Magazinele cu uşile bătute în scînduri, cu ferestrele fără geamuri, gardurile dărîmate şi cîinii fără stăpîn prin ogrăzile pustii, aminteau de război, de ruină, de refugierea locuitorilor. Abia o săptămînă trecuse de la izbucnirea războiului, dar oraşul portuar, animat şi cu o populaţie deasă, părea cu desăvîrşire mort.

După ce străbătu o bună bucată de drum pe cheu, praporşcikul îşi dădu seama că nu ştia nici măcar încotro s-o ia. Era prea devreme să se prezinte la post, iar cît priveşte hotelurile, fusese informat că aşa ceva nu exista la Port-Arthur. Dar iată că pe stradă se ivi o trăsurică, o ricşă trasă de un chinez, avînd ca pasager un ofiţer de artilerie care şedea măreţ. Praporşcikul îşi îngădui să-l oprească.

— Domnule porucik, permiteţi să vă întreb : unde se află Comandamentul artileriei de fortificaţii din Kvantung ?

Porucikul care moţăia tresări şi-l cercetă cu privirea.

— Ai fost repartizat la noi, la artilerie ? întrebă el în loc de răspuns.

— Da, la artileria de fortificaţii.

— Deci, la noi. Îmi dai voie : Boreiko. Te duc acolo îndată. Pune-ţi bagajele la picioare şi urcă-te aici, lîngă mine.

— Zvonariov, se prezentă praporşcikul. Zău, nu-s obişnuit să folosesc la aşa ceva oamenii : sîntem doi, plus bagajele, urmă el, stînjenit. N-o să ne poată duce.

— Aş ! las'că ăştia cară şi alte poveri mai grele ! răspunse Boreiko. Hei, manza [1], dă-i drumul !

---

[1] Ţăran chinez (n. t.).

Culiul lui Zvonariov puse bagajele în trăsurică şi se înhămă lîngă celălalt ; amîndoi chinezii o luară la goană pe caldarîmul plin de hîrtoape.

— De unde vii ? întrebă Boreiko.

— Din Cita ; am fost mobilizat, răspunse praporşcikul, privind cu interes făptura monumentală a interlocutorului său.

— Aşadar, nici n-ai avut cînd să te familiarizezi acolo şi iată-te la noi, la Arthur. Aici, însă, pare-mi-se că ai să zăboveşti ceva mai mult. Războiul abia a început, şi n-o să se sfîrşească repede.

— Spuneţi-mi, vă rog : de ce artileria din Port-Arthur se numeşte „din Kvantung" ? întrebă Zvonariov.

— Port-Arthur este aşezat la capătul de sud al peninsulei Kvantung. Şi întrucît se plănuieşte amplasarea unor baterii de coastă, în afară de Arthur, adică în oraşul Dalnî, pe istmul Kinajou şi în alte puncte, Comandamentul artileriei nu se numeşte „al Port-Arthurului", ci „din Kvantung", îl lămuri Boreiko.

— Nu e tocmai vesel la dumneavoastră aici, la Port-Arthur !

— Da, nu e prea grozav...

În timp ce ei conversau astfel, cei doi chinezi străbăteau în fugă tot cheul şi un mic bulevard cu o vegetaţie sărăcăcioasă, dispus în terase şi poreclit *Etajera*, şi ajunseră în dreptul docurilor, unde se afla o navă mare de război cu o spărtură exact deasupra liniei de plutire. Prin ea puteai vedea doi-trei muncitori chinezi, mişcîndu-se domol înăuntru. Pe punte zăceau în neorînduială tot felul de lucruri, scări turtite, cîrpe şi gunoaie. Nu zăreai pe nicăieri nici matrozi, nici ofiţeri.

Zvonariov citi numele navei pe pupa ei : *Pallada*, vopsit în bronz cu litere slavone. Ceva mai departe de ţărm se zărea un cuirasat masiv, cu tunuri de 12 ţoli în turele, la prova şi la pupa. După fotografiile pe care le văzuse cîndva, praporşcikul recunoscu cuirasatul *Ţesarevici*. Nu se zărea ţipenie de om pe bordul lui.

— După cum se vede, aici lumea nu prea se omoară muncind, observă Zvonariov, dîndu-şi în vileag impresiile.

— Da, încă nu şi-au dat drumul marinarii noştri. Sînt mai bucuroşi să tragă la măsea, întru odihna sufletelor celor duşi în fundul mării ; de aceea n-au timp şi pentru navele lor. Şi-au debarcat echipajele, au predat navele în grija comandantului militar al portului, şi acum îşi fac veacul prin cabarete sau restaurante. Dar ce să mai vorbim de marinari ! Uite, Arthurul e de şase ani al nostru, şi totuşi pînă azi nu ne-am învrednicit să ridicăm pe uscat măcar o singură fortificaţie ca lumea. Aici viaţa merge într-un ritm propriu, „arthurian". Cine ştie ? Poate c-o să ne facă războiul ceva mai sprinteni, răspunse Boreiko.

— Cum asta ? Dă-o dracului de treabă ! se revoltă Zvonariov. E curată trădare să se lucreze într-un asemenea ritm în timpul războiului !

— Nu ; nu e trădare. Este doar lăsarea pe tînjeală, atît de obişnuită la noi. Pur şi simplu, oamenii nu-s deprinşi să lucreze în ritm viu.

Trecînd de docuri, ricşele porniră în goană de-a lungul poalelor colinei Zolotaia. Acolo, la drum, se aflau vreo douăzeci de clădiri de cărămidă, tip cazarmă, împrejmuite cu un jalnic simulacru de grădiniţe.

— Uite, acesta e orăşelul nostru, al artileriştilor, lămuri Boreiko. Aici sînt depozitele, atelierele şi comandamentul. Tot aici stă şi comandantul nostru, generalul Belîi. Trebuie să te prezinţi la el. Mai întîi, anunţă-te la aghiotant. Te conduce el la general, îl instrui porucikul.

Chinezii se opriră în faţa unei clădiri pe care, deasupra intrării, se afla o inscripţie : „Comandamentul artileriei de fortificaţii Kvantung".

Zvonariov coborî din trăsurica şubredă şi-i mulţumi lui Boreiko pentru amabilitate.

Din clădire ieşi un furier şi-l ajută să-şi ducă bagajele înăuntru ; apoi, îl conduse într-un birou şi-l rugă să aştepte, căci urma să vină îndată aghiotantul, porucikul Iunitki.

Ca să-şi treacă timpul, Zvonariov începu să cerceteze schemele şi hărţile cu dispozitivul bateriilor din Port-Arthur, atîrnate pe perete. Cîteva nume, pe care le cunoştea din ziare : Liaoteşan, Belîi Volk, peninsula Tigrovîi, culmea Zolotaia şi vestitul Electriceski Utios, a cărui baterie, dacă dădeai crezare comunicatelor oficiale, ar fi scufundat cam jumătate din navele japoneze; acestea însă se renăşteau mereu din propria cenuşă, apărînd iarăşi în comunicatele următoare.

— Actele, vă rog, înălţimea voastră : trebuie să raportez domnului aghiotant îndată ce va veni, spuse furierul, intrînd în cameră şi întrerupînd firul gîndurilor lui Zvonariov.

În odaia alăturată se auziră paşi, şi în cabinet intră un porucik, cu eghileţi de aghiotant şi cu aer de filfison.

— Permiteţi să mă prezint : praporşcik Zvonariov, repartizat la dumneavoastră, în artilerie.

Iunitki ridică sprîncenele, mirat, şi vorbi cu răceală :

— Domnule praporşcik, te rog să raportezi reglementar : cu călcîile lipite, cu mîinile la vipuşcă, şi capul mai sus.

— Vă bateţi joc de mine ? se indignă Zvonariov. Credeţi că vorbiţi unui băieţandru ? Sînteţi prea tînăr, domnule porucik, ca să-mi faceţi observaţie mie, unui inginer !

Iunitki îl privea uluit :

— E nemaipomenit ! Am să raportez imediat excelenţei sale ! strigă el ieşind val-vîrtej pe uşă.

După un sfert de ceas Zvonariov fu poftit la general.

Împotriva aşteptărilor, Belîi îi făcu o primire simplă şi prietenoasă. Cînd Zvonariov începu să raporteze, el îl întrerupse, strîngîndu-i mîna, şi-l invită să se aşeze într-un fotoliu, în faţa lui, netezindu-şi mustăţile lungi de cazac, uşor ninse de promoroaca anilor.

— Eşti din artileria de cîmp ? întrebă el.

— Mi-am făcut stagiul la brigada 3 de Gardă şi la brigada de grenadieri Varşovia. Sînt repartizat la dumneavoastră, în bateria de contraasalt, raportă Zvonariov.

— Deocamdată, nu există ; ne pregătim doar s-o organizăm şi nu se ştie dacă acest lucru va fi făcut cîndva, răspunse generalul.

În clipa aceea, în cabinet intră Tahatelov, gîfîind ca întotdeauna şi ştergîndu-şi de zor fruntea de sudoare.

— Uf, ce cald mi-e ! Am onoarea să vă salut, excelenţă, rosti el.

— Aşa, vii tocmai la timp, dragă, îl întîmpină Belîi, prietenos. Ia să chibzuim unde să-l dăm pe noul nostru ofiţer. Provine din artileria de cîmp, are studii de inginer mecanic, e mobilizat şi repartizat la noi.

— Nu ne trebuie ingineri. Avem nevoie de artilerişti. La tunurile de coastă, te pricepi ?

— Nu am nici o idee.

— Vai, vai ! Doar eşti inginer mecanic. Tunul e tot o maşină. O să te lămureşti numaidecît cum funcţionează. Excelenţă, avem nevoie de un tehnician la Elektriceski Utios. Să pună la punct proiectorul, să repare motorul „Routière", să modifice afetele, pentru a putea mînui tunurile la unghiuri de tragere mai mari. Gobiato nu poate să facă singur faţă, are nevoie de un ajutor. Du-te la Utios. E cea mai războinică baterie a noastră ; trage zi şi noapte ! spuse colonelul, bătîndu-l pe umăr.

— De acord ! Eşti repartizat la Utios. Pleacă chiar astăzi ; pe deasupra vei fi şi mai departe de aghiotantul meu ; mi se pare că nu vă potriviţi la caracter, zîmbi Belîi. Iar acum, domnilor, poftiţi la mine să luăm micul dejun, îi invită el amabil pe ofiţeri.

Locuinţa lui Belîi se afla lîngă Comandamentul artileriei, într-o frumoasă casă de cărămidă, cu etaj, situată pe chei, aproape de ieşirea în rada exterioară.

Soţia şi cele două fete ale lui Belîi îl întîmpinară cu căldură pe Zvonariov, copleşindu-l cu întrebări despre Cita, despre felul în care călătorise şi despre familia lui.

La masă praporşcikul fu aşezat lîngă Varia, mezina lui Belîi, o fată zglobie ; Iuniţki, socotit de-ai casei, luă loc alături de Katia, cealaltă fiică a generalului, iar Tahatelov, lîngă doamna gazdă.

— Ei, acum şi-a găsit şi Varia un cavaler ! o tachină Tahatelov pe mezină. Era logodnica mea, şi acum uite, m-a trădat.

— Nu-i cîtuşi de puţin adevărat ! răspunse Varia, cu multă vioiciune. Dumneavoastră m-aţi trădat mai întîi şi eu n-am vrut să vă rămîn îndatorată !

După dejun, veni trăsura să-l ia pe Zvonariov.

— Să ştii că pe Utios e îngrozitor, îl preveni Varia. Japonezii trag în special într-acolo. Adăposteşte-te cu grijă cînd bombardează.

— Dar dumneavoastră, de ce nu vă refugiaţi, de ce nu plecaţi din Port-Arthur ? întrebă Zvonariov. Nu vă e frică aici ?

— Noi cazacele nu trebuie să ne temem de război, răspunse fata. Bunica mea a făcut cu bunicul toată campania de la Sevastopol. Acolo s-a născut tata. Mama a trecut Balcanii împreună cu tata, în războiul ruso-turc, iar acum, eu stau la Port-Arthur. Poate că nu ne-or dărîma coliba japonezii.

În clipa cînd Zvonariov se urca în trăsură, se apropie de el Gobiato care pleca la Zolotaia.

— Dumneata eşti praporşcikul care mi-a fost repartizat ca ajutor ? întrebă el.

— Dacă dumneavoastră sînteţi căpitanul Gobiato...

— Eu sînt ; perfect ! În drum o să discutăm despre treburile care ne interesează. Pe Utios, avem de lucru berechet. Comandantul Jukovski nu-i om rău, e un artilerist excelent, dar cam molîu. În schimb, e acolo un porucik, Boreiko : nu ştie de nimeni şi de nimic — e-n stare să-i facă pe oameni să se dea tumba în faţa lui. Dacă ai să te pricepi cum să-l iei, ai scăpat ; dacă nu, mai bine fugi cît vezi cu ochii. Ei, şi mai e acolo o comoară, unul din Gardă, ştabs-căpitanul Cij. Ăsta e şi mai şi, dar din alt punct de vedere : regulamentul întruchipat ! E tipicar şi, în genere, un tip cum nu se poate mai dezagreabil. El şi cu Boreiko se compensează oarecum. La noi trebuie să faci şi diplomaţie şi inginerie, îl povăţuia Gobiato pe praporşcik. Şi acum, ia priveşte Arthurul nostru : ai prilejul să-l admiri, adăugă căpitanul, arătînd cu mîna priveliştea din faţa lor.

Zvonariov se uită cu interes. Spre dreapta, se întindea Oraşul-Vechi, care, de departe, părea o aglomerare de case în stil european şi de fanze [1] chinezeşti. Dincolo de rada interioară, în care staţiona

[1] Colibe, sau căsuţe (n. t.).

escadra, se zărea Oraşul-Nou, european, cu străzi largi, trasate sistematic, după plan. Ceva mai la stînga, se înălţau colinele Liaoteşan şi Tigrovka ; drept în vale, promontoriul Tigrovîi Hvost, lunguieţ şi îngust, cu cîteva căsuţe, cu docuri mici şi cu şantierele *Noiouck* alături de o redută scundă cu tunuri de nouă ţoli. În apropiere se afla un cuirasat la ancoră, eşuat cu pupa la malul puţin adînc al canalului şi cu prova mult afundată.

— E *Retvizan,* explică Gobiato. A rămas acolo din douăzeci şi şase ianuarie. Marinarii nu izbutesc deloc să-l scoată de pe uscat şi să-l aducă în port.

După ce admiră cîteva clipe din reduta de pe colina Zolotaia, vasta panoramă a Port-Arthurului, ca şi escadra ce staţiona în golf, fumegînd melancolic şi paşnic spre cer, Zvonariov vru să-şi vadă de drum şi-l salută pe Gobiato.

— O să-ţi explic mîine la faţa locului, cu de-amănuntul, care va fi misiunea dumitale. Deocamdată, toate cele bune. Salută-l pe Boreiko. E cam sucit, dar nu-i băiat rău.

— Pare-mi-se că tocmai el m-a adus de la gară.

— Era beat, ori numai afumat ?

— Cam mirosea a vodcă.

— Ei, dacă era băut de dimineaţă, să ştii că numai el a fost, şi nimeni altul, zîmbi Gobiato, luîndu-şi rămas bun de la Zvonariov.

Trecînd dincolo de colina Zolotaia, trăsura coborî repede la vale, spre Utios. Încă de departe Zvonariov zări un promontoriu înaintînd în mare, şi pe el o fortificaţie.

După un sfert de ceas trăsura se opri în dreptul locuinţei lui Jukovski.

Jukovski şi Boreiko făcură noului sosit o primire amicală şi-l poftiră îndată să ia masa cu ei.

— Vodcă bei ? îl întrebă Boreiko.

— Mă cam feresc să beau. Pe deasupra, am şi luat o gustare la general.

— Păcat. Fără vodcă, la Arthur, viaţa n-are nici un haz ! Azi, cu prilejul sosirii dumitale, se cuvine să tragem o duşcă mai mult ! Rostind aceste cuvinte, Boreiko goli două pahare de vodcă, unul după altul, icnind din rărunchi.

— Nu ţi se pare că e destul, Boris Dmitrievici ? îl dojeni Jukovski.

— În sănătatea dumitale... iartă-mă, nu-ţi cunosc exact numele, rosti Boreiko.

— Serghei Vladimirovici, răspunse Zvonariov, cu paharul în mîna întinsă. Pentru buna noastră colaborare !

— Bine zis ! Să ştii, că mi-ai plăcut îndată, chiar de cînd te-am întîlnit pe cheu, şi în privinţa oamenilor, pe mine nu mă înşeală ochiul, glăsui porucikul.

— Cred că nu sînt cu mult mai tînăr decît dumneata, Boris Dmitrievici, zîmbi Zvonariov. Nu de mult am absolvit Institutul şi mi-am luat diploma de inginer.

— Va să zică, eşti inginer ! E foarte plăcut să faci serviciul împreună cu oameni instruiţi ! se bucură Jukovski.

— Eu îmi închipuiam că dumneata, ca şi o anumită persoană de la noi, ai nimerit aici din Gardă, spuse şi Boreiko, cu glas gros. Îmi pare foarte bine, că m-am înşelat. Cîţi ani ai ?

— Douăzeci şi trei.

— Cu alte cuvinte, sînt cu patru ani mai bătrîn ca dumneata, încheie porucikul, cu un suspin.

După prînz, Boreiko îl conduse pe Zvonariov la baterie. Praporşcikul privea cu mult interes vestitul Elektriceski Utios a cărui faimă se şi răspîndise în lung şi-n lat. Acolo, totul era simplu, obişnuit ; nimic nu vorbea de lupta eroică ce încununase bateria de glorie. Zvonariov se aştepta să vadă nişte viteji falnici, cu pieptul scos înainte, cu chipiurile puse pe-o ureche, să audă cuvîntări pline de patos. În loc de acestea, dădu cu ochii de nişte ostaşi cu mantale jerpelite, trebăluind încoace şi încolo. Salutau agale, fără nimic marţial în mişcări, departe de a părea nişte eroi legendari, aşa cum erau înfăţişaţi în comunicatele oficiale.

— Băgaţi de seamă, băieţi, să-l ajutaţi pe domnul praporşcik ; mai ales, voi, feuerwerkerii. E nou venit, n-a mirosit încă praful de puşcă şi nu se prea pricepe la tunuri, fu prezentarea cam originală a lui Zvonariov făcută de Boreiko, în faţa ostaşilor.

Praporşcikul se ruşină de o asemenea caracterizare, dar Boreiko, dîndu-şi seama de aceasta, adăugă fără răutate :

— Nu-i nimic mai urît, decît să pretinzi că ştii totul şi că te pricepi la toate, cînd, de fapt, nu ştii nimic şi nu te pricepi la nimic. Trebuie să cîştigi încrederea ostaşilor. Ai noştri luptă ca diavolii cînd au încredere în comandantul lor. Dar cînd n-au încredere în comandant, ca, de pildă, într-un anumit crăcănel din Gardă, ei, atunci n-ai cum s-o scoţi la capăt cu ei ! A, uite şi comoara de care-ţi vorbeam, mormăi Boreiko, făcînd cu ochiul spre Cij care se apropia de ei.

— Alexandr Alexandrovici, îmi permiteţi : *praporul*[1] nostru cel nou, spuse el, prezentîndu-l pe Zvonariov lui Cij.

Praporşcikul îşi rosti numele.

---

[1] Poreclă dată celor cu gradul de praporşcik (n. t.).

Chipul palid al lui Cij pe care excesele lăsaseră urme, chipul acela cu ochi tulburi, cenuşii, şi cu mustăţile răsucite cu grije în sus, se învăpăie. Îşi duse mîna la vizieră şi spuse răstit, piţigăiat:

— Domnule praporşcik, cînd te prezinţi unui superior, dă-ţi osteneala s-o faci reglementar. Ţinuta trebuie să fie la fel. Prin toată înfăţişarea dumitale eşti dator să fii o pildă vie pentru ostaşi. Şi fără să-i întindă lui Zvonariov mîna, Cij îşi văzu de drum.

— Ce-i cu dumnealui? Nu cumva a scăpat din ospiciu? îl întrebă praporşcikul pe Boreiko.

— Mai rău: a fost mutat aici din Gardă, fiindcă trişa la cărţi. Cînd e linişte, se umflă în pene ca un curcan; dar cum apar japonezii, îndată îl vezi curcă plouată. Nu-l lua în serios; o să vorbesc cu comandantul.

După ce vizită bateria, Zvonariov se întoarse la Jukovski, care îi cedă amabil una din odăile locuinţei sale, acum parcă pustie, de la plecarea soţiei.

— Te rog să scuzi grosolănia lui Cij, îi spuse acesta. Am să vorbesc cu el mîine. Acum te sfătuiesc să te culci: de obicei la noi e linişte ziua; în schimb noaptea ne ciocănim mereu cu japonezii. Cînd o să te obişnuieşti cu viaţa noastră, o să faci şi de serviciu pe baterie. Deocamdată îţi urez să te odihneşti bine după oboseala drumului.

Capitolul IV

Trecuseră vreo zece zile de la sosirea lui Zvonariov la Arthur. Încetul cu încetul se familiarizase cu viaţa de pe Elektriceski Utios.

Dimineaţa, în jurul orei opt, dacă noaptea trecuse în linişte, praporşcikul se ducea împreună cu Jukovski să inspecteze bateria. Jukovski cerceta zilnic toate ungherele ca un gospodar grijuliu, cunoscînd tot ce privea viaţa companiei.

Ostaşii companiei făceau în fiecare zi instrucţie la tunuri, sub supravegherea lui Boreiko. Energic, însufleţit ca în toate acţiunile sale, îi învăţa cele mai simple procedee de încărcare şi de ochire, aplicînd şi inovaţii personale.

— Nikolai Vasilievici, îi striga el lui Jukovski de departe: trag foc după foc în două minute şi zece secunde, în loc de cinci minute, cum scrie în regulament. Se poate chiar şi mai repede. Secţia lui Rodionov a izbutit să tragă la interval de un minut şi cinci secunde. Cred că voi ajunge la un minut şi treizeci de secunde cu toată

bateria. Vom avea o baterie cu tir rapid, Nikolai Vasilievici. O să ne luăm la întrecere cu marinarii, deşi la ei tirul se declanşează automat, electric, iar la noi, manual.

Boreiko radia, soldaţii erau roşii şi asudaţi de alergătură dar se bucurau şi ei.

— Dumneata, Boris Dmitrievici, ai un fel propriu de a te înflăcăra singur şi de a-ţi antrena şi oamenii, îl lăudă Jukovski.

— Tare mult iubesc artileria ! Credeţi-mă : uneori mă trezesc noaptea şi mă tot gîndesc : nu cumva s-ar mai putea perfecţiona ceva în baterie ? ! De altfel şi ostaşii îmi vin în ajutor ; deunăzi s-au gîndit la un procedeu de ochire, separat, în înălţime şi în direcţie. Ochitorul ia numai direcţia obiectivului, iar unghiul de tragere se citeşte pe cadranul montat pe suportul pivotului. Tot acolo se află şi arcurile readucătoare şi frînele de recul ; adevărat că sînt la îndemînă, dar uneori, ascund obiectivul pentru ochitor. Am de gînd să prind de pivot, cu şuruburi, un braţ de fier, care să aibă la capăt un suport pentru cadran. În cazul acesta, braţul va urma mişcările piesei, căreia i se va putea da unghiul de tragere necesar. Oamenii vor sta jos, adăpostiţi după parapet. Uite aşa, cu mic cu mare, ne tot frămîntăm mintea...

Soldaţii discutau cu aprindere felurite propuneri tinzînd la perfecţionarea metodelor de ochire. Boreiko asculta cu atenţie orice părere.

— E un om de aur, dar bea prea mult. Cînd se îmbată, face scandal, nu te mai poţi înţelege cu el, spuse Jukovski vorbind despre Boreiko.

De la baterie coborîră la centrala electrică. Aici era stăpîn bătrînul maistru Lebiodkin care, înainte de mobilizare, fusese ungător la centrala electrică a unei uzine din Ural. La Arthur urmase cursurile de electromecanici pentru unităţile de proiectoare şi fusese repartizat pe Utios. Avea sub ordine doi ostaşi tineri, care în viaţa civilă lucraseră pe nişte moşii ca mecanici la batozele cu aburi. Ostaşii nu-şi luau ochii de la mai marele lor, care ba îi lăuda, ba îi mîngîia cu scatoalce şi cu ghionturi, dacă greşeau cu ceva.

Îndată după sosirea lui Zvonariov, Jukovski îl numi comandant al postului de proiectare. Lebiodkin îşi primi noul superior cu ostilitate şi, „ca să-l pună la încercare", începu prin a deregla motorul.

Praporşcikul puse la punct, cu multă trudă, şi distributorii şi lagărele care aveau bătaie, pînă ce observă că toate hibele înlăturate în ajun reapăreau a doua zi ca din senin. Zvonariov avu cu Lebiodkin o discuţie scurtă, dar limpede, şi ca urmare prestigiul lui se afirmă la postul de proiectare.

De la centrala electrică, Jukovski trecea pe la bucătărie şi-l lua întotdeauna pe Zvonariov cu el. De obicei, dimineaţa trebăluia pe acolo feldwebelul Nazarenko, supraveghind calitatea hranei şi distribuirea cantităţilor reglementare de pîine, carne, crupe, foi de dafin. Oficial, aprovizionarea companiei făcea parte din atribuţiunile lui Cij. El socotea însă mai prejos de demnitatea lui să-şi bată capul cu aşa ceva şi lăsase această sarcină în întregime pe seama lui Nazarenko. Zvonariov află cu uimire că varza acră se aducea la Arthur de la Vladivostok, fiind distribuită cu multă zgîrcenie, că hrişca fiartă se dădea oamenilor doar de sărbători, ca ceva de lux, iar în zilele de lucru mîncau de obicei orez, care nu le plăcea deloc. Peşte se gătea doar de postul mare.

— Bine, dar marea e la un pas, spuse mirat Zvonariov. De ce nu puneţi ostaşii să pescuiască ? S-ar putea hrăni pe săturate cu peşte proaspăt, nu cu carnea sărată şi aproape stricată pe care le-o dă intendenţa.

— N-avem nici bărci, nici năvoade. Şi, pe urmă, nu ştii ce peşte poţi prinde aici. Uneori cumpărăm de la chinezi, dar nu ne-am gîndit să pescuim cu mîna noastră, răspunse Jukovski, cam evaziv.

— Mai curînd, n-a prea fost nimeni dispus să se ocupe cu aşa ceva. Dacă s-ar fi apucat Boreiko de treaba asta, cred că ar fi mers strună, răspunse Zvonariov.

— Dacă se apucă porucikul de ceva, e sigur că iese la un fel : ori face treabă, ori e jale mare ; numai că pînă-l urneşti e greu, spuse Nazarenko.

Jukovski, Boreiko şi Zvonariov luau masa împreună. Cij mînca singur, la el. Chiar din prima zi raporturile dintre Zvonariov şi Cij luaseră un caracter pur oficial. La început, Jukovski încercase să atenueze încordarea dintre ei, dar mai apoi renunţase, sperînd că vremea va rezolva acea chestiune delicată.

Într-una din zile, gornistul bateriei sună alarma. Echipîndu-se din mers, praporşcikul alergă la piese. Secţia de serviciu, sub comanda lui Cij, pregătea tunurile pentru tragere.

Dinspre mare mugi glasul cunoscut al tunurilor cuirasatului *Retvizan ;* undeva spre stînga, şuierînd şi vîjîind, trecură în zbor peste baterie către oraş, primele obuze japoneze. Îndată ce se ivi Jukovski, Cij care se foise cîteva clipe pe lîngă postul telemetrului, dispăru într-o cazemată. Cu cronometrul în mînă, Boreiko înjura pe careva, nemulţumit de încetineala ochirii.

Toate acestea îi erau acum cunoscute lui Zvonariov ; el îşi ocupă locul obişnuit între cele două tunuri de la flancul stîng. Tot acolo,

nu departe de el, se postă Rodionov, grăbindu-se să-şi scrie în carnet înălţătorul şi direcţia.

Deodată, un obuz japonez, pesemne ricoşat, se sparse cu o bubuitură asurzitoare deasupra bateriei, împroşcînd totul în jur cu o puzderie de schije. Un geam făcut ţăndări zăngăni undeva ; jos, Şarik scheuna lîngă bucătărie ; găinile alergau prin curte, cotcodăcind speriate.

Cu capul gol şi îmbrăcată sumar, Şurka ţîşni în curte şi se repezi să strîngă rufele întinse la uscat.

— Ptiu, trăsni-l-ar ! ocărî Rodionov privind grindina de schije.

Peste baterie plutea un miros înecăcios şi respingător de melinită.

— Să ştii că s-a slobozit amiralul Togo ! glumi un ostaş.

O nouă rafală de obuze japoneze îi sili pe soldaţi să se adăpostească prin firide şi beciuri.

Tirul nu dură mult ; bateria n-avu timp să tragă drept răspuns decît vreo cinci-şase salve şi japonezii se retraseră în larg.

Jukovski coborî calm de pe parapet, schimbînd impresii cu Boreiko.

— Totuşi bateria n-a tras astăzi salve la intervale mai mici de trei minute, se frămînta porucikul. Secţia a doua, a lui Lepiohin se mişcă tare încet, lua-l-ar naiba ! Las-că mîine îi bag eu în viteză.

— Ei, nu e rău nici trei minute pentru o salvă, îl consolă Jukovski.

Cij, care între timp ieşise din cazemată, privea cu binoclul după japonezii care făcuseră cale întoarsă.

— Ciudat om mai eşti, Alexandr Alexandrovici ! îl luă peste picior Boreiko, cu viclenie. Să fii şi dumneata curios măcar o dată să-l vezi pe Togo, atunci cînd vine mai aproape de noi.

— Eu nu-s dintre cei curioşi, răspunse Cij, căutînd să scape prin glumă.

— La drept vorbind : ce tot cauţi în cazemată, în timpul luptei ? îl întrebă deodată, fără ocol, Jukovski.

— Număr proiectilele, răspunse Cij fără să clipească. Şi apoi de atîtea bubuituri îmi plesneşte capul : nu mai sînt om după aceea o zi întreagă.

— Ai putea să-ţi astupi urechile cu vată ; hm, ştii, oricum, nu se cuvine ca un ofiţer să stea în cazemată, îl mustră Jukovski. Uită-te la praporşcik : nu se ascunde, umblă prin baterie.

— Praporşcikul nu e un exemplu pentru mine, mormăi Cij.

— Uite, te rog ca de acum înainte în timpul luptei să nu mai stai în cazemată, ci să fii prezent la secţia dumitale, aşa cum se cuvine, încheie Jukovski, pe un ton mai aspru.

— Am înţeles, domnule căpitan ! răspunse Cij luînd poziţia de drepţi.

Soldaţii o întinseră în gloată veselă la vale, spre cazărmi, trăgîndu-şi în glumă ghionturi şi scatoalce după ceafă. Zaiaţ sări din goană pe umerii unui ochitor şi, călare pe el, strigă imitîndu-l pe Boreiko :

— Baterie, ascultă comanda la mine ! Ochire directă în noada amiralului japonez Togov !

— I-auzi, al dracului pezevenghi ! rîdea Boreiko fără să se supere.

— Am fost informat că îndată ce va înnopta, torpiloarele noastre vor ieşi în larg, într-o misiune de recunoaştere. Să nu deschizi foc asupra lor, pe întuneric, Serghei Vladimirovici, îl preveni Jukovski. Azi doar dumneata eşti de serviciu.

După ce se întunecă, Zvonariov se îmbrăcă gros, îşi luă binoclul şi, cu un felinar de petrol în mînă, se duse la baterie.

Secţia de alarmă se adăpostea într-o cazemată a bateriei. Aceasta era boltită pînă jos, fiind calculată pentru vreo patruzeci de oameni. De-a lungul pereţilor se înşiruiau două rînduri de paturi de scînduri, unul deasupra celuilalt ; lungiţi pe ele, îmbrăcaţi, soldaţii schimbau cînd şi cînd cîte o vorbă. Pe interval, în mijloc, sub o lampă atîrnată de tavan, erau o masă şi mai multe scaune. Cîţiva soldaţi jucau dame.

La ivirea lui Zvonariov, săriră toţi în picioare. Rodionov raportă praporşcikului că secţia întîi, cu efectiv de trei feuerwerkeri şi patruzeci şi doi de oameni, făcea de serviciu pe baterie în timpul nopţii.

Lăsîndu-i pe soldaţi să stea în voie, Zvonariov ieşi repede afară, urmat de Rodionov. Se apropiară de piese, controlînd starea de funcţionare şi numărul de obuze din preajma lor ; pe urmă se duseră la proiector, care era instalat la vreo cincizeci de stînjeni de baterie, pe o platformă de beton. Dinspre mare se tălăzuiau trîmbe de ceaţă. Jos, în întuneric, ropoteau surd valurile, izbindu-se de mal. Toată coasta era cufundată în bezna nopţii şi numai în dreptul canalului raza unui proiector lumina singuratică, străduindu-se să răzbească prin pîclă. Zvonariov se întoarse la baterie ; intră într-o cazemată mică, ce părea mai mult o firidă, rezervată pentru ofiţerul de serviciu pe baterie. Înăuntru se afla un pat de campanie, o măsuţă şi un scăunel. Încăperea era luminată cu zgîrcenie de o gazorniţă. Tot acolo era instalat şi un telefon de campanie, prin care se făcea legătura cu locuinţa lui Jukovski şi cu cancelaria companiei din cazarmă.

În cazemata trupei, strînşi în jurul unui stîlp, mai mulţi oameni — Rodionov, Lebiodkin, Zaiaţ, Belonogov, vorbeau în şoaptă. Ca de obicei, îşi ocărau şi mai marii şi viaţa de ostaş :

— Ştiu una şi bună, cum să-i schilodească pe oameni, cum să-i răpună, ticăloşii !

— Las' c-o să se isprăvească odată războiul, o să vină şi ziua răfuielilor ! O să dea şi ei socoteală de felul în care au făcut războiul şi de toate celelalte.

— Pînă la socoteală, n-o să mai fim noi pe lume.

— N-o să fim noi, or să rămînă alţii. Cîtă vreme sînt ţărani, au să fie şi ostaşi. Şi ei o să se răfuiască cu de-alde Cij.

— Mare scofală ! de mine şi-a bătut joc Cij, dar cine o să-i ceară socoteală ? !

— Mai ştii ? Te pomeneşti că tocmai tu, Zaiaţ, o să-i ceri socoteală. Cine o trăi o vedea.

În clipa aceea, observatorul dădu buzna în cazemată, răcnind :

— La tunuri ! Trece japonezu pe lîngă ţărm !

— Servanţi, la piese ! zbieră şi Rodionov.

Se îmbulziră toţi spre ieşire. Lîngă piesele de 57 milimetri se şi zăreau prin întuneric siluetele lui Boreiko şi Zvonariov.

— Ce vă tot foiţi, draci împieliţaţi ! strigă Boreiko.

De la telemetru se comunica distanţa pînă la un torpilor cu trei coşuri, care abia se deslușea :

— O mie cinci sute ! O mie patru sute optzeci ! O mie patru sute şaizeci !

— Obuz exploziv, înălţător şaptezeci ! Cîte două lovituri. Foc ! comandă Boreiko.

Prin binoclu se zăriră coloanele de apă zvîrlite în sus de obuze. Torpilorul nu-şi schimba direcţia şi nu-şi reducea viteza. Deodată, începu să semnalizeze cu luminile.

— Ei, drăcie ! N-o fi de-al nostru ? întrebă Boreiko, nedumerit.

— Ce rost să aibă semnalele lor ? întrebă Zvonariov.

— Cine ştie ? Marinarii se pricep, noi ba. Pesemne că ne cer să încetăm tirul.

— Bateriile din dreapta şi din stînga tac. O fi de al nostru.

— Bine, dar de ce vine dinspre Dalni ?

— S-o fi întors din larg.

— Prea devreme ; abia e douăsprezece şi cîteva minute. Şi, pe urmă, se vede numai unul. Celelalte unde sînt ? insistă Boreiko, mirat.

Pe cînd stăteau, tot chibzuind şi întrebîndu-se al cui o fi torpilorul, acesta se apropie de *Retvizan* şi lansă două torpile în

direcţia lui. De pe Utios fură văzute licăririle flăcărilor de la tuburile lans-torpile.

— E japonez, mama lui de ticălos ! răcni Boreiko, ca un smintit. Foc viu ! Trei lovituri ! Foc !...

Tunurile de pe *Retvizan* mugiră, urmate de bateriile de coastă vecine.

Tot ţărmul pălălăia de flăcări, dar japonezul se şi retrăgea cu cea mai mare viteză, pierind în ceaţa nopţii.

— L-am scăpat, am stat cu gura căscată ! Ne-au prostit stîrpiturile de japonezi, cu semnalele lor ! Şi toate acestea numai pentru că noi nu cunoaştem semnalele lor nesuferite ! Trageţi asupra tuturor navelor cînd vin pe mare fără lumini ! Ai noştri sînt datori să vină cu lumini de drum şi de poziţie, ordonă Boreiko.

— Bine, dar atunci îi reperează şi japonezii prin întuneric, obiectă Zvonariov.

— Ei, oricum, marinarii trebuie să ne dea de veste că sînt navele noastre şi nu ale japonezilor ! Altfel iese o aiureală. Telefon — apă de ploaie, semnale — ioc. Ar trebui ca marinarii să aibă cîte un semnalizator de-al lor la fiecare baterie. Atunci am fi în stare să le înţelegem semnalele. Mîine ies la raport la generalul Belîi, hotărî Boreiko, părăsind bateria.

Soldaţii se întoarseră în cazemată şi Zvonariov la el. Doar observatorii şi subofiţerul de serviciu scrutau cu îngrijorare bezna.

Spre dimineaţă se sună alarma ; în radă se zăriră trei-patru torpiloare care se îndepărtau cu cea mai mare viteză spre larg.

Executînd ordinul dat de Boreiko, Zvonariov deschise un foc viu asupra lor. În urma Utiosului, celelalte baterii deschiseră şi ele focul.

Torpilorul din coada formaţiei fu avariat şi începu să scoată aburi. În clipa aceea, de pe colina Zolotaia ţîşni o rachetă, semnalizînd încetarea focului. Mai multe nave de la intrarea canalului se apropiară de torpilorul avariat şi-l luară la remorcă.

— Înălţimea voastră, e torpilorul nostru ! Ia uitaţi-vă cum îs trecuţi în barcă răniţii de pe el ! strigă Rodionov îngrozit. Va să zică, pe japonez l-am scăpat de sub nas, şi pe al nostru... puţin a lipsit să-l dăm la fund !

Dîndu-şi seama de greşeala pe care o făcuse, Zvonariov era cît p-aci să leşine.

În întîmpinarea navei avariate, ieşiră mai multe nave de salvare şi începură s-o conducă spre rada interioară. Nu mai încăpea nici o îndoială !

— Te pomeneşti că acolo sînt oameni răniţi şi omorîţi de noi, se tînguia ochitorul Koşeliov. Multe muieri de la ţară au să-şi bocească acu bărbaţii pe care i-am prăpădit din prostia noastră.

Zvonariov era deznădăjduit. Recunoştea că e vinovat şi el şi superiorii care nu avuseseră grijă să organizeze legătura între artileria de coastă şi flotă.

— Înălţimea voastră, nu trebuie să vă necăjiţi atîta, îl îmbărbăta Rodionov. N-avem nici o vină ; s-a ordonat să tragem şi am tras. Aici, pe mare, nici ziua n-ai cum să-ţi dai seama care-s japonezi şi care-s ai noştri, dar'mite noaptea !

Praporşcikul era recunoscător lui Rodionov pentru aceste cuvinte de îmbărbătare. Soldaţii păşeau, cot la cot, tăcuţi, oftînd cînd şi cînd din adîncul inimii.

Am făcut o treabă de ne apucă şi greaţa, mormăia Belonogov, posomorît.

Oricît se silea Zvonariov să-şi găsească justificări, nu izbutea deloc. Adînc tulburat, rătăci tot restul nopţii prin baterie şi cînd se lumină de ziuă, se grăbi să raporteze totul lui Jukovski.

— Ei, Serghei Vladimirovici, face să te frămînţi atîta pentru o nimica toată ? întrebă acesta calm, după ce ascultă cele relatate de praporşcik, care se zbuciuma cumplit. La război e cu neputinţă să nu faci greşeli. Atîta numai, că trebuie să ne servească de învăţătură pentru viitor. Cred că o să aflăm azi de la Comandamentul Artileriei tot ce a fost.

— Daţi-mi voie să mă duc eu însumi acolo ca să raportez cele întîmplate.

— Eşti liber. Pe cît mi se pare mie însă, nu s-a întîmplat nimic deosebit. Dumneata nu eşti de vină ; e vorba, pur şi simplu, de un accident nefericit — asta i se poate întîmpla oricui.

Zvonariov luă un cal de la baterie şi plecă la Comandamentul Artileriei însoţit de un ostaş de ordonanţă. Vremea se menţinea urîtă. Umezeala pătrunzătoare îi amintea de anii petrecuţi la Petersburg. Se zgribulea, tremurînd în mantaua lui şi de frig, şi de emoţia încă vie.

Singurul care îl înţelesese pe deplin era Boreiko, pe care îl văzuse de dimineaţă :

— Deşi din punct de vedere juridic nu ţi se poate imputa nimic, îţi înţeleg starea şi te compătimesc. Dacă aş fi în locul dumitale, cred că m-aş îmbăta turtă şi aş face un scandal monstru. Dumitale însă nu-ţi recomand să reacţionezi la fel.

Ajungînd la Comandament, Zvonariov dădu cu ochii mai întîi de furierul Sevastianov, pe care-l cunoscuse în ziua cînd sosise

la Port-Arthur. Se bucură cînd îl văzu şi-i strînse mîna ca unui prieten, uitînd că gestul lui era interzis prin regulament.

Omul se uită cu teamă împrejur, ca să vadă dacă nu observase careva că-şi strînseseră mîna ; apoi se grăbi să-i spună o veste îmbucurătoare.

— N-aveţi nici o grijă : pe *Straşnîi* n-au fost decît doi oameni răniţi uşor ; ceilalţi sînt teferi ; s-a produs o mică avarie la maşini, dar peste două-trei zile totul va fi iar în regulă. Generalul dă toată vina pe marinari ; chiar vă aşteaptă ca să afle amănunte.

Zvonariov mulţumi călduros furierului şi intră în camera de aşteptare a lui Belîi. Iuniţki îl primi corect, rece, şi-l felicită ironic pentru „succesul repurtat în luptă cu flota rusească".

Mîniat, Zvonariov era gata să-i dea un răspuns usturător ; ivirea lui Tahatelov îl sili însă să-şi pună frîu limbii.

— Nu-i bine, tinere, dar se întîmplă şi unele şi mai boacăne, îşi rezumă impresiile colonelul, întrerupîndu-i raportul. Acum hai la general ; te aşteaptă.

Tăcut, stăpînit ca întotdeauna, Belîi ascultă raportul cu cel mai desăvîrşit calm şi declară că, după părerea sa, Zvonariov nu se făcuse vinovat cu nimic.

— Prost e că v-a scăpat japonezul de sub nas. Se zice că ar fi semnalizat : „Predaţi-vă", iar voi aţi şi încetat tirul, de parcă l-aţi înţeles şi v-aţi hotărît să vă predaţi.

La dejunul inevitabil de la general, Zvonariov o revăzu pe Varia. Fata aflase totul şi-i repetă ceea ce îi spusese şi furierul.

— Sevastianov mi-a povestit tot ce s-a întîmplat. Aveam intenţia să vin la dumneavoastră pe Elektriceski. Acolo trebuie organizat un post de prim ajutor al Crucii Roşii. Vreau să le atrag în direcţia aceasta pe soţia şi pe fiica feldwebelului dumneavoastră : sînt singurele femei care au mai rămas acolo. Vor urma nişte cursuri timp de o lună şi apoi vor putea lucra la post.

— Poate că Şurka o vrea să înveţe, deşi mi se pare că nu are prea multă carte, dar mama ei n-o să fie corespunzătoare ca soră ; cel mult ca brancardieră.

— Măcar atîta treabă să facă şi ea ; şi de aşa ceva o să fie nevoie în caz că războiul se va înteţi. Pe fata ei o s-o aduc neapărat încoace. Aici au să se adune femeile de la toate bateriile şi o să înveţe împreună.

— Şi de bărbaţi cine îngrijeşte ? se miră Zvonariov.

— Le ajung şi ordonanţele. Duminicile o să dăm drumul acasă nevestelor, ca unor fete de pension ! rîse Varia veselă.

Zvonariov se oferi să vorbească despre această chestiune cu Şura Nazarenko.

Se întoarse la Elektriceski Utios, însoţit de preotul garnizoanei, care trebuia să spovedească ostaşii.

Popa, un omuleţ păros, între două vîrste, cu o mutrişoară mieroasă, se urcă în brec, îşi ridică gulerul şubei largi şi tăcu tot drumul pînă la Utios.

— E adevărat că aici la dumneavoastră se trage mereu ? îl întrebă el pe Zvonariov, în clipa cînd ajunseseră aproape de baterie.

— Da, însă de cele mai multe ori noaptea.

— Am să caut să isprăvesc în două-trei rugăciuni cu toţi ostaşii, mormăi popa, arătîndu-se a fi om practic.

Jukovski îşi primi amabil musafirul, poftindu-l la masă. Boreiko profită de prilej pentru a trage la prînz o duşcă mai mult, îmbiindu-l şi pe popă. Cu toată împotrivirea acestuia, îl sili să golească trei pahare măricele. Acum, musafirului îi jucau ochii în cap.

— Cum mai slujesc eu, aşa, beat ? se văicări popa.

— Bine părinte, dar ce fel de preot eşti, dacă fugi de băutură ? Mi-aduc aminte, la seminarul din Holm, unde am învăţat, protodiaconul se îmbăta dinadins, ca să cînte mai gros. După ce ai tras la măsea, şi slujba e mai veselă. Isprăveşti cît ai clipi ! Dacă te poticneşti undeva, n-ai grijă, îţi suflu eu. Ţin minte pe de rost, pînă azi, toate slujbele din postul mare.

— Mă bucur din suflet cînd aud că te pricepi la cele bisericeşti. O să te rog să-mi dai o mînă de ajutor păcătosului de mine, să rînduieşti un cor, îl rugă popa.

Seara, un colţ al cazărmii fu amenajat într-un fel de paraclis ostăşesc. Popa îşi puse patrafirul şi începu slujba.

Înjghebînd la repezeală un cor, Boreiko făcea pe dirijorul. Ostaşii împinseseră paturile spre pereţi, şi acum, aliniaţi, ţineau isonul şi ei. Nazarenko şi dascălul vindeau de zor lumînări. În spatele ostaşilor, Şurka şi mama ei îşi făceau cu evlavie semnul crucii.

Preotul, încă mahmur, slujea poticnindu-se şi încurcîndu-se mereu ; în schimb Boreiko îşi dădea toată silinţa să-l ajute, dirijînd corul.

Slujba se isprăvi cu bine. Preotul îl copleşi pe Boreiko de mulţumiri, şi prinzînd inimă îndrăzni să rămînă peste noapte la Utios.

La cină, Boreiko avu grijă să-l îmbete.

Înainte de culcare, Zvonariov, ca de obicei, se duse să inspecteze bateria. Noaptea fu tot întunecoasă, învăluită în ceaţă. Era de serviciu secţia a doua a lui Lepiohin.

Zvonariov intră şi în cazemata trupei. Lepiohin citea dintr-o biblie groasă. Cinci duzini de ostaşi, toţi bărboşi şi aşezaţi, ca şi

el, stăteau roată împrejur ascultînd cu luare-aminte cetania gravă a comandantului secţiei. Zvonariov se apropie şi zări desenată pe coperta bibliei o mînă cu două degete împreunate pentru semnul crucii, după tipicul staroverilor.

— Ce citiţi ? întrebă el.

— Ceva pentru izbăvirea sufletului, o cetanie din postul mare: faptele sfinţilor apostoli, îi răspunse Lepiohin, fără să clipească.

— Tîlcuite după vechea datină, nu ?

— Dumnezeu e unul şi acelaşi, înălţimea voastră. El poate fi slăvit în orice chip, numai sufletul omului să fie curat şi neprihănit, răspunse Lepiohin, împăciuitor.

Zvonariov nu găsi cu cale să facă vreo remarcă şi ieşi din cazemată.

Cînd se întoarse, lîngă locuinţa lui dădu pe neaşteptate peste Şurka. Fata era întotdeauna sfioasă faţă de el şi ori de cîte ori se întîmpla să-l întîlnească, îşi vedea de drum, repede. Aducîndu-şi aminte de promisiunea pe care o făcuse Variei Belaia, Zvonariov o strigă.

După ce-l ascultă, fata oftă adînc, tăcu o clipă şi-i răspunse :

— Aş vrea cu dragă inimă, să învăţ carte ; numai că tăticul şi cu mămica n-o să mă lase, dar, mai cu seamă o să se supere rău Vavila Pafnutici.

— Cum asta ? ! Ce amestec are aici Pahomov ? întrebă Zvonariov.

— M-a cerut de nevastă.

— Şi-l iubeşti ?

— Aş ! Să nu-i văd în ochi mutra nesuferită !

— Atunci de ce vrei să-l iei ?

— Aşa au hotărît părinţii. Îi e frică de Pahomov mai cu seamă lui tăticu ; cică fiindcă-i la jandarmi, şopti ea. Cînd e beat se tot laudă : pe cine vreau eu îl trimit în Siberia, la ocnă pe viaţă. Îl cunoaşte şi Stessel, gheneralu. Aşa-i de tare, deşi e numai furier. Nici nu ştiu ce să mai fac. Aş vrea să învăţ, dar n-o să mă lase să plec de aici, încheie fata şi oftă amărîtă.

— Unde umbli noaptea, haimana ? se răsti cineva şi Şurka pieri îndată în dosul uşii.

A doua zi de dimineaţă, popa se trezi cu o cumplită durere de cap, aşa că nu se simţea deloc în stare să slujească. Ostaşii se aliniaseră de mult în cazarmă, aşteptînd să înceapă rugăciunea.

— Hai, mai trage o duşcă, părinte, că te dregi numaidecît, îi dădea ghes Boreiko.

— Piei, satană ! şuiera acesta mînios. Ţi-ai dus în ispită părintele duhovnicesc, ţi-ai bătut joc de el ! Afurisit să fii !

— Nu mi-e frică de afurisenie, părinte. Mai bine mai trage o duşcă şi hai să-ncepi rugăciunea că te aşteaptă ostaşii. Dacă află generalul, poţi să te alegi cu o săpuneală, îl sperie porucikul.

Îngrijorat de această primejdie, preotul dădu repede pe gît paharul pe care i-l întindea Boreiko.

Se simţi înviorat şi se duse curajos să slujească liturghia. La început, totul mergea strună, dar nu trecu mult şi popa începu să sughită.

— ... Dom... hîc... nului să ne ru... hîc... găm ! sughiţa el. Ostaşii începură să murmure, să chicotească batjocoritor. Popa se supără şi, de aprins ce era, începu să sughită şi mai amarnic. Vodca băută pe nemîncate şi căldura din cazarmă îl înmuiaseră de tot. Limba nu-l prea mai asculta. Ostaşii erau tot mai gălăgioşi.

— Dă drumul oamenilor. Să plece la baterie, îi ordonă Jukovski lui Boreiko. Iar părintele să se ducă să se culce.

Ostaşii comentau veseli întîmplarea. Zaiaţ începu să sughită, maimuţărindu-l pe preot. Lebiodkin îi urmă pilda. Lepiohin clătina dojenitor din cap şi spunea într-una :

— Deşertăciunea deşertăciunilor şi toate sînt deşarte ; căci în noi grăieşte încă domnul întunericului, Belzebut...

Cij era revoltat, dar nu atît de purtarea preotului, cît de atitudinea soldaţilor.

— Auzi mocofanii ! Au rîs de duhovnicul lor ! Păi, ar trebui să fie bătuţi bine cu toţii, numaidecît, ca să nu-şi mai ia altădată în deşert părintele sufletesc ! Chiar mîine are să afle totul *madame* Stessel : ştie dînsa ce trebuie să facă !

— Dar ce vină au ostaşii ? întrebă Jukovski.

— Nişte soldaţi disciplinaţi n-ar fi arătat cîtuşi de puţin că în faţa lor se petrece ceva nelalocul lui. Dumneata eşti vinovat, Nikolai Vasilievici, prea te porţi blajin cu răcanii, prea îi laşi de capul lor.

În timpul zilei, vremea, ceţoasă de dimineaţă, se însenină, şi pe mare se iviră fumurile escadrei japoneze. Toţi cei de la Utios se repeziră la posturi. Japonezii trimiseră spre Port-Arthur mai multe crucişătoare uşoare, rapide, care se îndreptară spre coastă şi, de la o mare distanţă, deschiseră focul asupra radei interioare şi a oraşului. Şuierînd slab, proiectilele mijlocii, de 6 ţoli, treceau în zbor deasupra Utiosului, spre Zolotaia, spre port şi oraş.

— Nikolai Vasilievici, îmi daţi voie să trag o salvă-două spre japonez ? se rugă Boreiko.

— Face ? sînt vase mici, rapide ; e greu să le nimereşti ; irosim obuzele în zadar, şovăi Jukovski.

— Vreau să-mi verific noile tabele de tir ; în ele am ţinut cont de vînt, de densitatea aerului şi chiar de nivelul fluxului.

— Ei hai, trage două salve. Să te vedem ! aprobă Jukovski.

Boreiko scoase un vraf de tabele, calculă ceva după ele şi trimise un om la el acasă să vadă cît arată barometrul ; pe urmă, instală ceva asemănător cu girueta de la anemometrul lui Wilde [1], se uită cu aer grav la cronometru şi, în cele din urmă, comandă înălţătorul şi deriva.

— Ochiţi aşa cum v-am învăţat ; urmăriţi obiectivul pînă în clipa deschiderii focului ! ordonă el servanţilor.

Soldaţii trebăluiau cu migală la tunuri. Comandanţii de secţii şi de piese, vădit curioşi să vadă rezultatul experienţei, verificau cu grijă ochirea.

Înainte ca bubuitura primei salve să se fi stins în văzduh, Boreiko, fără să privească rezultatul ei, comandă din nou înălţătorul şi deriva. Acest procedeu reduse aproape cu un minut intervalul între salve. Jukovski se uită mirat la Boreiko :

— Ei, şi dacă va fi nevoie de corectarea tirului ? îl întrebă el pe porucik.

— Nu va fi nevoie de corectare. Încadrarea obiectivului e sigură. Tocmai asta e particularitatea metodei mele, răspunse acesta.

— Lovit ! strigă semnalizatorul. Toţi duseră binoclurile la ochi şi văzură cum deasupra crucişătorului cu trei coşuri, din capul formaţiei, se ridică un nouraş negru, iar după ce vîntul îl abătu la o parte, se putu constata că pe locul coşului din faţă nu mai era nimic ; rotocoale de fum negru ţîşneau în sus.

— Două în ţintă, una lungă, două scurte ! raportă semnalizatorul.

— Splendid ! Ia mai încearcă o dată ! se bucură Jukovski.

A doua salvă cutremură văzduhul.

— Două minute, douăzeci de secunde, notă Boreiko intervalul dintre cele două salve. Japonezii, care pesemne nu se aşteptau să fie încadraţi atît de repede, îşi continuară drumul un timp, dar făcură curînd cale întoarsă. În clipa aceea fură surprinşi de a doua salvă. Fu semnalată o nouă lovitură în plin la nava din capul formaţiei. Japonezii se grăbiră s-o ia îndărăt, îndepărtîndu-se cu o viteză simţitor redusă.

---

[1] Anemometru, aparat pentru indicarea direcţiei vîntului şi a intensităţii lui, exprimată în grade (n. t.).

Înainte de a ieşi din bătaia tunurilor, Boreiko reuşi să mai tragă o salvă. Rezultatele fură din nou bune : două obuze loviră nava din coada formaţiei, declanşîndu-i un incendiu la bord.

— Permiteţi să ordon încetarea focului ? întrebă Boreiko, pe un ton oficial, bucuros de realizarea lui.

— Te rog ! Şi te felicit pentru acest tir excelent. Socoteso de datoria mea să raportez chiar astăzi acest lucru lui Belîi şi lui Stessel ! răspunse Jukovski foarte amabil.

— Îngăduiţi să mulţumesc soldaţilor ? întrebă Boreiko şi, căpătînd încuviinţarea, răcni din toată puterea plămînilor săi de atlet : Fraţilor, vă mulţumesc pentru tragerea vitejească de azi !

— Slujim voioşi ! răspunseră ostaşii.

— Cîte o duşcă de votcă din partea mea, tuturor !

— Mulţumim frumos !

— Şi din partea mea încă una ! întregi Jukovski.

— Mulţumim frumos !

— Şi acum nu strică să tragem şi noi o duşcă, două ! glăsui gros Boreiko, coborînd de la baterie.

Uitaseră cu toţii de popă ; chiar de la primele detunături, acesta o rupsese la fugă spre oraş, făcîndu-şi mereu semnul crucii. Dascălul abia se putea ţine după el.

Seara, Boreiko ieşi în oraş şi stărui pe lîngă Zvonariov să-l însoţească.

— Pe la zece sîntem înapoi, îl ispitea el. Hai să vedem ce mai fac marinarii noştri de pe *Straşnîi*, după ce le-am tras-o straşnic, glumea el.

Straşnîi se afla urcat pe doc. Toţi ofiţerii coborîseră la uscat. Boreiko cutreieră cu Zvonariov prin toate localurile, dar nu găsiră pe nimeni nici la „Saratov", nici la „Zviozdocika" şi nici la „Variété". Un marinar cunoscut îi sfătui să se ducă la Riva şi le dădu adresa ei.

La început, apariţia celor doi artilerişti o cam nelinişti pe Riva : la ea se aflau Dukelski, Maleev, Akinfiev şi alţi marinari, dar Boreiko îl salută atît de amical pe bravul locotenent, încît temerile ei se risipiră îndată.

— Gheorghi Vladimirovici, dă-mi voie să-ţi prezint pe praporşcikul nostru, cel mai iscusit trăgător asupra torpiloarelor ruseşti. Le nimereşte fără greş, ziua şi noaptea. Martori sînt cei de pe *Straşnîi*, prezenţi aci.

• Zvonariov era gata să se supere pentru o asemenea prezentare, dar Dukelski îl salută cum nu se poate mai politicos.

— Nu mă îndoiesc că domnul Zvonariov trage şi mai bine asupra torpiloarelor japoneze. Cred că Maleev şi Akinfiev îmi împărtăşesc punctul de vedere.

— Pe deplin ! se asociară micimanul şi locotenentul.

— Ei, atunci totul e cum nu se poate mai bine. Borea, ce ar fi să facem o partidă de stos ? propuse Dukelski.

Maleev, Boreiko, Soimanov şi Dukelski se aşezară la masa de joc, iar Zvonariov şi Akinfiev luară loc pe canapea.

Zvonariov întrebă care e starea răniţilor de pe „Straşnîi".

— Torpilorul a avut mai mult de suferit : mi se pare, că i-aţi avariat cîrma, chiar de la prima lovitură şi apoi i-aţi găurit condensorul de la maşini. Doi oameni de la maşini s-au ales cu arsuri uşoare, lămuri Andriuşa. Mai rău este că după cît se pare, nu cunoaşteţi semnalele noastre. Noi semnalizam mereu şi vă ceream să încetaţi tirul, iar bateriile, dimpotrivă, au început să ne copleşească de obuze. Ei, pentru asta v-am ocărît straşnic.

— N-aţi putea să ne daţi un cod de semnale, ca să putem înţelege ce transmiteţi ?

— Nu e atît de simplu. Mai uşor e să vă trimitem la baterii, ca agent de legătură, cîte un matroz semnalizator. Sistemul nostru de semnalizare este destul de complicat, nu se învaţă cu una, cu două.

— Ştii ceva, Andrei Mihailovici ? Hai să încheiem o alianţă între artileria de coastă şi flotă, să ne ajutăm unii pe alţii cu ce putem şi, înainte de toate, să organizăm o strînsă legătură între noi. Să-i lăsăm pe comandanţi şi pe cei de la comandament să facă ce vor, iar noi, tineretul, să ţinem o legătură cît mai strînsă.

— De acord ! Cred că toţi cei de faţă vor fi alături de noi.

— Despre ce e vorba ? întrebă Dukelski.

Akinfiev îi explică ce vorbiseră.

— Dumneata, domnule miciman, eşti un tînăr nedisciplinat. Pentru ce mai există comandamente, dacă se face legătura peste capul lor ?

— Pentru ca peste tot şi cu orice prilej, pe mare ori pe uscat, să încurce totul ! răspunse Boreiko grav.

Cei de faţă izbucniră în rîs.

— Din nefericire ai dreptate, Boris. Deşi ofiţer adjutant al amiralului, sînt departe de a admira comandamentele.

— Aşadar, aderi la alianţa noastră ? stărui Akinfiev.

— Sînt gata să-mi dau concursul cu ce voi putea şi să stabilesc o legătură directă, deocamdată măcar cu Elektriceski Utios, consimţi locotenentul.

— Încheierea unei alianţe trebuie neapărat udată, îşi dădu cu părerea Boreiko.

— Nu te pripi ; toate la vremea lor. Deocamdată să ne vedem de stos.

Jocul începu.

Zvonariov privea cu curiozitate micul apartament, aranjat cu gust, şi gazda, care trebăluia de colo colo.

— Andriuşa şi dumneavoastră... scuzaţi-mă, nu ştiu cum vă numiţi, ajutaţi-mă să pun masa, îi rugă Riva.

Cei doi tineri o urmară în sufragerie.

— Sînteţi de curînd la noi ? îl întrebă Riva pe Zvonariov.

— De două săptămîni.

— Cu Boreiko, pe Elektriceski ? Se spune, că acolo nu vă lasă în pace japonezii, nici ziua, nici noaptea. Trag mereu. Trebuie să fie îngrozitor, nu ? sporovăia Riva.

— Ba cred că la dumneavoastră în oraş e mai îngrozitor, răspunse Zvonariov. Noi avem cazemate de beton, unde ne putem adăposti de obuze, dar dumneavoastră nu sînteţi apăraţi de nimic.

— La început mă ascundeam în pivniţă, dar acolo sînt şoareci. Şi mi-e frică de ei mai rău decît de japonezi. Acum, stau aici, la mine, şi-mi zic : fie ce-o fi ! La dumneavoastră aş muri de frică, dar nici nu prea mă sperii. Tot cred că la mine n-o să nimerească nici un obuz, zîmbi Riva. Nu-i aşa că Boreiko e un viteaz ?

— E foarte curajos ; tot timpul stă sus pe parapet, ca să-l vadă soldaţii, să nu le fie teamă de nimic.

— Dumneata eşti inginer mecanic ? întrebă Andriuşa. De ce ai fost repartizat la fortăreaţă şi nu la marină ?

— Drep să-ţi spun, pînă acum n-am văzut marea şi nu mă pricep deloc la mecanica navală. Mi-am făcut stagiul la artilerie, de aceea am fost repartizat la fortăreaţă.

— Prin urmare, nu eşti un ofiţer oarecare, eşti inginer, om învăţat, remarcă Riva.

— Dar în ce privinţă sînt inferiori ofiţerii inginerilor, Rivocika ? întrebă Akinfiev.

— Ofiţerii nu ştiu decît să lupte la război, dar nu e întotdeauna război. În schimb de ingineri, de doctori, e nevoie oricînd.

— Trădare ! Riva a trecut de partea ţivililor ! strigă Akinfiev. Nu mai vrea să ştie de ofiţeri.

— Te rog, Andriuşa, să nu strigi aşa şi să nu sari peste cal. N-am spus deloc una ca asta, protestă Riva.

La cină, toţi, chiar şi Boreiko, băură cu măsură. Dukelski sorbea coniacul printr-un pai şi, din cînd în cînd, ciocnea cu ceilalţi.

— Mai am o bucată cu os, pentru domnul feldwebel.

— Cîntăreşte-o. Cît e ?

— Cinci funţi, trei zolotnici.

— Pune totul la un loc. Unde mai sînt zece funţi ?

— În cămară, înălţimea voastră : pentru masa de seară.

— Pentru masa de seară ai un supliment de cîte şaisprezece zolotnici. Adu totul încoace !

Fu adus încă un pud de carne.

— Din pămînt să-mi scoateţi cei zece funţi ! răcni Boreiko, ca apucat de turbare.

Artelnicul dădu fuga şi se întoarse cu carnea ce lipsea.

— Furi, secătură ! Jefuieşti ostaşii ! se năpusti Boreiko asupra lui.

— Nicidecum, eu... începu artelnicul, dar în aceeaşi clipă, Boreiko îi trînti un pumn în faţă. Soldatul scoase un geamăt şi se apucă cu mîinile de obraz ; o şuviţă de sînge i se prelingea printre degete.

Fioros, ofiţerul îl lovi încă o dată cu pumnul în cap, doborîndu-l la pămînt.

— Să vină feldwebelul ! ordonă Boreiko.

— Dumnealor dorm încă... îndrăzni să murmure plantonul.

— Dă-l jos din pat. Într-o clipă să-l văd aici ! zbieră Boreiko.

Omul se făcu nevăzut.

— Bagă toată carnea la cazan, ordonă Boreiko bucătarului. Adu o sîrmă ; pun chiar eu capacul şi sigilez cazanul. Iar pe ăsta, arătă el spre artelnic, stropiţi-l cu apă.

Tot mai aprins de furie, porucikul ieşi afară, aşteptîndu-l pe Nazarenko. Trecură vreo zece minute, pînă cînd acesta ieşi în sfîrşit din locuinţa lui şi se apropie de Boreiko, încheindu-se din mers.

— Furi, nemernicule ! răcni porucikul. Scoţi cîte cinci funţi de carne din cazan, hai ?

— Eu, înălţimea voastră, nu iau numai pentru mine, ci şi pentru Pahomov... căută să se dezvinovăţească feldwebelul, speriat de-a binelea.

— Nu i-ai spus artelnicului să oprească carnea pentru tine ? Ei bine, lămuresc eu totul pe loc.

În bucătărie, artelnicul şi bucătarul declarară din nou că opreau carnea din ordinul lui Nazarenko.

— Mint, înălţimea voastră, pe dumnezeul meu că mint ! stăruia feldwebelul.

— Mi-a spus chiar plantonul să pun carnea deoparte, stărui artelnicul.

Fu chemat şi plantonul. Se uita zăpăcit ba la Nazarenko, ba la artelnic, ba la Boreiko.

— Ţi-a ordonat felwebelul să opreşti carnea pentru el ?

— Da să trăiţi... adică nu... Nu ştiu, bolborosea soldatul, buimac.

Boreiko îi repezi un pumn în obraz :

— Ei, ţi-a ordonat, ori ba, ticălosule ?

Soldatul îşi muşca buzele umflate, amuţit.

— Răspunde, secătură ! strigă Boreiko şi ridică din nou mîna.

— Da, să trăiţi ; a ordonat să-i pun deoparte ceva carne şi cu un os bun de ciorbă... izbuti, în sfîrşit, soldatul să bîiguie.

— Ei, ai auzit, tîlhar bătrîn ? scrîşni Boreiko, întorcîndu-se spre feldwebel.

— Minte, minte, mă duşmăneşte ! se dezvinovăţea Nazarenko.

— Ba tu minţi ! zbieră ca turbat Boreiko.

Soldaţii încremeniseră, palizi de spaimă. Snopit în bătaie, Nazarenko doar scotea cîte un strigăt scurt, sub ploaia de pumni.

Cine ştie ce s-ar fi întîmplat, dacă la un moment dat Rodionov n-ar fi intrat în bucătărie. Dîndu-şi imediat seama de cele ce se petreceau, îl apucă pe Boreiko de mijloc, trăgîndu-l cu forţa de lîngă Nazarenko.

— Înălţimea voastră, lăsaţi-l, că scoateţi sufletul din el ! îl sfătui pe fiorosul porucik.

— Dar tu ce te bagi ? se răsti la el Boreiko.

— Păi tot înălţimea voastră o să răspundeţi pentru putoarea asta ! Nu face capul lui atîta, ca să păţiţi cine ştie ce de pe urma lui, stărui Rodionov.

Porucikul începea să se dezmeticească ; se uită spre feldwebelul însîngerat, spre soldaţii snopiţi în bătaie şi mormăi surd :

— Pe Nazarenko să-l duceţi la el acasă ; celelalte secături să se spele. Apoi ieşi din bucătărie.

De îndată ce uşa fu închisă după el, soldaţii săriră să dea ajutor feldwebelului.

Nazarenko ofta şi gemea, ocărîndu-l amarnic pe Boreiko :

— Are să vadă el, ies la raport pînă la general, îi vin eu de hac ! Sînt reangajat de douăzeci de ani, dar n-am auzit, n-am văzut în viaţa mea ca un feldwebel să fie bătut în aşa hal, şi încă în faţa soldaţilor ! Nu scapă el cu una, cu două, nu ! Am să ajung pînă la generalul *Stesselev* şi am să cer să-l dea în judecată, ameninţă feldwebelul, plîngăreţ, şi, deodată, se întoarse spre bucătar : Da tu, cîine, nu puteai să-i spui de carne, că era oprită pentru zece inşi, nu numai pentru mine ? Ticălosule ! Uitîndu-şi

de bătaie, feldwebelul se repezi la bucătar. Acesta încercă să se apere, dar Nazarenko îi dădu cu polonicul în cap, pe urmă îl izbi cu piciorul în burtă. Soldatul oftă şi căzu moale, jos.

— Să ţii minte, să nu-ţi mai bagi altădată feldwebelul la apă ! Şi nici pe voi n-o să vă iert ! adăugă Nazarenko, amenințîndu-i pe artelnic şi pe planton.

— Mai bine du-te acasă, Denis Petrovici, spală-te şi vino-ţi în fire, rosti Rodionov.

— A, va să zică după tine eu sînt o putoare, hai ? Vezi să nu-ţi zboare galoanele cînd o să raportez comandantului ce faceţi voi acolo la secţia întîi ! se oţărî deodată Nazarenko. Crezi că eu nu ştiu ce cărţulii citiţi voi acolo noaptea ? Las' că n-o să vă mîngîie nimeni pe creştet pentru asta !

— Bine ! dar eu te-am scăpat de la moarte, răspunse Rodionov batjocoritor, şi tot dumneata latri la mine...

— Latru ? Crezi că sînt cîine spurcat, ca să latru ? Nu face capul lui atîta ! Dar capul tău, scîrnăvie, crezi că mult face ? Ptiu, lua-te-ar dracii ! şi feldwebelul ieşi din bucătărie.

— Dar de ce s-a năpustit Ursul asupra voastră ? îi întrebă Rodionov pe cei rămaşi.

— I s-a năzărit că furăm carne şi a început să bată la noi ca la fasole, răspunse artelnicul, posomorît. Pesemne că vreunul de la voi din secţie l-a asmuţit împotriva noastră.

— Voi sînteţi de vină, măi băieţi. De cîte ori v-am spus : lăsaţi-vă de potlogării, c-o să vă puneţi ostaşii în cap. Da voi una şi bună : puţin ne pasă, că doar şi feldwebelul e cu noi. Şi acum n-o să vă scape nici el de Boreiko. Te pomeneşti că vă raportează comandantului şi o să vă dea în judecată.

— Păi asta-i dreptatea ? Ne-a bătut, şi tot pe noi să ne dea în judecată ? se oţărî artelnicul.

— Nu fura, şi n-o să te bată, îl repezi Rodionov, aspru. După faptă, şi răsplată...

— Slugoiul ofiţerilor ! îl ocărî artelnicul.

— Poate că porucikul te-a cîrpit prea puţin peste bot, şi vrei să-ţi împlinesc eu porţia ! îl ameninţă Rodionov. Pungaşi ce sînteţi ! Cînd or pune odată ostaşii mîna pe voi, vă stîlcesc în bătaie, şi mai zdravăn decît Boreiko. Au spus ei c-o să vă pună într-o zi pătura în cap şi o să vă judece ca pe hoţii de cai, nici n-o să ştiţi care v-a făcut-o.

— Dumneata asmuţi ostaşii împotriva noastră ! strigă artelnicul.

Rodionov îi întoarse spatele şi ieşi din bucătărie.

Ajuns acasă, Nazarenko se uită în oglindă şi-i dădură lacrimile cînd văzu în ce hal arăta. Avea un ochi umflat şi nasul strivit; buzele îi sîngerau din mai multe plesnituri, iar vestonul, plin de noroi şi rupt, îi atîrna jalnic pe umeri. Cînd îl văzu, nevasta lui scoase un ţipăt şi începu să bocească. Şurka îl privi chiorîş şi sări să-l cureţe de noroi.

— Nu te atinge de mine, năroado! Uite aşa cum sînt, am să mă duc chiar acum la comandant, ca să vadă şi el ce mi-a făcut Boreiko. Hai şi tu, adăugă el către nevastă. Şi astfel, şchiopătînd cînd cu un picior, cînd cu celălalt, plin de sînge, cu vestonul sfîşiat, sprijinit de nevasta lui, se înfăţişă înaintea lui Jukovski.

— Măi, cine te-a făcut aşa de frumos? strigă Jukovski mirat, cunoscînd bine asprimea feldwebelului, care ţinea în pumn toată compania.

Nazarenko începu să se plîngă împotriva lui Boreiko, iar nevastă-sa îi ţinea isonul, tînguindu-se amarnic.

— Cheamă-l încoace pe porucikul Boreiko! îi porunci Jukovski ordonanţei.

— E beat rău, înălţimea voastră, şi face spume de mînie. Pe Ivan al dumnealui l-a smintit în bătaie, zace mai mult mort decît viu, nu se ştie pentru ce vină, răspunse soldatul.

— Bine, dar cînd a putut să se îmbete aşa de dimineaţă? se miră Jukovski.

— O fi rămas beat de aseară.

— Ei, trebuie să aşteptăm pînă se va trezi. Spune-i praporşcikului să vină la mine, ordonă din nou căpitanul.

— Nu îngădui să fiu schingiuit în halul ăsta, se smiorcăi Nazarenko. Vreau să ies la raport, chiar la domnul general.

— Aşteaptă pînă mă lămuresc cu Boreiko, răspunse Jukovski. Acum du-te şi îngrijeşte-ţi ţinuta.

— Serghei Vladimirovici, urmă el adresîndu-se lui Zvonariov, care intră în clipa aceea. Uite, Boreiko s-a îmbătat şi şi-a făcut de cap. Trebuie să se cerceteze cazul. Aşa că, ia dumneata declaraţii, şi soldaţilor, şi lui Boreiko, şi prezintă-mi un raport.

— În viaţa mea nu m-am ocupat cu chestiuni judiciare, obiectă Zvonariov, căutînd să scape de o asemenea sarcină. Nu mă pricep cîtuşi de puţin cum se întocmesc actele de anchetă. Mai bine i-aţi da misiunea aceasta lui Cij. E şi mai mare în grad decît Boreiko, şi cred că are experienţă în direcţia aceasta.

— Cij nu e indicat. Boreiko nu-l poate suferi: s-ar putea să iasă alt scandal. N-am pe altcineva în afară de dumneata. Şi-apoi poate să încerci să-l potoleşti pe Boreiko şi să-l faci să se culce. Am auzit că umblă turbat după băutură.

— Mă supun, însă fără prea multă plăcere, răspunse Zvonariov, cam în silă, şi plecă spre locuinţa lui Boreiko.

Întorcîndu-se acasă, acesta îşi trimisese ordonanţa la felcerul companiei după o altă sticlă de spirt.

„Toţi sînt ticăloşi, potlogari, hoţi. Dar nu trebuia să-mi ies din sărite. Mai bine îi cîrpeam peste bot pe artelnic şi pe bucătar, pe feldwebel îl înjuram bine şi ceream printr-un raport înlocuirea artelnicului şi a bucătarului, gîndea porucikul, încruntat, păşind de colo colo prin odaie. Aşa ar fi fost înţelept. Acum m-am făcut de basm. O să stîrnească Nazarenko un tărăboi de pomină! La drept vorbind, merita demult să-l învăţ minte, ca să nu-şi ia nasul la purtare, dar nu aşa, ci cu mai multă înţelepciune. Bine că m-a tras Rodionov îndărăt..." şi începu iar să clocotească, împotriva lui însuşi, împotriva soldaţilor, împotriva lumii întregi.

Ordonanţa se întoarse cu sticla goală şi raportă:

— Nu vă mai dă *ferşerul*. A spus să nu mai trimiteţi după spirt.

— Ce face? izbucni Boreiko. Îi sucesc gîtul dacă nu-mi mai dă! Marş înapoi! se răsti el la ordonanţă şi începu iar să umble prin odaie, tot atît de întunecat.

Ordonanţa se întoarse repede, tot cu mîinile goale.

— Ei, ce ordin am dat eu? rosti Boreiko, încruntat, apropiindu-se de soldat. Acesta, de frică, se trase înapoi.

— Ce ordin am dat? scrîşni Boreiko înghesuindu-l în uşă. Ai îndrăznit să nu-mi execuţi ordinul, n-ai adus spirt?

— Nu-mi mai dă.

— Nu-ţi mai dă, îl îngînă Boreiko, batjocoritor: ei, atunci, am să-ţi dau eu! Marş înapoi! şi-i repezi din răsputeri un pumn în obraz.

Soldatul scoase un geamăt şi o zbughi afară.

— Auzi, dobitocul! răcni Boreiko şi, cu mîinile tremurînd de furie, îşi umplu un pahar cu spirt.

Lovitura pe care o dăduse ordonanţei fusese atît de năprasnică, încît îi spintecase obrazul de-a lungul, pesemne cu inelul. Desfigurat, plin de sînge, apăsîndu-şi obrazul cu mîinile, omul abia se tîrî pînă la felcer.

— Du-te la spital; acolo au să-ţi coasă mutra, rosti felcerul, cu importanţă, după ce-i cercetă rana. Stai să te pansez.

În clipa aceea apăru şi Nazarenko. Faţa lui era umflată toată şi sluţită de lovituri.

— Denis Petrovici! Pentru numele lui dumnezeu, cine te-a snopit aşa? exclamă felcerul îngrozit, plesnindu-şi palmele de uimire.

— Nu te priveşte; fă-ţi treaba dumitale: pune-mi ceva, îl repezi feldwebelul, posomorît.

— E mîna lui Boreiko, pot să jur, spuse felcerul Melnikov, ca şi cînd n-ar fi ştiut nimic despre cele petrecute. Şi-a sluţit ordonanţa. Trebuie să-l trimit la spital. Acum, uite că ţi-a făcut-o şi dumitale. Nu e om, e fiară, urs, nu alta, doamne, iartă-mă! Trebuie reclamat ca să-l potolească cineva, să-l pună în lanţ, sporovăia felcerul, pansînd capul feldwebelului, dar deodată amuţi.

Prin dreptul geamului trecu Boreiko şi o clipă după aceea intră în cameră.

— Vodcă, spirt, tot ce ai! Mişcă-te! îi ordonă el lui Melnikov.

— Înălţimea voastră, dar aţi băut totul, nu mai am nici un strop! răspunse înfrigurat felcerul.

— Deschide farmacia!

Melnikov deschise repede uşiţa dulăpiorului cu medicamente. Boreiko începu să cerceteze toate sticluţele.

— Ce-i aici?

— E *spiritus vini denaturati*, răspunse Melnikov, făcînd paradă de latineasca lui.

— Dă-l încoace.

— Înălţimea voastră, dar e otrăvitor, puteţi muri dacă beţi din el, se împotrivi Melnikov, dar nu tocmai dîrz.

— Ei şi? Dacă crăp, o să mă plîngi tu? întrebă Boreiko învăpăiat de sîngele ce-i năvălea în obraz, înspăimîntător în furia lui. Zi, ce taci? strigă el, turbat de mînie.

— Nu pot să ştiu.

— A, nu poţi să ştii! Ţine, dobitocule, na! şi Boreiko îi trase o palmă peste ureche; apoi se întoarse şi, călcînd greu ca un urs, ieşi afară.

— Văleu, îmi vîjîie tot capul, crîncen m-a pocnit, se tîngui Melnikov.

— Ai noroc c-ai scăpat ieftin; putea să te stropşească de tot, îl consolă Nazarenko.

Zvonariov se întîlni cu Boreiko pe cînd acesta se întorcea spre casă, cu sticla de spirt denaturat în mînă.

— Tocmai la dumneata veneam, Boris Dmitrievici. M-a trimis Jukovski să-ţi vorbesc.

— Hai, intră să bei cu mine un păhărel.

Zvonariov intră în odaia lui Boreiko.

— Ei, ai venit să-l admiri pe Boreiko beat, bobocule? Uită-te, bate-ţi joc de mine, rîzi! N-am nimic împotrivă, o merit.

— Ascultă, Borea, ia-o mai încet cu votca asta. Zău, ar fi mai bine şi pentru dumneata, şi pentru noi.

Boreiko şedea tăcut şi-şi vedea de băutură.

— L-ai bătut măr pe Nazarenko, fără motiv ; şi pe artelnic, şi pe bucătar...

— Aşa le trebuie, să le treacă pofta de furtişaguri !

— Pe Ivan al dumitale l-ai desfigurat...

— Pe Ivan ? Uite că asta nu mi-o aduc aminte. Mi se pare că l-am îmbrîncit uşurel, odată numa...

— Aşa de uşurel, că acum e la spital.

— Să ştii că asta am făcut-o fără nici un rost. Dar de cîte ori nu i-am spus : „Să nu te văd în ochi cînd sînt beat !“ Şi el a nimerit-o cu oiştea-n gard, se căi sincer Boreiko.

— Te cheamă comandantul...

— Dă-l naibii ! El e cel mai vinovat. El l-a numit pe Cij ofiţer cu aprovizionarea. Ăsta şi cu Pahomov fură din alocaţia de hrană, iar Nazarenko şi cu gaşca lui, din alimente. Trebuia să se apuce cineva să facă rînduială.

— Nu mai bea, Boris, stărui Zvonariov, din ce în ce mai contrariat de purtarea lui Boreiko.

— Nu mai beau dacă goleşti paharul ăsta, răspunse Boreiko, acceptînd sfatul pe neaşteptate. Dacă-l bei, îţi dau cuvîntul meu că mă culc îndată... şi umplu un pahar cu spirt denaturat pentru Zvonariov.

— Mulţumesc, n-am poftă să mă otrăvesc !

Boreiko vărsă paharul şi-l umplu cu spirt curat.

— Bea, te rog ca pe un prieten, bea, insistă Boreiko cu încăpăţînare.

Zvonariov şovăi o clipă ; pe urmă, oprindu-şi răsuflarea, dădu alcoolul pe gît.

— Uf, ce porcărie ! rosti el sufocat.

— Ei, bravo ţie ! mormăi Boreiko şi, deschizînd oberlihtul, zvîrli afară sticlele de pe masă. Şi acum trimite ordonanţa ta la bucătărie, să-mi facă rost de nişte zeamă de castraveţi ; şi mai spune-i să vină să-mi pună o compresă la cap. Uite, m-am culcat. Îşi scoase cizmele şi se lungi pe pat. După o clipă, sforăia.

Zvonariov se grăbi să treacă pe la Jukovski, ca să-i raporteze ce făcuse.

— Ce s-a întîmplat, Serghei Vladimirovici ? Nu cumva te-a insultat Boreiko ? întrebă căpitanul, sărind de pe scaun la vederea lui Zvonariov, care era roşu ca un rac.

— Nu, dar m-a silit să beau un pahar de spirt, răspunse Zvonariov şi-i povesti cele petrecute.

— Pînă la ora mesei du-te de te culcă ; ia puţin amoniac, că face bine, îl sfătui comandantul, lăsîndu-l să plece.

Zvonariov se grăbi să-i urmeze sfatul.

Trecuse de amiază, cînd praporşcikul se deşteptă cu capul greu ca de plumb. Primul om de care dădu cu ochii fu Boreiko, treaz şi posomorît.

— Hai, Serioja, scoală-te şi îmbracă-te iute.

Cînd Zvonariov fu gata, se duseră amîndoi la Jukovski.

Boreiko îşi ceru, solemn, scuze pentru năzdrăvăniile lui de dimineaţă.

— Să bei mai puţin, Boris Dmitrievici. Crede-mă că ar fi mai bine. N-ai avea nevoie să-ţi ceri scuze şi nici eu să te admonestez. Uite cîte isprăvi ai făcut : pe artelnic l-ai stîlcit în bătaie... începu căpitanul să înşire samavolniciile făptuite de porucik.

— A meritat-o, completă Boreiko.

— Pe bucătar l-ai lăsat ştirb...

— Aşa-i trebuie !

— Pe feldwebel puţin lipsea să-l omori...

— De mult aveam poftă să pun mîna pe el.

— Pe ordonanţa dumitale ai desfigurat-o.

— Aici, recunosc, sînt vinovat. Nici nu-mi dau seama cum s-a întîmplat. Îmi pare rău şi mă căiesc. Pe el l-am lovit fără motiv.

— Era mai bine să-mi raportezi totul, ca să cercetez şi să fac ordine.

— Nikolai Vasilievici, v-am spus de atîtea ori că artelnicul fură şi că feldwebelul îl acoperă. Dumneavoastră nu-mi dădeaţi crezare, îmi cereaţi dovezi ; azi dimineaţă m-am dus să-mi procur dovezi şi am ajuns la răfuială.

— Boris Dmitrievici, te rog să verifici chiar în cursul zilei de astăzi, împreună cu Serghei Vladimirovici, registrele artelnicului, că eu nu prea m-am uitat prin ele de mult, n-am avut timp, spuse Jukovski.

— Am înţeles ! Ne ducem chiar acum la cancelarie ! răspunse Boreiko şi, însoţit de Zvonariov, se îndreptă spre ieşire.

La uşa cancelariei stăteau smirnă vreo zece soldaţi cu tot echipamentul de campanie în spate.

— Ce mai e şi cu „garda asta de onoare“ ? exclamă porucikul, uitîndu-se la cei pedepsiţi.

Chipurile posomorîte, înciudate ale ostaşilor se înseninară.

— Bună ziua, vulturilor ! strigă Boreiko.

— Să trăiţi ! răspunseră soldaţii, cam învălmăşit.

— Pentru ce eşti pedepsit, întrebă Boreiko pe bombardierul

Koşeliov de la flancul drept, cel mai bun ochitor din companie, la care ţinea mult.

Koşeliov, un ostaş arătos, aşezat, de obîrşie din Siberia, răspunse rîzînd :

— Înălţimea voastră, am strănutat spre domnul ştabs-căpitan.

— Cum, adică, ai strănutat ?

— Domnul ştabs-căpitan m-a chemat şi cînd m-am apropiat de dumnealui mi-a venit să strănut şi l-am cam împroşcat, iar dumnealui m-a pedepsit să stau zece ceasuri cu arma pe umăr.

— Ia te uită ! Zi, ţi s-a-ncreţit nasul de faţă cu superiorul şi ai scăpat un strănut ? Şi mie, frate, mi se-ncreţeşte deseori nasul în faţa superiorilor, dar mă feresc să nu bage de seamă ; te sfătuiesc să faci şi tu pe viitor la fel. Trap la cazarmă !

— Mulţumesc, înălţimea voastră ! se bucură soldatul, luîndu-şi arma de pe umărul amorţit.

— Şi tu de ce stai aici ? îl întrebă Boreiko pe următorul.

— Nu m-am uitat frumos la domnul ştabs-căpitan, înălţimea voastră, iar dumnealui s-a burzuluit şi mi-a strigat : marş, nerodule, opt ore cu arma pe umăr !

— Dar cum te-ai uitat la el ?

— Cum să mă uit, înălţimea voastră ? În chip obişnuit.

— Adică tu nu ştii că după regulament eşti dator „să fulgeri din ochi în faţa superiorului“ ? Iar tu de colo : „în chip obişnuit !“ Altădată, cînd îl zăreşti pe domnul ştabs-căpitan, să nu te mulţumeşti să-l fulgeri din ochi, ba chiar să-l trăsneşti ! Ai înţeles ? Hai, trap !

Soldaţii se înveseliră de-a binelea, aşteptîndu-şi rîndul.

— Dar tu ? întrebă Boreiko pe al treilea.

— M-am dus la privată fără centiron şi m-a văzut domnul ştabs-căpitan.

— De ce umbli şleampăt ?

— Păi, înălţimea voastră, la privată tot trebuie să-şi scoată omu' centironu'.

— Bine, dar acolo trebuie să-ţi dai jos şi nădragii ; ei, şi pentru asta ai să te duci la privată cu dosul gol ? Vai de capul tău de tontălău ! îl dojeni porucikul, în hohotele de rîs ale celorlalţi ostaşi.

— Cu toţii direcţia cazarmă, fuga marş ! ordonă el.

Soldaţii o luară la goană spre cazarmă, hîrjonindu-se.

— Să ştii că o să se supere Cij pe dumneata, îl preveni Zvonariov.

— Puţin îmi pasă.

— Doar asta îi scade prestigiul în faţa soldaţilor.

— De mult nu mai are nici un prestigiu. Şi l-a scăzut el singur

prin laşitatea şi pedepsele lui stupide. Ostaşul, frate, ne scrutează mai adînc decît ne privim noi unul pe altul.

La cancelarie Boreiko îi ceru lui Pahomov registrul artelnicului, în care se treceau toate cheltuielile cu aprovizionarea.

— Şi acum, Pafnutici, îl întrebă el pe furierul şef, după ce frunzări condica : ia spune drept, cît ai furat ?

— Păi, se poate, înălţimea voastră ? răspunse Pahomov, indignat. Asta e treaba noastră ? !

— Bun ; să te văd.

Zvonariov începu să citească capitolele cheltuielilor, după registru. Boreiko verifica facturile corespunzătoare.

După ce sfîrşi verificarea, porucikul începu să smulgă cu grijă unele facturi din teancul de acte cusute la un loc.

— Înălţimea voastră, ce faceţi ? se sperie furierul.

— Iacătă, scot nişte facturi plăsmuite, mormăi Boreiko. Ia scrie, Serioja : în urma verificării s-au descoperit facturi false pentru suma de... o clipă, să socotesc cu abacul... ruble şaptezeci şi şase, copeici douăzeci.

— Cum false ? exclamă deznădăjduit Pahomov.

— Asta ce e ?... „S-au cumpărat de zece ruble foi de dafin şi piper“... Semnătura e chinezească, un fel de Vîn-hu-ci, ori Sîh-ci-li. Păi, cu atîtea parale poţi să iei foi de dafin pentru tot anul. Şi iacătă că peste cinci zile dau iar peste nişte foi de dafin de-o rublă. După tine, compania se hrăneşte numai cu foi de dafin, da ? Dar aici : „Ciumiză [1], 12 ruble“. Cu banii ăştia poţi cumpăra trei care, şi aici scrie numai trei puduri. Pahomov, pentru coţcăriile astea ai să fii dat în judecată ! îl ameninţă Boreiko.

— Înălţimea voastră, eu sînt un om neînsemnat, bolborosea furierul : cum mi-a ordonat domnul ştabs-căpitan, aşa am făcut.

— Şi cît v-a dat ştabs-căpitanul, ţie şi artelnicului pentru treaba asta ?

— E zgîrcit, înălţimea voastră ; ne-a dat doar cîte o hîrtie de trei ruble.

— Of ! Ce să-i faci, Pafnutici, acum ai să înfunzi puşcăria pentru un fleac de trei ruble. Te credeam mai isteţ, dar văd că eşti prostovan de tot.

— Noi nu sîntem de capul nostru ; facem aşa cum ni se ordonă.

— De făcut să faci, dar cu cap, cu capul tău, să-ţi dai şi tu seamă ce e bine şi ce nu. Ia dă-mi şi celelalte registre. În astea cîte facturi plăsmuite sînt ?

De data aceasta furierul, speriat, indică el însuşi facturile false. Într-un ceas, verificarea fu terminată.

---

[1] Mei chinezesc, hrană de bază a oamenilor nevoiaşi din China veche (n. t.).

— Deci am descoperit facturi false pentru suma totală de trei sute de ruble şi ceva. Scrie-ţi declaraţia, Pafnutici şi de acum încolo aşteaptă judecata.

— Martor mi-e dumnezeu, nu sînt vinovat. Domnul ştabs-căpitan şi domnul feldwebel îmi tot ordonau : „scrie, şi scrie", se milogea furierul.

Cînd Boreiko şi Zvonariov îi prezentară lui Jukovski procesul verbal dresat de ei, acesta sări în sus, îngrozit :

— Boris Dmitrievici, ce ai făcut ? De ce ai întocmit un asemenea act ? Mai bine îmi raportai verbal toată dandanaua. Acum o să se ducă buhul la toate unităţile de artilerie că la noi în companie se fură. N-o să ne spălăm obrazul de ruşine. Şi, pe deasupra, o să ne alegem cu neplăceri din partea generalului.

— În schimb, scăpăm de hoţi. Cij trebuie scos de la aprovizionare, artelnicul înlocuit.

— Şi cu banii cum rămîne ?

— O să-i plătească Cij.

— Dar dacă nu ?...

— Plăteşte. O să i se reţină din soldă. E de ajuns să raportaţi la comandament.

— Tocmai asta nu vreau, se împotrivi Jukovski. Şi apoi, trebuie să stau de vorbă şi cu Cij, să dea explicaţii.

— Spune-i imediat ştabs-căpitanului Cij să vină încoace ! strigă Boreiko plantonului.

Cînd Cij sosi, i se dădu să citească concluziile comisiunii de verificare. Se înroşi de emoţie şi bîlbîi indignat :

— Ia te uită ce ticălos e Pahomov : m-a tras pe sfoară, mi-a furat de sub nas ! Să fie imediat dat în judecată pentru falsuri şi furt.

— Pahomov a declarat în faţa mea şi a praporşcikului că a făcut falsul din ordinul dumneavoastră şi că dumneavoastră l-aţi plătit pe el şi pe artelnic, obiectă Boreiko răspicat, privindu-l ţintă în ochi pe Cij.

— Porucikule, uiţi cu cine stai de vorbă ; asta e o insultă pentru mine ; rezultă că mi-am însuşit banii, nu ?

— Rezultă că i-aţi furat. Nikolai Vasilievici, dispuneţi să fie chemaţi Pahomov şi artelnicul, ceru Boreiko.

— Cum, vrei să mă expui la o confruntare cu nişte grade inferioare ? strigă Cij, repezindu-se. Asta se cheamă atentat la disciplină, surparea temeliilor armatei ruse, ştii ? Plec. Nu sînt dispus să mai stau de vorbă în această chestiune ! şi Cij dădu să iasă din odaie.

— Stop ! îi bară drumul Boreiko. Vrei ca Nikolai Vasilievici să acopere gologanii lipsă în locul dumitale ?

— Dar ce amestec am eu aici ? Pahomov şi artelnicul s-au ţinut de potlogării, şi acum să răspund eu pentru ei ? protestă ştabs-căpitanul.

— Bine Alexandr Alexandrovici, dar, după lege, pentru gestiunea sumelor de la aprovizionare, eşti răspunzător dumneata, nu furierul şi nici artelnicul, explică Jukovski.

— Dar şi dumneata, în calitate de comandant de companie ! Dacă e vorba de aşa ceva, o să plătim în părţi egale, se încăpăţînă Cij.

— Ia uite ce poamă e ! comentă Boreiko, neclintindu-se dintre Cij şi uşă. A furat, şi acum vrea să pună pe alţii să plătească.

Cu pumnii strînşi, Cij făcu o mişcare, ca pentru a se repezi la porucik.

— Domol, domol, puiule, mîrîi ameninţător Boreiko, prinzînd mişcarea.

Fricos, ştabs-căpitanul se îndepărtă de uşă.

— Ei, cum rămîne cu banii ? insistă Jukovski.

— Plătesc totul, numai spuneţi-i acestui bădăran să mă lase să ies, strigă Cij, turbînd de furie.

— O mică declaraţie, domnule ştabs-căpitan ! îl rugă Boreiko cu o politeţă batjocoritoare.

Cij scrise la iuţeală declaraţia cerută şi i-o întinse lui Jukovski.

Boreiko se îndepărtă de uşă şi în aceeaşi clipă Cij o zbughi afară.

— Mi-ai făcut-o, Boris Dmitrievici ! îl dojeni Jukovski pe Boreiko, clătinînd din cap.

— Nu-i nimic, noi să fim sănătoşi, zîmbi porucikul. Uneori prinde bine să-l pui la locul lui pe un potlogar care întrece măsura.

— Şi eu ce să fac acum ? întrebă Jukovski, îngîndurat.

— Luaţi banii de la Cij ; înlocuiţi artelnicul şi bucătarul, şi cu asta, basta.

— Trebuie daţi în judecată.

— Nu face. Cij aruncă toată vina pe ei şi iese basma curată. Le-am pisat fălcile şi le-ajunge. Nu-mi plac judecăţile şi procesele. Numai pierdere de vreme.

— Poate că e soluţia cea mai bună, consimţi căpitanul. Numai că Nazarenko ar putea să iasă la raport împotriva dumitale, şi atunci iar începe dandanaua.

— Ba n-o să iasă deloc, o să-i fie frică. Doar a fost prins şi el cu mîţa-n sac la verificarea sumelor de la aprovizionare.

Capitolul V

Zvonariov primi ordin să se prezinte la Comandamentul Artileriei pentru a lucra la transformarea afetelor de la tunurile de 10 ţoli, în vederea adaptării lor la tragerea cu pulbere fără fum.

Spera să nu lipsească mult ; totuşi, se despărţea cam trist de bateria cu care se şi obişnuise.

Sosi la comandament şi se prezentă la Gobiato, care îl primi cu obişnuita lui amabilitate :

— Ai să stai la mine. O să dau ordin îndată să fie duse la mine bagajele dumitale. După aceea o să vizităm atelierele ; nu sînt departe, propuse Gobiato.

Atelierele erau de fapt un mic şantier de reparaţii situat la poalele colinei Zolotaia, ceea ce le făcea invizibile dinspre mare. Secţiile şantierului erau răspîndite pe o suprafaţă destul de întinsă.

În total, în ateliere lucrau aproape trei sute de oameni, soldaţi şi salariaţi.

Gobiato şi Zvonariov vizitară secţia mecanică. În dosul ei zăriră răspîndite, ici colo, cinci afete de tunuri de 10 ţoli.

— Demontează suporturile şi întăreşte-le cu cîte trei foi de tablă de oţel ; pe urmă le nituieşti din nou ; schimbă articulaţiile suporturilor, potrivit cu calculele noastre, şi înlocuieşte sectoarele dispozitivelor de ochire în adîncime cu altele, mai mari, pentru unghiuri de tragere mai mari. Asta-i tot ce ai de făcut. Sper să isprăveşti treaba într-o săptămînă ; ca ajutor îţi dau pe şeful atelierului de forje, maistrul subofiţer Jmurin. Uite-l că tocmai vine ; să vă fac cunoştinţă.

Jmurin era un tînăr blond, de vreo 25 ani, nu prea înalt ; purta ochelari *pince-nez* cu şiret.

— Începeţi lucrul chiar mîine dimineaţă. Acum, hai înapoi la comandament că ne aşteaptă Belîi.

Generalul puse întrebări amănunţite cu privire la stadiul lucrărilor încredinţate lui Zvonariov şi-l rugă să le urgenteze.

— După calculele lui Nikolai Andreevici, bătaia maximă a tunurilor de 10 ţoli va creşte de la nouă şi jumătate pînă la treisprezece verste şi jumătate, adică foarte simţitor ; aceasta ne va da posibilitatea să-i lăsăm pe japonezi să se apropie şi să deschidem focul asupra lor pe neaşteptate.

— Mă tem, excelenţă, că, o dată cu creşterea bătăii, împrăştierea proiectilelor va creşte şi ea, ducînd la scăderea preciziei tirului, observă Gobiato.

— Măcar să-i speriem pe japonezi şi tot va fi ceva. Pe scurt, daţi zor cu transformarea afetelor.

După consfătuire, generalul, ca de obicei, îi invită pe cei doi ofiţeri să ia masa la el.

Cînd îl zări pe Zvonariov, Varia îşi lăsă lucrul de mînă şi-i ieşi înainte.

— Ei, ce s-aude cu Şurka Nazarenko ? Vine şi ea la cursurile de surori de caritate ? întrebă ea.

— Ea ar veni bucuroasă, dar nu prea crede că-i dau voie părinţii.

— Eu l-am convins pe tata ; o să trimită cîte o invitaţie tuturor soţiilor şi fetelor de militari, să se înscrie la cursuri. Am să-i trimit neapărat şi tatălui ei una ; cred că atunci n-o să se mai împotrivească.

După masă, Varia îl pofti pe Zvonariov să-i vadă gospodăria.

— La noi, la ţară, am învăţat să mă gospodăresc ; nu-mi place oraşul, prefer viaţa rustică. De fapt, nici n-am vrut să mă duc la pension, însă m-au silit tata şi mama. Am să termin cursurile de moaşă şi, după aceea, am să mă stabilesc pentru toată viaţa la fermă, să cresc găini şi viţei, spuse Varia zîmbind.

După crescătoria de păsări, bine populată, îi arătă staulul cu trei vaci şi mai mulţi viţei.

— Asta-i Kubanka mea, spuse fata, arătîndu-şi iapa de călărie. Ştii să călăreşti ?

— Puţin.

— Minunat ! O să călărim împreună. Tot stă degeaba Don, calul tatei, şi se îngraşă de atîta trîndăvie. Mergem chiar mîine la Şuşun, un sat chinezesc la vreo zece verste de aici.

După ce vizitară toată gospodăria, intrară şi în livadă.

Un pui de chinez, de vreo trei-patru ani, veni în goană spre Varia. Plin de bucurie, se repezi la ea, o îmbrăţişă şi, îngustîndu-şi şiret ochişorii negri, piezişi, îi vîrî mîna în buzunar, găsi acolo o caramelă şi cu o nespusă plăcere şi-o vîrî în gură.

— E finul meu, Vanea. Te rog să-l iubeşti şi să fii bun cu el. E un băieţel adorabil ! îl prezentă Varia şi-l sărută pe obrajii oacheşi, rumeni.

— Ei, Varia, ţi-a sosit vremea să te măriţi ! zîmbi Zvonariov.

Fata se îmbujoră.

— Fleacuri. Află că n-am să mă mărit niciodată.

— E un cîntec vechi, dar nu-i poţi da crezare, spuse zîmbind din nou Zvonariov.

În dreptul scării, îşi luă rămas bun de la Varia şi se duse la Comandamentul brigăzii.

Acolo nu mai găsi pe nimeni, în afară de cîţiva furieri. Cînd îl zări, furierul Sevastianov, vechea sa cunoştinţă, veni la el şi-l întrebă dacă i-ar putea fi de folos cu ceva.

— Îl căutam pe Gobiato. Nu ştiu unde a dispărut, spuse praporşcikul.

— Pe dumnealui nu-l prinzi cu una, cu două : veşnic are treburi, nu stă locului o clipă.

Zvonariov îi ceru adresa lui Gobiato, la care, între timp, îi fuseseră duse lucrurile. Furierul se oferi să-l conducă.

— E cum se cade, are grijă de oameni, îl informă Sevastianov în drum. Atîta doar că nu prea stă în ateliere. Acolo, cînd lipseşte, taie şi spînzură ajutorul dumnealui, funcţionarul Kozlov ; ştiţi, un om ursuz, cu o bărbuţă neagră. Ei, acesta e cîinos rău. În lipsa căpitanului, sare la oameni şi-i stîlceşte în bătăi. Unii ostaşi stau la el cîte douăzeci de ore în şir, cu raniţa în spinare.

— Şi Gobiato ce păzeşte ?

— Dumnealui e un om cam ciudat : nici nu vede ce se petrece în jur ; stă tot timpul dus pe gînduri. Ei, iată şi locuinţa dumneavoastră, adăugă furierul, arătînd casa.

Zvonariov îşi găsi lucrurile deja aranjate prin cameră. Ordonanţa lui Gobiato, un ostaş vioi de prin părţile Vladimirului, îi arătă la repezeală toată casa, după care îl pofti să ia masa, dar praporşcikul refuză.

— Cam cînd se întoarce căpitanul ? întrebă el.

— Niciodată nu întîrzie peste zece seara ; la unsprezece se culcă, la şapte şi jumătate se scoală, iar la opt fix pleacă la slujbă, nu-şi iese din program.

Cercetînd locuinţa, atenţia lui Zvonariov fu atrasă de două dulapuri mari, pline de cărţi. Cele mai multe volume erau lucrări de specialitate : artilerie şi geniu, precum şi numeroase tratate tehnice. Literatura era reprezentată prin Jules Verne şi Conan Doyle ; reviste — de loc.

În tot timpul şederii sale pe Elektriceski Utios, Zvonariov nu văzuse alte ziare şi reviste, în afară de vreo două-trei numere din „Invalid“ şi o revistă scoasă la Port-Arthur, iar o dată, cu totul întîmplător, îi căzuse în mînă şi un număr din ziarul local „Novîi Krai“, pe care ofiţerii nu-l citeau aproape de loc, poreclindu-l „Limba rea a Port-Arthurului“.

Sosirea lui Gobiato îi abătu atenţia de la cărţi.

— Ei, te-ai aranjat ? Foarte bine. Mîine dimineaţă îi dai drumul. Ce impresie ţi-a făcut Varia Belaia ? E foarte simpatică ; parcă nici n-ar fi fată de general. N-ai face rău să te însori cu ea,

dacă eşti necăsătorit. Tatăl ei e un om cu situaţie şi fata are zestre — e o partidă bună.

— De ce nu vă încercaţi dumneavoastră norocul ?

— Sînt însurat, drăguţule ; am şi doi copii. Soţia mea a plecat după primul bombardament : nu voia să pună în pericol viaţa copiilor.

Vorbiră încă vreo jumătate de ceas multe şi mărunte şi apoi se retraseră amîndoi în odăile lor. Zvonariov se dezbrăcă cu o nespusă plăcere şi, fără grija vreunei alarme nocturne ca pe Utios, adormi tun.

A doua zi de dimineaţă, cînd intră în ateliere, echipa de soldaţi meseriaşi, care-i fusese pusă la dispoziţie, se şi afla la locul ei. Jmurin le fixa norma zilnică : fiecare avea să taie cîte douăzeci de nituri. Pe Zvonariov îl întîmpină cu răceală, făţiş indispus de numirea lui la conducerea lucrărilor, şi încercă să-i dea îndrumări, arătîndu-i ce şi cum trebuia să facă.

— Mulţumesc, mă descurc şi singur, îl întrerupse Zvonariov. Subofiţerul plecă ofensat.

Zvonariov adună oamenii, le spuse să se aşeze lîngă el, pe afete, şi începu să-i lămurească în ce consta lucrarea şi ce rost avea, arătîndu-le însemnătatea modificării grabnice a afetelor pentru apărarea fortăreţei.

Oamenii îl ascultau cu luare aminte.

— S-a înţeles ce trebuie să facem şi în ce scop ? întrebă Zvonariov.

— Da, să trăiţi ! O să chibzuim cît mai bine treaba asta, ca să-i scărmănăm cît mai repede pe japonezi, răspunseră ostaşii.

Unul dintre ei, şaten, înalt şi zvelt, care nu părea rus, îl privea cu atenţie pe Zvonariov. Observînd acest lucru, praporşcikul îl întrebă dacă doreşte ceva.

— Vă cunosc, înălţimea voastră, răspunse omul. În 1900, cînd eraţi încă student, aţi fost la noi la Varşovia, la uzina *Lilpop*. Eu v-am învăţat să lucraţi la maşina radială de perforat şi la raboteză.

— A, dumneata eşti Iuzek Bratowski ! exclamă Zvonariov bucuros. Nu mi-ar fi trecut prin cap c-o să ne vedem tocmai aici ! Cum ai ajuns la Arthur ?

— Am fost mobilizat la artileria de fortificaţii din Varşovia şi de acolo m-au trimis încoace. Am sosit de curînd cu batalionul trei.

Această întîlnire îl bucură mult pe Zvonariov.

— E prima oară cînd ni se lămureşte scopul unei lucrări ; de obicei ţi se dă norma ca o corvoadă de puşcăriaş : execuţi, şi basta ! Restul, cum şi de ce, nu-i de capul tău. Iar dacă n-o îndeplineşti, stai mult şi bine cu raniţa în spinare, completă Bratowski.

Treaba merse strună, în ritm viu. Pînă la prînz se execută mai bine de jumătate din norma zilei întregi. Înainte de masă, cînd Jmurin, călcîndu-şi pe inimă, veni totuşi să vadă cum merge lucrarea la Zvonariov, voi să mărească norma, mai dînd încă zece nuturi de scos, Zvonariov îl rugă din nou să nu se amestece.

Vrînd, nevrînd, Jmurin se supuse.

— Să ştiţi că ne-am găsit beleaua cu el, spuse Bratowski. O să-şi verse tot focul pe noi !

— Nu-i nimic : dacă se leagă de voi, să-mi raportaţi. Vorbesc cu Gobiato şi-l potolim noi.

— Pe deasupra o să aveţi de furcă şi cu Koziol [1] : el e mare şi tare în secţie.

Într-adevăr, în mai puţin de o jumătate de ceas, Kozlov, un funcţionar înalt, morocănos, cam de patruzeci de ani, veni la locul lucrărilor, însoţit de Jmurin.

— De ce vă amestecaţi în dispoziţiile lui Jmurin ? întrebă tehnicianul pe un ton provocător.

— Dar el de ce se amestecă în lucrările mele ? Cine l-a îndreptăţit să-mi dea mie directive ?

— Sînt ajutorul şefului de atelier ; vă rog să-mi răspundeţi la întrebare.

— Dumneata nu eşti superiorul meu. Te rog să te retragi numaidecît. Ne împiedici de la lucru.

Urmă un schimb de vorbe aprinse.

În cele din urmă, Kozlov şi Jmurin plecară. Lucrătorii izbucniră gălăgioşi :

— Aşa-i trebuie, că prea se umflă în pene.

— Bine zice vorba noastră din bătrîni : „Boierii se bat şi ţăranii se aleg cu cucuiele“, spuse un lucrător.

Înainte de a pleca, Zvonariov trecu pe la cancelaria atelierelor, unde îl găsi pe Gobiato. Kozlov şi Jmurin îl reclamau acestuia, făcîndu-l vinovat că primejduieşte disciplina, că e grosolan şi înfumurat.

Gobiato îi asculta în tăcere, clătinînd uşor din cap.

— Inculpat, ce ai de zis în apărarea dumitale ? îl întrebă el glumeţ pe praporşcik.

Zvonariov relată cele întîmplate pe acelaşi ton glumeţ.

— Asta-i tot ce am de spus în apărarea mea, domnule judecător, încheie el.

Zîmbind, Gobiato se întoarse spre un furier :

— Scrie un ordin pe ateliere : „Lucrările de modificare a afetelor vor fi executate sub conducerea praporşcikului Zvonariov.

---

[1] Joc de cuvinte — Kozlov poreclit *Koziol (Ţapul)* (n. t.).

Tehnicianul Kozlov şi subofiţerul Jmurin nu au dreptul să se amestece în aceste lucrări. Începînd de mîine, tehnicianul Kozlov este mutat ca şef de atelier la tîmplărie." Atît. E limpede, domnilor ?

— Am să mă plîng generalului... începu Kozlov.

— Modifică ordinul : „Tehnicianul Kozlov este pus la dispoziţia Comandamentului Artileriei", adăugă Gobiato, răspicat. Nu te mai reţin, urmă el, întorcîndu-se către tehnician. Dumneata, Serghei Vladimirovici, te rog să rămîi. De mult vream să scap de Kozlov, dar n-am avut prilejul. Atîta timp cît stai aici, te rog să-mi fii ajutor şi locţiitor. Poate că te vei hotărî să te muţi definitiv la noi ; mie n-o să-mi facă decît plăcere. Deocamdată, înainte de masă, hai să facem o plimbare pe „Etajeră" : priveşte ce zi minunată.

Pe „Etajeră" se plimba o mulţime de lume. Cu greu găsiră o bancă neocupată ; Gobiato şi Zvonariov se aşezară în sfîrşit să privească în tihnă oamenii şi escadra din radă. Navele scoteau un fum gros, ca în preajma plecării într-o misiune îndepărtată ; în schimb, bărcile încărcate cu matrozi şi ofiţeri, care se îndepărtau de bordul navelor, dovedeau cu totul altceva.

— Bine trăiesc marinarii ăştia, spuse Gobiato cu invidie. Stau în spatele nostru, trîndăvesc, petrec şi primesc solde mai bune ca noi. Au bani de aruncat prin toate localurile, spre invidia celor din trupele terestre. Asta creează o atmosferă nesănătoasă de duşmănie între armată şi marină. Iar Stessel o speculează în intrigile lui contra flotei. Uite-l pe căpitanul de rangul doi, Essen, comandantul crucişătorului *Novik :* iese în larg cu nava sa aproape în fiecare zi.

Vorbind astfel, Gobiato arătă un ofiţer de marină care se apropia de ei.

Cînd ajunse în dreptul lor, se sculară amîndoi şi-l salutară.

— Să trăieşti, căpitane, răspunse la salut Essen, adresîndu-se lui Gobiato. Nu te-am mai văzut de mult. Îmi daţi voie să stau şi eu ?

— Poftiţi, Nikolai Ottovici, răspunse amabil Gobiato, şi-l prezentă pe Zvonariov.

— Din ce baterie sînteţi ? întrebă marinarul.

— De pe Elektriceski Utios.

Essen se uită atent la praporşcik.

— E cea mai destoinică dintre toate. Adeseori îi urmăresc cu plăcere tirul. Le daţi mult de furcă japonezilor. Se vede buna organizare şi conducerea pricepută a tirului. Cine e comandant ?

— Căpitanul Jukovski.

— Nu-l cunosc.

— Pe porucikul Boreiko, voinicul, îl cunoaşteţi, Nikolai Ottovici ?

— Cum să nu ! Se ţine de beţii cu Dukelski al nostru. Seamănă ca două picături de apă — o pereche de cheflii. Totuşi, sînt băieţi de ispravă. Eu am adunat întotdeauna la mine, pe *Novik*, cît mai mulţi din aceştia. Botsmanul meu, Kaşcenko, îmi caută prin taverne matrozii cei mai zurbagii. Mulţi comandanţi de nave sînt tare bucuroşi să scape de asemenea matrozi, dar la mine muncesc ca nişte diavoli. Matrozul nostru e în stare să facă minuni ; doar trebuie să ştii cum să-l iei : să nu fii cusurgiu, să nu te legi de el pentru orice fleac, dar nici să-l cruţi, cînd e cazul. La mine, cei mai mari cheflii, în aparenţă cu neputinţă de îndreptat, cîştigă iute şi decoraţii, şi galoane. Cu ofiţerii stăm mai prost.

Zvonariov îl asculta cu interes pe comandantul faimosului crucişător *Novik*, care cu nava lui uşoară şi rapidă se aventurase în larg de multe ori, atacînd aproape întreaga escadră japoneză.

Trecînd pe lîngă ei, marinarii îl salutau respectuos pe Essen. Soimanov, care se apropia cu alţi cîţiva micimani, se desprinse dintre ei, se apropie, salută şi-i ceru stăruitor lui Essen să-l primească pe *Novik*.

— N-are să se opună Viren ? întrebă căpitanul.

— Îl cunoaşteţi : nici el, nici altul. Nu ne lasă să facem treabă ca lumea pe *Baian*, dar nici să plecăm nu ne dă voie. Am auzit că soseşte în curînd amiralul Makarov. Am să încerc să ies la raport la domnia-sa. Deşi e amiral, se zice că-i place să navigheze pe crucişătoare uşoare şi pe torpiloare.

— E cel din Kronstadt, vestitul inventator, constructorul lui *Ermak* ? Ştiaţi că e fiu de matroz ? interveni Gobiato.

— Da ! A început serviciul ca mus şi a ajuns pînă la gradul de vice-amiral. În zilele noastre aşa ceva nu e tocmai uşor dacă n-ai neamuri. Şi apoi, nu e prea agreat de unii, din pricina firii lui independente şi tăioase. Probabil că au fost bucuroşi să scape de el, trimiţîndu-l încoace. În schimb noi fără îndoială că nu vom avea decît de cîştigat cînd Makarov va lua comanda în locul ramolitului de Stark.

— Ar trebui să organizăm mai bine legăturile cu flota, spuse Zvonariov.

— M-ar bucura să vă văd pe amîndoi, pe dumneata şi pe căpitanul Gobiato. la mine, pe *Novik*. Poate daţi o raită cu noi în larg ! Îi fugărim pe japonezi şi vă arătăm tehnica tragerilor noastre, propuse Essen.

Cei doi artilerişti îi mulţumiră pentru amabilitate şi-l invitară să ia masa cu ei, la restaurantul „Saratov“ din apropiere.

Restaurantul gemea de lume. Cei mai mulţi dintre clienţi erau militari. Petrecăreţii nocturni încă nu se iviseră. Găsiră cu greu două măsuţe libere. Peste puţin, intră în salon porucikul de tiraliori Stah Endjeevski. Obosit, plin de praf, era vădit că venea direct de la instrucţie. Negăsind nici un loc liber, se apropie de Soimanov şi de Gobiato, pe care îi cunoştea. Salută şi le ceru voie să ia loc la măsuţa lor.

— Cu plăcere, rosti amabil Essen, ca cel mai mare în grad de la masă.

— De unde vii aşa de obosit ? îl întrebă Soimanov.

— De la poligon. Abia acum, cînd a izbucnit războiul, ne-am apucat să învăţăm soldaţii să tragă ca lumea. În timp de pace n-aveam grijă decît de parăzi şi de muştruluială ! În patru ani de stagiu militar, un ostaş avea alocate patruzeci de cartuşe de manevră ! În schimb, îl învăţam zi şi noapte cum să strige „ura" şi să salute superiorii, se plîngea Endjeevski. Chiar şi acum sînt învăţaţi să dea atacul la baionetă, în formaţii strînse ; nu se cunoaşte rostul lanţului de trăgători ; nici unul dintre ofiţeri n-a fost instruit în acest scop, iar în ostaşi n-a fost dezvoltată iniţiativa şi habar n-au ce trebuie să facă în formaţia de trăgători. Eu însă fac instrucţie cu plotonul de cercetaşi numai în trăgători, cît e ziua de lungă.

— Cine e comandantul vostru ? întrebă Gobiato.

— Grăsunul Saviţki : prost nu pare, dar e un ticălos şi un laş. În schimb, generalul Fok îl ţine în mare cinste, nu mai poate după el. Într-un cuvînt, stăm prost cu pregătirea de luptă. Voi, artileriştii, staţi mai bine : ştiţi să trageţi ; ba, uneori, chiar nimeriţi, încheie Endjeevski cu o glumă maliţioasă.

— Degeaba eşti ironic, porucikule, interveni Essen. Uite, ai înaintea dumitale un caz concret de tir precis : praporşcikul a fost în stare să avarieze noaptea, pe întuneric, un mic torpilor, şi asta de la distanţă de douăzeci de cabluri. Mi se pare că nu e rău de loc.

Publicul era tot mai numeros. Orchestra, care se ivise între timp, începuse un potpuriu de valsuri vesele.

Apariţia lui Dukelski stîrni îndată animaţie în toată sala.

— George, ia loc la noi ! îi strigă Essen.

Locotenentul nu se lăsă rugat.

— Ce mai e nou ? îl întrebă Essen, răspunzîndu-i la salut.

— Makarov e aşteptat să sosească într-o săptămînă cel mult. Azi s-a primit de la el o telegramă : a şi ajuns la Omsk. Babacu a început să-şi facă bagajele şi se pregăteşte să coboare pavilionul. Molas, şeful de stat-major al flotei, e nervos ; se teme că Makarov o să-şi ia un alt ajutor, începu Dukelski să înşire noutăţile. — Alt-

ceva ? Da : Vitgheft, cocoţat ca şef al secţiei navale din statul-major al guvernatorului, trîndăveşte ca şi pînă acum, se îmbuibă şi i se scurg ochii după fetele pe care le agaţă fiul lui. Grigorovici îşi ghiceşte în cafea ca să ştie ce are să-i aducă sosirea lui Makarov : vulturii de amiral, ori scoaterea la pensie, pentru acţiunea „glorioasă“ din 26 ianuarie. Iar Şensnovici nu izbuteşte de loc să-şi despotmolească *Retvizanul*. Mi se pare, domnilor, că v-am pus la curent cu toate.

— Ascuţită limbă mai ai, Gheorghi Vladimirovici, zîmbi Essen. Ei bine, ia spune, dar Essen ce visează ?

— Visează că, în sfîrşit, i se va da voie să se bată cu japonezii, aşa cum trebuie, nu de departe, ancorat şi sub protecţia bateriilor de coastă.

— Ai ghicit ! Sper că o dată cu sosirea lui Makarov, staţionarea escadrei în port va lua sfîrşit. Am lîncezit destul.

După ce prînziră, băură cîte o cupă de şampanie pentru cea mai strînsă colaborare între armată şi marină şi apoi plecară fiecare la treburile sale : marinarii spre nave, Gobiato acasă, în timp ce Endjeevski şi Zvonariov se duceau în oraş după cumpărături.

În magazinul „Kunst & Albers“ se întîlniră cu o doamnă de vreo 40 de ani, însoţită de două fetişcane. Pe cea mai înăltuţă, şatenă, rumenă, cu ochi căprui scăpărînd provocător, o chema Leolia ; cealaltă, blondă, micuţă, cam firavă, cu ochi albaştri, visători, se numea Olia. Toate trei îl salutară prietenoase pe Endjeevski.

— Ce s-a întîmplat, Stah, de nu te mai vede lumea ? Unde ai dispărut ? Iar ai stat la arestul comenduirii ? îl asaltară fetele.

— Îmi învăţ soldaţii cum să se bată la război.

— Dar pînă acum ce ai făcut ?

— Îi învăţam să mărşăluiască.

— Eşti incorigibil, Stah, zîmbi doamna. Pentru limba asta ascuţită nu te suportă superiorii.

Endjeevski îl prezentă pe Zvonariov.

— Sînteţi artilerist ? Din brigada a patra ? întrebă Olia.

— Nu. De pe Elektriceski Utios.

— Ce spuneţi ?! De pe Elektriceski !

Toate trei îl priviră cu curiozitate.

— Se zice că acolo la dumneavoastră nu e tocmai linişte.

— Hm ! Uneori „arde“, într-adevăr.

Isprăvind cu cumpărăturile, Zvonariov şi Stah se oferiră să le conducă. Stah şi Leolia o luară înainte.

— Lasă-i să mai schimbe şi ei o vorbă dulce, spuse zîmbind Maria Petrovna. Olia suspină drept răspuns.

— Nu cumva şi ţie ţi-a furat Stah inima ? Mare pacoste cu fetele astea ale mele : se îndrăgostesc mereu de unul şi acelaşi cavaler şi-şi încurcă una alteia toate socotelile.

— Ba nu, nu sînt de loc îndrăgostită de Stah, deşi, n-am ce zice, e foarte drăguţ. Nu seamănă de loc a ofiţer.

— Am impresia că nu prea simpatizezi viteaza noastră ofiţerime, îşi dădu cu părerea Zvonariov.

— Pe mulţi din ei nici n-ai cum să-i simpatizezi. Grosolani, obraznici, inculţi, îşi bat soldaţii şi beau tot timpul. Mai mare ruşinea ! rosti Olia cu aprindere.

— Bineînţeles, domnule Zvonariov, cei de faţă sînt excluşi, interveni Maria Petrovna, grăbindu-se să atenueze asprele aprecieri ale Oliei. Nu te cunoaştem încă, dar sperăm că eşti o excepţie fericită ca şi Stah al nostru. Vă cunoaşteţi de mult ?

— De-abia azi am făcut cunoştinţă.

— Am şi ajuns acasă ! Se opriră în poarta unei grădini mari ; în fund se vedea o clădire cu un singur cat.

— Ce-i aici ? întrebă Zvonariov.

— E şcoala elementară *Puşkin*. Eu o conduc, iar Olia şi Leolia sînt institutoare, răspunse Maria Petrovna.

— Pentru copii ?

— Ziua învaţă copiii, iar seara şcoala e deschisă pentru adulţi. Cei mai mulţi, funcţionari mărunţi, urmează cursuri liceale ; printre ei sînt şi muncitori şi chiar cîţiva matrozi de la comandamentul militar al portului. Iată că vin şi porumbeii noştri, zîmbi ea, uitîndu-se la Leolia şi la Stah, care se apropiau.

Zvonariov şi Endjeevski îşi luară rămas bun.

— Cum e numele lor de familie ? întrebă Zvonariov, după ce se îndepărtară amîndoi de grădină.

— Pe directoare o cheamă Jeltova ; pe Leolia, Elena Feodorovna Lobina, iar pe Olia, Olga Semionovna Selenina. Leolia este logodnica mea. Ne-am fi cununat de mult, dar nu pot căpăta aprobarea de la regiment : cică o institutoare nu este o soţie demnă de un ofiţer ! Visul meu e să fac seminarul pedagogic. După ce-l termin, plecăm la ţară ca învăţători. Deocamdată însă sînt comandantul plotonului de cercetaşi din regimentul 14 tiraliori, spuse Stah cu un zîmbet acru. Eu o iau la dreapta ; cu bine, Serghei Vladimirovici. Nu te jena. Cînd ai timp, treci pe la şcoală. E drept, nu e casă mare ; în schimb, e primitoare şi veselă. Şi nu uita să duci cu dumneata cîte ceva de-ale gurii, ca să cruţi gazdele de o parte din cheltuială.

Despărţindu-se de Endjeevski, Zvonariov se îndreptă spre casă. Cotind la colţul unei străzi, era cît pe ce să dea peste o doamnă,

care de surprindere şi spaimă scăpă jos pachetele din mînă. Praporşcikul îşi ceru scuze, se grăbi să ridice lucrurile şi se oferi să le ducă pînă acasă.

— Sînteţi foarte amabil. De altfel nici nu stau departe. Mă îndatoraţi nespus. Am întîrziat prin magazine şi acum mi-e frică să merg singură. Din ce unitate faceţi parte ? întrebă doamna.

Zvonariov îi răspunse.

— A, sînteţi subaltern al lui Vasili Feodorovici Belîi ? În ce baterie ? Pe Elektriceski ? Soţul meu mi-a spus că este cea mai bravă baterie. A fost şi el acolo într-o zi, chiar la douăzeci şi şapte ianuarie. Îmi povestea cum au revărsat japonezii o ploaie de obuze peste Utios. *Anatole* avea chiar de gînd să-l propună pe comandant pentru decorare, însă i s-a părut că soldaţii sînt nedisciplinaţi. Dar să nu-ţi faci inimă rea : se vor mai da decoraţii şi de acum înainte, turuia doamna.

Intrigat, Zvonariov se întreba cine e doamna. Pe cît se putea distinge pe întuneric, nu era tocmai tînără, însă drăguţă, bine îmbrăcată şi făcea parte, pesemne, din elita Arthurului. Praporşcikul nu îndrăznea s-o întrebe şi îi asculta ciripitul în tăcere.

— Sînt adînc mişcată de amabilitatea dumitale, tinere. Te rog să ne vizitezi simplu, fără pretenţii, că nu ne arde de ceremonie în timp de război. Numele meu e Vera Alexeevna Stessel. Îţi arată casa orice soldat. Îşi luă rămas bun şi-i strînse mîna.

„Va să zică aceasta este doamna Stessel, despre care se spun atîtea !“ gîndi Zvonariov. „Hotărît, azi am avut parte de cunoştinţe noi de toate categoriile — printre marinari : Essen ; printre tiraliori : Stah ; pe urmă institutoarele şi, în fine, doamna Stessel“, îşi zise el, încheind bilanţul zilei.

Seara, cînd îi povesti lui Gobiato cum o cunoscuse pe Vera Alexeevna, acesta începuse să rîdă zgomotos :

— Ei, acum, dragă Serghei Vladimirovici, cariera ţi-e asigurată la Arthur. Să te bucuri de favoarea soţiei lui Stessel înseamnă cea mai bună protecţie din cîte sînt aici cu putinţă. Femeia nu e proastă, ba e chiar mult mai deşteaptă decît bărbatul ei ; ea-l ţine în hăţuri şi-l mînă cum vrea.

— Dar n-am ambiţia să fac carieră în armată.

— Totuşi, într-o zi, această cunoştinţă va putea să-ţi fie de folos. Are o memorie admirabilă, mai ales cînd e vorba de bărbaţi tineri.

A doua zi de dimineaţă, cînd Zvonariov şi Gobiato îşi făcură apariţia în atelier, soldaţii tocmai demontau cadrele de pe afet. Cu forţe unite, lucrul era spornic. Bratowski trecea de la un lucră-

tor la altul, arătîndu-le cum să reteze mai uşor şi mai iute niturile.

Jmurin nu mai îndrăznea să se amestece.

— Te pomeneşti că o să le demonteze azi pe toate, spuse Gobiato. Cum de muncesc cu atîta rîvnă ?

Pe faţa lui Bratowski flutură un zîmbet.

— Înălţimea voastră, acu ştim şi noi ce lucrăm şi pentru ce, aşa că ne interesează munca. Ieri, înălţimea sa ne-a vorbit şi ne-a lămurit cu de-amănuntul cum şi ce fel.

— Azi e sîmbătă ; la două după-amiază luaţi repaus. Isprăviţi pînă atunci ? întrebă Gobiato.

— Isprăvim pînă la prînz ; după ce mîncăm, ducem cadrele la forjă şi batem foile în nituri, răspunse Bratowski.

— Vă mulţumesc, băieţi, pentru hărnicia voastră, rosti Gobiato. Duminică o să fiţi învoiţi cu toţii în oraş.

— Înălţimea voastră, noi am zice să lucrăm şi mîine, ca să isprăvim totul mai repede.

— N-am nimic împotrivă ; după aceea, vă învoiesc pe două zile, le făgădui căpitanul. Lucrarea trebuie terminată cît mai repede cu putinţă. Văd că dumneata te pricepi cum să vorbeşti cu soldaţii. Din păcate, prea puţini de la noi ştiu cum să procedeze ; cei mai mulţi preferă să-i ia în pumni, zise Gobiato către Zvonariov, după ce se îndepărtară de soldaţi.

— Ei — şcoala lui Boreiko : e cheia tirului său atît de reuşit ; a ştiut să stîrnească interesul soldaţilor.

În cancelarie îi aştepta rotmistrul [1], comandant al detaşamentului de jandarmi din fortăreaţă, prinţul Mikeladze.

— Cu ce vă pot fi de folos ? îl întrebă Gobiato rece.

— Aş vrea să stau de vorbă între patru ochi cu dumneavoastră, multstimate Nikolai Andreevici, începu jandarmul dulceag.

Gobiato le spuse furierilor să părăsească încăperea. Mikeladze aruncă spre Zvonariov o privire semnificativă.

— Este ajutorul şi locţiitorul meu ; n-ai motiv să te fereşti de el, îi explică Gobiato.

— Dacă nu mă înşel, domnul Zvonariov a sosit de curînd la Arthur ; domnia sa nu este la curent cu starea de lucruri de aici şi pe urmă, să am iertare, domnia sa e şi civil, aflîndu-se doar întîmplător în cadrele armatei ; aşadar, mărturisesc că prezenţa domniei sale mă stînjeneşte oarecum.

---

[1] Gradul de *rotmistr*, în cavalerie şi jandarmerie, corespundea celui de căpitan din celelalte arme (n. t.).

— Văd că sînteţi perfect informat în ceea ce-l priveşte, rosti mirat Gobiato.

— Ce fel de jandarm aş fi, dacă n-aş cunoaşte bine ce este cu fiecare ofiţer sosit de curînd la Arthur ? Noi, jandarmii, sîntem datori să ştim totul : ce hram poartă fiecare, în ce ape se scaldă...

— Pot să mă retrag, spuse Zvonariov.

— Ba nu, te rog foarte mult să rămîi. Sper că prinţul nu va stărui.

Rotmistrul făcu o strîmbătură, dar cedă.

— Iată despre ce e vorba : la dumneavoastră în ateliere au apărut mai mulţi soldaţi noi ; printre ei se află şi unele elemente indezirabile. De pildă, Iosif Bratowski. Acesta a fost membru al unei organizaţii subversive la uzinele mecanice *Lilpop* din Varşovia. Numai lipsa unor dovezi categorice l-au scăpat de judecată. A fost transferat aici la cererea comandamentului jandarmeriei din gubernia Varşovia. Îndată ce a sosit, a fost pus sub observaţie de un agent al meu. Deşi pînă în prezent nu s-a semnalat nimic deosebit în ceea ce-l priveşte, trebuie urmărit cu atenţie.

— Eu, personal, n-am nimic de spus în defavoarea lui Bratowski : munceşte cu multă rîvnă şi are o purtare exemplară.

— Să am iertare, dar seara zăboveşte cu soldaţii la latrină, întrebîndu-i tot felul de lucruri : cine eşti şi din ce loc, unde ai mai lucrat ; evident că sondează terenul.

— Ei, prinţule, fricosul se sperie şi de umbra lui. Întotdeauna faci din ţînţar armăsar. Strănută un ostaş, şi dumneata eşti gata să crezi că zguduie sacrele temelii cu un hapciu ! îl ironiză Gobiato.

— E o vorbă : incendiul Moscovei s-a stîrnit de la o lumînărică de o copeică.

— Mai bine ţi-ai irosi energia combătînd spionajul. Pe lîngă japonezii travestiţi în chinezi, mai sînt în oraş şi alţi spioni, de alte naţionalităţi, şi, înainte de toţi, englezii şi americanii. Asta e pacostea cea mai mare. Sub paravanul unor firme comerciale, adună cu neruşinare informaţii importante din punct de vedere militar, spuse Gobiato indignat.

— Toţi supuşii englezi şi americani au fost expulzaţi din Kvantung.

— Ba chiar aseară i-am văzut cu ochii mei, pe stradă, pe Tomlinson şi pe Smith. Treburile lor nu merg de loc mai prost ca altădată, ba chiar sînt înfloritoare, stărui căpitanul.

— Au obţinut altă cetăţenie şi nu ne mai putem atinge de ei. În ceea ce-i priveşte pe chinezi, mărturisesc că şi asta e o problemă dificilă. Chinezii sînt toţi ca unul — mari coţcari — şi e greu s-o scoţi la capăt cu ei. N-ai cum să trimiţi printre ei agenţi ruşi,

fiindcă îi suspectează, iar printre ai lor, din păcate, încă nu ne-am format cadre de agenţi pe care să ne putem bizui. Cu ruşii e mult mai lesne. Iată, de pildă : aseară, domnul Zvonariov a fost observat în societatea unor persoane dintre cele mai puţin agreate în Arthur, în societatea directoarei şcolii *Puşkin* şi a institutoarelor. În spatele paravanului unei şcoli serale, aceste femei au organizat ceva foarte asemănător cu nişte cursuri de agitatori.

— Dar ce vă priveşte pe dumneavoastră, domnule rotmistru, cu cine şi unde îmi petrec timpul ? se revoltă Zvonariov.

— Pe noi, jandarmii, totul ne priveşte. Trebuie să ştim chiar şi cu ce fete vă culcaţi. Dumneata ai fost, de pildă, o dată sau de două ori, într-o societate, la *mademoiselle* Riva ? Vezi că şi asta o ştim ? Şi trebuie să-ţi spun că ai toată aprobarea noastră : e o ovreicuţă foarte nostimă, şi nu se amestecă în politică.

Tonul impertinent şi încrezut al rotmistrului îl revolta pe Zvonariov tot mai mult.

— Atunci, trebuie să ştiţi că aseară n-am fost singur în societatea directoarei...

— Cum să nu : împreună cu dumneata era porucikul Endjeevski, tot un soi de socialist şi el. Nu prea eşti de felicitat pentru asemenea cunoştinţe.

— Daţi-mi voie să-mi port singur de grijă în ceea ce priveşte relaţiile mele şi natura lor. În această privinţă, n-am nevoie de sfaturile dumneavoastră, i-o reteză Zvonariov.

— Ei, noi, jandarmii, nu sîntem supărăcioşi. Şi acum, am onoarea să vă salut. Sper că în curînd ne vom revedea într-o împrejurare mai agreabilă, spuse jandarmul şi strîngîndu-le mîinile părăsi biroul.

— Uimitor de antipatici sînt jandarmii ăştia ! Îşi vîră nasul în toate ! se revoltă Gobiato.

— După ce-ţi strînge mîna un jandarm simţi nevoia imperioasă să te speli imediat ! adăugă Zvonariov.

A doua zi, duminică dimineaţă, Gobiato primi de la Essen un bilet, prin care îl invita să vină împreună cu Zvonariov pe bordul crucişătorului *Novik*, care se pregătea să iasă în larg. Gobiato şi Zvonariov se îmbrăcară în grabă şi plecară împreună cu matrozul care adusese biletul.

În clipa cînd barca cu cei doi artilerişti acostă la navă, crucişătorul ridică ancora. La scară fură întîmpinaţi de ofiţerul de cart şi conduşi pe punte, la Essen.

Acesta îi salută amical şi le făcu cunoscut că patru torpiloare, în frunte cu crucişătorul *Novik*, porneau în larg cu misiunea de

a intercepta vase comerciale japoneze. După aceea, le prezentă pe ofiţerii săi.

Ajuns în larg, crucişătorul continuă drumul cu viteza de 20 noduri spre sud-vest, către capul Liaoteşan, extremitatea de sud a peninsulei Liaotung.

Zvonariov, care se afla pentru întîia oară pe o navă de război, privea cu un viu interes mişcările cumpănite şi spornice ale matrozilor. La început nu izbuti să descopere Elektriceski Utios, perfect contopit cu fondul colinelor din spatele lui ; doar postul telemetrului se zărea, ca o pată mai deschisă, trădînd amplasamentul bateriei.

„Ar trebui încadrată în parapet, ca să nu bată la ochi", îşi zise în gînd Zvonariov, privindu-şi bateria.

Fortificaţiile unei baterii de mortiere de 11 ţoli, aflate chiar pe creasta colinei Zolotaia, se profilau limpede pe fondul cerului. Acum praporşcikul înţelese de ce japonezii trăgeau atît de des tocmai asupra acelei baterii.

— Utiosul dumneavoastră este foarte bine camuflat, însă fumul gros al tunurilor îl trădează mereu, observă Essen. Ar fi bine să întrebuinţaţi pulbere fără fum.

— În prezent lucrăm tocmai la transformarea afetelor, în vederea acestui scop, răspunse Gobiato. Sperăm că vom putea rivaliza cu japonezii şi sub raportul bătăii utile.

— Sub raportul preciziunii tirului, i-aţi întrecut însă de mult. Ori de cîte ori apar în faţa Arthurului, urmă Essen, primesc fără greş măcar o lovitură în plin, pe cînd dumneavoastră n-aţi fost loviţi direct.

Scoţînd fum gros, cele patru torpiloare îl urmau pe *Novik* în linie de şir. Ultima navă în formaţie era torpilorul cu două coşuri *Lcitcnant Burakov.*

— Pentru ce aţi mai luat în formaţie şi pe piticul acela ? îl întrebă Zvonariov pe Essen.

— Pitic, dar voinic ! E cel mai rapid torpilor din lume. Atinge aproape treizeci şi patru de noduri ! Nici un japonez nu poate să-l ajungă, îl prezentă Essen.

Cînd crucişătorul *Novik* depăşi promontoriul Liaoteşan, departe la vest, în zare, se iviră cîteva fumuleţe. Privite prin binoclu păreau ale unor nave destul de mari.

— Vase comerciale, preciză Essen. Trebuie să vedem dacă nu cumva fac contrabandă de război. Cu toată viteza, înainte ! comandă el.

Observînd că sînt urmărite, vapoarele încercau să scape prin fugă.

— *Leitenant Burakov* va opri şi controla vapoarele ! ordonă Essen.

O clipă după aceea *Burakov*, întrecînd celelalte vase, se repezi drept înainte.

Mărind la maximum presiunea la căldări, *Novik* şi celelalte torpiloare îl urmară. În sfîrşit, ajunseră aproape de vapoarele oprite. După control, unul, sub pavilion englez, fu lăsat liber ; celălalt însă era japonez. *Burakov* debarcase echipajul de pe vaporul capturat pe care se pregătea să-l scufunde cu torpile. Uriaşul vas transoceanic sortit pieirii, de vreo cincizeci de ori mai mare decît *Burakov*, scotea un fum slab.

— Ce încărcătură are ? îi întrebă Essen prin megafon pe cei de pe *Burakov*.

— Lest şi ceva cărbuni, i se răspunse de pe torpilor.

— Scufundaţi-l !

Burakov lansă o torpilă. Ea lunecă în apă şi se îndreptă repede spre vapor, lăsînd în urma ei un siaj vizibil. Toţi cei de pe punte o urmăreau, cu încordare, cum se apropie de ţintă. Explozia bubui asurzitor ; o coloană de fum negru ţîşni mai sus de catarge, împreună cu un nor de sfărîmături şi o trombă de apă ; vasul se răsturnă pe o parte şi, după cîteva minute, dispăru în valuri.

După ce isprăvi astfel cu vaporul, Essen se îndreptă spre est.

Dorind să viziteze compartimentul maşinilor, Zvonariov coborî sub punte însoţit de mecanicul-şef. Chiar din capul scării, aerul fierbinte îi izbi în faţă. Pe măsură ce coborau, aerul era tot mai înăbuşitor.

La căldări, fochiştii lucrau dezbrăcaţi pînă la brîu ; deşi ventilatoarele funcţionau din plin ca şi pompele de răcire cu apă de mare, în compartiment era o căldură insuportabilă. Totuşi, cu mişcări iuţi, îndemînatice, fochiştii aruncau cărbuni, curăţau grătarele, dădeau afară cenuşa.

Zvonariov luă de jos un bulgăre de cărbune şi-l cercetă.

— Din Jantai [1] ? întrebă el.

— Nu, japonez, răspunse mecanicul.

— Stocuri dinainte de război ?

— Nu. Chiar după ce a început războiul am mai primit din Japonia zece vapoare cu cărbuni.

— Cum adică ? Japonezii au continuat să ne vîndă cărbuni ?

— Războiul e război, iar negoţul e negoţ. Unul nu-l împiedică pe celălalt. Ba, dimpotrivă, dacă vrei, îl ajută. Numai că sîntem

[1] Bazinul carbonifer din Jantai, situat în sudul Manciuriei, dădea cei mai buni cărbuni din regiune (n. aut.).

siliţi să plătim ceva mai scump. Ce să mai vorbim de cărbuni? Amiralitatea noastră n-a putut să ne procure telemetre noi, englezeşti, „Barr“ şi „Strode“. Le-am procurat de la japonezi contra bani chiar şi după ce au fost rupte relaţiile diplomatice. Am primit de curînd, prin Şanhai, bombe de 12 ţoli de fabricaţie japoneză, ca să nu mai vorbim de conserve alimentare şi de alte lucruri mărunte.

Zvonariov îl privea uimit. Nu-i venea să-şi creadă urechilor.

— Ce, nu credeţi? întrebă şeful mecanic. Întrebaţi în port. Firma furnizorului nostru, Ghinsberg, are chiar şi acum sucursale şi în Japonia, şi la Şanhai. Le-a înscris pe numele unor supuşi ai ţărilor neutre şi ne trimit din Japonia, în cea mai deplină siguranţă, toate mărfurile de care avem nevoie.

— Mari sînt minunile tale, doamne! exclamă Zvonariov. Şi căldările tot din Anglia vin?

— Din păcate, ale noastre sînt de fabricaţie rusească, iar ale japonezilor, englezească. Acelea au ancombrement mai mic şi ridică mult mai repede presiunea.

După vizitarea compartimentului maşinilor, Zvonariov se întoarse pe punte, trăgînd în piept cu nesaţ aerul răcoros al mării.

Novik făcuse cale întoarsă. Cu binoclul în mînă, Essen scruta atent zarea.

— Japonezii caută să ne bareze drumul, îi comunică el lui Gobiato. Deocamdată nu se poate desluşi ce fel de nave sînt. Totuşi, trebuie să ne grăbim.

Constată curînd că erau crucişătoare uşoare.

— Ei, nu-i nici o nenorocire. Gonim pînă la Arthur o dată cu ei, dacă nu şi mai iute. Acolo nu se încumetă să se apropie de coastă.

Liaoteşanul începu să se distingă bine. *Baian* şi *Pallada* ieşeau în radă.

În timpul acesta, japonezii deschiseră focul de departe. Pe *Novik* se sună alarma de luptă. Matrozii se repeziră la piese.

Novik trase o salvă cu tot bordul. Japonezii îşi reglară şi ei tirul. Apa zvîrlită de obuzele lor ţîşnea mereu peste punte.

Pînă la Arthur nu mai era mult. Japonezii începeau să rămînă în urmă.

— Priveşte, se trage de pe Utiosul vostru, spuse Essen arătînd cu binoclul spre coastă.

Un nor de fum albăstrui plutea, împrăştiindu-se încet, la poalele colinei Zolotaia.

— L-a lovit! strigă Gobiato bucuros. Boreiko nu se dezminte. A nimerit un japonez. Ia uitaţi-vă ce fum scoate al doilea din capul formaţiei.

Zvonariov se întoarse şi văzu cum unul dintre crucişătoarele japoneze, învăluindu-se în fum, ieşi din formaţie şi începu să se abată spre larg.

În clipa aceea tunurile fulgerară iar şi fumul pluti din nou în văzduh. Boreiko, pesemne, se străduia şi de data aceasta să tragă cît mai repede. Cu toate că nici o navă nu mai fu lovită, japonezii se grăbiră s-o ia pe urmele crucişătorului avariat.

— Ei, pentru azi ne ajunge, dispuse Essen, coborînd de pe punte. Peste o jumătate de oră vom fi la Arthur. Încetarea alarmei! ordonă el. Echipajul este liber de la posturile de luptă!

— Poftiţi să luaţi dejunul cu noi, îi invită ofiţerul secund pe Gobiato şi pe Zvonariov.

Dejunară într-o atmosferă plină de voioşie. Toţi mîncară pe săturate, băură puţin şi rîseră cu poftă.

— La noi în armată toţi cred că marinarii sînt nişte beţivani, spuse Gobiato.

— Pe uscat poţi să mai tragi şi cîte un chef, răspunse Essen. Pe navă însă, mai ales în misiune, sîntem foarte cuminţi; la popotă nu mai avem parte decît de cîte un păhăruţ de vin slab.

Trecuse puţin de amiază, cînd *Novik* intră în port şi se legă la cheu.

Artileriştii mulţumiră amabilelor gazde şi coborîră la uscat.

— Ar trebui să trec pe la atelier, să văd cum merge treaba, spuse Zvonariov.

— Pînă la ora unu au repaus de prînz. Hai mai întîi la Comandament.

În clipa aceea însă dădură cu ochii de Varia Belaia care îi asaltă vijelios.

— Hai să facem o plimbare călări! îi propuse ea lui Zvonariov. E o zi minunată. Alergăm vreo zece-douăsprezece verste să ne dezmorţim caii. Doar e duminică.

Zvonariov îl privi stînjenit, întrebător pe Gobiato.

— Du-te, Serghei Vladimirovici, îl învoi căpitanul. Supraveghez eu lucrarea. Altfel sărmana Varia o să moară curînd de plictiseală.

— Perfect! Hai să punem şeile pe cai!

— Ca să vezi — de pe vas ai nimerit dacă nu la bal, ca Ceaţki, cel puţin pe cal, spuse cu un zîmbet Gobiato.

— Ştii să tragi cu revolverul? îl întrebă Varia pe Zvonariov, vîrînd un revolver în cobur, înainte de a încăleca.

— Ce faci cu el ?

— Cînd ieşim din oraş, călărim totdeauna înarmaţi : uneori hunhuzii [1] se ivesc în împrejurimile Arthurului.

— Din păcate sînt un ţintaş prost.

— Ce fel de militar eşti ? Eu sînt femeie şi totuşi trag foarte bine. Fie, dacă ne atacă cineva, o să te apăr eu, glumi fata.

Cei doi călăreţi trecură peste zăgazul dintre bazinul de est şi lacul de apă dulce şi o luară pe bulevard, unde se aflau cele mai bune magazine din oraş. Grupuri de oameni, gătiţi de sărbătoare, forfoteau pe trotuare. Varia schimba mereu salutări cu cîte un cunoscut.

— Profesoarele de la pension ar fi scandalizate dacă m-ar vedea călare, ziua-n amiaza mare, pe bulevard.

— În schimb, ai o ţinută impozantă, răspunse Zvonariov.

— Călăresc din copilărie, tata mă lua cu el în şa de mică. De altfel şi mama a renunţat la călărie abia de curînd. Bună ziua, Maria Petrovna ! strigă ea zărind-o pe Jeltova pe trotuar. Ia priviţi ce cavaler am achiziţionat. Nu ştie nici să tragă, nici să taie cu sabia ! Am de gînd să-l trimit la pension în locul meu. Acolo o să înveţe repede broderia şi muzica. Va fi o „domnişoară" exemplară. Numai „excepţional" o să aibă la purtare, nu ca mine : eu, din păcate, n-am fost niciodată o elevă model.

— Numai de pozne te ţii, Varia. De ce-l pui pe tînăr într-o situaţie jenantă ? Să vezi ce săpuneală îţi trag cînd ai să treci pe la noi, o ameninţă Jeltova. Nu fi supărat pe ea, Serghei Vladimirovici. Asta e pur şi simplu maniera ei de a cocheta cu dumneata.

— Nu-i adevărat, strigă Varia roşind şi îşi porni iapa la trap.

— N-am obiceiul să mă supăr pe copii, ripostă praporşcikul. Zburdă şi ei, ce să-i faci !

Varia îl ameninţă din mers cu pumnul.

Străbătură Oraşul-Vechi şi ajunseră în uliţele întortocheate, murdare din cartierul chinezesc.

În mijlocul uliţei, o droaie de copii chinezi alergau de colo-colo, ţipînd. Porcii se lăfăiau la soare prin băltoace, grohăind de plăcere ; cîinii umblau haihui, cu coada între picioare. Femeile găteau mîncări simple chinezeşti, chiar acolo pe trotuar, în dreptul uşilor deschise. Mirosul înecăcios de bob prăjit cu usturoi în ulei de susan te sufoca. Alături, în uliţă, bărbierii rădeau şi tundeau. Coropcari cu mărfuri ieftine se strecurau prin mulţime, strigînd cu glasuri tărăgănate. Peste tot se zăreau muncitori ruşi

[1] *Hunhuz,* de la cuvîntul chinez *hunghutzu,* adică *barbă-roşie* — tîlhar făcînd parte din bandele care se organizează în Manciuria şi China de nord (n. ed.).

şi meseriaşi chinezi, amestecaţi cu mulţimea pestriţă şi gălăgioasă specific orientală. Zărindu-i pe Varia şi pe Zvonariov, mai mulţi băieţi se luară după ei, chiuind şi cerînd de pomană. Varia le zvîrli cîţiva bănuţi şi ei rămaseră în urmă. Trecură prin poarta străveche, în stil oriental, cu acoperiş de ţigle colorate, ieşind astfel din oraş.

Din mulţimea de drumuri şi cărări, Varia alese un drum de ţară larg, nepietruit, mărginit de şanţuri şi copaci.

— Străvechiul drum, Drumul-Mandarinilor. E destul de umblat şi, prin urmare, mai puţin periculos decît celelalte. Acum, prinde-mă ! zise fata şfichiuindu-şi energic iapa şi luînd-o la goană înainte.

Zvonariov abia se putea ţine după ea. Aerul de primăvară, curat şi cald, soarele strălucitor şi goana cailor îi înviorară pe amîndoi.

Rîzînd zglobiu, fata i-o luase mult înainte. Donul lui Zvonariov, înalt şi cu pas larg, începu să galopeze întins, ajungînd-o din urmă. Deodată, în drum ţîşni un iepure. Kubanka făcu o săritură într-o parte, iar Varia, în plină goană, zbură din şa. Praporşcikul alergă spre ea şi o ajută să se ridice. Înfăţişarea fetei nu prea era de invidiat. Cu obrazul şi mîinile zgîriate rău, cu rochia şi ciorapii murdăriţi şi cu părul ciufulit, Varia nu renunţă totuşi la tonul de bravadă :

— Desigur, ţi-a părut foarte bine că am făcut o tumbă. Ei, uneori se mai întîmplă şi aşa ceva. Hai, întoarce-te cu spatele. Să nu îndrăzneşti să te uiţi la mine pînă nu-ţi spun ! porunci ea şi se apucă să-şi pună ţinuta în ordine.

Praporşcikul încercă să prindă iapa. Kubanka galopa în jurul stăpînei, nelăsîndu-l să se apropie. Pînă la urmă numai Varia putu să pună mîna pe nărăvaşă : încălecă pe Don şi calul o luă la goană după iapa fugară. Peste cîteva clipe, Varia o aduse înapoi, de dîrlogi.

Încălecară amîndoi şi-şi continuară plimbarea, deşi Zvonariov propuse stăruitor să se întoarcă la Arthur.

— Nu-i nimic ! Pînă mă mărit, îmi trec toate zgaibele. Nu fi îngrijorat, îl linişti fata.

— Dar dacă îţi vine inspiraţia să te măriţi chiar mîine, ţi-ar sta frumos cu cununia pe cap şi cu faţa plină de zgîrieturi ? o necăji Zvonariov.

— Hai, lasă prostiile ! îl repezi Varia cu ciudă şi-şi trecu iapa la trap larg.

De jur împrejur se înălţau stînci pleşuve. Toate peticele de pămînt, cît de cît bune la ceva, erau cultivate cu grijă de chinezi. Munceau cu braţele, cu tîrnăcoapele, cu sapele. Numai ici şi colo,

pe ogoare mai mari, se zărea cîte un măgar ori o vacă trăgînd un plug primitiv de lemn. Fiecare brazdă de pămînt cerea sforţări istovitoare pentru a fi cultivat cu ciumiză sau cu meiul manciurian numit gaolian.

— Multă rîvnă trebuie să ai, ca să faci să rodească pămîntul acesta jumătate lut, jumătate pietre ! spuse Varia, admirativă.

— Această rîvnă deosebită în muncă a chinezilor îi înrudeşte cu ţăranii noştri ruşi, observă Zvonariov. Şi ei îşi scot pîinea cu sudoarea frunţii.

— Se zice că ţăranii noştri sînt foarte trîndavi, spuse Varia mirată.

— Să nu crezi una ca asta. Desigur, cine poate iubi munca silnică în folosul boierului ? Dar, cînd munceşte pentru el, ţăranul nostru face minuni. În copilărie am avut prilejul să stau prin satele din ţinutul Novgorod şi am văzut cu cîtă tragere de inimă lucrează ţăranul pe micul său ogor.

— La Arthur, chinezii sînt socotiţi şi ei nişte trîntori nărăviţi, spuse Varia.

— Cine-i socoate astfel ? Stessel şi alţi generali de teapa lui. Ostaşii însă şi-au arătat, şi nu numai o dată, mirarea faţă de sîrguinţa chinezilor, care sînt gata să muncească toată ziua pentru un pumn de orez. E un popor harnic, dar robit de străini şi trăieşte într-o mizerie cumplită, încheie Zvonariov.

Curînd zăriră la capătul unui drumeag lăturalnic, plin de hîrtoape, un cătun măricel. Varia o luă cu hotărîre într-acolo.

— Vreau să mă spăl puţin pe faţă şi pe mîini, spuse ea. Nu pot să mă întorc la Arthur în halul ăsta.

Apropiindu-se de cătun, auziră strigăte şi înjurături în ruseşte. Pe uliţă alergau, cuprinşi de spaimă, nişte chinezi, urmăriţi de poliţie călare.

— Ori strîng biruri, ori adună oamenii cu sila ca să repare drumurile, explică Varia. Hai să vedem ce se petrece.

Sătucul chinezesc era alcătuit din fanze de lut, cu acoperişuri din tulpini de gaolian. Semănau mult cu căsuţele din Ucraina, fiind văruite la fel, cu îngrijire. Însă, spre deosebire de acestea, în ferestre aveau, în loc de geamuri, foi de hîrtie colorată, iar colţurile acoperişurilor erau uşor răsfrînte în sus, urmînd tradiţia arhitecturii chinezeşti. Unele fanze mai arătoase aveau acoperişuri de olane negre. În dosul împrejmuirilor scunde de lut se zăreau tot felul de acareturi. Uliţa sătucului dispărea sub mormane de gunoaie şi de baligă, printre care hoinăreau cîini flămînzi.

Chinezi, bărbaţi, femei, copii grăbeau din toate părţile spre mica pagodă din mijlocul pieţii. Găini cotcodăceau speriate prin ogrăzi, porcii guiţau să te asurzească.

— Dacă n-ar fi de la poliţie, ai crede că-s nişte hunhuzi care pradă satul.

— Ce e tărăboiul acesta ? îl întrebă Varia pe unul dintre călăreţii care le ieşi în cale.

— A venit preotul să-i boteze pe chinezi, şi ei nu vor. Părintele a poruncit să fie strînşi toţi în piaţă, lămuri omul.

— Varianta modernă a botezului Rossiei, spuse Zvonariov cu un zîmbet ironic. Face să vedem un spectacol atît de rar.

Lîngă pagodă, înconjuraţi de un cordon de poliţie, se îmbulzeau cîteva zeci de chinezi cu neveste şi copii. În faţa lor sta un popă roşcat şi uscăţiv.

— În numele tatălui, şi al fiului, şi al sfîntului duh ! Luminează-i, doamne, cu harul tău pe oamenii aceştia din altă semeţie şi lumina învăţăturii lui Hristos să strălucească asupra lor. Întreabă-i dacă primesc taina sfîntului botez, i se adresă popa tălmaciului chinez de lîngă el, care purta o cruce atîrnată de gît peste bluză.

După ce vorbele preotului fură traduse, chinezii dădură din cap, în semn de încuviinţare.

— Dacă s-au pătruns de bucuria intrării în sfînta biserică pravoslavnică, să se pregătească pentru săvîrşirea sfintei taine a botezului ? glăsui popa.

Tălmaciul spuse ceva consînganilor săi şi doi dintre aceştia alergară şi aduseră un hîrdău de lemn care servea drept cristelniţă. Mai mulţi oameni îl ridicară sus. Chinezii se apropiau unul după altul. Popa le atingea capetele cu crucea muiată în apa din hîrdău. Pe urmă, cel botezat săruta crucea şi ritualul lua sfîrşit. După ce-i boteză pe cei ce primeau să se creştineze, popa împărţi cruciuliţe ieftine de alamă, pe care chinezii şi le prinseră îndată pe piept.

— Şi acum spune ca fiecare botezat să aducă pentru botez şi pentru cruce cîte cincizeci de ouă sau o poltină, bani peşin, ori o găină, îi porunci preotul tălmaciului.

Chinezii începură să se împrăştie, oftînd şi suspinînd.

După ce isprăvi cu preaiubiţii săi păstoriţi, popa se îndreptă spre pagodă. Zărindu-l, doi bonzi chinezi se grăbiră să-i iasă înainte, făcînd plecăciuni adînci şi apropiindu-se cu toată smerenia ca să fie binecuvîntaţi.

— Dar preoţii chinezi sînt păgîni, idolatri, exclamă Varia mirată de acest spectacol.

— Pentru ei : ce mi-e un popă, ce mi-e altul. N-are decît să-i binecuvînteze, numai să nu le închidă lăcaşul lor, explică Zvonariov.

Apropiindu-se de pagodă, îşi lăsară caii în grija unui poliţai şi intrară înăuntru. În penumbră, zăriră în fund o uriaşă statuie a lui Buda cu eternul lui zîmbet pe chipul aurit şi cu tradiţionalul nufăr în mîini. Zeităţi cu chipuri fioroase, cu frunţi încornorate îl încadrau de ambele părţi. La picioarele fiecărui idol vedeai cîte un talger pentru danii. Cu un aer preocupat, popa strînse banii din talgere şi-i vîrî în buzunar. Bonzii se pierdeau în plecăciuni, arborînd zîmbete de circumstanţă. Varia puse o monedă pe talgerul lui Buda, iar bonzii o întinseră îndată preotului cu toată smerenia.

— Nu e pentru el ! E pentru voi ! protestă Varia, încercînd să se facă înţeleasă de chinezi. Bonzii nu-i răspundeau însă decît prin plecăciuni politicoase şi prin zîmbete.

— Nu se cade ca o fiică a bisericii pravoslavnice să-şi dea obolul în folosul idolatrilor ! obiectă popa, privind-o cu ciudă.

— Dar ca dumneata să-i jefuieşti pe chinezi în numele lui Hristos, asta se cade ? i-o întoarse Varia.

— Eu, nevrednicul iereu, sînt ostaş al lui Hristos şi lupt cum mă luminează domnul împotriva păcătoşilor...

— ... fără să-ţi uiţi însă buzunarul, întregi Zvonariov.

— E o faptă nevrednică de un ostaş drept-credincios să-şi jignească părintele duhovnicesc, mai cu seamă faţă de nişte necredincioşi.

— La Arthur slujeşti dumneata ? îl întrebă Varia fără înconjur.

— Asta n-are nici o legătură cu convorbirea noastră ! se oţărî popa. Părintele protopop m-a binecuvîntat pe mine, păcătosul, încredinţîndu-mi această misiune...

— ... şi totodată ţi-a dat voie să jefuieşti ? stărui Varia.

— Banii aceştia sînt dăruiţi de bună voie de credincioşii din sînul sfintei biserici şi nu se poate spune că i-am furat, protestă preotul cu încăpăţînare.

— Hai să plecăm, Varia. N-ai cum să te înţelegi cu tîlharul ăsta în anteriu, spuse Zvonariov.

— S-ar putea să răspundeţi pentru această jignire adusă unei feţe bisericeşti ! le strigă popa, păşind după ei ameninţător.

— Tîlhărie la drumul mare ! exclamă revoltată Varia, după ce ieşiră din templu. Dacă aş fi bărbat, l-aş scutura bine de barbă ca să se lase de năravuri, să nu-i mai prade în halul ăsta pe chinezi !

— Se pare că te-ai născut femeie din greşeală, o zădărî Zvonariov. Ai putea fi poliţai-şef, ba chiar dintre cei de nădejde.

— Poliţai nu m-aş face, dar pesemne că nici papă-lapte ca dumneata n-aş fi.

La ieşirea din cătun, se apropiară de ei trei grăniceri.

— Înălţimea voastră, daţi-ne voie să vă însoţim, îi propuse lui Zvonariov unul, mai mare peste ceilalţi doi.

Mirat de această propunere, praporşcikul se întoarse spre Varia, ca să-i audă părerea.

— Îngăduiţi să vă raportez, urmă ostaşul : acum vreo două ceasuri au fost jefuiţi doi băcani din Arthur, care se duceau la chinezi după marfă.

— De ce nu, să meargă cu noi, încuviinţă Varia. Cu pază o să ne simţim mai liniştiţi.

Zvonariov mulţumi ostaşilor care se oferiseră atît de îndatoritori să-i însoţească pentru a-i păzi de un eventual atac al hunhuzilor.

— Hunhuzii sînt acum foarte îndrăzneţi. Ticăloşii de japonezi le dau arme şi cartuşe. Pradă în stînga şi-n dreapta şi nimeni nu le vine de hac, spuneau cu năduf grănicerii.

— E greu să lupţi contra lor, dacă localnicii îi ascund, observă Zvonariov.

— Îi ascund ? se miră Varia. Hunhuzii îi jefuiesc mai mult pe chinezi. Atunci de ce să-i ascundă ?

— Hunhuzii nu-i jefuiesc întotdeauna pe chinezi. Dacă localnicii le plătesc o anumită dare, nu numai că nu se ating de ei, dar îi şi apără împotriva altor tîlhari. Chinezii sînt tare porniţi împotriva preoţilor şi funcţionarilor noştri. Aceştia îi pradă, nu mai puţin decît hunhuzii, dar nu le sar în apărare. După ce vine un preot să-i boteze, chinezii se uită chiorîş la toţi ruşii şi-i sprijină pe hunhuzi, iar pe grănicerii noştri îi împuşcă din ascunzişuri, căci sîntem răzleţiţi în pichete mici pe toată coasta. Trăind laolaltă cu chinezii, îţi dai seama că sînt oameni de treabă ca şi ţăranii noştri, numai că poartă cozi şi mănîncă orez în loc de pîine. Dacă te porţi bine cu chinezii, n-ai de ce să te temi de nici un hunhuz. Hodia îţi dă de veste, ba te şi ascunde la nevoie. Dacă însă te iei la harţă cu ei, atunci mai bine să te laşi păgubaş de slujba de grănicer, că te pîndesc şi te împuşcă. Şi apoi — prinde orbul, scoate-i ochii ! Chinezii ştiu să nu lase urme şi la nevoie tac ca peştii, nu smulgi cu cleştele o vorbă de la ei, povestea grănicerul, sfătos. Comandantul nostru, locotenent-colonelul Butusov, Piotr Dmitrievici, ne învaţă mereu să trăim în pace cu chinezii şi să nu le facem sînge rău fără rost.

Varia şi Zvonariov ascultau cu un viu interes povestirea soldatului. Aceasta ridica vălul care, de obicei, ascundea aspectul raporturilor dintre ruşi şi chinezi. Tot vorbind de una şi de alta cu grănicerii, Varia şi Zvonariov ajunseră repede la Arthur. Mulţumiră soldaţilor pentru pază şi se duseră la şcoala *Puşkin*.

Maria Petrovna o primi prietenoasă pe Varia. Aceasta îi sări de gît :

— Galopezi mereu şi tragi cu pistolul, în loc să faci muzică şi lucru de mînă ? Miroşi mai adesea a grajd decît a parfum ! îi spuse învăţătoarea zîmbind.

— A grajd, a staul ori a cocină, numai a „Apoponax" sau a „Origan" nu, răspunse fata, îmbrăţişînd-o cu efuziune.

— Hai, povesteşte-mi aventurile tale de azi.

— N-am prea avut aventuri.

— Nu se poate. Ţie ţi se întîmplă întotdeauna cîte ceva. Ştiu cît eşti de zvăpăiată !

Varia începu să-i povestească, indignată, întîmplarea cu preotul din cătunul chinezesc.

— Ei, şi asta nu-i o aventură ? Şi încă cum ! Aceştia sînt misionarii bisericii noastre pravoslavnice ! Face să se scrie despre aşa ceva în ziare.

— Dumnealui, şi Varia arătă din cap spre Zvonariov, a auzit ieri de la Mikeladze multe lucruri despre dumneata.

— Bineînţeles, lucruri urîte ! Sîntem obişnuiţi, ne-au vizitat adeseori noaptea musafiri nepoftiţi, răspunse Maria Petrovna.

Zvonariov îi repetă fidel discuţia cu Mikeladze.

— Va să zică, deşi ofiţer, şi Stah este suspectat ? întrebă Leolia Lobina, care tocmai intrase în odaie. Bănuieşte el de mult lucrul acesta. Nu face parte din nici un partid ; atîta doar că are o atitudine critică faţă de ceea ce vede în jur.

— Mikeladze vrea să parvină şi inventează despre toţi fel şi chip, ce nu ţi-ar trece prin cap nici chiar prin vis, spuse Varia. Ei, e timpul să mergem. Vreau să mă abat şi pe la Stesseli, să le povestesc isprăvile popii.

— Varia, pe acolo ar fi bine să treci cît mai rar ; ce poamă este şi Vera Alexeevna ! Fii cu băgare de seamă şi nu pomeni nimic de noi, o puse în gardă Jeltova.

Varia şi Zvonariov îi găsiră pe soţii Stessel la ceai. Generalul citea singurul ziar pe care îl socotea demn de atenţia sa : „Russki Invalid", în care erau publicate toate numirile, avansările şi concedierile din cadrul Ministerului de Război.

— Cine să fie ? se întrebă mirată generăleasa, auzind clopoţelul.

— Bună ziua, Vera Alexeevna ! rosti Varia, păşind sprintenă spre ea. Bună ziua, Anatoli Mihailovici ! continuă, făcîndu-i lui Stessel o reverenţă.

— Bună, libelulo. De unde vii, în ţinuta asta de campanie ?

— Am făcut o plimbare afară din oraş, cu *monsieur* Zvonariov. Fata arătă spre însoţitorul ei care, între timp, sărutase mînuţa Verei Alexeevna şi acum se îndrepta către general, spre a se prezenta.

— *Anatole*, tînărul este tocmai ofiţerul care m-a ajutat aseară să-mi aduc acasă cumpărăturile, spuse generăleasa, prezentîndu-l soţului său pe praporşcik.

— Îmi pare bine, răspunse generalul, ridicîndu-se pe jumătate în întîmpinarea musafirului. Poftim, ia loc să savurezi un ceai chinezesc. E pur şi simplu de mirare : un popor atît de primitiv, de incult, şi se pricepe să facă o licoare atît de plăcută.

— Ba, chinezii sînt foarte harnici. Am văzut cum muncesc, îl contrazise Varia. Îşi frîng şalele trudind pe cîmp.

— Trudesc pentru hunhuzi. Dar de ce ieşi din oras şi mai ales fără pază ? Chiar azi au fost jefuiţi doi chinezi pe Drumul-Mandarinilor. Trebuie să luaţi întotdeauna trei-patru soldaţi înarmaţi cu voi. Numai atunci puteţi fi siguri că hunhuzii n-o să îndrăznească să vă atace.

— Dar paza asta ne-ar fi stingherit ! obiectă Varia cu aprindere.

— Aşa e ! rosti Vera Alexeevna, surprinsă, şi-l privi cu luare aminte pe Zvonariov.

Varia pricepu că făcuse o gafă şi se roşi ca para focului.

— O, nu-i de loc ceea ce credeţi ! bîigui ea.

— Ei, tinereţe, tinereţe ! zîmbi Stessel cu ironie. Din ce baterie eşti ?

— Din bateria de pe Elektriceski Utios, excelenţă, răspunse praporşcikul.

— Bateria voastră acţionează admirabil ; păcat numai că soldaţii prea sînt lăsaţi de capul lor. Aveţi un comandant cam moale. Am stat de vorbă cu Vasili Feodorovici în privinţa asta, dar el o ţine una şi bună : e cel mai bun ofiţer al meu de artilerie. Dar porucikul acela înalt cum se numeşte ?...

— Boreiko, îi aminti Varia. Mănîncă pe apucate, bea numai vodcă şi trage mereu asupra japonezilor de îndată ce s-au apropiat de Arthur şi-i ştie în bătaia tunului.

— Am auzit, am auzit că are nărav la băutură, dar e un ofiţer brav, confirmă Stessel.

— Ei, fiecare cu metehnele lui. Principalul e să fii un bun comandant, spuse generăleasa împăciuitoare.

— Mi se pare că azi drăguţii noştri de marinari s-au încumetat să iasă în larg, dar au făcut repede cale-ntoarsă. Pesemne că au zărit umbra escadrei japoneze. Se tem de amiralul Togo mai rău ca de dracu.

Zvonariov îi povesti despre raita sa pe mare, cu nava *Novik*.

— Nu sînt de acord. Ce ai căutat la ei ? Uite, dumneata spui că un crucişător japonez a fost avariat de focurile trase de pe Utios. Iar Essen o să raporteze, probabil, că nu fortăreaţa l-a lovit, ci escadra. Voi propune lui Belîi să interzică ofiţerilor vizitarea navelor. Altfel, după ofiţeri, o să le vină rîndul soldaţilor să-şi vadă consătenii matrozi. Iar matrozii sînt nişte zurbagii, nişte răzvrătiţi notorii. Cu cît vor fi mai izolaţi de ei, cu atît mai bine. Ieri mi-a raportat poliţaiul-şef că undeva nişte tiraliori s-au luat la bătaie cu marinarii. Soldaţii i-au scărmănat straşnic pe „cufundari", iar poliţaiul, din prostie, i-a băgat la arest pe tiraliori. Am ordonat să li se dea drumul imediat şi le-am interzis comandanţilor să-i mai pedepsească pe soldaţi. Mai bine să se bată cu matrozii decît să se înhăiteze cu ei, bodogănea Stessel, acru.

— Şi ce aţi mai văzut, Varia, afară din oraş ? întrebă generăleasa, schimbînd tema.

Varia îi povesti episodul cu popa.

— Să ştii că era părintele ieromonah Elpidifor, ghici îndată Vera Alexeevna. E foarte energic în activitatea sa de misionar.

— Bravo lui ! Ce atîtea fasoane cu chinezii ! Trebuie să li se tragă mai des cîte o chelfăneală zdravănă ; să-i vezi cum se fac cu toţii creştini pravoslavnici cît ai clipi din ochi ! adăugă Stessel.

— Dar preotul acesta îi jefuieşte pe chinezi... începu Varia.

— Mai bine s-o facă el, spre binele bisericii noastre, decît hunhuzii în folosul lor, hotărî Vera Alexeevna. Păcat că l-aţi jignit pe părinte. Să-i ceri scuze şi *monsieur* Zvonariov, la fel.

— N-am de ce să-i cer scuze ! se aprinse Varia. Eu nu cred că se cuvine să procedeze astfel.

— Eşti încă prea tînără pentru a putea judeca ce se cuvine şi ce nu se cuvine. Şi e ruşinos pentru o fiică de general, cu studii la pension, să insulte un preot. Las' c-o să vorbesc eu cu mama dumitale despre asta.

— Nici dumneata, domnule praporşcik, nu trebuia să te amesteci în treburile bisericii, îl admonestă generalul pe Zvonariov, care se aprinse la faţă. Noi militarii nu avem nici în clin, nici în mînecă cu preoţimea.

Descumpăniţi de felul cum interpretaseră soţii Stessel comportarea lor, Zvonariov şi Varia se grăbiră să plece.

Cu toată împotrivirea lui Zvonariov, Varia îl luă cu sila să ia masa la familia Belîi. Acolo praporşcikul îl găsi pe locotenent-colonelul Piotr Dmitrievici Butusov, un ofiţer destul de înaintat în vîrstă, comandantul detaşamentului de grăniceri din Kvantung. Era un bărbat robust, cu părul încărunţit de-a binelea şi cu nişte mustăţi falnice care se împreunau cu favoriţii. Bărbia şi-o rădea cu îngrijire. După primirea lipsită de ceremonie ce i se făcea la Belîi, se înţelegea că era socotit dintre ai casei.

Bucurîndu-se nespus la vederea lui, Varia se repezi la el şi începu să turuie, istorisindu-i întîmplarea cu preotul şi cît de îndatoritori fuseseră grănicerii care se oferiseră să-i însoţească la înapoiere.

— Ne-au povestit atîtea lucruri interesante, spuse ea încîntată.

— Cînd o să se pună odată capăt nelegiuirilor acestor aşa-zişi misionari ? Numai ei ni-i ridică în cap pe chinezi. Acum, în timp de război, este de foarte mare însemnătate să atragem de partea noastră populaţia locală. E un lucru uşor de înfăptuit, dat fiind, mai cu seamă, că abia acum şase ani japonezii au arătat o cruzime sălbatică faţă de chinezi, măcelărind sate întregi pînă la ultimul om, fără să cruţe femei şi copii. De atunci chinezii îi urăsc de moarte. Făcînd din chinezi aliaţii noştri în acest război, înseamnă să ne asigurăm spatele frontului, să ne apărăm de spionii şi banditii japonezi. Cercurile noastre conducătoare nu pot înţelege în ruptul capului acest adevăr simplu, spuse Butusov cu aprindere.

— Piotr Dmitrievici, ce ar fi să înaintezi în problema aceasta un memoriu guvernatorului general ? sugeră Belîi.

— Am scris, am înaintat personal rapoarte lui Alexeev, lui Stessel, chiar şi la Ministerul Finanţelor, de care ţinem noi. I-am scris şi lui Vitte [1], dar totul a fost zadarnic. E drept, cancelaria guvernatorului mi-a răspuns o dată : nu vă amestecaţi în chestiuni care nu vă privesc. Alţii au căderea să orînduiască lucrurile cu chinezii, răspunse Butusov cu amărăciune.

— Guvernanţii noştri nu înţeleg şi nu sînt de acord decît cu un singur fel de politică : stoarce, nu lăsa oamenii să răsufle. Politica asta are o largă aplicare în Rusia şi e socotită drept cea mai potrivită şi aici, îl susţinu Zvonariov.

— Tinere, deşi nu te cunosc bine, totuşi îţi dau un sfat prietenesc : păstrează-ţi ideile şi părerile pentru dumneata ; într-o zi te-ar putea lua gura pe dinainte cine ştie unde şi atunci ai regreta mult, îl avertiză Butusov pe praporşcik. Arthurul e la marginea

[1] *Vitte Serghei Iulievici,* conte (1849-1915), economist şi om de stat în Rusia ţaristă, unul dintre susţinătorii feroci ai autocraţiei şi birocratismului (n. ed.).

imperiului Rusiei, dar şi aici domnesc aceleaşi legi ca şi la Moscova, sau la Saratov.

Zvonariov tăcu, stingher.

— La construcţiile de forturi şi de redute muncesc mii de chinezi. Acolo unde sînt trataţi omeneşte şi nu sînt înşelaţi la socoteală, lucrează cu tragere de inimă, dar unde sînt trataţi ca animalele, treaba merge prost, se înţelege de la sine. Am dat ordine drastice tuturor ofiţerilor din artilerie să nu îngăduie cuiva să se poarte urît cu chinezii, spuse Belîi. Voi încerca din nou să ridic această chestiune la comandamentul fortăreţei, deşi ştiu că am puţine şanse de reuşită. Sînt destui care fac învîrteli pe spinarea chinezilor. Poliţaiul-şef Tautz jefuieşte pe faţă, iar prada o împarte cu cei de la statul-major al guvernatorului.

— Şi cei din statul-major îndrăznesc să facă aşa ceva ? întrebă uimit Zvonariov.

— S-au obişnuit să-i prade pe chinezi încă de pe timpul campaniei din China, cînd au jefuit Pekinul, în 1900. Doar şi acolo se aflau şi Stessel, şi Fok, şi alţi generali şi colonei de aceeaşi teapă, răspunse Butusov.

— Dumneata, Piotr Dmitrievici, fără îndoială că nu te îndeletniceai cu asemenea isprăvi ! spuse Varia, apărînd din nou pe uşă.

— Varia ! Nu ţi-e ruşine să vorbeşti aşa ? exclamă Belîi.

— Varia mi-a plăcut întotdeauna pentru sinceritatea ei, spuse Butusov zîmbind. Nu, Varenka, n-am jefuit pe nimeni în viaţa mea şi sper să rămîn un om cinstit pînă la sfîrşitul zilelor mele.

— Lucru pe care, din păcate, foarte mulţi nu-l pot spune despre ei, întregi Belîi.

La masă conversaţia stărui în jurul aceluiaşi subiect. Se întunecase de-a binelea cînd Zvonariov plecă spre locuinţa sa.

Capitolul VI

De dimineaţă, se stîrni un vînt rece de la nord-est ; valuri de ceaţă năvăliră dinspre mare, reducînd vizibilitatea la cincisprezece stînjeni.

Puţin înainte de prînz, Boreiko îşi făcu apariţia prin ateliere, ca întotdeauna zgomotos, energic şi vioi.

— Bună ziua, băieţi ! îi salută el pe lucrători.

— Să trăiţi !

— Se cunoaşte cît de colo că sînteţi necombatanţi. Răspunde fiecare cum îl taie capul. Ei, cum merge treaba ? îl întrebă el pe Zvonariov. Mi s-a urît tot aşteptîndu-te pe Utios şi m-am gîndit să vin eu încoace să vă îmboldesc ; prea vă moşmondiţi aici.

— Iute se vorbeşte, dar încet se făptuieşte, Boris Dmitrievici. Doar muncim şi de sărbători.

— Mai iute deretică nora cea leneşă decît o scoateţi voi la capăt cu treaba. Ia să le dai cîte o jumătate de clondir de căciulă : să vezi ce-ar mai intra în viteză.

— Ce e drept e drept, înălţimea voastră, îl sprijiniră mulţi : cu vodcă treaba ar merge mult mai iute.

— Serioja, ai ceva parale ? Ia trimite pe careva să aducă vreo două sferturi de vadră pentru toată frăţia. De îmbătat n-o să se îmbete, iar lucrul o să meargă mai repede.

— Nu prea s-ar cuveni să bea în ateliere, obiectă Zvonariov.

— Las' că-i cinstesc eu cu cîte o duşcă de cap, cînd pleacă la masă. Ia să dea fuga careva după vodcă.

— Nouă n-o să ne vîndă, înălţimea voastră.

— O să vă dea numaidecît praporşcikul un bileţel : pasă-mi-te c-ar avea nevoie de vodcă pentru anumite socoteli tehnice.

— N-o să ne creadă, înălţimea voastră.

— Ei, dă-i naibii, cum să nu creadă ! Dacă vezi pecetea statului, crezi ori nu crezi, tot una-i ! dă vodcă şi bună pace. Hai, Serioja, ticluieşte la iuţeală răvaşul.

După ce plecă Zvonariov, Boreiko începu să umble printre nituitori, uitîndu-se cu atenţie cum lucrează. Făcea parte dintre oamenii aceia care nu pot să privească nepăsători la truda altora.

— Ia dă-mi şi mie un ciocănaş, îl rugă el pe Bratowski. Să mă dezmorţesc şi eu oleacă. Cînd eram băieţandru nu mă mai puteai scoate din covălie ; tare-mi plăcea să dau cu ciocanul.

I se aduse un baros ; îl încercă şi-l zvîrli cît colo.

— E prea uşor, nu-i de mine. Ia adu-mi altul, mai greu.

Înşfăcă alt baros, greu de aproape un pud, şi începu să izbească. Treaba însă nu prea mergea : bătea niturile strîmb, le turtea, le strivea.

— Înălţimea voastră, aici nu se cere atîta să ai putere, cît îndemînare ; daţi-mi voie să vă arăt eu, se oferi Bratowski.

Cînd Zvonariov se întoarse în atelier, Boreiko, în cămaşă, îndrumat de Bratowski, lovea aprins cu barosul.

— Straşnic fierar ai fi, Boris, spuse Zvonariov zîmbind. Vino la atelier, te numesc imediat fierar-şef.

— Îmi place să mă dezmorţesc. Îndată începe să-mi alerge puterea prin vine, răspunse Boreiko, ştergîndu-şi fruntea de nădu-

şeală. Vreau să fac odată toate transformările care trebuie aduse afetului : lăcaşele barelor pentru cadran, ce vor fi fixate la suport, înălţătoarele gradate pentru o bătaie maximă sporită... Le-am şi gradat. La marinari am văzut scuturile tunurilor de pe nave şi m-am gîndit să le adaptez şi la noi. Am făcut şi o mică schiţă. Hai la cancelarie, să vedem ce-i de făcut şi cum anume.

După ce cercetă desenele lui Boreiko, Gobiato îl privi cu mirare :

— Multe mai născoceşti, Boris Dmitrievici. Locul dumitale ar fi la Academia de Artilerie.

— Am eu mutră de Academie ? Ce-i drept, nu-i păcat : îmi place şi mie să-mi bat capul cu tunurile, răspunse porucikul. De mult mă bate gîndul : cum să înlesnim aducerea proiectilelor din magazii la tunuri. Asta e cea mai grea operaţiune la noi şi cere mult timp, fiind anevoioasă. Soldaţii mi-au dat o idee foarte bună : să folosim pentru ea forţa de recul. Reculul o să fie amortizat şi încărcarea se va face mai uşor. Numai că nu pot să-mi dau seama cum s-o fac. Un meseriaş de la noi, unul Lebiodkin, a propus să se fixeze de afet un cablu de oţel care să treacă peste un scripete pînă la igheabul mobil. După socotelile lui, forţa va fi îndestulătoare pentru aducerea proiectilului. Numai că în clipa cînd trage tunul, se produce un şoc. Asta-i primejdios : s-ar putea ca proiectilul să explodeze.

— Da, ideea nu e rea. Şocul poate fi amortizat cu ajutorul unui resort. Reculul va fi astfel mai lin, admise Gobiato.

Se sfătuiră mai bine de un ceas şi pînă la urmă se înţeleseră, hotărînd ce modificări mai trebuiau făcute pieselor şi afetelor.

— A, era cît p-aci să uit ! îşi aduse aminte Boreiko : Serioja, azi la ora unu sîntem amîndoi citaţi la cercul ofiţerilor, la şedinţa consiliului de onoare al Uniunii ofiţerilor, pentru cazul Cij.

— Acum aud de asta pentru întîia oară ! Ce caz Cij ? se miră Zvonariov.

— Ce, ai uitat că i-am dat în vileag potlogăriile cu banii de la aprovizionare ? Ei bine, dumnealui s-a simţit tare ofensat că l-am învinuit de pungăşie şi m-a reclamat la consiliul Uniunii ofiţerilor. Belîi a dispus să se facă o cercetare. Tu şi Jukovski sînteţi citaţi ca martori, iar eu ca pîrît. Să mergem, să nu întîrziem.

În sala bibliotecii Comandamentului Artileriei, completul de judecată se şi întrunise : preşedinte era Tahatelov ; îl asistau căpitanii Straşnikov şi Moşinski. Erau cu toţii în mare ţinută, cu decoraţii şi cu săbii. Cij se afla şi el acolo.

În clipa cînd Boreiko şi Zvonariov apărură în sală, Tahatelov declară şedinţa deschisă. Secretarul consiliului, un funcţionar cu

aer ursuz, ceru lui Cij şi lui Boreiko să spună dacă propun recuzarea cuiva din complet sau dintre martori. Nu se ceru recuzarea nimănui.

— Porucik Boreiko, de ce nu v-aţi prezentat în mare ţinută ? întrebă Tahatelov.

— N-am ; e la casa de amanet.

Zvonariov răspunse că n-a avut cînd să şi-o comande.

— Ar fi trebuit să împrumutaţi de la cineva, pentru şedinţa consiliului, observă întunecat căpitanul Straşnikov, un bărbat de vreo patruzeci de ani, agitat şi cu ochii mereu de colo-colo.

Celălalt membru al consiliului, Moşinski, nu spuse nimic ; numai ce clătină dojenitor din cap, sclipindu-şi sticlele ochelarilor cu ramă rotundă de metal. Bărbuţa de ţap şi părul lung, dat peste cap, îl făceau să semene mai curînd a învăţător de la ţară decît a ofiţer.

— N-am de la cine să împrumut. N-are nimeni uniformă pe talia mea, răspunse Boreiko.

Tahatelov propuse să se admită motivele invocate pentru lipsa ţinutei reglementare.

— Dacă porucikul Boreiko n-a şovăit să declare în faţa consiliului că şi-a amanetat uniforma, se pune întrebarea ce părere are domnia sa despre onoarea uniformei, faţă de care are o atitudine mai mult decît indiferentă ? întrebă maliţios Straşnikov, schimbînd priviri cu Cij.

— Asta nu are nici o legătură cu cazul supus cercetării noastre ! obiectă Moşinski.

— Mă asociez opiniei dumneavoastră, declară Tahatelov. Consiliul trece la interogarea părţilor. Relataţi în ce împrejurări aţi fost ofensat verbal de porucikul Boreiko, îl invită el pe Cij.

Cij povesti pe larg, intrînd în amănunte, cele petrecute în biroul lui Jukovski după verificarea gestiunii de la aprovizionare.

— Confirmaţi exactitatea celor declarate ? îl întrebă Tahatelov pe Boreiko.

— Pe deplin şi fără să retrag nimic.

— Porucik Boreiko, vă propun să-i prezentaţi ştabs-căpitanului Cij scuzele dumneavoastră.

— Nu consider că este cazul ! Hoţul tot hoţ rămîne şi cu, şi fără scuze.

— Rog consiliul să ia măsuri pentru a nu mai fi insultat ! ţipă Cij.

— Porucik Boreiko, vă rog să vă alegeţi expresiile, interveni Tahatelov.

— Declarația căpitanului Jukovski menționează că și dumneavoastră ați fost insultat de stabs-căpitanul Cij. N-aveți nimic de spus în privința aceasta ? întrebă Moșinski.

— Cînd îți trage un măgar o copită, n-are rost să-ți faci sînge rău ! răspunse Boreiko scurt.

Cij se aprinse și protestă iar. Tahatelov îl chemă din nou la ordine pe Boreiko. După aceea consiliul luă depoziția lui Zvonariov și citi declarația scrisă a lui Jukovski. După ce termină audierea martorilor și ascultă explicațiile lui Cij și ale lui Boreiko, Tahatelov le propuse din nou să se împace, dar amîndoi refuzară categoric. Consiliul se retrase pentru deliberare.

Boreiko și Zvonariov trecură într-o cameră de alături. De la fereastră se vedea un teren întins, cu mai multe obstacole de nuiele și cu smicele înfipte în pămînt, pentru exercițiile cu sabia. Călare pe Kubanka ei, Varia Belaia galopa vijelios prin manej. Sărea obstacolele, unul după altul, și reteza cu sabia vîrfurile smicelelor. Era învăpăiată, pălărioara îi lunecase pe ceafă, părul i se despletise, dar ea nu lua seama la asemenea amănunte, văzîndu-și numai de exercițiile sportive. Cursei cu obstacole îi urmă un galop nebunesc. Ridicîndu-se în scări, aplecată pe oblînc, tînăra zbura ca vîntul prin fața ferestrelor.

— Strașnică fată ! rosti Boreiko, plin de admirație. Îi trebuie bărbat, nu glumă, un as, hai și un rigă !

— Poate că un rigă ar fi cam bătrîn pentru ea, glumi praporșcikul ; un valet i s-ar potrivi mai bine.

— Serioja, ce ar fi să joci tu cartea valetului ?

— Dar tu ?

— Care fată e atît de naivă ca să ia un bețiv ca mine ?

— Mie mi-e frică de amazoane : într-o clipită ai și ajuns sub papuc.

— Poate că nu-i chiar așa de rău să fii sub un papuc isteț. Numai că nu prea cred să se găsească cu una, cu două un papuc pe măsura mea : prea mare și zdravăn ar trebui să fie !

— Cine știe ?! S-ar putea să ajungi și sub unul mititel. Ești un bărbat arătos și, chiar dacă bei, nu te îmbeți.

Își întrerupseră convorbirea, fiind chemați din nou în fața consiliului. Tahatelov, în picioare, dădu citire deciziei prin care se concidea că duelul era singura soluție posibilă pentru lichidarea diferendului dintre cele două părți.

— Ofensele pe care și le-au adus reciproc sus-menționații ofițeri pot fi spălate numai în sînge în cazul cînd aceștia nu acceptă să-și prezinte unul altuia scuzele de rigoare, explică Tahatelov.

— Şi cu ce să mă bat ? Cu pumnii ? întrebă Boreiko batjocoritor. Mă tem că domnul ştabs-căpitan o să moară de spaimă dacă m-o vedea cu sabia sau cu revolverul în mînă.

— Nu te pripi, tinere ! îl opri Tahatelov şi continuă citirea deciziei. „Avînd în vedere că în prezent sîntem în stare de război cu Japonia, decizia va fi adusă la îndeplinire după încetarea ostilităţilor", încheie colonelul solemn. E clar, domnilor ? Mai are cineva vreo pretenţie ?

Nu obiectă nimeni nimic şi cele două părţi iscăliră pentru luarea la cunoştinţă a deciziei. Cij îşi încondeie grijuliu parafa, dar Boreiko scrise mare peste toată foaia : „Luat act cu satisfacţie [1], Porucik Boreiko".

Citind cele scrise de Boreiko, Straşnikov scoase o exclamaţie de spaimă şi se grăbi să arate foaia lui Tahatelov.

— Ofensă la adresa sacrosanctei persoane a maiestăţii sale ! se indignă el.

Moşinski şi Tahatelov nu dădură importanţă poznei lui Boreiko şi începură să rîdă zgomotos.

— Ei, tinere, te ţii numai de şotii ! O să-ţi arate el, generalul, cînd o vedea că pui pe hîrtii apostile împărăteşti ! îl admonestă colonelul.

Cu aceasta procedura se închise. Cînd Zvonariov ajunse la ateliere, Gobiato îl rugă să viziteze bateria Strelkovaia.

— Bateria e sub comanda căpitanului Moşinski. Chiar adineauri l-am văzut la Comandamentul Artileriei. O să te ia cu el, iar înapoi poţi să vii şi pe jos. Pînă acolo nu sînt decît două-trei verste, îi explică Gobiato.

Moşinski acceptă bucuros să-l ducă pe Zvonariov la bateria sa. În drum, avură timp să vorbească mai pe îndelete. Căpitanul povesti cum sosise la Port-Arthur, şase ani mai înainte, cu batalionul de artilerie de fortificaţii Vladivostok, cum luase parte la campania din China, pe care o numi o pagină ruşinoasă din istoria armatei ruse.

— Ne războiam cu nişte oameni fără arme şi trîmbiţam victorie cînd îi puneam pe fugă. E drept că trupele ruseşti pricinuiau mult mai puţine necazuri chinezilor decît ceilalţi străini, mai ales anglo-americanii. Aceşti barbari civilizaţi au uimit lumea întreagă prin cruzimea lor, ca şi prin proporţia jafurilor. Fără probleme de conştiinţă, fără să cruţe femei, copii, bolnavi sau bătrîni, ei au măcelărit populaţia din regiuni întregi. Pentru ei chinezii nu sînt oameni, ci nişte animale bipede, deşi, prin purtarea lor, tocmai englezii şi

[1] Formulă folosită în cazuri speciale de ţari, întărind un act (n. t.).

americanii sînt adevărate fiare sălbatice. Credința mea e că și războiul actual a fost provocat de Anglia și America. De fapt, noi cu aceste state luptăm, fiindcă ele se află în spatele japonezilor.

Bateria Strelkovaia se afla pe colina Dvurogaia Sopka, deci chiar pe creasta ce desparte Port-Arthurul de mare. Spre stînga, în jos, se zărea bateria 22, care se afla sub comanda lui Vamenzon ; spre dreapta, la jumătatea drumului ce ducea de la poalele dealului la creastă, erau amplasate bateriile 16 și 17 ; drumul șerpuia din Orașul Vechi pînă în spatele bateriei. Amplasamentul bateriei Strelkovaia oferea cîmp de vedere de jur împrejurul ei ; în față, cît puteai cuprinde cu ochiul, se întindea marea fără de sfîrșit. În spate, se zăreau deslușit bazinul de vest, docurile, portul comercial și Orașul-Vechi, în întregime. Orașul-Nou se ivea parțial de după colina Perepelinaia, iar ceva mai la stînga se înălța masivul Liaoteșan.

— Bateria mea are cel mai bun amplasament din Arthur, spunea Moșinski ; pînă la oraș sînt numai trei verste, pînă la mare, două. Vîntul nu contenește nici o clipă ; de aceea, aerul, curat, e saturat de evaporații marine ; e uscat, e soare din belșug. Nu-i baterie, ci o stațiune climaterică, bună pentru bolnavii de plămîni. Eu și soția mea stăm acolo în tihnă și în liniște ; numai rareori venim în oraș ; altminteri ne petrecem serile cu copiii. Aveam de gînd să mai stau aici încă vreo cinci ani, pînă vor crește ceva mai mari, dar a izbucnit războiul. Mereu o îndemn pe soția mea să plece cu ei, dar nu vrea de loc să se despartă de Port-Arthur !

— Poate că are dreptate. Războiul ar putea să se sfîrșească curînd și viața să-și reia cursul normal, spuse Zvonariov.

— Greșești ! De vreme ce japonezii au acceptat riscurile unui război, n-au făcut-o de florile mărului. Atîta timp cît nu ne vor smulge din nou Coreea și Manciuria de Sud, cu Port-Arthur, nu vor încheia pace cu noi. Și asta n-au s-o poată face cu una, cu două ; așa că fără doar și poate războiul se va prelungi.

— Crezi că vom pierde războiul ? întrebă mirat Zvonariov.

— Pentru cine îi cunoaște pe japonezi și pe anglo-americani, care stau în spatele lor, e greu de presupus că războiul s-ar putea termina la egalitate, menținîndu-se starea de lucruri actuală. De aici pînă în Rusia e tare departe. De altfel, nici n-avem nevoie de această Manciurie. N-am știut încă să valorificăm Siberia, și iată că acum întindem mîna spre Manciuria.

Tot vorbind astfel de una, de alta, ajunseră curînd la bateria Strelkovaia. Construcția întăriturilor nu fusese încă terminată pe deplin. Vreo cincizeci de soldați și chinezi cărau pămînt cu roabele și ridicau parapete.

Soldaţii munceau laolaltă cu chinezii, îndrumaţi de un subofiţer de geniu, care arăta unde mai era nevoie de pămînt, punea firul cu plumb, verificînd înclinarea terasamentului, şi totaliza volumul lucrărilor.

— Cum lucrează chinezii ? întrebă Zvonariov.

— N-avem de ce să ne plîngem. Muncesc conştiincios, însă şi noi ne purtăm cu ei omeneşte. Supraveghez personal totul, ca să nu fie înşelaţi la socoteală ; le dăm ciorbă de varză şi păsat de la cazanul companiei. În altă parte nu se procedează astfel, dar eu socot că acolo unde ai în subzistenţă trei sute de oameni mai poţi hrăni douăzeci. Înainte de a-i trece la ordinar şi pe chinezi, ostaşii noştri împărţeau cu ei pîinea şi tot ce se găsea. Rusul împarte totdeauna cu dragă inimă bucata de pîine cu semenul lui, mai ales atunci cînd acesta îi dă o mînă de ajutor, adăugă Moşinski.

Convorbirea lor fu întreruptă de un subofiţer care raportă că oamenii se adunaseră pentru instrucţia tragerii. Praporşcikul se duse la tunari împreună cu căpitanul. Bateria Strelkovaia avea în dotaţie patru tunuri model 1877, de 42 linii, aduse de curînd şi încă nepuse toate în funcţiune. Se proiecta strunjirea camerei de încărcare, pentru a spori volumul încărcăturii şi a se mări astfel bătaia tunului.

— Am şi făcut calculele necesare. Încărcătura se poate mări aproape o dată şi jumătate, ceea ce ne va da un spor de bătaie cam de două verste, spunea Moşinski, întinzînd praporşcikului hîrtiile cu calcule.

După ce cercetă interiorul pieselor şi verifică calculele căpitanului, Zvonariov se declară de acord cu el şi-i făgădui că le va prezenta spre aprobare lui Gobiato.

Apoi, luîndu-şi rămas bun de la el, Zvonariov se întoarse pe jos la Comandamentul Artileriei. Intenţiona să mai vadă în drum cum merg lucrările de fortificare a zidului interior al fortăreţei. Construită mai demult de chinezi, cu ajutorul unor ingineri germani, fortăreaţa era împrejmuită cu un val de pămînt înalt şi gros de cîţiva metri. Avea amplasamente pentru tunuri, metereze pentru trăgători şi părea o întăritură destul de impunătoare ; nefiind însă întreţinută de atîta vreme, se degradase, iar acum i se făceau grabnic reparaţii de inginerii fortăreţei. Lucrările erau executate de matrozi şi de chinezi. În acest sector, de asemenea, munceau şi unii, şi alţii de zor, cot la cot, în armonie. Nu era nici urmă de dezbinare ; doar şefii de echipe puşi de ingineri precum şi gradaţii din geniu, care nu îndrăzneau să se răstească la matrozi şi să-i înjure, îşi vărsau focul pe chinezi, îmboldindu-i brutal la muncă.

Uneori, marinarii îi mai puneau la punct pe gradaţi, luîndu-i pe chinezi sub ocrotirea lor, cînd aceştia se întreceau cu măsura.

Zvonariov îl întrebă pe genistul gradat cu cît erau plătiţi marinarii şi chinezii.

— Matrozii sînt puşi la drepturi ca toţi ostaşii, iar chinezilor li se plăteşte şaizeci de copeici pe zi. Nu merită însă nici atîta : lucrează prost, răspunse el.

— Nu-i adevărat, înălţimea voastră, se amestecă în vorbă un matroz, apropiindu-se de praporşcik. Chinezii nu muncesc mai prost ca noi, dar primesc numai treizeci de copeici pe zi, şi pentru rest li se dau chitanţe. „Cînd s-o isprăvi războiul, li se spune, o să capeţi totul dintr-o dată..." După ce că-i înşală, îi mai şi vorbeşte de rău.

— Eu execut ordinul comandanţilor şi tu să nu te bagi unde nu-ţi fierbe oala, se răţoi subofiţerul. Să ştii c-am să raportez căpitanului Barmin că-i aţîţi pe chinezi şi-o să vezi ce păţeşti.

— Noi nu sîntem sub ordinele căpitanului tău ; avem comandanţii noştri, marinari. Au să facă ei dreptate între voi şi chinezi.

Zvonariov nu mai ascultă sfada dintre matroz şi genist şi-şi văzu de drum.

Ajungînd la ateliere, îi raportă lui Gobiato tot ce văzuse la bateria Strelkovaia, prezentă calculele lui Moşinski şi, aducînd vorba asupra lucrărilor din fortăreaţă, îi povesti despre isprăvile lui Barmin.

— Se ştie că inginerii din Arthur fac matrapazlîcuri. Barmin şi-a clădit o casă în Oraşul-Nou cu materiale de construcţie furate, iar pe chinezi îi jecmăneşte fără ruşine, răspunse Gobiato.

— Bine, dar acest lucru trebuie combătut. Comandantul unităţilor de geniu din fortăreaţă, colonelul Grigorenko, să fie informat despre potlogăriile lui Barmin. El e dator să ia măsurile necesare ! se frămînta praporşcikul.

— Păi, şi Grigorenko îşi are partea lui. Avem de a face cu o bandă de escroci şi de hoţi. Grigorenko pesemne că dă şi el ceva vreunuia dintre superiori. E trist, dar adevărat, încheie Gobiato.

În sfîrşit, lucrările de modificare a afetelor se terminaseră ; suporturile, grele de cîte o sută de puduri şi mai bine, fură încărcate pe platforme solide cu trei osii.

Fiindcă nu aveau destui cai, legară de ambele părţi ale platformelor chingi de frînghii, la care se înhămară cîte cincizeci de ostaşi, de fiecare platformă. Încet, făcînd opriri dese, convoiul începu să se tîrască pe drumul ce trecea peste colina Zolotaia.

— Leit edecari de pe Volga ; nu le lipseşte decît *Dubinuşka* [1], se revoltă Zvonariov. Cum, nu e posibil ca pentru treaba asta să fie adunaţi temporar toţi caii de la companii ?

— Companiile au cai puţini, şi aceştia sînt la preţ, amice, iar oamenii-s mai mulţi, şi munca lor e mult mai puţin preţuită, îl lămuri Boreiko cu ironie. Tot vite de muncă, numai că-s cu două picioare. Şi apoi, în caz de accident e mai sigur : dacă e strivit un om, te vaiţi, oftezi după el, şi pe urmă îl dai uitării, pe cînd, dacă schilodeşti un cal, te paşte judecata : ai degradat un bun al statului.

— Cum, în Arthur nu se găsesc cai ? De ce nu s-au cerut de la artileria de cîmp ?

— Sînt ei şi mai pe aproape : Belîi are şase cai ; Stessel, vreo zece. Dar, înţelegi, sînt cai de general. Excelenţele lor preferă ca poverile să fie cărate pe spinarea oamenilor. Am să încerc marea cu degetul la Belîi. Poate că mă ajută el să găsesc cai undeva, hotărî Boreiko.

Soldaţii, roşii şi asudaţi de încordare, în ciuda vîntului biciuitor, se opinteau din răsputeri alături de cei doi cai.

— Toţi odată !... Uite-ajungem ! strigau subofiţerii, răguşiţi. Se vede creasta : e la o aruncătură de băţ.

Soldaţii se opinteau încă o dată, gîfîiau, mai făceau zece-cincisprezece paşi şi iar se opreau, sleiţi de puteri. După o clipă răsuna din nou comanda :

— Toţi odată ! şi oamenii se opinteau iar în chingi.

Într-o oră făcuseră cel mult o verstă. Atît oamenii, cît şi caii erau istoviţi.

Zvonariov dădu zece minute repaus. Soldaţii vlăguiţi se lungiră pe pămîntul îngheţat ; unii cereau voie să se ducă după apă ; setea era nu mai puţin chinuitoare decît oboseala. Praporşcikul ordonă să se aducă de la compania auxiliară un butoi cu apă ; feldwebelul refuză însă să dea butoiul. Înfuriat, Zvonariov se duse el însuşi într-acolo.

— Îndrăzneşti să nu-mi execuţi ordinele, ai ? se năpusti el asupra feldwebelului.

— N-am voie de la domnul căpitan. A mai cerut cineva o dată butoiul, ca să stropească o grădină ; l-am dat, şi pe urmă domnul căpitan m-a înjurat şi mi-a ordonat să nu mai scot butoiul din companie.

---

[1] Cîntec popular rus, care se cînta în trecut mai ales la corvezi ; în ritmul lui trăgeau şi edecarii, navele, de-a lungul fluviilor. Textul *Dubinuşkăi* oglindeşte munca de robie a săracilor sub regimul ţarist (n. ed.).

— Ori faci pe prostul, ori eşti într-adevăr un nătărău : una e să stropeşti grădina, şi altceva să aduci apă de băut pentru oameni.

— Nu vă supăraţi, înălţimea voastră, dar nu pot să dau butoiul fără ordinul domnului căpitan.

— Ce este ? întrebă Boreiko, apropiindu-se.

Zvonariov îi explică situaţia.

Fără a spune un cuvînt, porucikul îl plesni pe feldwebel peste gură :

— Marş ! Chiar tu ai să te duci cu butoiul, ticălosule ! ordonă el.

Ştergîndu-şi din fugă gura, feldwebelul sări ca ars să execute ordinul.

— Prea îi iei cu mănuşi ! spuse Boreiko. Te văd că eşti rezervist, şi-şi fac de cap, lua-i-ar dracu. Cu caii n-am făcut nici o ispravă. Belîi a telefonat lui Stessel şi ăla a început să rîdă în hohote : „D-aia ai soldaţi, Vasili Feodorovici, ca să care tunuri şi afete !“ Şi am plecat cum am venit ; trebuie să le cărăm tot noi. Ia hai, Serghei, înhamă-te la plotonul doi, iar eu la întîiul. Să vedem, care pe care. O să ne distrăm puţin. Hai, băieţi, ce ziceţi, care e mai tare ? strigă Boreiko către soldaţi înhămîndu-se la chingă. Timofeici, să nu te faci cumva de ruşine, îi strigă lui Rodionov, că, pe urmă, praporşcikul şi Lepiohin au să rîdă de noi.

Soldaţii se înviorară. Înfăţişarea uriaşului Boreiko, care abia încăpea în chingă, îi înveselea. Începură să glumească. Curînd, plotonul unu o luă înainte. Zvonariov şi soldaţii lui rămaseră mult în urmă.

— Vai de capul tău, Lepioha, nepricopsitule ! strigă Rodionov. Blegi mai sînteţi ! Mănînci prea puţin păsat !

— Păi, la voi numai Ursul trage cît tot plotonul, mormăi Lepiohin ; praporşcikul nostru e cam pirpiriu.

Ostaşii din plotonul întîi se opriră o clipă, se odihniră şi porniră mai departe.

Cele zece suporturi ajunseră abia către seară pe Elektriceski Utios. Boreiko trimise la culcare soldaţii, care picau de oboseală.

— Dar cine rămîne la baterie peste noapte ? întrebă îngrijorat Jukovski.

— Pentru deservirea tunurilor de cincizeci şi şapte milimetri, ajung opt oameni. Mobilizaţi ordonanţele, furierii şi magazionerii ; rămîn şi eu cu ei, propuse Boreiko.

Pe neaşteptate, seara sosiră pe Utios o sută douăzeci de meseriaşi din compania auxiliară.

— Ce căutaţi aici, zmeilor ? întrebă Boreiko.

— Înălţimea voastră, am venit ca să vă dăm şi noi o mînă de ajutor, răspunse Bratowski, în numele tuturor. E o treabă grabnică

şi se pare că oamenii dumneavoastră sînt istoviţi de tot. D-aia am şi cerut voie de la domnul căpitan. Am strîns o sută douăzeci de oameni, dintre acei care au vrut să meargă.

— Mulţumim din inimă. Numai că acum e întuneric, iar la noi nu e voie să faci noaptea foc că se vede de pe mare.

— Înălţimea voastră, ne descurcăm noi şi cu felinarele, răspunse un soldat.

— Ei, atunci haideţi la baterie.

Oamenii fură împărţiţi : unii, sub conducerea lui Boreiko, începură să repare tunurile şi să demonteze afetele vechi, iar alţii, împreună cu Zvonariov, se apucară să le monteze pe cele noi. Curînd Utiosul se transformă într-un atelier de montaj.

Zvonariov şi Boreiko nu închiseră ochii pînă dimineaţa. În zori oamenii din compania auxiliară plecară, iar artileriştii, odihniţi, se puseră pe treabă. Trei zile şi trei nopţi în şir munciră la amenajarea tunurilor. Ostaşii fură împărţiţi în trei schimburi, conduse de Jukovski, Boreiko şi Zvonariov. Vremea se menţinea geroasă, cu viscol, aşa că japonezii nu stinghereau lucrările. A treia zi, spre seară, bateria era, în sfîrşit, complet renovată. Afetele vechi ale tunurilor fuseseră înlocuite cu cele noi ; la piese apărură scuturi şi un sistem întreg de scripeţi pentru ridicarea obuzelor. Telemetrul şi postul de comandă al bateriei fură mutate şi adăpostite în parapet.

În cele din urmă, cerul se înseninâ. Dis-de-dimineaţă, Boreiko începu să se agite pe lîngă piese, revizuind pentru ultima oară toate părţile nituite şi dispozitivul nou instalat pentru uşurarea tirului. Dar japonezii nu se iveau ; marea rămînea mereu limpede ca oglinda pînă departe în zare.

Careva propuse să se tragă vreo două proiectile, drept în mare, pentru a verifica funcţionarea noilor dispozitive. Dar, deodată, mai multe crucişătoare uşoare japoneze se iviră la orizont, venind spre Port-Arthur.

— Telemetrul ! răcni Boreiko, bucuros.

— 6500 !

— Să vină mai aproape, hotărî Jukovski. Începem cu cea mai mică bătaie dintre cele lungi : nouă verste ; pe urmă o lungim.

— Încărcaţi ! comandă Boreiko.

Soldaţii, care tot aşteptaseră din zori să tragă, se repeziră voioşi după obuze şi după noile săculeţe cu pulbere fără fum, încă nefolosite de baterie ; voiau cu toţii să încerce cît mai repede afetele modificate.

— Să vezi cum îi băgăm acum în sperieţi pe japonezi ! N-au să se bucure de loc, strigă înviorat Lebiodkin.

— Petrovici, ocheşte cu precizie, ca să nu ne facem de ruşine cu tunurile noastre noi ! îl rugă Rodionov pe ochitorul Koşeliov.

Toată bateria era nespus de însufleţită.

— Dacă plesnesc ţevile ! se întrebă îngrijorat Jukovski. Doar sînt făcute pentru pulberea castanie prismatică, nu şi pentru cea fără fum.

— Au fost calculate cu un coeficient de rezervă, Nikolai Vasilievici, îl linişti Zvonariov.

— Totuşi, cînd se trage prima salvă, adăpostiţi oamenii în cazemate ca să nu se întîmple vreo nenorocire.

— 5500 ! se comunică distanţa de la telemetru.

— Înălţător, două sute cincizeci ! Foc de salvă !

Gurile pieselor se ridicară neobişnuit de mult. Părea că, la un asemenea unghi de tragere, piesele aveau să se răstoarne neapărat în clipa tragerii. Soldaţii le priveau cu temere.

— Adăpostiţi-vă în cazemate ! strigă Boreiko.

Cu excepţia comandanţilor de piese şi a ochitorilor, cu toţii se grăbiră să intre în cazemate.

— Baterie, foc !

Cinci fulgere ţîşniră din gurile ţevilor ridicate mult în sus. O boare de fum învălui o clipă bateria şi se topi repede în văzduh. Mirosea înecăcios a eter. Afetele reculară lin şi reveniră în poziţiile normale. Soldaţii ieşiră în fugă din adăposturi ca să cerceteze tunurile.

— Secţia întîia, totul în ordine ! raportă Rodionov.

— A doua şi a treia la fel ! raportară comandanţii lor.

— Cade ! se auzi de la telemetru.

— Scurtă !

— Mai scurtă cu o jumătate de verstă, observă Jukovski.

Pe urmă, încercară să tragă la unsprezece verste, la douăsprezece, obţinînd ca limită bătaia de douăsprezece verste şi un sfert, în loc de treisprezece, cum socotiseră.

Chiar de la primele lovituri, japonezii se grăbiră să se retragă cît mai departe în larg.

— Deci, în cifre rotunde, am mărit bătaia de la nouă verste şi jumătate la douăsprezece, rezumă Jukovski.

— Cadenţa tirului a fost sporită la aproape un minut şi treisprezece secunde de salvă, şi mai poate fi sporită, adăugă Boreiko.

— Acum şi oamenii, şi comandantul sînt perfect adăpostiţi de schije, completă Zvonariov.

După ce mulţumiră soldaţilor pentru efortul depus la transformarea bateriei, Jukovski, Boreiko şi Zvonariov plecară la masă.

— Şefii nici nu s-au interesat de realizările noastre, zîmbi Boreiko.

— Cum să nu ! S-au interesat, şi chiar stăruitor. Adineauri am primit de la Comandamentul Artileriei o notă telefonică prin care am primit ordin observator pentru tirul de azi, executat fără aprobare, zîmbi Jukovski.

Stessel măsura încăperea cu paşi mari. Zbuciumul din primele zile ale războiului rămăsese în urmă ; se calmase şi-şi regăsise aerul şi tonul hotărît. Vera Alexeevna se aşezase pe un colţişor al canapelei, lîngă lampa mare cu abajur frumos. Cele patru pupile şedeau alături şi brodau de zor.

Într-un fotoliu-leagăn era tolănit generalul de artilerie Nikitin, voinic, lat în spete, bărbos, cu faţa tipică de alcoolic, comandantul artileriei corpului trei siberian, în curs de organizare la Arthur. Era cam băut şi, prin urmare, deosebit de vorbăreţ.

— „Cufundarii" noştri continuă să se distingă, rosti el cu glas gros, puternic, uşor răguşit.

— Ce cufundari ? se miră Vera Alexeevna.

— Păi, „eroii", marinarii noştri ! Pînă acum n-au scufundat nici un japonez ; în schimb şi-au scufundat la Cemulpo navele *Variag* şi *Koreieţ*, iar lîngă Arthur, *Enisei* şi *Boiarin*. Stîrpiturile de japonezi nici n-ar fi visat asemenea izbînzi dacă nu le-ar fi dat o mînă de ajutor „cufundarii" noştri. Ehei, parcă-i văd că-şi scufundă toată flota, cu mîna lor, şi pe urmă — direcţia Petersburg !

Stessel hăhăi zgomotos :

— Straşnic i-ai încondeiat, Vladimir Nikolaevici ! „Cufundari" ! Ce e drept e drept : curat cufundari ! Chiar mîine am să spun tuturor ce frumos i-ai botezat !

— Fii prudent, *Anatole !* Nu uita că guvernatorul general e marinar ; ţine la flotă şi la marinari ca la ochii din cap, îl făcu atent Vera Alexeevna.

— Printre ai noştri, putem vorbi, dar, faţă de alţii, e mai bine să ne ţinem gura, o susţinu Nikitin.

— Aproape îndată după izbucnirea războiului, guvernatorul general s-a grăbit să-şi părăsească mult iubita lui flotă şi să se pună la adăpost la Mukden, preciză Stessel.

— Marinarii vor face treabă numai atunci cînd vor fi subordonaţi comandanţilor forţelor terestre, ca să coopereze cu armata, şi nu să umble hai-hui pe mare, urmă Nikitin.

— Ai foarte mare dreptate, Vladimir Nikolaevici. De mult trebuia să fie luaţi din scurt. Prea şi-au luat nasul la purtare, rosti Vera Alexeevna cu aprindere.

— Atîta timp cît Alexeev e guvernator general, nici vorbă de aşa ceva, răspunse Stessel sceptic. Mă tem că am să fiu pus eu însumi în subordinea lui Stark.

— Asta n-are să se întîmple niciodată! protestă generăleasa cu hotărîre. Azi am auzit la economat că Stark va fi înlăturat de la comandă.

— Şi cine va veni în locul lui Stark? se întrebă Nikitin.

— Un oarecare Makarenko, Makarov, sau aşa ceva.

— E vreun „cufundar" din Kronstadt ori din Sevastopol? N-am auzit de numele acesta. Îi cunosc pe Dubasov, pe Skrîdlov, dar pe Makarov, nu.

— Am auzit că ar fi un om învăţat, c-ar fi avut de gînd să facă o expediţie la Polul Nord, mi se pare, nu ştiu în ce scop anume, dar că n-a făcut nici o ispravă, sporovăia Vera Alexeevna.

— Ei, dacă n-a putut să ajungă la Polul Nord, atunci cum o să-i ţină piept lui Togo?! Acolo doar morsele şi focile îl puteau împiedica, pe cînd aici îi ating calea o întreagă flotă japoneză, interveni sceptic Nikitin.

— Nu pot să-i sufăr pe învăţaţii ăştia! exclamă Stessel cu ciudă; nu pricep o iotă din serviciul de front; parcă ar fi lehuze, nu militari.

— Probabil c-o să se prezinte imediat să ne facă o vizită.

— Îl obligă politeţea. Să sperăm că, oricît de înfumurat ar fi, totuşi ne va vizita el mai întîi.

— Se pare că vine fără familie.

— Dar cine-şi aduce familia într-o fortăreaţă asediată?

Vera Alexeevna zîmbi dulce. Visul ei tainic, acela de a deveni „prima doamnă din Arthur", se apropia de înfăptuire. Guvernatorul plecase, Stark avea să plece şi el; deci ea rămînea la Arthur în fruntea doamnelor din societate.

Sună clopoţelul vestind sosirea unui nou oaspete.

O clipă mai tîrziu, îşi făcu apariţia generalul Fok, comandantul diviziei a patra est-siberiene, un bătrîn înalt, uscăţiv, cu barbişonul cărunt. Se apropie sprinten, tinereşte şi sărută mîna Verei Alexeevna.

Ca la o comandă, cele patru fete se ridicară şi-i făcură generalului o reverenţă, dar Fok nu le dădu nici o atenţie.

— Salut „sfînta familie"! spuse el cu glas catifelat de bariton. Am tras şi eu la lumină şi iată-mă la dumneavoastră. Afară e ger, viscoleşte, nu vezi la doi paşi. M-am plictisit în singurătatea mea de burlac, aşa că m-am gîndit să viu încoace.

— Foarte bine ai făcut, Alexandr Viktorovici ! răspunse amabilă generăleasa. Doreşti un ceai, să te dezmorţeşti după gerul de afară ?

— Aşa ceva nu poate fi refuzat ; la bătrîneţe gerul te strînge rău.

— Ce mai nou pe la tine ? întrebă Stessel.

— Păi, şi eu, tot după noutăţi am venit ! Vladimir Nikolaevici e la curent cu noutăţile ; el e specialist în materie.

— Aş ! În privinţa asta nu mă pot măsura cu dumneata, răspunse Nikitin. Dumneata le afli întotdeauna pe toate din sursele cele mai vrednice de încredere şi, în plus, înaintea tuturor.

— Noutăţile mele sînt vechi. În locul lui Stark vine Makarov. La comanda armatei din Manciuria a fost numit Kuropatkin [1]. Japonezii continuă să debarce în Coreea, iar micii noştri lupi de mare trîndăvesc la Arthur, făcîndu-şi de cap cu prostituatele prin localuri rău famate ca „Zviozdocika“ sau „Variété“, vorbea generalul, liniştit, cu vocea îndulcită.

— Pentru voi e vremea de culcare ! spuse generăleasa întorcîndu-se spre pupilele ei.

Acestea îşi strînseră cu îngrijire lucrul şi se grăbiră să iasă.

— Nu se vorbeşte de prostituate faţă de nişte copile, îl dojeni ea pe Fok. Fetiţele mele sînt curate, inocente, iar dumneata aduci vorba în prezenţa lor despre asemenea lucruri necuviincioase !

— Să am iertare ! Limba mea cazonă e de vină. În cei patruzeci de ani de militărie, m-am obişnuit cu jargonul cazărmii.

— E adevărat c-a fost numit la comandă Kuropatkin ?

— Cum am cumpărat-o, aşa o vînd.

— Va fi admirabil, *Anatole* ! se bucură generăleasa. Ai să lucrezi din nou împreună cu Alexei Nikolaevici. A, fără îndoială că el o să-i pună pe marinari sub ordinele tale, iar tu ai să ştii să-i ţii în frîu.

— Totuşi o să fie cam greu. Am auzit că marele duce Kirill Vladimirovici şi fratele lui, Boris, vin încoace. Marele duce Kirill e şi el marinar. Poate c-o să se încăpăţîneze, ba chiar să-i scrie ţarului despre toate. O să fie greu pentru Kuropatkin să-l înfrunte.

— Da ; acum „cufundarii“ sînt la mare cinste, rosti Nikitin, gînditor.

---

[1] *Kuropatkin Alexei Nikolaevici* (1848-1925) — general în armata ţaristă, care, cu toate că era lipsit de capacitate, a ocupat diferite funcţii militare importante, chiar şi aceea de ministru de război. Aparţinea grupului politic al lui S. I. Vitte, caracterizat prin tendinţe de expansiune în Extremul Orient ; în războiul ruso-japonez, comandant suprem al armatelor de uscat (n. ed.).

— Vladimir Nikolaevici i-a poreclit pe marinari „cufundari", lămuri Vera Alexeevna.

— E o poreclă foarte spirituală, îşi dădu încuviinţarea Fok. Deocamdată, ei evită Marea Galbenă şi preferă să plutească într-o mare de vin, în care-şi scaldă şi stelele.

— *Anatole*, dar de ce nu alungi din oraş toate lepădăturile astea ? întrebă indignată Vera Alexeevna.

— În urma plecării familiilor, numărul burlacilor din Arthur a crescut, aşa că femeile uşoare sînt foarte căutate.

— E adevărat, şi printre fetele astea sînt şi unele destul de reuşite, începu Nikitin.

— Vladimir Nikolaevici, e inadmisibil să vorbeşti asemenea lucruri în prezenţa mea ! se indignă generăleasa. De unde le poţi cunoaşte dumneata ?

— Le întîlnesc pe străzi şi aud una, alta despre ele.

— Ptiu, păcătos bătrîn ! rîdea Stessel cu hohote.

— Da' încetaţi odată !

— Nu te supăra, scumpă Vera Alexeevna, nu ştiu cum veni vorba. Mai bine, dă-mi voie să-mi ud oleacă gîtlejul ; mi s-a cam uscat de atîta vorbă.

— Poftiţi în sufragerie, îi invită stăpîna casei pe toţi.

La masă, Nikitin atacă numaidecît carafa de coniac. Fok, însă, demonstrativ, nu sorbea decît ceai.

— Aţi auzit ce isprăvi face Ulisse al nostru din Arthur ? continuă acesta conversaţia.

— Care Ulisse ? întrebă Nikitin.

— Ei, care Ulisse : Kondratenko ! E în stare să ne tragă cacialmaua tuturor, să ne învîrtească pe deget şi tot el o să iasă deasupra. Mare pişicher !

— De ce vorbiţi aşa ! Roman Isidorovici e un bărbat cu scaun la cap ; din pricina asta ai pică pe el, interveni generăleasa.

— Mult mi-aş mai dori şi eu un avocat atît de bun ca dumneata, Vera Alexeevna. N-ai lăsa pe nimeni să mă vorbească de rău, spuse Nikitin.

— Dar ce voiai să spui de Kondratenko ? întrebă Stessel.

— A preluat toate lucrările de fortificaţii. Parcă el ar fi inginer-şef al fortăreţei, nu Grigorenko.

— Păi, Kondratenko a absolvit Academia de Geniu. În materie de fortificaţii, tocmai că e la locul său.

— A făcut din toţi ostaşii diviziei lui muncitori-săpători, în loc să-i muştruluiască pentru serviciul de front.

— Ei, uite o observaţie justă ! Chiar mîine am să stau de vorbă cu el în privinţa aceasta, răspunse Stessel.

— Dar de Belîi aţi auzit ? Se zice că marinarii au pus şaua pe el — nu dă voie bateriilor să tragă decît cu ştirea lor ! urmă Fok, zîmbind dulceag.

— Cum, a trecut la marinari ? întrebă mirat Stessel. Nu cumva te înşeli, Alexandr Viktorovici ? Ei, nu m-am aşteptat la aşa ceva de la el.

— Purtarea lui m-a cam mirat şi pe mine : cuscrul tău, şi să umble cu asemenea intrigi ! îl aţîţă Fok.

— Las' că stau eu serios de vorbă cu el ! ameninţă Stessel.

— E taler cu două feţe, aia e, îi ţinu isonul Nikitin.

— Aseară a avut un lung conciliabul între patru ochi cu Verşinin. Deşi colonel în armata rusă, acesta e un liber-cugetător. Mi-am tot bătut capul, şi n-am putut de loc să-mi dau seama cam despre ce ar fi putut vorbi atîta timp, băgă un fitil şi Fok.

— Verşinin e un om periculos. Cum se face că-l tolerezi ca guvernator al Kvantungului şi comisar civil ? îşi dojeni Vera Alexeevna soţul.

— Hm, are relaţii : Alexeev a luat de atîtea ori masa la el. N-ai cum să-l înlături cu una cu două, se apără Stessel.

— Ei, Anatoli Mihailovici, sapă-l pe ici, sapă-l pe colo, atacă-l strategic din flanc ! îl sfătui Nikitin.

— Bine, dar cum să-l ataci ? De furat, se pare că nu fură...

— Te iluzionezi, zîmbi Fok. Care guvernator din Rusia nu fură ?

— Hoţul nedovedit rămîne om cinstit.

— Ştii că ia apărarea liberaliştilor ?

— Anume cui ?

— Uite, de pildă, a Jeltovei, directoarea şcolii *Puşkin*. Acolo îşi dau întîlnire toţi liberaliştii din Arthur. Şcoala e doar o firmă după care se face propagandă pentru idei antiguvernamentale, urmă Fok, insinuant.

— Îl voi însărcina pe Mikeladze să se ocupe de acest caz.

— Mikeladze e cam tont. Mai bine pune-l pe Poznanski. Promite mult jandarmul ăsta, deşi e cam tînăr.

Intră o ordonanţă şi raportă că Stessel era chemat la telefon de generalul Belîi.

— Grozav bat tunurile spre larg, spuse el. Bateriile trag într-una.

Nikitin se grăbi să plece către casă.

— Japonezii se apropie din larg şi caută să forţeze trecerea prin canal, anunţă Stessel, emoţionat, întorcîndu-se de la telefon. Dau drumul la bruloţi [1]. Trebuie să alerg la Zolotaia.

---

[1] Nave incendiatoare (n. t.).

— N-ai să te duci ! rosti generăleasa cu hotărîre. N-are nici un rost ; Belîi va face tot ce trebuie şi fără tine. Şi aşa colinzi destul toată ziua prin forturi şi baterii. Nu e treaba unui comandant de fortăreaţă să alerge de fiecare dată cînd trag tunurile.

— Dar am şi cerut să vină trăsura.

— Las' c-o trimit eu înapoi, hotărî Vera Alexeevna.

Stessel se dădu bătut şi-şi urmă supus soţia în dormitor.

În timpul acesta, amiralul Stark şedea într-un jilţ adînc, confortabil, lîngă masa de scris din cabina sa de pe vasul *Petropavlovsk* şi citea cu atenţie rapoartele comandanţilor de nave şi comunicările postului de semnalizare de pe colina Zolotaia, cu privire la amănuntele atacului dat de japonezi prin surprindere împotriva escadrei ruseşti, în nefericita noapte de 26 ianuarie. Acea lovitură fulgerătoare devenise un punct de răscruce în viaţa amiralului. Era acuzat că nu luase măsurile necesare pentru protecţia flotei care staţiona descoperită în rada exterioară.

Stark se lăsă pe spătarul fotoliului şi căzu adînc pe gînduri. În cabină era o atmosferă caldă, plăcută. Din cînd în cînd, de afară se auzeau răbufnirile năvalnice ale viscolului, izbiturile înfundate ale bărcilor în bordaj, loviturile colacilor de salvare în suporturile lor, tropotul cizmelor grele ale matrozilor pe puntea de lemn.

Plin de amărăciune, de revoltă, amiralul îşi amintea situaţia sa umilitoare de comandant de escadră care, în fapt, nu îndrăznea să întreprindă nimic fără ştirea şi aprobarea guvernatorului general. Acesta se amesteca în toate ordinele lui, legîndu-l de mîini şi de picioare prin tutela sa indezirabilă. Îşi aducea aminte că Vitgheft, dînd instrucţiuni ofiţerilor din statul său major din ordinul guvernatorului general în legătură cu măsurile privitoare la apărarea navelor, le spusese, pur şi simplu, că nu va fi război.

— Şi asta cu o jumătate de ceas înainte de atac ! se revoltă amiralul, răsfoind hîrtiile şi amintindu-şi toate amănuntele acelei nopţi nenorocite.

Se ridică şi începu să păşească de colo-colo cu ciudă prin cabină.

— O ciocnire de o jumătate de ceas, şi soarta a vrut ca toate statele mele de serviciu, ireproşabile timp de patruzeci de ani, să nu mai existe, fiind silit acum să cer trecerea în retragere pentru motive de sănătate, ca să-mi salvez numele nepătat, rosti amiralul tare, cu adîncă amărăciune. Dar nu, încă nu-l cunoaşteţi voi pe Stark ! urmă el, agitînd mînios pumnul. El va şti să se apere ! În mîna mea se află documentele acelea, cu iscălitura lui Alexeev ! Va fi vai de steaua lui cînd le voi da publicităţii !

Chipul lui, veşnic întunecat, cu ochii căzuţi în fundul capului, tras de oboseală şi de indignare, luă o expresie aspră :

— Îţi arăt eu ţie, bastard de ţar, cine-i Stark ! Amiralul păşi nervos spre casa de fier fixată de peretele cabinei. Deschizînd uşiţa, scoase un teanc de hîrtii.

— Asta e ! îşi spuse el, luînd din teanc o filă. Citi răspicat pe prima pagină : „În Extremul Orient, trebuie să adoptăm faţă de Japonia o politică din cele mai dure, întrucît ea nu va cuteza niciodată să dezlănţuie un război împotriva Rusiei". Scrie textual : „nu va cuteza niciodată să dezlănţuie un război". Ea însă nu numai că a cutezat, dar a şi dezlănţuit războiul împotriva Rusiei ! Şi încă una ! Stark luă altă hîrtie : „Întrucît temerile dumneavoastră cu privire la posibilitatea izbucnirii unui război cu Japonia sînt total lipsite de temei, consider fără rost rechemarea la escadră a navelor *Variag* şi *Koreiet*". Da, da ; numai din cauza tembelismului său am pierdut aceste două nave. Şi iată că acum toată răspunderea n-o poartă el, ci eu. Dar n-o să-i meargă ! încheie amiralul punînd hîrtiile la loc.

Se auzi o bătaie în uşă ; intră ofiţerul adjutant, locotenentul Dukelski.

— S-a primit o depeşă de la amiralul Makarov, raportă el întinzîndu-i hîrtia. Stark citi :

„Sosesc la Arthur în ziua de douăzeci şi patru. Makarov."

— Mîine, spuse el, uitîndu-se la calendar. Transmite ordinul ca *Baian* să trimită drept gardă de onoare două plotoane. Se gîndi o clipă, apoi adăugă : cu fanfară.

— Am înţeles, excelenţă ! spuse locotenentul şi ieşi.

Stark reciti depeşa şi se întunecă din nou.

— Încă un deştept care vine să mă înveţe ce şi cum să fac ! bombăni el, frunzărind din nou hîrtiile. E uşor să critici la zece mii de verste de aici !

Luînd o hîrtie, citi :

— „Alteţei Sale Imperiale, Amiralului-general, Marelui Duce Alexei Alexandrovici, cu copie, spre ştiinţa ministrului adjunct al Marinei, amiralul Avelan..." Le-a scris tuturor ! Să afle toată lumea ce deştept e ! rosti amiralul şi se cufundă în lectură. „Prevăd că japonezii nu vor scăpa o ocazie atît de favorabilă ca aflarea escadrei ruse în rada exterioară, pentru a efectua un atac prin surprindere..." Ca să vezi : Makarov a prevăzut atacul de acolo, de la Kronstadt, iar eu, aici la faţa locului, am ignorat această posibilitate ! Acum, ridicat în slăvi, copleşit de favoruri, vine să-mi ia locul la comanda escadrei ! Totuşi, am prevăzut şi eu acest lucru, am scris şi eu despre posibilitatea unui atac ! Dar acelaşi Alexeev, acelaşi Alexeev n-a vrut să mă asculte. Nenorocirea ar

fi fost însă şi mai mare dacă japonezii, fără declaraţie de război, aşa cum au făcut, ar fi scufundat, chiar în prima noapte, prin surprindere, mai multe vapoare la intrarea în port şi ar fi închis escadra în rada interioară.

Stark păşea iar de colo-colo prin cabină, strîngînd din umeri ca de frig. Deodată în depărtare răsunară bubuituri de tun surde. Amiralul ascultă cu atenţie.

— Probabil că iar trag bateriile de coastă asupra unor nave imaginare ! bombăni el şi apăsă butonul soneriei.

— Să vină locotenentul Dukelski ! îi ordonă plantonului.

O clipă mai tîrziu, ofiţerul adjutant îi raportă că pe mare fuseseră semnalate mai multe vapoare care se îndreptau către gura canalului dinspre rada exterioară, probabil cu intenţia de a executa ambuteierea [1] canalului.

Stark îşi puse mantaua, îşi îndesă bine chipiul pe cap şi, însoţit de Dukelski, urcă pe punte. În aceeaşi clipă fu asaltat de viforniţa prin care fîşiile albe de lumină ale proiectoarelor abia se zăreau. Salvele de artilerie fulgerau necontenit.

— Pe mare au fost semnalate cinci nave, comunică postul de semnalizare de pe Zolotaia.

— Torpiloarele de gardă să pornească la atac ! ordonă amiralul, căutînd să zărească prin binoclul de noapte ce se petrece pe mare, fără însă a izbuti să desluşească nimic prin învolburarea viscolului. Ordonînd să i se raporteze din cinci în cinci minute tot ce se petrecea pe mare, coborî din nou în cabină.

După vîntul tăios de pe punte, căldura din cabină era deosebit de plăcută. Stark ceru un ceai cu rom şi începu să scrie un raport nespus de lung, cu privire la evenimentele petrecute de la izbucnirea ostilităţilor. Dar lucrul mergea anevoie ; îngrijorat, amiralul trăgea mereu cu urechea la cele ce se petreceau în radă.

Trecură vreo douăzeci de minute. În sfîrşit, Dukelski intră raportînd că atacul japonez asupra canalului fusese respins. Abia atunci, în fine, Stark se putu concentra în linişte asupra raportului început. Analiză amănunţit cauzele izbucnirii războiului şi ale eşecului suferit cu prilejul celor dintîi ciocniri pe mare. Arătă, că încă în 1898, atunci cînd ruşii ocupaseră Port-Arthurul, Japonia începuse, cu sprijinul Angliei şi Americii, să se pregătească cu hotărîre pentru eventualitatea unei ciocniri armate cu Rusia. Tonajul global al flotei de război japoneze crescuse în această perioadă

[1] Scufundarea unor vase comerciale vechi, încărcate cu lest, la intrarea portului. Operaţiunea de ambuteiere e o veche practică a războiului naval, urmărind închiderea formaţiei de nave inamice într-un port (n. t.).

mai bine de patru ori, iar efectivele armatei, de trei ori. Guvernatorul general Alexeev şi comandantul forţelor armate din Manciuria, nu apreciaseră la justa valoare această sporire a potenţialului militar al Japoniei şi nu luaseră măsurile cuvenite pentru întărirea armatei şi flotei ruseşti din Extremul Orient. Neignorînd stadiul înapoiat al pregătirilor militare ale Rusiei, Japonia încheiase un tratat de alianţă cu Anglia, obţinuse un ajutor financiar din partea Americii şi, la îndemnul acestor state, îndrăznise să dezlănţuie ostilităţile împotriva Rusiei.

Condeiul amiralului căzut în dizgraţie, luneca iute şi uşor pe hîrtia groasă, şi, spre surprinderea sa, în timp ce scria, în faţa lui se desfăşura tabloul general al haosului administraţiei ruseşti din Extremul Orient. După ce reciti cele scrise şi aşeză filele în ordine, amiralul se duse la culcare. Tulburat adînc, nu putu să adoarmă mult timp. Imagini din trecutul apropiat se perindau, una după alta, prin mintea lui : primul atac al japonezilor ; scufundarea navelor *Enisei* şi *Boiarin ;* comportarea reprobabilă a comandantului acesteia din urmă, Sarîcev. Şi, pentru toate acestea, trebuia să răspundă el, deşi stăruise la timp pentru înlăturarea lui Sarîcev de la comanda navei, ca inapt. De asemenea, îl prevenise personal pe Stepanov, comandantul navei *Enisei,* atrăgîndu-i atenţia asupra curenţilor din golful Talienvan ; totuşi nava sărise în aer lovind o mină proprie.

— Acum eu sînt ţapul ispăşitor. De-ar veni mai repde Makarov ! El ştie să-i pună la punct pe cei mari, nu îngăduie să fie călcat pe picior, conchise amiralul, după o adîncă reflecţie.

Viscolul vuia aprig deasupra Arthurului. Nori de ninsoare îngheţată se învolburau, se tălăzuiau prin văzduh, înţepînd obrazul. Valuri uriaşe se năpusteau turbate asupra ţărmului stîncos, împroşcînd o puzderie de stropi care îngheţau imediat.

În rada interioară se zăreau nedesluşit masele uriaşe ale cuirasatelor. Colina Zolotaia se profila ca o fantomă întunecată deasupra canalului îngust ce ducea în rada exterioară. O dată cu căderea nopţii, Arthurul pierise în negura învîltorată a viscolului.

Torpilorul *Straşnîi,* de curînd ieşit din reparaţie, îndeplinea serviciul de pază la intrare, ancorat în ambele borduri la poalele colinei Zolotaia. În faţa lui, lîngă Tigrovîi Hvost, se zărea silueta întunecată a cuirasatului *Retvizan,* torpilat chiar în prima noapte de război şi încă nereadus pe linia de plutire. Ceva mai departe, chiar în canal, era la ancoră canoniera *Otvajnîi* [1].

[1] *Temerarul* (n. t.).

De pe coastă, de pe *Retvizan* şi de pe *Otvajnîi* săgetau spre mare razele palide ale proiectoarelor, răzbind anevoie prin perdeaua viscolului.

Andriuşa Akinfiev tocmai intrase de cart. Pe puntea de comandă a navei *Straşnîi* nu se putea sta prea mult, din cauza frigului şi a vijeliei năprasnice, aşa că Akinfiev mereu cobora să se încălzească în spatele coşului şi trombei de ventilaţie de la maşini. Acolo era cît de cît mai adăpost ; de la maşini adia căldură, şi-şi putea dezmorţi mîinile îngheţate.

Torpilorul se legăna violent pe valuri, şi, cu toate că se întinseseră parîme de care să se poată sprijini oamenii de-a lungul punţii acoperite de gheaţă, abia izbutea să se ţină pe picioare. La prova, lipiţi de tunuri, matrozii de cart, în cojoace groase, cu binoclul în mînă scrutau atent marea, urmărind deplasările fîşiilor de lumină ale proiectoarelor, care ba sclipeau orbitor, ba se stingeau, pentru a se aprinde iar după o clipă.

— Mai multă atenţie la veghe ! strigă micimanul către oamenii de cart pe punte.

— Am înţeles, mai multă atenţie la veghe ! ajunse la urechile lui răspunsul înăbuşit, răzbătînd prin mugetul vîntului.

Gerul şi vîntul pătrundeau tot mai adînc sub haină. Andriuşa era scuturat de un tremur mărunt. Îi pizmuia pe matrozii încotoşmăniţi în cojoace călduroase ; socotea însă ruşinos pentru el să se îmbrace mai gros.

„Întotdeauna şi pretutindeni, ofiţerii trebuie să fie o pildă pentru matrozi", îşi spunea el mereu, dîrdîind de frig.

Timpul se scurgea insuportabil de încet ; parcă trecuse o veşnicie ; dar nu : la licărirea ţigării, neînduratul ceas arăta, că nu trecuse decît o oră de cînd intrase în cart, că mai avea înaintea sa încă trei ore lungi.

„Acum probabil, că Ermi doarme dus la el în cabină, iar Iurasaci şi Dmitriev joacă şah şi beau ceai tare cu rom", se gîndi Andriuşa, şi acest gînd îl făcu să simtă frigul, mai chinuitor, mai apăsător.

— Nu se zăreşte nimic ? îi întrebă el pe matrozi.

— Nimic, înălţimea voastră. Doar negura, atîta tot. Cine să vină încoace pe aşa vreme ? Dacă şi lîngă mal te leagănă aşa, e uşor de închipuit ce se petrece pe mare ! Îndată încleştează nava în gheaţă şi-o trage la fund. Japonezilor nu le place frigul ; la ei, la Nagasaki, e cald chiar şi iarna. Odată, cînd am fost acolo, era o căldură chiar de crăciun, că nu puteam să stăm cu mantalele pe noi, răspunse unul dintre matrozi, pe cît se părea, reangajat.

— Tu eşti, Denisenko? întrebă micimanul care îl recunoscu în întuneric.

— Eu. Sînt de cart cu Serioghin.

— Voi doi sînteţi nedespărţiţi.

— De cinci ani bătuţi pe muchie sîntem tot împreună. De cînd ne-au adus la baza navală din Kronstadt, să ne facem stagiul, nu ne-am mai despărţit o zi. Împreună am venit în răsăritul îndepărtat cu *Nahimov*, tot împreună am fost pe *Sevastopol*; mai pe urmă, amîndoi ne-am mutat pe *Straşnîi*, răspunse Denisenko, vorbăreţ.

— Înălţimea voastră, puneţi-vă un cojocel, că îngheţaţi. Îngăduiţi să vi-l aduc; acuşica vin cu el! propuse Serioghin.

— Nu e nevoie; mai e puţin pînă la schimb, răspunse Andriuşa, ghicind dorinţa matrozului de a da fuga în cazarma trupei unde era cald. Băgaţi de seamă, vegheaţi cu ochii în patru, că ne pomenim cu japonezii peste noi, îi preveni el pe matrozi şi se îndepărtă.

— Face pe viteazul, dar a îngheţat şi inima-n el; ia auzi-l cum îi clănţăne dinţii, spuse Denisenko cînd micimanul se îndepărtă.

— E boboc, de! Cînd s-o trezi cu urechile şi cu picioarele degerate, să vezi cum îşi pune şi cojocul şi galoşii.

— Urîtă vreme, fir-ar afurisită să fie! Stai, dîrdîi de frig şi te tot holbezi în întuneric: nu cumva dă năvală japonezul peste tine. Nu pot în ruptul capului să pricep: din ce pricină s-a iscat războiul ăsta? Trăiam în pace şi-n linişte, şi, deodată, harş! ne-am luat în pumni unii cu alţii! rosti Denisenko pe gînduri.

— Ai răbdare; vine ea ziua să pricepem şi noi cum şi pentru ce, răspunse Serioghin.

Tăcură amîndoi, sfredelind cu ochii bezna nopţii.

Tentaculele proiectoarelor iscodeau mereu marea; pe *Retvizan* licăreau cînd şi cînd luminiţe; *Odvajnîi* stătea cu toate luminile stinse. Serioghin şi Denisenko îşi făceau de lucru spărgînd gheaţa de pe punte. Totul părea calm şi paşnic. Deodată, razele proiectoarelor începură să se agite şi, într-o clipă, se înmănunchează într-un singur punct, prinzînd în lumini un vapor mare ce se furişa dinspre Liaoteşan, de-a lungul coastei. O lovitură de tun bubui pe Tigrovka, urmată de alta; după Tigrovka, tună Elecktriceski Utios şi, în sfîrşit, covîrşind toate celelalte zgomote, mugiră piesele de doisprezece ţoli de pe *Retvizan*.

— Echipaj, la posturile de luptă! răcni Akinfiev.

O clipă mai tîrziu, Iurasovski se urcă sprinten pe puntea de comandă, încheindu-şi din fugă mantaua, iar matrozii alergară spre tunuri şi spre tuburile lans-torpile.

De pe *Otvajnîi* se transmiteau semnale luminoase.

— Atacaţi brulotul ! transmitea semnalizatorul.

— Am înţeles, atacaţi brulotul ! repetă Iurasovski. Ridicaţi ancorele ! Toate tunurile şi tuburile lans-torpile, gata de tragere !

Lanţurile ancorelor zornăiau ; luminiţe slabe licăreau lîngă tunuri. Maleev se repezi la piesa de şaptezeci şi cinci milimetri de la prova. Akinfiev coborî la tuburile lans-torpile, de pe care se şi ridicau prelatele.

— Cu viteza maximă, înainte ! ordonă comandantul secţiei maşinilor. Torpilorul zvîcni şi, luînd viteză, porni spre brander.

În timpul acesta, pe toată coasta fulgerau tunurile. Loviturile pieselor grele se rostogoleau într-un vuiet neîntrerupt. După cel dintîi brulot se iviră încă trei. Veneau cu toată viteza spre canal.

De pe Zolotaia ţîşniră două rachete, revărsînd o lumină vie asupra mării. Bateriile încetară imediat focul. Acum, numai *Straşnîi,* cufundîndu-se pînă la punte în talazurile îngheţate, gonea vijelios către brulotul din capul şirului inamic, împroşcîndu-l din mers cu obuze.

— Prova, gata de lansare ! comandă Iurasovski servanţilor de la tuburile lans-torpile.

Akinfiev încremeni în aşteptarea comenzii „foc". În clipa aceea, brulotul deschise asupra torpilorului un foc bine susţinut cu tunuri de calibru mic, cu tragere rapidă, şi cu mitralierele. Mai multe proiectile trecură vîjîind pe deasupra lui *Straşnîi,* şi de ambele părţi ale torpilorului ţîşniră trombe de apă.

— Foc ! răsună, în sfîrşit, comanda. Licări o flacără mică, roşiatică, torpila lunecă pe apă şi se îndreptă iute spre brulot.

— Cîrma banda stîngă ! Pupa, gata de lansat !

Torpilorul se înclină puternic spre dreapta, întorcînd pupa spre inamic.

După cîteva clipe, jerba de foc a exploziei ţîşni spre cer la bordul brulotului, urmată de o detunătură grea, şi vaporul se aplecă îndată spre tribord.

— Ura ! izbucni în răcnete de bucurie, un cor de glasuri pe torpilor. Cu tot gerul năprasnic, matrozii îşi strigau veseli unii altora în întuneric.

Brulotul torpilat se cufunda repede cu prova în valuri. La lumina proiectorului, se vedea cum de la bordul brulotului erau lăsate repede bărcile de salvare.

— Asupra bărcilor, foc ! comandă Iurasovski, şi în aceeaşi clipă tunul de la pupa bubui. Bărcile căutau să se îndepărteze cît mai iute de vasul ce se scufunda ; valurile furioase le răsturnau însă, una după alta. Dispărînd în nori de abur, brulotul se şi scufundase

pe jumătate ; totuşi, pe puntea lui, oamenii forfoteau încă, trăgînd cu puştile asupra torpilorului. O barcă izuti să scape şi se mistui în întuneric, pe mare.

— Torpilor inamic, în prova babord ! răcni deodată semnalizatorul, şi în acecaşi clipă, din beznă apăru o siluetă, întunecată aproape ; în acelaşi timp, cîteva limbi de flăcări fulgerară pe torpilorul japonez. Bubui o salvă de tunuri. Trombe de apă începură să joace din nou o horă infernală de jur împrejurul lui *Straşnîi.*

— Alte două în babord, la traversul nostru ! strigă Serioghin.

Bubuituri surde cutremurară iarăşi marea şi cerul. Akinfiev îşi aruncă încă o dată privirile spre Port-Arthur şi se miră ce departe rămăseseră bateriile de coastă.

„Ne-am curăţat !“ îl fulgeră un gînd, dar la o nouă comandă a lui Iurasovski, torpilorul schimbă brusc direcţia, făcînd calea întoarsă. Mistuit în bezna nopţii, japonezii îl pierdură repede din vedere.

O nouă rachetă ţîşni spre cer de pe Zolotaia. La lumina ei, bateriile observară torpilorul rusesc şi, crezînd că e inamic, deschiseră imediat focul asupra lui.

— Faceţi semnalele de recunoaştere ! comandă Iurasovski.

— Să ştii că iar ne pomenim ciuruiţi ! mormăiau matrozii, privind cu teamă trombele de apă stîrnite de obuze.

— Serioghin, diavol zbanghiu, ocăra botsmanul, lansează semnalul ! Iute, că acu' ne ducem la fund !

Străduindu-se să scape de obuze, torpilorul gonea cu toată viteza şi, navigînd mereu în zig-zaguri, se îndreptă spre *Retvizan.*

Chiar aproape de Arthur, *Straşnîi* trimise din goană la fund o barcă a unui brulot eşuat cu prova în mal. Se auzeau strigătele oamenilor care cereau ajutor.

— Aha, japonezilor nu le place să facă baie în apă rece ! se bucurau matrozii, cu răutate.

— Păi, cu toate că n-am făcut baie şi noi sîntem uzi leoarcă întocmai ca şi ei, de ne clănţăne dinţii în gură, răspunse Denisenko.

— Să-i luăm pe bord ? îl întrebă Maleev pe comandant.

— Să-i ia dracu ! zvîrli scurt Iurasovski.

Straşnîi se întoarse curînd la postul lui. Spre dreapta şi spre stînga, la poalele colinei Zolotaia şi lîngă Tigrovîi Hvost, ardeau bruloţii eşuaţi la mal. Răbufnind din măruntaiele lor, pălălăile roşietice scoteau din beznă canalul îngust de trecere spre Arthur şi ţărmurile înzăpezite ; tăciuni aprinşi ţîşneau în sus şi cădeau în apă, sfîrîind. Mai multe nave auxiliare din port forfoteau pe lîngă bruloţi, încercînd să stingă incendiile cu pompele lor.

— N-ar strica să ne îndepărtăm de ele, spuse Maleev, arătînd spre bruloţi ; te pomeneşti că sar în aer şi ne lovesc şi pe noi.

— Să ştii că ai dreptate, răspunse Iurasovski. Ia să tragem mai aproape de Elektriceski Utios.

După ce *Straşnîi* ancoră, echipajul fu lăsat liber. Înghețaţi, dîrdîind de frig, matrozii se grăbiră să coboare în cazarmă.

— Să se distribuie fiecărui marinar cîte o ceaşcă de vodcă ! ordonă Iurasovski botsmanului. Oamenii de cart să fie schimbaţi şi să se primenească cu rufe uscate.

— Tu, Andriuşa, mai ai un ceas de cart. Ia du-te şi tu de te primeneşte ; cred că eşti ud leoarcă, propuse Maleev.

După cinci minute, Akinfiev, în haine uscate, păşea din nou de colo-colo pe punte.

În cele dintîi clipe, emoţiile prin care trecuse îl făceau să nu bage de seamă nici chiar frigul, atît de adînc se gîndea la cele petrecute. Bubuiturile, exploziile, şuierul obuzelor, torpilorul zburînd ca vîntul, strigătele celor ce piereau în valuri, toate i se perindau prin minte, alcătuind o imagine vie a luptei. Un şir întreg de amănunte care scăpaseră conştiinţei, îi înviau acum în amintire. Vedea, ba făptura caraghios încovoiată a lui Maleev, aşa cum arăta la lumina revărsată de rachetă, scăldat de valurile ce se năpusteau peste bord, ba gura larg căscată a lui Iurasovski, în timp ce dădea ordine, silindu-se să fie auzit în ciuda bubuiturilor. Gîndurile lui zburară spre îndepărtatul Kronstadt, unde locuiau ai lui. Îl vedea aievea pe tatăl lui, medicul şef al spitalului marinei, înalt, adus de spate, chel, cu ochelari de aur pe nas. Îşi aminti cît se împotrivise dorinţei lui de a se înscrie la şcoala navală.

— Marinarii sînt oameni fluşturatici ! spunea el. Rareori dai de unul care să se distingă prin inteligenţă şi cultură. Goma şi periuţa, aceştia sînt caii lor de bătaie preferaţi. De la ei n-ai să înveţi nimic, ba chiar poţi ajunge un om sec, golit de conţinut. Şi apoi, cariera de ofiţer de marină este aproape ereditară în Rusia. Cei mai mulţi ofiţeri au bunici, taţi, fii, cu toţii marinari. Aceştia au legături, cunoştinţe, într-un cuvînt au cariera asigurată. Dar noi, eu, tu, ce avem ? Bunicul meu a fost preot ; tata, învăţător de ţară, iar eu — medic. Precum vezi, nici unul n-a fost marinar. Nu e de nasul nostru să intrăm în cîrd cu boierii de viţă veche !

Andriuşa nu dăduse însă ascultare poveţelor tatălui său.

„Chiar mîine, am să le scriu despre toate acestea“, îşi zise în sinea lui.

După ce fu schimbat din cart, Akinfiev se dezbrăcă la repezeală şi adormi îndată ce se trînti pe pat.

Îl trezi zornăitul lanţului ancorei care se fundarisea şi înţelese că *Straşnîi* intrase în golf.

Maleev deschise uşa cabinei şi-i spulberă cu totul vraja somnului.

— Makarov a sosit la Arthur azi dimineaţă. Acum e în port. Inspectează navele curînd. Stark şi-a şi coborît pavilionul de pe *Petropavlovsk*.

— Ura ! În sfîrşit, avem şi noi un amiral adevărat ! strigă bucuros Akinfiev şi se grăbi să se îmbrace.

Capitolul VII

Amiralul Makarov se duse de la gară de-a dreptul în docuri, ca să inspecteze mersul lucrărilor de reparare a navelor torpilate. Nici una dintre notabilităţile locale nu se aştepta ca noul comandant al flotei să inspecteze atît de repede docurile, şi Makarov se putu convinge personal de ritmul lent în care se executau reparaţiile. Însoţit de viceamiralul Uhtomski, de amiralul Greve, comandantul portului, şi de aghiotantul Dukelski, intră în primul rînd în ateliere. Muncitorii se uitau curioşi la amiralul bărbos, cu ochi blajini.

— Bună ziua, fraţilor ! îi salută Makarov, cu glas catifelat de bas.

— Să trăiţi ! răspunseră muncitorii, învălmăşit, descoperindu-se.

— Ăsta cine dracu o mai fi ? întrebă unul. Nu ne ajung năpîrcile de aici, mai vin şi alţii pe capul nostru ! şi aruncă spre Makarov o privire întunecată, plină de neîncredere.

Uitîndu-se cu luare-aminte la muncitori, Makarov constată că mulţi aveau o înfăţişare nesănătoasă, şi începu să le pună întrebări : unde locuiesc, cum trăiesc, de unde cumpără de-ale gurii, cum sînt plătiţi, cîţi dintre ei sînt familişti. La început, oamenii răspundeau scurt şi în silă la întrebările lui ; mai apoi răspunsurile deveniră din ce în ce mai amănunţite şi mai vioaie. Află că pe lîngă localnicii care se statorniciseră mai de mult în Port-Arthur şi se obişnuiseră cu viaţa de acolo, în docuri lucrau încă aproape o mie de oameni sosiţi de curînd, fiind angajaţi de Departamentul Marinei. Acolo li se făgăduise marea cu sarea, dar ajungînd la Arthur dăduseră de condiţii grele de viaţă. Cei mai mulţi

n-aveau locuinţe şi se adăposteau prin fanze chinezeşti neîncălzite, hrănindu-se la nimereală, unde şi cu ce puteau.

Pe măsură ce oamenii îşi spuneau păsul, amiralul se întuneca tot mai mult şi, în cele din urmă, începu să pufnească mînios şi să zvîcnească din umărul drept.

— Să se repartizeze imediat, pentru cazarea muncitorilor, una din cazărmile marinei din preajma docurilor ; angajaţii să fie trecuţi în subsistenţa marinei ! ordonă Makarov.

O larmă de încuviinţare străbătu mulţimea ; unii, destul de numeroşi, zîmbeau satisfăcuţi, mulţumindu-i amiralului.

— Să ţineţi însă minte şi condiţiile mele : fiecare să muncească cît patru, pentru ca toate navele să fie gata în cel mai scurt timp ! le spuse Makarov muncitorilor.

— Fiţi fără grijă, excelenţă, o să ne străduim din răsputeri, îl asigurară aceştia.

— Excelenţa voastră, domnule amiral, şi de baie avem nevoie, că ne mănîncă puricii şi păduchii. În oraş n-ai cum să găseşti o baie ca lumea.

— Aveţi dreptate ! încuviinţă amiralul. Pentru rus viaţa nu e viaţă fără baie ! Se aprobă ca angajaţii să folosească baia corpului de marină în aceleaşi condiţiuni ca şi matrozii.

— Mai e şi infirmeria. Se îmbolnăveşte omul şi n-are unde să se doftoricească.

— Aprob să fiţi îngrijiţi la infirmeria corpului de marină. Altceva ? Locotenent Dukelski, te rog să urmăreşti executarea dispoziţiilor mele, îi ordonă Makarov ofiţerului adjutant.

— Guvernatorul general consideră de nedorit o apropiere între muncitori şi matrozi, şi nu prea e probabil să fie de acord cu ultima dispoziţie a excelenţei voastre, îi atrase atenţia lui Makarov amiralul Greve, comandantul militar al portului, cînd ieşiră din ateliere.

— Tot n-aveţi cum să evitaţi această apropiere, de vreme ce muncesc în comun la repararea navelor. Chestiunea aceasta o voi tranşa personal cu Alexeev.

— Am înţeles ! răspunse Greve.

Makarov se îndreptă apoi spre cuirasatul *Ţesarevici,* acostat la chei. Echipajul navei era aliniat pe puntea de la prova. La scară, amiralul fu întîmpinat de căpitanul de rangul întîi Grigorovici, comandantul navei. În clipa cînd Makarov păşi pe puntea vasului, fanfara intonă onorul la amiral, iar matrozii prezentară armele. După ce trecu în revistă echipajul, Makarov îl salută cu glas tare.

Chiar în ochii mai mult decît exigenţi ai acestui bătrîn marinar, matrozii aveau o înfăţişare falnică, cu uniformele lor, impecabil ajustate, cu cizmele făcute lună şi beretele puse voiniceşte pe-o ureche. Arătau sănătoşi, bine hrăniţi, uimitor de rumeni în obraz.

Încruntat în primele clipe, Makarov se însenină deodată ; simţul său de bătrîn marinar îi spunea că matrozii de pe navă nu trăiau rău. Nu degeaba Grigorovici era vestit în toată escadra pentru aptitudinile sale de bun gospodar, fiind socotit totodată şi unul dintre cei mai buni comandanţi.

După ce trecu în revistă echipajul, Makarov ordonă să se dea liber de la front şi spuse că doreşte să cerceteze avariile navei. Inginerul Kuteinikov, şeful şantierului naval, care se grăbise să sosească, începu un lung raport asupra lucrărilor executate, dar amiralul îi curmă vorba întrebîndu-l :

— Cînd terminaţi reparaţiile ?

— *Ţesarevici* va fi gata la sfîrşitul lui aprilie ; *Pallada* pe la mijlocul lui aprilie, iar *Retvizan* cel puţin după trei luni de la montarea chesoanelor de salvare.

— Nu pot să aştept atît ! *Ţesarevici* şi *Pallada* trebuie să fie gata pînă la 1 aprilie, iar *Retvizan*, la 10. Domnule Kuteinikov, eşti dator să asiguri prin toate mijloacele posibile executarea ordinului meu, rosti Makarov, stăruitor.

— Îngăduiţi să se sune masa ? întrebă Grigorovici.

— Da. Însă proba de mîncare o voi lua din marmitele matrozilor, îl preveni Makarov.

Nu intră în careu, ci îi adună pe ofiţeri sus, lîngă puntea de comandă, şi începu să le vorbească :

— Domnilor, sînteţi datori, înainte de toate, să vă ridicaţi personal spiritul combativ, după care să-l insuflaţi şi matrozilor dumneavoastră. Ţineţi minte poveţele lui Kornilov [1] şi ale lui Nahimov [2]; atacaţi inamicul, oriunde daţi de el, fără să ţineţi cont de forţa lui numerică. Desigur, nu numai elanul hotărăşte totul ; trebuie să vă însuşiţi tehnica războiului, dar, înainte de toate, să ţineţi minte : japonezul în carne şi oase, nu e atît de grozav cum pare ! Aveţi credinţă în victoria noastră, pătrundeţi-vă de ea, insuflaţi-o matrozilor dumneavoastră. Matrozii noştri sînt în stare de minuni dacă au în fruntea lor adevăraţi comandanţi.

---

[1] *Kornilov Vladimir Alexeevici* (1806—1854) — amiral rus, unul dintre organizatorii principali ai apărării eroice a Sevastopolului (n. ed.).

[2] *Nahimov Pavel Stepanovici* (1802—1855) — vestit amiral rus, comandant de flotă ; continuator al celor mai bune tradiţii ale marinei de război ruse, învingător în bătălia de la Sevastopol (n. ed.).

— Deocamdată, ei fac minuni doar prin cîrciumile din Port-Arthur ! observă un locotenent.

— Vinovaţi de aceasta sînt, înaintea tuturor, domnii ofiţeri, care n-au ştiut să-şi instruiască matrozii după cum se cuvine. De la ofiţeri, voi cere să fie o pildă vie pentru matrozi şi nu voi avea consideraţie decît pentru acei care se vor dovedi la înălţimea acestei misiuni. N-am nevoie de înfumuraţi şi de cei certaţi cu munca !

Makarov îi lăsă liberi pe ofiţeri şi se duse pe puntea principală, unde luau masa matrozii. Amiralul se aşeză lîngă o marmită şi cerînd o lingură gustă din ciorbă şi din păsat. Prînzul era vrednic de toată lauda. Dealtfel, îndeobşte oamenii de pe *Ţesarevici* erau hrăniţi mai bine decît pe celelalte nave ale escadrei.

— Întotdeauna e mîncarea atît de bună ? întrebă Makarov.

— Excelenţa voastră, n-avem de ce să fim nemulţumiţi de mîncare. Dar ni s-a urît să stăm mereu în port, asta e, răspunse un matroz. Numai două zile am avut noroc să tragem asupra japonezilor, şi de atunci stăm mereu la reparat.

— Ia spune, v-aţi cam speriat atunci, nu ? glumi Makarov. De-aia, acum, nici nu mai îndrăzniţi să scoateţi nasul dincolo de docuri ?

— Ei, asta-i adevărat : la început, cînd ne-a izbit sub pupa, la miezul nopţii, ne-am speriat, p-ormă ne-am venit în fire şi am sărit să astupăm spărtura cu paietele de tendă ! răspunseră matrozii, cîtuşi de puţin stingheriţi. Acum am rămas datori stîrpiturilor de japonezi, şi trebuie să le-o plătim cît mai repede, cu vîrf şi îndesat.

— Vedeţi să nu-i cruţaţi. Peste o lună, *Ţesarevici* trebuie să iasă în mare. E necesar să se muncească mult şi cu tragere de inimă. În voi îmi pun toată nădejdea, băieţi, încheie Makarov.

— Ne-om strădui, excelenţă ! îi răspunseră matrozii.

De îndată ce Makarov se îndepărtă, toţi matrozii se înghesuiră în jurul acelora care stătuseră cu el de vorbă, copleşindu-i de întrebări.

— Se cunoaşte că a ieşit dintre matrozi, observă subofiţerul cu aprovizionarea.

— Nu-mi vine să cred pentru nimic în lume că poţi să ajungi din matroz, amiral, se îndoi unul dintre comendori.

— Da, nu se prea obişnuieşte. Aţi văzut ce bun e cu matrozii ? Nu-i fudul, ca Stark. Pe acela nu-l auzi vorbind ca oamenii — tot trăsneşte şi bufneşte.

— Ce mîndreţe de barbă are ! Şi ce arătos e, îşi spuneau părerile oamenii. Sprîncenele i-s stufoase, dar ochii blînzi, ca de

copil. Cu toate că umblă posomorît, se vede că e om bun, că n-ar tăbărî tam-nesam pe capul matrozilor.

Inspectînd *Pallada,* Makarov se aprinse îndată cînd văzu murdăria şi neorînduiala de pe navă.

Scări fărîmate, balustrade turtite, bucăţi de parîme de sîrmă, garline de cînepă, toate zăcînd în dezordine pe punte. În zadar arătă căpitanul de rangul I Kosovici, comandantul *Palladei,* că e cu neputinţă să se întreţină curăţenia pe navă, fiind în curs lucrările de reparaţie.

— Vă acord un termen de trei zile ca să puneţi totul în ordine. Locotenent Dukelski, notează. Voi controla personal executarea acestui ordin ! rosti amiralul cu severitate.

Faţă de matrozii fercheşi de pe *Ţesarevici,* cei din echipajul *Palladei* păreau nişte nespălaţi.

— Nu e de mirare că la 26 ianuarie matrozii *Palladei* au pierdut atîta timp cu aşezarea paietelor de tendă şi n-au izbutit vreme îndelungată să ajungă la ţărm ! observă cu asprime Makarov.

— În clipa aceea nici nu mă aflam pe crucişător din motive de boală ! bîigui Kosovici.

— Şi totuşi, dumneavoastră sînteţi vinovat căci n-aţi ştiut să vă instruiţi din timp matrozii asupra unui lucru atît de necesar în luptă ca manevra paietelor.

De pe *Pallada,* Makarov plecă de-a dreptul spre *Retvizan.* Sub prova acestuia se şi montaseră chesoanele de salvare ; pomparea apei din compartimentele inundate era în curs. Cuirasatul trebuia să fie repus din clipă în clipă pe linia de plutire şi să se urnească de pe bancul pe care eşuase.

De îndată ce oamenii de pe *Retvizan* îl zăriră, echipajul se alinie într-o clipă, iar muncitorii se adunară pe puntea de la pupa.

La scara de onoare, Makarov fu întîmpinat de căpitanul de rangul I Şensnovici, comandantul cuirasatului.

Makarov, care, între timp, se potolise după atîtea admonestări făcute celor de pe *Pallada,* ascultă cu o vădită satisfacţie raportul care garanta apropiata nanfluare a navei.

Şensnovici nu uită să pomenească despre truda depusă de el şi de echipaj, pentru salvarea navei.

— A fost o muncă istovitoare, excelenţă. S-a lucrat zi şi noapte, fără răgaz. Ziua se continuau reparaţiile indiferent de starea timpului. De trei ori au fost sfărîmate chesoanele de valuri şi a trebuit să luăm totul de la capăt. Noaptea, sau mai bine zis, îndată ce se înnopta, torpiloarele japoneze începeau să dea tîrcoale prin radă. Am respins şi cîte zece atacuri cu torpile, într-o singură

noapte. Conduita întregului echipaj, şi îndeosebi a domnilor ofiţeri, a fost mai presus de orice laudă ! Cu permisiunea excelenţei voastre, voi înainta la statul-major propuneri pentru decorarea ofiţerilor şi a gradelor inferioare.

— Mai întîi intraţi în port ; pe urmă, vom vorbi şi despre decoraţii, i-o reteză amiralul.

După aceea trecu în revistă echipajul.

— Vă mulţumesc pentru felul cum vă faceţi datoria ! le strigă matrozilor.

— Slujim voioşi !

— Vouă v-a fost scris să înfruntaţi cea dintîi lovitură a inamicului şi să treceţi prin toate primejdiile războiului, întrucît v-aţi aflat chiar la intrarea în radă, urmă Makarov. Cu ajutorul lui dumnezeu, mîine, poimîine veţi intra în port, şi acolo, în linişte, veţi lecui pe de-a-ntregul rănile cuirasatului vostru. Cu cît mai repede va reintra *Retvizan* în acţiune, cu atît mai curînd îi vom birui pe japonezi. Ţin de asemenea să-mi exprim recunoştinţa tuturor domnilor ofiţeri de pe cuirasat, îşi încheie el cuvîntarea.

Apoi se apropie de muncitori, mulţumindu-le şi lor. Aceştia se descoperiră şi-i răspunseră învălmăşit.

— Cînd se vor sfîrşi lucrările pentru ranfluarea cuirasatului, veţi fi răsplătiţi cu premii de cîte o jumătate de leafă lunară ; în plus, cei ce s-au distins, vor fi propuşi pentru decoraţii ! dispuse Makarov.

— Mulţumim frumos ; mulţumim, excelenţa voastră, domnule amiral ! răspunse zgomotos mulţimea.

Dorind să vadă avariile navei, amiralul coborî sub punte, se strecură prin pădurea de proptele de lemn şi ajunse pînă la compartimentele din care se pompa apa, cercetîndu-le la lumina lanternei de buzunar. Murdar, obosit, se întoarse pe punte, urmat de ofiţerii istoviţi care-l însoţiseră.

— Şi acum, excelenţă, după atîta osteneală nu strică o gustare ! propuse foarte oportun Şensnovici.

— Mulţumesc, nu refuz, răspunse Makarov fără ceremonii.

La dejun, amiralul conversă însufleţit cu ofiţerii :

— Aţi avut noroc : aţi căpătat o bogată experienţă tactică chiar în prima lună de război.

— Da, desigur, o bogată experienţă, consimţi Şensnovici cu aer diplomatic. Nu cred însă că ar fi de dorit să ne-o însuşim şi mai departe. Acum avem nevoie de un răgaz, în port.

— Numai să nu cădeţi în mreaja oraşului. Pot părăsi în acelaşi timp nava cel mult zece la sută din ofiţeri, iar matrozii, doar în

zilele de sărbători. Am auzit că în Arthur s-a cam statornicit un obicei : aproape toţi ofiţerii, cu excepţia celor de cart coboară la uscat în fiecare zi. Mai mult chiar : că escadra ar fi ieşit în larg cu efectivul necomplet de ofiţeri, ceea ce e cu totul inadmisibil, le atrase atenţia Makarov.

Feţele multora dintre ofiţeri se cam lungiseră.

— Excelenţă, pe ce navă veţi binevoi să vă arboraţi pavilionul ? se informă Şensnovici.

— Statul-major va trebui să rămînă pe *Petropavlovsk*, iar eu personal am să mă instalez pe unul din crucişătoarele : *Askold*, *Diana* sau *Baian*.

— Nu prea cred că ar fi practic în timpul unei bătălii, obiectă Şensnovici ; pe deasupra cuirasatele oferă mai multă siguranţă.

— Cuirasatul e greoi, nu prea e mobil, cu el nu te poţi deplasa oriunde. E o veche prejudecată ca locul amiralului să fie întotdeauna pe nava cea mai bine protejată. Crucişătoarele prezintă o serie de avantaje : cu ele te poţi duce în recunoaştere, poţi inspecta toată escadra ; ele îţi oferă viteză, suplete în manevrare şi sînt comode. De aceea în timpul luptei, cu crucişătorul ajungi mai iute acolo unde e nevoie şi vezi tot ce trebuie.

Ofiţerii îl ascultau cu atenţie. Observaţiile lui dărîmau vechile tradiţii încetăţenite în flotă.

Şensnovici ridică paharul pentru noul comandant. Toţi îl susţinură într-un glas şi se apropiară, pe rînd, de el ; ciocnind amabil cu ofiţerii, amiralul îl rugă pe Şensnovici să-i spună numele fiecăruia.

Apoi ridică şi el paharul în cinstea ofiţerilor şi comandantului navei, după care îşi luă rămas bun, se îmbarcă la bordul torpilorului *Straşnîi*, chemat să acosteze lîngă *Retvizan* şi trecu în revistă escadra aflată la ancoră. În ţinută de mare gală, Iurasovski stătea pe puntea de comandă, împreună cu amiralul şi cu Dukelski. Andriuşa Akinfiev nu-şi lua ochii de la Makarov. Mişcîndu-se sprinteni pe punte, matrozii se uitau curioşi, de departe, la noul amiral comandant.

— Să trăieşti, Demciuk ! rosti Makarov, recunoscîndu-l pe botsmanul cu care făcuse serviciu la bordul navei *Ermak*.

— Să trăiţi, excelenţă ! răspunse botsmanul calm, cu demnitate.

— Iată că ne-am întîlnit din nou. Deci ai şi ajuns botsman. Cum o mai duci ?

— Mulţumesc lui dumnezeu, care îmi rabdă păcatele, bine ; încă nu m-au ronţăit rechinii.

— Ai cam îmbătrînit şi tu, ţi-au ieşit ghioceii la tîmple.

— Şi barba excelenţei voastre e acum argintie !

— Da, trec anii ; îmbătrînim cu toţii !

Aflînd că *Straşnîi* fusese asamblat în Port-Arthur, Makarov se interesă îndeaproape de el, cercetînd toate încăperile.

— Scump şi prost ! îşi rezumă el impresiile, după ce află cît costase torpilorul. Amiralitatea noastră rămîne credincioasă năravului : mai mult fură decît construieşte.

Straşnîi se apropia pe rînd de navele escadrei. Makarov saluta prin megafon matrozii aliniaţi la copastie, mulţumindu-le pentru serviciu, şi pornea mai departe.

În cele din urmă amiralul inspectă crucişătorul *Askold*. Construit în străinătate, acest vas, cu cinci coşuri şi cu puntea cuirasată, trecea printre cele mai bune din escadră. Comandantul lui era căpitanul de rangul I Gramatcikov, pe care amiralul îl cunoştea de pe cînd era copil. Amiralul îi povestise adeseori, pe atunci, despre mare, despre marinari, şi aceste povestiri îl îndemnaseră pe înzestratul băieţandru să îmbrăţişeze aspra viaţă de marinar.

Makarov îi răspunse la salut deosebit de călduros şi, după ce inspectă toată nava, ordonă să se sune alarma. Matrozii îşi ocupară repede posturile după ordinea de bătaie. Amiralul trecea de la o piesă la alta şi stătea de vorbă cu tunarii.

— Aşa e că vi s-a urît să tot staţi în port fără treabă ? îi întrebă pe matrozi.

— Da, excelenţa voastră ! Ne mănîncă palmele să tragem în stîrpitura de japonez.

— Cunoaşteţi noile dispozitive optice, de ochire ? îi cercetă Makarov.

— Le cunoaştem, dar n-am avut încă prilejul să le folosim în luptă şi abia aşteptăm să le punem cît mai repede la încercare.

— Voi căuta să vă dau acest prilej cît de curînd, răspunse amiralul, zîmbind în barbă.

De pe *Askold*, Makarov se duse pe cuirasatul *Petropavlovsk* unde trecu de asemeni în revistă echipajul şi făcu cunoştinţă cu ofiţerii. După aceea se întoarse la Stark, care îl aştepta cu nerăbdare în careu.

Obosit şi înfrigurat după osteneala zilei, Makarov acceptă cu plăcere propunerea lui Stark de a lua un ceai cu rom. În timp ce acesta era pregătit, cei doi amirali se aşezară în fotolii şi începură prin a schimba cîteva cuvinte pe teme de ordin secundar. Makarov îşi exprimă părerea de rău pentru indispoziţia lui Stark şi-i ură grabnică însănătoşire. Stark admiră mina splendidă a lui Makarov şi-l asigură că nu părea să aibă mai mult de patruzeci şi cinci de ani, deşi amiralul împlinise cincizeci şi cinci. Apoi Stark întrebă, cu precauţie, ce mai era nou la Petersburg.

— În prezent noutăţile sînt aşteptate de la Port-Arthur, şi nu de la Piter. Acum, toată omenirea e cu ochii îndreptaţi spre evenimentele militare din Oceanul Pacific.

— La noi toate-s vechi : japonezii atacă, iar noi îi respingem, replică Stark pe acelaşi ton ca şi interlocutorul lui.

Se servi ceaiul. Makarov bău paharul aproape pe nerăsuflate şi mai ceru unul. După ceai, Stark întrebă cu o vădită tulburare în glas :

— Probabil că cei de la Departamentul Marinei mă socotesc capul răutăţilor !

— Se înţelege de la sine, Oskar Viktorovici ! Doar sînteţi comandant de escadră. Aşa că, fireşte, dumneavoastră trebuie să răspundeţi.

— Nu e drept, Stepan Osipovici ; Alexeev m-a legat de mîini şi de picioare şi acum se ascunde după mine.

— De ce l-aţi lăsat să vi se suie în cap ?

— Aş vrea să vă văd în locul meu ! N-am avut ce face.

— Începînd de azi voi fi în locul dumneavoastră, dar voi proceda altfel. Voi pune imediat chestiunea în mod categoric : flota o comand ori eu, ori guvernatorul general. În caz de dezacord, cer să fiu rechemat.

— Dumneavoastră, Stepan Osipovici, aveţi altă situaţie. Aţi fost numit comandant de flotă prin rescriptul personal al maiestăţii sale împăratul. Pe cînd eu, în primul rînd, nu comand flota, ci doar o escadră şi în al doilea rînd am fost numit pe căile obişnuite.

— Dumneavoastră, Oskar Viktorovici, aveţi un caracter prea moale. Vă temeţi să nu vă certaţi cu Alexeev şi el a şi abuzat de spiritul dumneavoastră concesiv. Cu superiorii trebuie să se vorbească respectuos, dar cu fermitate cînd legea este de partea ta.

— Legea e ca oiştea carului : încotro o întorci, într-acolo merge. Mai ales la Alexeev. El e aici şi ţar şi dumnezeu, taie şi spînzură fără să-i pese de nimeni şi de nimic.

— Alaltăieri, la Mukden, cînd m-am prezentat cu prilejul sosirii mele, mi-a făgăduit tot sprijinul în acţiunile pe care le voi întreprinde.

— Guvernatorul nostru general e un vulpoi viclean ! Nici n-ai prins de veste cînd te-a tras pe sfoară !

— Ei, nu sîntem nici noi ageamii, replică Makarov, zîmbindu-şi cu şiretenie în barbă.

Însfîrşit, începură să discute despre situaţia escadrei. Makarov îşi exprimă nemulţumirea faţă de aspectul neîngrijit al unor nave şi de slaba lor pregătire de război.

— Va fi nevoie de anumite schimbări în cadrele de comandă ; de altfel, nici Greve nu mi-a plăcut ; e cam lasă-mă să te las.

— N-aveţi dreptate, Stepan Osipovici ! Comandanţii navelor escadrei nu sînt necorespunzători. Stark începu să-i enumere, făcînd şi caracterizări sumare. Makarov îl asculta cu atenţie, declarîndu-se de acord cu unele remarce şi făcînd obiecţiuni aspre împotriva altora.

— Sînteţi prea îngăduitor, Oskar Viktorovici ! Trăim vremuri de război şi trebuie să fim mult mai exigenţi, îndeosebi faţă de ofiţeri.

— Acest lucru nu este întotdeauna prea comod, mai ales faţă de ofiţerii care au rude în sferele înalte, rosti Stark cu convingere.

— În război trebuie să se aibă în vedere aptitudinile militare, şi nu relaţiunile personale.

— Dragă Stepan Osipovici, toate acestea sînt doar în teorie ; în practică, ia încercaţi să vă atingeţi de vreunul dintre aristocraţii noştri ! Au să stîrnească atîta larmă, că va răsuna pînă la Petersburg. De acolo au să-ţi trimită pe cap cercetări şi anchete şi pînă la urmă tu eşti ţapul ispăşitor, spuse Stark oftînd.

— N-au decît să stîrnească larmă ; dacă va fi nevoie, am să îndepărtez din escadră orice ofiţer, fie chiar şi superior, fără să ţin socoteala de nimeni şi de nimic, declară Makarov cu dîrzenie.

— Stepan Osipovici, vă invidiez energia tinerească, şi, să nu fie cu supărare, ardoarea de miciman, răspunse Stark, cu o notă de ironie în glas...

— Nu ardoare juvenilă, ci hotărîre matură care, spre marea noastră nenorocire lipseşte adeseori multora dintre comandanţii noştri, replică tăios Makarov ca să nu rămînă dator.

În cele din urmă îl rugă să-l pună la curent cu planul de operaţii. Stark chemă pe şeful statului major al escadrei şi pe comandantul militar al portului, rugîndu-i pe fiecare să facă un raport asupra sferei respective de activitate.

Makarov se aşeză mai comod în fotoliu şi se înarmă cu hîrtie şi cu un creion, pregătindu-se să asculte rapoartele acestora.

Şeful de stat-major recent numit, contra-amiralul Molas, începu să expună calm, cumpătat, planul iniţial al operaţiunilor navale de război.

— Pînă acum am considerat că misiunea principală a flotei noastre constă în menţinerea supremaţiei ruseşti în Marea Galbenă şi în golful Coreei. Dar scoaterea din funcţiune a trei vase la Port-Arthur, scufundarea navelor *Variag*, *Koreieţ*, *Boiarin* şi *Enisei* au slăbit capacitatea de luptă a escadrei pînă într-atît, încît sîntem nevoiţi să trecem la o tactică pur defensivă, renunţînd,

deocamdată, la visurile de supremaţie pe mare, spuse amiralul, după care relată măsurile luate pentru apărarea coastelor Kvantungului şi ale Manciuriei de Sud.

— Dar Coreea ? întrebă Makarov.

— Să ne declarăm mulţumiţi dacă vom reuşi să contracarăm o eventuală debarcare japoneză la Kvantung, replică Stark.

Pe măsură ce Makarov îi ascultă, mai întîi pe Molas şi apoi pe Greve, se întuneca tot mai mult. Cînd, în sfîrşit, rapoartele fură încheiate, el rosti sever :

— Tot ce am auzit acum, merită a fi numit, ca să le spunem lucrurilor pe nume, un plan al înfrîngerii flotei ruseşti, nu al victoriei. În istoria omenirii, războaiele n-au fost cîştigate niciodată prin defensivă.

— Acum nu putem face altceva mai bun ! răspunse Stark sărind în picioare. Altfel, vom risca să pierdem repede şi navele care ne-au mai rămas.

— Dacă e vorba să păstrăm escadra neatinsă, atunci mai simplu ca orice este să stăm la Arthur cu braţele încrucişate şi să cedăm japonezilor, fără luptă, stăpînirea totală pe mare.

— Aceasta echivalează cu pierderea războiului, obiectă Stark.

— Păi, tocmai asta spun şi eu, Oskar Viktorovici ! încheie Makarov, apăsat. Trebuie să se combată cu toată hotărîrea asemenea stări de spirit.

— La Arthur se va găsi un larg cîmp de aplicare pentru planurile dumneavoastră, Stepan Osipovici, răspunse Stark.

Makarov căută să pună repede capăt controverselor neplăcute, făcînd formele pentru a prelua oficial comanda escadrei şi se întoarse pe nava *Askold*, unde urma să-şi petreacă noaptea.

Rămas singur, Stark spuse ordonanţei să-i pregătească bagajele fiind gata de plecare.

— Makarov n-are decît să facă aici pe deşteptul cît o vrea, rosti el răspicat şi cu sarcasm.

Pe navă se sculaseră toţi cu noaptea în cap. Răspîndiţi prin toate ungherele, matrozii curăţau şi frecau de zor. Comandantul secund al crucişătorului, căpitanul de rangul II Taşe, însoţit de botsman şi de subofiţeri, alerga de colo colo pe punţi. Crucişătorul sclipea de curăţenie, cu punţile frecate lună, cu toate piesele de alamă lustruite oglindă.

Amiralul se urcă pe puntea principală şi răspunse la salutul micimanului Rîkliţki, ofiţerul de cart.

— Ai venit demult la Arthur ? îl întrebă amiralul.

— De aproape un an, excelenţă.

— Cred că vă plictiseaţi aci înainte de război, nu ?

— Nici acum nu e prea multă veselie. Într-o lună de război, numai de două ori am participat la luptă, încolo stăm la ancoră în rada interioară şi facem umbră pămîntului degeaba.

— Mai aşteptaţi puţin ! N-am de gînd să las escadra la murat în port, mai cu seamă crucişătoarele. O să ieşim cît mai des pe mare să-i hărţuim pe japonezi !

Încetul cu încetul, zorile sure luau locul nopţii. Proiectoarele se stingeau unul după altul ; conturul munţilor se ivea tot mai desluşit prin ceaţa dimineţii.

Zgribulindu-se de frig, amiralul coborî de pe punte.

Lîngă cabina sa, îl întîlni pe Dukelski. Proaspăt ras, parfumat, cu mustăţile răsucite, locotenentul avea un aer de filfizon. Amiralul se încruntă : nu putea suferi filfizonii.

— Ce veşti plăcute îmi aduci, Gheorghi Vladimirovici ? îşi întrebă el adjutantul.

— De pe *Petropavlovsk* s-au primit de la flag-căpitan documentele aduse aseară şi în cursul nopţii : rapoarte de la navele de gardă, raportul medicului şef despre numărul bolnavilor şi două plicuri cu depeşe secrete, descifrate, de la statul-major al guvernatorului general, raportă Dukelski, prezentîndu-i poşta.

Amiralul desfăcu, înainte de toate, un plic din care căzură jos două hîrtiuţe acoperite cu scrisul drept, cu linie gotică, al lui Molas. Makarov le citi şi se încruntă.

— Ia te uită ! I-au şi dat raportul guvernatorului despre dispoziţiile mele de ieri, din port. „Guvernatorul general consideră de nedorit un contact strîns între muncitorii portuari şi matrozi, inevitabil dacă muncitorii ar locui în cazărmile echipajului flotei, domnia-sa consideră de asemeni de nedorit trecerea muncitorilor în subzistenţa portului, deoarece astfel s-ar da naştere la o comunitate de interese între matrozi şi muncitori în ceea ce priveşte alimentaţia... Guvernatorul roagă ca, pe viitor, toate chestiunile în legătură cu situaţia muncitorilor angajaţi din port, să fie în prealabil discutate cu statul său major“, citi amiralul. Bine, dar cine răspunde de mersul lucrărilor de reparaţii : eu, ori statul-major al guvernatorului ? Dacă răspund eu, atunci lăsaţi-mă să iau măsurile pe care le găsesc necesare ! spuse Makarov, răstindu-se la Dukelski, ca şi cum dispoziţia venea de la acesta şi nu de la guvernatorul general. Aha, iată alta şi mai şi : „Directiva statului-major al forţelor navale, către comandantul flotei din Oceanul Pacific. Se interzice categoric a se angaja lupta cu forţele principale ale inamicului înainte de reintrarea în serviciu a navelor avariate la 26 ianuarie. Totodată este indicat ca japonezii

să fie hărţuiţi necontenit prin acţiuni nocturne, executate de torpiloare şi crucişătoare uşoare". Mi se dau directive de la zece mii de verste, din Piter ! Să rîzi şi alta nu, dacă n-ar fi tragic ! Deci, să mă ascund de japonezi în port, în loc să lupt, nu ? ! Ce incursiuni poţi face cu torpiloarele, cînd noi avem cu chiu cu vai douăzeci, iar japonezii peste o sută...

— Excelenţă, permiteţi să raportez, îl întrerupse Dukelski. Pe timpul amiralului Stark, comanda flotei era deţinută efectiv de guvernatorul general. La rîndul său, el primea directive din Petersburg.

— Eu nu sînt Stark şi am intenţia să deţin singur comanda flotei. Să se afle cine a comunicat dispoziţiile date de mine în port.

— Amiralul Greve, comandantul militar al portului.

— De unde ştii ?

— Îl privesc personal.

— Dacă-i aşa, atunci va trebui să fie înlăturat, şi fără întîrziere.

— Chiar amiralul Alexeev a stabilit această rînduială în ajunul plecării sale din Arthur, la 28 ianuarie.

— Cum, comandantul oricărei nave poate să aibă legături cu statul-major al guvernatorului peste capul meu ? Chiar azi să se redacteze un ordin : „În conformitate cu articolele... cutare şi cutare... din Codul militar naval, sînt interzise orice fel de raporturi de serviciu cu statul-major al guvernatorului general, fără ştirea comandantului flotei." Trimite o copie după ordin la statul-major al guvernatorului general.

— Toate exemplarele acestui ordin vor ajunge acolo, observă Dukelski zîmbind, fără să ne îngrijim noi de acest lucru. Acum, excelenţă, urmează ceremonialul ridicării pavilionului.

După ce primi raportul de la comandantul crucişătorului, amiralul, renunţînd la micul dejun, plecă spre *Petropavlovsk*. În timp ce se îndrepta cu şalupa într-acolo, îşi aduse deodată aminte de comandanţii de arme de la uscat :

— Scriu şi ei guvernatorului general despre activitatea flotei ? îl întrebă el pe Dukelski.

— Da, scriu, şi adeseori ne ponegresc.

— Trebuie să se pună capăt acestei stări de lucruri. Ia legătura cu comandantul fortăreţei... cum îi zice... ?

— Generalul Stessel.

— Da, ia legătura cu el ; întreabă-l dacă este dispus să ne primească, pe mine, pe Molas şi pe dumneata, în vizită oficială,

azi, în jurul orelor două. Ar fi de dorit să fie de faţă şi toţi comandanţii din trupele de uscat.

— Am înţeles, excelenţă !

— Azi, sau mîine, trebuie să sosească la Arthur colonelul Agapeev, şeful biroului de operaţii din statul meu major. El va avea ca sarcină specială ţinerea legăturii cu comandamentul fortăreţei. Deocamdată, ia, te rog, dumneata contact cu ei.

Urcînd la bordul crucişătorului *Petropavlovsk*, Makarov salută echipajul adunat la front şi se îndreptă imediat spre statul-major, la Molas.

Rămînînd între patru ochi cu acesta, Makarov îşi exprimă, contrariat, revolta faţă de starea de lucruri din Arthur şi din escadră. După ce amiralul îşi vărsă tot focul, Molas, calm, ponderat, începu să explice care era situaţia la Arthur.

— Statul-major al Marinei primeşte informaţii despre activitatea guvernatorului general, nu numai prin statul-major al acestuia, ci şi prin generalul Stessel, prin comandantul fortăreţei Vladivostok, ba chiar şi prin ataşaţii navali şi militari străini, aflaţi în Manciuria.

— Nu cumva se informează şi de statul-major al marinei japoneze ? întrebă Makarov ironic.

— Ar face-o, dacă japonezii ar fi dispuşi să-i furnizeze informaţii, căci ei sînt la curent cu treburile noastre mai bine decît Petersburgul. Probabil că Petersburgul se sileşte să afle cîte ceva şi prin francezi ori prin germani. Statul-major al guvernatorului general duce aceeaşi politică faţă de noi. El primeşte informaţii de la comandanţii tereştri, ba chiar şi de la autorităţile civile.

— Iată ceea ce surpă prestigiul comandanţilor ! Îl informaţi şi dumneavoastră pe guvernatorul general despre activitatea mea ?

— Încă n-am avut prilejul.

— Ce spuneţi ? Nu mă aşteptam la un asemenea răspuns. Şeful meu de stat-major, mă spionează !

— Stepan Osipovici ! răspunse Molas cu un ton intim. Ca şi dumneavoastră, consider acest sistem incorect, dar nu te poţi împotrivi unei dispoziţii venite de la Petersburg. Cred că noi amîndoi, marinari bătrîni, vom izbuti să ne înţelegem în această privinţă. Dacă aşa ceva nu vă satisface, sînt gata să mă retrag.

— Nu e vorba de noi, Mihail Pavlovici, adică de mine şi de dumneavoastră ! E vorba de sistemul acesta de spionaj : inferiorul îşi spionează superiorul şi toţi laolaltă se spionează unul pe altul. Acesta, după mine, e un lucru inadmisibil. Dacă nu inspir încredere, să fiu înlocuit. Această chestiune trebuie ridicată efectiv la Alexeev. În ceea ce priveşte Petersburgul, n-am de gînd să iau

prea mult în seamă directivele ce vin de acolo. Aici, la faţa locului, noi vedem totul şi înţelegem totul mai bine decît la Piter. În această privinţă îmi voi menţine cu fermitate linia de conduită. Te rog să nu fii supărat pe mine, Mihail Pavlovici ! Uneori cînd sînt mînios mă cam aprind. Cei doi amirali îşi strînseră mîinile.

— De pe cuirasatul *Retvizan* se comunică, raportă Dukelski intrînd, că nava şi-a recăpat flotabilitatea normală şi poate fi remorcată în port. Se aşteaptă doar sosirea excelenţei voastre.

— Bun ! Mergem îndată ! Mihail Pavlovici, nu te osteni, dacă te simţi oarecum indispus. Mai bine azi să mergem amîndoi în vizită la Stessel.

Cînd Makarov sosi pe cuirasatul *Retvizan*, nava se legăna uşor pe valuri, ridicată de mareea înaltă. Două remorchere din port luaseră remorcile şi erau gata să pornească. Echipajul stătea aliniat pe punte, împreună cu fanfara. După ce salută echipajul şi-l felicită pentru terminarea cu bine a lucrărilor, Makarov ordonă remorcherelor să pornească. Clipa sărbătorească sosi. Remorcile se întinseră, cuirasatul se desprinse încet de mal şi începu să se întoarcă cu prova în direcţia portului.

Un „ura !“ tunător izbucni pe punte. Fanfara intonă imnul. Makarov se descoperi şi-şi făcu semnul crucii. Ofiţerii şi matrozii îi urmară pilda.

— Execelenţă, aprobaţi să se oficieze o slujbă de mulţumire către sfîntul Nicolae pentru ranfluarea navei ? întrebă mieros Şensnovici.

— N-avem timp de slujbe religioase ! Ne-am închinat, şi asta-i de ajuns. Să se ia măsuri ca lucrările pentru repararea completă a navei să continue chiar azi.

Cuirasatul plutea încet prin canal spre rada interioară. Soldaţi, muncitori, femei şi o mulţime de copii zburdalnici, strînşi pe mal, scoteau strigăte de bucurie, fluturîndu-şi căciulile sau băsmăluţele.

Toată escadra, toate navele din port fuseseră pavoazate în cinstea cuirasatului. De pe toate navele i se transmiteau repetate semnale de felicitare. Netezindu-şi încetişor barba stufoasă, Makarov stătea în fruntea tuturor, pe puntea de comandă, înconjurat de ofiţerii navei, privind atent şi gînditor escadra din rada interioară şi panorama înceţoşată a Arthurului.

Îndată ce cuirasatul ancoră în port, amiralul coborî de pe punte şi se îndreptă spre *Petropavlovsk*. În drum se opri şi la *Baian*. Viren, care nu se aştepta la vizita amiralului, îl întîmpină pe covertă. Comandantul flotei primi raportul, şi apoi inspectă tot crucişătorul, cercetînd din mers cele mai neaşteptate locuri :

closetele, bunkărele de cărbuni, compartimentele de la prova, oriunde putea să-şi strecoare trupul mare, voluminos. Apoi ordonă să se execute un exerciţiu de luptă, avînd ca temă respingerea unui atac cu torpile şi alarma de incendiu.

Tot crucişătorul sclipea de curăţenie; pretutindeni era o ordine exemplară; nu în zadar *Baian*, trecea drept cea mai bună navă a escadrei. Totuşi, Makarov se întuneca din ce în ce mai mult; nu-i plăcea să vadă matrozii uitîndu-se prea timizi la el cînd le punea întrebări, ori ofiţeri care se încurcau în răspunsuri. După ce inspectă nava, spre surprinderea tuturor, amiralul ceru registrul de pedepse şi lista matrozilor sancţionaţi. Cercetîndu-le, constată că aproape jumătate din echipaj figura pe lista celor pedepsiţi. Nu erau prea multe sancţiuni disciplinare; în schimb o parte însemnată a matrozilor fuseseră trimişi în judecată.

— Domnule comandant, se pare că aţi exagerat trimiţînd în judecată grade inferioare, vinovate de abateri relativ neînsemnate pentru care v-aţi putea mărgini la o simplă sancţiune disciplinară. Consider drept o ruşine pentru escadră să aibă în compunerea ei un crucişător la care jumătate din echipaj a suferit condamnări.

— Excelenţă, permiteţi să vă raportez, începu Viren cu glasul său scîrţîit, monoton. Întotdeauna am socotit mai justă pedeapsa dată de o instanţă de judecată, întrucît acolo părerea mea personală, eventual subiectivă, este înlocuită prin opinia unor persoane nepărtinitoare...

— ...şi care consideră că, din moment ce matrozul a fost trimis în judecată, însemnează că toate măsurile de îndreptare prin sancţiuni disciplinare, în ceea ce-l priveşte, s-au arătat fără efect, şi-l condamnă la muncă silnică! îl întrerupse Makarov. Aştept de urgenţă de la dumneavoastră un raport cu propunerea de anulare a pedepselor date matrozilor. Fără să-i mulţumească lui Viren pentru primire şi refuzînd să participe la dejunul la care fusese invitat, amiralul se întoarse pe crucişătorul *Askold*, unde era aşteptat de Molas.

— Generalul Stessel vă roagă să poftiţi astăzi la orele două. Vor fi prezenţi toţi comandanţii din fortăreaţă şi din garnizoană, îl anunţă Molas.

— Perfect! Pînă atunci, să luăm o gustare! propuse Makarov zîmbind.

La ora două după amiază, în salonul casei lui Stessel se adunară toţi generalii din Arthur, invitaţi să ia parte la întîlnirea cu Makarov.

Vera Alexeevna, cu rochie de mătase neagră, strînsă pe trupul ei dolofan, cu nelipsitul lucru de mînă pe genunchi, îmbujorată şi fragedă, în ciuda vîrstei, tăifăsuia vesel cu Nikitin, care ca întotdeauna se ţinea de comicării. Kondratenko, zîmbind abia perceptibil şi Belîi, posomorît, obosit, trăgeau cu urechea la vorbele schimbate de ei. Stessel se plimba prin cameră cu Fok şi-i asculta atent sfaturile amicale.

— Noul amiral trebuie făcut îndată să înţeleagă, că nu fortăreaţa există pentru flotă, ci flota trebuie să apere Kvantungul şi fortăreaţa. Flota poate fi scufundată, dar fortăreaţa rămîne ; pe cînd dacă piere fortăreaţa, piere şi flota odată cu ea. Iată un lucru pe care marinarii trebuie să şi-l bage bine în cap.

— Ai dreptate ca întotdeauna, Viktor Alexandrovici ! E o chestiune fundamentală ; nu încape discuţie : armata, înainte de toate şi după ea flota !

— Pentru mine, cei mai nesuferiţi oameni sînt toţi „cufundarii" aceştia mari şi mici ! glăsui Nikitin.

Soneria din vestibul anunţă sosirea musafirilor aşteptaţi. Ordonanţele se repeziră să deschidă. Fok se aşeză în fotoliu, iar Stessel rămase în picioare în mijlocul camerei, luînd o poză cît se poate de impunătoare.

În prag apăru Vodiaga, care îl întîmpinase pe cheu. După el intră Makarov, în uniformă de gală, brodată cu fir, cu panglica unei înalte decoraţii, cu o mulţime de stele şi alte ordine pe piept. În mîna stîngă ţinea bicornul şi mănuşile albe. Makarov era urmat de Molas şi de Dukelski, amîndoi de asemeni în mare ţinută. Makarov privi împrejur şi se îndreptă întîi spre Vera Alexeevna. Molas făcu prezentările :

— Stepan Osipovici Makarov, noul comandant al flotei. Amiralul sărută mîna Verei Alexeevna.

— Îmi pare foarte bine de cunoştinţă ! răspunse soţia lui Stessel cu glas cîntător, sărutîndu-l pe amiral pe frunte.

După aceea Makarov se apropie de Stessel, care rămăsese în mijlocul camerei. Amiralul era oarecum nedumerit de stăruinţa cu care generalul stătea neclintit, fiind departe de a ghici că, prin aceasta, Stessel socotea că demonstrează întîietatea armatei de uscat faţă de marină. Cele două excelenţe se înclinară una în faţa celeilalte, după care Stessel prezentă lui Makarov pe toţi cei de faţă.

Cînd se sfîrşi ceremonia prezentărilor, Makarov luă loc în fotoliu, lîngă Vera Alexeevna.

— Aţi călătorit bine, Stepan Osipovici ? Ce impresie vă face Arthurul nostru ? îl întrebă aceasta.

Amiralul răspunse pe larg, povestind diverse amănunte. Pe urmă, Vera Alexeevna ieşi pentru a da dispoziţii şi bărbaţii rămaseră între ei.

— Sper, excelenţă, i se adresă Makarov lui Stessel, că astăzi vom putea să discutăm, în linii generale, un plan concret de apărare a Port-Arthurului şi să stabilim anumite măsuri pentru un contact mai strîns între armată şi flotă. Înainte de toate, v-aş ruga să mă puneţi la curent cu sistemul de apărare al fortăreţei pe această coastă, sistem de apărare cu care flota este legată cum nu se poate mai strîns.

— În cazul acesta, excelenţă, poftiţi în cabinetul meu, propuse Stessel.

Generalii şi amiralii îl urmară în cabinet.

Acolo, Belîi îi arătă lui Makarov, pe hartă, dispozitivul bateriilor de coastă, raza lor de acţiune, modul de cooperare, şi-i explică în ce chip îi putea fi de ajutor flotei artileria de coastă.

Amiralul asculta atent, privind harta cu luare aminte.

— Ce baterii sînt pe Liaoteşan ? întrebă el pe neaşteptate.

— Acolo n-avem baterii.

— Atunci cum credeţi că veţi apăra extremitatea de sud a peninsulei, de la masivul Belîi Volk şi pînă la baia Golubinaia ?

— E o zonă de mică adîncime ; navele mari nu se pot apropia prea mult de ţărm, iar împotriva celor mici, în cazul unei încercări de debarcare, planul de operaţiuni prevede trimiterea unor detaşamente din garnizoana Port-Arthur, cu artilerie de cîmp, răspunse Belîi.

— Bateriile de cîmp vor fi scoase uşor din funcţiune de focul tunurilor grele şi după aceea navele mai mici au posibilitatea să se apropie de coastă şi, respingînd detaşamentele de infanterie, să debarce trupe.

— Coasta este păzită de unităţi din divizia a 7-a de tiralioni, interveni Stessel. Aceasta poate fi oricînd sprijinită de la Arthur. În plus, cred că flota există nu numai pentru a sta la adăpostul fortăreţei, ci şi pentru a apăra coastele Kvantungului împotriva unei eventuale debarcări. De aceea, părerea mea e că apărarea porţiunii de sud a peninsulei trebuie pusă în sarcina flotei.

— Aceasta este o problemă extrem de spinoasă şi ea trebuie aprofundată la statul meu major. Pentru mine este cu totul limpede că Liaoteşanul reprezintă călcîiul lui Ahile, în sistemul defensiv de coastă al fortăreţei. Cu cît va fi lichidată mai repede această stare de lucruri, cu atît mai bine ! replică Makarov.

— În prezent construim urgent forturi şi amplasamente de baterii pe frontul terestru, interveni Kondratenko. Acestea sînt încă

în stare embrionară. Cît priveşte Liaoteşanul, pur şi simplu n-avem braţe de muncă.

— Mă voi strădui să vă ajut în ceea ce priveşte apărarea lui, făgădui Makarov.

— Ar fi de dorit totuşi, ca şi noi, artileriştii, să luăm parte la aceste lucrări, observă Belîi.

— Se înţelege de la sine ! Şi acum, spuneţi-mi, vă rog, prin ce mijloace se asigură la dumneavoastră legătura între artileria de coastă şi flotă ?

— Cu navele din port, prin telefon şi prin postul de semnalizare al flotei de pe colina Zolotaia ; cu cele din larg nu există decît legătura prin mijloace optice.

— Prin semnale ? Deci aveţi semnalizatori la baterii ?

— O, nu ! Noi nu cunoaştem codul de semnale al marinei şi nu le înţelegem. Pur şi simplu observăm ce fac navele pe mare şi le ajutăm, după posibilităţi.

— Ştiţi să distingeţi după siluetă navele noastre de cele japoneze ? La o mare distanţă pot fi confundate.

— Din păcate, asemenea cazuri s-au întîmplat mai ales în timpul nopţii, cînd am deschis focul asupra navelor noastre sau i-am lăsat pe japonezi să treacă. Legătura între artileria de coastă şi flotă e slab organizată la noi.

— Cred că de aceasta trebuie să se îngrijească, înainte de toate marinarii, nu fortăreaţa, preciză Stessel. Ajutorul bateriilor de coastă este de un interes vital pentru ei, nu pentru noi, căci fortăreaţa e în stare să se descurce şi singură, fără sprijinul flotei.

— Luptăm pentru o cauză comună, excelenţă, observă Makarov cu răceală ; aşadar, tot în comun trebuie să chibzuim asupra ei.

— Exact ! Dar pînă în prezent numai armata s-a străduit să întărească sistemul defensiv al Arthurului. Flota a sosit aici, găsind totul de-a gata.

— Doar s-au construit docuri, cazărmi, încercă să obiecteze amiralul.

— Contribuţia marinei la aceste lucrări a fost minimă. Docurile şi cazărmile au fost construite de muncitori chinezi, nu de matrozi, pe cîtă vreme toate forturile şi amplasamentele bateriilor din Port-Arthur au fost ridicate de mîinile artileriştilor şi ale tiraliorilor.

— Azi ne-am adunat aici pentru a trasa un plan de cooperare între armată şi flotă. În consecinţă, consider continuarea disputei inutilă, i-o reteză Makarov.

În clipa aceea, se deschise uşa ; un colonel din Marele stat-major intră în cabinet şi-i înmînă lui Makarov un plic sigilat.

— Colonelul Agapeev, şeful biroului de operaţii al statului meu major, îl prezentă amiralul. Tocmai domnia sa va fi acela care va ţine cea mai strînsă legătură cu comandamentul fortăreţei.

Agapeev îi salută pe toţi cei prezenţi şi apropiindu-se de Makarov, începu să examineze harta fortăreţei.

— Permiteţi-mi să iau cunoştinţă de conţinutul hîrtiilor aduse, se scuză Makarov şi desfăcu plicul. După o clipă îşi puse pincenez-ul şi, ţinînd hîrtia departe de ochi, citi în auzul tuturor : „După informaţiile transmise de agenţii noştri, japonezii intenţionează să efectueze, o dată cu debarcarea în curs de la Cemulpo, o încercare de debarcare şi în nordul Liaodunului, sau în Manciuria de Sud. Statul-major al guvernatorului general vă recomandă să fiţi în permanenţă gata pentru a ieşi în larg, în vederea unor eventuale operaţiuni împotriva inamicului. Totodată însă, veţi evita neapărat angajarea luptei cu toată escadra, limitîndu-vă doar la acţiunile crucişătoarelor şi torpiloarelor, îndeosebi noaptea, pentru a ataca navele de transport ale inamicului. Cuirasatele şi crucişătoarele cuirasate vor avea drept misiune doar acoperirea acestor operaţiuni. La apariţia forţelor principale ale inamicului, retrageţi imediat escadra sub protecţia bateriilor de coastă". Pe scurt deci : atacă, dar nu angaja lupta ! Într-o asemenea situaţie, orice s-ar întîmpla, eu voi fi întotdeauna răspunzător, nu statul-major al guvernatorului, comentă amiralul dispoziţia primită.

— Propun să se elaboreze în termen de o săptămînă, maximum zece zile, un plan de operaţiuni combinate, propuse Stessel.

— De acord. Colonelul Agapeev se va ocupa de această chestiune. El se va înţelege cu statul-major al excelenţei voastre asupra timpului şi modalităţilor de executare a acestei lucrări. Şi acum, permiteţi să ne retragem, încheie amiralul, ridicîndu-se.

Vera Alexeevna, care apăru tocmai în clipa aceea, se îndreptă însă repede spre Makarov :

— Stepan Osipovici, pentru nimic în lume nu vă las să plecaţi înainte de a bea o ceaşcă de ceai cu noi !

Faţă de un asalt atît de impetuos, amiralul cedă şi desprinzîndu-şi stiletul păşi după stăpîna casei. Ceilalţi îi urmară. Stessel, Nikitin şi Fok ieşiră ultimii din cabinet.

— Bine l-ai pus la punct pe noul „cufundar", Anatoli Mihailovici ! aprobă Nikitin. Acum, n-o să mai ţină nasul aşa de sus : „Noi, marina, sîntem totul, iar voi, fortăreaţa, nimic".

În sufragerie, Vera Alexeevna îi pofti pe Makarov şi pe Molas să ia loc lîngă ea ; ceilalţi marinari se aşezară printre ofiţerii din trupele de uscat. După ce se rînduiră cu toţii, Stessel se ridică cu paharul în mînă :

— E întîia oară în istoria Arthurului rusesc, cînd asistăm la o atît de strînsă cooperare între armata noastră şi marină. Izolarea marinei, vrednică de tot regretul, a împiedicat pînă în ultimul timp realizarea unei trainice prietenii între noi. Sper că sosirea lui Stepan Osipovici va marca o eră nouă în relaţiile noastre şi că, colaborînd efectiv cu noi, flota va recunoaşte, în sfîrşit, că în Rusia, armata a fost întotdeauna, este şi va fi reazemul de căpetenie al Patriei, pe cîtă vreme marina are doar menirea să sprijine armata în acţiunile ei. Ridic paharul în sănătatea scumpilor noştri oaspeţi marinari. Ura ! Toată asistenţa se ridică şi ciocni.

Makarov se ridică spre a răspunde tot printr-un toast :

— Închin paharul în primul rînd în sănătatea amabilei noastre gazde Vera Alexeevna care m-a întîmpinat cu atîta ospitalitate în Arthur. Să-i dea dumnezeu numai bine ! După ce rosti aceste cuvinte, amiralul sărută mîna soţiei generalului. Şi acum, beau în cinstea armatei ruseşti care stă de strajă la acest hotar îndepărtat, apărînd interesele marii noastre Patrii. Pentru armată, flota a fost şi va rămîne de-a pururi o soră iubitoare, gata oricînd să-i sară în ajutor. În sănătatea dumneavoastră, domnilor !

Se înfiripară conversaţii ; curînd, Agapeev, care se dovedea un interlocutor voios şi spiritual se făcu ascultat de ceilalţi.

— Mă surprinde prostia fără margini a comandamentului suprem japonez. După ce ne-au atacat fără declaraţie de război, n-au izbutit să profite de avantajul surprizei. Dacă nu şi-ar fi ales punctul de debarcare la Cemulpo, ci undeva în Kvantung, ori în Liaodun, ar fi tăiat demult linia ferată ce duce spre Mukden şi ar fi putut lua Arthurul cu mîinile goale. Pe cînd acum, vor fi siliţi să-şi rupă colţii, încercînd să muşte din el.

— Mai concret : au repetat greşeala noastră de la Plevna, cînd n-am pornit îndată la asalt şi i-am lăsat lui Osman-paşa timpul necesar pentru a ridica o adevărată fortăreaţă, rezumă Kondratenko.

— Pe mare de asemeni şi-au folosit foarte slab mijloacele de luptă, adăugă Makarov. Dacă la 26 ianuarie ar fi aruncat asupra noastră nu douăsprezece torpiloare, ci vreo cincizeci, rezultatul atacului lor ar ti fost cu mult mai tragic pentru noi.

— Da ; tocmai de aceea, la 26 ianuarie, marinarii noştri grozav s-au distins, după cum se ştie, îngăduindu-le japonezilor să-şi facă de cap, bombăni Nikitin.

— Numai că marinarii nu au nici o vină, obiectă Agapeev. Ei au făcut tot posibilul pentru salvarea navelor, adeseori numai cu mijloacele lor şi cu primejdia vieţii.

— Mă uit la dumneata, domnule colonel, i se adresă Nikitin, şi nu mă pot dumiri deloc : eşti ca o vietate amfibie. Hm ! Ofiţer

de marină în Marele stat-major al forţelor terestre. Asta n-am mai văzut-o !

— Colonelul Agapeev care e un reputat profesor la Academia militară a fost chemat de mine într-un post de mare răspundere din statul meu major, preciză tăios Makarov. Prevăzînd parcă doleanţele ridicate astăzi în privinţa lipsei de legătură între forţa-reaţă şi flotă, am înfiinţat pe cît se pare nu tocmai fără rost o secţie „amfibie", aşa cum ai binevoit să te exprimi dumneata.

Observînd că discuţia ia o întorsătură dezagreabilă, Vera Alexeevna se ridică de pe scaun.

— Mult stimate Stepan Osipovici, daţi-mi voie să închin şi eu în cinstea dumneavoastră. Sînt foarte bucuroasă de cunoştinţa noastră şi-mi permit să vă asigur că în familia Stessel veţi fi întotdeauna un oaspete mult dorit. Vă rog să ne mai vizitaţi în mod neoficial şi fără ceremonii. Îngăduiţi-mi să vă urez succes deplin în activitatea dumneavoastră atît de dificilă. Zdrobiţi-i cît mai repede pe japonezi pe mare ; armata va şti să-i nimicească pe uscat. În sănătatea dumneavoastră şi pentru viitoarele victorii ale domniei voastre ! încheie gazda cu însufleţire.

Toată asistenţa rosti un „ura !" tumultuos. Vădit mişcat de acest toast, Makarov se înclină deosebit de respectuos înaintea Verei Alexeevna, care, după o veche datină, îl sărută pe frunte în aplauzele tuturor.

— De azi înainte, înfrăţirea între armată şi flotă e pecetluită pe veci, grăi Belîi.

După o vreme, prinzînd un moment prielnic, Makarov se ridică şi-şi luă rămas bun.

De îndată ce marinarii plecară, Fok se întoarse spre Stessel şi spuse :

— Makarov pare un om ferm. N-o să ne fie uşor să-i ţinem piept.

— Hotărît, Makarov îmi place, rosti Belîi. E un amiral priceput. Şi-a încadrat statul-major cu elemente de nădejde. Molas e un om serios şi cu vaste cunoştinţe ; iar, pe de altă parte, Agapeev e o minte remarcabilă.

— Iar Dukelski, un scandalagiu şi un beţiv, îl întrerupse Stessel. Îi cunosc isprăvile din rapoartele poliţaiului-şef.

— În schimb, seamănă cu Makarov : e prezentabil şi chipeş, îi luă apărarea generăleasa.

— V-au cucerit inima „cufundarii", Vera Alexeevna ! suspină Nikitin.

— Totodată, l-au dat gata şi pe Vasili Feodorovici al nostru, adăugă Fok maliţios.

— E adevărat ! Vasili Feodorovici, în ultima vreme cam dai tîrcoale marinarilor. Te vede omul mai des pe la statul-major al marinei decît pe la mine, îl dojeni Stessel pe Belîi.

— În interes de serviciu, Anatoli Mihailovici ; dealtfel, avem ce învăţa de la marinari.

— Noi, de la „cufundari“ ! Tare aş vrea să ştiu ce anume ? se zburli Nikitin.

— Regulile de tir ale artileriei navale, semnalele marinăreşti, pe scurt, atîtea şi atîtea.

— Mai bine să înveţe ei regulile şi semnalele noastre, replică Stessel dezaprobator.

— Dar dumneavoastră, Roman Izidorovici, ce părere aveţi despre Makarov ? îl întrebă Vera Alexeevna pe Kondratenko, care stătuse tăcut aproape tot timpul.

— Toamna se numără bobocii, răspunse generalul, diplomatic. Vom trăi, şi vom vedea.

Invitaţii începură să se ridice pentru a-şi lua rămas bun.

Vizita la Stessel îl indispusese vădit pe Makarov care tăcuse aproape tot timpul cît ţinuse drumul la întoarcere.

Se pare, că la Arthur există o atitudine nesănătoasă faţă de flotă, observă în cele din urmă amiralul, posomorît.

— Este caracteristic pentru comandanţii tereştri, răspunse Molas. Sîntem învinuiţi de pierderea navelor *Variag*, *Koreieţ*, *Enisei* şi *Boiarin*, precum şi de cele întîmplate la 26 ianuarie, cînd, după părerea generalilor, noi n-am luat măsurile cuvenite pentru paza escadrei.

— La această din urmă învinuire mă asociez şi eu. Trebuia să se ia încă înainte de izbucnirea ostilităţilor, toate măsurile necesare pentru siguranţa escadrei şi în primul rînd pentru adăpostirea ei în rada interioară. Am prevăzut ce avea să se întîmple, am scris despre aceasta, dar n-am fost ascultat. Toate acestea denotă lipsa de fermitate a comandamentului escadrei. O asemenea situaţie trebuie să se curme de îndată. În ceea ce priveşte bîrfelile cumetrelor din Arthur, fie chiar şi în uniforme de general, nu merită să fie luate în seamă.

— Mă voi strădui să netezesc cît mai repede asperităţile, acolo unde există, făgădui Agapeev.

Odată ajuns pe *Petropavlovsk*, la statul-major, Makarov citi corespondenţa sosită şi apoi se duse să-şi petreacă noaptea pe *Askold*. Aici îşi petrecu restul serii elaborînd un plan de recunoaştere deosebit de important, care urma să fie executat de torpiloare în zona insulelor Elliot unde, după unele ştiri, japonezii proiectau

concentrarea flotei lor. Era noaptea tîrziu cînd termină şi raportul amănunţit asupra tuturor măsurilor luate de el la Arthur, raport pe care trebuia să-l înainteze guvernatorului general.

În noaptea de 26 februarie, Makarov hotărî să efectueze cu torpiloarele recunoaşterea zonei de coastă a Kvantungului, cercetîndu-se amănunţit golfurile din această regiune, precum şi acelea ale insulelor Elliot şi Blond, situate la 80 mile de Port-Arthur şi numai la 10 mile de baia Bidzivo, unde configuraţia coastei oferea posibilităţi pentru debarcare pe peninsula Kvantung. În plus, insulele reprezentau puncte favorabile pentru staţionarea flotei. Ocuparea lor ar fi pus la dispoziţia marinei japoneze o bază excelentă de operaţiuni împotriva Port-Arthurului, situată chiar în imediata apropiere a fortăreţei ruseşti. În cursul zilei fu chemat la amiral căpitanul de rangul I Matuşevici, comandantul flotei de torpiloare. Cu toată vîrsta înaintată şi cu tot gradul lui, Matuşevici se temea mult de amiral, care era un om aspru şi iute la mînie.

— La ordinele excelenţei voastre, rosti el, stînd smirnă înaintea lui Makarov şi căutînd să ghicească după expresia feţei acestuia ce-l aşteaptă : ori primeşte o săpuneală straşnică pentru vreo neorînduială constatată în flotila de sub comanda lui, ori scapă cu obrazul curat.

Dar amiralul, calm, îşi netezea îngîndurat barba mătăsoasă, pesemne îngrijorat de ceva.

— Nikolai Alexeevici, iată pentru ce v-am chemat. Şi amiralul începu să-şi expună planul, cu privire la recunoaşterea proiectată.

— Pe cine aţi recomanda dumneavoastră pentru executarea acestei misiuni, care fără îndoială că este primejdioasă ? Operaţiunea aceasta necesită un comandant îndrăzneţ, energic, cu multă experienţă, şi un torpilor de mare viteză, în perfectă stare, încheie Makarov.

Matuşevici începu să-şi enumere subalternii, făcîndu-le o caracterizare sumară, lor şi torpiloarelor pe care le comandau. Makarov îşi făcea însemnări în caiet. După o triere minuţioasă, îşi opriră alegerea asupra torpiloarelor *Reşitelnîi* şi *Stereguşci* [1]. Cel dintîi era comandat de căpitanul de rangul II Bosse, iar al doilea, de locotenentul Sergheev. Amîndoi fură imediat chemaţi la statul-major al escadrei.

Bosse, un bărbat de patruzeci de ani, se distingea prin firea lui blajină şi prin calmul imperturbabil, iar Sergheev, care primise abia de curînd comanda torpilorului, era uscăţiv, vioi, înflăcărat,

[1] *Hotărîtul* şi *Vigilentul* (n. tr.).

fiind socotit printre cei mai cutezători ofiţeri ai escadrei. Însuşi amiralul le explică amănunţit misiunea, indicînd golfurile şi insulele care îl interesau îndeosebi.

— Dacă întîlniţi crucişătoare, nave purtătoare de mine sau vase de transport japoneze, profitaţi de întuneric şi atacaţi-le de la distanţă cît mai mică, dar nu angajaţi lupta cu torpiloarele decît în caz de necesitate absolută, căci ele vă vor fi aproape sigur superioare în ceea ce priveşte viteza, îi preveni Makarov pe cei doi comandanţi.

Se hotărî ca torpiloarele să iasă în larg după orele 19, îndată ce se va întuneca ; aprovizionarea cu cărbuni şi cu apă întîrzie însă, astfel că cele două nave nu fură gata la ora stabilită. Makarov ordonase să i se raporteze ora plecării şi acum era un ghem de nervi şi întreba mereu ce făceau torpiloarele. În cele din urmă îşi pierdu răbdarea, îl chemă pe Matuşevici şi-l admonestă sever.

— După întoarcerea navelor, ambii comandanţi vor fi mutaţi la uscat, la baza navală, nefiind apţi să ocupe posturi de comandă ! ordonă Makarov.

— Vina e a Comandamentului militar al portului, care nu s-a îngrijit să aducă la timp cărbunii şi apa, deşi l-am înştiinţat personal pe amiralul Greve despre această ieşire în misiune de noapte, se dezvinovăţi Matuşevici.

— Amiralul Greve va primi un ordin observator, iar dumneavoastră vă ordon să luaţi măsuri pentru plecarea cît mai grabnică a torpiloarelor ! rosti scurt Makarov.

Matuşevici ieşi repede pentru a executa ordinul.

— Astea nu sînt nave de război. Parcă ar fi vase de poliţie ! se indignă amiralul. Le trebuie aproape douăsprezece ore ca să iasă în larg !

După vreo douăzeci de minute, i se raportă, în sfîrşit, că navele ridicaseră ancora. Makarov se mai potoli. Prevăzînd că va avea o noapte plină de griji, se lungi pe canapea, fără să se dezbrace, aşteptînd să-i vină din clipă în clipă rapoarte despre cele două vase plecate.

Noaptea era calmă, dar întunecoasă. Nori groşi pluteau jos, acoperind cu desăvîrşire cerul.

Îndată ce ieşiră din Arthur, *Reşitelnîi* şi *Stereguşci* care navigau sub comanda căpitanului de rangul II Bosse, se pierdură în beznă. *Reşitelnîi* mergea înainte, iar *Stereguşci* îi urma la distanţă de un sfert de cablu. O întîlnire cu japonezii fiind posibilă în orice clipă, toate tunurile şi tuburile lans-torpile la ambele torpiloare fuseseră încărcate, iar matrozii, împărţiţi pe schimburi, şedeau în grupuri, pe punte în apropierea lor, scrutînd bezna nopţii şi vorbind cu glas

scăzut. Subiectul principal al discuţiilor era noul comandant al flotei. Nu trecuseră nici douăzeci şi patru de ore de la sosirea amiralului Makarov la Port-Arthur, dar printre matrozi şi începuseră să umble fel şi chip de poveşti despre el.

— Lucrătorilor din port le-a dat aceleaşi drepturi ca şi matrozilor, deşi sînt civili, povestea comendorul de la unul din tunurile de la prova.

— Le-a dat solda la fel ca matrozilor ? întrebă din întuneric careva, ironic.

— Mă, că tontălău mai eşti ! Păi, cine are poftă să hămălească pentru o biată soldă de matroz ? Nu ! I-a pus la drepturi de hrană ca şi pe matrozi, le-a dat voie să folosească baia şi să stea în cazarma marinarilor.

— Cu muieri cu tot ? stărui mucalitul.

— A dat ordin : o muiere de fitecare, să aibă tot omu', vorba ceea ! Numai pe tine, gogleţule, te-a lăsat mofluz, că eşti sărac cu duhu' !

— Cică pe căpcăunu' de Viren l-a beştelit zdravăn. N-am nevoie, zice, de un comandant care se poartă cu matrozii ca şi cînd ar fi nişte puşcăriaşi, urmă comendorul.

— Nu cred ! Viren a fost lăudat de toţi amiralii pentru că-şi strînge-n chingi matrozii. *Baian* e socotit de ăi mari cea mai bună navă, se îndoi un matroz.

— Va să zică, a ochit bătrînul şi ce era rău, nu numai rînduiala. Să fi văzut ce mînios a plecat de pe *Baian !*

— Pe torpilorul *Straşnîi* a cotrobăit de sus pînă jos, tot, tot. A intrat pînă şi în privata matrozilor, întări comendorul Sitkin.

— Ia te uită ! Se vede că e tare în treburile marinei. Pe botsmanul Demciuk, cu toate că au trecut pe gîrlă peste zece ani de cînd au navigat împreună, l-a recunoscut, şi i-a dat mîna. Cică ţine minte pe toţi matrozii, chiar din vremea cînd a fost miciman.

Pe puntea de comandă, ofiţerii vorbeau tot despre Makarov.

— Nu lasă deloc escadra să doarmă ! La el, cuirasatele trebuie să se ţină după torpiloare, spunea comandantul navei, locotenentul Sergheev. Am navigat cu el în Baltica.

— S-a zis cu fetişcanele din Arthur ! oftă micimanul Kudrevici. O să coborîm la uscat doar de sărbători, aşa cum ieşeam de la şcoală, cu bilet de voie.

— O să ne rămînă mai mulţi gologani în buzunar, îl consolă locotenentul Goloviznin. Iar fetişcanele o să-şi găsească drăguţi printre cei de pe uscat.

— Are şi noroc : abia a sosit, şi gata, *Retvizanul* pluteşte iarăşi ! Cît s-au tot bălăbănit înainte, şi uite, îndată ce a venit el, lucrurile au mers strună, spuse Kudrevici admirativ.

— Nu e vorba de noroc, Serioja, e vorba de minte, răspunse Goloviznin.

— Mă întreb, dacă noi o să avem noroc azi ! rosti Sergheev zîmbind.

Reşitelnîi şi *Stereguşci* cutreierară marea timp de mai multe ceasuri, fără să întîlnească nave japoneze. Comandantul patrulei, căpitanul Bosse, luă hotărîrea să se întoarcă la Port-Arthur. Micşoră viteza, se apropie de *Stereguşci* şi-i transmise prin megafon ordinul respectiv. Ambele torpiloare se îndreptară spre Arthur.

În zori, tocmai lîngă Liaoteşan, dădură pe neaşteptate peste patru torpiloare mari inamice, care se iviseră din ceaţă pe după promontoriu. În aceeaşi clipă, pe navele inamice licăriră fulgerele tunurilor ; zeci de obuze se prăbuşiră deodată peste torpiloare. Chiar prima salvă avarie tubulatura de vapori a condensatorului navei *Reşitelnîi,* iar comandantul acesteia suferi un şoc violent, provocat de suflul unei explozii, plesnindu-i un timpan. Cei de pe torpilor nu se pierdură însă cu firea. Toţi oamenii de la maşini se apucară repede să repare stricăciunile, pe cînd cei de pe punte continuau să tragă energic împotriva japonezilor care veneau la atac.

Situaţia de pe *Stereguşci* era mai grea. Comandantul lui fusese ucis şi aproape toate tunurile avariate. Maşinile nu mai funcţionau ; torpilorul se oprise. Bosse hotărî să-i vină în ajutor şi deschise un foc viu asupra japonezilor. Tirul precis de pe *Reşitelnîi* făcu torpiloarele japoneze să bată oarecum în retragere ; unul scotea nori deşi de abur. Între timp, cei de pe *Stereguşci* reparară de bine, de rău maşinile şi ambele torpiloare porniră din nou spre Arthur. Apărarea dîrză a ruşilor îi silise pe japonezi să aducă la locul bătăliei încă două crucişetoare uşoare, după care atacară cu forţe întrunite pe *Stereguşci,* care rămăsese la urmă. Locotenentul Goloviznin, care preluase comanda după moartea lui Sergheev, ordonă să se navigheze în zigzaguri, pentru a scăpa de grindina obuzelor japoneze. Dar nava avariată nu mai prea asculta de cîrmă şi se abătea singură de la drum.

Unul după altul, tunurile, avariate, amuţeau. Numai Sitkin continua focul de la prova. Tubul lans-torpile-pupa lansă o torpilă asupra japonezilor care se apropiau, însă nu nimeri ţinta.

Cu fiecare clipă, numărul răniţilor creştea, iar piesele mai că rămîneau fără servanţi.

— Înălţimea voastră, raportă Sitkin lui Goloviznin, daţi-mi voie să chem doi flăcăi din iadul de jos să ne ajute la tunuri !

— Au şi ei destulă treabă : maşinile se defectează mereu.

— Pot să dau doi fochişti, la căratul muniţiei, răspunse în locul lui Goloviznin, şeful mecanic Anastasov, care se urcase pe punte. Sitkin şi Glebov, treceţi la tunul de la prova.

Tunul, care tăcuse mai multe clipe, mugi iar. O nouă salvă, însă, izbind torpilorul ucise pe Goloviznin şi pe Kudrevici. Anastasov preluă comanda rămînînd pe punte. Maşinile se opriră iar. Anastasov se repezi la maşini, lăsînd comanda subofiţerului Blinov, dar şi acesta fu rănit curînd. Se constată că trotele şi cîrma fuseseră distruse ; învăluit în abur, torpilorul se legăna încet pe valuri, aşteptîndu-şi sfîrşitul. Pe punte nu mai erau decît Sitkin, lîngă tunul său avariat, şi vreo cinci matrozi răniţi. În zadar se repezi *Reşitelnîi* asupra inamicului ca să-şi salveze tovarăşul. Prin salve concentrate, japonezii îl sileau să se retragă şi strîngeau din nou cleştele în jurul torpilorului care plutea în derivă. Ajunseseră aproape de el, cînd matrozul Vasili Novikov, plin de răni, se tîrî pînă la tubul lans-torpile care rămăsese în funcţiune şi lansă în plin o torpilă asupra lor. Speriaţi, japonezii se grăbiră să se retragă şi deschiseră de la distanţă un foc dezordonat asupra navei ruseşti, înviate. Anastasov, care se ivise din nou sus, şi matrozii care se mai aflau în viaţă pe punte căzură îndată răpuşi de acea trombă de foc. Japonezii mai traseră o vreme asupra torpilorului sortit pieirii ; pe urmă, neavînd curaj să se apropie de el, lăsară la apă cîteva bărci care acostară lîngă *Stereguşci.* Punîndu-şi baionetele la arme, matrozii japonezi se urcară cam cu teamă pe punte unde dădură doar de cadavre şi de răniţi grav. Numai după ce cercetă cu grijă puntea şi se convinse că nu e nici o primejdie, ofiţerul japonez îndrăzni să smulgă pavilionul şi să-l înlocuiască cu al său. În clipa aceea, pe toate navele japoneze răsunară strigăte : „banzai" ! Deodată Sitkin se ridică, plin de sînge, smulse pavilionul inamic şi se prăbuşi cu el în apă. Scoţînd strigăte de mînie, japonezul ucise cu cîteva focuri matrozul, care se căznea să înoate. În cele din urmă, japonezii prinseră curaj şi se împrăştiară pe tot torpilorul. De la cel mai apropiat crucişător inamic se dădu şi o parîmă care fu legată la prova lui *Stereguşci,* pentru a-l lua la remorcă ; deodată, torpilorul începu să se scufunde. Speriaţi, japonezii se repeziră sub punte ca să vadă unde era spărtură şi s-o astupe. Capacul tambuchiului era însă zăvorît zdravăn. De jos, din cală, se auzeau limpede cuvinte rostite în ruseşte. Japonezii încercară zadarnic să spargă tambuchiul.

— Ascultaţi voi, diavoli cu mutra strîmbă, dacă pricepeţi limba noastră rusească, se auzi o voce din interiorul navei : *Stereguşci* al nostru n-o să navigheze sub pavilion japonez ! Mai bine pierim şi noi cu el, dar nu facem de ruşine flota rusă !

Torpilorul se scufunda atît de repede, încît japonezii se văzură siliţi să taie parîma de remorcă şi să părăsească în grabă epava, pentru a nu se scufunda o dată cu ea. Curînd, doar cîţiva răniţi ruşi se mai zbăteau în apă. Japonezii scăpaseră prada din mîini.

În timpul acesta, Bosse, profitînd de faptul că japonezii îşi îndreptau tot focul asupra lui *Stereguşci* izbuti să-şi repare maşinile şi să ajungă la Port-Arthur. Asurzit, numai răni, rămase totuşi pe puntea de comandă şi conduse el însuşi torpilorul pînă în port. Cînd, în cele din urmă, abia ţinîndu-se pe picioare de slăbiciune, se prezentă la Makarov, nu fu în stare să raporteze decît : „Am pierdut un torpilor, nu aud nimic", şi se prăbuşi, leşinat. Makarov îşi dădu seama de cele întîmplate şi ordonă imediat crucişătorului *Novik* şi *Baian* să iasă în larg, în ajutorul lui *Stereguşci.* Amiralul hotărî să urce el însuşi la bordul lui *Novik* împreună cu Dukelski şi cu Agapeev. Văzînd acest lucru, comandantul lui *Askold* Gramatcikov, şi Dukelski începură să stăruie pe lîngă el.

— *Novik* e un crucişător uşor, fără cuirasă. Dacă-l loveşte un singur obuz de şase ţoli, l-a scos din funcţiune. În ce situaţie veţi fi atunci excelenţă ? argumenta Gramatcikov.

— *Baian* e mai indicat pentru excelenţa voastră, îl susţinea Dukelski. Are aproape aceeaşi viteză ca şi *Novik* şi e cuirasat.

— Locotenent Dukelski, nu te reţin, spuse Makarov enervat. Dacă socoteşti că *Baian* e mai sigur, du-te la bordul lui ; eu rămîn pe *Novik.*

Gramatcikov tăcu ruşinat, iar Dukelski roşi şi-i ceru amiralului permisiunea de a-l însoţi pe orice navă ar dori chiar şi pe o barcă.

Essen îl întîmpină pe amiral la scară şi primi imediat ordin de a ieşi în larg.

După ce inspectă în grabă crucişătorul, Makarov se urcă pe puntea de comandă. *Novik* ieşi în rada exterioară şi se îndreptă cu toată viteza spre locul luptei dintre *Stereguşci* şi navele japoneze. Gonind în pupa rapidului crucişător *Novik, Baian* abia se putea ţine după el. Se luminase de-a binelea. În zare, pe fondul înnegurat al mării duşmănoase se zăreau nave japoneze grupate la un loc. Nu se mai auzea canonada, căci lupta încetase. Toţi cei de pe punte scrutau zarea încordaţi. Makarov observă cel dintîi, prin binoclu, torpilorul care-şi trăia ultimele clipe.

— *Stereguşci* a fost luat la remorcă. Cu toată viteza înainte ! îi ordonă lui Essen. Transmiteţi aceeaşi comandă lui *Baian*. Ami-

ralul îşi dădea seama că în acele cîteva clipe se hotăra soarta torpilorului şi ordona stăruitor să se mărească viteza, deşi crucişătorul înainta cu maximă presiune la căldări. Deodată însă *Stereguşci* începu să se scufunde repede. Japonezii coborau în bărci şi se grăbeau să se îndepărteze de el. Încă o clipă, şi torpilorul pieri în valuri. Un suspin greu răsună pe punte. Matrozii se închinau. Makarov le urmă pilda. Crucişătoarele înaintau în aceeaşi direcţie; japonezii bătură în retragere, trăgînd agale. Cînd *Novik* ajunse la locul unde pierise *Stereguşci* pe suprafaţa mării nu se mai vedeau decît sfărîmături.

Numeroase nave ale unei escadre japoneze începeau să se contureze la orizont; socotind că nu e indicat să angajeze lupta, amiralul dădu ordin de întoarcere. Urmărind cele două crucişătoare, inamicul se apropia de fortăreaţă.

Agapeev despături planul amplasării bateriilor de coastă şi începu să le caute cu binoclul printre stîncile cenuşii de pe ţărm.

Bateriile de coastă tăceau; era aproape cu neputinţă să li se descopere amplasamentele, cu excepţia bateriei de pe colina Zolotaia, ce se zărea de departe. Iată că săgetară mai multe fulgere la poala colinei. Fumul uşor se împrăştie repede.

— A, se pare că Elektriceski Utios a început să tragă cu pulbere fără fum! rosti Essen bucuros, şi-i arătă lui Makarov vestita baterie. Excelenţă, priviţi spre escadra japoneză; e de aşteptat ca ea să capete îndată un cadou frumos de la prietenii noştri, artileriştii.

Makarov întoarse binoclul spre japonezi şi zări numaidecît mai multe trombe de apă ţîşnind în jurul navei din capul formaţiei, iar deasupra acesteia se ridică un nor gros de fum negru.

— Lovit! Au încadrat-o de la prima salvă. Aşa tir înţeleg şi eu! exclamă entuziasmat Essen.

— Cine comandă bateria? întrebă Makarov.

— Căpitanul Jukovski, răspunse Dukelski.

— Acolo se mai află un artilerist excelent, un porucik înalt... cum se numeşte prietenul acela al d-tale? întrebă Essen întorcîndu-se spre locotenent.

— Porucikul Boreiko, răspunse acesta.

— Da, da, Boreiko. Stă tot timpul la baterie şi se străduieşte să perfecţioneze manevrarea tunurilor şi tablele de tir.

— Asta înseamnă că Jukovski a ştiut să-şi aleagă ofiţeri buni, rosti Makarov. Totuşi, să nu fie uitate nici gradele inferioare. Ostaşul trebuie nu numai să acţioneze perfect la tunuri, dar chiar să-şi iubească meseria de tunar. Atunci se vor obţine întotdeauna rezultate bune.

— Altă salvă, spuse Agapeev, arătînd spre Utios.

Obuzele încadrară din nou navele japoneze. Pe nava din capul formaţiei izbucni un incendiu, şi ea făcu cale întoarsă spre larg. Escadra japoneză trase de la distanţă-limită cîteva focuri asupra crucişătoarelor şi ţărmului şi se făcu nevăzută dincolo de Liaoteşan, în faţa Arthurului rămînînd doar cîteva nave uşoare.

Îndată ce *Novik* ancoră, în apropierea lui căzu pe neaşteptate un proiectil. Makarov ordonă să se întrebe la Zalotaia, de unde se trăgea asupra portului, deoarece în dreptul Arthurului nu se zăreau la orizont decît nave japoneze mici.

Canonada vuia dincolo de Liaoteşan indicînd fără urmă de îndoială locul din care japonezii începuseră să bombardeze portul. În preajma navelor ruseşti alte cîteva obuze japoneze căzură. Pe escadră se sună alarma, spre a se riposta cu foc, rămînînd la ancoră. Inamicul era însă invizibil, iar ieşirea în larg cu neputinţă din pricina mareei joase.

— Această tăcere a escadrei şi a bateriilor de coastă asupra cărora japonezii trag netulburaţi, este foarte înjositoare pentru fortăreaţă şi pentru flotă ! se indignă Makarov, observînd bombardamentul de pe puntea cuirasatului *Petropavlovsk*.

La început japonezii concentrară asupra escadrei focul a zece cuirasate şi crucişătoare blindate. Navele lor uşoare observau de la distanţă căderea loviturilor şi ajutau prin semnale reglarea tirului cuirasatelor. Dîndu-şi seama cum acţionau, amiralul ordonă navelor să se adăpostească după colina Zolotaia şi dincolo de peninsula Tigrovîi. Nemaiavînd posibilitatea de a observa direct tirul, japonezii începură să tragă pe zone, revărsîndu-şi focul la întîmplare asupra diferitelor sectoare din port. De pe puntea navei *Petropavlovsk* se zăreau obuzele căzînd pe obiective lipsite de importanţă militară. Totuşi, unul atinse turela din prova a cuirasatului *Retvizan*. Alte două nimeriră pe *Askold*, fără a pricinui victime nici pe o navă, nici pe cealaltă.

— Excelenţă, spuse Agapeev, apropiindu-se de Makarov, nu aveţi impresia că bombardamentul va fi urmat de o debarcare în raza băii Golubinaia ?

— Azi n-au fost observate nicăieri vase de transport ; în afară de aceasta, peste două ore începe mareea înaltă şi cuirasatele noastre vor putea ieşi în larg ca să-i atace pe japonezi. Într-un timp atît de scurt, nu poţi debarca cine ştie ce forţe, mai ales aici, la maluri cu funduri mici, unde trebuie să aduci trupele de departe cu bărcile. Totuşi e necesar ca fortăreaţa să fie prevenită asupra unor eventuale încercări de debarcare din partea japonezilor.

— Atunci am să plec îndată pe ţărm, la comandamentul generalului Stessel.

— Da ; scrie-i generalului în numele meu o comunicare scurtă despre necesitatea întăririi pazei de coastă dinspre uscat.

— Am înţeles ; ordinul va fi executat îndată.

Cinci minute mai tîrziu, o barcă se îndepărtă cu Agapeev de la bordul navei *Petropavlovsk*, strecurîndu-se printre valuri, sub tirul inamicului.

— Dacă japonezii pot să tragă peste Liaoteşan asupra noastră, înseamnă că şi noi putem foarte bine să tragem la fel asupra lor, spuse Makarov. În acest scop e necesar doar să amenajăm un post de observaţie pe una din colinele Liaoteşanului şi să ţinem legătura cu el prin semnale de mînă, sau, mai bine, prin telefon. Trebuie să-i dau imediat comandantului artileriei escadrei această misiune.

După ce împroşcară cu obuze bazinul portului, japonezii deplasară bombardamentul asupra oraşului. Ici, colo, în Oraşul-Vechi, şi apoi în Oraşul-Nou, începură să ţîşnească trombe uriaşe de fum şi praf, cu o ciudată sclipire roşie-gălbuie. Străzile rămaseră pustii, prăvăliile fură închise, şi toată lumea se grăbi să se adăpostească prin pivniţe, gheţării, beciuri. Numai ştrengarii de pe străzi alergau după fiecare explozie să vadă stricăciunile pricinuite. Auzind urletul unui nou obuz, ei se împrăştiau în goană.

Muncitorii din port care lăsaseră lucrul după cele dintîi explozii ale obuzelor, se întoarseră curînd în ateliere şi îşi văzură de treabă mai departe, trăgînd cu urechea la detunăturile proiectilelor care se spărgeau prin apropiere. Nici unul nu nimeri însă în docuri.

Cînd Agapeev ajunse la statul-major al fortăreţei, începu şi bombardamentul asupra oraşului. Stessel, care privea de la fereastra cabinetului său tirul asupra portului şi escadrei, îi făcu colonelului o primire dintre cele mai puţin amabile.

— Tocmai aveam de gînd să-i trimit lui Makarov rugămintea de a ieşi în larg şi a-i ataca pe japonezi. E timpul ca lupşorii noştri să-şi ia inima în dinţi şi să scoată nasul din bîrlog.

— Excelenţă, nu sînteţi drept cu marinarii. După sosirea amiralului Makarov, ei se pregătesc intens pentru a ieşi în larg...

— Nu văd şi nu ştiu pentru ce se pregătesc ; constat însă că escadra, ca şi pînă acum, preferă să lîncezească în port decît să lupte cu japonezii.

— În clipa de faţă escadra nu poate ieşi în larg din cauza mareei joase.

— Nu trebuia să intre în port. Mai bine ar fi stat în rada exterioară, sub protecţia bateriilor de coastă.

— Acolo e greu să se asigure protecţia navelor contra unui atac de noapte al torpiloarelor japoneze.

— Pretexte ! Marinarilor le e frică pur şi simplu şi preferă să se ascundă la adăpostul fortăreţei. Dar colonele, care e scopul propriu zis al vizitei dumitale ?

Agapeev întinse generalului plicul cu comunicarea lui Makarov.

— Cine l-a împuternicit pe comandantul flotei să-mi indice mie măsurile pe care trebuie să le iau pentru apărarea drumurilor de acces spre fortăreaţă ? se oţărî Stessel, după ce citi comunicarea.

— Amiralul Makarov vă comunică doar temerile lui, cu privire la o eventuală debarcare în zona Liaoteşan.

— Părerea domniei-sale nu mă interesează cîtuşi de puţin. Ştiu eu însumi ce trebuie să fac şi cînd. Makarov al vostru e un îngîmfat şi jumătate ; va trebui să-l iau de scurt şi să-l pun la locul lui. Scriu îndată răspunsul.

Detunătura unui obuz care explodă în apropiere îi făcu pe amîndoi să tresară.

— Asta ne mai lipsea ! Mulţumită marinarilor noştri, ne pîndeşte în fiece clipă primejdia de moarte. Să-i comunici lui Makarov cererea mea categorică : de acum încolo să preîntîmpine cu orice preţ bombardarea Arthurului, de pe mare. O parte din nave să staţioneze permanent în rada exterioară şi să angajeze lupta cu japonezii de îndată ce se vor apropia de fortăreaţă.

— Flota noastră este atît de slabă faţă de cea japoneză... începu Agapeev, dar îl amuţi o nouă bubuitură.

O trombă uriaşă de fum ţîşni chiar în faţa casei ; cioburile geamurilor sparte şi tencuiala căzeau zgomotos. Îngrozit, generalul se repezi în fundul camerei, închinîndu-se.

— Ai milă, doamne, apără-mă doamne ! bolborosea el.

— Mai bine v-aţi adăposti într-o cazemată, excelenţă, cît mai ţine bombardamentul, îl sfătui Agapeev.

— Cazematele nu sînt încă gata. Makarov stă bine acolo, după cuirasa groasă ; nu-l ameninţă nici un fel de obuze japoneze, pe cînd noi riscăm în fiece clipă, aici, să fim ucişi în bombardament.

Generalul trecu în altă cameră, ale cărei ferestre dădeau spre curte. Bătu cineva la uşă ; intră locotenent-colonelul Dmitrievski, de la statul-major al fortăreţei.

— Excelenţă, comandamentul diviziei a şaptea raportează, că dinspre baia Golubinaia se aude un schimb violent de focuri.

— E posibil să se încerce o debarcare, observă Agapeev.

— Crezi, colonele ? Stessel îi aruncă o privire speriată.

— Aşa presupune amiralul Makarov...

— Nemaipomenit ! Mai mare ruşinea ! Ziua-n amiaza mare ! Deşi avem cîteva zeci de nave de război ! se revoltă generalul. Voi expedia chiar acum guvernatorului general o telegramă, propunînd ca Makarov să fie rechemat. N-avem nevoie de un asemenea amiral la Arthur.

— Scuzaţi, excelenţă, stărui Dmitrievski. Comunicarea primită de la comandamentul diviziei a şaptea este foarte alarmantă ; se impun măsuri urgente.

— Să vină la mine Kondratenko. Am să mă sfătuiesc cu el.

— Trebuie să ne grăbim, excelenţă. Permiteţi să mă duc personal la generalul Kondratenko şi să mă înţeleg cu el în toate privinţele, la comandamentul domniei-sale. Vă vom face cunoscut măsurile luate printr-un agent de legătură, sau prin telefon, propuse Agapeev.

— Vă voi fi foarte recunoscător. Voi da ordin să vi se pună la dispoziţie un cal de şa şi un agent de legătură. De Dmitrievski o să am nevoie aici la mine, se declară îndată de acord Stessel.

După cîteva clipe, Agapeev gonea călare spre Oraşul-Nou, unde se afla comandamentul diviziei a 7-a. Cu tot bombardamentul destul de violent, în oraş nu se prea vedeau urme de distrugeri. Pe alocuri, fuseseră sparte geamurile ; ici colo se zăreau de-a lungul caldarîmului pîlniile făcute de exploziile obuzelor sau stîlpii de telegraf şi de telefon doborîţi, cu fire de sîrmă încurcate în jurul lor.

În timp ce Agapeev străbătea Oraşul-Vechi luînd-o pe digul ce-l unea cu cel Nou, japonezii mutară pe neaşteptate tirul asupra Oraşului-Nou, care fu învăluit numaidecît în nori de praf şi de fum. Vuietul exploziilor acoperea ţipetele deznădăjduite ale oamenilor înnebuniţi de groază, care fugeau cu copiii în braţe, mînînd înaintea lor vaci speriate şi porci ce guiţau aprig. Cîinii goneau alături de ei cu coada între picioare.

Agapeev nu îndrăzni să înainteze şi-şi opri calul. Nici nu-l observă pe Kondratenko care se apropia de el, însoţit de comandantul grănicerilor, locotenent-colonelul Butusov.

— Excelenţă, îmi permit să vă asigur că n-a fost executată nici o debarcare japoneză, stăruia Butusov. Aş fi aflat acest lucru de la grănicerii mei. De altfel nici chinezii n-ar fi atît de liniştiţi.

— Dar cum explici împuşcăturile dinspre baia Golubinaia pe care le-ai auzit cu urechile dumitale ? întrebă Kondratenko.

— Deocamdată nu pot să spun nimic ; mă duc să aflu despre ce e vorba.

Agapeev îi zări.

— Am onoarea să vă salut, excelenţă ! rosti el, apropiindu-se de Kondratenko. Domnul general Stessel m-a trimis la statul-major al diviziei dumneavoastră spre a vă comunica ordinul de a trimite regimentele diviziei cu artilerie spre Golubinaia, unde, după cîte se pare, japonezii debarcă trupe.

— Ei, atunci avem acelaşi drum ! Hai cu noi. De îndată ce lămurim cine trage şi asupra cui, raportăm la comandamentul fortăreţei printr-un agent de legătură călare, hotărî Kondratenko şi-şi porni calul în trap larg.

Între timp bombardamentul Oraşului-Nou încetase, şi acum se putea trece. Distrugerile nu erau nici acolo serioase, deşi pe toate străzile se zărea un strat de geamuri sparte şi de tencuială.

— Mai mult zgomot decît stricăciuni ! observă Kondratenko.

— Important e efectul moral al bombardamentului asupra spatelui frontului, răspunse Agapeev. Aici oamenii au nervii slabi şi intră în panică, foarte uşor.

— Faci aluzie la statul-major al fortăreţei ? întrebă generalul zîmbind.

— Tocmai că am avut adineauri prilejul să văd ce impresie face bombardamentul asupra acestui stat-major, răspunse Agapeev.

— Din păcate, nervii generalului Stessel cedează cam des. Probabil că nici astăzi nu s-a simţit în apele lui, aşa-i ?

— Bănuielile excelenţei voastre sînt juste.

Discutînd de una, de alta, Kondratenko şi însoţitorul lui ajunseră curînd din urmă o coloană de trupe ce înainta pe şosea, spre baia Golubinaia. Soldaţii împovăraţi de raniţe mărşăluiau fără cadenţă ; mulţi dintre ei ieşeau din rînduri, se aşezau pe marginea drumului şi-şi potriveau mai bine obielele.

— Se cunoaşte numaidecît că e un regiment nou format ! spuse Agapeev.

— E regimentul 28. Nici măcar nu are efectivele complete ; recruţii şi rezerviştii sosesc mereu, zilnic. Unde e comandantul regimentului ? îl întrebă Kondratenko pe unul din ofiţeri.

— Nu pot să ştiu ; e undeva, înainte, răspunse ofiţerul.

— Faceţi ordine în companie şi vedeţi să se păstreze în marş, îi făcu observaţie generalul, şi porni mai departe.

Întrecînd companiile, saluta din mers trupa, care răspundea învălmăşit, privind cu mirare spre comandantul răsărit ca din pămînt.

În fruntea regimentului mergea călare pe un cal gras, comandantul lui, colonelul Murman. Obez, înaintat în vîrstă, trecut de cincizeci de ani, cu ochelari şi cu mustăţi lungi, pleoştite de za-

porojean, colonelul comandă „drepţi“ cu glas subţire, ca de femeie, şi apropiindu-se de Kondratenko dădu raportul.

„Cum e turcul şi pistolul“ îşi zise Agapeev, privind făptura greoaie a colonelului.

Kondratenko îi ordonă să facă imediat ordine în regiment şi porni în trap larg mai departe.

Ajunseră curînd din urmă un divizion de artilerie. Caii vînjoşi, bine hrăniţi trăgeau uşor tunurile de cîmp. Artileriştii, trupeşi, voinici, păşeau pe lîngă piese. Îndată ce generalul ajunse în dreptul atelajului de urmă, soldaţii anunţară din om în om mai-marelui lor ivirea comandantului diviziei, şi, după cîteva clipe, Kondratenko îl zări pe colonelul Mehmandarov galopînd în întîmpinarea lui.

Cu o barbă de toată frumuseţea, neagră, deasă, acoperindu-i tot obrazul, împreunîndu-se cu mustăţile şi cu părul bogat, galopînd vijelios cu corbiul său uriaş, colonelul era leit Cernomor. Salută elegant cu sabia, îşi struni calul la cîţiva paşi de general şi dădu raportul asupra unităţii sale, cu glas gros, tunător. Întrebat de general, dacă trimisese înainte patrule, colonelul raportă că toate patrulele călări, sub comanda aghiotantului divizionului, fuseseră demult împinse înainte şi că aştepta din clipă în clipă sosirea rapoartelor lor.

După ce îi mulţumi lui Mehmendarov pentru felul cum se prezenta unitatea, Kondratenko porni mai departe şi ajunse din urmă regimentul 25 tiraliori. Spre deosebire de regimentul 28, acesta mărşăluia într-o ordine desăvîrşită, în cadenţă, păstrînd alinierea şi intervalele. Comandantul său, colonelul Reis, dădu raportul cu glas ferm, precizînd că trimisese înainte compania de mitraliere şi patrule.

— Aţi auzit schimbul de focuri ? întrebă Kondratenko.

— Da. Uneori chiar destul de viu, răspunse Reis. Ascultaţi, se aude din nou...

În faţă, după cotitura drumului începură să răpăie una după alta, salve de puşti, urmate de foc de voie. O mitralieră clănţăni pripită. Pe urmă se făcu linişte.

— Se pare că japonezii îşi sprijină debarcarea cu foc de arme şi mitraliere de pe ambarcaţiuni mici, care se pot apropia de ţărm, îşi dădu cu părerea Kondratenko.

În clipa aceea, pe drum se ivi un chinez bătrîn. Mergea agale ; nici nu se uita în direcţia din care se auzeau împuşcăturile. Butusov se apropie călare de el şi vorbiră amîndoi ceva în limba chineză.

— Ce spune ? întrebă Kondratenko.

— Susţine că nu sînt japonezi, că trage *rus căpitan,* răspunse locotenent-colonelul.

Chinezul se apropie şi el, făcînd plecăciuni adînci şi bolborosind ceva.

— *Japones nu este, chines nu se teme,* desluşi generalul.

— Bine, dar atunci cine trage ? exclamă Reis, nedumerit.

— *Rus capitan :* pac-pac-pac ! lămuri chinezul ridicînd mîinile ca şi cînd ar fi tras cu puşca.

— Hai înainte, hotărî Kondratenko. Împreună cu Agapeev, cu Reis şi cu mai mulţi cercetaşi, porni mai departe pe şosea.

După cotitură, înaintea lor se ivi panorama largă a mării şi navele japoneze, perfect vizibile, la vreo cinci kilometri de coastă. Nu se zăreau ambarcaţiuni nici pe mare, nici lîngă ţărm.

— Unde-s japonezii ? exclamară toţi într-un glas.

— Nu debarcă nimeni ! răspunse Butusov cu convingere. Dacă ar fi debarcat, chinezii ar fi aflat de mult, fără îndoială, şi acum ar fi grozav de înspăimîntaţi.

Deodată, la oarecare depărtare de drum, răsună un fluier strident urmat imediat de împuşcături. Speriaţi, caii săriră la o parte.

— Ce naiba ! Se trage, dar nu se aud gloanţele şuierînd ! se miră generalul.

— Aflu eu acuma ce e !

Agapeev sări şanţul şi galopă de-a dreptul peste mirişte. Curînd zări nişte ostaşi răspîndiţi în trăgători, înaintînd în salturi. În urma lor, un porucik păşea domol, dirijîndu-le mişcările.

— Ţineţi minte, băieţi : cînd plotonul de alături face un salt înainte, trageţi de zor, sprijiniţi-l cu foc ! explică el şi fluieră strident.

Lanţul de trăgători făcu un salt, în răpăitul împuşcăturilor.

— Cine eşti dumneata ? strigă Agapeev, apropiindu-se în trap de ofiţer.

— Porucik Endjeevski, comandantul detaşamentului de cercetaşi din regimentul 14.

— Va să zică, dumneata tragi într-una de azi dimineaţă pînă acum ?

— Eu ! Termin îndată exerciţiul de luptă, răspunse Stah, uitîndu-se la ceas.

— Dar, dumneata ştii că japonezii bombardează Arthurul ?

— Nu mă deranjează, domnule colonel. Pentru cazul că ar avea intenţia să debarce trupe am postat pîndari. Deocamdată pe mare este linişte deplină.

— Şi ce ai putea face cu cartuşe de manevră dacă ar debarca japonezii ?

— Am şi un cheson plin cu cartuşe de război. La ivirea japonezilor, mi-aş răspîndi detaşamentul în trăgători şi aş deschide foc asupra lor. Totodată, aş trimite un agent de legătură călare la Comandamentul fortăreţei, cu raportul asupra acţiunilor întreprinse de japonezi. Cred că aş putea să rezist pînă la sosirea întăririlor din Arthur, răspunse porucikul foarte calm.

— De-ai şti ce tărăboi ai stîrnit ! La Comandamentul diviziei a şaptea s-a crezut că japonezii debarcă în acest sector şi a fost trimisă încoace toată divizia.

— Nu ştiu nimic despre acest lucru ! Fac instrucţie conform programului aprobat de comandantul regimentului, se justifică Endjeevski.

— Încetează focul şi du-te la generalul Kondratenko ! ordonă Agapeev. Te aşteaptă pe şosea.

Aflînd cauza alarmei, Kondratenko izbucni într-un rîs zgomotos.

— Ca să vezi : fricosul se sperie şi de umbra lui ! În loc să trimită încoace elemente de recunoaştere încercate, au pornit la drum toată divizia. Totuşi, pe viitor, asemenea exerciţii trebuie să se facă cu ştirea Comandamentului fortăreţei, hotărî generalul.

— Ai văzut cercetaşii regimentului 25 ? îl întrebă Reiss pe porucikul care se apropie de ei.

— Da ! Au luat-o pe malul mării. Nu voiau să mă creadă că nu e nici picior de japonez. Aveau şi tunuri cu ei, adăugă Stah.

Între timp, navele japoneze, fumegînd gros, încetară tirul şi începură să se îndepărteze.

Cînd Stessel află pricina alarmei, se înfurie şi ordonă ca Endjeevski să fie pedepsit cu zece zile de arest la comenduire.

— Dar pentru ce, Anatoli Mihailovici, să-l pedepseşti pe acest tînăr atît de zelos ? întrebă Kondratenko, luîndu-i apărarea lui Endjeevski. Doar a executat ordinul comandantului său de regiment.

— Pentru că e un nerod !

— Nerozia nu e pedepsită de regulament ! zîmbi Kondratenko.

Stessel era însă neînduplecat şi, în aceeaşi zi, Vodiaga îl trimise pe Stah la comenduirea de garnizoană.

În seara zilei bmbardamentului, Makarov convocă la bordul navei *Petropavlovsk* o consfătuire urgentă, cu participarea tuturor comandanţilor fortăreţii.

Pe la orele 7, în careul comandantului flotei se şi adunaseră toţi amiralii şi comandanţii de nave, precum Stessel, Nikitin, Kon-

dratenko şi Belîi, cu aghiotanţii lor, în totul vreo treizeci de persoane.

Netezindu-şi barba, Makarov deschise consfătuirea printr-o scurtă analiză a evenimentelor din ziua aceea.

— Ieri, aflîndu-mă la comandantul fortăreţii, am arătat că Liaoteşanul este cel mai vulnerabil sector din sistemul defensiv al Arthurului. N-au trecut nici douăzeci şi patru de ore, şi toate temerile mele s-au confirmat. Bombardamentul de azi a arătat în mod concludent, în ce punct sîntem apăraţi mai slab, sau. mai exact, nu sîntem apăraţi de loc. Cel mai bun lucru pentru a-i sili pe japonezi să nu mai tragă peste Liaoteşan, este să se amplaseze tunuri pe el. Dar lucrul acesta nu poate fi făcut de pe o zi pe alta. Construcţia amplasamentelor pentru baterii ar necesita cel puţin o lună de zile. În consecinţă, am hotărît, să înfiinţez acolo, deocamdată, numai un post de observaţie pentru artilerie şi să-l leg prin telefon cu escadra.

— Trebuie să mai discutăm despre acest lucru la statul meu major.

— În timp ce noi o să tot discutăm, japonezii vor putea să repete bombardamentul de astăzi. Trebuie să acţionăm imediat, replică Makarov, căutînd să-l convingă pe Stessel.

— Dacă flota o să se ascundă şi de acum înainte în port, atunci japonezii vor putea face zilnic asemenea exerciţii de tir.

— Fiind slăbită încă de pe urma evenimentelor din 26 ianuarie, escadra, deocamdată nu e în măsură să poată angaja o bătălie la larg cu flota japoneză ; în schimb, rămînînd la ancoră, în port, ea va putea să riposteze tot prin tir indirect, peste Liaoteşan.

— Ce părere ai, Vasili Feodorovici ? îl întrebă Stessel pe Belîi.

— Nu pot decît să salut propunerea amiralului Makarov, se pronunţă generalul.

— Nu sînt de aceeaşi părere, interveni Nikitin. Oricum, dacă e necesar un post de observaţie pe Liaoteşan, atunci acesta să fie deservit de artileriştii noştri.

— Artileriştii de fortificaţii n-au cunoştinţe despre tunurile şi regulile noastre de tir, obiectă Molas.

— Ei, nu e cine ştie ce filozofie !

— Ce-ar fi să trimitem acolo cîte un om de legătură şi de la flotă şi de la artileria de fortificaţii ? propuse Kondratenko.

— Eu cred că e suficient dacă sînt marinari, răspunse Belîi. N-au decît să facă şi ei observarea şi reglajul, să răspundă ei deci de rezultatele tragerilor.

— Mă asociez părerii generalului Belîi, declară Stessel.

— Aşadar, se permite marinarilor să înfiinţeze un post de observaţie pe Liaoteşan, rosti ironic Makarov, rezumînd dezbaterile. Acum să discutăm despre construirea amplasamentelor pentru baterii.

— Asupra acestui lucru trebuie să ne înţelegem cu comandantul trupelor de geniu din fortăreaţă şi cu artileriştii noştri, răspunse Stessel de data aceasta pe un ton paşnic. El va da pionieri pentru amenajarea drumului, iar artileriştii vor contribui cu mijloace tehnice.

— Colonelul Agapeev va avea misiunea să coordoneze tot ce e în legătură cu această chestiune, hotărî Makarov.

— Din partea noastră, vom delega ori pe căpitanul Gobiato, ori pe praporşcikul Zvonariov, propuse Belîi. Ei vor executa toate lucrările.

— Mult se mai pricepe la artilerie un praporşcik! se îndoi Nikitin.

— El a condus foarte bine lucrările de modificare a afetelor de pe Elektriceski Utios, stărui Belîi. În prezent, are aceeaşi misiune şi pentru alte baterii. Pe Liaoteşan va face tot ce trebuie.

Trecînd la discutarea problemei legăturilor dintre apărarea litoralului şi flotă, Makarov propuse să se detaşeze matrozi semnalizatori la toate bateriile. Stessel se opuse categoric.

— N-avem nevoie de nici o legătură. O să ne dăm seama şi noi ce se petrece în faţa noastră, şi o să procedăm în consecinţă.

Makarov îl însărcină pe Agapeev să discute în această chestiune cu statul-major al fortăreţei şi cu comandamentul artileriei de fortificaţii.

Spre sfîrşitul şedinţei, Makarov comunică intenţia lui de a scoate a doua zi dimineaţă toată escadra în larg şi a încerca să descopere formaţii mici, răzleţe, de nave japoneze.

Războiul actual este, înainte de toate, un război pentru dominaţia mării. În prezent, sîntem simţitor mai slabi decît japonezii şi, ca să ne echilibrăm forţele, trebuie să le atacăm navele izolate, ori grupările mici de nave. În încheiere, nu pot să nu-mi exprim nădejdea fierbinte că în cel mai apropiat viitor relaţiile noastre cu fortăreaţa se vor normaliza, rosti amiralul, sfîrşindu-şi cuvîntarea.

După consfătuire, Makarov îi invită pe toţi cei de faţă să ia cina pe navă. Stessel şi Nikitin refuzară demonstrativ invitaţia şi plecară. Belîi şi Kondratenko rămaseră.

În cursul unei discuţii amicale ei reuşiră să se înţeleagă asupra tuturor punctelor, luînd hotărîrea ca în viitor să acţioneze de comun acord, evitînd pe cît posibil comandamentul fortăreţei.

— Din clipa cînd l-am vizitat pe Stessel, spuse Makarov, mă simt cum nu se poate mai indispus de atitudinea neprietenoasă ba chiar direct ostilă a comandanţilor fortăreţei. Întrucît noi n-am ocupat Arthurul decît pentru a avea o bază navală, e un lucru cu totul firesc ca fortăreaţa să fie făcută pentru apărarea ei. Cu atît mai plăcut mi-a fost, domnilor, să mă înţeleg uşor şi fără complicaţii cu dumneavoastră.

— Stepan Osipovici, vă împărtăşesc pe deplin punctul de vedere, răspunse Belîi, şi vă rog să trimiteţi chiar mîine matrozi semnalizatori, măcar la bateriile noastre cele mai importante: Zolotaia Gora şi Elektriceski Utios.

— La rîndul meu, vă rog şi eu să mă ajutaţi pe Liaoteşan, îl rugă Makarov.

— Am să mă întîlnesc cu colonelul Grigorenko, comandantul geniştilor fortăreţei, adăugă Kondratenko, şi zilele acestea, împreună cu el şi cu Vasili Feodorovici, alegem amplasamentele pentru baterii; totodată, să jalonăm şi traseul viitoarelor drumuri.

— Sper că de azi înainte îmi veţi permite, domnilor, să vă consider aliaţii mei în lupta pentru apărarea Port-Arthurului, încheie amiralul.

Makarov îi conduse pe generali la scară şi-i ordonă lui Dukelski să-i însoţească pînă la cheu. După ce şalupa plecă cu ei, Makarov se plimbă o vreme de colo-colo pe punte. Îşi dădu seama că găsise un punct de sprijin în Arthur.

Dimineaţa, Zvonariov fu chemat la Comandamentul artileriei. O luă în trăsură şi pe Şurka Nazarenko, care se ducea la cursurile de surori de caritate. Ziua era senină, însorită; sufla o briză uşoară. Marea se întindea cît vedeai cu ochii. Nu se zărea nici o navă, nici o urmă de fum.

— Frumoasă zi, spuse Zvonariov.

— La prînz au să vină japonezii. Vin negreşit, ori de cîte ori e vreme senină.

— Te-ai obişnuit cu bombardamentele, Şura?

— M-am obişnuit; atîta numai că mă sperii cînd obuzele explodează prea aproape. Atunci cobor în pivniţă — acolo nu mi-e frică deloc.

— Cînd ai să fii soră, va trebui să te duci şi pe poziţii; acolo e mai cumplit ca la noi.

— Tata spunea deunăzi, că asupra Utiosului bat cele mai mari tunuri din cîte au japonezii. Cică vor să-l facă praf, ca să nu-i împiedice pe mare. Oh, de s-ar termina o dată războiul ăsta, să trăim din nou liniştiţi!

— Te grăbeşti să te măriţi ?

— Ba nici nu mă gîndesc. Vreau să învăţ.

— În schimb, cred că Pahomov nu mai poate de nerăbdare, abia aşteaptă să împlineşti şaisprezece ani.

— Să aştepte cît o vrea, că tot nu mă mărit cu el, rosti fata posomorîtă. Mi-e silă numai cînd îl văd.

Tot vorbind de una, de alta, ajunseră pe neobservate la Comandamentul Artileriei. Şurka Nazarenko se duse la Varia, iar Zvonariov la general. Belîi îi făcu o primire dintre cele mai binevoitoare.

— Mă gîndesc să-ţi încredinţez o misiune importantă : amenajarea unor amplasamente de artilerie pe Liaoteşan. E o sarcină urgentă ; trebuie terminat totul în două săptămîni, îi comunică generalul.

— Mă tem că n-o să pot face ca lumea o asemenea lucrare. Nu mă pricep încă prea bine la artilerie.

— Du-te chiar acum la Gobiato ; am şi vorbit cu el despre acest lucru.

Zvonariov salută şi plecă spre ateliere. Gobiato nu era acolo ; în schimb, la secţia mecanică îl găsi pe Bratowski ; acesta arăta istovit.

— Munciţi mult ? îl întrebă Zvonariov.

— Mai puţin sîntem obosiţi de muncă, cît de pedeapsa cu raniţa în spate, de corvezi peste rînd, înălţimea voastră. Nu s-ar putea să trec la dumneavoastră pe Elektriceski Utios ? se rugă Bratowski.

— Chiar azi am să vorbesc cu căpitanul. Numai că acum n-ai ce face la noi. Lucrările de modificare s-au terminat ; eu am să construiesc pe Liaoteşan nişte amplasamente pentru tunuri ; probabil că nici n-o să mai am timp să viu pe Elektriceski.

Zvonariov se întoarse la Comandament unde în sfîrşit îl găsi pe Gobiato.

— Cu Liaoteşanul o să iasă o harababură întreagă. Tunurile le dăm şi noi, şi marinarii ; ei le amplasează cu ajutorul infanteriei, iar bateriile o să le deservim noi, nu marinarii. Pînă nu se lămureşte totul, n-ar trebui să se înceapă lucrările. Deocamdată, te rog să treci chiar acum pe la Vamenzon, la bateria 22. Vezi în ce stare sînt piesele şi afetele lor şi dacă se poate spori încărcătura, pentru a lungi bătaia. În ce priveşte unghiurile de tragere, ei trag şi acum cu înălţătorul maxim. Ţi se aduce îndată un cal ; am şi dat ordin.

Bateria 22 de tunuri de coastă „Canet", era amplasată la extremitatea flancului stîng al zonei fortificate în prelungirea

liniei de apărare terestră a fortăreţei. Datorită acestei poziţii ea era astfel instalată, încît să tragă aproape circular, atît înspre mare, cît şi spre uscat. Drumul care ducea într-acolo ocolea colina Zolotaia, pe la nord, unde era mai scundă. În drum, Zvonariov trecu prin aşa-numitul parc de vile, unde se mutau vara familiile ofiţerilor din garnizoana Port-Arthur. Acolo coasta cobora mai lin spre mare ; vegetaţia era ceva mai bogată şi pe deasupra existau mai multe plaje mici pentru scăldat. Acum toate uşile şi ferestrele vilelor erau bătute în scînduri, gardurile grădiniţelor dărîmate, iar cîinii umblau trişti de colo-colo. Mai departe se întindea şoseaua, pe care mai avea de mers încă vreun ceas pînă la baterie.

Printre sopcile de pe coastă se aflau cazărmile artileriştilor. Tot acolo, într-o mică văgăună, erau locuinţele ofiţerilor. Zvonariov se îndreptă spre ea.

Înştiinţat de Gobiato despre sosirea praporşcikului, comandantul bateriei, căpitanul Vamenzon, îl primi deosebit de amabil.

— Poftiţi ! Sînt foarte bucuros să vă văd ! Am auzit atîtea lucruri despre succesele dumneavoastră, în modificarea tunurilor, încît doream demult să ne cunoaştem, perora el, strîngînd călduros mîna lui Zvonariov. Poftiţi să luaţi o gustare, desigur că drumul v-a făcut poftă de mîncare ! Tocmai mă aşezasem la masă, îl îmbie el.

— Nu vă refuz ; de azi dimineaţă n-am luat nimic în gură, acceptă Zvonariov.

Căpitanul îl conduse într-o mică sufragerie ; în colţ, sub icoana mare, ardea candela. Pe masa pusă pentru două persoane, se aflau farfurii cu ciorbă şi cu pîsat.

— Poftiţi, luaţi loc, îl îmbie căpitanul, împingînd un scaun spre musafir... Mănînc şi eu la cazan. „Ciorbă şi pîsat — asta-i hrana noastră cea de toate zilele", vorba ceea. E şi mai ieftin, şi mai sănătos, pot să controlez mai uşor ce mănîncă soldaţii. Toţi artelnicii sînt nişte pungaşi ; trebuie să stai cu ochii pe ei. În privinţa asta îi strîng zdravăn în chingi : cînd încep s-o prostească, ori îi prind cu furtişaguri — afară cu ei ! Pe deasupra, din cînd în cînd, îl scarmăn şi pe bucătar, flecărea căpitanul. Ostaşul nostru e un om de aur : fără pretenţii, răbdător, se teme de dumnezeu, pe tătucul ţar îl iubeşte pînă la uitarea de sine. Sînt, desigur, şi zurbagii, dar cu ăia mă port fără mînuşi. Pumnul şi băţul îi fac mielușei şi pe cei mai îndărătnici. Să bem pentru marele nostru popor rusesc ! Căpitanul umplu două păhăruţe măricele de votcă.

Zvonariov ciocni cu el.

Ciorba de varză era grasă, gustoasă, cu bucăţele de carne. Pîsatul prăjit, cu slănină, se topea în gură. Pîinea, deşi neagră, era bine coaptă.

— Mîncarea e excelentă la dumneavoastră în companie, îl felicită Zvonariov. Din păcate, la noi, la Elektriceski Utios, alimentaţia este mult mai slabă.

— Se fură pe capete — d-aia aveţi hrană proastă. Dacă i s-ar fura de sub nas lui Jukovski nevasta şi copiii, el n-ar observa. Umblă cu capul în nori ! Se tot fudulește că este un om civilizat : „Sînt împotriva bătăii şi a palmelor, sînt pentru un ostaş evoluat, instruit"... dar, în fapt, să-mi fie cu iertare, trăiţi ca într-o crîşmă. critica stările de lucruri Vamenzon. Din compania dumneavoastră se răspîndeşte o molimă liberalistă în toată artileria. La dumneavoastră ostaşii, mi se pare, citesc şi ziare ! Curat dezmăţ ! Cum citeşte ziare, soldatul începe să gîndească ; hm, mai ştii unde-l duce gîndul ? Nu, prefer să am oameni fără carte. Ce rost are cartea pentru ostaşi ? El e dator să execute ordinele superiorilor, n-are la ce şi pentru ce să gîndească ; gîndesc superiorii în locul lui. Zău, bine ar fi să n-aibă soldaţii nici cap. La drept vorbind, n-au cîtuşi de puţin nevoie de el — poate doar aşa, de podoabă !

— Bine, dar ce faci cu subofiţerii, cu ochitorii, cu furierii ?

— Poate că ăstora le-ar trebui un cap cam în felul unei cutiuţe cîntătoare — să întorci resortul numai cînd e nevoie.

— Nu sînt de părerea dumneavoastră, domnule căpitan. Atîta cît o cunosc, tehnica modernă de război cere un anumit nivel cultural.

— Din păcate, ai foarte multă dreptate. Asta-i toată nenorocirea. Dar un soldat luminat va fi întotdeauna şi un răzvrătit. E greu să se evite acest lucru, dacă nu chiar imposibil. Oricînd se vor găsi tot felul de agitatori ticăloşi care vor şti să corupă repede orice soldat. Faţă de asemenea nemernici aş fi necruţător, pe toţi i-aş spînzura ca pe nişte cîini turbaţi, mai cu seamă pe blestemaţii de ovrei. Nu pot să sufăr pe iudele astea !

— Exageraţi importanţa evreilor agitatori, obiectă Zvonariov. Ruşii participă la propagandă în aceeaşi măsură ca şi evreii.

— Toţi aceştia sînt ruşi iudaizaţi, nihilişti, anarhişti, socialişti şi alte poame de acest soi. Rusul adevărat a urît întotdeauna pe blestemaţii de ovrei. I-aş stîrpi pînă la unul ! Să fie curăţată de ei Rusia noastră, o dată pentru totdeauna ! strigă Vamenzon aprins, învăpăiat, vînturînd cu mînie cuţitul de masă, închipuindu-şi pesemne că ia parte la un pogrom.

— Domnule căpitan, nu prea cred că o să ne putem convinge unul pe celălalt. Permiteţi să vă mulţumesc pentru ospitalitate,

spuse Zvonariov şi se ridică de la masă; mă duc la baterie să examinez tunurile.

— Păcat, păcat, că nu împărtăşiţi concepţiile mele! De altfel vă aflaţi în mijlocul nostru întîmplător şi vremelnic, urmă Vamenzon. Adevăraţii ofiţeri ai armatei ruse trebuie să aibă în sînge ura faţă de ovrei. Viitorii ofiţeri trebuie să fie crescuţi din copilărie în acest spirit. Merg şi eu cu dumneavoastră la baterie.

Trecînd pe drumul de lîngă cazarmă, Zvonariov văzu vreo treizeci de soldaţi stînd nemişcaţi cu arma pe umăr. Mulţi aveau pe obraz vînătăi, zdrelituri şi urme de sînge închegat. Căpitanul se apropie de ei şi începu să-i cerceteze cu luare aminte pe fiecare.

— Capul mai sus, se răsti el la un ostaş scund, dar neobişnuit de spătos, care îl privea cu o ură cruntă. Omul ridică uşor bărbia.

— Mai sus, lepădătură! răcni Vamenzon izbindu-l în bărbie de jos în sus şi cu atîta putere, încît soldatului îi clănţăniră dinţii. Te învăţ eu cum să te porţi în companie, îţi scot eu gărgăunii din cap!

Zvonariov tresări, observînd cu cîtă ură privea ostaşul bătut spre comandantul lui.

— Să ştiţi că într-o zi vă ucide, spuse praporşcikul, după ce se îndepărtară.

— Cine? Blohin? Mîine ordon să fie stîlcit în bătăi, jupuit de viu! Să vedeţi ce om de ispravă fac din el. Îi cunosc eu pe mîrlani: cu cît îi baţi, cu atît mai mult ţin la tine.

— Mă tem că greşiţi.

— Să mă scuzaţi, sînteţi *ţivil* d-aia vă e frică de dobitocii ăştia! replică Vamenzon, dispreţuitor. Pe orice soldat îl deznod în bătăi şi tot el vine să-mi pupe mîinile.

La baterie, între cele două tunuri din mijloc, pe zidul de beton al traversei era fixată o icoană mare. În faţa ei ardea tot timpul candela. Ajuns în dreptul icoanei, Vamenzon îşi scoase evlavios chipiul şi se închină cu gesturi largi.

— Ocrotitoarele noastre cereşti, Vera, Nadejda, Liubov şi maica lor, Sofia, numi căpitanul chipurile de pe icoană. Am pus-o aici în cinstea Verei Alexeevna Stessel. Tot ea ne-a dăruit şi candela grea de aproape cinci funţi în argint masiv. Ia uitaţi-vă!

Zvonariov privi candela grea, pe care era gravată o inscripţie cu slove bisericeşti: „Bateriei nr. 22 de la excelenţa sa V. A. Stessel, 17 septembrie 1903".

— Prin urmare, bateria dumneavoastră are nu numai ocrotitoare cereşti, ci şi pămînteşti, şi chiar foarte influente!

— O ţiu la curent pe Vera Alexeevna cu tot ce se petrece la baterie. În ziua de 27 ianuarie, am avut doi răniţi şi amîndurora le-a dat cu mîna ei, decoraţii şi daruri. În afară de asta, cînd a început războiul, a trimis fiecărui soldat cîte o cruciuliţă şi binecuvîntarea ei, povestea Vamenzon.

„Aş fi curios să ştiu ce ai căpătat *tu* ?“ gîndi Zvonariov.

— Şi soldaţii îşi respectă mult patroanele cereşti ? întrebă el.

— În fiecare seară poţi vedea strînşi lîngă icoană cîte douăzeci de oameni ; a trebuit chiar să facem un podeţ de scînduri, pentru ca credincioşii să nu-şi murdărească mantalele cînd se lasă în genunchi. Părintele face de două ori pe lună slujbă dinaintea ei.

Zvonariov se gîndea să-l întrebe, dacă icoana nu era cumva „făcătoare de minuni“, dar căpitanul i-o luă înainte :

— Ostaşii susţin că după ce au sărutat icoana, au fost tămăduiţi de boli : dureri de cap, indispoziţii stomacale, măsele...

— Nu e exclus ca în curînd să vină oamenii în pelerinaj de la alte baterii la dumneavoastră, zise Zvonariov cu ironie.

— Se pare că nu prea sînteţi credincios ! replică Vamenzon bănuitor.

— Cred că nu vă aflaţi departe de adevăr.

— Ateismul şi nihilismul molipseşte tineretul de azi, ca o lepră. De la pătura intelectuală, acest flagel trece în masele largi ale poporului şi otrăveşte sufletele curate ale celor oropsiţi şi săraci. Urăsc pătura noastră intelectuală tot atît de mult ca şi neamul lui Iuda, fiindcă face un mare rău ţării.

— Dar dumneavoastră nu vă consideraţi din pătura intelectuală ?

— Sînt ofiţer şi, prin urmare, slujitor credincios al ţarului, al patriei şi, bineînţeles, duşman al cugetării deşarte de orice fel.

— Permiteţi să scot oamenii la piese, zise insistent Zvonariov. Va trebui să examinez ţevile, culatele tunurilor şi să stabilesc gradul de uzură pricinuit de trageri.

— O clipă ! Vamenzon fluieră strident.

Soldaţii începură să iasă în goană din cazarmă, echipîndu-se din mers şi, ajunşi la baterie, încremeniră lîngă tunuri în poziţie de drepţi. Căpitanul urmărea după ceas timpul în care bateria trebuia să fie gata de tragere. Trecînd în fugă prin faţa icoanei, soldaţii îşi făceau repede semnul crucii, aruncînd priviri speriate spre comandantul lor. Cei care nu-l făceau erau aduşi la ordine de acesta cu un pumn în obraz şi, vrînd, nevrînd, se închinau fără zăbavă.

— Două minute, patruzeci şi cinci de secunde, anunţă Vamenzon, după ce ultimii soldaţi ajunseră în goană la baterie. Sub-

ofiţerii de la secţii vor nota pe cei întîrziaţi şi mi-i vor raporta seara, prin feldwebel.

Zvonariov constată că tunurile îşi trăiseră traiul: ţevile aveau o mare uzură; în camerele de încărcare inelele obturatoare erau arse, iar închizătoarele intrau greu în lăcaşurile lor.

— Executaţi des trageri? îl întrebă el pe Vamenzon.

— De cîteva ori pe zi. Îmi place să execut şi alarme de noapte. Am să cer înlocuirea pieselor uzate cu altele noi. Doar am o baterie deosebit de importantă: trage asupra mării, cît şi asupra obiectivelor terestre. Eu trebuie să deschid cel dintîi focul cînd sosesc japonezii dinspre nord. Nici chiar Utiosul dumneavoastră nu trage atîta.

— Am să raportez comandantului artileriei. În orice caz părerea mea e că în situaţia actuală nu puteţi mări încărcăturile de pulbere căci se pot produce erupţii puternice de gaze, foarte periculoase pentru servanţi, spuse Zvonariov.

— O, dacă e vorba doar de servanţi nu contează: d-aia sîntem în război ca să fie primejdie. E cu totul altceva dacă au de suferit bunurile statului: un afet, o piesă.

— Dar, după terminologia militară, şi soldaţii sînt un bun al statului.

— În orice caz, nu dintre cele de valoare: la noi, în Rusia, avem mai mult decît suficienţi.

După ce termină examinarea tunurilor, Zvonariov se grăbi să salute şi să plece.

— Ţi-au dat să mănînci? îl întrebă pe vizitiu cînd porniră.

— Da: o ciorbă de post şi pîsat mucegăit, cu ulei rînced, răspunse soldatul.

— Dar ciorba şi pîsatul comandantului au fost minunate!

— Păi, pentru dumnealui, bucătarul găteşte deosebit într-un ceaunaş. Toată lumea ştie că la căpitanul Vamenzon, oamenii mănîncă mai prost ca în toată artileria. În schimb, feldwebelul are o mutră roşie şi grasă de te minunezi. Soldaţii îi zic acestei baterii „ocna noastră". La batalionul disciplinar e mai uşor ca aici. Mulţi oameni mănîncă în fiece zi bătaie cu vergile, iar vergile stau noaptea la înmuiat în apă sărată, ca să şfichiuie mai rău. O păţesc mai cu seamă ăi de nu se închină: în privinţa închinării, căpitanul e fioros. Poate că aţi văzut un ostaş scund, spătos, cu arma în spate?

— Blohin?

— El. Cam de-o lună îl tot ţine cu arma pe umăr, şi-l bate o dată la două zile, legat de capră, pentru că nu vrea să-şi scoată

şapca înaintea icoanelor de la baterie. O să-l omoare căpitanul în bătăi, cu toate că Blohin e vînjos, nu glumă.

— Eşti consătean cu el ?

— Nu, dar am recrutat la un loc. A fost muncitor, a învăţat alămăria. Mai întîi a lucrat la ateliere ; pe urmă l-au dat afară pentru beţie, mi se pare. A nimerit la bateria 22, şi aici, uite, se chinuie omu' ! Ori fuge, ori moare, că n-are cum să rabde.

Praporşcikul nu găsi pe nimeni la comandamentul artileriei şi se duse la Gobiato acasă.

— Ei, cum au mers treburile astăzi ?

Zvonariov îi dădu un raport amănunţit.

— Mi-am închipuit eu că lucrurile stau cam aşa. Trebuie să se dea alte tunuri bateriei 22. Deşi nou formată, bateria a fost dotată cu piese uzate, vechi — altele nu erau. Acum am primit treizeci de tunuri noi, aşa că putem să-i dăm din ele şi lui Vamenzon.

— V-aş ruga ceva : nu s-ar putea să fie mutat din bateria lui Vamenzon la atelier ostaşul Blohin, de specialitate alămar ?

— El te-a rugat ? se miră Gobiato.

— Nu, n-am stat de vorbă amîndoi, dar vă rog eu pentru el, fiindcă am văzut cu ochii mei cum îl maltrata Vamenzon.

— Ei, dacă o să-i mutăm din baterie pe toţi cei maltrataţi de Vamenzon, curînd n-o să mai rămînă nimeni la el. Blohin a fost mutat acolo de la noi pentru beţie şi nu cred că face să-l luăm înapoi. La Vamenzon nu merge să te ţii de beţii. Acest Blohin a fost şi la voi, pe Elektriceski ; a înstrăinat efecte cazone pe băutură şi a fost dat în judecată, dar a scăpat ieftin : la judecată, l-a salvat de munca silnică Boreiko ; a fost doar trecut în categoria celor pedepsiţi şi i-au tras o bătaie bună.

— Să nu-l omoare pe Vamenzon.

— Şi dacă-l omoară pe Vamenzon, ce ? O să-l plîngem noi ?

— Da, dar atunci Blohin e pierdut şi alţi ostaşi o să fie daţi în judecată. De ei mi-e milă.

— Prea eşti milos, Serghei Vladimirovici. Tot nu e chip să ai milă de toată lumea, şi de altfel, Blohin nici nu merită să-ţi fie milă de el ; mai devreme ori mai tîrziu, îl dă gata băutura — moare undeva, sub un gard ! Ei, acum hai la Belîi cu raportul, ca să începem mîine dimineaţă lucrul.

În faţa casei lui Belîi aştepta un echipaj elegant ; pe capră şedea un vizitiu matroz.

— Pe cine ai adus ? îl întrebă Gobiato.

— Pe comandantul flotei, amiralul Makarov şi pe ofiţerul adjutant al dumnealui, locotenentul Dukelski.

— Perfect! Cu acest prilej o să ne înţelegem şi în privinţa lucrărilor de pe Liaoteşan, se bucură căpitanul.

Makarov, în mare ţinută, venit pesemne în vizită la Belîi, era în salon.

Amiralul răspunse amabil la salut şi-şi continuă conversaţia cu generalul. Agapeev vorbea deoparte cu Dukelski. Gobiato şi Zvonariov se aşezară lîngă ei.

— Azi am făcut o plimbare admirabilă pe mare, povestea Agapeev. Am plecat în zorii zilei şi ne-am întors abia acum un ceas. Marea arăta minunat; vremea era senină, calmă, însorită. Japonezii nu se zăreau. După bombardamentul de ieri, s-au făcut nevăzuţi. Amiralul a dat dovadă de o energie extraordinară. Mai întîi, a fost la bordul dragoarelor de mine şi a arătat cum trebuie să se dragheze; pe urmă s-a apropiat cu şalupa de o mină care plutea în derivă, a cercetat-o şi a dat ordin să fie dezactivată numaidecît. Cu toate încercările de a-l face să se ferească, n-a plecat pînă n-a văzut amorsele demontate şi contactele tăiate. Apoi, pe bordul lui *Novik*, a inspectat toată escadra şi a executat o serie de manevre, arătînd fiecărei nave greşelile săvîrşite. Cînd, în sfîrşit, s-au întors la bază, a verificat personal cum ancorează fiecare navă. E atît de sprinten, atît de neobosit, încît nu zici că are cincizeci şi cinci de ani, ci numai treizeci. Cu un asemenea comandant, fără îndoială c-o să-i putem înfrunta pe japonezi, spunea colonelul admirativ.

— Amiralul pare simpatic, remarcă Gobiato.

— Ieri s-a propus să fii trimis la Liaoteşan, pentru instalarea tunurilor grele, îi spuse Dukelski lui Zvonariov.

— Intenţionez să refuz această misiune: nu sînt încă un artilerist de nădejde.

— Nu-i nimic, te descurci. La nevoie o să fii ajutat, îl linişti locotenentul.

— Cine-i amazoana care galopează? întrebă deodată Makarov, uitîndu-se pe geam.

Toată lumea se întoarse către fereastră. Călărind cu eleganţă, în galop scurt, Varia ocoli casa, se apropie de scară, sări jos din şa şi sărută cu duioşie iapa pe botul înfierbîntat.

— E mezina noastră, Varia. Îi place foarte mult călăria — ar fi în stare să nu descalece toată ziua, lămuri Maria Fominişna.

— Vorbeşte sîngele de cazac, observă Gobiato.

— Dumneavoastră sînteţi cazac? întrebă mirat Makarov, întorcîndu-se spre Belîi.

— Da, sîntem din Kuban, şi soţia mea şi eu, răspunse generalul.

Ciufulită, cu rochia plină de praf şi cu biciuşca în mînă, Varia năvăli în cameră. Zărindu-l pe Makarov, se fîstîci şi se făcu nevăzută.

— Vioaie fată, spuse cu un zîmbet amiralul.

— Chiar mai mult decît trebuie, răspunse mama ei necăjită, ieşind pe uşă.

Rămînînd între bărbaţi, Makarov propuse să discute amănunţit problema fortificaţiilor de pe Liaoteşan. Belîi aduse o schiţă a amplasamentelor proiectate şi începură să dezbată cu toţii planul lucrărilor. Hotărîră ca drumul pînă la culmea Liaoteşan să fie construit cu mînă de lucru dată de garnizoană ; marinarii se angajau să amplaseze un tun de 28 centimetri, iar artileriştii urmau să construiască la nevoie amplasamente de baterii şi să le echipeze cu tunuri.

O jumătate de oră mai tîrziu, cînd Varia, însoţită de mama ei se ivi din nou în salon, toate discuţiile de serviciu fuseseră terminate. Fata, care între timp îşi schimbase rochia, se spălase şi se pieptănase, veni la Makarov îmbujorată prezentîndu-i o tavă cu gustări şi-i făcu o reverenţă.

Amiralul o privea zîmbind.

— Aşa, va să zică, bravă amazoană ! Văd că ştii nu numai să călăreşti, ci să fii şi o gospodină de toată lauda. Să-ţi dea dumnezeu un mire de treabă, adăugă el cu blîndeţe.

— E prea devreme să se gîndească la măritiş, interveni maică-sa : să se mărite întîi cele mai mari.

— A, va să zică ţineţi cu străşnicie la vechea rînduială căzăcească : vă măritaţi fetele la rînd ?

— Trăim după datină : cea mare e măritată, cea mijlocie e bună de măritat, iar mezina — zburdă încă.

— N-aveţi grijă, Maria Fominişna, mult timp n-o să mai zburde. glumi Makarov.

Oaspeţii îşi luară curînd rămas bun. Varia se ivi din nou în vestibul. Îl privea pe Makarov cu ochi plini de admiraţie.

— Ce mult aş vrea să am un bunicuţ ca dumnevoastră, rosti ea cu totul copilăreşte.

— Şi mie mi-ar plăcea să am o asemenea nepoţică, răspunse amiralul afectuos.

— Minunat ! de azi înainte o să fiţi bunicuţul meu, iar eu nepoata dumneavoastră ! strigă Varia bătînd veselă din palme.

— Respectele mele. Toate cele bune ! rosti Makarov, salutînd pe toţi ai casei şi îndreptîndu-se spre uşă.

— La revedere, bunicuţule ! răspunse Varia petrecîndu-i braţele pe după gît şi sărutîndu-l.

— Varia ! Nu ţi-e ruşine ? exclamă maică-sa consternată.

— De ce nu mi-aş săruta bunicuţul ? întrebă fata, cu o naivitate prefăcută.

— Vă rog s-o iertaţi pe fetiţa noastră, interveni mama, scuzîndu-se. E prea tînără, n-are destulă minte.

— Sînt foarte mişcat de atenţiunea fiicei dumneavoastră, răspunse amiralul cu înduioşare.

— Pe mine nu mă săruţi ? îi şopti Zvonariov fetei la ureche.

— Obraznicule ! Nici nu vreau să te mai cunosc ! îl repezi Varia, tot pe şoptite, cu răsuflarea tăiată şi se îndepărtă.

A doua zi de dimineaţă, Zvonariov şi Gobiato, însoţindu-l pe Belîi, se duseră cu şalupa la Liaoteşan. De la cheul Taberei artileriştilor, se îndreptară spre interiorul aripei de apus a fortăreţei, unde se afla depozitul de mine al marinei. În numeroasele magazii înşiruite pe ţărm se păstrau minele neîncărcate, iar în coastele abrupte ale dealului, chiar în stînci, fuseseră săpate hrube adînci pentru depozitarea pulberii, a piroxilinei şi a melinitei, cu care se încărcau minele.

Nu departe, în dosul unei coline, se aflau cazărmile matrozilor care deserveau depozitul de mine.

Lîngă micul debarcader de lemn era acostată şalupa navei *Askold*, la catargul căreia flutura pavilionul comandantului escadrei. Makarov tocmai inspecta depozitele, şi cei trei artilerişti fură nevoiţi să aştepte pînă cînd amiralul se întoarse însoţit de locotenentul artilerist Meakişev de la statul-major al marinei şi de nelipsitul Dukelski. În aceeaşi clipă, sosi călare şi Kondratenko, împreună cu cîţiva ofiţeri.

Liaoteşanul era un masiv stîncos lipsit aproape cu totul de vegetaţie. Printre stînci şi pietroaie şerpuia o potecă strîmtă şi întortochiată : păşiră pe ea cu toţii, unul după altul.

Ofiţerii de geniu comunicau din mers amiralului şi lui Belîi părerile lor cu privire la traseul viitorului drum şi la cele mai potrivite puncte pentru amplasarea tunurilor. De pe culmea Liaoteşanului care se ridica la două sute de stînjeni deasupra nivelului mării se deschidea în faţa ochilor o vastă panoramă. Coasta peninsulei Liaotung putea fi observată de acolo pînă la Dalni spre est şi pînă la baia Luiza spre vest, adică vreo treizeci de verste în ambele direcţii. Din trei părţi, pînă în zare, se întindea marea, iar în spate portul şi oraşul se vedeau ca în palmă.

— Aşa post de observaţie mai zic şi eu ! Se vede totul, la zeci de verste în jur ! rosti Makarov încîntat. Mă mir că n-a fost ocupat pînă acum.

— Lucrul acesta se datorește dificultăților legate de construcția unui drum de acces, imposibilității aproape totale de a se aduce aici materiale, și mai ales lipsei de apă, explică Belîi.

— Toate acestea pot și trebuie să fie biruite, și asta cu cît mai repede, cu atît mai bine.

— Artileristul observator de pe *Retvizan* se află pe creasta vecină, spuse Meakișev, arătînd spre dreapta, către o sopcă ceva mai scundă ; în schimb, de pe creasta ei, se vedea mai bine partea de vest a coastei și a mării.

O luară cu toții într-acolo. Drumul către postul de observație ducea de-a dreptul peste tufișuri și pietre ; toți se murdăriseră și urcau gîfîind. În sfîrșit, ajunseră. Matrozii scobiseră în stîncă, o peșteră pentru viitoarea cazemată și neteziseră un mic teren împrejur. Tînărul locotenent care conducea lucrările dădu raportul lui Makarov asupra mersului acestora ; amiralul aprobă și alegerea locului, și lucrarea proiectată.

Tunul nostru de 28 centimetri va fi amplasat foarte bine în șaua dealului ; vom mai putea să așezăm cîteva și pe versantele dinspre apus, ceva mai aproape de valea Ceainaia, hotărî el.

Kondratenko și Belîi se declarară de acord cu această propunere ; după ce se odihniră o vreme, coborîră cu toții pe alt drum, mai ușor.

Întorcîndu-se de pe Liaoteșan, Makarov convocă imediat pe *Askold*, la o conferință, pe ofițerii superiori din statul-major al flotei și pe comandanții de nave. Nefiind obișnuiți cu asemenea convocări precipitate, unii vice-amirali și comandanți ai navelor de rangul I ori II, sosiră după ora fixată, ceea ce le aduse o admonestare din partea comandantului flotei.

— Domnilor, v-am convocat ca să vă anunț, că mîine, în zorii zilei, toată escadra va ieși în larg. O dată cu mareea înaltă de dimineață, ieșim în rada exterioară, rămînem toată ziua pe mare și facem o recunoaștere a insulelor celor mai apropiate de Arthur ; totodată executăm cîteva exerciții navale, iar spre apusul soarelui, o dată cu mareea joasă, ne întoarcem la Arthur, declară Makarov, deschizînd conferința.

— De cînd a fost ocupat Arthurul de flota noastră, încă nu s-a întîmplat ca escadra să intre ori să iasă din rada exterioară în răstimpul unei singure maree înalte, obiectă amiralul prinț Uhtomski.

— Acum așa vom face ori de cîte ori vom ieși în larg, i-o retează Makarov.

— E cu totul imposibil, excelenţă : nu dispunem de suficiente mijloace de bază, rosti îngrijorat comandantul militar al portului, amiralul Greve.

— Ordon : să procuraţi pînă mîine dimineaţă pe răspunderea dumneavoastră, toate mijloacele necesare, răspunse scurt Makarov.

— Am înţeles, excelenţă ! Dar este imposibil, absolut imposibil, îngăimă Greve.

— La ora fixată, toate navele escadrei trebuie să fie pe deplin gata pentru luptă, urmă Makarov, fiindcă, în cazul unei întîlniri cu inamicul, angajez bătălia cu el fără să ţin cont de superioritatea sa.

— Excelenţa voastră scapă din vedere că faţă de cele cinci cuirasate ale noastre, din care trei învechite, şi cinci crucişătoare, din care numai *Baian* are cuirasă, japonezii dispun de şase cuirasate de ultima construcţie, şase crucişătoare blindate şi treisprezece uşoare, obiectă comandantul cuirasatului *Sevastopol*, căpitanul de rangul întîi Cernîşov, cu părul negru atins de căruntie, cu barbişon îngrijit şi purtînd ochelari *pince-nez*.

— Cunosc efectivul escadrei japoneze, dar nu mă preocup de calcule aritmetice, replică amiralul cu un zîmbet ironic, ci mă gîndesc cum s-o bat.

După un scurt schimb de păreri în chestiuni de ordin secundar, conferinţa luă sfîrşit.

— Domnilor, vă cer tuturor să executaţi prompt şi precis toate ordinele mele. Cît mai multă încredere în forţele dumneavoastră, şi vă veţi convinge din experienţă că în dispoziţiile mele nu există nimic imposibil.

Noaptea îşi aşternea încă aripile negre deasupra Arthurului, cînd la catargul crucişătorului *Askold* începură să sclipească luminile de semnalizare. Se aprindeau, se stingeau, ca să se reaprindă o clipă mai tîrziu, într-o nouă îmbinare de culori. Luminiţe asemănătoare licăriră şi la catargele altor nave răspunzîndu-le, cînd mai multe odată, cînd numai pe una singură. Pe punţile navelor şuierară strident sifleile botsmanilor, comenzi, tropot de cizme. Escadra se trezea din somn. Navele se împodobiră cu sute de lumini. Zeci de şalupe şi remorchere se desprinseră de lîngă cheurile tăcute şi, împînzind rada cu larma sirenelor, se îndreptau grăbite spre siluetele masive ale cuirasatelor şi crucişătoarelor.

Rada prinsese viaţă. Începuse o zi de război a escadrei.

De la cele dintîi semnale de siflie ale botsmanilor, Makarov păşi pe puntea crucişătorului *Askold*, salută echipajul adunat în front la prova, apoi plecă cu şalupa la bordul cuirasatului *Petropavlovsk*, la catargul căruia i se arboră pavilionul de comandant al escadrei.

Ajutate de remorchere şi şalupe crucişătoarele şi cuirasatele treceau remorcate unul după altul, prin gura senalului şi ancorau apoi în rada exterioară conform dispoziţiilor primite de comandanţi. *Baian* fu cel dintîi care ieşi, cînd era încă întuneric. El pluti încet, străbătînd senalul. Luminat în plin de proiectoare, crucişătorul *Askold* se grăbi să-l urmeze. Cuirasatul *Peresvet* care arbora pavilionul amiralului prinţ Uhtomski, întîrzie puţin, ceea ce stîrni via nemulţumire a lui Makarov.

După zece minute *Petropavlovsk* ieşi în urma lui *Peresvet*. Amiralul observă atent trecerea navei prin canalul puţin adînc şi ajunse la concluzia, că pe timpul mareei celei mai înalte, chiar şi cuirasatele puteau să-l străbată singure, fără a fi remorcate, ceea ce ar fi accelerat mult ieşirea escadrei.

Pe la orele şapte dimineaţa, adică după două ceasuri şi douăzeci de minute, toată escadra alcătuită din şaptesprezece nave era ancorată în rada exterioară. Makarov era radios.

— Avem mai mult de o oră pînă la sfîrşitul mareei înalte ; or, ieri mi se spunea, că ieşirea escadrei în timpul unei singure maree înalte ar fi imposibilă. Numărul şalupelor şi remorcherelor va fi de asemenea îndestulător, dacă ele nu vor face altceva decît să ajute navelor mari să manevreze, fără să le scoată în rada exterioară, spunea el cu însufleţire celor din jur. E de mirare cum nu s-a gîndit nimeni pînă acum la aşa ceva !

— Probabil că nimeni n-a vrut să se gîndească la aşa ceva cum trebuie, răspunse Dukelski.

— Comandantul crucişătorului *Novik*, căpitanul de rangul II Essen a prezentat de două ori rapoarte în această chestiune, dar ele erau puse la dosar, îşi aminti şeful serviciului de navigaţie din statul-major al flotei.

— Cam aşa cum e obiceiul la noi, încheie Makarov clătinînd din cap. Să se ridice semnalul : toată escadra ridică ancora.

Înainte ca toate navele să confirme ordinul primit, de pe crucişătorul *Baian* din capul formaţiei fură semnalate mine plutind în derivă în rada exterioară.

— La loc comanda : nu se ridică ancora ; toate navele să cerceteze marea din jur, şi dacă descoperă mine, să le dragheze cu grijă în drumul escadrei, ordonă Makarov.

Cînd, în sfîrşit, apele din jurul escadrei şi din drumul ei fură dragate, Makarov dădu ordin ca toată escadra să ridice ancora. Navele ajunseră curînd în ape neprimejdioase.

Se apropia amiaza. Bătea un vînt de nord-est de forţa şase. Marea era destul de agitată. Escadra se alcătui în formaţie de marş cu dispozitiv de siguranţă şi elemente de recunoaştere. Astfel,

cuirasatele navigau în formaţia de coloană, în mijlocul escadrei, în ordine front pe linii de şir ; crucişătoarele erau împărţite în detaşamente, pentru avangardă, ariergardă şi flancgărzi, fiecare detaşament navigînd în linie de şir, la limita vizibilităţii semnalelor, maximum cinci mile faţă de grosul escadrei. Torpiloarele navigau în două linii de şir de cîte patru nave, în ambele borduri ale coloanei de cuirasate, între acestea şi crucişătoarele din flancgărzi.

Marea era degajată, pustie. Nici un fum, pînă în zare. Makarov observa marşul escadrei de pe puntea de comandă a navei *Petropavlovsk*. Cuirasatele mergeau într-o oarecare ordine, în schimb tropiloarele se abăteau mereu de la drum şi ieşeau din formaţie, stîrnind nemulţumirea amiralului.

Curînd, torpilorul *Grozovoi* [1] semnală că are avarie la maşini şi începu să rămînă în urmă, apoi stopă.

Amiralul îi ordonă să se întoarcă la remorcă în port şi-l mută îndată disciplinar pe comandantul navei, pentru motivul că nu se îngrijise de verificarea maşinilor înainte de plecarea în misiune. Numai la cîteva clipe după aceea, o dispoziţie asemănătoare fu dată şi în privinţa torpilorului *Rastoropnîi* [2].

— Cu torpiloarele stăm prost de tot, atît din punct de vedere tehnic, cît şi în ceea ce priveşte antrenamentul şi pregătirea comandanţilor. Într-una din zilele următoare voi convoca pe toţi şefii mecanici de la toate navele, ca să discutăm măsurile necesare pentru punerea la punct a maşinilor şi exploatarea acestora în bune condiţiuni.

— Cei mai mulţi dintre comandanţi cunosc foarte slab tehnica modernă, mai ales regimul de exploatare a maşinilor, observă Dukelski.

— Îi vom obliga s-o cunoască ! Un ofiţer care nu se pricepe la tehnică nici nu-mi trebuie. În războiul modern, victoria se decide atît prin vitejia personală a matrozilor şi ofiţerilor, prin capacitatea de manevră şi prin tirul precis, cît şi prin perfecta stare a tehnicei de luptă şi a maşinilor.

Profitînd de absenţa inamicului, Makarov ordonă să se execute diferite evoluţii. Escadra manevră în cele mai felurite formaţii, executînd succesiv, cu toate navele, întoarceri de cîte opt şi şaisprezece carturi atît la tribord cît şi la babord. Amiralul supraveghea atent executarea semnalelor, şi după fiecare din ele, cutare sau cutare navă era admonestată pentru greşelile făcute. Îndeosebi avu de suferit nava *Sevastopol*, al cărei comandant, Cernîşov, nu

---

[1] *Vijelioşul* (n. tr.).

[2] *Destoinicul* (n. tr.).

executa de loc cum trebuie ordinele primite. Scos din sărite, Makarov ordonă să i se comunice nemulţumirea lui.

Pe cînd escadra se întorcea spre Arthur, în cursul unei schimbări de formaţie, cuirasatul *Sevastopol* se apropie prea mult de nava *Poltava* care naviga în prova lui. De teama unei noi admonestări, Cernîşov reduse viteza, astfel încît *Sevastopol* începu să rămînă repede în urmă. *Peresvet*, care mergea în pupa lui, rămăsese şi el mult în urmă în timpul evoluţiei ; comandantul acestuia, căpitanul de rangul I Boisman, mări atunci mult viteza, căutînd să-şi reocupe cît mai repede locul în formaţie.

Deoarece cuirasatul *Sevastopol* naviga cu o viteză inferioară celei ordonate, iar *Peresvet* cu viteză mult superioară, distanţa între cele două nave descrescu foarte repede, creîndu-se pericolul unei coliziuni. Boisman, dîndu-şi seama de situaţie, stopă, puse maşinile înapoi, pentru a frîna viteza de inerţie a crucişătorului. În sfîrşit, pentru a evita coliziunea care părea totuşi inevitabilă, acţionă cu cîrma, încercînd să iasă din linia de şir a escadrei.

Cînd lui Cernîşov i se raportă că *Peresvet* se apropie cu viteză din pupa, el nu se grăbi să ia măsuri pentru a preîntîmpina coliziunea. În momentul în care sezisă pericolul, se zăpăci şi încurcă manevra de evitare pe care o iniţiase *Peresvet*. Acesta lovi atunci pe *Sevastopol* în pupă, strîmbîndu-i elicea şi provocîndu-i o spărtură. Compartimentul de la pupa lui *Sevastopol* se umplu cu apă. Cuirasatul fu nevoit să iasă din formaţie şi să ridice semnalul : „Sînt avariat. Nu mai pot manevra."

Makarov se informă despre situaţia de pe cele două cuirasate, şi, aflînd că *Sevastopol* are o spărtură sub linia de plutire, hotărî să se întoarcă fără întîrziere la Port-Arthur. În jurul orei patru după amiază, la începutul mareei înalte, escadra intra încet în rada interioară, navă după navă. Cuirasatul *Petropavlovsk* era în frunte. Makarov rămăsese pe punte, observînd cum ancorau navele. După aceea, luînd în grabă o gustare, convocă pe toţi comandanţii navelor şi, cînd aceştia se adunară, începu o analiză detailată a cauzelor avariei produse.

Cernîşov luă cel dintîi cuvîntul. După ce relată împrejurările în care se produsese coliziunea, începu să se dezvinovăţească cu aprindere.

— Numai căpitanul de rangul I Boisman poartă toată vina. Nerespectînd semnalul de pe nava-amiral, în loc de 40 turaţii, a ordonat viteza maximă şi s-a repezit în pupa lui *Sevastopol*. E de întrebat : Unde-i erau ochii ? se indignă comandantul cuirasatului *Sevastopol*.

— Dar ochii dumneavoastră unde erau cînd aţi văzut că nava din pupa se apropie cu viteză ? De ce n-aţi luat măsuri pentru prevenirea coliziunii ? îl întrerupse Makarov.

La rîndul lui, comandantul secund al escadrei, contraamiralul prinţ Uhtomski, al cărui pavilion flutura pe *Peresvet*, începu să-l învinuiască pe Cernîşov care înainte de coliziune redusese brusc viteza.

— După mine, Stepan Osipovici, e neîndoielnic că vina coliziunii o poartă comandantul navei *Sevastopol* şi nimeni altul, stărui el.

După aceea vorbi Boisman, comandanul cuirasatului *Peresvet*.

— Permiteţi să raportez, excelenţă : mă consider vinovat de tot ce s-a întîmplat. Nu am executat ordinul dumneavoastră pentru reducerea turaţiilor ; am calculat greşit distanţa, am comandat prea tîrziu „pe drum înapoi". Sînt gata să suport orice sancţiune, încheie el cu glas ferm.

Makarov se înseninã. Nu-l mai privi dojenitor pe bătrînul marinar încărunţit în lupte navale ; se uită dispreţuitor la spilcuitul Uhtomski care se îmbujorase, şi, întorcîndu-se spre Boisman, îi spuse calm :

— Vasili Arsenievici, nu m-am aşteptat de la dumneata la o asemenea greşeală ! Nici Cernîşov nu e însă mai puţin vinovat. Voi fi nevoit să dispun cercetarea tuturor amănuntelor acestei întîmplări neplăcute, adăugă el, după cîteva clipe de tăcere.

Pe urmă întrebă cît de multă apă pătrunsese în compartimentul din pupa lui *Sevastopol* şi în sfîrşit procedă la analizarea detailată a tuturor evoluţiilor manevrelor executate de navele escadrei în cursul zilei, arătînd fiecărui comandant greşelile comise.

Era aproape miezul nopţii cînd comandanţii navelor, după o trudă de douăzeci de ore, plecară la posturile lor. Makarov îşi continuă lucrul, dictînd şefului de stat-major al escadrei şi şefilor de secţii diferite ordine precum şi rapoarte către guvernatorul general şi către Marele Stat-Major al Forţelor Navale, cerînd între altele să se publice de îndată lucrarea sa „Consideraţiuni asupra problemelor de tactică navală", în care îşi expunea concepţiile asupra războiului pe mare.

„Tocmai acum este necesară cartea la Arthur şi la Vladivostok. E posibil oare ca Ministerul Marinei să nu poată găsi cele cinci sute de ruble pentru editarea sa ?" încheia Makarov depeşa către amiralul Avelan.

— Stepan Osipovici, de ce nu vreţi să editaţi cartea aici sau la Vladivostok ? întrebă mirat Molas. Comandantul militar al portului poate găsi foarte uşor fondurile necesare.

— Mihail Pavlovici, nu e vorba de bani, ci de un principiu: din moment ce Ministerul Marinei îmi editează cartea, înseamnă că el aprobă şi opiniile mele asupra tacticei războiului. În afară de aceasta, ele vor fi astfel cunoscute nu numai aici, ci şi în Marea Baltică şi Marea Neagră. Cînd escadra a II-a va fi expediată încoace, toţi ofiţerii vor putea să cunoască concepţiile mele şi condiţiile în care văd desfăşurarea războiului pe mare, lucru foarte important pentru mine, căci astfel nu va mai fi nevoie să-mi pierd timpul cu instruirea lor, explică Makarov, păşind de colo colo prin careu şi, oprindu-se deodată lîngă Molas care şedea la masă şi scria ceva, rosti :

— Cred că Cernîşov va trebui înlocuit, prea mult a insistat asupra vinovăţiei lui Boisman. Acestuia n-am să-i iau comanda. E un om de caracter! Şi-a recunoscut fără şovăială întreaga vină. E un adevărat comandant, nu se teme să-şi recunoască greşelile.

— Şi pe cine aveţi de gînd să numiţi comandant pe *Sevastopol* ?

— Bineînţeles, pe Essen ; alţi candidaţi nu văd.

— Essen este unul dintre cei mai tineri căpitani de rangul II şi dumneavoastră aveţi intenţia să-l numiţi comandant de cuirasat. Nu prea cred ca guvernatorul general să-şi dea asentimentul pentru o astfel de numire, ca şi pentru înlăturarea lui Cernîşov, faţă de care s-a arătat întotdeauna foarte binevoitor...

— Ce rost are să se amestece guvernatorul general, din moment ce legea prevede că eu, comandantul flotei, am dreptul să revoc, să numesc şi să transfer pe comandanţii de nave, de toate gradele ?

— De obicei, pînă acum toate mutaţiile comandanţilor, chiar ale comandanţilor de torpiloare, erau efectuate cu aprobarea amiralului Alexeev.

— Am intenţia să-mi îndeplinesc funcţiunile şi să acţionez numai conform legilor în vigoare, şi nu „după cum e obiceiul". Ei, dar e timpul să ne odihnim. Clopotul a sunat două duble [1]. Sînt în picioare de douăzeci şi patru de ore. Makarov ieşi din careu.

Varia Belaia învăţa cu pasiune la cursurile pentru surori de caritate. Cu tot volumul redus al programului cursurilor, după atmosfera înăbuşitoare a pensionului, unde fusese îndopată mai ales cu reguli de conduită, acestea i se păreau foarte interesante. Pasionîndu-se ea însăşi pentru acea îndeletnicire, reuşi să antreneze şi pe colegele ei. Cele douăsprezece fete se prezentau dis-de-

[1] Ora 2 noaptea (n. t.).

dimineaţă la spitalul garnizoanei şi-i asaltau pe medici, cerînd să li se încredinţeze îngrijirea bolnavilor şi a răniţilor.

În afară de aceasta, Varia făcu ce făcu şi obţinu organizarea unui curs seral, cu materii de cultură generală. Acest lucru necesita cheltuieli suplimentare şi Varia se preocupa stăruitor de găsirea mijloacelor. Înainte de toate, trecu pe la Stesseli. Îndată însă ce Vera Alexeevna auzi de activitatea culturalizatoare a Variei, căută imediat s-o convingă să renunţe la ea.

— Degeaba ai născocit treaba asta. Surorile trebuie să ştie să îngrijească răniţii, şi atîta tot. N-au cîtuşi de puţin nevoie de istorie şi geografie. O soră bună trebuie să fie, înainte de toate, curată sufleteşte şi să aibă inimă, ceea ce nu se întîmplă decît cu oamenii credincioşi, evlavioşi. De aceea, dacă vrei să ştii, vă trebuie un îndrumător spiritual, un preot şi nu nişte institutori care să vă înveţe tot felul de bazaconii, predica generăleasa.

După acest eşec, Varia plecă înciudată, grăbită, spre casă. Deodată, la un colţ de stradă, fu cît pe ce să se ciocnească cu Makarov.

— Bunicuţule dragă ! se bucură ea. Ce bine-mi pare că vă văd ! şi-i făcu o reverenţă adîncă.

— Ce-i atitudinea asta oficială ? întrebă zîmbind amiralul, sărutîndu-o pe frunte. Ia stai : n-ai vrea să-mi arăţi locurile cele mai interesante de aici, din Arthur ? o rugă el.

— Păi, nu prea avem aşa ceva. Doar *Etajera,* poate... N-aţi fost încă pe acolo ?

— Nu, n-am fost, însă am auzit de ea.

— Atunci, am să vă conduc eu ! Şi apucîndu-l de braţ, Varia se îndreptă spre bulevard. În drum, îi povesti cu amărăciune eşecul pe care-l suferise în legătură cu strîngerea de fonduri pentru cursuri.

— Păcat că nu ţineţi de Departamentul Marinei. Orice s-ar spune, dar banii cheltuiţi pentru învăţătură nu sînt aruncaţi pe gîrlă. Învăţătura te răsplăteşte înzecit prin roadele ei. Ai pornit o iniţiativă foarte frumoasă. Dacă nu puteţi face rost de bani de la stat, deschideţi o subscripţie printre ofiţerii dumneavoastră. Am să subscriu bucuros şi eu : cred că şi printre ofiţerii de marină au să se găsească donatori. ·N-ai vrea să organizezi nişte cursuri asemănătoare şi pentru femeile din familiile marinarilor ? îi propuse el pe neaşteptate.

— Dar de ce doamnele din familiile marinarilor nu organizează ele însele asemenea cursuri ?

— Pare-se că, din păcate, au alte preocupări.

În clipa aceea, de după colţ se ivi un detaşament de matrozi. În fruntea lor păşea un botsman chipeş, cu bereta pusă strengăreşte pe o parte şi cu cercel în urechea dreaptă. Zărindu-l pe amiral, comandă cu glas tunător :

— Echipaj, pentru onor, spre dreapta !

Matrozii, toţi ca unul, întoarseră capul spre Makarov, înseninaţi deodată. Zîmbind, amiralul privi oamenii cu luare aminte şi rosti cu un glas de bariton catifelat :

— Bună ziua, voinicilor !

— Să trăiţi, răcniră marinarii, bătînd pasul cu ochii la amiralul lor.

— Echipaj, pas de manevră, marş !

— Dă tonul la cîntec ! comandă botsmanul.

Un glas sonor intonă :

El, Makarov, bun părinte,
Doar din barbă ce clăti
Şi escadra, înainte
Spre duşman se repezi.

Matrozii începură să cînte cu însufleţire, privind mereu veseli spre Makarov.

— Ia uite, strengarii : abia am sosit şi mi-au şi servit un cîntec ! rosti Makarov cu duioşie, mîngîindu-şi barba mătăsoasă.

— E frumos cîntecul, bunicuţule dragă, şi marinarii l-au făcut fiindcă vă iubesc, spuse Varia, privindu-l cu admiraţie.

Apariţia pe *Etajeră* a noului comandant al flotei atrase îndată atenţia tuturor. În timp ce Makarov păşea fără grabă pe aleea principală, curioşii se adunau din toate părţile să-l vadă. De obicei, la ora aceea ieşea multă lume la plimbare, şi atunci era chiar mai multă ca de obicei, ziua fiind senină şi însorită.

— Hai prin altă parte, ca să nu atragem atîta atenţia asupra noastră, rosti Makarov, luînd-o pe o alee laterală.

Acolo dădură cu ochii pe neaşteptate de Dukelski. Locotenentul se apropie de ei.

— Nepoata mea tocmai îmi spunea că la artilerişti au fost organizate cursuri pentru surori de caritate, îi spuse Makarov. Ar trebui să se facă aşa ceva şi la noi. Să-i spui medicului-şef al spitalului marinei să vină mîine la mine. Trebuie să stau de vorbă cu el ; pe urmă, va trebui să discutăm şi cu doamnele noastre.

Dukelski se grăbi să-şi noteze totul în carnet.

Văzînd că amiralul o luase pe altă alee, lumea care se plimba se luă după el, curioasă să-l vadă de-aproape.

Ca să scape de privirile sîcîitoare, Makarov o luă pe un drumeag izolat şi se aşeză pe o bancă.

— Acum nu mai pot să se uite la noi ca la nişte exemplare rare dintr-o menajerie, spuse el uşurat şi începu să-i pună Variei întrebări despre viaţa din Arthur.

În clipa aceea, pe alee se ivi Zvonariov, conversînd însufleţit cu Riva.

Salută de departe, fără a-şi permite să se apropie de amiral.

— Serghei Vladimirovici, excelenţa sa vrea să-ţi vorbească ! strigă Dukelski.

Praporşcikul o rugă pe Riva să-l scuze şi se grăbi să vină la Makarov.

— Ei, cum merge treaba pe Liaoteşan ? întrebă amiralul, strîngîndu-i mîna.

— Pînă acum s-au determinat punctele de reper pentru instalarea telemetrului cu bază orizontală. S-a stabilit o bază de 250 stînjeni, ceea ce va asigura o mai mare precizie pentru măsurarea distanţelor la obiectiv. Cabinele pentru aparatură vor fi gata peste trei-patru zile, cînd telemetrul va intra în funcţiune, raportă Zvonariov.

— În ce stadiu se află celelalte lucrări ?

— Postul de observaţie al marinei a fost amenajat ; amplasamentele bateriilor, determinate ; drumul, în curs de construcţie ; generalul Kondratenko vine zilnic şi-i zoreşte pe genişti şi pe ingineri.

În timp ce Zvonariov raporta amiralului asupra mersului lucrărilor, Varia o privea stăruitor pe Riva, care se afla nu departe, în societatea unor marinari.

După ce stătu cam o jumătate de oră pe bancă, admirînd priveliştea portului şi a colinelor din jur, Makarov se ridică.

— E timpul să mă duc la bord, spuse el.

— Am înţeles, răspunse Dukelski.

— Dumneata, Gheorghi Vladimirovici, poţi să rămîi la uscat pînă la coborîrea pavilionului, îi îngădui amiralul.

— Vă conducem la debarcader, bunicuţule, propuse Varia.

Cînd să plece de pe bulevard, dădură cu ochii de Jeltova care venea spre ei însoţită de Olia şi Leolia. Varia îl rugă pe Makarov s-o scuze o clipă şi se apropie de ele.

— Cine-i doamna ? îl întrebă amiralul pe Dukelski.

— E Jeltova, directoarea şcolii Puşkin din oraş, răspunse Zvonariov în locul locotenentului. Cele două tinere care o însoţesc sînt şi ele învăţătoare.

— Aş vrea să le vorbesc, spuse amiralul, oprindu-se. M-ar interesa organizarea unor conferinţe pentru muncitorii din port şi pentru matrozi.

— Le poftesc la dumneavoastră, se oferi praporşcikul.

— Cum se poate ? Nu e cuviincios, se împotrivi Makarov. Merg eu la ele şi pe dumneata te rog să mă prezinţi.

Amiralul se apropie de Jeltova, se descoperi şi aşteptă ca Zvonariov să-l prezinte.

— Excelenţa sa amiralul Makarov !

— Stepan Osipovici Makarov, îl corectă amiralul. Doamnă, aş dori să discut cu dumneavoastră despre organizarea unor conferinţe pentru matrozi şi pentru muncitorii din port.

— Am face-o cu multă plăcere, bineînţeles, dar nu prea avem şanse să ni se aprobe aşa ceva : poliţia ne priveşte tot timpul cu ochi foarte bănuitori.

— În incinta portului, ca să nu mai vorbim de escadră, eu dau dispoziţii şi nu voi tolera nici un amestec din partea poliţiei în activitatea dumneavoastră. Firește, asta nu înseamnă că vă autoriz să faceţi cine ştie ce propagandă în timpul lecţiilor. Totul va trebui să fie în cadrul strict al legilor.

— Noi nu ne îngăduim niciodată nimic din ceea ce ar fi ilegal ; totuşi, poliţia consideră indezirabilă, chiar şi o expunere ştiinţifică a teoriei originii lumii.

— Desigur, trebuie să se ocolească anumite subiecte cărora li s-ar putea atribui un caracter politic. În privinţa detaliilor, vă veţi înţelege personal cu şeful secţiei şi cu comandantul echipajelor flotei din Kvantung.

— Dar poate că nici nu vor voi să stea de vorbă cu noi !

— Gheorghi Vladimirovici, să-i chemi mîine la mine ; le voi da indicaţii cu privire la aceste conferinţe.

După ce se înţelese cu învăţătoarele, Makarov, însoţit de Varia, Dukelski şi Zvonariov, se îndreptă spre cheu.

Le debarcader, fără să mai aştepte şalupa care trebuia să-l ia, se urcă în cea dintîi barcă de la *Petropavlovsk*.

— Toate cele bune ; vă mulţumesc tuturor pentru plimbare şi cu deosebire nepoţelei mele, rosti amiralul la despărţire, cînd barca se desprinse de la cheu.

După ce Makarov se îndepărtă, Dukelski îşi luă la revedere de la Varia şi de la Zvonariov.

În ziua de 10 martie Zvonariov se sculă cînd abia mijeau zorile şi plecă grăbit spre Liaoteşan, unde era în curs amplasarea bateriei şi a telemetrului. Ordonanţa îi spuse că bateriile de coastă trăse-

seră aprig toată noaptea şi că „japonezul ar fi încercat din nou să pătrundă în canal".

Lîngă debarcader îl aştepta o şalupă.

Deşi soarele încă nu răsărise, escadra începu să treacă în rada exterioară. Cel dintîi ieşi *Askold,* care arbora pavilionul comandantului flotei, urmat de crucişătoarele *Novik, Baian* şi *Diana ;* formaţia era încheiată de şirul masivelor cuirasate.

— Stîrpiturile de japonezi au dat tîrcoale toată noaptea pe lîngă coastă ; se vede că escadra a plecat ca să-l alunge, spuse timonierul de pe şalupă, întreţinîndu-l pe Zvonariov. Acum navele nu prea lîncezesc la ancoră ca altădată, în fiecare zi ies în mare. Noul amiral nu lasă să stea degeaba nici torpiloarele, nici cuirasatele.

În rada interioară, pustie acum, nu mai rămăseseră decît navele *Retvizan* şi *Ţesarevici ; Pallada* fusese remorcată la bazinul de radub. Amîndouă cuirasatele, bine armate şi ancorate, erau orientate cu un bord spre Liaoteşan.

— Se pregătesc de tragere, urmă timonierul, arătînd cuirasatele. Încă de ieri s-a tras un fir de telefon de la ele pînă la creasta Liaoteşanului. Au să tragă din port, iar comanda li se dă de pe creastă. Nici nu visează „drăguţii" de japonezi ce-i aşteaptă.

— Las' că ştiu ei, cum mai bine nici că se poate, ce se petrece în Port-Arthur ! exclamă praporşcikul. Au spioni berechet.

Deodată, debarcaderul depozitului de mineri răsări din ceaţă, aproape de tot.

Zvonariov coborî din şalupă şi o luă pe cărăruia cunoscută, dar fu curînd oprit de doi ostaşi din geniu, cu nişte fanioane roşii, mici, în mîini.

— Înălţimea voastră o să trebuiască să faceţi un ocol, că îndată se aruncă în aer nişte stînci ; luaţi-o pe colea, pe drumeagul ista, îl îndrumă unul din ostaşi, pesemne ucrainean, nu cîrmiţi neam pînă-aţi da în şusaua mare, iar de acolo o să vă călăuzească cineva.

Zvonariov îi urmă sfatul şi curînd dădu în drumul făcut de genişti. Acolo se întîlni cu Kondratenko care tocmai descăleca. Porniră împreună. În drum, generalul îi spuse că escadra japoneză se ivise din nou lîngă Arthur.

— Pesemne că încep iar să bombardeze oraşul ori încearcă să debarce trupe. Pentru orice împrejurare, am trimis de cu noapte spre baia Golubinaia un regiment însoţit de o baterie.

— Nu prea cred c-au să reuşească să repete spectacolul de rîndul trecut : orice s-ar zice, dar cele opt tunuri de 12 ţoli de pe *Ţesarevici* şi *Retvizan* tot înseamnă ceva, răspunse Zvonariov.

— Numai să poată trage sau, mai bine zis, să nu ne joace festa transmisioniştii.

— De asta se îngrijeşte amiralul, personal : el îi atribuie Liaoteşanului o importanţă deosebită.

Curînd, fură întîmpinaţi de locotenent-colonelul inginer Raşevski care conducea lucrările de amenajare a drumului. El raportă generalului în ce stadiu se aflau lucrările.

În clipa aceea, dinspre Arthur se auzi vuietul greu al unei salve de artilerie.

— Au deschis focul bateriile de coastă, spuse Raşevski. Kondratenko păşi grăbit înainte.

Cîteva clipe după aceea, el şi Zvonariov se şi aflau pe creasta Liaoteşanului. Soarele tocmai răsărise deasupra mării, luminînd întinsul apelor cu primele lui raze, încă slabe. La apus, marea era pustie pînă în zare ; în schimb, spre sud-est, pe suprafaţa ei sclipitoare, se contura limpede o întreagă escadră japoneză apropiindu-se pe trei linii. Fumul ce ieşea din numeroasele coşuri învăluia pînă departe cerul, perdeluind o parte din orizont. Masivul colinei Zolotaia şi al peninsulei Tigrovîi ascundea vederii bateriile de coastă şi escadra care ieşise în rada exterioară ; de aceea nu se zărea tirul lor ; doar trombele de apă care ţîşneau sus de tot lîngă ele arătau că se trăgea asupra lor.

Ripostînd cu mai multe salve, trase asupra bateriilor de coastă, japonezii îşi încetiniră mersul şi se despărţiră în două grupări. Crucişătoarele uşoare şi torpiloarele rămaseră ceva mai departe în larg, în dreptul Arthurului, pe cînd cuirasatele şi crucişătoarele blindate, în total 12 nave, trecură dincolo de Liaoteşan, cu intenţia vădită de a bombarda din nou oraşul şi portul. Acolo avură însă parte de o surpriză neplăcută : nici nu apucaseră să ia poziţie de tragere, că cuirasatul *Retvizan*, urmat de *Pobeda*, deschise pe neaşteptate tirul indirect asupra lor. Era vădit că japonezii fuseseră surprinşi la acest lucru : păreau încurcaţi, începînd să tragă după o oarecare întîrziere. Curînd, unul dintre obuzele trase de pe *Retvizan* nimeri în cuirasatul din capul formaţiei care se şi grăbi să se retragă, urmat de celelalte nave.

— Nu le-a plăcut diavolilor ! strigă Kondratenko, plin de bucurie.

— Se pare că pe noi, ori că nu ne-au observat, ori nu-şi dau seama pentru ce ne aflăm aici, zise Zvonariov.

— Nu vorbi într-un ceas rău, îl preveni generalul ; dacă s-ar apuca să tragă încoace, numai bine nu ne-ar merge, cazemate încă nu sînt şi n-avem unde să ne ascundem oamenii.

Ca pentru a-i confirma temerile, deodată se auzi şuierul sinistru al unui obuz ce se apropia vertiginos, şi în aceeaşi clipă, ceva mai la vale, ţîşni un evantai negru de fum.

— Du în dosul crestei oamenii care lucrează la amplasamente, ordonă Kondratenko.

Zvonariov alergă devale, acolo unde se instalau tunurile de 6 ţoli, sub conducerea unui subofiţer, întrucît Gobiato încă nu sosise. Fără să ia în seamă tirul, soldaţii îşi vedeau de treabă, aşezînd afetele şi aruncîndu-şi vorbe de duh.

— Lăsaţi, înălţimea voastră, n-or cădea chiar pe noi, răspunse unul dintre ei cînd Zvonariov le ordonă să se îndepărteze. Ar trebui să aşezăm cît mai repede tunurile şi să le încercăm îndată pe pielea japonezului.

— Piesa întîia chiar că e gata, zise altul.

— Dar n-avem muniţie.

— Ieri, pe seară, au adus vreo cincisprezece obuze şi bombe şi le-au lăsat colea, în dosul crestei, nu departe.

Curînd, prima piesă de la flancul drept fu gata pentru tragere. Soldaţii cărau cu braţele obuze grele de aproape trei puduri şi proiectile de un pud. Observîndu-le forfota, japonezii traseră un foc asupra bateriei.

— Culcaţi ! apucă să strige Zvonariov, auzind vîjîitul obuzului ; în aceeaşi clipă, bateria fu învăluită în fum şi-n praf ; pietre şi schije tîşniră, şuierînd, în toate părţile. Soldaţii se lipiseră într-o clipă de pămînt. Unul dintre ei care ducea un obuz greu îl puse jos cu băgare de seamă şi se adăposti repede după acest parapet atît de original.

De îndată ce pericolul trecu, toată lumea sări în picioare.

— Înălţimea voastră, tunul e gata ! raportă şeful de piesă.

Zvonariov examină încă o dată afetul, se convinse că totul este în deplină rînduială şi dădu comanda asupra înălţătorului şi direcţiei. Soldaţii se îngrămădiră în jurul tunului, aşteptînd cu nerăbdare detunătura.

— Foc !

Ducîndu-şi palmele streaşină la ochi, priveau toţi cu încordare, aşteptînd să ţîşnească tromba de apă în locul unde avea să cadă proiectilul.

— Cam scurtă, observă, cel dintîi, subofiţerul.

— Ei, am făcut safteaua. Acum, fiecare la locul său, şi să ne vedem de treabă, ordonă praporşcikul.

Soldaţii se împrăştiară la lucru, uitîndu-se îndărăt după fiecare bubuitură a tunului.

Aprinşi, toţi servanţii piesei urmăreau cu înfrigurare obuzele trase. Cînd le vedeau căzînd alături de ţintă se frămîntau înciudaţi.

— Da' ce, eşti chior astăzi ? tăbărau din toate părţile pe ochitor. Freacă-te la ochi !

— Înălţimea voastră, n-ar fi bine să daţi cu o jumătate de liniuţă mai mult ? îl sfătuiau ei pe Zvonariov.

Mare fu bucuria tuturor cînd, în cele din urmă, un obuz nimeri în plin un cuirasat şi îi avarie un coş. Soldaţii lăsară lucrul şi începură să-i zvîrle în sus pe Zvonariov, pe ochitor şi pe şeful de piesă. Japonezii, ofensaţi parcă de o asemenea demonstraţie, începură să se retragă spre larg, în uralele frenetice ale bateriei.

Kondratenko coborî devale, mulţumi călduros artileriştilor şi-i strînse mîna lui Zvonariov.

— Japonezii n-au făcut azi cine ştite ce ispravă. N-au tras decît vreun ceas, şi foarte puţine obuze. S-a comunicat prin telefon că nu s-au produs distrugeri nici în oraş, nici în port.

Emoţionat, bucuros, Zvonariov, predînd comanda lui Gobiato care sosise între timp, plecă spre Comandamentul Artileriei. În drum, întîlni o trăsură în care se aflau Stessel şi soţia lui. Recunoscîndu-l, generalul opri trăsura şi-l chemă la el.

— Vii de pe Liaoteşan ? întrebă Stessel.

— Da, excelenţă, chiar de acolo.

— Cu ce rezultate au tras ai noştri ?

— Două lovituri în plin : una de pe cuirasate şi una din bateria noastră de coaste, după care japonezii s-au retras, raportă Zvonariov.

— Te felicit pentru succes, praporşcikule ! rosti Stessel ceremonios, întinzîndu-i mîna.

— Succesul nu-mi aparţine mie, ci marinarilor ; tirul lor i-a pus pe goană pe japonezi.

— Marinarii au putut să lovească obiectivul numai fiindcă telemetrele instalate de voi au funcţionat bine. Pe deasupra, aţi obţinut şi voi o lovitură în plin. Prin urmare, nu marinarii, ci voi, artileriştii, i-aţi alungat pe japonezi. Să-i transmiţi şi generalului Belîi felicitările mele, încheie generalul.

— *Monsieur* Zvonariov îşi micşorează din modestie meritele vrednice de recompensă, luă cuvîntul Vera Alexeevna. Dar fii fără grijă : dumnezeu nu uită rugăciunea omului, şi ţarul, îndeplinirea datoriei. Mai treci într-o zi pe la noi, împreună cu Varia Belaia, îl invită generăleasa şi-i întinse mîna, pe care praporşcikul nu întîrzie să i-o sărute.

În seara aceleiaşi zile, Dukelski îi aduse lui Zvonariov ordinul pe escadră, prin care se exprimau mulţumiri artileriştilor pentru acţiunea lor încununată de succes.

Curînd după aceea, Zvonariov fu din nou mutat pe Elektriceski Utios, fiindcă într-o noapte, mergînd pe parapet, Cij căzuse şi-şi scrîntise piciorul.

Vestea inspecţiei proiectate de generalul Belîi pe Elektriceski Utios stîrni în baterie o adevărată alarmă. Vreo douăzeci de soldaţi măturau de zor curtea ; în cazărmi se ştergeau degrabă geamurile, se spăla pe jos şi se aliniau şirurile de paturi. În sala de mese, veselarii răzuiau cu înverşunare mesele, dădeau jos păienjenişul de prin unghere şi văruiau pereţii. La bucătărie, Zaiaţ, numit de curînd artelnic, scria cu grijă pe o tablă raţiile mesei din ziua aceea, împreună cu ajutorul lui, Belonogov, şi cu bucătarul. Jukovski îşi aliniase compania şi cerceta starea echipamentului. Frizerii companiei tundeau şi bărbiereau oamenii la repezeală. Zvonariov trebăluia la postul de proiectoare care în absenţa lui se dereglase. Numai Boreiko nu făcea nimic. Plimbîndu-se de unul singur pe parapetul bateriei, privea ironic forfota din jur.

— Apariţia japonezilor n-a stîrnit niciodată la noi atîta agitaţie ca sosirea ştabilor, îi spuse el lui Jukovski, prinzînd un prilej cînd acesta trecu pe aproape de el. Ai zice că generalii sînt duşmanul nostru de căpetenie în război !

Căpitanul doar dădu din mînă cu aprindere.

Întorcîndu-se spre colina Zolotaia, Boreiko zări o trăsură, în care se aflau cîteva persoane. Prin binoclu, îl recunoscu îndată pe Belîi şi alături de el, un marinar necunoscut cu manta neagră.

— Alarma ! ordonă el sergentului de zi pe baterie.

Ostaşul se repezi la o placă de fier şi începu să bată din răsputeri în ea. Auzind toaca, soldaţii îşi părăsiră îndată toate îndeletnicirile şi alergară la piese. După ei, gîfîind istovit, venea Jukovski.

— Unde-i inamicul ? îl întrebă el din fugă pe Boreiko.

Fără a răspunde ceva, porucikul îi arătă trăsura generalului care se apropia.

— Păcat numai că nu poţi să deschizi focul asupra lui, rosti el ironic.

— Boris Dmitrievici, ce mi-ai făcut ? strigă Jukovski, îngrozit, roşu de emoţie. Canonierii au lăsat totul baltă în curte şi în cazarmă. Cînd o să vadă generalul periile şi măturile, ghiceşte îndată că făceam curăţenie cu prilejul venirii lui, adăugă el jalnic.

— Ei, nu se îngraşă porcul în ajun ! Trebuia să facem mai de mult curăţenie. Daţi ordin plantoanelor şi sergentului de zi să

strîngă cît mai degrabă, iar eu conduc deocamdată instrucţia servanţilor la piese cu gradele inferioare. Dacă vede trupa la tunuri, toate cusururile noastre în ce priveşte echipamentul şi celelalte nu mai arată atît de izbitoare.

— Dar dacă ni se ordonă să adunăm compania ?

— Comandăm adunarea. N-au decît să ne admire luptătorii, răspunse Boreiko : zdrenţele şi jegul de pe ei vor fi puse în seama instrucţiei la cataramă cu piesele.

În timpul acesta, trăsura străbătuse jumătate de drum pînă la Utios. Jukovski coborî în fugă ca să dea ultimul lustru tuturor încăperilor.

— Tunari, la piese ! comandă Boreiko. Instrucţia începu.

Mînjit de ulei mineral, Zvonariov urcă şi el la baterie.

— Eu ce să fac, Boris Dmitrievici ? întrebă el.

— Tu gîdilă-ţi mai departe maşinile ; totuşi, nu prea cred că generalul o să-şi vîre nasul şi acolo.

— Unde e ?

— Iacătă-l, vine cu un marinar, răspunse Boreiko, arătînd trăsura.

Zvonariov privi în direcţia indicată.

— E cu Makarov ! Pe bancheta din faţă mai e cineva cu o manta neagră... o fi Jorj... şi încă un militar.

— A, bărbosul ăla e Makarov ? întrebă Boreiko. Să fie chemat Jukovski. Hei, Rodionov, trimite pe cineva după comandant ; să i se raporteze că vine şi comandantul flotei.

— Am înţeles, să i se raporteze că vine şi comandantul flotei japoneze ! repetă subofiţerul.

Boreiko şi Zvonariov izbucniră în rîs.

— Mă, ai să-l bagi în sperieţi pe comandant ! Vine comandantul flotei noastre. Înţeles ?

— Am înţeles, înălţimea voastră ! Rodionov dispăru după un tun.

Ostaşii de la piese priveau şi ei curioşi spre mai marii care se apropiau.

— Cine-i acela cu barbă, înălţimea voastră ? întrebă unul.

— E viceamiralul Makarov, noul comandant al flotei.

— Adică, e ăl mai mare peste marinari, cam la fel cu gheneralu Stessel al nostru, preciză un alt ostaş.

— Toată lumea la posturi ! strigă Boreiko. Cînd vă dă amiralul bună ziua, nu uitaţi să răspundeţi, într-un glas, cu „excelenţa voastră“, ca să se vadă că sînteţi artilerişti, nu alte bîzdîgănii.

Trăsura se opri. Din ea coborîră Belîi, Makarov, Dukelski şi Agapeev.

Jukovski îi întîmpină în vale şi dădu raportul.

Belîi şi Makarov urcară la baterie şi trecură de-a lungul frontului pieselor, salutînd servanţii de la fiecare tun. Amiralul fu izbit îndată de aspectul oarecum neobişnuit al pieselor, apărate de scuturi mari.

— Văd că la dumneavoastră s-a amenajat un întreg sistem complicat de mecanisme pentru deservirea tunurilor.

— Toate sînt invenţiile porucikului Boreiko şi ale praporşcikului Zvonariov, răspunse Belîi.

— Multe au fost născocite şi de gradele inferioare, excelenţă, întregi Boreiko.

Makarov îl privi cu luare aminte.

— E foarte lăudabil că dumneata îţi pleci urechea la sugestiile ostaşilor, rosti el. Asta le sporeşte interesul pentru serviciu şi-i face să cugete la rostul misiunii lor. Eficacitatea tirului depinde în mare măsură de acest lucru.

— Noi, excelenţă, ne-am gîndit aici la multe lucruri. Iată, de pildă : de ce nu s-ar instala pe coastă piese de 12 ţoli cu turele, ca pe cuirasate ? îi dădea înainte Boreiko. Artileria de coastă are o precizie de tir mult mai mare decît pe nave şi focul tunurilor de 12 ţoli ar fi mai eficace la noi decît pe mare !

— M-am gîndit şi eu la lucrul acesta de multe ori. Să sperăm că după război ne vom putea ocupa de asta. În treacăt fie zis, eu consider că sarcina apărării coastei trebuie să fie preluată de flotă. Numai cu această condiţie se va realiza o coordonare deplină a acţiunilor de pe mare şi de pe uscat. Dumneavoastră ce părere aveţi, Vasili Feodorovici ? i se adresă el lui Belîi.

— Într-o oarecare măsură, e just ; pe de altă parte, însă, diversitatea materialului va îngreuna mult conducerea tirului executat simultan de pe mare şi de pe uscat, se pronunţă Belîi.

— Ultima problemă aproape că e şi rezolvată în ceea ce ne priveşte. Zilele acestea, vă trimit la baterii matrozi-semnalizatori. Astfel legătura noastră cu uscatul se va îmbunătăţi, se va accelera. Cu toate acestea, părerea mea e că o coordonare operativă a acţiunilor flotei cu ale coastei e absolut necesară, insistă amiralul.

Mai apoi, cercetînd postul de comandă, Makarov examină cu atenţie construcţia şi organizarea lui.

— De fapt, aceasta e ca şi reduta noastră de comandă de la cuirasate, doar că ambrazura de observaţie are la dumneavoastră numai trei ţoli, iar pe cuirasate, mai mult de 12. Folosiţi cu succes experienţa noastră, ba chiar o perfecţionaţi.

— Noi nu putem să avem o ambrazură mare. Explozia unui proiectil împroşcă o puzderie de schije mărunte şi de pietre, lămuri

Jukovski. Ca să ne ferim de ele, lăsăm în jos şi obloanele laterale speciale.

— Şi la noi, pe nave, există o mulţime de mici neajunsuri. Avem, de pildă, mult lemn care se aprinde cu uşurinţă în timpul luptei. Eu visez o navă degajată la maximum de orice suprastructură, fără nici un pic de lemn, o navă cuirasată şi cu piese de mare calibru, un fel de baterie plutitoare, ca să zic aşa. Dar necesitatea tuturor acestor lucruri trebuie încă demonstrată, fiindcă inerţia mai este în floare la noi ; ea împiedică mult dezvoltarea tehnică a flotei, spuse amiralul cu amărăciune.

— Nici noi nu ne prea putem lăuda cu cine ştie ce material modern, îl secondă Belîi. Precum aţi văzut, majoritatea bateriilor noastre sînt dotate cu piese model 1877, ba chiar 1867.

— Ce proiectile aveţi pentru piesele de 10 ţoli ?

— Avem obuze perforante şi de ruptură. Cele dintîi străbat o cuirasă de 12 ţoli, la 4 verste, iar cele de ruptură au o bătaie de aproape 8 verste, lămuri Belîi.

— Cu pulberea fără fum, bătaia maximă se ridică la 12 verste, iar străpungerea cuirasei, la şase, adăugă Jukovski.

— Cum, nu aveţi obuze brizante ? întrebă mirat Makarov.

— Nu, excelenţă. Sau, mai exact, avem, însă au focoase atît de proaste, încît proiectilele explodează adeseori chiar în ţeavă. Acest lucru, de obicei, scoate piesa din funcţiune. Direcţia generală a artileriei interzice în mod categoric executarea de trageri cu ele.

— La noi, navele *Pobeda* şi *Peresvet* au în dotarea regulamentară de război obuze brizante de 10 ţoli şi pînă în prezent nu s-a semnalat nici un caz de explozie prematură.

— Nu s-ar putea să ni se dea şi nouă măcar o sută de asemenea proiectile ? Vom face cu ele trageri directe împotriva japonezilor.

— Desigur că se poate ! Avem un duşman comun şi nu importă cine-l va răpune : marinarii, ori artileriştii, consimţi Makarov.

— Mă tem că guvernatorul general va face obiecţiuni împotriva unui asemenea transfer de muniţii în favoarea fortăreţei, îşi dădu cu părerea Dukelski.

— Pentru capacitatea de luptă a flotei răspund eu înainte de oricine, şi nu guvernatorul. Eu sînt în măsură să văd mai limpede dacă dotaţia de război a navelor escadrei va fi slăbită prin cedarea a o sută de proiectile, ori nu. Notează, Gheorghi Vladimirovici : navele *Peresvet* şi *Pobeda* vor preda, chiar mîine, bateriei de pe Elektriceski Utios cîte cincizeci de obuze ; totodată cere prin tele-

graf, de la Departamentul Marinei, o mie de obuze asemănătoare, dispuse Makarov.

— Am înţeles, excelenţă ! răspunse locotenentul, luînd poziţie de drepţi.

Amiralul străbătu în lung toată bateria, interesîndu-se de fiecare detaliu al utilajului tehnic.

După baterie, intră la bucătărie spre a gusta din mîncare şi a citi lista de raţii.

— Aveţi raţii de alimente mult mai mici decît la marină, se miră el.

— Probabil că matrozii mănîncă mai cu poftă decît soldaţii, spuse zîmbind Agapeev. Pe mare pofta de mîncare creşte.

— Mă războiesc mereu cu intendenţa, ca să dea totul după raţii ; veşnic ne taie cînd din una, cînd din alta. Acum, pentru orice împrejurare, fac provizii de alimente : varză, legume, carne... preciză Jukovski.

Curat, bărbierit, spălat şi pieptănat, în halat alb, Zaiaţ nu mai semăna de loc cu prăpăditul de mai înainte.

— Ai o ciorbă gustoasă, frate, iar pîsatul se topeşte în gură : se cunoaşte că munceşti cu tragere de inimă, îl lăudă Makarov.

— Slujesc voios, excelenţă ! răcni Zaiaţ.

După terminarea inspecţiei, Jukovski îşi invită oaspeţii la masă. Mobilizate dis-de-dimineaţă la bucătărie, ordonanţele gătiseră un prînz alcătuit din trei feluri. Fură scoase la lumină, din stocul „intangibil", cîteva sticle de vin, păstrate cu sfinţenie pentru prilejuri deosebite.

— Probabil că vă cam plictisiţi pe Utios, nu ? întrebă Makarov.

— N-avem cînd : supraveghem marea necontenit. Torpiloarele japoneze dau tîrcoale toată noaptea ; cum ai aţipit — hop, alarma, fugi la baterie ! răspunse Jukovski.

— N-avem încotro, e război. Bineînţeles, e obositor să stai mereu de veghe. La noi în detaşamentul de gardă, navele se schimbă zilnic, pe cînd la dumneavoastră, din păcate, aşa ceva nu e cu putinţă.

— Aceasta este situaţia la toate bateriile de coastă, răspunse Belîi.

— S-ar putea face de serviciu cu schimbul : azi două secţii, mîine alte două.

— Nu ajung oamenii din două secţii ca să deserveşti cu ei întreaga baterie. În caz de alarmă, trebuie să-i scoţi pe toţi din dormitor. Şi apoi, ce repaos mai poate fi cu tunurile bubuind la ureche ? explică Jukovski.

Seara, soldaţii îl rugară pe Boreiko să le vorbească mai îndeaproape despre Makarov care le plăcuse tuturor.

— Întreabă de toate : ce şi cum ; cu toate că poate vede tunurile noastre pentru întîia oară...

— Se cunoaşte că este bun cu ostaşii, are ochi blînzi şi-şi zîmbeşte mereu în barbă.

— Adevărat amiral...

De pe Elektriceski Utios, Makarov se duse să se documenteze şi asupra situaţiei pe linia frontului terestru al fortăreţei. Acolo, lucrările erau încă în plină desfăşurare : se săpau şanţuri, se ridicau valuri înaintea liniei de apărare. Pe alocuri, fuseseră începute lucrări în beton, construindu-se cazărmi şi cazemate pentru forturi. Munceau îndeosebi chinezi, sub conducerea soldaţilor şi ofiţerilor ruşi din geniu. Unele amplasamente erau construite de artilerişti şi de tiraliori.

Makarov era însoţit de Belîi şi de Kondratenko. Amiralul privea cercetător vălmăşagul de sopci, creste, depresiuni şi văgăuni, caracteristic configuraţiei solului din împrejurimile Arthurului.

— Al naibii relief, greu de fortificat ! Tot felul de căi de acces ascunse vederilor şi de unghiuri moarte, îşi rezumă el observaţiile.

— Remarca dumneavoastră, Stepan Osipovici, e foarte justă, răspunse Kondratenko : eu şi inginerii mei ne-am bătut mult capul, ca să găsim o soluţie cît de cît satisfăcătoare, pentru apărarea fortăreţei.

— Centura de forturi trece numai la patru-cinci verste de rada interioară, ceea ce este cu totul insuficient, faţă de bătaia tunurilor moderne, de 8—9 verste. Pe scurt : dacă japonezii vor izbuti să blocheze Arthurul dinspre uscat, rada interioară va deveni o capcană pentru flotă.

— Pentru ca flota să fie perfect apărată împotriva tirului bateriilor de asediu, e necesar să se împingă linia defensivă cu încă trei-patru verste, pe culmea dealurilor Volcie, opină Belîi.

— Pentru apărarea unui asemenea perimetru de fortificaţii, efectivul garnizoanei trebuie sporit aproximativ la 80—90 mii oameni, faţă de cei 45 mii, pentru care sînt prevăzute forturile existente ; cu alte cuvinte, sînt necesare încă două divizii, preciză Kondratenko.

— Nu-i indicat să contăm pe acest lucru, căci şi efectivul trupelor din Manciuria este încă extrem de redus, replică Makarov. După mine, Arthurul trebuie apărat pe istmul Kindjou, pentru ca japonezii să nu fie lăsaţi cu nici un preţ să străpungă frontul şi să pună piciorul în peninsula Kvantung. Pe deasupra, Kvantungul

poate deveni şi baza de aprovizionare a fortăreţei. Dacă localnicii chinezi vor fi încurajaţi, plătindu-li-se mulţumitor produsele alimentare, vor şti să strîngă o bună recoltă de orez şi de ciumiză. În afară de aceasta, e indicat să se organizeze pescuitul. Atunci, Port-Arthurul, ca fortăreaţă, ar putea să conteze pe provizii oricît ar dura asediul.

— Generalul Stessel şi comandamentul fortăreţei au o atitudine foarte ostilă faţă de chinezi şi preferă să facă rechiziţii în loc să plătească în numerar produsele ridicate de la populaţie, preciză Kondratenko.

— O politică profund greşită ! După recentul război cu Japonia, chinezii îi urăsc de moarte pe japonezi, ca pe duşmanii lor neîmpăcaţi. Trebuie să profităm de acest lucru, cîştigînd simpatiile localnicilor printr-o atitudine dreaptă şi umană faţă de ei. În loc să fie persecutaţi şi nedreptăţiţi chinezii, ar fi necesară mai multă vigilenţă faţă de străinii care se află în Arthur, în primul rînd englezii şi americanii, aliaţii efectivi ai Japoniei. Am văzut cu ochii mei în Arthur firmele unor prăvălii, proprietăţile unor oarecare Tomlinson şi Smith. Aceştia sînt, fără doar şi poate, ori englezi, ori americani. Cum pot fi toleraţi într-o fortăreaţă asediată ? se întreba revoltat Makarov.

— M-am informat în mod special asupra lor la comandamentul fortăreţei, răspunse Kondratenko. Sînt amîndoi cetăţeni suedezi ori, pare-mi-se, elveţieni.

— Toţi străinii, fără excepţie, trebuie să fie imediat îndepărtaţi din Arthur. Aceasta ne va asigura spatele frontului împotriva spionajului. Iar Arthurul trebuie apărat, fără doar şi poate, pe poziţiile de la Kindjou, şi nu din imediata apropiere a portului, care este adăpostul escadrei noastre, continuă Makarov cu fermitate.

— Dar inamicul poate debarca şi în altă parte, între istm şi Arthur, observă Belîi.

— Debarcarea pe teritoriul inamic este o operaţiune foarte grea, mai ales în prezenţa escadrei de la Arthur, momentan slăbită, totuşi capabilă de luptă. Garantez că japonezii n-au să accepte un asemenea risc, iar dacă o vor face, vor suferi o grea înfrîngere, afirmă Makarov cu înflăcărare.

Kondratenko dădu cu îndoială din cap :

— Nu prea cred că generalul Stessel s-ar putea lăsa convins în privinţa aceasta.

— Voi scrie în acest sens chiar astăzi guvernatorului general, iar dacă Stessel se va încăpăţîna, voi cere să mi se încredinţeze comanda tuturor forţelor armate din Kvantung, continuă Makarov.

Ambii generali îl ascultau, oarecum sceptici : li se părea ciudat ca un marinar să comande regimente de tiraliori şi baterii de artilerie de cîmp.

— Dat fiind că Kvantungul ne e necesar, înainte de toate ca bază navală, e foarte firesc ca şi apărarea lui să fie încredinţată comandantului flotei, continuă Makarov.

— În această eventualitate, excelenţa voastră ar avea nevoie de un şef de stat-major dintre generalii trupelor de uscat, un om priceput şi de nădejde, îşi dădu precaut cu părerea Kondratenko.

Makarov zîmbi prietenos.

— Nu cunosc pe nimeni mai de nădejde ca dumneavoastră, Roman Isidorovici ; iar Vasili Feodorovici va fi un admirabil comandant al artileriei sistemului defensiv.

— Sînt foarte măgulit de această înaltă apreciere, dar în Arthur există mulţi generali mai vechi în grad ca mine, obiectă Kondratenko.

— Care ? Fok, un bătrîn veninos şi, să-mi fie cu iertare, dubios. După congresul de la Berlin, nu mai am de loc încredere în nemţi. Stessel prin... ca să mă exprim mai delicat, prin impulsivitatea lui, nu e apt pentru posturi de conducere. Pe Nikitin nu l-am prea văzut treaz. Roznatoski se senilizează ca urmare a paraliziei progresive. Alţii nu-s, încheie amiralul.

— Au să trimită pe careva de la Mukden, obiectă Belîi.

— Ba n-au să-mi bage pe nimeni pe gît. Doar comandantul are dreptul să-şi aleagă şeful de stat-major. Aşa am procedat în marină, şi tot astfel voi proceda şi dacă voi fi numit comandantul sistemului defensiv, încheie Makarov, de data aceasta cu o notă caldă în glas, bătîndu-l uşor pe Kondratenko pe umăr.

— Stepan Osipovici, tot ce spuneţi coincide cu cele mai sincere, cele mai intime dorinţe ale mele, răspunse Kondratenko, strîngînd mîna amiralului. Să vă văd la comanda apărării Kvantungului — nici nu-mi închipui ceva mai bun ! Şi voi considera drept o cinste deosebită pentru mine să vă fiu şef de stat-major.

— Sînt gata să vă dau concursul la comanda artileriei, cu toată priceperea, cu toată energia mea, rosti Belîi, mişcat, răsucindu-şi emoţionat mustaţa lungă de cazac.

— Vă rog însă, domnilor, ca, deocamdată, să nu difuzaţi cele vorbite de noi, îi preveni amiralul, aruncînd o privire aghiotanţilor şi lui Dukelski, care stăteau de o parte.

Cei doi generali se grăbiră să-l asigure că vor fi cît se poate de discreţi.

Se înseră cînd Makarov, obosit, plin de praf, dar mulţumit, se întoarse pe cuirasatul *Petropavlovsk*. Acolo fu întîmpinat de Molas

care îi raportă respectuos că ministrul marinei, amiralul Avelan, şi şeful marelui stat-major al marinei, amiralul Rojestvenski, nu găseau cu putinţă alocarea fondurilor necesare pentru editarea cărţii sale: „Consideraţiuni asupra tacticii navale". Makarov se încruntă brusc şi ordonă îndată tăios:

— Redactaţi imediat o telegramă către guvernatorul general şi alta pentru Petersburg, prin care cer să fiu rechemat. Chiar aşa să scrieţi: „refuzul de a mi se tipări cartea îl consider drept o expresie a neîncrederii personale faţă de mine; rog să fie numit un alt comandant de flotă în locul meu"... în asemenea condiţii n-are decît să preia comanda cine vrea...

Molas încercă să-l liniştească, dar Makarov nu voia să audă de nimic. Şeful de stat-major fu nevoit să renunţe la încercările lui.

După aceea, Molas îi raportă rezultatele anchetei în cazul ciocnirii dintre navele *Peresvet* şi *Sevastopol.*

— Ambii comandanţi vor fi pedepsiţi cu un ordin observator sever. Lui Cernîşov i se va lua comanda chiar mîine, ca necorespunzător. Boisman, deocamdată, va fi menţinut în post; aduceţi acest lucru la cunoştinţa guvernatorului general, hotărî Makarov.

— N-ar fi cazul ca mai întîi să se ceară asentimentul excelenţei sale pentru înlăturarea lui Cernîşov?

— Nu e necesar. În locul lui Cernîşov, la comanda cuirasatului *Sevastopol* va fi numit chiar astăzi Essen, prin ordin de zi pe escadră, iar pe *Novik* Ivanov paisprezece [1], ordonă răspicat amiralul. Molas abia izbutea să ia însemnări.

— Excelenţă, aţi ordonat să se predea de pe navele *Peresvet* şi *Pobeda* bateriei de pe Elektriceski Utios cîte cincizeci de obuze brizante, aminti Dukelski.

— Redactaţi ordinul respectiv cu Mihail Pavlovici, rosti Makarov, pe un ton ceva mai calm.

Amiralul mai dădu cîteva dispoziţiuni de ordin general şi se retrase în cabina lui.

— De ce era atît de nervos Stepan Osipovici? îl întrebă Dukelski pe Molas, cînd rămaseră singuri.

Şeful de stat-major arătă locotenentului telegrama primită de la Petersburg.

— Şi dacă cei de la Departamentul Marinei îi vor accepta demisia? se nelinişti Dukelski. Ce-o să ne facem? Iar ne vine unul ca de-alde Stark sau Alexeev.

---

[1] Dată fiind frecvenţa unor nume, posesorii lor figurau şi semnau oficial cu adăugarea numărului individual, dat în ordinea vechimii în serviciu la unitatea sau instituţia respectivă (n. t.).

— Eşti un tînăr naiv, Gheorghi Vladimirovici, zîmbi Molas. Păi, pentru cei de la minister Makarov este de zece ori mai primejdios la Petersburg decît aici.

— De ce ?

— Ei, măcar şi pentru faptul că el a demonstrat practic insuficienta stabilitate a cuirasatelor de tip *Osleabia, Borodino, Alexandru al III-lea...* Avînd o cît de mică spărtură la unul din borduri, ele se pot răsturna uşor cu chila în sus. Prin urmare, în luptă sînt sortite unei pieiri aproape inevitabile[1] — explică amiralul domol.

— Dar aceasta este, pur şi simplu, o crimă din partea amiralităţii noastre !

— E lesne de înţeles : cei de acolo se tem grozav de o demascare. Aşa că de aici, din Arthur, lui Makarov îi vine mult mai greu să demaşte amiralitatea, decît de la Kronstadt.

— Mai concret, dumneavoastră credeţi că amiralul a fost expediat aici, la Arthur, ca un om primejdios ?

— De ce să punem punctul pe „i" ? În 1895 a prezentat un memoriu tratînd despre eventualitatea unor operaţiuni militare ale flotei noastre în Oceanul Pacific. Şi ei au profitat de acest lucru : perfect — dacă te declari atît de bun cunoscător al Extremului Orient, eşti cel mai indicat să preiei acolo comanda ! Du-te şi ia-o !

— Sînteţi convins că Petersburgul va respinge cererea de rechemare a lui Makarov ? întrebă Dukelski, încă cu neîncredere.

— Absolut. Refuzul de a i se tipări cartea nu este decît un mijloc spre a-i pune nervii la încercare şi să se răzbune măcar astfel pe el pentru toate neplăcerile pricinuite Departamentului Marinei, urmă Molas, tot atît de calm. Cei din Piter ar face orice numai să-l ţină cît mai departe de Marele Stat-Major al Amiralităţii.

— Mă tem că nici Alexeev n-o să fie prea mulţumit de înlocuirile de comandanţi, efectuate de Makarov, spuse Dukelski.

— Ai dreptate. Fără îndoială că guvernatorul general o să sară în sus ; conform regulamentului marinei, Makarov însă are tot dreptul să facă acest lucru şi el ştie să-şi apere drepturile de orice imixtiune. Gheorghi Vladimirovici, ia apucă-te şi cifrează telegramele acestea către guvernator şi pentru Piter, rosti Molas, încheind conversaţia.

— Am înţeles, excelenţă ! Aghiotantul luă poziţia de drepţi, salută şi ieşi cu documentele.

---

[1] Ipoteză pe deplin demonstrată în bătălia de la Tuşima (n. aut.).

În timpul acesta, Makarov, plimbîndu-se enervat prin cabina lui spaţioasă, chibzuia cum să procedeze mai departe cu guvernatorul general şi cu cei din Petersburg, pentru a i se da mînă liberă în conducerea operaţiunilor.

— Trebuie să preiau comanda întregului sistem defensiv terestru şi naval al Kvantungului, fiind subordonat numai comandamentului suprem al armatei din Manciuria. Da ! Sînt marinar ! Ei şi ? ! Doar la Sevastopol, în fruntea apărării au fost Nahimov, Kornilov, Istomin. Numai atunci aş avea mîinile dezlegate, rosti el tare, rezumîndu-şi gîndurile.

Capitolul VIII

Curînd după aceea, japonezii făcură încă o tentativă pentru a bloca cu bruloţi intrarea îngustă în rada Port-Arthurului. De cu seară, vremea se menţinea călduţă, fără vînt ; trîmbe de nori pluteau încet pe cer. Escadra navigase toată ziua la larg şi acum era cufundată în linişte ; numai clopotele de pe punţile navelor sunau carturile. În baterii, după schimbul de focuri din cursul zilei cu crucişătoarele uşoare japoneze domnea de asemenea liniştea, nu mai mişca nimeni ; doar santinelele călcau măsurat pe parapete, scrutînd marea. După miezul nopţii, cerul se însenină pe de-a-ntregul ; luna îşi revărsa razele blînde, argintii, peste Arthurul adormit. În rada interioară, prin albastrul străveziu al nopţii liniştite, se conturau siluetele întunecate ale navelor mari şi negre ale torpiloarelor.

Deodată, în larg bubui un tun, apoi altul ; proiectilele se apropiară în zbor, şuierînd, şi căzură în apă, zvîrlind spre cer trombe uriaşe. Razele proiectoarelor începură să pipăie suprafaţa mării, căutînd duşmanul. Deodată, luminară silueta unui torpilor în plină viteză. De pe ţărm se rostogoli o bubuitură, vuind în noapte printre colinele de pe coastă. Zolotaia, Tigrovka, Elektriceski Utios începură îndată să fulgere. Li se alăturară *Baian, Otvajnîi* şi *Bobr,* care făceau de pază la gura radei. Canonada nocturnă se potoli tot atît de subit precum se dezlănţuise, căci japonezii pieriseră repede în bezna nopţii. Bateriile amuţiră şi liniştea se înstăpîni din nou. Deocamdată Arthurul era cruţat de lupte. La orele 2 bateriile bubuiră însă iarăşi, de la postul de semnalizare de pe colina Zolotaia fu anunţată apariţia unor bruloţi.

Dukelski, care, ca şi Makarov, înnopta pe cuirasatul *Petropavlovski*, se repezi să-l trezească pe amiral, dar, spre mirarea lui, îl şi întîlni în uşa cabinei, gata îmbrăcat.

— Ce-o fi cu tirul acesta ? întrebă Makarov. Spune să vină cuterul, ordonă el. Vreau să stau restul nopţii la navele de gardă.

Luna se făcuse nevăzută ; tunurile fulgerau orbitor în bezna neagră, iar sus, în văzduh, rachetele ţîşneau şuierător, luminînd rada exterioară, torpiloarele şi bruloţii care goneau cu toată viteza.

Makarov se îndreptă cu şalupa spre canoniera *Otvajnîi*, lîngă care erau acostate şi legate torpiloarele de gardă *Reşitelnîi* şi *Silnîi* [1].

Înaintea lui, în senal, se desfăşura priveliştea bătăliei navale de noapte : la lumina proiectoarelor se zăreau numeroasele trombe de apă ale proiectilelor care cădeau necontenit, fulgera canonada şi exploziile ; pe ţărm răpăiau împuşcături.

— Sînt torpiloare japoneze, spuse Makarov, privind prin binoclu. Bruloţii deocamdată nu-i văd. Deodată, însă, parcă răspunzîndu-i, silueta întunecată a unui vas cu două catarge ce înainta spre gura senalului se ivi în fasciculele proiectoarelor de după colina Zolotaia, la depărtare de 5—6 ancabluri. În aceeaşi clipă, *Reşitelnîi* se repezi spre el. O flacără roşie ţîşni din tubul lansatorpile, apoi urmă explozia care împroşcă în toate părţile aşchii şi ţăndări şi zvîrli în sus o trombă de apă, într-un nor de fum şi de abur ; o clipă mai tîrziu, vasul japonez eşuă lîngă ţărm, la poalele colinei Zolotaia.

— Cu maximum de viteză, înainte ! ordonă Makarov şi, îndată ce şalupa ajunse la *Otvajnîi*, amiralul urcă în fugă treptele, sprinten ca un tinerel. Ajuns pe punte, ordonă imediat torpilorului *Sîlnîi* să-i atace şi el pe japonezi.

— Molaţi parîmele ! răsună comanda, şi torpilorul se avîntă spre inamic.

În acelaşi timp un al doilea brulot se ivi pe neaşteptate dinspre Tigrovka, ajunse în mijlocul senalului şi ancoră. Se auzea zornăitul lanţului ancorei. Japonezii lăsau în pripă bărcile la apă, în strigăte de „banzai", acompaniate de tirul tunurilor de calibru mic.

— Asupra bărcilor, foc ! ordonă amiralul. Trimiteţi voluntari să captureze bruloţii.

— Am înţeles ! răspunse Lazarev, şi toate gurile de foc de pe *Otvajnîi* îşi concentrară tirul asupra bărcilor japoneze. Acestea se îndepărtau grăbite spre larg. Un obuz bine ochit scufundă una din ele ; celelalte piereau repede în întuneric.

[1] *Puternicul* (n t.).

— Excelenţă, îmi daţi voie să mă reped cu şalupa dumneavoastră pînă la brulot ? se rugă Dukelski. Incendiul de pe el poate fi stins imediat.

— Du-te, dar ia cu dumneata trei-patru matrozi de pe *Otvajnîi*, încuviinţă Makarov.

Locotenentul îşi alese oamenii necesari şi plecă spre brulot. Curînd, focul de pe vaporul japonez fu stins. Deodată, ceva mai la stînga de el, la poalele colinei Zolotaia, ţîşni spre cer o coloană uriaşă de apă şi de foc ; canoniera fu clătinată de suflul exploziei şi de valuri.

„S-a lovit o mină de stînci", îşi zise Makarov în gînd, dar în aceeaşi clipă răpăitul unei mitraliere şi nişte împuşcături care se auzeau undeva pe aproape îl făcură să tresară.

— Nu trageţi... mama voastră, noi sîntem ! strigă cineva de pe mare.

— Se trage asupra şalupei noastre ; trimiteţi o barcă la mal. Să înceteze focul ! ordonă Makarov.

Vreo sută de glasuri puternice ale matrozilor repetară ca la comandă : „încetaţi focul !" Tirul încetă imediat.

Dukelski se întoarse curînd şi raportă amiralului că focul fusese stins, dar că vasul se scufunda.

— Trebuie remorcat cu pupa la mal, ca să nu blocheze senalul.

— Ce încărcătură are ?

— Piatră şi cărbuni. Am tăiat firele de la bateriile electrice, aşa că o explozie este exclusă.

— Apropie-te de el cu *Otvajnîi*, ia-l la remorcă şi încearcă să-l tragi cît mai departe din senal atîta vreme cît se mai menţine la suprafaţă, îi ordonă amiralul lui Lazarev.

— Am înţeles ! răspunse acesta.

Locotenentul Pell de pe *Silnîi* se prezentă la Makarov şi raportă că torpilorul întîlnise în mare mai multe nave japoneze şi angajase lupta cu ele. În cursul ei, un proiectil îi lovise maşinile. Şeful mecanic şi şase matrozi fuseseră omorîţi, iar comandantul şi cîţiva matrozi, răniţi. Fiind urmărit de japonezi şi nemaiputînd să ajungă la Arthur cu maşinile avariate, torpilorul eşuase la mal, lîngă Elektriceski Utios. Tot acolo, nu departe de el, era imobilizat şi un brulot japonez. Pell rugă să se trimită pe *Silnîi* un medic şi pansamente, deoarece felcerul navei nu prididea să bandajeze pe toţi răniţii.

După ce ascultă raportul, Makarov ordonă medicului de pe *Otvajnîi* să plece imediat, cu şalupa de la nava-amiral, la torpilor, luînd toate cele necesare pentru a da ajutor.

— *Silnîi* e scos din funcţiune definitiv ? îl întrebă el pe locotenent.

— Cred că nu. Se prea poate ca odată cu mareea înaltă să fie tras de pe stînci.

— Asta numai dacă o vor îngădui japonezii, spuse amiralul îngîndurat. În zori ar putea să se apropie de Arthur şi să-l distrugă.

— Chiar şi acum trag de pe mare asupra lui.

— După cîte ştiu, artileriştii de pe Elektriceski Utios nu dorm şi-i vor alunga pe japonezi, dacă aceştia se vor încumeta să se apropie de coastă, răspunse amiralul, liniştitor.

În timpul acestui schimb de vorbe, *Otvajnîi* se apropie de brulot, îl remorcă cu o parîmă groasă şi începu să-l tragă afară din senal. Tirul de pe mare încetase ; doar cînd şi cînd focuri de tun izolate erau trase din bateriile de coastă. Alarma încetase. Matrozii forfoteau pe puntea canonierii.

— Excelenţă, spuse unul, întinzînd amiralului o scîndură. Binevoiţi a vă uita la ea : am găsit-o la bordul brulotului.

— Ce-o mai fi şi asta ? se miră Makarov, cercetînd scîndura pe care scria :

„Luaţi aminte, onoraţi marinari ruşi ! Eu sînt căpitanul-locotenent Takeo Hirose din marina japoneză ; am venit aici pentru a doua oară. Prima oară am fost în februarie, pe vasul *Hodboku-Maru* ; am să mai vin, pînă va fi blocat senalul. Salutări amiralului Makarov. Hirose.“ Iată unde ne-a fost dat să ne întîlnim ! exclamă mirat Makarov. Acest Hirose a fost ataşat naval al Japoniei la Petersburg, între 1897—1901. Nu o dată am stat de vorbă amîndoi. E un om energic şi, după cît se pare, curajos, de vreme ce cutează să vină la Arthur la bordul unui brulot.

— Excelenţă, botsmanul a strîns de pe brulot o grămadă de parîme de sîrmă de Manilla şi alte lucruri, raportă Lebedev, care se apropiase.

— Foarte bine, sînt trofeele noastre ! Să nu se piardă nimic din bunurile capturate, aprobă amiralul.

— Brulotul a fost deplasat cu vreo 30 de stînjeni ; mai mult nu se poate ; s-a pus pe uscat, raportă în continuare Lebedev.

— Mîine vom încerca să-l descărcăm şi să-l tragem şi mai departe, hotărî Makarov. *Otvajnîi* să treacă la postul lui ; eu mă întorc pe bordul navei *Petropavlovsk*. Locotenent Dukelski !

— Ordonaţi ! răspunse ofiţerul adjutant, răsărind din întuneric.

— Să se transmită semnalul : „Escadra să ridice presiunea ; mîine dimineaţă să fie gata de acţiune“.

— Am înţeles ! Ordinul va fi transmis îndată.

Makarov coborî în şalupă. Lunecînd încet pe apă, fasciculele de lumină ale proiectoarelor se opreau în perdeaua de ceaţă ce se tălăzuia dinspre mare. Liniştea se aşternu din nou peste Arthur.

În noaptea aceea, la Elektriceski Utios era de gardă Boreiko, cu secţia a treia, socotită, ca instrucţie de luptă, cea mai slabă din toată compania. Subofiţerul Jiganov, un ostaş zvelt, destoinic, contrasta izbitor cu cei din secţia lui, alcătuită în majoritate din oameni parcă aleşi anume să fie cît mai greoi, stîngaci şi certaţi cu cartea.

— Jiganov, strigă Boreiko, cum stai cu neisprăviţii tăi, s-au deprins să se mişte mai sprinten în baterie ?

— Nu prea, înălţimea voastră. Parcă-s nişte buturugi nesimţitoare, nu oameni ca toţi oamenii.

— Gnedin, Kupin ! răcni Boreiko.

Cei doi ochitori se înfiinţară la el în goană.

— Tunurile sînt în ordine ? întrebă porucikul. Felinarele pentru tragerea de noapte ard bine ?

— Da, să trăiţi, cred că-s cum trebuie, răspunse agale Gnedin, un flăcău greoi, spătos.

— Nu „cred" ! Marş şi cercetează totul îndată ! ordonă Boreiko, blagoslovindu-l cu o scatoalcă după ceafă.

— Dar la tine, Kupin ?

— Totu-i în deplină rînduială, raportă ochitorul salutînd.

Lăsîndu-i pe amîndoi să plece, Boreiko intră în cazemata în care secţia se adăpostea peste noapte. Ostaşii se înghesuiau pe paturi, în jurul unui canonier chipeş, grav, cu faţa gînditoare, care le spunea cu glas cîntător „Povestea ţarului Saltan". Toţi îl ascultau cu multă luare-aminte ; cînd şi cînd, cîte unul îl întrerupea printr-o exclamaţie de încîntare ori de mirare.

— Drepţi ! comandă Jiganov, care intrase o dată cu Boreiko.

— Staţi jos ! ordonă ofiţerul. Ei, Iarţev, iar îndrugi la verzi şi uscate, ca de obicei ?

— Hei, înălţimea voastră, să vedeţi ce meşteşugit le înşiră pe toate ! rosti cu admiraţie subofiţerul Meakin, un tînăr ciupit de vărsat.

— Zi-i înainte, să ascult şi eu, rosti Boreiko, aşezîndu-se pe un scăunel.

Iarţev zise mai departe. Boreiko ascultă tot basmul, îl lăudă pe ostaş, inspectă încă o dată santinelele şi se duse să se culce în camera ofiţerului de serviciu.

După vreo două ceasuri, fu trezit de planton.

— Înălţimea voastră, sculaţi ! Vin japonezii !

Boreiko sări în sus într-o clipă şi se repezi spre baterie.

— Sună alarma ! Telemetrul ! La piese ! ordonă el.

Luminile felinarelor începură să licărească de colo, colo, uşile depozitelor de pulbere şi de proiectile la tunuri prinseră să scîrţîie lanţurile palancurilor zornăind pe platformele turnante.

— Iute. Mai scurt mişcarea ! strigă Jiganov, alergînd de la un tun la altul.

— Acuşi o să i-o tragă japonezului Ursul nostru, zise Iarţev.

— Îndată îl dă la fund.

— 1520 ! 1500 ! 1480 ! se comunica de la telemetru.

— Înălţător şaptezeci ! Deriva dreapta, trei ! Toată secţia ! strigă Boreiko de pe parapet.

Dinspre dormitoare alergau ostaşii din alte secţii cu felinarele licărind în mîini.

— Pas alergător, că acu spală putina stîrpitura de japonez ! tuna glasul lui Rodionov.

— Foc ! se auzi de la postul de comandă al bateriei. Două jerbe de flăcări fulgerară orbitor în bezna nopţii.

— Hei, proiectorul ! strigă Boreiko. Luminaţi ca lumea, secăturilor !

Oamenii nu izbuteau de loc să pună la punct proiectorul care ba arunca o lumină vie, ba se stingea.

— Serghei Vladimirovici, fuga la proiector, ordonă Jukovski apropiindu-se. Boris Dmitrievici, te rog stai la piesele de 57 milimetri, iar eu iau comanda generală. Ce-i pe mare ?

— Se zăresc doi bruloţi venind dinspre Dalni, raportă Boreiko.

Jukovski deschise foc viu de salvă asupra bruloţilor. Patru proiectile nimeriră într-unul din ele şi el începu imediat să se scufunde ; curînd, îl urmă şi al doilea.

În lumina proiectoarelor se ivi silueta unui torpilor pe care fulgerau mereu gurile de foc. Jukovski îi ordonă lui Boreiko să tragă asupra lui cu tunurile de 57 milimetri.

Cei de pe torpilor răspunseră printr-o serie de semnale luminoase.

— E al nostru, înălţimea voastră, se grăbi să raporteze matrozul Denisenko, recent repartizat de pe *Straşnîi* semnalizator la baterie.

Focul secţiei încetă ; trăgînd mereu, torpilorul se apropia încet de uscat.

— Fuge de japonezi. Uite-i, îl urmăresc. Ce-ar fi să tragem asupra lor, înălţimea voastră ? se frămînta matrozul.

— Dar de ce vine spre ţărm ? întrebă mirat Boreiko.

— Pesemne că are vreo avarie şi se grăbeşte să ajungă pe funduri mici, răspunse unul dintre ofiţeri.

Porucikul deschise foc cu secţia asupra japonezilor şi-i goni în larg. Torpilorul ajunse la mal şi se opri pe un prag de nisip. Denisenko înşfăcă două felinare şi începu să semnalizeze de zor. Cei de pe torpilor nu întîrziară să-i răspundă.

— E *Silnîi*, înălţimea voastră. Semnalizează: „sînt avariat".

— Bine ; cît o să stea la mal, noi îi ţinem la distanţă pe japonezi, hotărî Boreiko.

În clipa aceea, dinspre peninsula Tigrovîi se ivi un brulot mare. Era vădit că se rătăcise pe întuneric şi în loc să nimerească în senal ajunsese la Elektriceski Utios. Jukovski trase asupra lui o salvă cu toată bateria, incendiindu-l ; vasul cîrmi brusc spre mal şi eşuă pe stînci, la vreo 20 stînjeni de *Silnîi*.

Artileriştii izbucniră în urale şi cerură voie să se ducă la el. Jukovski le îngădui.

Luîndu-şi armele, ostaşii, în frunte cu Boreiko, se îndreptară spre vasul în flăcări ; curînd se urcau cu băgare de seamă pe el.

Toată prova brulotului era cuprinsă de flăcări ; duneta fumega şi ea ; mirosea a păcură şi a cîlţi aprinşi. Denisenko găsi doar două căldări de pînză impermeabilă.

— Nu-s nici pompe, nici furtunuri, nici tulumbe, raportă el necăjit. Îngăduiţi să întreb la *Silnîi*, poate că ne ajută ei ?

— Du-te ; pînă una alta, o să încercăm să stingem focul şi cu căldările astea, încuviinţă Boreiko.

— Înălţimea voastră, să nu sară vasul în aer dinăuntru ! Ostaşii să stea pe mal, să nu-i pîndească vreo năpastă.

— Ba o să ne vîrîm înăuntru, să vedem ce-i acolo, răspunseră soldaţii.

Artileriştii se împrăştiară prin toate ungherele vasului. Boreiko încercă să se strecoare spre prova unde se aflau tunurile, dar era împiedicat de flăcări şi de fum. Cele cîteva căldări de apă turnate peste foc nu-l putură stăvili.

— Trebuie să aşteptăm pînă vin matrozii, spuse Boreiko cu ciudă.

Ostaşii începură să se ivească curînd, unul după altul, din toate tambuchiurile, gîfîind din pricina dogoarei, a fumului şi a funinginii.

Rodionov, care dăduse peste magazia de materiale de punte, apăru încărcat cu o mulţime de parîme, scripeţi, bucăţi de pînză şi cabluri de oţel.

— Toate-s de folos la casa omului, înălţimea voastră, raportă el aferat, lăsîndu-şi prada pe punte.

— Phii, ce dogoare e jos, povesteau ostaşii : fumăraie, strîmtoare, iar scările tare-s repezi — poţi să cazi în orice clipă.

Între timp sosiră şi matrozii de pe *Silnîi* în frunte cu un micimman şi începură să pună în acţiune pompele aduse.

Micimanul se apropie de Boreiko.

— V-am ruga ceva, zise el. Nu cumva aveţi la baterie un medic sau un felcer ? Că felcerul nostru nu mai pridideşte cu treaba.

— Vă trimitem numaidecît un felcer cu medicamente. Rodionov, să repezi pe cineva după Melnikov să-i spună să vină pe torpilor, ordonă Boreiko.

Matrozii împroşcau apa cu pompele şi focul începu să se potolească. Artileriştii cărau trofeele într-o barcă. Pe mal, se întîlniră cu felcerul şi cu Şurka Nazarenko, încărcaţi cu pansamente, borcane şi sticluţe : alergau la *Silnîi.*

La scară fură întîmpinaţi de şeful de cart şi conduşi în careul ofiţerilor, unde se afla postul de prim ajutor.

— Ei, ne-a sosit o muiere, strigă botsmanul cu ciudă. Să ştiţi că n-o să mai scăpăm de aici cît om trăi !

— Nu cobi, botsmanule ! se răsti la el ofiţerul de cart.

— Înălţimea voastră, muierea poartă totdeauna nenoroc navei !

— Păi, e soră de caritate, nu muiere.

— Tot un drac, înălţimea voastră — firea ei tot de muiere rămîne !

— Lasă vorba ! Mai bine du-te de vezi cum merge lucrul în santine.

— Am înţeles, înălţimea voastră !

În careul ofiţerilor, unde zăceau răniţii, Melnikov şi Şurka Nazarenko începură să panseze răniţii. Matrozii priveau curioşi spre fată, întrebîndu-se cum putuse ajunge acolo.

— Of, mă doare ! se tînguia un flăcău roşcovan, rănit în pîntec. Oh, fraţilor, ajutaţi-mă !

Melnikov îl examină cu un aer preocupat, îl pansă la iuţeală, se încruntă şi se dădu la o parte.

— Morfină ! îi porunci scurt surorii.

Fata suflecă mîneca rănitului şi-i vîrî cu stîngăcie acul în braţ.

— Ah ! se văită rănitul tresărind fără vlagă. După ce că şi aşa mă doare, mai înfige şi acul în mine !

Dar în curînd se linişti.

— Surioară, în loc să ne împungi înainte de moarte, rosti un alt matroz, cu pieptul străpuns de glonţ, mai bine ne-ai dezmierda oleacă, şi rănitul încercă să rîdă.

— Tacă-ţi pliscul, drac prăpădit ! se răsti la el un tovarăş de suferinţă.

Sora îşi văzu de treabă.

— Uşoară mînuţă ai, surioară. Cînd te ia în primire felcerul nostru, nici nu mai ştii pe ce lume eşti ; matale ne atingi cu mîna ca un înger, o încredinţa pe Şurka fochistul.

— Hai, Mikitkin, nu te mai gudura ! Surioara-i pentru toţi, nu numai pentru tine.

— Eh, s-avem şi noi pe torpilor aşa surioară, ar fi mai vesel războiul.

Artileriştii de pe Utios îi ajutau pe matrozi să golească magaziile torpilorului. Scoteau pe braţe şi coborau cu băgare de seamă în bărci torpilele *Witehead,* lungi ca nişte ţigări de foi, cărau muniţia pentru tunurile de 47 mm, ca pe nişte lemne de foc ; dădeau afară cărbunii din bunchere.

Marinarii ar fi vrut să-i arunce peste bord, dar soldaţii se împotriviră.

— Decît să-i aducem din oraş, mai bine să-i avem la noi, colea, pe mal !

Sub punte, la maşini, se auzea bocănit de ciocane.

Şeful mecanic fiind ucis în luptă, toate lucrările erau conduse de mecanicul ajutor. Sub îndrumarea lui, mecanicii, goi pînă la brîu, mînjiţi de cărbuni şi de ulei, trudeau alături de artileriştii lăcătuşi, înlocuind porţiunea avariată din conducta principală de aburi. Se dădea jos stratul izolator, se demontau flanşele şi se puneau altele în loc. Deşi tambuchiurile şi ventilatoarele fuseseră deschise, căldura era atît de insuportabilă încît, mai în fiece clipă, sărea cîte un om afară, ca să tragă în piept puţin aer curat.

În zori torpilorul era aproape complet descărcat. Pe mal se ridica o piramidă neagră de cărbuni alături de stive întregi de obuze şi torpile.

Curînd se iviră din nou în larg siluetele navelor japoneze ; în depărtare bubui o lovitură de tun ; o coloană de apă ţîşni spre cer, aproape de *Silnîi.*

Cei de pe torpilor întoarseră privirile spre ţevile subţiri, brumate, lucioase ale tunurilor de coastă care se puseseră în mişcare, întorcîndu-se cu gurile spre inamic. Încă o clipă şi, bubuind năprasnic, ele scuipară cinci jerbe uriaşe de flăcări. Salva îi făcu pe toţi cei de pe *Silnîi* să tresară.

— Ia uite ce tare bat, diavolii ; ale lor îs mai abitir ca ale noastre de 12 ţoli, bombăni un fochist care se tîrîse afară să tragă în piept aer curat.

— Da' de unde ! Ţi-ai găsit să le asemui cu ale noastre ! îl contrazise semnalizatorul.

Parcă răspunzîndu-i, în aceeaşi clipă bubui altă salvă, urmată de încă una, şi încă una.

— Răpăie, de parcă ar trage cu mitraliera, diavolii ! Ia te uită, se pare că la japonezi au luat foc două nave ! Straşnic ! rosti admirativ un subofiţer de artilerie pansat la cap.

Ripostînd la tirul de pe Utios, japonezii traseră şi ei mai multe salve asupra ţărmului, dar proiectilele se împrăştiară departe în lături, fără a face vreo pagubă.

În radă, tunară cuirasatele care ieşeau din port. Curînd, toată escadra se înşiră de-a lungul peninsulei Tigrovîi şi deschise un foc intens. Japonezii se grăbiră să se îndepărteze în larg.

De îndată ce bubuiturile de pe Elektriceski Utios amuţiră, artileriştii se iviră din nou pe ţărm. Şalupa cu pavilionul comandantului flotei la catarg se desprinse de escadră, care se şi angaja în canal, şi se îndreptă spre *Silnîi*.

Curînd după aceea, amiralul, însoţit de Dukelski, se urcă la bordul torpilorului. După ce primi raportul ofiţerului secund al navei, Makarov salută pe matrozii aliniaţi la front pe punte, felicitîndu-i pentru vitejia lor. Apoi coborî sub punte, la răniţi. Ivirea neaşteptată a comandantului flotei îi puse în mişcare pe toţi. Cei uşor răniţi săriră în picioare şi luară poziţia de „drepţi". Cei răniţi mai grav deschideau ochii şi, zărind făptura impunătoare a lui Makarov, se înviorau. Şurka Nazarenko încremenise pe loc şi-l privea pe amiral cu gura întredeschisă. Makarov întrebă pe fiecare rănit cum se simte, în ce împrejurări fusese lovit. Matrozii răspundeau vioi şi, la rîndul lor, îi puneau întrebări despre bătălia din noaptea aceea.

— E adevărat că tot n-au izbutit prăpădiţii de japonezi să înfunde senalul ? voia să ştie un fochist cu arsuri pe trup.

— Nu, n-au izbutit. Au pierdut degeaba cinci vase. Păi, puteau ei să izbutească, cînd s-au luat de piept cu nişte voinici ca voi ? rosti amiralul blînd.

Chipurile răniţilor se înseninară.

— Asta aşa-i, excelenţă ! răspunse hîrîit matrozul rănit în piept. Nu-i ţin balamalele pe japonezi să se ia la trîntă cu noi.

— Cu voinici ca voi îi batem negreşit. Vă mulţumesc, fraţilor, pentru slujba, pentru purtarea voastră vitejească ! rosti amiralul.

— Slujim voioşi ! răspunseră răniţii, mişcaţi.

— Locotenent Dukelski, notează-le numele. Vă decorez pe toţi cu crucea Sfîntul Gheorghe.

— Mulţumim frumos ! răspunseră matrozii bucuroşi.

Pe urmă, Makarov se întoarse spre Şurka Nazarenko care îl tot privea admirativ.

— De unde vii surioară ? o întrebă amiralul.

— De pe Elektriceski Utios.

— La rugămintea noastră, sora şi felcerul au sosit de pe Utios să ne ajute, se grăbi să raporteze ofiţerul.

— Cum te numeşti ? se interesă Makarov.

— Nazarenko.

Amiralul întoarse privirea spre felcer care luă poziţia de drepţi.

— Şi dumneata ?

— Sînt felcerul Melnikov din compania a şaptea artilerie de fortificaţii Kvantung.

— Excelenţă, ca să zic aşa, ei ne-au salvat, spuse felcerul de pe torpilor. Fără ei n-aş fi dovedit ; şalupa de pe *Otvajnîi* a sosit mai adineauri, a luat răniţii şi a plecat.

— Surioară, îngăduie-mi să-ţi mulţumesc în numele tuturor marinarilor, rosti Makarov şi-i întinse mîna. Gheorghi Vladimirovici, notează-i numele. Te decorez, soră, cu medalia Sfîntul Gheorghe.

Roşie ca para focului, Şurka bîigui ceva şi, fîstîcită, îi întinse mîna.

Makarov urcă sus pe punte, unde se întîlni faţă-n faţă cu Zvonariov care cu o clipă mai înainte ieşise de la maşini.

— Ce faci aici, praporşcikule ? îl întrebă mirat Makarov.

— Ajut la repararea aparatului motor, excelenţă, răspunse Zvonariov voios, ştergîndu-şi cu cîlţi mîinile murdare. Peste o oră va funcţiona.

— Pînă atunci trebuie să vină din port şi remorcherele ca să-l ajute pe *Silnîi* să iasă de pe uscat. Constat că întreg Elektriceski Utios a luat parte la salvarea torpilorului nostru.

— La nevoie, marinarii au să ne vină şi ei în ajutor, răspunse Zvonariov.

— Fără îndoială ; binele cu bine se plăteşte, încuviinţă amiralul.

— Uite, vine *Silaci*[1], strigă şeful de cart, arătînd spre remorcherul portului care se apropia cu iuţeală.

După cîteva minute, *Silaci* dădu remorcă la torpilor şi se pregăti să tragă.

Matrozii de pe torpilor priveau nerăbdători spre *Silaci*. Remorcherul şuieră, întinse uşor de cablu şi mări treptat viteza. Maşinile de pe *Silnîi* porniră şi ele cu toată puterea. Apa din jurul lui, înspumată, deveni cărămizie de mîl.

Silnîi se smuci, chila lui metalică scrîşni pe pietre şi începu să se desprindă de mal.

Un „ura“ tunător se rostogoli deasupra mării.

---

[1] *Atletul* (n. t.).

— Excelenţă, raportă Dukelski lui Makarov : azi, la ora două, soseşte în Arthur trenul guvernatorului general cu care trebuie să vină şi marele duce Kirill Vladimirovici.

Amiralul se strîmbă acru : sosirea lui Alexeev şi a marelui duce nu făgăduia nimic bun. Guvernatorul general era vădit nemulţumit de orientarea generală a activităţii sale, şi mai ales, de atenţia, de grija pe care amiralul le arăta muncitorilor din port. Acţiunile operative ale lui Makarov nu se bucurau nici ele de încuviinţarea guvernatorului. După părerea lui Alexeev, ieşirile în larg, aproape zilnice, ale escadrei, necontenitele ciocniri ale navelor uşoare şi torpiloarelor cu japonezii, îi hărţuiau excesiv pe oameni, fără folos substanţial. Numeroasele plîngeri din partea comandanţilor forţelor terestre împotriva aşa-zisei imixtiuni a lui Makarov în problemele apărării coastelor cîntăreau de asemeni greu în atitudinea prea puţin binevoitoare a guvernatorului general faţă de activitatea neastîmpăratului comandant al flotei.

Hotărît, apariţia în Arthur a marelui duce Kirill Vladimirovici, în funcţie de şef al secţiei de operaţii în statul-major al comandamentului flotei, nu prevestea nimic bun.

Faimos mai mult prin chefurile şi beţiile lui, decît prin virtuţi marinăreşti, marele duce era pentru Makarov un rău de neînlăturat, împotriva căruia nu vedea cum să lupte.

— Transmite : şalupa mea să fie aici la ora unu ; anunţă-l pe şeful statului-major, că va trebui să mă însoţească la gară, dispuse amiralul. Ai trimis comandantului trupelor navale dispoziţia de a trimite garda de onoare pentru întîmpinarea guvernatorului general şi a marelui duce ?

— Da, excelenţă ! Încă de ieri. Garda de onoare va fi formată din două plotoane, în linie, pe două rînduri, cu trei ofiţeri şi cu fanfară, raportă Dukelski.

Spre ora două, pe peronul sărăcăcioasei gări din Port-Arthur se adunaseră toţi şefii autorităţilor : Stessel, însoţit de generalul Roznatovski, şeful statului său major, şi de nelipsitul Nikitin ; Makarov cu Molas şi cu Dukelski ; colonelul Verşinin, guvernatorul civil al regiunii Kvantung, şi o delegaţie din partea locuitorilor Port-Arthurului, în frunte cu Nikolai Ivanovici Tifontai, negustor chinez botezat.

Pe peron erau aliniate garda de onoare a marinarilor şi aceea a regimentului 25 tiraliori Est-Siberian. Comandantul detaşamentului de jandarmi călări, rotmistrul prinţ Mikeladze, în mare ţinută, se agita, inspectînd pentru ultima oară cordonul de jandarmi postat în jurul şi în piaţa gării.

Aşteptînd sosirea trenului, Makarov şi Stessel schimbau fraze de circumstanţă, vădit stînjeniţi de acea convorbire forţată.

În fine, locomotiva se ivi de după o cotitură ; trenul, alcătuit din vreo cincisprezece vagoane se opri curînd la peron. În fereastra unui vagon din mijloc apăru făptura impunătoare a guvernatorului general, alături de marii duci Kirill şi Boris. Makarov se îndreptă spre uşa vagonului. Stessel şi suita lui i-o luară repede înainte, îmbulzindu-se. La scara vagonului fu un moment de confuzie : Makarov îl lăsă politicos pe Stessel să urce primul, dar însoţitorii acestuia se înghesuiră şi ei. În cele din urmă, Makarov intră şi dădu la rîndul său raportul asupra situaţiei flotei. Stessel îşi isprăvise raportul către guvernatorul general şi se prezentase marilor duci. Alexeev îi salută pe toţi cu zîmbetul său amabil. Conform regulamentului, marele duce Kirill i se prezentă imediat amiralului, ca orice ofiţer sosit la postul său.

— Alteţă, îmi face o deosebită plăcere să vă văd printre colaboratorii mei. Sper că prin munca alteţei voastre veţi fi o pildă vie pentru ceilalţi ofiţeri din escadră, rosti cu fermitate amiralul, privind drept în ochii ce fugeau în lături ai marelui duce.

— Excelenţă, voi îndreptăţi cu tot zelul speranţele dumneavoastră ! Consider de datoria mea să vă asigur de cel mai profund respect şi de bucuria mea sinceră de a servi sub ordinele excelenţei voastre ! răspunse marele duce, printr-o profuziune de amabilităţi.

— Ei, acum putem să ne salutăm şi noi ! rosti un bărbat înalt, spătos, cu o barbă de toată frumuseţea, pictorul Vereşceaghin [1] care păşise spre Makarov în urma marelui duce.

— A, să trăieşti, dragă Vasili Vasilievici ! Mă bucur nespus că te văd în Arthur ! Nici nu mi-aş fi închipuit că ai să vii vreodată pe aici.

Se îmbrăţişară.

— Tocmai aici te-ai înfundat, Stepan Osipovici ? ! E drept că am avut prilejul să călătoresc şi mai departe. După toate cele, se pare însă că aici e cu adevărat sfîrşitul pămîntului.

— Ce să-ţi spun, o fi şi capătul lumii ! Drumul ţine aproape o lună din Rusia pînă aici. Ei, ai de gînd să imortalizezi pentru posteritate şi Port-Arthurul nostru ?

— Aş vrea să fac o serie de schiţe. În Rusia există deocamdată o noţiune cam vagă despre aceste meleaguri. Dacă-mi îngădui, o să mă aciuez şi eu pe lîngă statul-major al dumitale.

---

[1] *Vereşceaghin Vasili-Vasilievici* (1842—1904) — unul dintre cei mai de seamă pictori ruşi ; a pictat cu predilecţie scene de bătălie, iar operele sale exprimă un profund umanism şi stigmatizarea militarismului. Tovarăş de arme al lui S. O. Makarov în războiul ruso-turc (1877—1878), i-a împărtăşit soarta tragică (n. t.).

— Cu dragă inimă, Vasili Vasilievici, răspunse Makarov şi-i strînse mîna.

După ce se sfîrşi schimbul de salutări, coborîră cu toţii din vagon. Guvernatorul general trecu în revistă cele două unităţi din garda de onoare, primi defilarea solemnă, luă loc în trăsură împreună cu Makarov şi cu marele duce Kirill Vladimirovici şi plecă spre escadră. Boris Vladimirovici, un tînăr oacheş, în uniformă de cornet al regimentului de husari de gardă, se duse împreună cu Stessel să inspecteze unităţile din garnizoană.

Guvernatorul general inspectă toate navele escadrei, pe rînd.

Kirill Vladimirovici se plictisi curînd de ceremoniile trecerilor în revistă, de urale şi de cuvîntările cam deslînate ale unchiului său, guvernatorul. Profitînd de o clipă cînd Alexeev intră la statul-major al escadrei pe cuirasatul *Petropavlovsk*, marele duce se abătu pe la bufetul ofiţerilor şi acolo se înfundă. Înconjurat de ofiţeri, ciocnea vesel cu ei, bînd pentru viitorul lor serviciu împreună.

Dukelski, care primise de la Makarov ordinul de a sta în ziua aceea la dispoziţia marelui duce, se afla şi el în societatea lui Kirill Vladimirovici.

— În orice caz, dumneata trebuie să cunoşti pe de rost toate cîrciumile din Arthur, i se adresă ducele.

— Nu mai bine decît ceilalţi ofiţeri din escadră, alteţă.

— Aveţi aici ceva fetişcane drăguţe, aşa : în felul gheişelor japoneze ?

— Aici totul e destul de sărăcăcios şi de modest. Există trei restaurante, mai mult sau mai puţin onorabile : „Saratov“, „Zvioz-docika“ şi „Variété“. E drept, sînt pe aici fete bine, majoritatea evreice. Au fost şi nişte japoneze foarte interesante, dar au plecat toate, odată cu izbucnirea războiului, îl informau amănunţit ofiţerii.

— Ei, nu face nimic : cînd n-ai struguri mănînci şi aguridă ! glumi marele duce. Domnilor, azi sînteţi cu toţi invitaţii mei la un dineu de gală. Numai că nu ştiu în ce loc poate fi organizat.

— Dacă vor asista guvernatorul general şi comandantul flotei, atunci cel mai potrivit loc pentru dineu va fi Cazinoul marinei, răspunse Dukelski.

— Bineînţeles, la început vor participa şi ei, dar pe urmă probabil că se vor evapora, iar noi vom putea să petrecem în voie.

— Amiralul proiecta pentru mîine dimineaţă ieşirea întregei escadre în larg, observă locotenentul.

— Ei, avem timp destul pînă dimineaţa. Locotenent Kube, i se adresă marele duce aghiotantului său, trimite chiar acum, din partea mea, invitaţiile la dineu ; pe urmă ia legătura cu Cazinoul marinei, să se pregătească tot ce e necesar.

— Am înţeles, alteţa voastră imperială ! răspunse un locotenent cu părul lins, spălcuit, în uniforma marinarilor din Gardă, luînd poziţia de drepţi.

Cînd guvernatorul observă în cele din urmă că marele duce dispăruse, şi trimise după el, acesta era atît de băut, încît fu lăsat să se „odihnească".

După ce inspectă escadra, Alexeev îi mulţumi lui Makarov destul de rece pentru activitatea depusă şi plecă în oraş, la reşedinţa sa.

Makarov îl invită îndată pe Vereşceaghin. Cînd pictorul, spălat şi pieptănat după drum, intră în cabina amiralului, acesta stătea de vorbă cu Dukelski.

Aflînd din anturajul guvernatorului general că pe Makarov îl aştepta o explicaţie dintre cele mai neplăcute cu Alexeev, locotenentul voi să-l pună discret în gardă, dar Makarov îl întrerupse brusc.

— Nu am deloc intenţia să ascult aceste bîrfeli. Alexeev poate foarte bine să-şi exprime personal nemulţumirea şi nu mă interesează ce se pălăvrăgeşte în spatele meu.

Dukelski se grăbi să iasă. Dînd cu ochii de Vereşceaghin, amiralul îl pofti la o ceaşcă de ceai şi începu să i se plîngă de situaţia dificilă ce i se crease în Arthur.

— Nu găsesc sprijin la nici unul dintre reprezentanţii autorităţilor superioare. Alexeev îşi pleacă urechea la tot felul de intriganţi. Stessel se plînge la Petersburg, lui Kuropatkin. Ministrul de război, Avelan, pur şi simplu nu răspunde la scrisorile şi telegramele mele. Aici totul se află încă în stadiul de organizare. La statul-major al guvernatorului general nu se poate deloc rezolva problema: Port-Arthurul este în zona interioară a armatei din Manciuria, dislocată la frontiera coreeană, ori, dimpotrivă, Manciuria constituie zona interioară a peninsulei Kvantung ? Ba se ridică din Arthur alimentele şi muniţiile, ba se cară febril încoace. Am intenţia să-l rog pe marele duce să mă ajute să curm această harababură. Doar e în măsură să-i comunice totul ţarului, direct.

— Mă tem că marele duce îţi va aduce mai mult deranj decît ajutor. Pentru el, călătoria la Arthur este, înainte de toate, un voiaj de plăcere. Tot drumul a ţinut-o într-un chef... Scandalos !

— Sper că aici va avea o conduită mai decentă, rosti Makarov cam cu îndoială.

— Bine ar fi !

Alexeev îl primi pe Makarov în vastul său cabinet, elegant, împodobit cu covoare. Cu o amabilitate ostentativă îl pofti să se simtă ca la el acasă, ceru să se aducă vin şi, zîmbind agreabil, umplu paharul lui Makarov care nu-şi descreţea fruntea. După

aceea angajă o conversaţie politicoasă pomenind de „anumite neînţelegeri fără însemnătate“ ce avuseseră oarecum darul „să umbrească vechea lor prietenie“.

— Vă privesc, dragă Stepan Osipovici, şi vă invidiez sincer, din inimă : ce energie clocotitoare, ce dinamism, la cincizeci şi şase de ani ai dumneavoastră ! Eu sînt doar cu trei ani mai în vîrstă şi pe lîngă mine păreţi un adolescent ! Iată ce înseamnă să ai sînge sănătos, rusesc ! îl luă el pe departe, făcînd aluzie la obîrşia sa fără blazoane.

— Cu toate acestea, energia şi dinamismul meu nu prea sînt suficiente pentru a vă demonstra dumneavoastră şi Petersburgului cele mai elementare adevăruri care sînt pe înţelesul oricărui marinar.

— Binevoiţi a vă explica, Stepan Osipovici, rosti Alexeev, cu o prefăcută mirare.

— E vorba de multe lucruri ! De refuzul de a-mi edita cartea...

— Se şi află sub tipar. Am primit de la Piter o telegramă în acest sens.

— Pe urmă, de atitudinea faţă de cei propuşi de mine pentru a prelua comanda navelor *Sevastopol* şi *Novik*, asupra cărora eu m-am fixat...

— Stepan Osipovici, interpretarea regulamentului marinei, aşa cum o faceţi dumneavoastră, nu e cea corectă. Numirile şi înlăturările comandanţilor de pe navele amiral şi de rangul I se fac numai prin ordinul comandantului suprem, nu şi al comandantului flotei.

— După textul regulamentului, comandantul flotei are acest drept.

— Adăugaţi : în absenţa comandantului suprem. Altfel, aceste atribuţii sînt de resortul lui.

— Să nu ne pierdem în subtilităţi juridice, excelenţă. Am înlăturat prin ordin pe unii comandanţi şi am numit pe alţii. Contramandarea acestei dispoziţii m-ar pune într-o situaţie cu totul imposibilă, minîndu-mi prestigiul. Ori vor fi confirmate numirile făcute de mine, ori îmi prezint demisia, rosti Makarov, ridicînd glasul.

— Demisia dumneavoastră nu va fi acceptată, iar pe viitor, vă rog să-mi cereţi asentimentul pentru asemenea numiri, răspunse Alexeev cu răceală.

— În consecinţă, numirile recente sînt confirmate ?

— Cu excepţia lui Ivanov al paisprezecelea. Sînt informat că s-a îmbolnăvit de tifos ; va zace mult timp. În timp de război nu-l

putem aştepta. Prin urmare, îl veţi pune în disponibilitate pentru caz de boală, iar pe *Novik* e numit comandant căpitanul de rangul II Şevţov, răspunse Alexeev repede, fiindu-i frică să nu fie întrerupt de Makarov.

Acesta îşi mîngîia barba, reflectînd ceva, cu un aer preocupat. Urmară cîteva clipe de tăcere neplăcută. Fără să-şi mai ascundă ostilitatea, Alexeev privea cu dispreţ spre interlocutorul său. Era indignat că „mitocanul ăsta, mojicul ăsta", fiul unui matroz de rînd, cuteza să-l înfrunte pe el, un vlăstar, fie şi natural, al familiei imperiale.

„Îşi închipuie că e cine ştie cine! Dacă cei din Piter nu s-ar teme atît de limba lui ascuţită, l-aş fi pus demult la locul lui!" gîndea Alexeev cu ciudă.

Makarov tăcea încruntat.

— L-am desărcinat din funcţie pe amiralul Greve, comandantul militar al portului, spuse însfîrşit, morocănos.

— Pe ce motiv, domnule amiral? întrebă guvernatorul, cu un ton sec, oficial.

— Lucrările de reparare a navelor avariate se execută într-un ritm inadmisibil de lent...

— Datorită amestecului dumneavoastră: adeseori daţi dispoziţii contrare directivelor lui Greve, ba chiar contrare dispoziţiunilor mele.

— Întrucît Greve e în subordinea mea, am toată latitudinea să procedez astfel. În ceea ce priveşte pe excelenţa voastră, mă îndoiesc că puteţi indica din Mukden ordinea înlocuirii plăcilor de cuirasă de pe *Ţezarevici* şi *Retvizan*, răspunse Makarov ironic.

— Ce mai aveţi de spus împotriva lui Greve?

— La comandamentul militar al portului e o harababură de necrezut. Remorcherele vin cu întîrzieri de un ceas şi mai bine; contrar ordinului meu, lucrările de mărire a docurilor au fost oprite arbitrar. De curînd, vaporul *Europa* s-a scufundat în văzul întregii escadre, cu toate că am transmis de trei ori prin semnale ordinul de a se lua măsuri urgente pentru salvarea lui. De asemenea comandanţi militari de port nu am nevoie.

— Toate acestea sînt scăpări fără însemnătate. Răspunderea lor trebuie s-o poarte personalul inferior, nu amiralul.

— Răspunderea în ansamblu a acestei stări de lucruri o poartă în întregime Greve, şi nimeni altul.

— Mi-a spus că îl siliţi să muncească cîte douăzeci şi patru de ore în şir; aceasta se reflectă în mod dăunător asupra sănătăţii lui.

— Arthurul nu este un sanatoriu, ci o fortăreaţă asediată ; deci, aici e cam greu să-ţi menajezi sănătatea !

— Mă opun înlocuirii lui Greve.

— El însuşi mă roagă să-l eliberez din funcţiune.

— Dumneavoastră l-aţi constrîns s-o facă, sîcîindu-l necontenit pentru nişte lucruri de nimic.

— Binevoiţi a afla că nu i-am pretins niciodată decît să-şi îndeplinească obligaţiunile normale de serviciu.

— Pe ce bază aţi pus la dispoziţia fortăreţei o sută de obuze brizante de pe *Peresvet* şi *Pobeda* ? Este un procedeu cu totul neadmis de regulament.

— În schimb e cu totul necesar, din punctul de vedere al cerinţelor operative. Bateria de pe Elektriceski Utios e comparabilă întru totul unui cuirasat : puterea de foc a tunurilor ei este egală cu aceea a oricărui cuirasat de-al nostru.

— Ei, nu-i tocmai aşa. O baterie nu va fi în stare niciodată să înlocuiască un cuirasat, obiectă Alexeev ceva mai calm.

— Aş dori să cunosc părerea excelenţei voastre în privinţa oportunităţii şi posibilităţii numirii mele la comanda întregului sistem defensiv al Kvantungului. Întrucît Kvantungul a fost ocupat de noi înainte de toate spre a obţine porturi pentru marina de război şi comercială, este deosebit de limpede că tot noi marinarii sîntem cei mai interesaţi în păstrarea, deci şi în apărarea acestora.

— Şi eu consider de dorit numirea dumneavoastră în funcţia de comandant al apărării Kvantungului. Mă tem însă, că Ministrul de Război nu va consimţi la acest lucru, răspunse guvernatorul.

— Mi-am şi ales şeful de stat-major şi comandantul artileriei de coastă.

— Cum, Stessel a acceptat să fie şef de stat-major în subordinele dumneavoastră ? întrebă mirat Alexeev.

— Stessel nici nu bănuieşte ce intenţii am eu. L-am ales ca şef de stat-major pe generalul Kondratenko, iar pe generalul Belîi, comandant al artileriei.

Guvernatorul general zîmbi şiret în barbă, gîndindu-se la planul pe care şi-l făcuse pentru a-l astîmpăra pe nărăvaşul comandant al flotei, numind la statul-major al acestuia cîţiva oameni de ai săi, începînd în primul rînd cu şeful de stat-major.

— În prezent, Stepan Osipovici, e prematur să desemnăm, chiar şi cu aproximaţie, alcătuirea unui eventual stat-major terestru. Dar ideea dumneavoastră e foarte interesantă şi o voi susţine la Piter.

Makarov se înseninã şi începu sã expunã concret planul sãu de apãrare a peninsulei Kvantung. Alexeev îl ascultã cu aerul afabil al omului de lume, punîndu-i din cînd în cînd scurte întrebări.

Începuse sã se întunece cînd Makarov, potolit de amabilitatea aparentã a lui Alexeev, se ridicã din fotoliu.

— Sper cã nu sînteţi supãrat pentru tonul meu oarecum abrupt, se scuzã guvernatorul, strîngînd mîna amiralului.

De îndatã ce amiralul plecã, Alexeev ordonã sã vinã flag-ofiţerul sãu şi-i dictã o lungã telegramã cãtre Petersburg, prin care cerea sã se modifice cît mai curînd articolele respective din regulamentul marinei de rãzboi, în sensul unei cît mai mari limitãri a puterilor lui Makarov, înainte de toate sub raportul schimbãrilor în personalul de comandã. „Lasã, amice, te strunim noi", îşi spunea Alexeev în gînd, zîmbind şi frecîndu-şi mîinile.

Bucuros, emoţionat de rezultatele pozitive, dupã pãrerea lui, ale raportului sãu cãtre guvernator, Makarov se grãbi sã-şi împãrtãşeascã gîndurile lui Vereşceaghin. Pictorul îl ascultã cu un zîmbet prietenos, dar clãtinã sceptic din cap :

— Alexeev e un vulpoi bãtrîn ! Şi cuvîntul vicleanului e ca viermişorul din undiţa pescarului. Încã de la Petersburg am aflat cã i s-au dat directive speciale pentru a stãvili „impetuozitatea dumitale".

— Interesele flotei noastre trebuie sã-i stea totuşi la inimã ! Sînt convins cã mã va sprijini în ceea ce priveşte mãsurile pentru sporirea puterii combative a escadrei.

— Pentru el — interesele personale, pielea lui, sînt mai importante decît orice pe lume. La Petersburg existã tendinţa de a se menţine totul în anumite limite. Alexeev se va sili din rãsputeri sã îndeplineascã aceastã directivã, deşi activitatea dumitale nu va aduce decît folos flotei noastre.

— Deocamdatã nu trec dincolo de limitele drepturilor pe care mi le conferã legea în calitate de comandant de flotã.

— Ţine minte vorba mea : în curînd ele vor fi mutilate de Petersburg, din îndemnul direct al lui Alexeev.

— Atît timp cît acest lucru nu s-a întîmplat, voi şti sã mã apãr şi nici un Alexeev nu va izbuti sã punã şaua pe mine !

Convorbirea lor fu întreruptã de o bãtaie în uşã.

— Excelenţã, permiteţi-mi sã vã înmînez o invitaţie la dineul de galã, oferit astãzi de alteţa sa imperialã marele duce Kirill Vladimirovici, la Cazinoul marinei, cu prilejul sosirii sale în Arthur, raportã Dukelski, predîndu-i lui Makarov biletul.

Amiralul clãtinã din cap cu nemulţumire.

— Abia a sosit, şi gata cu dineurile! Acum nu e timp de petrecere! bombăni el. Inamicul ne poate ataca în orice clipă, iar noi ne ţinem de sindrofii. Totuşi, de data aceasta trebuie să mă duc. Repetă din nou ordinul referitor la ieşirea în mare a escadrei, stabilită pentru mîine. Ofiţerii să ştie că dineul de astăzi nu împiedică treaba.

— Am înţeles, excelenţă, răspunse locotenentul.

La orele şapte seara, invitaţii începură să se adune la Cazinoul marinei. Cei doi mari duci, ca gazde, întîmpinau oaspeţii în vestibul. Makarov sosi exact la ora fixată, însoţit de Vereşceaghin şi de Molas; îşi făcură apoi apariţia guvernatorul general împreună cu şeful secţiei navale din statul său major, amiralul Vitgheft, un bătrînel rotofei, îmbujorat, senin, cu o expresie blajină. În vastul salon fuseseră puse mese lungi. La mijloc, sub portretul ţarului, luară loc cei doi mari duci; la stînga şi la dreapta lor, amiralii şi căpitanii de rangul I; ceilalţi ofiţeri se aşezară după grade şi ranguri. Sus la balcon se adunaseră fanfarele, iar în încăperile laterale aşteptau cîntăreţii adunaţi de pe toate navele. Dineul fu cum nu se poate mai izbutit întrucît isteţul Kube ştiuse să mobilizeze pe cei mai pricepuţi bucătari din Arthur şi să achiziţioneze aproape tot vinul de prin prăvăliile locale.

Ariile intonate de fanfară alternau cu cîntecele matrozilor.

— Iubesc datinile vechi, excelenţă, îi spunea Kirill Vladimirovici lui Makarov, dar mai ales îmi place vechiul obicei de la curţile dvorenilor, obiceiul colindelor cîntate de fete. Ar fi trebuit să trăiesc acum o sută de ani, pe vremea străbunului meu, de pioasă amintire, blagoslovitul Alexandru I! Mi-aş înjgheba o orchestră de iobagi, un cor de femei, un harem, şi aş trăi ca un sultan, fără să cutreier tot felul de Port-Arthururi!

— Nimeni n-a silit pe alteţa voastră imperială să plece în Extremul Orient.

— *Papà* ne-a sfătuit foarte stăruitor pe mine şi pe fratele meu să plecăm un timp din Piter; socotea că ne petrecem acolo timpul în prea multă voioşie. Ei, şi ne-am gîndit că e bine să facem un voiaj la Port-Arthur, pentru un răstimp care, sper, nu va fi prea îndelungat.

— Totuşi, sînt sigur că alteţa voastră nu vă veţi neglija aici îndatoririle de serviciu şi nu veţi uita că mîine dimineaţă escadra iese în larg.

— Sper că mă veţi aştepta dacă voi întîrzia puţin.

— Escadra are nevoie pentru a ieşi în larg de aproape trei ore, aşa că, în orice caz, veţi avea timp să ajungeţi pe navă. Mă voi afla pe *Novik* ori pe *Askold*.

— Dar nu este primejdios să ieşim în larg cu un crucişător uşor ?

— Alteţa voastră poate sta pe orice cuirasat, sau la statul-major, pe *Petropavlovsk*.

După felul al doilea începură toasturile. Buna dispoziţie sporea repede. Mesenii se îmbujoraseră, conversaţia era din ce în ce mai zgomotoasă. Cîţiva ieşiră chiar conduşi de braţ. Cei doi mari duci, cam chercheliţi, îi spuneau guvernatorului cu familiaritate : „unchiule", iar acesta, măgulit de o asemenea intimitate, îi ameninţa cu degetul.

— Toate cheltuielile cu dineul de azi le iau asupra mea, declară Alexeev, lăcrămos : doar nu în fiecare zi mă vizitează zburdalnicii mei nepoţi.

— În sănătatea excelenţei sale, guvernatorul general al Extremului Orient, şi unchiul meu, Alexeev Evgheni — *Gheni*, sau geniul Arthurului, ura ! răcni marele duce Kirill, vesel.

Makarov se ridică de la masă curînd după aceea.

— Să lăsăm tineretul să petreacă, îl imită guvernatorul general. Pentru noi bătrînii e timpul de culcare.

În urale tunătoare, amiralii şi Vereşceaghin coborîră în vestibul şi luară loc în cupeu, urmaţi curînd de căpitanii de toate rangurile. În cazinou rămăseseră numai locotenenţii şi micimanii.

— Uf, bine că s-au cărat babalîcii ! exclamă marele duce Kirill cu glas tare ; mă temeam că stau, doamne-fereşte, pînă dimineaţa şi nu ne lasă să petrecem ca lumea. Domnilor, le strigă el ofiţerilor, nu s-ar putea să vină şi nişte fete ?

— Regulamentul cazinourilor marinei interzice... începu un ofiţer.

— La naiba cu regulamentele dumitale ! i-o reteză marele duce. Hai, Kube, du-te cu cineva şi fă-ne rost de vreo douăzeci de fluturaşi ; vezi, alege bine !

Mai mulţi ofiţeri se oferiră să-l întovărăşească pe Kube. După o jumătate de oră, toată floarea demimondenelor Port-Arthurului era adunată la Cazinoul marinei.

În zorii zilei escadra începu să iasă în rada exterioară. Makarov, care se afla pe *Askold*, se uita nerăbdător la ceas, aşteptînd sosirea marelui duce, fără de care nu era indicat să iasă în larg. Se scurseră aproape trei ceasuri ; în rada exterioară se aflau acum toate navele în formaţie de coloană, de-a lungul coastelor Tigrovka; marele duce însă, întîrzia.

— Nu-l mai pot aştepta, rosti Makarov indispus, adresîndu-i-se lui Dukelski. La urma urmei aceasta e o lipsă totală de bunăcuviinţă faţă de mine şi chiar faţă de toată escadra.

— Şapte inşi nu-l aşteaptă pe unul, excelenţă, îl susţinu Dukelski, chiar dacă e vorba de un mare duce. Se vede că încă nu a binevoit să se trezească din somn.

— Permiteţi să raportez, interveni Gramatcikov, comandantul navei *Askold :* îmi lipsesc şi mie trei ofiţeri, rămaşi aseară în societatea ducelui.

— Daţi-le cîte trei zile de arest şi avertizaţi-i că în caz de repetare a unor asemenea abateri vor fi mutaţi disciplinar de pe nave, ordonă amiralul.

— Pe *Diana* şi pe *Novik,* e acelaşi lucru, urmă Gramatcikov. Se vede, că alteţa sa i-a oprit cu de la sine putere pe ofiţeri să vină la bord.

— Vei cerceta acest lucru după ce ne vom întoarce la Arthur, îi ordonă Makarov lui Dukelski. Arboraţi semnalul : „După mine". Direcţia insulele Kerr ; să vedem dacă nu cumva sînt japonezi pe acolo, continuă el, întorcîndu-se spre Gramatcikov.

Marele duce Kirill Vladimirovici, sosi pe *Petropavlovsk* pe la orele 5 după amiază, cînd escadra se întorsese la Arthur. Încă nu se dezmeticise bine după chef şi era oarecum ruşinat de întîrzierea sa. Fiind informat că amiralul se afla pe *Askold,* marele duce se duse într-acolo. Se apropie stînjenit de cabina amiralului, netezindu-şi mereu, cu o mişcare nervoasă, părul de pe capul cu început de chelie. Bătu în uşă.

— Permiteţi să intru, excelenţă ?

— Vă rog. Îmi pare bine că vă văd, deşi sosiţi cu o mare întîrziere, îl întîmpină Makarov.

— Ne-am întrecut cu măsura ; şi apoi eram atît de obosit după drum, că mi-am îngăduit şi un mic repaos. Sper că n-aveţi nimic împotrivă.

— Alteţă, aş vrea să ştiu dacă aţi autorizat şi alţi ofiţeri să vină cu întîrziere la escadră ?

— Zău că nu-mi aduc aminte. A fost lată rău. E posibil ca vreunul să mă fi rugat şi poate că i-am promis să vă raportez.

— Îmi pare nespus de rău că sînt nevoit să vorbesc despre aceasta tocmai în prima zi de serviciu a alteţei voastre la statul meu major. Totuşi, sînt dator să vă previn că nu vă recunosc dreptul de a-mi contramanda ordinele. Alteţa voastră personal vă puteţi duce oricînd şi oriunde veţi dori, dacă găsiţi că aşa se cuvine. Pentru toţi ceilalţi ofiţeri însă, executarea ordinelor mele este obligatorie. Am ordonat să se dea cîte trei zile de arest tuturor celor veniţi cu întîrziere azi la plecarea escadrei.

— Excelenţă, mi se pare că sînteţi prea sever, mai ales că indirect eu sînt vinovat. De astă dată, vă rog să nu-i sancţionaţi.

— Dacă alteţa voastră mă asigură că asemenea lucruri nu se vor mai întîmpla, voi anula ordinul.

— Vă asigur, pe cuvîntul meu de onoare, că atîta timp cît mă voi afla aici aceasta nu se va mai repeta ! rosti marele duce cu emfază.

— Lua-l-ar dracu de babalîc, bombăni el după ce părăsi cabina amiralului. Pentru azi doar e fixat supeul la Cercul Garnizoanei cu toţi comandanţii tereştri !

— Peste un ceas să-mi dai ţinuta de gală, porunci el lacheului său. Trebuie să plec în oraş.

Ziua următoare se sărbătorea aniversarea surorii marelui duce, Elena Vladimirovna ; ea fu urmată de onomastica alteţei sale ducesa de Saxa-Koburg-Gotha, bunica lui, apoi de alte comemorări. Curînd, Makarov se convinse, că motivul principal al sosirii marelui duce în Arthur consta în posibilitatea de a o duce tot într-un chef, fără nici o opreliţte. În ceea ce privea prestarea vreunui serviciu, acesta nici nu voia să audă de aşa ceva.

Chemat de Makarov pentru explicaţii, marele duce răspunse cu aroganţă că se socotea destul de matur ca să nu dea nimănui socoteală de faptele lui particulare şi-l rugă pe amiral să nu-l mai deranjeze pentru orice fleac. După acest schimb de cuvinte amiralul îl trată pe marele duce ca pe un oaspete venit la escadră şi nu-i mai dădu nici un fel de misiuni. Marele duce îşi făcea însă de cap din ce în ce mai rău, atrăgînd tot mai mulţi ofiţeri la chefurile lui. În fiecare zi, se distribuiau zeci de invitaţii personale, la cîte o nouă sărbătoare de familie, respectată de marele duce, iar ofiţerii, invocînd aceste invitaţii, părăseau navele.

Essen fu cel dintîi care protestă împotriva acestei situaţii. Într-o zi, se prezentă la Makarov şi-i arătă una din invitaţiile trimise de marele duce.

— Excelenţă, vă rog să mă lămuriţi : am eu dreptul să dau învoiri ofiţerilor, pe baza unor asemenea inivitaţii, peste limita fixată de dumneavoastră ? îl întrebă el pe amiral.

— Întrucît asemenea invitaţii nu sînt trimise cu aprobarea mea şi au un caracter strict personal, bineînţeles că nu trebuiesc luate în seamă. Dacă ofiţerul respectiv are dreptul la învoire la uscat în ziua respectivă, poate răspunde la această invitaţie. În acest sens vă rog să priviţi toate invitaţiile marelui duce, îl lămuri Makarov.

Curînd îi adresară aceeaşi întrebare şi Gramatcikov, precum şi unii dintre comandanţii torpiloarelor. Comandanţii celorlalte nave se fereau să ridice la comandamentul flotei o chestiune atît de delicată.

Essen şi Gramatcikov fură imediat chemaţi la Kirill Vladimirovici. Cei doi comandanţi, în mare ţinută, se prezentară fără întîrziere pe *Petropavlovsk*, unde se afla marele duce. Kirill Vladimirovici şedea la masa de scris. Fără să-i salute, sau să-i poftească să ia loc, izbucni îndată :

— Ce părere aveţi : o invitaţie a mea e un ordin, ori nu ? întrebă el.

— Depinde de caracterul ei : o invitaţie de serviciu sau particulară, răspunse Essen.

— Bagă bine în cap, căpitane : o dorinţă sau o invitaţie a mea întotdeauna şi oriunde, este o dispoziţie exprimată într-o formă politicoasă. Deci, n-ai nici un drept să-i opreşti pe ofiţerii invitaţi de mine.

— În acest caz alteţă, dispoziţiile alteţei voastre sînt în flagrantă contradicţie cu ordinul comandantului flotei, obiectă Gramatcikov cu demnitate.

— Amiralul nu poate să-mi ordone mie, unui membru al casei imperiale. Iar pe dumneavoastră voi şti eu să vă fac să-mi îndepliniţi dispoziţiile fără obiecţie. Ce neobrăzare ! Ce lipsă de bună cuviinţă ! Să nu vă mai treacă prin cap să-i opriţi pe ofiţerii pe care i-am invitat eu ! Altfel, veţi avea de-a face cu mine şi mă veţi ţine minte, băgaţi de seamă ! Am terminat cu dumneavoastră ! strigă mînios marele duce.

Ieşind de la Kirill Vladimirovici, Essen şi Gramatcikov se duseră la Makarov şi-i raportară cele petrecute.

— În asemenea condiţii, excelenţă, nu sînt în măsură să-mi îndeplinesc serviciul, spuse aprins Essen. Rog să fiu debarcat.

— Recunoaşteţi, Nikolai Ottonovici, că ieşirea marelui duce loveşte mai mult în mine, decît în dumneavoastră, îl linişti amiralul. Se vede că marele duce deţine comanda flotei, şi nu eu. Chiar azi voi sta de vorbă cu el şi cu Alexeev.

— De cînd sînt, nimeni nu m-a jignit astfel, spuse Gramatcikov, posomorît. Dacă marele duce nu-mi cere scuze, îmi prezint imediat demisia.

— Domnilor, vă rog să vă liniştiţi şi să reflectaţi bine cum trebuie să procedaţi mai departe. Voi insista ca marele duce să vă ceară scuze, chiar astăzi, le declară Makarov celor doi ofiţeri.

Aceştia salutară şi ieşiră.

— Roagă-l pe marele duce să poftească la mine, îi ordonă Makarov lui Dukelski.

— Ce este, amirale ? întrebă Kirill Vladimirovici, intrînd în cabină.

— Consider conduita alteţei voastre faţă de Essen şi Gramatcikov scandaloasă şi vă rog să le cereţi scuze, rosti Makarov răspicat.

— Au primit ceea ce li se cuvine. Eu consider scandaloasă neexecutarea de către ei a ordinelor mele.

— Nici unul nici altul nu se află în subordinele alteţei voastre; deocamdată eu sînt comandantul flotei, nu alteţa voastră.

— Nu e vorba de comanda flotei, ci de atitudinea ireverenţioasă, intolerabilă, a lui Essen şi a lui Gramatcikov faţă de invitaţiile mele.

— S-au conformat ordinelor mele.

— Prin urmare, ordinele dumneavoastră trebuie să fie ori contramandate, ori modificate în mod corespunzător.

— Nu angajez discuţii cu alteţa voastră. Doar vă rog insistent să cereţi scuze ofiţerilor ofensaţi.

— N-am de gînd să cer nimănui scuze şi consider această chestiune închisă.

— Atunci, stăruiesc pe lîngă alteţa voastră imperială să înainteze raportul pentru mutarea sa din statul meu major.

— Nu prea cred că vă voi satisface această cerere.

— N-am nevoie de un şef al secţiei de operaţii ca alteţa voastră, rosti Makarov, ridicînd glasul. Chiar azi voi trimite o telegramă în acest sens guvernatorului general şi maiestăţii sale împăratului.

— Stepan Osipovici, păcat că puneţi la inimă asemenea fleacuri, spuse marele duce, schimbînd tonul, speriat la gîndul că incidentul ar putea să ia amploare. Ei bine : dacă insistaţi, numai din respect pentru dumneavoastră, sînt gata să le scriu cîteva vorbe de împăcare. Sper că nu veţi pretinde mai mult unui membru al familiei imperiale.

— Aveţi aci tocul şi cerneala, răspunse amiralul, arătîndu-i masa. Vă rog să scrieţi pe loc scrisorile de scuze.

— Dar văd, domnule amiral, că ştiţi să prindeţi omul de gît, se împotrivi marele duce, enervat din nou. De vreme ce am promis că voi scrie, mă voi ţine de cuvînt !... Gata ! spuse el şi-i întinse lui Makarov două bilete scurte : „Rog să nu fiţi supărat pe mine“, e absolut suficient pentru ei. Makarov nu mai făcu obiecţiuni şi-l lăsă să plece.

Apoi îl chemă pe Dukelski şi îi ordonă să expedieze cele două bilete lăsate de marele duce, după care îi dictă o lungă telegramă destinată guvernatorului general, rugîndu-l să-i recheme imediat din Arthur pe cei doi mari duci.

— Cifreaz-o şi expediaz-o urgent, dispuse amiralul.

A doua zi dimineaţa fu primit răspunsul lui Alexeev, prin care acesta făgăduia să-l „dojenească“ pe marele duce Kirill, dar îl sfătuia pe Makarov „să nu-l necăjească pe acest tînăr cu mult amor propriu“. Makarov îşi dădu seama că nu va găsi sprijin nici la guvernator, nici la Piter. Cu toate acestea, nu deznădăjdui. Într-un fel sau altul, trebuia să-l pună la locul lui pe marele duce. Îl chemă pe Vereşceaghin şi-l întrebă cînd intenţiona să plece spre Petersburg.

— Cum, Stepan Osipovici, te-ai şi plictisit de mine ? exclamă pictorul zîmbind.

— Nu e vorba de asta, dragul meu prieten. Aş vrea să-i trimit împăratului o scrisoare personală. Voiam să te rog să i-o predai dumneata. Altfel, ea nu va ajunge niciodată la destinaţie.

— Chiar dacă va ajunge, n-o să prea dea rezultatul dorit. Împăratul e tînăr, fără experienţă, şi se află pe deplin sub influenţa camarilei de la curte, din care face parte şi Kirill Vladimirovici. Or, corb la corb nu-şi scoate ochii !

— Îi vei arăta personal maiestăţii sale pînă unde merge purtarea marelui duce. Dacă nu-l vor lua de-aici, voi fi nevoit să renunţ la comandă.

— N-are să te lase, Stepan Osipovici !

— Ei, atunci nu mă voi da în lături de a-l îndepărta din Arthur pe marele duce. După aceea, să mă destituie, să mă degradeze.

— Da, Stepan Osipovici, eşti într-o situaţie foarte dificilă, fu de acord Vereşceaghin, după ce stătu o vreme pe gînduri. Dacă vrei, plec chiar mîine la Piter.

— Să mai aşteptăm vreo săptămînă. Poate că acest pierdevară se va sătura de chefuri şi va pleca el însuşi din Arthur.

— Toată viaţa n-a făcut decît să chefuiască, astfel că ar fi greu să sperăm aşa ceva. Uite, dacă Togo ar efectua un nou bombardament, atunci alteţa sa s-ar evapora într-o clipită. Nervii lui de mare duce nu prea sînt rezistenţi la emoţii tari, zîmbi Vereşceaghin.

Makarov începu să rîdă :

— Nu-mi rămîne decît să-l rog pe amiralul Togo să-mi facă acest serviciu amical !

— Nu-l face. Ştie foarte bine că marele duce este aliatul lui, împotriva dumitale. Crede-mă : atîta vreme cît Kirill rămîne la Arthur, japonezii nu vor întreprinde nici o operaţiune în stil mare contra fortăreţei.

La începutul săptămînii paştilor, avu loc pe nava amiral solemnitatea decorării cu crucea Sfîntul Gheorghe a matrozilor distinşi în lupte. De pe toate navele escadrei se îndreptau spre Petropavlovsk bărci cu cei mai viteji dintre viteji, aleşi chiar de matrozi pentru cea mai înaltă distincţie militară. Printre ei erau şi botsmani mai în vîrstă şi ajutori de botsmani stagiari, cu tradiţionalul cercel în ureche şi cu mustăţile cănite din belşug, ca şi matrozi tinerei, fără mustăţi, care veniseră abia de cîteva luni la mare. Pe chipurile tuturor stăruia o expresie de gravitate solemnă şi de sfială. Îşi aranjau cu grijă ţinuta şi beretele, căutînd să ia o înfăţişare cît se poate de semeaţă, de voinicească. Bărcile soseau la scara de onoare. Matrozii se urcau iute la bord şi, grupaţi după nave, se aliniau pe puntea de la prova cuirasatului.

Cînd se adunară cu toţii, în faţa celor ce urmau să fie decoraţi, îşi făcu apariţia şi Makarov. Pentru a sublinia cît mai mult solemnitatea momentului, amiralul se prezentase în mare ţinută. Se apropia însoţit de marele duce Kirill Vladimirovici şi de amiralii escadrei, toţi în ţinută de gală. Makarov îi salută pe matrozi şi împreună cu suita sa trecu încet de-a lungul frontului, întrebînd pe unul sau pe altul pentru ce fapte era propus la decorare de cînd era în serviciu, în ce unitate fusese mai înainte...

Matrozii răspundeau tare, fără sfială.

Însfîrşit comandantul secund al cuirasatului ordonă :

— Pentru rugăciune, descope-riţi !

Începu slujba religioasă. Matrozii îşi făceau semnul crucii, privind printre gene razele soarelui de primăvară care săgetau printre nori. Amiralul îşi ferea cu mîna creştetul pleşuv de adierea vîntului răcoros al mării. Corul, bine muştruluit, cînta dîndu-şi toată silinţa. După ce ură „la mulţi ani“ „pentru casa imperială, pentru luminăţia sa Stepan şi pentru toţi ostaşii pravoslavnici“, preotul îi stropi pe matrozi cu aghiasmă.

Răsună comanda : „Acope-riţi !“

Makarov adresă un cuvînt celor propuşi pentru decorare.

— Prin hotărîrea unanimă a camarazilor voştri, aţi fost recunoscuţi cei mai demni de cea mai înaltă distincţie militară. Decoraţi cu crucea Sfîntului Gheorghe, veţi fi mîndria unităţii voastre. Aşadar, să nu uitaţi marea însemnătate a crucii Sfîntul Gheorghe cu care sînteţi onoraţi astăzi. Arătaţi-vă vrednici de această onoare, rosti amiralul, cu multă căldură.

Urmă înmînarea ordinelor. Dukelski începu să strige numele celor decoraţi. Unul după altul, aceştia se apropiau de amiral. Comandantul flotei îi felicita, le punea întrebări cu privire la serviciu, le ura şi alte izbînzi în luptă. După aceea, marele duce,

biruindu-şi anevoie căscatul, după cheful din ajun, prindea crucea pe pieptul celui decorat.

— Cum stai, nătărăule ? Capul sus ! Scoate pieptul ! îi bruftuluia el cu glas înfundat pe matrozi.

Vereşceaghin se aşezase mai la o parte cu albumul său, făcînd schiţe ; de sub creionul lui apăreau chipurile matrozilor fericiţi, emoţionaţi, care-i răspundeau lui Makarov, şi ale acelora care stăteau posomorîţi, încruntaţi, uneori speriaţi în faţa marelui duce. Din două-trei trăsături, pictorul izbutea să redea o gamă întreagă de stări sufleteşti.

După ce decoraţiile fură înmînate tuturor matrozilor, aceştia se aliniară din nou.

— În cinstea noilor cavaleri ai ordinului Sfîntul Gheorghe, ura ! strigă Makarov, luînd poziţia de drepţi, şi ducînd la bicorn mîna înmănuşată în alb.

Muzica intonă „onorul", iar pe navele escadrei bubui o salvă. Escadra îşi cinstea eroii.

Chipurile celor decoraţi, înseninate, îl priveau cu o caldă afecţiune pe iubitul, bunul lor amiral.

De îndată ce uralele se stinseră, un glas tremurător de emoţie răsună din frontul matrozilor :

— Pentru amiralul nostru iubit, pentru tătucul nostru, ura !

Strigătul de luptă rusesc se rostogoli tunător peste ape. Înalt, spătos, cu barba fluturînd în vînt, Makarov stătea nemişcat în faţa matrozilor pe care îi dusese de atîtea ori la luptă sub pavilionul său. Chipul lui se luminase de dragoste, privindu-şi cu mîndrie matrozii.

Uralele nu se potoliră un timp îndelungat. Cînd, în sfîrşit, amiralul ridică mîna, ele începură treptat să se stingă...

— Mulţumesc, băieţi ! rosti amiralul din inimă.

— Slujim bucuroşi ! răcniră matrozii. Un „ura" clocotitor răsună din nou deasupra radei, se revărsă peste navele de alături, pe cheu, în atelierele din port.

— E o psihoză de masă ! mormăia prinţul Uhtomski, plin de nedumerire, ascultînd vuietul uralelor ce se rostogoleau peste radă. Matrozii au înnebunit de-a binelea de bucurie văzîndu-l pe Makarov.

— Luminăţia voastră, sînt aceleaşi urale năvalnice cu care vitejii lui Suvorov îşi salutau pe părintele lor drag, răspunse Dukelski.

În ziua de 30 martie 1904, spre amiază, pe torpilorul *Straşnîi* fu primit de la statul-major al flotei un plic secret. La vederea

lui, comandantul torpilorului, căpitanul de rangul II Iurasovski schiţă o strîmbătură de nemulţumire, presimţind că nu-i vestea nici o bucurie.

— Nici de paşte nu te lasă liniştit! Te pomeneşti că iar trebuie să plecăm undeva, pe un întuneric să-l tai cu cuţitul, mormăi el cu ciudă şi desfăcu plicul. Sigur! „Îndată ce se înnoptează porniţi cu flotila întîia de torpiloare în misiune de recunoaştere spre insulele Sanşantou". Căpitanul bătu în peretele cabinei sale. La chemarea lui se ivi Dmitriev, şeful mecanic al torpilorului, proaspăt ras, parfumat, în veston nou.

— Ce s-a întîmplat, dragă căpitane şi prietene? întrebă el glumeţ. Iar unelteşte statul-major împotriva lui *Straşnîi* al nostru?

— S-a ordonat să pornim deseară spre insulele Sanşantou, cu detaşamentul lui Eliseev. Cum stai cu maşinile?

— Na-ţi-o bună! Şi eu tocmai mă pregăteam să mă duc la uscat şi s-o fac lată! Doar am trudit toate sărbătorile la revizuirea maşinilor, spuse Dmitriev dezamăgit.

— E totul în ordine la tine? stărui Iurasovski.

— Maşinile sînt în ordine; provizia de cărbuni, completă; apa de băut, îndestulătoare pînă la Cifu, raportă şeful mecanic.

— Oamenii de la maşini, la posturi?

— Numai cei de cart; pe ceilalţi, i-am învoit dis-de-dimineaţă. Le-am dat drumul pînă la coborîrea pavilionului; doar au muncit fără odihnă de sărbători.

— Trebuie să trimitem imediat după ei.

— De unde vrei să-i iei pe diavolii ăştia? S-au împrăştiat prin cîrciumi. Vin ei singuri deseară; pînă atunci, n-ai cum să-i aduni.

— Trimite-l pe botsman la mine, şi tu gîndeşte-te cum am putea să-i adunăm din oraş pe îngeraşii tăi.

— Nu s-ar putea să cobor la uscat, măcar pînă spre seară? întrebă Dmitriev şovăielnic.

— Cred că da. Du-te! Să ştii că ridicăm ancora cam pe la nouă seara. Îţi pun însă o condiţie: să-i cauţi pe Maleev şi pe Akinfiev şi să le spui că ieşim pe mare.

— S-a făcut, s-a făcut, făgădui bucuros mecanicul. Din fundul mării îi scot; o să colind toate speluncile, dar nu mă las eu pînă nu-i găsesc.

— Vezi să nu rămîi şi tu pe acolo. Pesemne că ori pescuiesc fetişcane pe *Etajeră*, ori fac de cart la Riva. Andriuşa al nostru îi dă tîrcoale de zor; să nu se împotmolească acolo.

— O să trec şi pe la ea! În privinţa Rivei, îţi faci însă grijă degeaba: e monopolizată de Dukelski, şi nu prea-i el omul să lase

pe careva să i-o sufle. Aşadar, m-am dus. Dmitriev se făcu nevăzut.

Odată ajuns la uscat, o luă înainte de toate spre *Etajeră*. Ziua era caldă şi cam mohorîtă ; trîmbe străvezii de ceaţă veneau plutind dinspre mare. Toâte aleile de pe bulevard erau pline de lumea ieşită la plimbare. Fanfara cînta zgomotos. Cei ce se aflau la Port-Arthur se grăbeau să iasă pe faleză la aer curat.

Dmitriev cutreieră tot bulevardul, dar nu-i descoperi nici pe Maleev, nici pe Akinfiev. Trecînd peste digul, lung aproape de o verstă, care unea Oraşul-Vechi cu Oraşul-Nou, se îndreptă spre clădirea înaltă, cu etaj, a restaurantului „Variété". De departe auziră sunetele nu prea armonioase ale orchestrei, cîntecele şi strigătele chefliilor.

Dmitriev intră şi-şi roti năuc privirile de colo colo. Nu-i zări nici pe Maleev, nici pe Akinfiev, şi se strecură spre ieşire.

— Ce-i scandalul ăsta aici, la dumneavoastră ? îl întrebă el pe rotofeiul gruzin Nokabidze, patronul localului care îi tăie drumul. Acesta îl privi mirat :

— Chefuieşte marele duce Kirill Vladimirovici : de trei zile şi trei nopţi petrece cu fratele său Boris.

— Frumoasă petrecere ! Pînă şi papuaşii din Noua Guinee ar petrece mai cuviincios.

— Sst ! Mai încet. Să nu dai de belea. Încă n-am văzut în Arthur aşa ceva. Prostituatele cîştigă cîte zece mii de ruble pe zi, spuse Nokabidze, care avea chef de vorbă.

Dmitriev întrebă de Maleev şi de Akinfiev.

— Nu i-am văzut ; n-au fost pe aici.

Şeful mecanic ieşi în stradă. După larma şi aerul înăbuşitor din local, aerul răcoros al mării îl învioră. Curînd ajunse la o căsuţă numai cu parter, ale cărei storuri de la ferestre erau trase. Urcă scara joasă şi sună.

Îi deschise uşa o mică chinezoaică, cu bonetă albă de dantelă şi cu şorţ. Făcînd adînci plecăciuni şi reverenţe, îl întrebă pe cine caută. Dmitriev spuse numele prietenilor săi.

— *La mine nu ştii care este*, răspunse chinezoaica.

Auzindu-i vorbind, Riva ieşi în uşă. În rochie de mătase trandafirie ca turnată pe trupul zvelt, cu o floare roşie ca para focului în părul negru, îi păru lui Dmitriev neobişnuit de frumoasă. O salută politicos şi repetă întrebarea.

— Da, sînt la noi ! Intraţi, vă rog, îl invită Riva. Andriuşa ! Te caută cineva ! strigă ea spre cameră.

Akinfiev, însufleţit şi îmbujorat, cu colţul şervetului vîrît după gulerul hainei, ieşi în săliţă.

— A, Pavluşa ! îl întîmpină el bucuros pe Dmitriev. Intră, eşti binevenit !

— Diseară ieşim în mare şi Iurasaci a trimis vorbă să veniţi amîndoi la bord.

— E timp destul pînă diseară ca să mai tragem cîte o duşcă. Scoate-ţi mantaua ! Societatea ţi-e bine cunoscută ! Dukelski, Soimanov, plus prietenii noştri, artileriştii Boreiko şi Zvonariov.

De la domnu-i orice oaspe,
Chiar de-ar fi şi-n zdrenţe aspre,
De-o sui, de-o coborî
Calea lui — Allah verdî ! [1]

îl întîmpinară cîntînd cei din sufragerie pe Dmitriev. Boreiko se îndreptă spre el cu o tavă aurită pe care se afla o cupă mare de argint cu încrustaţii chinezeşti.

După vreo două păhărele, Dmitriev prinsese chef :

— Domnilor artilerişti ! începu el. La noapte torpiloarele noastre ies pe mare. Vă rugăm să nu deschideţi focul asupra noastră, aşa cum aţi făcut-o în februarie. Cu tirul dumneavoastră iscusit s-ar putea să luăm apă la galoşi, pe undeva pe lîngă Elektriceski Utios.

— Acum nu vă mai paşte primejdia asta, răspunse Boreiko. Avem la baterie un semnalizator de la dumneavoastră, de pe *Straşnîi,* care ţine legătura cu flota.

Clopoţelul din săliţă vesti sosirea cuiva. O clipă mai tîrziu, se ivi chinezoaica Kuinsan, cu un plic în mînă.

— *La locotenent Dukeli venit matroză,* spuse ea zîmbind şi-i întinse lui Dukelski plicul.

Acesta îl rupse, scoase hîrtia şi citi :

— „Întrucît escadra iese în larg mîine în zori, te rog să te întorci cît mai curînd la bord. Amiral Molas.“ Aşa-a ! Cu alte cuvinte, trebuie s-o iau din loc, rezumă locotenentul. Au trimis şalupa să mă ia ? îl întrebă el pe matroz.

— Da ; vă aşteaptă la debarcader.

— Bun. Intră în bucătărie. Trage acolo o duşcă. Şi nu te zgîi mult la chinezoaică !

— Am înţeles, înălţimea voastră : să trag o duşcă şi să nu mă uit la chinezoaică ! răspunse matrozul şi o urmă pe Kuinsan în bucătărie.

Se îndreptară cu toţii spre cheu, împreună cu Riva. Artileriştii aveau de gînd să se întoarcă pe jos la baterie, dar Maleev se oferi

[1] Vechi cîntec caucazian. Ultimele cuvinte înseamnă, în limbile tiurce, *Allah aduce !* (n. t.).

să-i ducă cu barca pînă la debarcaderul Taberei Artileriştilor. Arthurul se pierdea în învăluirile umbrelor serii. În întunericul ce se lăsa repede, nu se zărea nici o luminiţă. Bombardamentele de pe mare îi învăţaseră pe localnici să se camufleze bine. Escadra, gata de pornire îşi înşiruia siluetele negre la gura portului. Deasupra mării, cerul îşi perdeluia pînă jos norii de ploaie.

— Frumoasă promenadă vă aşteaptă ! spuse Zvonariov, adresîndu-li-se marinarilor.

— Straşnică vreme ! Într-o noapte ca asta, poţi să ajungi sub nasul inamicului şi tot nu te vede, răspunse Maleev.

— Pentru o recunoaştere nu poate fi nimic mai bun !

— Numai să nu vă împotmoliţi pe bancul de la Sanşantou, şi să nu vă ciocniţi în întuneric, îi preveni Dukelski. Pe acolo sînt nişte insule ticăloase, cu o mulţime de strîmtori înguste, în funduri mici, şi o sumedenie de stînci submarine.

— Ştii ceva, Jorj ? Hai să invităm toată societatea pentru mîine, la masă, propuse Riva.

— Minunată idee ! După ieşirea în mare, o masă bună va fi deosebit de plăcută ! Poftiţi cu toţii mîine la două ! o susţinu Dukelski.

— Vai, noi nu putem veni decît spre seară ! spuse oftînd Boreiko.

— Veniţi, cînd vreţi, se declară Riva de acord. Pe cei de pe *Straşnîi* vă aştept îndată după ce veţi ancora, în frunte cu Iurasaci al vostru.

— Venim, venim, n-o să uităm, glumi Andriuşa. Iurasaci al nostru e mare amator de ciuperci cu smîntînă şi de salată cu maioneză. Dacă îi faceţi aşa ceva îi cuceriţi inima pe vecie.

La debarcader, aşteptau două bărci de pe *Petropavlovsk*. Riva zăbovi îndelung, luîndu-şi rămas bun de la Dukelski.

Cele două bărci porniră în acelaşi timp.

În timp ce Riva îşi petrecea musafirii, Kuinsan avu timp să dea fuga undeva pe aproape şi să stea de vorbă cu bătrînul cerşetor chinez care venea adeseori la ea în bucătărie. După ce schimbară cîteva vorbe, ea se întoarse repede acasă, iar chinezul, oftînd şi gemînd, porni la drum anevoie, bătrîneşte, îndreptîndu-se spre valea Ceainaia. Ajungînd la un drum umbrit de copaci din afara oraşului, mersul lui îşi regăsi pe neaşteptate uşurinţa şi elasticitatea tinerească. Sări sprinten şanţul de la marginea drumului şi o luă repede spre Liaoteşan, orientîndu-se, vădit, cum nu se poate de bine prin locurile acelea cunoscute. Ocoli o fortificaţie pe care nu se zărea ţipenie de om, se strecură într-o văgăună îngustă.

străbătu cam o jumătate de verstă şi ajunse pe ţărmul stîncos al mării. Văgăuna strîmtă, adîncă, dispărea sub nişte copăcei. Chinezul intră în desiş şi după cîteva clipe se ivi din nou cu un mic felinar a cărui luminiţă licărea slab în întuneric. Se aşeză la adăpostul tufelor şi ridică cu băgare de seamă felinarul, scrutînd marea peste care se aşternuse vălul negru al nopţii. După cîteva clipe, departe în zare, drept răspuns, se aprinse şi se stinse de cîteva ori un semnal. Atunci chinezul începu ba să acopere lumina, ba s-o descopere pentru scurtă vreme. După ce făcu acest lucru, aşteptă răspunsul dinspre mare ; apoi ascunse felinarul şi făcu calea întoarsă, păşind cu grijă.

Amiralul Togo fu informat la vreme despre ieşirea torpiloarelor ruseşti şi direcţia lor de marş, ca şi despre ieşirea în larg a întregii escadre, fixată pentru a doua zi dimineaţa. Toate navele japoneze se îndepărtară din zona insulelor Sanşantou, iar o escadră de crucişătoare uşoare şi de torpiloare primi ordin să aştepte pe drumurile de acces spre Arthur întoarcerea torpiloarelor ruseşti din misiune.

Înainte de a ieşi în mare, Iurasovski scoase toţi matrozii pe punte şi le explică amănunţit încotro mergea torpilorul şi ce misiune avea.

— Sarcina noastră e grea, complicată : trebuie să fim gata în fiece clipă să înfruntăm inamicul. Tunurile şi tuburile lans-torpile să fie gata de tragere. Pe punte, toată atenţia la mare ; să menţinem distanţa faţă de torpilorul din prova noastră aşa fel ca să nu riscăm o coleziune, dar nici să pierdem legătura de vedere cu el, iar în zona insulelor să avem mare grijă ca să nu dăm peste recife, îşi termină Iurasovski îndrumările, după care lăsă matrozii să coboare jos.

— La ce bun să cunoască matrozii toate amănuntele astea ? întrebă mirat Akinfiev.

— Fiecare matroz trebuie să înţeleagă misiunea. Suvorov a spus acest lucru cu nu ştiu cîţi ani în urmă, iar dumneata, Andriuşa, nu-l pricepi nici acum. Matrozii trebuie să execute misiunea chiar dacă vor cădea toţi ofiţerii ; de aceea, e necesar ca ei să ştie unde sînt trimişi şi în ce scop, îi explică Iurasovski micimanului.

Curînd, opt torpiloare, cu luminile stinse, începură să iasă unul după altul din port îndreptîndu-se spre insulele Sanşantou. *Straşnîi* naviga în coada formaţiei. Cînd ieşi din canal şi se angajă în rada exterioară, Akinfiev aruncă o privire spre ţărm. În întunericul nopţii nu se zăreau decît proiectoarele de pe crucişătorul de

gardă şi de pe Elektriceski Utios. Andriuşa îşi aminti de Zvonariov care trebuia să fie de serviciu la baterie. În clipa aceea, pe ţărm sclipiră nişte lumini de semnalizare.

— Elektriceski Utios ne urează drum bun, raportă Serioghin, semnalizatorul de serviciu ; cred că Denisenko al nostru îi dă zor acolo. Înălţimea voastră, ordonaţi să-i răspundem ?

— Nu ! Navigăm în secret ; japonezii nu trebuie să ştie că am ieşit în larg.

— Ce mai secret, înălţimea voastră ! Matrozii au fost culeşi ziua de prin toate cîrciumile, pentru că, se zicea, noaptea plecăm în recunoaştere. Iar în Arthur sînt iscoade cu toptanul ; se zice că japonezul are iscoade în toate comandamentele şi chiar pe nave.

— Ei, cu atît mai mult nu trebuie să-i vestim pe japonezi că am şi pornit în larg. N-au decît să ne găsească în beznă.

— Adevărat ! Acum nu se vede nimic pe mare. Doar făcliile la coşuri s-or zări, poate, la o viteză mai mare.

Curînd, începu să plouă. Datorită acalmiei depline, ploaia cădea drept, domol, monoton. Pînza ei luneca în jos, învăluind torpilorul. Andriuşa avea impresia că lumea întreagă se cufundase în beznă şi *Straşnîi* încremenise pe loc. În lumina slabă a cadranului busolei se vedea nedesluşit o parte din puntea de comandă şi făptura timonierului cu mîinile încleştate pe cavilele timonei.

La acea lumină slabă, Iurasovski cerceta harta pe care se afla trasat cu îngrijire drumul torpilorului.

— Acum 40 grade nord-est ! Pînă la insule sînt şaizeci de mile, adică patru ore de mers cu viteza economică, adică cu 15 noduri. Înconjurăm insulele şi ne întoarcem ; să sperăm că pe la orele şase, şase şi jumătate sîntem înapoi la Arthur. Deocamdată, ţine-te bine la drum şi fii cu ochii în patru ! Eu mă duc jos să iau un pahar de ceai, spuse comandantul, coborînd la cabină.

Andriuşa începu să păşească de colo-colo. Timpul se scurgea încet. Ploaia susura stăruitor. Picăturile de apă i se strecurau pe după guler, cu toate că-şi ridicase gluga impermeabilului. Akinfiev se duse pe teugă, unde matrozii de cart vegheau lîngă tunul de la prova, privind spre torpilorul dinainte, a cărui pupă se ghicea vag în întuneric.

— Atenţie în sectorul prova ! ordonă micimanul.

— Am înţeles! Atenţie în sectorul prova! răspunseră matrozii.

— Întuneric beznă, înălţimea voastră, aidoma ca-n burta diavolului, zise semnalizatorul Serioghin, cu chef de vorbă. Se văd doar oleacă de scîntei, cînd curăţă grătarele focarelor de la căldări. Altminteri poţi să te joci de-a v-aţi-ascunselea cu japonezul — care pe care.

Akinfiev se uită împrejur şi se îndepărtă. Matrozii sporovăiau mai departe.

— Se zicea că se face pace curînd, dar nu prea se vede! De la 9 martie, escadra japoneză nu se mai iveşte lîngă Arthur; în schimb, torpiloarele dau tîrcoale în fiece zi prin rada exterioară. Of, de s-ar isprăvi războiul mai repede! Cum mă lasă la vatră, mă întorc acasă, la Caspii [1], şi mă fac pescar; o să fac rost şi de un barcaz în tovărăşie cu altcineva.

— Ia te uită, nu se vede nimic în faţă! se sperie Serioghin. Te pomeneşti că am pierdut legătura cu restul flotilei!

Cei doi matrozi se uitară cu îngrijorare spre prova, dar bezna nopţii era de nepătruns.

— Mamă, măiculiţă, ce ne facem, se frămînta Serioghin.

— Las' că nu-i nimic! Singuri ne întoarcem mai repede la Arthur, îl linişti tovarăşul lui.

Îi raportară lui Akinfiev.

— Vai de voi, gură-cască! Aţi făcut-o de oaie! îi bruftului micimanul şi se uită la ceas. Era aproape de miezul nopţii. La ora aceasta, *Straşnîi* ar fi trebuit să se găsească în vecinătatea insulelor Sanşantou. Temîndu-se să nu eşueze în întuneric pe stînci, Akinfiev stopă maşinile, trimise după Iurasovski şi chemă sus tot bordul de serviciu. Torpilorul se opri legănîndu-se pe valuri. Deodată, de undeva din faţă, se auzi deslușit un lătrat de cîine.

— Spre prova babord se aude lătrat de cîine! raportă Serioghin. Se pare că ţărmul nu-i departe.

Iurasovski se ivi repede pe puntea de comandă.

— Încet înapoi!... comandă el prin telegraf, la maşini. Fiţi atenţi la recife. *Straşnîi* se balansă o clipă şi porni uşor înapoi.

— Recife în pupa! strigă Serioghin de la pupa.

— Stop! Se pare că am nimerit într-un golf sau într-o strîmtoare, iar pupa s-a abătut spre ţărm, presupuse Iurasovski.

— O lumină la travers, în tribord! strigă semnalizatorul.

Andriuşa duse binoclul la ochi. O luminiţă slabă pîlpîia undeva. În întuneric, era cu neputinţă să se desluşească dacă se afla departe, ori aproape.

Undeva la stînga, nişte cocoşi trîmbiţau de mama focului.

— Ce naiba! Se pare că am nimerit între insule. Acum, poftim de caută-ţi drumul spre larg! bodogănea Iurasovski.

— Recife în prova! strigă semnalizatorul.

— Funda ancora! Lăsaţi barca la apă şi căutaţi ieşirea spre larg, ordonă comandantul.

---

[1] Marea Caspică (n. t.).

Matrozii se repeziră la ancoră.

Maleev şi Dmitriev se urcară pe punte. Ancora plescăi în apă, trase după ea vreo doi stînjeni de lanţ şi se opri. Era limpede că ţărmul se afla aproape de tot.

— Lăsaţi barca la apă! Ermi Alexandrovici, du-te în recunoaştere, că altfel o feştelim rău.

— Am înţeles! răspunse Maleev, coborînd împreună cu matrozii în barca ce se desprinse îndată de torpilor şi pieri curînd în beznă.

— Norocul nostru, că e întuneric, altfel ne-ar fi zărit de pe mal şi le-ar fi dat de veste japonezilor. Dar ce aţi făcut de v-aţi rătăcit de detaşament? îl întrebă el pe Andriuşa.

— Dracu să ştie! Probabil la vreo întoarcere. E întuneric beznă!

— Măsoară adîncimea la pupa! ordonă Iurasovski.

— Zece picioare, înălţimea voastră! Pupa derivează spre mal!

— Să nu ne punem pe uscat! se nelinişti Akinfiev.

— Las' că nu mai e mult pînă la mareea înaltă; chiar dacă ne punem pe uscat, nu-i nici o nenorocire, răspunse Iurasovski. Numai să nu prindă de veste japonezii că sîntem aici.

— *Straşnîi!* strigă un glas înăbuşit din întuneric.

Se întorcea barca lui Maleev.

— *Straşnîi!* răspunseră tot în surdină mai multe glasuri deodată.

— Trebuie s-o luăm spre dreapta. Ptiu, ce întuneric! Abia v-am găsit, spuse locotenentul urcîndu-se pe punte.

Ridicară ancora; torpilorul porni încet înainte. Din stînga se auzi din nou hămăit de cîine.

— Mergem pe drumul cel bun! Au lătrat şi cînd am trecut pe aici cu barca. Ne simt, afurisiţii! Să nu dea alarma!

Straşnîi înainta cu băgare de seamă.

Toţi cei de pe punte îşi încordau vederea, scrutînd întunericul şi ascultînd zgomotele ce veneau dinspre uscat. Torpilorul începu să se legene mai violent pe valuri. Matrozii se sileau să păstreze tăcerea. Cîinii nu se mai auzeau.

— Am ieşit la larg! izbucni Iurasovski cu un oftat de uşurare, căutînd să determine pe hartă punctul în care se aflau.

— Acum, ce facem? întrebă Maleev.

— E limpede! Ne întoarcem cît mai repede la Arthur, ca să nu ne surprindă în zori japonezii pe mare, răspunse Iurasovski. Va trebui să mărim viteza, cam pînă la 20 noduri, ca să ajungem cît mai repede!

— Bine, dar să nu facem făclii la coşuri, spuse îngrijorat Dmi-

triev. Cărbunii sînt de calitate inferioară, ard rău, trebuie să se cureţe des grătarele. Ploaia ţine fără îndoială pînă dimineaţa, şi sub protecţia ei, o să ne strecurăm noi pînă la Arthur, chiar cu viteza economică.

— Ermi ! Rămîi tu de cart ?

— Desigur !

— Navigăm către Port-Arthur ; viteza minimum 17—18 noduri ! Personalul care nu e de cart poate coborî sub punte.

— Am înţeles ! Către Port-Arthur, viteza 17—-18 noduri ! repetă Maleev ordinul.

Coborî tot echipajul din bordul de serviciu, cu excepţia celor rămaşi de cart. Akinfiev se culcă îmbrăcat. Dmitriev şi Iurasovski rămăseseră în careul ofiţerilor.

Cam pe la patru dimineaţa, cerul începu să se însenineze. Ploaia aproape contenise ; pe mare răbufneau rafale de vînt. Ici-colo pe valuri se iveau creste albe. Legănat de ele, torpilorul începu să muşte apa cu prova, iar viteza scăzu. Maleev cercetă atent prin binoclu orizontul care devenea cenuşiu dar nu deslușea nimic prin ceaţa premergătoare zorilor. Locotenentul îşi încheie mai bine mantaua de ploaie şi începu să păşească de colo-colo pe punte aducîndu-şi aminte de invitaţia Rivei.

— Înălţimea voastră ! Torpiloare în babord ! strigă Serioghin, tăindu-i firul visărilor.

Locotenentul ridică binoclul şi privi în direcţia arătată. În întunericul nopţii, uşor destrămat, se profilau vag siluetele unor torpiloare care înaintau spre Arthur, paralel cu „Straşnîi".

„Pesemne că e flotila noastră, de care ne-am pierdut lîngă insule", gîndi Maleev, dar, din motive de prevedere, hotărî să nu dea semnalele de recunoaştere.

— N-or fi japonezii ? întrebă semnalizatorul îngrijorat.

— Nu ! Sînt torpiloare de tipul *Silnîi* şi *Besşumnîi* ale noastre : mari, cu patru coşuri. E adevărat, că au şi japonezii la fel : *Akaţuki*, *Sazanami* şi altele. Dar ce să caute ele lîngă Arthur ziua?

Mai trecu vreun sfert de oră. Spre răsărit se luminase simţitor. Pe fondul zorilor se conturau deslușit siluetele torpiloarelor necunoscute. Ele continuau să meargă în drum paralel dar nu se apropiau de *Straşnîi*, deşi menţineau aceeaşi viteză. Acest lucru îl linişti şi mai mult pe Maleev. Era încredinţat că sînt nave ruseşti, mai ales că Liaoteşanul se şi zărea. Pînă la Arthur nu mai erau decît 12—14 mile.

— Crucişătoare în tribord ! strigă pe neaşteptate timonierul.

Locotenentul privi prin binoclu. Din dreapta, perpendicular

pe drumul lui *Straşnîi,* veneau trei crucişătoare. Ivirea lor amenința cu o primejdie de moarte micul torpilor rusesc.

Forţele erau prea inegale.

— Toţi la posturile de luptă ! Măriţi viteza la numărul maxim de rotaţii ! ordonă Maleev, dîndu-şi seama într-o clipă de situaţie.

După cîteva clipe, echipîndu-se din fugă, matrozii ţîşniră pe punte, repezindu-se la tunuri şi la tuburile lans-torpile care erau încărcate. Iurasovski se urcă pe punte şi preluă comanda. Dmitriev coborî grăbit la maşini. *Straşnîi* era gata de luptă.

— Să ne apropiem de torpiloarele noastre ! spuse Iurasovski, arătînd navele din stînga. În patru, tot vom izbuti să răzbim spre Arthur.

— Nu se ştie dacă-s ale noastre ori japoneze ! se îndoi Serioghin. Şi pe ele s-a dat alarma ; oamenii stau la tunuri şi la tuburile lans-torpile îndreptate asupra noastră !

— Ba de loc ! răspunse Iurasovski contrariat. I-au observat şi ei pe japonezi şi s-au pregătit de luptă. Ridicaţi semnalele de recunoaştere ! ordonă el.

Îndată ce pavilioanele fluturară pe saulă, cele trei torpiloare se încinseră cu un brîu de flăcări, şi în clipa următoare, o grindină de proiectile se abătu asupra lui „Straşnîi". Tunul de la prova fu avariat. Vreo cinci matrozi răniţi se prăbuşiră pe puntea înroşită de sînge.

— Japonezii ! strigă Iurasovski, răguşit. Acum, toată nădejdea noastră e în maşini... Cu toată viteza, înainte !

În clipa aceea, crucişătoarele traseră şi ele o salvă asupra torpilorului. Chiar primul obuz de şase ţoli lovi puntea. Explozia îl rupse pe Iurasovski în două. Partea de sus a trupului său, cu binoclul strîns în mînă, fu zvîrlită la prova. Timonierul se zvîrcolea pe punte într-un lac de sînge. Akinfiev, pe care oamenii uitaseră să-l trezească din somn, apăru tocmai atunci pe punte şi se cutremură de cele văzute. Sări în ajutorul lui Iurasovski, dar, dîndu-şi seama ce se întîmplase, se repezi la Maleev.

— Ermi, comandantul e mort ! bolborosi el cu buzele albe de spaimă.

Zăpăciţi, matrozii se înghesuiau pe punte, neştiind ce să facă. Maleev se urcă pe rămăşiţele punţii şi ordonă cu glas tare, calm:

— Duceţi în cabină trupul comandantului ! Răniţii, jos. Nici o panică ! La tunuri ! Ochitorii, asupra torpiloarelor inamice !

Tonul său hotărît, ferm, avu un efect liniştitor asupra matrozilor, care se repeziră să execute ordinele primite.

— Andriuşa ! Treci la piesele de patruzeci şi şapte de milimetri. Foc de vijelie ! Pregătiţi tuburile lans-torpile ! De îndată

ce japonezii ajung în bătaia torpilelor, lansaţi fără comandă ! strigă Maleev, continuînd să dea dispoziţii cu energie. Amîndouă piesele deschiseră focul, răspunzînd torpiloarelor din stînga, care se apropiau mereu. Dinspre dreapta, crucişătoarele veneau cu iuţeală. Trepidînd din toate încheieturile *Straşnîi* gonea cu viteza maximă, străduindu-se să scape din cleştele ce-l strîngea.

Akinfiev se uită spre Arthur : Liaoteşanul se şi vedea limpede ; colina Zolotaia se ivea prin ceaţă. I se păru chiar că vede şi nave ruseşti ieşind în rada exterioară.

În clipa aceea, o nouă salvă se prăvăli peste „Straşnîi". Cu un geamăt, Andriuşa se apucă cu mîna de coasta dreaptă. O şuviţă de sînge i se prelinse printre degete. Îşi apăsă batista pe rană, dar rămase pe punte.

— Stop ! comandă deodată Maleev celor de la maşini.

„Ce, a înnebunit ? Să stopeze maşinile, acum ?" îi trecu prin cap lui Akinfiev.

Straşnîi îşi încetini brusc mersul. O nouă salvă a japonezilor, trasă în clipa cînd el era în plină viteză, căzu în valuri, lîngă navă. În schimb, însă, crucişătoarele se apropiaseră la distanţa de 5—6 cabluri.

— Pe drum înapoi ! Cîrma, banda dreaptă ! comandă Maleev.

Ascultînd de cîrmă, torpilorul se îndreptă perpendicular pe şirul torpiloarelor japoneze, care se aflau acum la distanţa de 10 cabluri. Neînţelegînd ce se întîmplă japonezii stopară şi ei maşinile.

În clipa aceea, un proiectil japonez izbi torpila din tubul de la pupa. Izbucni o explozie năprasnică ; totul se învălui în fum. Cînd se împrăştie fumul, pe punte nu se mai vedeau decît resturi informe de trupuri sfîrtecate. Maleev se ţinea cu mîna de capul însîngerat, dar nu părăsea puntea.

— Cu toată viteza, înainte ! comandă el.

Akinfiev îi pricepu, în fine, manevra. Maleev voia să răzbească spre Arthur, ocolind prin pupa torpiloarelor inamice. „Straşnîi" ajunse la distanţa de numai 5 cabluri de torpilorul japonez din coada formaţiei.

— Tubul de lansare prova, foc ! strigă Maleev.

Torpila lunecă în apă ; explozia bubui aproape în aceeaşi clipă. Torpilorul se afundă cu pupa în apă şi se învălui în fum. Japonezii se zăpăciră şi începură să rămînă în urmă. Se întrezărea o speranţă de scăpare.

— Andriuşa ! Du-te de te pansează, şi pune-ţi centura de salvare, ordonă Maleev. Altfel, la nevoie, n-o să poţi înota rănit cum eşti. Pavluşka, vino pe punte ; am rămas singur ! strigă el prin porta-voce la maşini.

Dmitriev se ivi sus şi privi cu groază puntea pustiită, distrusă, scăldată în sînge. Doar botsmanul şi vreo cinci-şase matrozi rămăseseră teferi, la posturi.

Careul ofiţerilor fusese transformat în post de prim-ajutor. Toate canapelele erau pline de răniţi care gemeau. Cei cu răni mai uşoare se înghesuiau în culoar şi prin cabinele ofiţerilor, pansîndu-se unii pe alţii. Chipurile matrozilor, secate de sînge şi de emoţie, erau aspre, dîrze. Se grăbeau cu toţii să se întoarcă cît mai repede sus, pe punte. Din cînd în cînd, cîte unul scotea un geamăt de durere, sugrumat repede ; alţii înjurau încet, printre dinţi, înfruntîndu-şi suferinţa.

— Ne-a sunat ceasul, fraţilor ! rosti cineva. Să ne primenim...

— Ia mai taci, nătărăule, că prea te pripeşti ! Pune-ţi centura de salvare, în loc de primeneli ! Nu mai avem mult pînă la Arthur. Acu' o să ne dea ajutor escadra. Japonezii rămîn în urmă. Bine i-a mai trăsnit torpila noastră ! spuse Serioghin cu ură, pansîndu-şi piciorul rănit. Îngăduiţi să vă ajut, înălţimea voastră, se oferi el văzîndu-l pe Akinfiev. Micimanul se dezbrăcă şi ajutat de el, se înfăşură bine cu pansamente.

— V-a cam scrijelit, îl căină Serioghin. Pe mulţi i-au omorît şi i-au schilodit azi pocitaniile de japonezi. Poate că, totuşi, om ajunge la Arthur. Apoi urcă grăbit sus. Akinfiev se încinse cu centura de plută, îşi aruncă mantaua pe umeri şi-l urmă.

Japonezii se apropiau din nou. Pînă la Arthur nu mai erau decît cîteva mile. Încă cinci, zece minute, şi torpilorul putea fi salvat ! În inimi învia speranţa. Deodată, un proiectil smulse coşul din pupa. Un strigăt deznădăjduit răsună pe punte. Torpilorul fu îndată învăluit în fum. Viteza scăzu brusc. Dmitriev se repezi la maşini. Japonezii începură din nou să se apropie cu iuţeală. Maleev, galben ca ceara după atîta pierdere de sînge, cu capul pansat, dădea stăruitor comenzi.

— Încărcaţi tunul de la pupa ! îi ordonă el lui Akinfiev. Îndată ce japonezii se apropie, trageţi în plin ! Băieţi, strigă el către matrozi, orice s-ar întîmpla, ţineţi minte : nu vă predaţi !

— Nu ne predăm, de bună seamă ; dar mi se pare, c-o să bem oleacă de apă sărată ! îi răspunse Serioghin, pe jumătate în glumă. Poate om ajunge totuşi la Arthur, dacă nu ne-or ronţăi pînă acolo rechinii !

Fumul ce ţîşnea din locul coşului smuls împiedica vederea ; de aceea, oamenii de pe *Straşnîi* nu observară un crucişător japonej care se furişase în pupa lui şi trase o salvă în plin din apropiere. *Straşnîi* se înclină spre tribord, învăluindu-se într-o volbură de abur alb. De la maşini se auziră ţipetele sfîşietoare ale oame-

nilor opăriţi. Plini de arsuri, fochiştii ţîşneau pe punte şi se prăbuşeau, scoţînd gemete cumplite. *Straşnîi* se opri în loc, legănîndu-se pe valuri în nori albi de abur. În clipa aceea, din tambuchiul de la maşini apăru capul desfigurat, înroşit de arsuri, orbit, al lui Dmitriev. Urcă anevoie pe punte şi, bîjbîind, se tîrî spre comandă.

— Pavluşa ! strigă Maleev, repezindu-se spre el, dar explozia unui nou obuz îl zvîrli pe Dmitriev peste bord.

Maleev se prăbuşi şi el în nesimţire pe punte, cu picioarele frînte. Andriuşa încercă să se apropie de el, dar se împiedică, se lovi în cădere cu partea rănită şi leşină de durere. Pe punte nu mai rămăseseră decît trei-patru matrozi şi botsmanul. Văzînd că torpilorul rusesc fusese scos din acţiune, japonezii încetară focul. Unul dintre torpiloarele lor se apropie de el la vreo douăzeci-treizeci de sajene. La bordul acestuia se lăsa la apă în grabă o barcă. Serioghin se repezi la singura gură de foc care mai rămăsese pe *Straşnîi*, o mitralieră cu mai multe ţevi, capturată pe un brulot japonez, ochi şi învîrti manivela. Un şuvoi de gloanţe îi împroşcă pe japonezi. Serioghin privea cum se prăbuşeau oamenii de pe puntea de comandă şi de pe aceea de sub ea, seceraţi de gloanţe. El îndreptă focul asupra bărcii, care se goli îndată.

— Aşa, aşa, mama lor ! Arde-i ! strigă botsmanul, vînturînd din mîini furios.

Serioghin ciurui cu gloanţele coşul dinainte al torpilorului japonez, biciui cu ele pupa. Pe punte se tîrau japonezi răniţi. Deodată însă bubui un tun, şi pe locul unde, cu o clipă mai înainte, se afla Serioghin, nu mai rămase decît o grămadă de oase însîngerate şi de carne sfîrtecată. Botsmanul se repezi la tambuchiul de la maşini pentru a deschide valvulele de inundare, dar *Straşnîi*, ciuruit de spărturi, se scufunda repede de la sine, cu prova afundată în apă ; pupa se ridică în sus : tot ce mai rămăsese pe punte zbură în mare.

Botsmanul se urcă din nou pe punte, şi alergă spre pupa, care ieşea într-una din apă, ridicînd cu o furie neputincioasă pumnii încleştaţi. Rămase acolo cu pumnii ridicaţi, ameninţători, pînă cînd *Straşnîi* pieri în valuri...

... În apa rece, Akinfiev îşi veni în fire. Fu tras în jos, dar centura de plută îl zvîrli înapoi, la suprafaţă. Văzu pupa torpilorului pierind în apă.

„S-a sfîrşit ! S-a sfîrşit !“ îl obseda un ultim gînd. Apa sărată îi muşca dureros rana ; i se părea că cineva îi ardea coasta cu fier înroşit în foc. Un val se năpusti peste el şi-l acoperi. Puterile îi scădeau. Cîrceii îi încleştau picioarele îngheţate. Deodată, aproape de tot, ţîsni o trombă de apă. „Se trage !“ şopti cugetul lui Akin-

fiev cufundîndu-se în neant ; în aceeaşi clipă, văzu o navă apropiindu-se de locul pieirii lui *Straşnîi*. „Or fi ai noştri sau japonezii ?“ îl mai săgetă un gînd. Pe urmă, firul cugetării se rupse...

Întors de la uscat pe *Petropavlovsk*, Dukelski se apucă să descifreze telegramele secrete, primite în cursul zilei. Erau multe, iar pe-alocuri textul avea alterări de cifru. Acest lucru îl necăjea şi el oftă uşurat, cînd, în sfîrşit, îşi termină munca plictisitoare ; se dezbrăcă doar pe jumătate, aşa cum făcea totdeauna, în ultimul timp, şi se întinse în cuşetă. Ploaia răpăia monoton deasupra capului său ; din cînd în cînd, se auzeau paşi pe punte sau bătăi de clopot.

Gîndurile lui zburau mereu spre Riva. În ultimul timp, se gîndea tot mai des la raporturile dintre el şi ea.

„S-o îndemn să se boteze şi să mă însor cu ea“, se gîndea el adeseori. Trecutul Rivei nu-l tulbura prea mult. Parcă puţine căsătorii de acest fel se făceau ? Cîntăreţe de şantan ajungeau soţii de amirali. Desigur că ar fi fost nevoit să se mute provizoriu undeva, în altă parte ; de exemplu, în flotila Mării Caspice, locul de surghiun pentru marinarii certaţi cu regulamentul ; în cele din urmă, însă, toate ar fi fost date uitării, şi viaţa şi-ar fi reluat cursul ei obişnuit.

Cam pe la orele trei noaptea, fu trezit din somn :

— Înălţimea voastră, vă cheamă alteţa sa imperială, raportă ordonanţa.

Dukelski se îmbrăcă repede şi se duse la marele duce. Kirill Vladimirovici se întorsese de la uscat cu cîteva clipe mai înainte. Era încă beat bine şi-şi dădea cam vag seama pentru ce anume avea nevoie de Dukelski.

— Raportează situaţia de pe mare, ordonă marele duce, numai pentru a avea ce spune.

— Două grupe de torpiloare au plecat în recunoaştere, spre insulele Sanşantou. În zori de zi, escadra iese în larg. Deocamdată, e linişte peste tot.

— Unde-i Makarov ?

— Comandantul a rămas peste noapte pe *Askold*.

— Ce fire de nomad ! În fiecare noapte doarme pe altă navă ! Nu cumva o fi ţigan ?

— După cîte ştiu, e rus get-beget.

Marele duce tăcu cîteva clipe, gîndindu-se ce să mai spună.

— Zilele astea am făcut-o lată la Arthur ! O să avem de ce să ne amintim ! şi marele duce începu să-şi povestească aventurile, dar locotenentul îl întrerupse printr-o întrebare :

— Mai doreşte ceva alteţa voastră ?

— Doresc, înainte de toate, să nu mă întrerupi cînd vorbesc ! E o necuviinţă ! Şi apoi, şi apoi, mai doream ceva... A, da ! Am nevoie urgent de Makarov. Să-l chemi imediat la mine !

— Dar, alteţa voastră, acum amiralul doarme !

— Dar eu nu dorm ! replică Kirill cu o încăpăţînare de om beat.

— Nu s-ar putea să-l chem pe amiralul Molas ? întrebă Dukelski care mai spera că va reuşi să cruţe somnul lui Makarov.

— Nu ! Am nevoie numai de Makarov, lua-l-ar dracu !

— Dar, alteţă, toate nopţile din urmă, amiralul le-a petrecut cu unităţile de gardă, pe mare, aşteptîndu-se la un atac japonez. E foarte obosit şi nu se cade să fie deranjat decît pentru un motiv deosebit de serios.

— Cum crezi, locotenente : dorinţa unui membru al familiei imperiale de a sta de vorbă cu un amiral — fecior de botsman, nu este un motiv deosebit de serios ?

— Cred că această convorbire poate fi lăsată foarte bine pe mîine dimineaţă.

— A, crezi ! Nu mai pot de părerea dumitale, şi de a tuturor celor din Arthur ! Cum capăt crucea am şi zbughit-o la Piter, iar voi, n-aveţi decît să faceţi aici ce vreţi ! Să vină amiralul la mine !

— Permiteţi să vă întreb motivul chemării ca să-i raportez comandantului flotei ?

— Un singur motiv ; vreau să-l văd numaidecît şi basta !

— Poate ar fi bine, pentru evitarea oricăror neînţelegeri, ca alteţa voastră să-i scrie comandantului un bilet.

— Eşti un conţopist, Dukelski ! Ar trebui să te faci furier, nu marinar ! îl repezi marele duce, aşezîndu-se la masa de scris.

Tocul nu prea asculta de mîna lui. Încercă să scrie de mai multe ori, dar rupse de fiecare dată hîrtia. Dukelski privea dispreţuitor obrazul ducelui, veşted, pămîntiu, cu un păienjeniş de zbîrcituri premature, capul lui cu un început de chelie, apărută prea devreme, şi mustăţile strîmbe, ca un şomoiog de cîlţi lipit cu clei.

— Ce mă tot pironeşti cu privirea, locotenente ? Ce, sînt o fetişcană de ai rămas cu ochii la mine ? întrebă ducele, surprinzînd privirea sfredelitoare a lui Dukelski, după ce, în sfîrşit, isprăvi de scris.

— Aştept biletul, alteţă, răspunse Dukelski rece.

— Trimite-l imediat ! Ba nu, du-l chiar dumneata în persoană ! N-am încredere în gradele inferioare ! I-am tras lui Makarov un perdaf straşnic. Prea se crede mare şi tare !

Locotenentul ieşi şi se duse la Molas, pe care îl rugă să încerce să-l potolească pe zurbagiul încăpăţînat. Cînd intrară din nou împreună în cabina acestuia, marele duce şedea la masă, cu capul lăsat pe braţele încrucişate.

— Doarme, şopti Molas.

— Ba nu dorm, ci-l aştept pe Makarov ! răspunse pe neaşteptate ducele.

— Poate că alteţa voastră amînă pînă dimineaţa convorbirea cu comandantul, îngăimă alarmat Molas.

— Cu toate că dumneata, amirale, eşti un cîrnăţar neamţ, trebuie să pricepi graiul rusesc : îl aştept pe Makarov ! Ai înţeles ? Să-mi vină imediat încoace, chiar dacă doarme cu o muiere !

Dukelski nu mai ascultă convorbirea şi se duse sus, unde ordonă să se lase la apă o barcă. Un sfert de ceas mai tîrziu, se şi afla pe *Askold*. Makarov dormea. Sperînd că marele duce va adormi şi el şi-l va lăsa pe amiral în pace, Dukelski intră în careul ofiţerilor şi se culcă acolo pe o canapea. Nu trecu însă nici o jumătate de ceas şi ofiţerul de cart raportă că amiralul este aşteptat pe *Petropavlovsk*.

Nu mai avea ce face — trebui să-l trezească pe Makarov.

— S-a întîmplat ceva cu torpiloarele ? fu prima întrebare a acestuia, adresată lui Dukelski. Au lansat japonezii bruloţi ?

Locotenentul îi întinse biletul scris de marele duce.

Makarov îl citi, îl strînse în pumn cu ciudă, şi-l băgă în buzunar.

— Transmite-i marelui duce, că pentru mine, el este, înainte de toate, şeful unei secţii a statului meu major, şi ca atare, el îmi este subordonat mie, nu eu lui ! Dacă are vreo chestiune urgentă, să se prezinte imediat la mine cu raportul respectiv !

— Am înţeles ! răspunse Dukelski, luînd poziţie de drepţi, şi se grăbi să se întoarcă pe *Petropavlovsk*. Acolo îl găsi pe marele duce în pat, dormind liniştit.

După plecarea lui Dukelski, Makarov intră în cabina lui şi se culcă. Neobrăzata conduită a marelui duce îl punea pe gînduri. Din momentul sosirii sale la Arthur, marele duce îi atingea sistematic prestigiul, se amesteca în dispoziţiile lui. Indignat, îi arătase pe faţă nemulţumirea lui, îl raportase lui Alexeev, dar totul era zadarnic. Comandanţii tereştri din Port-Arthur, îndeosebi generalul Stessel, nu-şi ascundeau ostilitatea faţă de flotă şi împiedicau făţiş toate măsurile menite să îmbunătăţească cooperarea flotei cu bateriile de coastă. O asemenea situaţie îl enerva, îl scotea din sărite şi-l obosea peste măsură pe amiral.

„Să las totul baltă şi să-mi cer rechemarea ?“ se gîndea el uneori.

Ştia însă, că în spatele celor cîteva zeci de duci mari şi mici, de generali şi amirali, nătărăi şi nemernici, erau milioanele de ruşi, din mijlocul cărora ieşise şi el şi cu care nu-şi pierduse niciodată legătura de sînge. Ştia că acest război nu se bucura de loc de popularitate în mase şi-şi dădea seama că acea împrejurare, chiar şi singură, ducea fatal la înfrîngere, cu care prilej avea să piară zeci şi sute de mii de fii ai poporului rus. Războiul trebuia terminat cît mai repede cu putinţă, în care scop era necesar să se realizeze, dacă nu superioritatea pe mare, cel puţin egalitatea între forţele navale beligerante. Acest lucru ar fi fost suficient pentru a sili Japonia să înceteze războiul. Şi un asemenea obiectiv nu putea fi atins decît prin distrugerea treptată a escadrei japoneze. Se impunea iniţierea de operaţiuni ofensive spre a-l hărţui necontenit pe inamic.

Încetul cu încetul, amiralul se linişti şi aţipi iar. Curînd fu însă trezit din nou. Comandanţii celor două grupe de torpiloare trimise în ajun în recunoaştere sosiseră pentru a-i prezenta raportul.

— S-au întors toţi cu bine ? întrebă Makarov.

— În întuneric, a fost pierdută legătura cu „Straşnîi", raportă Bubnov.

— Şi dumneata ai socotit cu putinţă să te întorci la Arthur, părăsind în larg un torpilor ? întrebă amiralul cu asprime.

— L-am căutat îndelung dar nu l-am găsit...

— De ce n-aţi rămas pe drumul de acces spre Arthur, ca să-l aşteptaţi ? Aţi părăsit în larg pe unul dintre cele mai slabe torpiloare, care poate deveni uşor prada japonezilor ! De aşa comandanţi n-am nevoie. Îţi iau comanda ! hotărî Makarov răstit.

Bubnov, care făcuse pe vremuri serviciu în corpul de marină de Gardă şi în ultimul timp petrecea în societatea marelui duce, privea spre amiral cu un dispreţ, vădit, deşi stătea „drepţi" înaintea lui. Îşi zicea în gînd :

„Necioplitul acesta îşi închipuie că e o zeitate atotputernică în Arthur ! Lasă, amice, te vedem noi cum ai să cînţi după perdaful frumuşel pe care au să ţi-l tragă cei din Petersburg !"

— Sînteţi liberi, rosti Makarov, lăsîndu-i pe cei doi comandanţi să plece.

În clipa aceea, se raportă de la postul de semnalizare de pe colina Zolotaia, că în larg, la sud-est de Liaoteşan, se angajase o bătălie între nave necunoscute.

Dîndu-şi imediat seama că era vorba de „Straşnîi", Makarov se urcă repede pe punte.

Se lumina de ziuă. Prin negura dinaintea zorilor se conturau siluetele întunecate ale colinelor Zolotaia şi Tigrovka. Pe mare

răbufneau surd lovituri de tun îndepărtate. Supravegheaţi de botsman, matrozii frecau de zor puntea.

— *Baian* să iasă imediat în larg ! ordonă Makarov.

De îndată ce crucişătorul de gardă recepţionă semnalele, porni înainte, cu viteză tot mai mare. Un fum gros ţîşni din coşurile lui, tîrîndu-se ca o trenă lungă în urma navei. Cu toată antipatia lui faţă de Viren, Makarov nu putu să nu aprecieze promptitudinea cu care executase ordinul primit.

— Semnalizaţi : „Amiralul exprimă mulţumiri lui „Baian", pentru operativitate" ! ordonă Makarov.

Între timp, *Baian* deschise de la distanţă maximă focul asupra japonezilor care se grăbiră să bată în retragere. *Straşnîi* se şi scufundase cînd crucişătorul ajunse la locul bătăliei ; bărcile lăsate la apă culeseră din valuri patru matrozi şi pe Akinfiev.

Curînd după aceea, Makarov ordonă ca şi *Diana, Pallada* şi *Novik* să iasă în mare.

Amiralul coborî în cabină şi acolo îşi aduse aminte de biletul marelui duce. Pufni cu ciudă, zvîcni din umărul drept, aşa cum îi era obiceiul în clipele de emoţie, şi rămase pe gînduri.

De obicei nu ieşea în larg pe cuirasate, dar astăzi marele duce îl chemase la el, se afla pe *Petropavlovsk* şi amiralul nu putea să ignoreze cu desăvîrşire această împrejurare, aşa că luă hotărîrea să treacă pe *Petropavlovsk*, ca să nu încordeze relaţiile cu marele duce. Ajuns acolo, dădu imediat ordin pentru ieşirea în larg a întregii escadre. Pe urmă, îl întrebă pe Dukelski, care îi ieşi înainte, în ce stare se află marele duce.

— Doarme dus, după cheful de aseară. Ordonaţi să-l trezesc şi să-i raportez că aţi sosit ?

— Nu-l deranja ! Cînd se trezeşte spune-i că sînt pe cuirasat.

Amiralul păşi pe punte, unde îl întîlni pe Vereşceaghin cu un album mare în mîini şi cu mai multe creioane într-un buzunar al paltonului.

— Să trăieşti, Stepan Osipovici ! îl salută el pe amiral cu căldură. Cam cît o să dureze ieşirea de astăzi ?

— Să trăieşti, Vasili Vasilievici ! Dacă japonezii nu primesc lupta, pe la amiază sîntem înapoi la Arthur.

— Vreau să profit de ieşirea escadrei, ca să fac cîteva schiţe privind Arthurul dinspre mare.

— Dar de aici totul se vede cenuşiu, uniform ; nici o culoare ; pînă şi marea e sură, monotonă.

— Da, asta nu-i Marea Neagră ! Ţii minte, cînd ai venit cu „Vesta" la Burgas, primăvara, în şaptezeci şi opt ? Ce bogăţie de

tonuri, ce nuanţe variate ! Nu ca aici. Vrei să te uiţi în albumul meu ? şi Vereşceaghin îi întinse desenele.

Erau numeroase schiţe : un chinez-ricşă, o pagodă străveche, portaluri, crochiuri de peisaje din Port-Arthur, nave izolate, portrete de ofiţeri şi de matrozi, creionate numai în liniile lor esenţiale. Amiralul răsfoia atent albumul, ascultînd explicaţiile şi observaţiile pictorului.

— Dumneata, Vasili Vasilievici, ştii să redai cu o putere de viaţă într-adevăr uimitoare, gesturile şi mimica omului. Acest gust e deosebit de reuşit, rosti Makarov, arătînd o schiţă cu nişte matrozi care trebăluiau pe punte.

— Stepan Osipovici, azi nu prea arăţi bine, observă Vereşceaghin, privind faţa obosită a amiralului.

— Noaptea trecută am dormit prost, şi din zorii zilei m-am enervat. Sper că la noapte o să mă odihnesc şi eu ca lumea.

— Nu prea cred c-o s-o poţi face pînă nu pleacă de aici marele duce. Atîta vreme cît stă pe capul dumitale n-o să ai linişte, nici sufletească, nici trupească. Am hotărît să pornesc poimîine spre Piter, cu ceea ce spuneai că-mi încredinţezi, adăugă pictorul cu glas scăzut. Îmi dai voie să mă urc pe puntea de comandă ? De acolo se vede mai bine.

— Poftim, Vasili Vasilievici, dragă, nu ne stînjeneşti cu nimic. Makarov îl luă de braţ şi se îndreptă spre scară.

Tras de două remorchere portuare cuirasatul „Petropavlovsk“ se întorcea încet, îndreptîndu-se spre gura radei exterioare. Matrozii forfoteau pe punte isprăvind curăţenia.

— Nu s-ar putea ca remorcherele să mărească viteza ? i se adresă Makarov căpitanului de rangul I Iakovlev, comandantul cuirasatului.

— Am înţeles, remorcherele să mărească viteza ! răspunse comandantul.

Makarov se plimbă nerăbdător pe punte, supraveghind ieşirea crucişătoarelor în rada exterioară. *Novik* porni, ca întotdeauna, vijelios, străbătu repede canalul şi se repezi cu viteza maximă după *Baian ;* în schimb, *Pallada* şi *Diana* întîrziară, reţinînd şi cuirasatul *Petropavlovsk.*

— Ridicaţi semnalul : „Crucişătoarele să grăbească ieşirea în larg !“ îi ordonă Makarov lui Dukelski.

Cei de pe crucişătoare nici nu apucaseră să recepţioneze semnalul, şi Makarov, pierzîndu-şi răbdarea, dispuse să se semnalizeze că-i pedepseşte cu ordin observator pe comandanţii *Palladei* şi *Dianei.*

„N-a dormit ca lumea, şi acum îşi varsă focul pe toţi !“ gîndi locotenentul, dînd dispoziţii semnalizatorilor.

— Cu *Askold*, de mult l-aş fi ajuns pe *Baian!* îi spuse cu ciudă Makarov lui Molas care se apropia de el.

— Credeam că rămîneţi pe crucişător, răspunse şeful statului său major.

— Aş fi rămas pe *Askold*, ori aş fi trecut pe *Novik*, dacă n-aş fi primit biletul marelui duce.

— Stepan Osipovici, l-aţi văzut pe marele duce ?

— Nu l-am văzut, şi nu prea am chef să-l văd ! mormăi Makarov. Dinadins am spus să nu fie trezit din somn. Să-i mai treacă mahmureala !

În sfîrşit, cuirasatul *Petropavlovsk* străbătu canalul şi începu să mărească viteza. Makarov se uită la ceas. Era şapte şi un sfert dimineaţa.

— Azi am pierdut mai mult de o oră pentru a ieşi în larg. Va trebui să facem un antrenament special cu escadra spre a învăţa să iasă rapid în mare, continuă să bombănească Makarov.

Baian riposta cu foc viu navelor japoneze care abia se zăreau de pe *Petropavlovsk*. Ceva mai aproape, crucişătorul *Novik* zbura cu toată viteza înainte, despicînd cu etrava o uriaşă undă înspumată.

Pe *Petropavlovsk* se sună alarma. Matrozii se repeziră la posturi. Turelele tunurilor începură să se rotească ; macaralele zăngăneau ; gurile de foc se ridicau încet în sus. Turela prova prinse obiectivul şi trase o salvă. Cuirasatul se cutremură sub şoc. Makarov îi luă lui Dukelski binoclul şi începu să privească escadra japoneză care abia se zărea în depărtare.

— Crucişătoare uşoare, tip *Ioşina*, spuse el, urmate, pare-mi-se, de *Cin-Ien* şi *Matsuşima*. Am impresia că azi ne favorizează soarta. Încercăm să-i atacăm. Bineînţeles, crucişătoarele au să fugă, dar *Cin-Ien* şi *Matsuşima* nu ne scapă.

Lîngă amiral se adunase aproape întreg statul său major. Toţi priveau cu încordare, prin binocluri, navele japoneze.

— Scurtă ! raportă semnalizatorul cu glas tare rezultatul primei salve. Cuirasatul *Petropavlovsk* trase îndată altă salvă cu babordul. Makarov se strîmbă : suflul provocat de tir îl izbi dureros în obraz.

— Încet mai iese escadra ! observă el cu ciudă şi se întoarse spre Arthur, de unde nu ieşiseră în larg decît cuirasatele *Pobeda* şi *Peresvet ; Sevastopol* şi *Poltava* se aflau încă în rada interioară. *Baian* şi crucişătoarele să se alăture escadrei ! ordonă el.

Trăgînd salve cu piesele de la pupa, *Baian* se întorcea spre escadră, semnalizînd din mers scufundarea lui *Straşnîi.*

— Au fost salvaţi patru matrozi şi un ofiţer, transmise semnalizatorul.

Makarov îşi scoase şapca şi-şi făcu semnul crucii. Toţi cei din jur îi urmară exemplul.

— Căpitanul de rangul II Bubnov va fi dat în judecată pentru părăsirea torpilorului *Straşnîi*, îi ordonă Makarov lui Dukelski.

— Între timp, japonezii începuseră să se apropie de escadra rusă. Nu departe de *Petropavlovsk* ţîşniră mai multe trombe de apă.

— E cel dintîi salut japonez de azi ! rosti Molas. Trebuie să intraţi în redută, excelenţă.

— Nu, nu. Acolo e prea strîmt şi nu se vede bine, răspunse Makarov cu hotărîre. Ordonaţi intensificarea tirului !

De îndată ce sosiră şi celelalte cuirasate, toată escadra porni spre japonezi care se grăbiră să bată în retragere. Se scurse cam o oră. Încet, încet escadra rusă ajungea din urmă cuirasatele japoneze vechi *Cin-Ien* şi *Matsuşima.* Toată escadra îşi concentră tirul asupra lor. Se observă un început de incendiu pe unul din ele. În timpul acesta, numeroase nave japoneze, una după alta, începură să răsară la orizont, ivindu-se din ceaţă. Makarov pricepu că avea în faţa lui toată flota japoneză şi ghici cursa în care voia să-l atragă Togo, împingînd înainte, drept momeală cuirasatele învechite. Profitînd de superioritatea lor în viteză, japonezii voiau să taie escadra rusă de Arthur, s-o încercuiască şi să-i impună bătălia în condiţii dezavantajoase.

Amiralul ordonă să se facă imediat cale întoarsă. Răspunzînd japonezilor prin focuri, escadra porni spre „Arthur". *Petropavlovsk* mergea acum în capul liniei de şir a cuirasatelor.

— Transmiteţi pe Zolotaia : „Bateriile de coastă să fie gata să deschidă focul" ! ordonă Makarov.

Contînd pe superioritatea lor în viteză, japonezii goneau după ruşi încercînd să-i ajungă din urmă. Salvele de artilerie crescură din nou în intensitate. Un proiectil nimeri în *Petropavlovsk.* Schijele zăngăniră, izbindu-se de cuirasă ; cineva fu rănit : halatele albe ale infirmierilor se iviră pe punte ; se declară un început de incendiu care fu însă stins imediat. Makarov intră în reduta de comandă. Cu el se aflau Molas, Dukelski, ofiţerul cu navigaţia, comandantul artileriei de pe vasul amiral, Iakovlev, comandantul cuirasatului, şi un matroz semnalizator. Marele duce răsări şi el pe neaşteptate de undeva. Era emoţionat ; îşi trăgea cu greu răsuflarea. Cu o clipă în urmă, o schijă îi găurise mantaua.

— Am scăpat ieftin ! strigă el în gura mare. Un verşok mai aproape şi aş fi rămas fără picior !

— Acum aţi binevoit să vă treziţi din somn, alteţă imperială ? întrebă Makarov.

— Închipuiţi-vă, n-am auzit nimic, nici chiar canonada !

— Ce somn de om fericit ! În schimb, eu, noaptea trecută, aproape n-am închis ochii !

Marele duce se făcu că nu înţelege aluzia amiralului.

Pe măsură ce distanţa pînă la Arthur scădea, japonezii începură să rămînă în urmă, în afara bătăii bateriilor de coastă. Tirul încetă aproape cu desăvîrşire. Ajunsă în dreptul colinei Tigrovka, escadra, din ordinul amiralului, reduse viteza şi o luă de-a lungul coastei.

Se ridică semnalul : „Crucişătoarele şi torpiloarele să intre în port !“

Micşorînd treptat viteza, cuirasatul *Petropavlovsk* mergea încet în capul escadrei. Încordarea luptei trecuse. Se sună încetarea alarmei. Matrozii se iviră din toate părţile pe punte, dezmorţindu-şi picioarele, privind escadra japoneză, care se zărea încă la orizont.

— Alteţa voastră imperială dorea să mă vadă ? i se adresă Makarov marelui duce, ieşind din reduta de comandă.

— Da, excelenţă, doream să am cu dumneavoastră o convorbire urgentă în anumite chestiuni, dar n-aţi găsit de cuviinţă să mă vedeţi imediat ! răspunse marele duce.

— Şi cu ce pot să vă fiu acum de folos ? îl înfruntă amiralul, oprindu-se pe punte.

Tonul impertinent al marelui duce îl irită iar, şi pufnind de ciudă, îl privi drept în faţă.

Dîndu-şi seama că Makarov se enervase, Kirill Vladimirovici preferă s-o lase pe altă dată ; cunoştea asprimea lui în clipele de mînie şi se cam temea de el.

— O să stăm de vorbă în voie, cînd sosim în port, răspunse marele duce.

— Cum doreşte alteţa voastră imperială, răspunse Makarov cu răceală. Totuşi, trebuie să observ, că nici alteţa voastră nu se cuvine să-l deranjaţi pe comandantul flotei, la orele trei noaptea... pentru fleacuri !

— Permiteţi, amirale... începu marele duce, autoritar, dar, deodată, izbucni o explozie năprasnică şi ţîşni o trombă de flăcări. Totul se învălui imediat în fum. Cuirasatul zvîcni în sus. O masă uriaşă de apă se prăbuşi peste punte. Makarov scoase un strigăt, ca de durere, şi-şi acoperi faţa cu mîinile.

— Lansaţi bărcile la apă ! Opriţi marşul escadrei ! comandă el în clipa următoare, dar nimeni nu-l mai asculta. Din toate intrările şi tambuchiurile oamenii năvăleau speriaţi pe punte.

În timpul acesta încă două explozii izbucniră la tribord. Cuirasatul se înclină vertiginos pe o parte. Un vuiet de ţipete răsună pe punte ; matrozi şi ofiţeri laolaltă, schimonosiţi de groază, fără să mai chibzuiască, se repeziră orbeşte spre babord.

Dîndu-şi seama de neputinţa lui totală de a interveni cu ceva într-o asemenea clipă, Makarov îşi scoase mantaua groasă şi galoşii, încercînd să ajungă la copastie. În drum, se împiedică de Vereşceaghin, care zăcea pe punte cu faţa însîngerată. Lîngă el erau împrăştiate schiţele din album. Amiralul se aplecă repede, încercînd să-l ridice, dar pictorul gemu surd :

— Salvează-te dumneata, Stepan Osipovici. Cu mine s-a isprăvit...

În aceeaşi clipă, Makarov se prăbuşi, doborît de o nouă explozie ; se ridică, se apucă de copastie, dar îşi pierdu imediat echilibrul lunecînd pe puntea ce se înclina vertiginos şi zbură în valuri, pe spate.

Dukelski fu aruncat de explozie la o mare depărtare. Se prăbuşi pe punte, dar sări numaidecît în picioare, silindu-se să vadă prin fumul gros ce se petrece pe navă. Puntea îi fugea iute de sub picioare. Se repezi spre copastie. Îl mai zări o clipă pe Makarov zburînd în mare. Voi să-l prindă din zbor, dar fu izbit de aburii fierbinţi care erupeau de la compartimentul maşinilor. Scoţînd un ţipăt de durere, sări peste bord şi leşină...

În bateria de pe Elektriceski Utios noaptea trecuse în linişte. Doar spre dimineaţă matrozul-semnalizator Denisenko îl trezi din somn pe Zvonariov, care era de serviciu pe baterie, şi-i raportă că de pe mare se auzea o canonadă intensă.

Praporşcikul se îmbrăcă la iuţeală şi ieşi afară. Se crăpa de ziuă. Undeva, peste Liaoteşan, vuiau bubuituri surde. Curînd, *Baian* trecu repede în aceeaşi direcţie, urmat de întreaga escadră. Zvonariov scoase oamenii la piese şi trimise după Jukovski. Lupta în care era angajată escadra se desfăşura dincolo de bătaia maximă a tunurilor bateriei ; zgribulindu-se în răcoarea dimineţii, artileriştii se adunaseră pe parapet, ascultînd canonada cu îngrijorare.

Cînd escadra începu să se întoarcă, iar pe Zolotaia fu arborat semnalul : „Bateriile de coastă să fie gata să deschidă focul !“, Jukovski ordonă să se încarce tunurile.

— Ce naiba o fi şi asta ? întrebă Boreiko apropiindu-se de Jukovski. Nu cumva Togo urmăreşte escadra noastră ? rosti el, privind prin binoclu.

— Se pare că aşa e, răspunse căpitanul. Să fim gata să le facem japonezilor o primire cum trebuie. Numai să putem ajunge pînă la ei.

Dar japonezii nu îndrăzniră să se apropie de ţărm. În timpul acesta escadra ajunse la Arthur. Cuirasatul *Petropavlovsk* trecea încet prin faţa bateriei Elektriceski Utios. Soarele se ivi strălucitor de după nori ; marea întunecată prinse îndată sclipiri de argint. Silueta navei amiral se contura limpede pe fondul ei. Prin binoclu, puteau fi văzuţi chiar oamenii de pe comandă şi de pe punţi.

— Acolo undeva trebuie să fie şi Dukelski, îi spuse Zvonariov lui Boreiko, arătînd cu mîna spre *Petropavlovsk*.

— Probabil că e lîngă amiral, răspunse porucikul, cu binoclul la ochi.

Deodată, de pe cuirasat ţîşni o trombă de flăcări şi de fum galben.

„Probabil că au tras o salvă cu turela prova", îşi zise Zvonariov, dar în aceeaşi clipă izbucni încă o flacără şi nori uriaşi de fum gros, negru erupseră, pe cît i se păru, chiar din mijlocul navei.

Fumul învălui tot cuirasatul. Apoi ţîşni un nor de abur alb. Pupa cuirasatului se ridică în văzduh, descoperind palele elicelor, şi nava pieri de pe suprafaţa mării. Numai norul de abur şi de fum care încă nu se împrăştiase arăta locul unde, cu o clipă mai înainte, se aflase cuirasatul *Petropavlovsk*.

— Ce-o mai fi şi asta ? strigă Jukovski speriat.

— Oh, doamne, ce nenorocire ! Vai, ce nenorocire ! izbucniră glasuri pline de spaimă din grupul de soldaţi care priveau de pe parapet. E cu putinţă să se fi scufundat ?

— Secţia întîia, după mine ! strigă Boreiko şi se repezi la vale. Soldaţii o luară la goană după el.

Ajuns în fugă la mare, Boreiko ordonă să se împingă la apă bărcile pescăreşti trase pe mal. Zvonariov dădu să alerge după Boreiko, dar o nouă explozie sub cuirasatul *Pobeda* îi atrase atenţia asupra escadrei. Coloana de nave, cu o clipă mai înainte impecabilă, se învălmăşise. Navele se îngrămădeau în neorînduială la gura portului. Unele înaintau, altele se abăteau la o parte sau dădeau înapoi. Pe unul din ele bubui un tun, urmat de altul ; în clipa următoare, toată escadra tuna. Se trăgea împrejur, în mare, asupra inamicului invizibil. Coloane de apă ţîşneau ca nişte trombe pe lîngă nave. O parte din proiectile cădeau pe locul unde pierise

Petropavlovsk, omorînd şi mutilînd oamenii care se mai zbăteau în apă.

— Ce-i cu tirul acesta ? Dar e curată nebunie ; se vor omorî unii pe alţii ! răcnea desperat Jukovski, ca şi cum s-ar fi putut să i se audă glasul de pe nave.

Zvonariov se repezi spre ţărm, urmat de soldaţii care mai rămăseseră în baterie. Urmărind mişcările escadrei japoneze, care continua să se menţină în afara bătăii tunurilor şi supraveghea de departe cele ce se petreceau în Arthur, Jukovski coborî şi el spre apă.

Toată compania se îngrămădise acolo. Felcerul Melnikov îşi instală numaidecît postul de prim ajutor. Şurka Nazarenko trebăluia pe lîngă brancarde. Două bărci mari se îndepărtau repede de mal. Vîslaşii, fără experienţă, înfruntau anevoie valurile care se izbeau de ţărm. La pupa unei bărci se înălţa silueta lui Boreiko ; pe cealaltă era Denisenko.

Zvonariov alerga agitat de colo-colo pe mal. Aceeaşi nelinişte îi stăpînea şi pe soldaţi. Zvîrleau cîte o vorbă, oftau, trăgeau nervoşi în piept fumul de mahorcă, înjurau şi priveau cu nerăbdare bărcile ce se îndepărtau de ţărm. Bărcile de la toate navele se repeziră spre locul catastrofei. De pe mal se zărea cum matrozii pescuiau mereu din apă nişte mogîldeţe negre, fie oameni, fie altceva.

— Ce să se fi întîmplat, totuşi ? îl întrebă Zvonariov pe Jukovski care sosi şi el.

— Nu pot să înţeleg ! Probabil că *Petropavlovsk* s-a ciocnit cu o mină japoneză aşezată noaptea trecută.

Îngrămădindu-se lîngă ofiţeri, soldaţii trăgeau cu urechea la vorbele lor.

— Să ştii că a pierit amiralul Makarov, zise îngrijorat ochitorul Koşeliov.

— Muşcă-ţi limba ! Poate că a scăpat. Nu vezi cîţi oameni se zbat în apă ? îl întrerupse Lepiohin, tulburat.

— Cum să mai scape el, om bătrîn dintr-o nenorocire ca asta ! spuse Zvonariov, mohorît.

Dinspre mare bătea un vînt rece, tăios. Clănţănind de frig, soldaţii aţîţară pe mal focuri din alge aduse de valuri.

Trecu vreo jumătate de ceas, pînă cînd prima barcă, ajunse în sfîrşit la mal. Valurile puternice o împiedicau să atingă ţărmul. Vreo douăzeci de soldaţi intrară în apă şi o traseră pe nisip. Toată lumea se înghesui împrejur, privind cu spaimă şi curiozitate trupurile ce zăceau în ea. Înainte de toate fură scoase trei cadavre de matrozi. Soldaţii se descoperiră şi-şi făcură semnul crucii.

— Pentru ei sărmanii, războiul s-a sfîrşit ! rosti unul.

Cadavrele fură duse la o parte şi puse jos. Furierul şef Pahomov începu să le caute prin buzunare, ca să le identifice. După cadavre fu ridicat cu grijă un tînăr matroz oacheş, cu pîntecul spintecat, care gemea cumplit. Ochii lui căzuţi în orbite, pe jumătate închişi, păreau două pete negre pe obrazul cenuşiu, supt. Din cînd în cînd, matrozul scotea un ţipăt şi cădea iar în nesimţire. Felcerul îl examină şi dădu din mînă — fără speranţă...

Barca lăsă răniţii şi plecă din nou. Soldaţii se îngrămădiră lîngă apă, aşteptînd sosirea celeilalte, atît de încărcată, încît abia fu trasă la mal.

— Ptiu, prin ce-am trecut ! rosti Boreiko, sărind din ea. Valurile ne izbeau ; pe apă pluteau tot felul de lucruri ; nu mai puteai recunoaşte oamenii printre ele. Era cît p-aci să ne răsturnăm. Cînd ne întorceam am dat de Dukelski. Se şi ducea la fund. E rău de tot !

Cînd Dukelski fu scos pe mal, anevoie putea fi recunoscut în acest cadavru-viu plin de arsuri, mutilat, locotenentul încă nu de mult tînăr, chipeş, vesel, plin de viaţă. Zăcea fără cunoştinţă. Melnikov îi pansă pe îndelete, cu grijă, toate rănile, făcînd din el un adevărat balot de tifon, vată şi feşe, în care viaţa abia fîlfîia. În urma lui Dukelski fu aşezat pe mal cadavrul unui miciman necunoscut, cu părul negru şi cu ceafa zdrobită. După o carte de vizită găsită în buzunarul lui, se putu stabili că era micimanul Buraciok. Pe urmă, fură daţi jos trei matrozi răniţi, care zăceau în nesimţire. Li se făcu respiraţie artificială şi fricţiuni. Venindu-şi în fire, răniţii priveau cu mirare chipurile soldaţilor, aplecate asupra lor.

— Au înviat ! izbucniră soldaţii în strigăte de bucurie. Să ştiţi că nu toţi cei de-acolo au pierit ! Poate c-o să scape şi amiralul !

Cei trei matrozi aveau răni uşoare ; fură pansaţi şi duşi în baterie, după Dukelski. Barca cu care venise Boreiko plecă din nou, de data asta sub conducerea lui Rodionov.

— Mă tem că Dukelski nu mai scapă cu viaţă ! rosti Zvonariov, îngrijorat. Ce nenorocire pentru Riva ! Tocmai astăzi ne invitase la masă ! îşi aduse deodată aminte, într-un moment atît de nepotrivit.

— Acum nu mai are cine să ia masa la ea ! răspunse Boreiko. Marinarii spuneau că *Straşnîi* a fost scufundat în zori de japonezi. N-a scăpat nimeni cu viaţă !

— Cum ? Va să zică *Straşnîi* lupta azi dimineaţă ! exclamă Zvonariov, mirat.

— Se vede că el ! Phii, ce nenorocire ; pînă acum n-au putut să-l găsească pe Makarov. I-au pescuit mantaua, dar pe el, nu ; probabil că a pierit.

— O, doamne ! Ce se face flota noastră fără Makarov ? exclamă Jukovski cu spaimă.

— O să ne trimită altul, mormăi Zvonariov.

— Un alt Makarov n-ai de unde să iei ! Amirali sînt mulţi, dar Makarov a fost unul la noi în Rusia, răspunse Boreiko întunecat. E o pierdere ireparabilă.

— Cîte nenorociri deodată : şi *Straşnîi* şi *Petropavlovsk*, şi amiralul... spuse Jukovski clătinînd din cap cu îndurerare.

— Se zice că marele duce a fost salvat. S-a ales doar cu urechile opărite şi cu spaima.

— Dukelski trebuie expediat numaidecît în oraş cu brecul ; să se ceară de la Comandamentul Artileriei căruţe pentru matrozii răniţi, ordonă Jukovski. Serghei Vladimirovici, îngrijeşte-te dumneata de asta, i se adresă el lui Zvonariov.

— Am înţeles !

Zvonariov urcă în baterie. Dukelski fusese culcat într-una din odăile lui Jukovski. Încet, încet, îşi venea în fire..

— Cum te simţi, Jorj ? îl întrebă Zvonariov.

— Rău, foarte rău ! Cred că am să mor ! Amiralul a pierit ! răspunse locotenentul, în şoaptă. Să-i spui Rivei : toate lucrurile... mele sînt... ale... ei... şi Dukelski tăcu, istovit de acest efort.

— Ce crezi ? îl întrebă încetişor Zvonariov pe Melnikov care se apropiase.

— N-o duce nici pînă deseară ! răspunse Melnikov.

După o jumătate de ceas, Zvonariov păşea pe lîngă trăsura în care zăcea Dukelski înfăşurat într-o pătură.

În fruntea unei echipe alcătuite din şaisprezece ordonanţe şi din cele patru orfane, Vera Alexeevna Stessel făcea curăţenia generală a apartamentului, după sărbătorile paştelui. În capot de casă, cu cîrpa de praf în mîini, alerga de colo-colo prin camere, plesnind în stînga şi-n dreapta fetele, şi răstindu-se la ordonanţele care o ajutau.

Era aproape de amiază, cînd se auzi sunînd în vestibul. Vera Alexeevna, care nu aştepta vizitatori, se duse ea însăşi să deschidă. Spre stupoarea ei, zări înainte-i făptura spătoasă a generalului Nikitin.

— Vladimir Nikolaevici ! exclamă zăpăcită generăleasa. Iartă-mi, te rog, *neglijé-ul :* nu m-am aşteptat la vizita dumitale aşa devreme. Ia uite ce tărăboi e la mine !

— Vă cer scuze, Vera Alexeevna ! N-aş fi îndrăznit pentru nimic în lume să vă deranjez la ora aceasta, dacă n-aş avea veşti extraordinare. Mă căiesc : n-am putut răbda şi am dat fuga să vi le împărtăşesc, răspunse Nikitin, sărutînd mîna generălesei.

— Dar ce s-a întîmplat ? întrebă ea îngrijorată.

— S-a dus la fund cel mai mare „cufundar", zise generalul şi rîse zgomotos de propriul său spirit.

— Care, care „cufundar" ?

— Ăla, amiralul lor, cum îi zice ? *Makarkin !*

— Vai, ce grozăvie ! Ce nenorocire ! se tîngui Vera Alexeevna apucîndu-se cu mîinile de cap. Un bărbat atît de bine, de prezentabil ! Şi deodată — uite că nu mai e ! O, doamne, cîte nenorociri aduce războiul acesta ! Dumnezeu să-l odihnească, sărmanul de el ! Generăleasa îşi făcu de mai multe ori semnul crucii.

— Nu face să-l plîngeţi, Vera Alexeevna. A fost un om josnic, un ticălos ; ţesea tot felul de intrigi mîrşave împotriva lui Anatoli Mihailovici. Soţul dumneavoastră mi-a arătat adineauri o scrisoare, pe care tocmai a primit-o de la Kuropatkin. S-a aflat că acest Makarkin, a cerut, nici mai mult, nici mai puţin, decît ca fortăreaţa şi soţul dumneavoastră să-i fie puse în subordine ! Închipuiţi-vă ce neobrăzare ! urmă indignat generalul. Deşi Kuropatkin a aflat din timp totul şi a zădărnicit aceste urzeli, totuşi, el îl previne în scrisoare pe Anatoli Mihailovici, să fie cu ochii în patru în ceea ce priveşte pe acest „cufundar" ticălos.

— Vai, nu m-aş fi aşteptat la atîta josnicie din partea lui ! Să ceară pe ascuns, pe la spate, să-i fie pusă în subordine fortăreaţa! Şi fortăreaţa şi armata terestră, subordonate unui amiral care nu ştie să comande nici măcar escadra aşa cum trebuie ! se revoltă generăleasa. Iese pe mare şi, îndată ce-i vede pe japonezi, fuge înapoi, sub protecţia bateriilor de coastă ! Adevărat, nici nu e cazul să ne pară rău de moartea lui ! Dar de ce te ţin în vestibul ? Hai să intrăm măcar în sufragerie : acolo aproape că e gata. La, povesteşte-mi totul, pe rînd, aşa cum a fost, îl rugă Vera Alexeevna.

— „Galoşii" noştri au ieşit pe mare. Au făcut oleacă de plimbare, şi deodată, hop ! se pomenesc cu Togo, căzut ca din cer. Ei, bineînţeles, lui Makarkin i s-a făcut inima cît un purice, şi a întins-o înapoi spre Arthur, iar Togo s-a luat după el. Şi atunci, s-a întîmplat dandanaua : în dreptul lui Elektriceski Utios, *Petropavlovsk* a sărit în aer şi s-a scufundat !

— S-a scufundat *Petropavlovsk* ? Unul dintre cele mai bune cuirasate ale noastre ! E o pierdere grea pentru flota noastră ! Şi

așa n-aveam noroc pe mare. Acum, ca din senin, am pierdut vasul cel mai de seamă !

— Eu, dragă Vera Alexeevna, cred, că ceea ce s-a întîmplat, e mai curînd un bine pentru noi, decît un rău ! Cu cît scăpăm mai repede de „galoși", cu atît mai bine. N-au nici un rost, zac în port, iar marinarii trag la beții pe țărm, costă bani grei, și își închipuie că e cine știe ce de capul lor ! O să aprind o lumînare de o rublă la icoana sfîntului Nicolae, cînd cel din urmă galoș găurit se va duce la fund ! Atîta timp cît armata noastră e întreagă, nu ne temem noi de prăpădiții de japonezi. De flotă, putem foarte bine să ne lipsim.

— Dar, probabil că în afară de Makarov, au mai pierit mulți oameni. Sărmanii matrozi, ce milă mi-e de ei.

— Da ; au pierit peste șase sute de matrozi și treizeci de ofițeri. Dar, pînă și aici se cunoaște mîna celui-de-sus ! Marele duce Kirill Vladimirovici care se afla pe crucișător, lîngă Makarov, a fost salvat și adus pe țărm, teafăr, nevătămat. A suferit numai un șoc.

— Mare e dumnezeul ocrotitor al Rusiei ! Să nu ne lipsească nici pe viitor de harul său ! rosti Vera Alexeevna, făcîndu-și cu evlavie semnul crucii. Trebuie să mă îmbrac imediat. Mergem la marele duce ca să-l felicităm, și pe urmă la biserică, să asistăm la slujba ce se va oficia cu acest prilej și să-i mulțumim domnului dumnezeu pentru marea lui milostivire față de noi.

— Ce minte ageră aveți, Vera Alexeevna, dragă ! Nouă, adică mie și lui Anatoli Mihailovici, nici nu ne-a trecut prin cap chestia cu slujba. La toate ne-am gîndit, numai la asta nu.

— Dumnezeu — înainte de toate ! rosti Vera Alexeevna, sentențioasă. Să se oficieze un *te-deum* solemn de mulțumire, cu salve de artilerie, în prezența întregii garnizoane. I-ați telegrafiat maiestății sale ?

— Da, măicuță ! Telegrama plină de devotament, de supunere credincioasă, a compus-o Dmitrievski, și e atît de mișcătoare că te face să plîngi, nu altceva !

În vestibul se auzi din nou soneria, vestind sosirea lui Stessel.

— A, te-ai și înființat ? se miră el, zărindu-l pe Nikitin. Vorba ceea — cînd îl cauți, hop și el !

— N-am putut să n-o vestesc numaidecît pe Vera Alexeevna despre cele două evenimente atît de îmbucurătoare : pieirea „cufundarului" și salvarea marelui duce.

— Ei, ai văzut ce poamă s-a dovedit acest Makarov ? i se adresă Stessel soției sale. Și tu, totdeauna îi luai apărarea !

— Nu de geaba se zice că ţopîrlanul tot ţopîrlan rămîne ! Nu se cuvine să vorbeşti urît despre un mort, dar trebuie s-o spun — a fost un om josnic, răspunse generăleasa, pe un ton de prefăcută dezolare.

— Şi acum, să ne punem imediat la mare ţinută şi să mergem la gară, unde se află, în trenul său, marele duce ! începu Stessel.

— *Anatole,* trebuie să se oficieze numaidecît un *te-deum* de mulţumire pentru salvarea marelui duce !

— Da, da, Anatoli Mihailovici ! Asta noi am scăpat-o cu totul din vedere. Hai să scriem la iuţeală un ordin pe garnizoană şi să-l trimitem urgent la unităţi, o susţinu Nikitin. Ai o comoară de nevastă. Are minte nu glumă, nu-i ca noi doi ! Vera Alexeevna, mînuţa dumneavoastră ! Toată admiraţia mea ! Sînt încîntat !

— Pînă mi se pun la punct toate marafeturile pentru marea ţinută noi, Vladimir Nikolaevici, să ticluim ordinul, hotărî Stessel şi trecu cu Nikitin în cabinetul său.

După un sfert de ceas, cînd Vera Alexeevna intră la ei, cei doi generali îi arătară triumfători textul :

— Ia ascultă şi tu, Veruncik ! o rugă Stessel. Poate că iar oi fi uitat ceva.

pe fortăreaţa Port-Arthur

31 martie 1904

P. 1

Spre a sărbători salvarea miraculoasă a Alteţei Sale Imperiale, Marele Duce Kiril Vladimirovici, cu prilejul scufundării cuirasatului „Petropavlovsk" în ziua de 31 martie 1904, orele 9,30 dimineaţa,

ordon :

azi, la orele 3 p.m. se va oficia în biserica garnizoanei un *te-deum* de mulţumire şi pentru ca Domnul Dumnezeu să hărăzească mulţi ani de viaţă întregii Case Imperiale.

p. 2

Toate unităţile din garnizoană vor trimite la orele 2,30 p.m. cîte un ploton de 30 rînduri cu un ofiţer, spre a participa la slujbă.

p. 3

Toţi domnii generali, ofiţeri superiori şi subalterni vor fi de asemenea prezenţi la *te-deum.*

p. 4

În momentul urării de mulţi ani pentru Casa Imperială, se vor trage 21 salve de tun la ordinul colonelului Irman, comandantul brigăzii de artilerie din divizia IV-a Est-Siberiană tiraliori.

p. 5

Ţinuta — de paradă.

p. 6

Rotmistrul Vodiaga, ofiţer de legătură în statul meu major, este însărcinat cu serviciul general de ordine."

— Ei, ce zici ? N-am uitat nimic ? o întrebă iar Stessel, pe soţia lui.

— Cred că nu sînt omisiuni ! Numai să se trimită cît mai repede dispoziţia la unităţi, răspunse Vera Alexeevna.

— Trimit eu curieri speciali, călări ! se grăbi s-o asigure generalul.

Nu trecu nici o jumătate de ceas, şi trăsura lui Stessel cu doi armăsari suri se opri lîngă trenul marelui duce, garat pe o linie de rezervă. Din ea coborî Vera Alexeevna, gătită foc, urmată de soţul ei şi de Nikitin, amîndoi la mare ţinută.

Fură primiţi în vagonul-salon, folosit drept sală de primire a marelui duce, de Boris, fratele lui Kirill Vladimirovici, în uniformă de husar, încă tinerel, dar cu pungi sub ochi, pămîntiu, nedormit. Boris sărută mîna Verei Alexeevna, şi răspunzînd absent la salutul celor doi generali, îşi pofti oaspeţii să ia loc.

— Alteţă, începu Vera Alexeevna, sîntem aici spre a vă prezenta felicitările noastre, cu ocazia miraculoasei salvări de la moarte a augustului frate al alteţei voastre ! Vă rugăm cu tot respectul să transmiteţi felicitări şi alteţelor lor imperiale, părinţii alteţei voastre !

— Sînt mişcat de atenţia şi de compasiunea dumneavoastră ; voi scrie neapărat la Piter despre aceasta, răspunse Boris, politicos. Sper că fratele meu îşi va veni curînd în fire.

— Cum se simte alteţa sa ?

— Acum doarme. La început era cam agitat, dar pe urmă a dat pe gît o sticlă de coniac şi s-a liniştit. Ca să fiu sincer, această baie rece i-a fost chiar de folos. E plăcut să te răcoreşti după o beţie straşnică. Am chefuit amîndoi de paşte, să se ducă vestea ! răspunse marele duce, căscînd cu poftă şi ducîndu-şi mîna la gură.

Vera Alexeevna era şocată de limbajul marelui duce, dar susţinea conversaţia cu vădit interes.

— Ce grozăvie! Ce viteaz trebuie să fie cineva, ca să scape cu viaţă în asemenea împrejurări! Ce prezenţă de spirit a trebuit să aibă alteţa sa ca să nu se piardă cu firea, într-un asemenea moment! Fratele alteţei voastre s-a arătat cu adevărat un vlăstar vrednic al adoratei noastre familii imperiale! perora generăleasa. *Anatole!* Să înaintezi neapărat un raport detaliat maiestăţii sale imperiale.

— Desigur, desigur, se grăbi să-i ţină isonul Stessel care, pînă atunci, tăcuse. Voi socoti o sacră îndatorire a mea să aduc totul la cunoştinţa maiestăţii sale imperiale, şi voi solicita decorarea alteţei sale cu ordinul Sfîntul Gheorghe!

După ce stătură atît cît impunea buna cuviinţă, vizitatorii se retraseră.

De la gară, trăsura le duse pe excelenţele lor la Manejul-cazacilor, unde se afla biserica garnizoanei.

Acolo se şi adunaseră ofiţerii în mare ţinută, aşteptînd sosirea lui Stessel.

Generăleasa schimbă amabilă cîteva cuvinte cu Kondratenko; dădu mîna afabilă, ca între rude, cu membrii familiei Belîi, cu care era încuscrită prin fiul ei, căsătorit cu o fiică a generalului; răspunse cam rece la salutul lui Fok, îi zîmbi binevoitoare lui Tahatelov care, sufocat de zăpuşeală ca totdeauna, îi sărută mîna cu o graţie de urs, iar pe ceilalţi îi învrednici doar cu o uşoară înclinare a capului.

Varia venise împreună cu părinţii ei. Zărindu-l pe Boreiko, se apropie repede de el:

— Cum, într-adevăr nu mai există nici o speranţă ca bunicuţul meu să poată fi salvat? întrebă ea, cu glasul întretăiat de hohote de plîns.

— Deşi e foarte trist, dar cred că Makarov a pierit, spuse Boreiko oftînd.

Varia se întoarse lîngă părinţii ei. Faţa sa plînsă, contrasta izbitor cu mina animată, voioasă a lui Stessel şi a celor din jurul lui.

— Varia, e chiar necuviincios să plîngi în aşa hal, cînd marele duce, prin voia celui-de-sus, e teafăr şi nevătămat! şopti Vera Alexeevna nemulţumită, întorcîndu-se spre fată.

Belîi se apropie de Kondratenko:

— Ce ne facem acum, fără Stepan Osipovici?

— O pierdere mai grea pentru apărarea Arthurului nici nu ne putem închipui. Acum să ne străduim măcar să traducem în viaţă îndrumările răposatului amiral; să strîngem rîndurile împreună cu marinarii; să apărăm Arthurul, înainte de toate, pe

căile de acces îndepărtate şi mai ales, să păstrăm neştirbită credinţa în vitejia soldatului rus. Aşa să ne ajute dumnezeu ! încheie Kondratenko, emoţionat.

Diaconul scotea capul mereu din altar, nerăbdător să înceapă slujba.

De îndată ce Stessel îşi făcu apariţia, preotul, în odăjdii de sărbătoare ieşi în dreptul uşilor împărăteşti cu o expresie de bucurie dulceagă pe faţă.

— În numele tatălui, şi al fiului, şi al sfîntului duh ! Iubiţi fraţi şi surori întru Hristos ! Domnul dumnezeu a binevoit să săvîrşească o mare minune : cu prilejul scufundării cuirasatului *Petropavlovsk*, braţul celui-de-sus a salvat vlăstarul împărătesc, pe marele duce Kirill Vladimirovici, spre bucuria tuturor bunilor ruşi, devotaţi fără precupeţire maiestăţii sale ! Să înălţăm dar ruga de mulţumire către părintele ceresc, pentru minunea hărăzită nouă !

Slujba începu. Diaconul rostea cu pătrundere cuvintele ectoniei ; corul dădea răspunsurile armonios ; norii albaştri ai fumului de tămîie se înălţau spre boltă ; soldaţii stăteau smirna, stăpînindu-şi tusea şi oftatul ; Varia suspina încetişor. Cînd se ajunse la urarea „întru mulţi ani", bateriile terestre şi navale o însoţiră cu o salvă atît de puternică, încît geamurile bisericii erau cît pe ce să plesnească ; diaconul se înecă la mijlocul cuvîntului, preotul aproape că scăpă crucea din mînă, iar corul pierdu tonul.

— Irman ăsta sare întotdeauna peste cal ! îi şopti mîniată Vera Alexeevna soţului ei. Trimite-l pe Vodiaga să-l astîmpere, că nu rămîne un geam întreg în biserică !

Bravul rotmistru se grăbi să potolească zelul excesiv al artileriştilor. Episodul acesta tulbură oarecum atmosfera înălţătoare a slujbei, indispunînd-o mult pe doamna general.

Stînd în fundul bisericii cu soldaţii săi, Boreiko, simţea cum clocoteşte tot mai aprig de mînie. După ceea ce îi fusese dat să vadă în cursul dimineţii, tot *te-deumul* acesta solemn îi părea o batjocură faţă de nenorocirea întîmplată. Pompa slujbei, bucuria mieroasă de pe chipul preotului, şi în sfîrşit salva, îi sporeau furia. Privea soldaţii din jur, le vedea feţele posomorîte, întunecate de jale, le auzea suspinele grele, care cadrau atît de puţin cu osanalele slujbei, şi-şi dădea seama că şi ei sînt nemulţumiţi de tot ce se petrece. În capul lui se înfiripă la iuţeală planul unei mici demonstraţii împotriva superiorilor. De îndată ce slujba luă sfîrşit şi toată lumea se înşirui spre a săruta crucea, el se întoarse spre soldaţi şi, pe jumătate în şoaptă, dar astfel ca să se audă în toată biserica, rosti :

— Cine vrea, poate să rămînă la parastasul marinarilor, cine nu, sărută crucea şi pleacă.

După aceea, îşi croi drum pînă la preot şi-i adresă rugămintea de a sluji un parastas pentru odihna sufletelor celor pieriţi pe *Petropavlovsk* şi pe *Straşnîi*. Preotul îl privi mirat, uitîndu-se cu teamă spre Stessel, care nu ieşise încă din biserică, şi bolborosi ceva nelămurit. Generalul i se adresă numaidecît lui Boreiko.

— Cui i-a trecut prin cap să se slujească parastasul ? întrebă el.

— E dorinţa tuturor ostaşilor ! răspunse Boreiko, fără să clipească.

— De cînd se ţine seamă la voi de dorinţele ostaşilor ? Ce e dezmăţul ăsta ? Soldatul nu poate şi n-are voie să dorească nimic ! El trebuie să execute ordinele superiorului, şi nu să-şi manifeste dorinţele. Crezi dumneata, că eu, comandantul fortăreţei nu ştiu ce trebuie făcut : un *te-deum*, ori un parastas ? Dumneata socoţi se vede că viaţa marelui duce e mai puţin preţioasă decît viaţa lui Makarov şi a matrozilor ? rosti enervat generalul, cu glas tare.

— Soldaţii mei au luat parte azi la salvarea unor oameni care piereau, au trăit multe clipe zguduitoare, şi vor să cinstească amintirea ostaşilor căzuţi ! i-o reteză Boreiko.

— Soldaţii şi *trăirile !* Dar ce sînt ei, fete de pension, ca să aibă *trăiri ?* Ce fel de ostaşi sînt, dacă la vederea morţii se înmoaie şi încep să aibă *trăiri ?* spuse Stessel batjocoritor. Toate acestea sînt mofturi ! Du-ţi soldaţii înapoi ! O să dau eu însumi dispoziţii în ceea ce priveşte parastasul, atunci cînd va fi momentul !

— Am înţeles ! Boreiko salută şi ordonă soldaţilor să iasă din biserică.

— Cum, e cu putinţă totuşi să plecaţi ? îl întrebă, repezindu-se la el, Varia, care urmărise de departe discuţia dintre Boreiko şi general. Porucikul o privi mohorît şi strigă :

— Belonogov ! Du-i popii hîrtia asta de zece ruble şi spune-i că ne întoarcem numaidecît ! Înainte, marş ! comandă el soldaţilor după ce aceştia se încolonară.

Nu departe de biserică, soldaţii fură întrecuţi de trăsura lui Stessel. De îndată ce ea dispăru după colţ, Boreiko îşi întoarse soldaţii la biserică. Preotul şi ajutoarele lui îi aşteptau. Diaconul se apropie de Boreiko :

— Părintele se gîndeşte că poate nu e bine să slujească parastasul. Să nu se supere generalul Stessel !

— Cît să mai dau ? îl întrebă Boreiko fără ocol, scoţînd portofelul.

— Mai puneţi douăzeci şi cinci de ruble...

— Ajung şi douăzeci, diacone !

Diaconul se înveseli îndată :

— Întreb numaidecît pe sfinţia sa ! spuse el, vîrînd banii în buzunar.

Biserica se umplea repede de lume. Vestea despre parastasul pentru odihna sufletelor marinarilor căzuţi ajunsese la locuitorii de la periferie şi ei se grăbeau să vină. Erau numai muncitori care locuiau în cocioabele mahalalei din acea parte a oraşului. Printre ei se aflau văduve de matrozi, neveste, mame cu copii, muncitori din port şi mici slujbaşi. Pe feţele tuturor se citea o neprefăcută şi adîncă durere — adevărata durere a poporului pentru marinarii duşi de pe lumea aceasta.

Boreiko se aşeză în strană, ca să ţină isonul cîntăreţilor ; dregîndu-şi înăbuşit glasul, bătea nerăbdător din picior.

În sfîrşit, uşile împărăteşti se deschiseră şi preotul se ivi.

Acum, era în odăjdii negre, de doliu, iar pe faţa lui se citea o adîncă durere, ca şi cum nu fusese el acela care, numai cu o jumătate de oră în urmă, slujea transportat de bucurie.

„Ăsta ar putea să fie actor, şi nu dintre cei proşti !“ gîndi Boreiko.

Cu hohote de plîns în glas, ca o vie întruchipare a durerii, preotul istorisi cum au pierit vasele *Petropavlovsk*, *Straşnîi* şi, împreună cu ele, Makarov, Vereşceaghin, ofiţerii şi mai multe sute de matrozi.

— Aşadar, iubiţi fraţi şi surori, să ne rugăm pentru odihna răposaţilor întru domnul, ostaşi pravoslavnici, care şi-au dat viaţa pe cîmpul de luptă pentru credinţă, ţar şi patrie, încheie popa şi-şi şterse o lacrimă de circumstanţă.

Diaconul, care cu o clipă mai înainte trăsese o duşcă, tulburat de emoţie şi de votcă, începu slujba cu glas surd, jalnic, clătinînd cădelniţa de zor. Cîntăreţii, cei mai mulţi dintre ei localnici din împrejurimi, împărtăşind durerea tuturor, intonară cu o deosebită simţire jalnicul prohod. Iar cînd diaconul începu „veşnica pomenire pentru răposaţii robii lui dumnezeu Stepan, Vasili, Ermi, Konstantin, Pavel şi alţii, ale căror nume tu le ştii, doamne“, toţi cei de faţă izbucniră în hohote de plîns.

Boreiko, aspru şi mohorît, privea din strană spre cei veniţi la parastas. Înţelegea durerea adîncă a acestor oameni, care n-aveau nimic comun cu acel om de nimic — marele duce, dar care se simţeau legaţi prin sînge de marinarii duşi pentru vecie. Dangătul jalnic al clopotului vestea nenorocirea ce se abătuse asupra poporului. Biserica se umplea tot mai mult de lume. Veneau băr-

baţi, femei, muncitori care de ani şi ani nu mai trecuseră pragul unei biserici : veneau şi chinezi, împărtăşind durerea ruşilor.

După ce parastasul luă sfîrşit, Boreiko abia izbuti să iasă din biserică. Oamenii se apropiau, îi strîngeau mîna sau se plecau înaintea lui, îi mulţumeau pentru că „nu uitase de răposaţii noştri". Plîngînd Varia îi strînse şi ea mîna, cu multă căldură. Ostaşii ieşiră în pridvor, tăcuţi, cu chipuri aspre, încordate. Se încolonară repede şi-l urmară pe Boreiko, care păşea posomorît înaintea lor, cufundat în gînduri apăsătoare.

Lîngă docuri, în drumul artileriştilor se opriră doi muncitori beţi. Unul din ei se încăpăţîna, nu voia să meargă mai departe cu tovarăşul lui.

„Au şi găsit cînd să se îmbete !" îşi zise Boreiko mînios.

— Ce crezi, de ce sînt eu beat astăzi ? spunea muncitorul încăpăţînat, parcă răspunzînd porucikului. De durere ! Mă doare sufletul ! Îl pomenesc şi eu pe amiral, de împărăţia cerurilor să aibă parte ! Aşa că trebuie să-mi înţelegi durerea şi nu să mă dăscăleşti !

— Ia vezi să nu te alegi cu vreo sută de vergi la spate, în amintirea amiralului ! Mai bine, hai acasă, să nu dăm de belea, îl îndemna celălalt.

— Ba să-mi răspunzi tu mie urmă cel dintîi, de ce s-a înecat amiralul, şi marele duce a scăpat ?

— Fiecare cum i-e scris ! Unul se îneacă, altul rămîne deasupra.

— Ba nu-i aşa deloc ! Află că aurul se duce totdeauna la fund, iar scîrna pluteşte deasupra ! şi muncitorul rîse cu venin.

Capitolul IX

În ziua de 2 aprilie, escadra japoneză se ivi din nou în faţa Arthurului. Navele ruseşti care staţionau în rada interioară începură să se deplaseze în grabă, adăpostindu-se dinspre mare după Zolotaia şi peninsula Tigrovîi.

Amiralul Togo care se aştepta ca escadra rusească să iasă în larg, aşa cum se întîmpla întotdeauna cînd trăia Makarov, fu de astădată surprins de pasivitatea marinarilor ruşi şi se hotărî să profite de situaţia atît de favorabilă pentru el.

Cuirasatul-amiral *Mikaza*, deschise focul încă de la distanţa de 80 de cabluri asupra bateriei Utios. Jukovski îşi scoase oamenii la

piese şi se pregăti de luptă privind prin binoclu de la postul de comandă navele inamice.

— Mi se pare că azi a poftit la noi toată escadra cuirasată: şase cuirasate şi şase crucişătoare, spuse căpitanul ofiţerilor care se apropiaseră de el. Am impresia că escadra noastră nu intenţionează să iasă din port; deci, azi numai bateriile de coastă vor trebui să ducă tot greul, şi în special noi. Boris Dmitrievici, ia-ţi secţiile a doua şi a treia, iar dumneata Serghei Vladimirovici, întîia. Urmăriţi precizia ochirii, căci azi o să fie lată.

Ofiţerii trecură la posturile lor.

— Gisment, trei sute! Nivela patruzeci şi doi, patruzeci! Derivă, stînga doi! răsună ordinul de la postul de comandă.

Praporşcikul şi subofiţerul se apropiară spre a verifica ochirea pieselor.

Ochitorul Koşeliov de la piesa întîia privea atent prin crestătura înălţătorului.

— Mai spre stînga! Mai spre stînga! comanda el celor doi servanţi de la manivela de direcţie, deplasînd astfel fălcelele afetului pe şina semicirculară de fontă a platformei.

Trăgătorii dezăvorau greul înălţător-pană; servantul de la nivelă o aşeza la diviziunea ordonată.

— Numărul unu, gata!

— Numărul doi, gata!

— Secţia întîia, gata!

— 6200! 6150! 6100! se striga de la postul telemetrului.

— Secţiile a doua şi a treia, gata!

— Cu toată bateria! comandă Jukovski.

— Foc!

Tunurile reculară. Şuierînd şi vîjîind, cinci obuze îşi luară zborul spre mare.

În aceeaşi clipă, pe navele japoneze fulgerară flăcările salvelor.

— Adăpostiţi-vă! ordonă Jukovski. Aproape imediat, zece sau douăsprezece obuze se prăvăliră peste baterie. Într-o clipă totul se înecă în praf şi fum, răspîndindu-se un iz usturător de şimoza; mii de schije răpăiră pe scuturile pieselor, pe parapet şi lîngă tunuri.

— Totul e în ordine? întrebă Zvonariov, ieşind de după creasta de protecţie.

— Piesa numărul unu, totul e în ordine! raportă subofiţerul şef de piesă.

— Piesa numărul doi, o schijă pătrunsă în scut, restul, în ordine!

Zvonariov se apropie de tun. Soldaţii se înghesuiau în stînga piesei, privind o schijă de oţel, lungă de vreo şase verşoci cu marginile zimţate care pătrunsese adînc în metalul scutului.

— Dacă n-ar fi fost scutul, pesemne că ar fi ucis pe cineva, spuse Rodionov.

— Pe mine, Sofron Timofeevici! răspunse ochitorul. Cînd a pocnit în scut, m-am şi lăsat pe vine. Cînd mă uit o văd înfiptă în scut. Nici n-am apucat să-mi aduc aminte de maică-mea, că m-am şi pomenit cu schija în scut! şi chipul ochitorului cu umerii obrajilor proeminenţi se destinse într-un zîmbet larg.

După ce examină ambele piese şi se convinse că sînt în perfectă stare, Zvonariov raportă acest lucru lui Jukovski.

— Bine ne-au încadrat bateria de data asta! Mă temeam c-o să ne pomenim cu jumătate din material şi din servanţi scoşi din acţiune, dar iată că n-am avut nici măcar stricăciuni! rosti căpitanul, emoţionat, bucuros. Să încercăm să le plătim cu vîrf şi îndesat!

Bateria tună iarăşi. Japonezii făcură o întoarcere, şi apropiindu-se puţin de ţărm, continuară să bombardeze Utiosul. Dar soarele care se înălţase pe cer stînjenea precizia tirului, proiectilele lor căzînd acum ba prea scurt, ba prea lung. Aceeaşi lumină a soarelui venea în ajutor celor de pe Elektriceski Utios. După a doua salvă, crucişătorul *Tokiva* fu scos din luptă. Lîngă el, se opriră alte cîteva nave, ceea ce îi îngădui lui Jukovski să tragă încă trei salve cu acelaşi înălţător. Aproape în acelaşi timp izbucniră focuri pe încă trei nave. Japonezii se grăbiră să-şi reia formaţia în linie de şir, dar atunci intrară în acţiune şi bateriile de pe Zolotaia împreună cu cele de pe Strelkovaia şi de pe Tigrovka, silite pînă atunci să stea pasive, din pricina distanţei prea mari.

Navele inamice erau lovite tot mai des, şi amiralul Togo se grăbi să se retragă în larg, continuînd totuşi să bombardeze cu perseverenţă Electriceski Utios.

Într-o cazemată solidă de beton de pe creasta colinei Zolotaia se adunase toată conducerea apărării Arthurului: guvernatorul general, recent sosit, şi care, în urma morţii lui Makarov îşi asumase comanda flotei, Stessel cu Nikitin şi Belîi, acesta din urmă însoţit de Vania. Din cînd în cînd excelenţele lor se încumetau să scoată capul afară şi să privească de la acea mare înălţime bombardamentul de pe Elektriceski Utios. Pînă la baterie era mai mult de o verstă, dar chiar şi de departe te apuca groaza să vezi, cum bateria, mai în fiece clipă, era învăluită în uriaşe evantaie de fum negru. Legătura telefonică cu Utiosul fusese de mult întreruptă, aşa că situaţia reală a bateriei nu mai era cunoscută,

iar privelişte bombardamentului crîncen lăsa să se presupună pierderi grele.

— Tunurile sînt neatinse, strigă Varia privind o nouă salvă. Am văzut limpede cinci flăcări.

— În schimb, oamenii probabil că n-au scăpat toţi neatinşi, obiectă Nikitin, morocănos. Ce oameni bravi, excelenţă! O singură baterie, împotriva întregii flote japoneze! Şi de ce n-ar ieşi escadra noastră să-i ajute?

— În urma scufundării cuirasatului *Petropavlovsk* e atît de slabă, în comparaţie cu cea japoneză, încît sîntem datori s-o apărăm ca lumina ochilor! declară Alexeev sentenţios.

— Ei, atunci, mai bine să fie trimisă spre conservare la Muzeul Marinei din Piter, o ţinea morţiş Nikitin.

Văzînd că discuţia ia o întorsătură neplăcută, Stessel se grăbi să-şi expedieze amicul:

— Vladimir Nikolaevici, ai grijă te rog să fie restabilită legătura cu Elektriceski Utios.

— Am înţeles! Se execută numaidecît! şi Nikitin plecă.

— Mi se pare că e cam...! îi spuse lui Stessel guvernatorul nemulţumit, făcînd cu degetul o mişcare expresivă la tîmplă.

— E un brav între bravi, dar are şi el un cusur: îi cam place să tragă la măsea.

— Se şi vede: mai e destul pînă la ora Amiralităţii [1], dar el e de pe acum cu chef!

Varia hotărîse să însemne acea zi printr-o faptă eroică. În mintea ei înfierbîntată se perindau scene care de care mai grozave. Ba se închipuia pansîndu-l cu curaj pe *el*, sub ploaia de obuze japoneze, ba piereau amîndoi de una şi aceeaşi bombă, ba, în sfîrşit, repara vitejeşte firele de telefon (treabă la care de altfel, nu se pricepea) şi primea crucea Sfîntul Gheorghe din mîinile guvernatorului general. Se strecură de vale unde era adăpostită Kubanka ei, sări în şa şi o porni în galop pe drumul spre Utios.

Cei de pe Zolotaia n-o observară decît după ce străbătuse în goană mai mult de jumătate din drum.

— Excelenţă, i se raportă lui Belîi, fiica dumneavoastră a plecat spre Elektriceski Utios.

— Zvăpăiată fată! Ce naiba a apucat-o să se ducă acolo? rosti Belîi mînios şi se urcă repede pe creastă. Ceilalţi se luară după el.

---

[1] După o veche tradiţie, ora exactă era anunţată la Petersburg, la amiază, printr-un foc de tun tras din fortăreaţa Petropavlovsk, la comanda transmisă de la Amiralitate (n. t.).

— Vorbeşte sîngele de cazac, Vasili Feodorovici, îi spuse Stessel lui Belîi. Deşi e femeie, ia uite cum se repede la luptă !

Alexeev clătina din cap — fie de uimire şi admiraţie, fie că o dezaproba.

De sus, vedeai de minune cum călărea fata în plin galop ; dar iată că mai multe trombe de fum ţîşniră nu departe de ea, şi Varia dispăru din vedere. Belîi tresări şi-şi smuci nervos mustăţile. Ceilalţi scoaseră un ţipăt de spaimă. O răbufnire de vînt împrăştie vălul de fum... şi în loc de un cadavru sfîrtecat de explozie, toţi zăriră din nou călăreaţa, în aceeaşi goană turbată.

— Bravo, bravo ! Eşti de felicitat pentru o asemenea fiică ! aprobă guvernatorul general.

Ajunsă cu bine pe Utios, Varia se opri lîngă bucătărie unde trebăluia Zaiaţ, bucătarul, căruia îi aruncă dîrlogii şi urcă repede în baterie. Se aştepta la manifestări furtunoase de admiraţie faţă de bravura, de eroismul ei, dar nimeni nu-i dădu nici o atenţie. Iar cînd ajunse în dreptul lui Boreiko, acesta doar bombăni supărat :

— Numai dumneata mai lipseai aici ! Du-te la postul de prim ajutor, colo, în cazemata numărul unu, şi porucikul îi arătă drumul cu mîna.

— Dar voiam... începu Varia.

— Soră, execută ordinul ! comandă Boreiko, atît de sever, încît picioarele Variei o duseră numaidecît, ca de la sine, tocmai în direcţia cuvenită. Şi, culmea, cînd trecu pe lîngă Zvonariov, acesta nici n-o băgă în seamă. Mînioasă foc, Varia ajunse la postul de prim-ajutor şi acolo, izbucnind în plîns, se prăbuşi în braţele Şurkăi Nazarenko. Numai Şura îi preţui după merit fapta vitejească.

— Soră Nazarenko, rosti Melnikov pe un ton oficial : dă-i surorii Belaia douăzeci de picături de valeriană.

Astfel, tocmai Varia avu nevoie, în ziua aceea, de asistenţă medicală pe Elektriceski Utios.

După ce trăseseră vreo două sute de obuze de mare calibru, japonezii dispărură în dosul Liaoteşanului. Cei din baterie oftară cu toţii, uşuraţi.

— Încetarea ! comandă Jukovski. Serghei Vladimirovici, examinează toate piesele şi fă o notă de materialul avariat !

— Curăţaţi imediat ţevile, pînă nu se întăreşte funinginea, adăugă Boreiko.

După emoţiile prin care trecuseră, soldaţii se repeziră voioşi să-şi cerceteze tunurile.

— Ia spune, de cîte ori ţi-ai pomenit azi îngerul păzitor ? îl întrebă pe Koşeliov unul dintre ostaşi.

— Nu pe îngerul păzitor — pe amiralul Togo, l-am tot pomenit de mamă, poate un ceas bătut pe muchie !

— Amarnic trebuie să fi sughiţat Togo astăzi !

— Nu numai c-a sughiţat, da' a şi făcut pe el cînd îl ochiseşi tu !

După ce examină piesele, Zvonariov raportă că numai două din ele aveau scuturile străpunse de schije mici, că uneia îi fusese rupt cablul macaralei pentru proiectile, iar celeilalte scripetele macaralei. Toate scuturile aveau numeroase scrijelituri lăsate de pietre şi de schije.

— Ei, am scăpat ieftin ! După un bombardament de un ceas şi jumătate, executat de o escadră întreagă, erau de aşteptat lovituri mai serioase, spuse Jukovski. Ar fi interesant să ştim cam cîte obuze au fost trase asupra noastră ?

— Stînd în beci, Pahomov a numărat o sută cincizeci de bucăţi, căzute direct lîngă baterie ; şi în totul, au fost nu mai puţin de două sute, spuse Boreiko.

— Iar noi am tras doar o sută douăsprezece proiectile ! Aproape de două ori mai puţin.

— Rezultatul : n-avem distrugeri în baterie, cu excepţia unor geamuri şi ţigle sparte, pe cînd la ei, un crucişător a fost scos din luptă, iar alte patru nave avariate, făcu bilanţul Jukovski.

— Este evident că rezultatul este cu totul în favoarea noastră, observă Zvonariov.

— Pentru mine este foarte limpede că, cu toată superioritatea artileriei lor, marinarii japonezi nu se pricep s-o utilizeze. Dacă aş avea eu piesele lor de doisprezece ţoli, aş fi trimis azi toate navele de la Arthur în fundul mării ! se lăudă Boreiko.

— Înălţimea-voastră, vine cineva încoace ! raportă telemetristul, arătînd două trăsuri ce se apropiau.

Boreiko îşi duse binoclul la ochi.

— În cea dinainte e Stessel şi încă cineva, pare-mi-se chiar Alexeev, iar în cea de a doua, Belîi şi Nikitin, precizează el.

Buna dispoziţie plină de însufleţire a lui Jukovski pieri îndată. Se îngălbeni şi începu să se agite :

— Compania să se adune imediat : să se trimită oameni să măture cioburile de geamuri şi de ţiglă din curte ! arunca el ordin după ordin. Curată pacoste pe capul meu, ştabii ăştia ! Mult sînge rău îmi fac !

— Da, mult mai mult decît japonezii, observă ironic Boreiko.

— Sigur ! Togo nu-ţi trînteşte nici o admonestare pentru starea proastă a companiei, şi nici nu te mută disciplinar.

— Numai te omoară, ori te lasă schilod !

— Ei, de soartă n-ai cum să scapi !

— Ştabii te urmăresc şi ei, tot ca un fel de soartă, sînt ca o rînduială crudă a vieţii, dacă vreţi, ca un destin ne-nduplecat !

— Ba de o sută de ori mai rău ! Destinul e orb, pe cînd generalii prea le văd pe toate şi-ţi caută nod în papură ! se tînguia căpitanul.

— Să nu facem nimic, Nikolai Vasilievici ! îl sfătui Boreiko. Să ne vedem de curăţirea pieselor şi să nu ridicăm nimic de jos. Las' să ne vadă cum arătăm în mod obişnuit, după bătălie. De altfel nici n-avem cînd să ne facem frumoşi, sosesc îndată.

— Măcar canonierii să aibă o înfăţişare mai ca lumea ! Ia uite. mantalele sînt aruncate pe jos, soldaţii umblă cu capul descoperit, neîncinşi, asudaţi. Doar ştii bine că Stessel acordă cea mai mare atenţie aspectului exterior.

— Puneţi-vă în ordine mentalele, încingeţi-vă, priviţi vulturește ! strigă Boreiko, atît de aprig că vui toată bateria. Vine chiar guvernatorul general ! Să-i răspundeţi la salut cu : „excelenţa voastră" !

— Te rog, Boris Dmitrievici, comandă dumneata cînd sosesc trăsurile, că mie mi-a pierit graiul răcnind în timpul tirului. Raportul îl dau eu.

Totul se desfăşură cum nu se poate mai bine : Boreiko îl asurzi pe Alexeev cu vocea lui de bas ; Jukovski raportă cu glas tremurător de emoţie ; fu totuşi tratat cu multă bunăvoinţă de şefi. Excelenţele lor erau uimite de grindina de schije din baterie : luau cîte una de jos şi susţineau că ar fi calde încă ; o dată ajunşi pe Elektriceski Utios, imediat după bătălie, se simţeau oarecum şi ei eroi.

Belîi se interesă de fata lui, dar Şurka Nazarenko îi răspunse cam încurcată, că „dumneaei era tare necăjită", şi că plecase pe alt drum.

Guvernatorul general mulţumi lui Jukovski şi soldaţilor ; pe urmă, intră la bucătărie, să guste prînzul. Zaiaţ şi Belonogov serviră vizitatorilor un borş tare şi un păsat de hrişcă ce se topea în gură.

— Minunat ! Foarte, foarte gustos ! îl lăudă amiralul pe Zaiaţ. Dar cînd ai avut timp să faci mîncarea ? Chiar în timpul bombardamentului ? E cu putinţă ?

— Da ! Tocmai cînd stîrpitura de japonez bătea asupra Utiosului. Mi-era frică să nu-mi umple borşul de schije.

— Eşti un brav ! Ţine, băiatule, drept răsplată de la mine ! Şi Alexeev îi întinse lui Zaiaţ o hîrtie verde, de trei ruble.

— Slujesc voios ! Mulţumesc frumos ! răspunse repede ostaşul.

După ce şefii plecară în sfîrşit, Jukovski îşi scoase chipiul şi se închină.

— Slavă domnului, a trecut cu bine primejdia cea mai mare ! rosti el cu bucurie. Şi acum, domnilor, haideţi la masă ; poate or fi şi ordonanţele noastre eroi ca Zaiaţ.

A doua zi, Zvonariov fu chemat la telefon de la Comandamentul Artileriei :

— Deşi eşti un băieţoi urîcios, rău şi prost crescut, şi cu toate că nu vreau deloc să-ţi vorbesc, am hotărît totuşi să te anunţ că azi, la cinci după masă, are loc înmormîntarea celor ce au pierit pe *Petropavlovsk*, printre care se află şi aghiotantul bunicuţului... cum îi zice ?

— Dukelski, o ajută Zvonariov.

— Da, chiar el ! Se pare, că a fost prieten cu Boreiko. Iar în ceea ce te priveşte pe dumneata, e lucru ştiut de toată lumea că nu eşti indiferent faţă de prea frumoasa Rivocika, acum adînc îndurerată. Ţi se oferă un foarte bun prilej s-o consolezi şi, totodată, să-i cucereşti inima iubitoare, adăugă Varia, neputînd să nu-l înţepe.

— Îţi mulţumesc, vom fi desigur prezenţi la funeralii, răspunse cu răceală praporşcikul şi atîrnă receptorul.

Cînd Boreiko şi Zvonariov sosiră la cimitir, mulţimea venită pentru procesiunea funebră începuse să se împrăştie.

Lîngă cimitir se întîlniră cu Jeltova, însoţită de cele două învăţătoare şi de Stah. Praporşcikul se apropie de ele, le salută şi-l prezentă pe Boreiko. Porucikul îşi spuse numele cu glas gros şi le strînse respectuos mîinile. Cu deosebită grijă, luă în uriaşa-i palmă mînuţa prelungă, gingaşe a Oliei, care se uita curioasă la făptura lui uriaşă.

— E un munte de om ! îi şopti ea Lioliei, cînd Boreiko se îndepărtă.

— Nu ştii în ce loc l-au înmormîntat pe Dukelski ? îl întrebă Zvonariov pe Stah.

— În fund, lîngă zid ! lămuri Olea. Vă arăt eu.

Făcîndu-şi cu greu drum prin mulţime, trecură pe lîngă mormintele comune, unde şedeau în genunchi nişte femei plînse şi nişte copii. Cîţiva preoţi în odăjdii cernite, slujeau parastas pe toate glasurile, cădelniţînd de zor.

— Iată, de aici încep mormintele ofiţerilor, arătă Olia şirul moviliţelor de pămînt proaspăt.

În preajma unora din ele stăteau ofiţeri şi doamne în doliu. Lîngă mormîntul din cap se zărea silueta singuratică a unei femei îngenunchiate care, copleşită de durere, îşi lipise obrazul de pămînt. Nu departe, aştepta Soimanov cu pelerină neagră şi cu bicorn de gală în mînă.

— Probabil că doamna care plînge acolo e Riva ! îşi zise Zvonariov. Cei doi ofiţeri o luară înainte ; Olia rămase pe loc.

Boreiko depuse pe mormînt coroana pe care o aduseseră şi se închină adînc. Zvonariov îi urmă pilda. Riva îşi ridică privirea. Cu greu o recunoscu Zvonariov, atît de mult se schimbase numai în cîteva zile. Avea obrajii traşi, ochii mari, duşi în fundul capului, nasul ascuţit, şi un păienjeniş de cute mărunte îi acoperea toată faţa. Recunoscîndu-şi prietenii, Riva zîmbi vlăguită şi încercă să se ridice, dar puterile o părăsiră. Zvonariov şi Soimanov o sprijiniră de braţ şi o duseră pînă la o bancă.

Cineva o stropi cu apă şi ea începu să-şi vină în fire.

— Vă simţiţi mai bine ? o întrebă Olia cu compasiune. Staţi liniştită ; vă conducem acasă, îndată.

— Vă mulţumesc, pot merge şi singură, totuşi vă rog să veniţi cu mine ! V-am dat destulă bătaie de cap.

— Nu mai vorbiţi aşa ! Aţi suferit cumplit zilele acestea şi e firesc să fiţi atît de slăbită.

— De la 31 n-am mai dat pe acasă ; am stat tot timpul lîngă Jorjik. A murit noaptea trecută.

— S-a chinuit mult înainte de a muri ? întrebă Soimanov.

— Numai o dată şi-a revenit ; încolo, a stat tot timpul în nesimţire ! Andriuşa zăcea în acelaşi salon cu el — delira şi se zvîrcolea tot timpul. Azi dimineaţă şi-a recăpătat cunoştinţa şi a plîns, cînd a aflat despre moartea lui Makarov, povestea Riva.

Boreiko şi Soimanov o conduceau, sprijinind-o de braţ. Olia şi Zvonariov mergeau înainte. Lîngă gard, Jeltova, Liolia şi Stah li se alăturară. Femeile îi ofereau care mai de care Rivei ajutorul lor :

— Nu puteţi fi lăsată singură acasă în asemenea stare, declară ferm Olia. Rămîn eu cu dumneavoastră !

— Stai, Olia : poate că *mademoiselle* Riva doreşte să fie singură, să n-o stingherești !

— O, nu, ca să vă spun drept, acum mi-e frică de singurătate. Acasă totul îmi va aminti prea viu de pierderea mea.

— Atunci, hai la noi, la şcoală, propuse Olia.

— N-am să pot merge aşa departe. Cel mai bun lucru ar fi dacă dumneavoastră aţi vrea să rămîneţi la mine, măcar în noaptea asta ! o rugă Riva.

Grupul mergea încet, pas cu pas, pe străzile oraşului.

— Am ajuns, spuse Riva oprindu-se lîngă scara căsuţei sale.

Bătu în uşă. Se ivi Kuinsan, ciufulită. Foarte bucuroasă, chinezoaica i se aruncă de gît.

— *La mine aşteptat mult, la mine ascultat mult ! Nimeni nu venit, la mine frică !* bîiguia ea.

Intrară cu toţii în sufragerie. Era dereticat, curat. Riva intră cu femeile în dormitor, iar bărbaţii rămaseră în salonaş. Kuinsan dădu fuga să pregătească ceaiul pentru musafiri.

— S-a prăpădit Jorj al nostru, aşa, fără nici un rost ! spuse Boreiko, oftînd.

— Mai grav ca orice e că a pierit Makarov, răspunse Soimanov. Aţi văzut cum ne ascundeam ieri de japonezi, după coline, în loc să angajăm lupta ?

— Am simţit-o chiar pe pielea noastră. Ne-am bătut singuri cu o escadră întreagă ! adăugă Zvonariov.

— Prin ordinul de zi pe flotă, guvernatorul general a interzis orice fel de ieşiri ale escadrei în larg, pînă nu vor fi reparate navele *Retvizan*, *Tesarevici* şi *Pallada*. În treacăt fie zis, multe s-au schimbat zilele acestea la noi.

— Dar, de fapt, de ce s-a scufundat *Petropavlovsk* ? întrebă Boreiko.

— Concluziile comisiei, care a anchetat cauzele scufundării cuirasatului, spun că el s-a izbit de un buchet de mine dintr-un baraj instalat în secret de japonezi. Şocul a provocat explozia minelor din magazia cuirasatului. Chiar în ajun se îmbarcaseră pe *Petropavlovsk* cîteva zeci de mine de baraj, care au reacţionat la explozie şi au sărit în aer. Nava a fost despicată pe dinăuntru şi s-a scufundat într-o clipă, explică Soimanov.

— Riva s-a mai liniştit şi a adormit, spuse Maria Petrovna intrînd în salon. Olia rămîne aici, iar noi să ne vedem de drum. S-a şi întunecat.

Îşi luară rămas-bun de la Olia, de la Kuinsan, şi porniră cu toţii spre ieşire.

— Abia a dispărut Makarov şi tot ce a început el să realizeze se şi năruie, spuse tristă Jeltova. Azi dimineaţă mi s-a comunicat de la comandamentul militar al portului că se suspendă conferinţele pentru matrozi şi muncitori, iar muncitorii mi-au spus că au fost somaţi să evacueze dormitoarele, şi că se intenţionează scoaterea lor din subzistenţă !

— Atunci fără îndoială, lucrările de reparare a navelor vor fi zădărnicite, spuse Zvonariov.

— Asta nu face decît să dea apă la moară amiralilor noştri. Cu cît vom sta mai mult în port, cu atît vor avea mai multă linişte, interveni în discuţie Soimanov. Pe mare, doamne fereşte, poţi să te duci la fund ; pe cînd în port, dacă se întîmplă ceva, te ajută cei de pe uscat.

— Te ascult şi nu mă dumiresc deloc : cine-s mai bucuroşi de pieirea lui Makarov ? Japonezii ori amiralii şi generalii noştri ? întrebă Boreiko. Înseamnă că le stătea tuturora în gît. Stessel jubilează ; marele duce, firește, e încîntat şi el ; amiralii au oftat uşuraţi ; ofiţerii petrec şi chefuiesc pe uscat — parcă-i lăsata secului şi mai multe nu !

— În schimb, matrozii şi muncitorii au intrat în postul mare, spuse Liolia.

— Şi noi, artileriştii, odată cu ei ! adăugă Zvonariov. Acum, poftim de te bate singur cu japonezii.

— Cine vine în locul lui Makarov ? întrebă Boreiko.

— Ori Rojestvenski, ori Skrîdlov. Amîndoi nu fac nici cît degetul cel mic al lui Makarov ! N-am pierdut numai un amiral : Stepan Osipovici a fost sufletul flotei, şi, din acest punct de vedere nimeni nu-l poate înlocui.

— Şi pentru armată a fost sufletul apărării. Cînd îl vedeam, ştiam că, în afară de Stessel, există şi Makarov, şi eram liniştiţi, spuse Boreiko cu înflăcărare.

— Toţi oamenii cinstiţi din Rusia îl vor regreta, spuse suspinînd Maria Petrovna.

Cînd ajunseră la şcoală, paznicul chinez îi întinse Jeltovei o hîrtie. Maria Petrovna o citi la lumina unui chibrit şi spuse tulburată :

— Din ordinul lui Stessel, cu începere de mîine, şcoala pentru adulţi şi cursurile serale vor fi suspendate. Clădirea e rechiziţionată pentru spital.

— Şi noi ce ne facem ? întrebă Liolia.

— Zău că nu ştiu, răspunse Maria Petrovna, descumpănită.

— Intraţi ca surori de caritate la spital şi aţi rezolvat problema ! o linişti Stah.

— Dar nu avem pregătirea necesară pentru aşa ceva, trebuie să învăţăm întîi, spuse agitată Liolia.

— Înscrieţi-vă mîine la cursurile de surori, şi chiar la Varia Belaia, le sfătui Boreiko cu glas gros.

— Sfatul nu e rău, încuviinţă Maria Pavlovna.

Boreiko îşi bătea capul zile întregi cu gospodăria companiei de pe Elektriceski Utios. Ostaşii trebăluiau cu mare plăcere, amintindu-şi de viaţa lor din satele de baştină. Seara se adunau lîngă dormitoare, discutînd despre întîmplările acelei zile, împărtăşindu-şi nădejdile de viitor.

Într-o seară, Boreiko se apropie de ei. Soldaţii săriră în picioare şi luară poziţia de drepţi.

— Staţi jos ; daţi-mi şi mie un scăunel. Avem ceva mai mult de vorbit împreună, spuse porucikul.

Soldaţii se aşezară în jurul lui, pe jos.

— Uitaţi-vă ce este : ne aflăm pe malul mării, dar peştele nici măcar nu-l vedem. E întocmai ca şi cum am şedea în pădure şi n-am avea lemne. Bărci avem ! Va să zică e vorba numai de mreje. Ei, o să facem rost. Care dintre voi ştie din civilie să pescuiască ? îi întrebă Boreiko.

— Eu, înălţimea voastră ! răspunse matrozul semnalizator Denisenko.

— Şi eu ! Şi eu ! mai răspunseră cîteva glasuri.

— Iacă, avem şi pescari. Staroste peste echipa de pescari îl punem pe Denisenko. E marinar, deci om obişnuit cu ale mării. Şi acum altceva. Trebuie să curăţăm cîteva petice de pămînt din jurul Utiosului, unde o să se poată ca să facem grădini de zarzavat ; să punem ceapă, usturoi şi alte legume. La toamnă, o să culegem roadele. Care dintre voi sînt grădinari ?

— Iarţev, Snitkov, Glubin, începură să înşire soldaţii.

— Tu, povestitorule, ai să fii staroste la grădina de zarzavat, îi spuse porucikul lui Iarţev. Şi acum Belonogov, dă tonul la *Ermak* ordonă el, ridicîndu-se.

Profitînd de liniştea de pe mare, Zvonariov se învoi şi plecă în oraş cu gîndul să treacă pe la Riva. Acolo îl găsi pe Andriuşa Akinfiev.

— Salut pe viteazul artilerist ! îl întîmpină acesta pe praporşcik.

— Îmi pare bine că te văd pe picioare. Ia spune, Rivocika, Andriuşa ţi-a şi cucerit inima ? întrebă Zvonariov.

— Să nu-mi faci băiatul să roşească, răspunse Riva, zîmbind. Nu-i arde lui de cuceriri. Abia se ţine sufletul de el.

— Ba nu-i adevărat ! Sînt complet sănătos şi zilele acestea ies din spital ! protestă Andriuşa.

După ce stătu puţin la taifas cu ei, Zvonariov plecă spre Comandamentul Artileriei. Trecînd prin preajma *Etajerei* zări un grup de ofiţeri de marină şi de tiraliori, care discutau cu aprindere.

— Sîntem prea slabi faţă de japonezi ca să putem ieşi în larg, explicau marinarii tiralionilor, dar aceştia nici nu voiau să audă.

Lîngă Comandamentul Artileriei, praporşcikul se întîlni cu furierul Sevastianov.

— Aţi auzit veştile, înălţimea voastră ? Japonezii au început să debarce la Bitzîvo. În cîteva zile Arthurul va fi izolat de Rusia şi de Manciuria. Guvernatorul general a plecat urgent la Mukden, lăsîndu-şi aici tot avutul. Nici nu şi-a luat rămas bun de la generalul Stessel, comunică furierul.

— Bine, dar flota de ce n-a împiedicat debarcarea trupelor ? E pur şi simplu scandalos, se indignă Zvonariov, cînd înţelese însfîrşit despre ce discutau cu atîta aprindere ofiţerii.

— Escadra noastră a slăbit de tot după moartea amiralului Makarov şi se teme să iasă în larg. Acum stîrpitura de japonez o să pună repede mîna pe Arthur. Dinspre uscat, fortăreaţa nu e deloc întărită ; trupe avem puţine, cu proviziile stăm prost, se văita Sevastianov.

— Nu-i nimic ; au să ne ajute cei din Manciuria, îl îmbărbătă Zvonariov deşi nu credea nici el ceea ce spune.

— Blohin a fost pe aici, s-a rugat să fie mutat pe Utios. Vamenzon îl chinuie rău. Am şi făcut, în numele dumneavoastră, un scurt raport către domnul general, cu rugămintea de a-l muta acolo. Semnaţi-l, facem un bine omului, îl scăpăm de chinuri.

Zvonariov iscăli hîrtia şi se grăbi să discute veştile cu cei de la Utios.

— Să trăiţi ! Gata şi la ordinele dumneavoastră ! rosti Blohin, hîrîit, apropiindu-se de Zvonariov care stătea de vorbă cu Boreiko, în curtea cazărmilor de pe Elektriceski Utios.

— Noroc, *Bloha*[1] ! îl salută Boreiko şi-l bătu pe umăr.

— Să trăiţi ! Aoleu ! se văită ostaşul.

— Ce e ? Ai vreo bubă ? întrebă porucikul.

— Nu ! Dar mi-a tăbăcit pielea Zon, la despărţire.

— Care Zon ?

— Căpitanul Vemenzon.

— Vamenzon ? Dar pentru ce te-a bătut în halul ăsta ?

— Zicea că să-mi frîngă cerbicia. Se tot jura că mă pune el cu botul pe labe. Dar n-a ieşit după vorba lui, cu toate că m-am ales cu pielea crîmpoţită.

— Ia să vedem, cum te-a garnisit.

— Mi-e ruşine de ochii oamenilor, înălţimea voastră !

---

[1] *Bloha* — *purice* (l. rusă) (n. t.).

— Mă, că ruşinos te-ai făcut ! Hai la Melnikov, te dezbraci acolo.

Zvonariov îl privi atent pe Blohin. Slăbise şi mai mult ; ochii i se duseseră în fundul capului. Deşi cu două capete mai scund decît Boreiko, era tot atît de spătos ca şi porucikul, ceea ce îl făcea să pară aproape pătrat. Braţele lui lungi se terminau cu nişte mîini uriaşe în care se ghicea o mare putere.

Se dezbrăcă. Toată spinarea îi era plină de zgîrieturi stacojii şi de vînătăi.

— Rău ai ajuns, măi *Bloha*. Frumos te-a mai pirogravat Zon. O să cam trebuie să te scutesc de muncă pe vreo trei, patru zile.

— Înălţimea voastră, dacă mi-aţi da un păhărel de spirt, s-ar duce răutatea ca luată de vînt ! se rugă Blohin.

— Ai să faci tărăboi dacă nu eşti obişnuit. Dă-i niţel, Melnikov.

— Mulţumesc frumos ! rosti bucuros Blohin.

— Hai la pescari ! îi propuse Boreiko lui Zvonariov.

Profitînd de absenţa escadrei japoneze, întreaga companie ieşise la muncile gospodăreşti. Toate peticuţele de pămînt de pe coastele colinei Zolotaia, cît de cît potrivite pentru culturi, fuseseră curăţate de pietre, săpate, şi acum erau însămînţate cu tot felul de legume. Vreo sută de soldaţi, sub conducerea lui Iarţev, puneau de zor seminţe. Îmbrăcaţi ca de vară, cu bluze albe şi şepci la fel, soldaţii munceau cu tragere de inimă.

— Cînd am atins pămîntul cald, m-a trecut un fior, zău ! La ţară, taman acu' se bagă plugul de lemn în ţarină ! E tocmai vremea de arat şi de boronit maica glie, vorbi cu încîntare Bulkin, frămîntînd în mîini un bulgăre de pămînt sărac, argilos, din Arthur.

— Acasă, îi ţinea isonul Koşeliov, aram şi grăpam de două ori dacă era nevoie : pămîntul se făcea ca puful. Se lăfăia bobul în el, ca pruncul în leagăn !

— Ehei, de-ar creşte harbujii ăştia ! De mult n-am mîncat ! oftă Volovoi. La noi, la bostană nici nu vezi pămîntul de harbuji. Şi toţi îs mari şi dolofani, cam de un pud fiecare, ca bombele noastre !

— Las' că vine japonezul, scormoneşte el cu ghiulelele toate grădinile şi bostănăriile noastre, îşi arătă Guldin temerea.

— Tu, drege-ţi mai bine tunul, ca să-i dai dintr-o dată pe toţi japonezii la fund ! îl sfătui careva.

— Nu-i lasă Ursul să vină ! Japonezul se teme de el mai rău ca de dracu. *Togov*, amiralul japonez a şi făgăduit o răsplată ăluia care i-o face seama Ursului nostru.

— Să-i facă seama ! Nu mai spune ! Poate doar să dai cu un obuz întreg într-însul !

— Şi acela, cred, ar sări îndărăt.

— Bună ziua, bostănari ! răcni, imitînd glasul lui Boreiko, Zaiaţ care se apropiase de ei pe furiş.

Ostaşii săriră în picioare şi voiră să răspundă la salut, dar zărindu-l pe Zaiaţ începură să-l ocărască de mama focului.

— V-aţi speriat, hai ? strigă Zaiaţ rîzînd de tulburarea soldaţilor. Daţi zor, daţi zor, flăcăi. Dumnezeu iubeşte pe cei ce muncesc. La iarnă o să avem şi zarzavat şi varză.

— Să punem şi hrişcă, că tare îi ducem doru' !

— Aici nu rodeşte hrişca — e prea cald pentru ea. În locul ei creşte ciumiza.

— Păi, ciumiza e mîncare chinezească. Nu-i de noi, ca şi orezul : îţi umpli burta, da nu te saturi deloc.

— Orezul e mîncare boierească. Boierii îl mănîncă şi-l laudă mult !

— D-aia-l laudă, că nu trudesc pentru el !

— Iar chinezul îşi rupe toată ziulica şalele, şi afară de orez, altă mîncare n-are.

Soldaţii trebăluiau de zor. Pe mal, Denisenko alerga de colocolo, mai mult ca toţi. Năvodul cumpărat fusese întărit, i se alungiseră aripile, i se înlocuiseră trainele, şi acum erau gata să înceapă pescuitul. Plecară pe mare cu două bărci şi, după ce întinseră năvodul lung de aproape o sută de stînjeni, îl tîrîră spre mal. Cînd bărcile traseră pe nisip soldaţii se apucară să scoată aripile năvodului din apă. În plasă sclipeau peştişori argintii. Începură să-i scoată iute şi să-i arunce în butoaiele de pe mal, pregătite anume.

— Să nu scoatem v-un rechin, să ne pomenim că ne înşfacă de picioare, spuse cu teamă Belonogov.

— Rechinul nu e cîine, nu poate să alerge pe uscat ! îl linişti Denisenko. Ne-ar fi rupt de mult tot năvodul.

— La naiba cu rechinul vostru. Să nu pescuim cumva vreo mină ! rosti Boreiko. Cu ea îţi găseşti beleaua, mai rău decît cu orice rechin ! Fiţi cu ochii în patru, băieţi, uitaţi-vă bine să nu aducă năvodul ceva de fier, îi preveni el pe ostaşi.

Năvodul se lăsa tot mai greu şi fu, în sfîrşit, tras pe mal, doldora de cei mai feluriţi peşti.

— Care e mai mare, aduceţi-l încoace ; îl curăţăm şi-l punem la sărat. Cei ameţiţi şi slabi — la ciorbă cu ei, iar plevuşca şi tot felul de lighioane de mare — înapoi în apă, ca să nu se strice şi să se împută, porunci Nazarenko.

Denisenko alese un peşte dintre cei mai frumoşi şi-l zvîrli departe în mare.

— Ce, ai căpiat ? de ce arunci bunătate de peşte ? se răsti Nazarenko la el.

— E jertfă pentru împăratul mărilor, ca să ne ajute să prindem şi de acu' înainte cît mai mult peşte, răspunse matrozul.

— Cică Hristos se trăgea şi el din pescari, aşa că trebuie să ne dea o mînă de ajutor, îşi dădu cu părerea Lebiodkin.

— Tacă-ţi gura, Lebiodkin ; am să te spun comandantului că vorbeşti aşa.

— Păi, Denis Petrovici, aşa zice la evanghelie !

Pescuiră în totul peste o sută de puduri. Opriră vreo douăzeci de puduri pentru prînz şi hotărîră să pună restul la sărat. Blohin, care muncise cîndva la cherhanalele de pe Caspica, avu prilejul să-şi dovedească priceperea. Aşeză un şir de mese, puse soldaţii lîngă ele şi le arătă cum să cureţe peştele şi cum să-l pună la sărat.

— Văd că eşti purice de mare, rîse Boreiko, privindu-l, şi eu care te credeam de uscat.

— Păi, înălţimea voastră, am tot ţopăit şi pe pămînt şi pe apă !

Spre prînz, Belîi sosi pe neaşteptate la Utios împreună cu generalul Smirnov, noul comandant al fortăreţei. Soldaţii se aliniară în grabă lîngă cazarmă. Generalul se apropie de ei cocoşeşte, cu pas săltăreţ, luă poziţia de drepţi în faţa frontului şi se prezentă :

— Comandantul fortăreţei Port-Arthur, generalul locotenent Smirnov !

O parte din soldaţi, luînd din greşeală vorbele lui drept salut, răcniră : „Să tră...", dar nefiind susţinuţi de ceilalţi, tăcură îndată ruşinaţi. Generalul îi aruncă cu ciudă lui Belîi :

— Nu sînt muştruluiţi ca lumea şi nu pricep vorba rusească !

Încruntîndu-se, mîngîindu-şi mustăţile cărunte, răsucite în sus, şi cioculeţul rar, trecu tăcut prin faţa frontului.

— Ce e asta ? Ce companie aveţi aici, de soldaţi ori de pescari ? se răsti el la Jukovski, observînd urme de solzi pe unii soldaţi.

De emoţie, căpitanul îşi pierduse darul vorbirii ; doar clipea ca speriat.

— Azi e zi de post ; soldaţii au curăţat peşte pentru prînz, răspunse Boreiko, în locul lui.

— Da' ce, dumneata eşti avocatul comandantului de companie ? îl întrebă Smirnov.

— Însărcinat de afaceri, excelenţă, i-o reteză Boreiko.

— Porucikul Boreiko e ajutorul comandantului companiei şi, întrucît căpitanul Jukovski se bîlbîie de emoţie, porucikul va răspunde în locul lui, lămuri Belîi.

Smirnov se uită, cu părere de rău la Jukovski, cu nedumerire la Belîi, şi porni mai departe, fără să mai spună ceva. În spatele lui, Belîi îl amenința cu degetul pe Boreiko care abia îşi stăpînea rîsul. În clipa aceea, însă, atenţia generalului fu atrasă de brichetele de cărbuni făcute stive.

— Dar ce este aici: baterie, ori depozit de cărbuni? întrebă el întorcîndu-se spre Belîi.

Boreiko îi explică proveniența cărbunilor, arătînd că şi bateriile învecinate se aprovizionau tot de la ei.

— Să fie luaţi de aici toţi cărbunii! ordonă comandantul.

După aceea, îi stîrniră nemulţumirea grădinile de zarzavat de lîngă Utios.

— Soldatul trebuie să fie soldat, nu zarzavagiu! declară generalul.

— Iar prostul trebuie să rămînă prost, nu comandant de fortăreaţă! mormăi Boreiko, către Zvonariov.

Zărind scuturile tunurilor bateriei, comandantul îşi ieşi de-a binelea din sărite:

— Prin aceasta, contribuiţi la scăderea spiritului combativ al soldaţilor!

— Dar le apărăm trupurile, obiectă Belîi.

— Trupul poate fi neputincios, dar sufletul să fie treaz! stăruia generalul.

— Aşa ceva se potriveşte călugărilor, dar în ceea ce-i priveşte pe soldaţi, un suflet sănătos trebuie să sălăşluiască într-un trup sănătos, cum zice proverbul străvechi, replică Boreiko.

— Porucikule, ai o limbă prea lungă pentru gradul dumitale!

— Am înţeles! răspunse smerit Boreiko, răpus de logica generalului.

După ce inspectă bateria, Smirnov intră la uzina electrică.

— Cine-i mai mare aici? întrebă el.

Zvonariov ieşi înainte.

— De ce e murdărie şi duhoare? întrebă generalul.

— Geamurile s-au prăfuit şi miroase a cel mai obişnuit ulei de maşini. Acesta e mirosul normal al maşinilor cu aburi.

— Am absolvit două academii, a Marelui Stat-Major şi a Artileriei, dar n-am auzit niciodată că în uzinele electrice miroase a ulei. Să se facă curăţenie, să se aerisească, şi să nu mai văd aşa ceva altădată! ordonă generalul.

La caldarină îi atrase atenţia manometrul.

— Ce presiune aveţi ?

— O sută douăzeci de funţi pe ţolul pătrat.

— De ce aşa puţin ? Măriţi-o pînă la o sută şaizeci de funţi !

— S-ar putea să nu reziste cazanul.

— Trebuie să reziste, dacă ordon eu ! ripostă generalul şi părăsi uzina.

— Cine-o fi şi caraghiosul ăsta ? îl întrebă pe Zvonariov Lebiodkin, ştergîndu-şi mîinile cu cîlţi.

— E noul comandant ! A absolvit două academii.

— A, chiar se cunoaşte că s-a întrecut cu măsura la învăţătură !

Cînd generalii plecară însfîrşit, iar Jukovski îşi redobîndi darul vorbirii, se repezi la Boreiko, copleşindu-l de reproşuri :

— Boris Dmitrievici ! De ce întăriţi un om mărginit ? Acum Smirnov n-are să-mi ierte inspecţia de azi, cît om trăi. Trebuie să cărăm imediat cărbunii, să demontăm scuturile tunurilor, să încetăm pescuitul şi să desfiinţăm grădinile de zarzavat !...

— Şi totodată, să vă internăm la spitalul de boli nervoase ! întregi Boreiko. Lăsaţi-l pe Smirnov să facă pe caraghiosul cît o vrea, iar noi să ne vedem de treabă.

— Boris Dmitrievici, mă omori ! se văită căpitanul. Să ştii c-o să-mi ia comanda companiei !

Cu toate acestea, după vizita generalului, viaţa îşi urmă cursul din totdeauna la Utios. Doar Jukovski se uita cîteodată, cercetător, cu teamă, la drumul pe care se aştepta să-şi vadă cruntul „duşman intern, cu revere roşii la manta".

Pescuitul aducea companiei o hrană bună, proaspătă şi făcea posibilă strîngerea de rezerve pentru iarnă. Grădinile înverzeau, spre bucuria tuturor. Boreiko îşi inspecta zilnic gospodăria şi striga vesel la soldaţi.

Într-una din acele zile, Blohin, fiind învoit, se întoarse din oraş beat turtă şi începu să facă scandal. Sări la feldwebel, înjurîndu-l, şi în cele din urmă, dădu peste Boreiko.

— Unde te-ai îmbătat în aşa hal ? La dormitor, marş ! îi ordonă ofiţerul.

— Ce spui mă ! Stai că-ţi arăt eu... ! Soldatul se repezi la porucik, dar fu doborît pe loc cu un pumn straşnic.

Ostaşii aflaţi prin apropiere alergară grăbiţi, îl legară burduf cu frînghii şi-l închiseră în magazia de pulbere, atunci goală, pînă avea să se trezească.

— Să nu vorbiţi nimănui despre întîmplarea asta, ordonă porucikul.

Dîndu-şi seama că voia să treacă cu vederea cele petrecute, artileriştii îl asigurară că nu vor sufla o vorbă.

A doua zi dimineaţa, Boreiko îl chemă pe Blohin.

— Noroc, *Bloha*! îl întîmpină el pe soldat.

— Să trăiţi! hîrîi ostaşul, pămîntiu după beţie.

— Îţi vîjîie tare căpăţîna?

— Vîjîie de plesneşte, înălţimea voastră.

— Ei, du-te de te trezeşte şi apoi o să văd eu ce pedeapsă îţi dau, neam de nătîng! rosti Boreiko, fără mînie.

Cu aceasta se încheie totul. Soldaţii se mirau de un asemenea deznodămînt şi-şi dădeau cu presupusul în fel şi chip.

— Ursul are un simţ foarte ascuţit: ghiceşte care-i prieten şi care-i duşman. Acum, *Bloha*, trebuie să-i mulţumească porucikului, cîte zile o avea pentru că l-a scăpat de temniţă, dacă nu chiar de împuşcare.

Escadra japoneză îşi făcea apariţia aproape în fiecare zi în faţa Arthurului. Defila paralel cu coasta, în afara razei de acţiune a bateriilor, zvîrlea mai multe obuze spre fortăreaţă şi pierea în zare. De fiecare dată, Boreiko calcula după telemetru traseul manevrei navelor inamice şi-l înscria pe hartă. Zvonariov privea intrigat curbele, trase cu îngrijire, ce şerpuiau în fiece zi pe harta mare din odaia porucikului.

— Ce farmece faci, aici, Borea? îl întrebă el odată.

— Stabilesc gradul de prostie al amiralului Togo, răspunse porucikul, făcînd ca Zvonariov să fie şi mai intrigat.

În cele din urmă, într-o seară, îl chemă pe Zvonariov în cameră, împunse cu degetul harta pe care figurau liniile aproape convergente ale mişcărilor escadrei duşmane şi mormăi:

— Află că Togo e prost ca noaptea, şi c-o să-l plesnim zdravăn peste bot pentru prostia lui.

— Ei, dac-am putea să ajungem la el, observă cu regret Zvonariov.

— O să ajungem! Dacă nu pe sus, pe jos. O să aşezăm în calea japonezilor nişte buchete de mine: poate că vreun cuirasat de-al lor o să sară pe ele, ca şi *Petropavlovsk* al nostru.

— Planul tău, Borea, e destul de ingenios; în privinţa minelor, trebuie să ne înţelegem cu marinarii. După moartea lui Makarov, nu ştiu, zău, cu ce amiral ai putea sta de vorbă!

— Ne lipsim de amirali; vorbim cu comandanţii torpiloarelor, ori ai puitoarelor de mine, şi punem la cale o poznă de toată frumuseţea. Las' c-au să-l ţină ei minte pe porucikul Boreiko.

Peste o jumătate de ceas, cei doi prieteni, învoiţi de Jukovski, se aflau în oraş. Mai întîi, se duseră pe *Baian* care era legat de cheu şi vorbiră cu Pavlik Soimanov despre planul lor.

— Borenka, ai fi bun de comandant al escadrei în locul lui Willy [1] rosti Soimanov, entuziasmat, şi-l îmbrăţişă. Numai că nu vă adresaţi celor de pe torpiloare, ci puitorilor de mine. Cu torpilorul nu poţi să cari prea multe mine, pe cînd un puitor ia cîteva sute la un drum, îi sfătui locotenentul.

— Comandanţii puitoarelor de mine sînt ofiţeri superiori, şi eu nu cunosc pe nimeni din această înaltă societate, spuse Boreiko cu îndoială. Şi apoi, pentru aceasta e nevoie de o minte mai proaspătă, fără rugină.

Soimanov se oferi să meargă îndată cu el la căpitanul de rangul II Ivanov de pe puitorul de mine *Amur*.

Acolo îi recomandă lui Ivanov pe prietenii săi şi-i arătă scopul vizitei lor. Căpitanul, înalt, uscăţiv, cu părul castaniu, pe jumătate argintat de ani, cu chipul fin, inteligent, îl ascultă în tăcere : apoi, schiţă un zîmbet şiret şi scoase din dulap o hartă făcută sul. Cînd o întinse, tustrei prietenii o priviră cu uimire nespusă : de-a lungul coastei erau trasate exact aceleaşi linii ca cele de pe harta lui Boreiko.

— Asta-i o copie după harta mea ! De unde-o aveţi ? întrebă porucikul.

— De nicăieri ; am făcut-o eu însumi, observînd de pe colina Zolotaia mişcările escadrei japoneze, răspunse Ivanov.

— Se pare că am avut amîndoi aceeaşi idee, se dumiri Boreiko.

— Întocmai, confirmă Ivanov dînd din cap.

Pe urmă confruntară cele două hărţi, determinînd anumite precizări şi rectificări.

— Ei, şi ce aveţi de gînd să faceţi ? îl întrebă Boreiko.

— Exact ceea ce aţi avut de gînd şi dumneavoastră : fără să afle japonezii, să aşezăm mine pe traseul obişnuit al escadrei lor. Lucrul acesta nu-i greu de făcut. Dificultatea principală constă în faptul că minele ar trebui aşezate mai departe de 3 mile de coastă, adică în afara apelor teritoriale ruseşti, în zona internaţională, neutră, explică Ivanov.

— Dar japonezii bombardează din această zonă Arthurul, fără să le pese de nici un fel de legi internaţionale. De ce nu ne-am aşeza şi noi minele în aceeaşi zonă ? întrebă Zvonariov nedumerit.

— Bombardarea Arthurului nu pune în primejdie nici un vas neutru, pe cînd minele pot arunca în aer foarte uşor orice navă de

[1] W. K. Vitgheft (n. t.).

comerț engleză sau americană. Aceasta poate servi drept pretext pentru o intervenție militară a Angliei sau a Americii, urmă Ivanov.

— Dar ele și așa îi ajută în totul pe japonezi, așa că noi, de fapt, ne aflăm în război cu un triumvirat compus din Anglia, America și Japonia. Ce să mai umblăm atîta cu mînuși ? obiectă Boreiko.

— Amiralul Vitgheft care a preluat comanda escadrei după plecarea guvernatorului general, se teme mai rău ca de orice, de complicații internaționale. În privința aceasta nu e ușor să-l faci să-și schimbe atitudinea, spuse sceptic Ivanov.

— Poate că ar trebui să ne adresăm lui Belîi, să-l rugăm să vorbească cu Vitgheft, propuse Zvonariov.

— Nu prea cred că ar folosi la ceva. S-ar putea ca acest amestec în treburile lui marinărești să-l indispună pe Vitgheft, își dădu cu părerea Ivanov.

— Ei, încercarea moarte n-are ! O să-l rugăm pe Vasili Feodorovici să vorbească cu *Willi* al dumneavoastră. Poate că astfel o să mai capete curaj în privința problemelor internaționale. Dacă stăruim, sînt sigur că planul nostru va fi încununat de succes ! spuse Boreiko și, luîndu-și rămas bun, scuturâ cu hotărîre mîna lui Ivanov.

La început, Belîi nu voi să intervină în această chestiune :

— E treaba marinarilor. N-are rost să ne amestecăm noi, artileriștii, se împotrivi el.

Pe neașteptate însă, Boreiko și Zvonariov dobîndiră un sprijin călduros din partea lui Tahatelov :

— Strașnică idee ! Voi depune toate stăruințele ca să-l înduplec pe general să vorbească cu Vitgheft. Mă duc eu însumi cu el, făgădui colonelul.

A doua zi, el și Belîi ședeau în careul spațios al amiralului. Nimeriseră la Vitgheft tocmai spre prînz, și gazda nu voi să audă de nici un fel de chestiuni de serviciu, pînă ce dragii lui oaspeți nu aveau să ia masa cu el. Fură nevoiți să-i facă pe plac.

Ca un adevărat gurmand, Vitgheft mînca și bea tacticos, savurînd cu poftă bucatele și udîndu-le cu vinuri selecte, din care avea anume o întreagă colecție.

Conversația lunecă asupra a tot felul de subiecte, cu excepția chestiunii pentru care veniseră la amiral cei doi artileriști.

Cînd ceremoniosul ospăț se încheie însfîrșit, iar Vitgheft și musafirii lui trecură în cabina alăturată, unde îi așteptau cafeaua și lichiorurile, Belîi începu să expună scopul vizitei sale.

— Nu pot tăgădui că ideea așezării unui baraj de mine în drumul escadrei japoneze este extrem de ispititoare, dar și destul de riscantă, sub multe raporturi. Închipuiți-vă că nu sare în aer o navă de război japoneză, ci vreun prăpădit de negustoraș ameri-

can, ori englez. Conflict pe plan internaţional, care ar putea duce la o declaraţie de război împotriva noastră ! argumentă amiralul cu aprindere.

— Japonezii ne împînzesc în fiece noapte rada exterioară cu zeci de mine. Curentul marin le poate împinge oricînd spre larg, în afara zonei de 3 mile. Ar fi pur şi simplu cu neputinţă să se facă dovada că a fost o mină de tipul nostru. Prin urmare, nu e cazul să ne temem de nici un fel de complicaţii internaţionale, contraargumenta Belîi.

— De regulă, japonezii încrucişează la 11—12 mile de coastă. E greu de admis că o mină aşezată aproape de ţărm să poată ajunge pînă acolo. Şi nici să semeni minele fără să afle japonezii nu-i uşor, şi nu vor întîrzia, bineînţeles, să trîmbiţeze în toată lumea că ruşii minează ape neutre, punînd prin aceasta în primejdie comerţul şi navigaţia internaţională, stăruia amiralul.

— Desigur, totul trebuie chibzuit cît se poate de bine. Dar riscul nu-i chiar atît de mare, dacă vom reuşi să ascundem operaţia de ochii japonezilor ; în schimb, putem obţine rezultate apreciabile şi, ceea ce-i mai important, fără pierderi pentru flota noastră, insista Belîi.

— De ce să ne gîndim la englezi şi americani ? Măcar de ar fi zvîrliţi în aer de vreo mină !... Pasărea pe limba ei piere ! Şi aşa se războiesc în prezent împotriva noastră cu braţele japonezilor, aprovizionînd Japonia cu arme, muniţii, alimente, cu tot ce sînt în stare să-i procure ! În armata şi marina japoneză sînt instructori englezi şi americani. De ce să nu le scufundăm vapoarele, din moment ce acestea transportă contrabandă de război ? Excelenţă, scufundaţi fără frică toate vasele engleze şi americane. Poporul rus nu poate să vă fie decît recunoscător, pleda cu aprindere Tahatelov, căutînd să-l convingă pe amiral.

— Nu se poate să le scufundăm vasele, aşa fără nici un discernămînt ! Trebuie, mai întîi, să fie cercetate, să se constate existenţa contrabandei de război ; numai după aceea pot fi scufundate. Echipajele, sîntem întotdeauna datori să le salvăm. Asemenea chestiuni complicate nu pot fi rezolvate atît de simplist obiectă Vitgheft.

— Bine, dar se pot pune mine la limita apelor teritoriale, la 3 mile de coastă, şi curentul poate să le ia şi să le ducă şi mai departe, în larg. Nu-i aşa, excelenţă ? stăruia Tahatelov.

— Pot fi făcute multe, dar nu va fi corect din partea noastră !

— Adică, noi să vorbim de corectitudine faţă de japonezi, după ce ei ne-au atacat fără declaraţie de război ? Englezii şi ame-

ricanii sînt tot atît de potlogari şi de ticăloşi ca şi stîrpiturile de japonezi ! replică colonelul, clocotind de indignare.

— Să ne gîndim mult şi bine înainte de a lua o asemenea hotărîre, răspunse Vitgheft, şovăind.

— Trebuie neapărat să vă gîndiţi, excelenţă. Şi sînt sigur că, pînă la urmă, veţi fi de acord cu noi, spuse Belîi, luîndu-şi rămas bun.

De îndată ce musafirii plecară, amiralul ordonă să fie chemat la el Ivanov şi-i ascultă din nou toate argumentele în problema punerii minelor.

— Cred că trebuie să convocăm amiralii şi căpitanii de rangul I, pentru discutarea operaţiunii în ansamblu, hotărî Vitgheft.

Văzînd că soluţia se amînă iar la sfîntu-aşteaptă, Ivanov se decise să ia taurul de coarne.

— Excelenţă, am să pun barajul în limitele apelor teritoriale şi exact la limită. Daţi-mi numai trei-patru torpiloare, pentru protecţie. Pe ceaţă nu vor fi observate cu uşurinţă.

Vitgheft ezita mereu. Văzînd acest lucru, Ivanov făgădui, pe cuvîntul său de onoare, că nu va ieşi din limitele apelor teritoriale, hotărînd totodată în sine, să acţioneze pe riscul lui, fără să mai ceară dezlegarea lui Vitgheft.

„Pun eu minele acolo unde trebuie, şi pe urmă n-are decît să mă degradeze, să mă fac matroz de rînd !“ se gîndea Ivanov întorcîndu-se spre nava lui.

Căzu de acord cu comandanţii torpiloarelor, urmînd ca acestea să fie gata de plecare îndată ce se va lăsa ceaţa ; luă la bord un lot normal de mine de baraj şi-şi pregăti nava pentru misiune.

Boreiko şi Zvonariov coborau în fiecare zi la marinari şi-i raportau lui Belîi care era situaţia. Generalul, la rîndul lui, întreba prin telefon de „preţioasa sănătate“ a lui Vitgheft. Amiralul pricepea foarte bine ce anume îl interesa pe Belîi, dar răspundea mereu că toate sînt „în puterea domnului“, că „dacă o să ne ajute sfîntul Nicolae“ minele vor fi aşezate, dar neapărat în limitele zonei teritoriale a fortăreţei.

Trecură mai multe zile. Nerăbdarea marinarilor, ca şi a celor din trupele terestre, creştea cu fiece clipă. Tinerii clocoteau de indignare, fiind porniţi să-i facă lui Vitgheft un tărăboi formidabil. Ivanov se stăpînea din răsputeri şi-i potolea pe toţi, deşi era şi el agitat, poate chiar mai mult decît alţii.

În sfîrşit sosi dimineaţa zilei de 2 mai. Vremea era liniştită, fără vînt ; încă din timpul nopţii, pe mare se aşternuse ceaţa. Spre zori, ea se subţie, rămînînd totuşi destul de deasă ca să camufleze ieşirea în larg a navei puitoare de mine *Amur* şi a torpiloarelor.

Înainte de pornire, Vitgheft îi reaminti încă odată lui Ivanov că trebuie să pună neapărat minele în zona apelor teritoriale. Comandantul îşi afirmă încă o dată neclintita hotărîre de a executa întocmai înţeleptele directive ale superiorului său. Totuşi, Vitgheft nu era liniştit. De îndată ce *Amur* şi torpiloarele ieşiră în larg, amiralul îşi dădu seama că pe o asemenea ceaţă, fără să vezi coasta, era greu să te orientezi cu precizie pe mare.

„Au să pună minele unde nu trebuie, şi n-ai pe cine să tragi la răspundere ; că, de, n-au cum să se orienteze !“ îşi spuse îngrijorat amiralul şi ordonă unui torpilor să pornească după navele plecate şi să le întoarcă în port. Cu greu izbutiră cei din jurul lui să-l înduplece să contramandeze ordinul.

Între timp, puitorul de mine *Amur* şi torpiloarele care îl escortau ajunseră cu bine în zona care urma să fie minată. Ivanov nu avu nici o urmă de şovăială : depăşi limitele apelor teritoriale şi intră în zona neutră. Slaba vizibilitate datorită ceţei, ca şi neputinţa de a-şi determina cu exactitate punctul pe mare, erau o excelentă justificare pentru o asemenea acţiune. Ceaţa, care se ridicase puţin deasupra mării, făcu posibilă aşezarea minelor, exact în limita drumului obişnuit al escadrei japoneze. Minele erau puse în linie, pe un rînd, una după alta. În total, fură aşezate cincizeci de bucăţi, dispuse pe o întindere de un kilometru, perpendicular pe direcţia navelor japoneze.

În timp ce nava puitoare de mine le aşeza, torpiloarele de siguranţă supravegheau marea. Japonezii nu se iveau ; orizontul era pustiu, fără nici un fum în depărtare. După ce fu instalat barajul de mine, Ivanov porni cu toată viteza înapoi spre Arthur, urmat de torpiloare.

Vitgheft nu mai putu de bucurie cînd zări navele întorcîndu-se. El le exprimă mulţumirile sale şi aprobă învoirea echipajelor pe uscat.

Şeful de stat-major al lui Vitgheft, contra-amiralul Matusevici, obiectă împotriva acestor învoiri, amintindu-i că, în caz de succes al operaţiunii, trebuia să se gîndească la organizarea urmăririi navelor inamice avariate de mine.

— Eu socotesc un succes chiar faptul că navele noastre s-au întors cu bine. Cît despre urmărirea inamicului, nici gînd de aşa ceva, din moment ce sîntem atît de slabi, îi răspunse Vitgheft, dînd speriat din mîini.

Ziua de 2 mai era o duminică şi, cu toată starea de război, nu se lucra. Multă lume aflase că nava *Amur* pusese mine în larg, şi acum, mii de oameni aşteptau cu nerăbdare apariţia escadrei japoneze. Povîrnişurile dinspre mare ale colinelor Zolotaia,

Tigrovîi hvost şi Perepelinaia, erau pline de oameni, care urmăreau tot ce se petrecea pe mare, cu binocluri, cu ochiane, sau chiar cu ochiul liber.

Trecu de amiază. Ceaţa se destrămase de tot, iar vizibilitatea deveni excelentă. La orizont se ivi escadra amiralului Togo, înaintînd în linie de şir.

Şase cuirasate japoneze, în frunte cu nava-amiral *Mikassa* mergeau unul după altul. Nava *Mikassa* era urmată de trei crucişătoare blindate.

Jukovski, Boreiko şi Zvonariov, urmăreau de pe parapetul bateriei înaintarea escadrei japoneze. Deodată, o explozie detună sub unul dintre cuirasate, care se aplecă mult într-un bord.

— Ura ! Ura ! A dat peste o mină pusă de ai noştri ! se bucură Boreiko.

Navele japoneze se repeziră în ajutorul cuirasatului avariat, dar atunci explodă încă un cuirasat, învăluindu-se în abur şi dispărînd sub apă.

— Întocmai ca *Petropavlovsk !* observă Zvonariov.

Navele japoneze se înghesuiră la locul catastrofei.

— La piese ! comandă Boreiko. Deschidem focul asupra lor, acum cît sînt îngrămădite !

Se constată, însă, că distanţa pînă la japonezi era de aproximativ 15 verste, aşa că ei nu puteau fi loviţi de pe Utios. Boreiko dădu fuga la telefon şi ceru postul de semnalizare. Îl chemă pe ofiţerul de serviciu şi-i comunică situaţia de pe mare.

— O vedem cum nu se poate mai bine şi noi !

— Atunci de ce nu deschideţi focul de pe cuirasate ?

— Amiralul crede că nu e bine : japonezii pot reacţiona la tirul nostru, bombardînd Arthurul !

— Amiralul vostru e un laş şi un trădător ! răcni în receptor porucikul.

Ofiţerul de serviciu de la postul de semnalizare se grăbi să întrerupă legătura.

Boreiko îi telefonă lui Belîi şi-l rugă să vorbească cu Vitgheft.

— Nu e Makarov, nu poţi să te înţelegi cu el ! Am să încerc îndată să-i telefonez lui Stessel ; poate că izbuteşte el să-i convingă pe marinari, răspunse Belîi.

Dar comandantul escadrei, amiralul Vitgheft, se încăpăţînă şi nici nu voi să audă de aşa ceva.

Turbînd de furie, Stessel, însoţit de Nikitin, sosi în goană pe Zolotaia şi-l luă cu asalt pe Vitgheft, care venise şi el acolo :

— Dacă dumneavoastră, excelenţă, nu deschideţi imediat focul asupra japonezilor, voi ordona bateriilor de coastă să deschidă ele focul asupra escadrei dumneavoastră ! îi strigă Stessel.

— Avem şi noi tunuri ! se oţărî Vitgheft.

— Cu care vă temeţi să trageţi asupra japonezilor !

— Pur şi simplu nu socot necesar s-o fac !

Nikitin şi Belîi se grăbiră să-l liniştească pe Stessel iar Grigorovici îi demonstra lui Vitgheft necesitatea unei ieşiri împotriva japonezilor.

— Generalul Stessel cere excelenţei voastre un răspuns concret : ce intenţionaţi să întreprindeţi acum împotriva japonezilor? îl întrebă pe amiral Nikitin, apropiindu-se de el.

— Să se trimită crucişătorul *Novik* şi torpiloarele, pentru a-i ataca pe japonezi ! răspunse Grigorovici, în locul lui Vitgheft. Semnalizator ! Ridică semnalul : Crucişătorul *Novik* şi torpiloarele să iasă imediat în larg şi să-i atace pe japonezi ! ordonă el.

Dar torpiloarele şi crucişătorul *Novik* care aveau jumătate din efectiv învoit, nu fură în stare să ridice piesiunea decît după două ore ; şi cînd, în sfîrşit, ieşiră în larg, japonezii dispăruseră de mult în zare.

În seara aceleiaşi zile, Boreiko şi Zvonariov se duseră în oraş. Străzile erau pavoazate în cinstea neaşteptatului succes naval. Pe *Etajeră* şi pe străzi forfotea o mulţime de lume : marinarii erau prezenţi într-un număr deosebit de mare. Se simţeau eroii zilei : pentru întîia oară izbutiseră să provoace japonezilor pierderi grave în nave mari de linie. Prestigiul marinarilor crescuse subit : toată lumea îi felicita.

— Acum, cînd flota japoneză a fost atît de slăbită, sperăm că şi escadra noastră, în sfîrşit, va ieşi în larg şi va da stîrpiturilor de japonezi o lovitură decisivă, îşi exprimau nădejdile cei din forţele terestre.

— Dacă ar trăi Makarov, escadra ar ieşi în larg la cea dintîi maree înaltă pentru a-l urmări pe Togo, chiar pînă în Japonia. Dar nimeni nu ştie ce are de gînd să facă Vitgheft. Mai probabil ca orice e că vom lîncezi ca şi pînă acum în port, răspundeau ofiţerii de marină.

— În cazul acesta, ar trebui ca Vitgheft al vostru să fie spînzurat cît mai repede de catargul navei amiral ! îşi exprimă părerea Boreiko.

— Şi tu să fii numit comandant al escadrei ! spuse cu un zîmbet Soimanov, apropiindu-se.

— Nu pe mine, ci pe Essen ; el n-o să lase escadra să se culce pe o ureche. E un vrednic cirac al lui Makarov !

— Nu numai de Vitgheft e vorba. În afară de el, şi alţi amirali şi comandanţi de nave de rangul I se declară împotriva ieşirii în larg. Tocmai aceştia întreţin în Vitgheft înclinarea lui înnăscută spre pasivitate, se necăji Soimanov.

— Stăm prost de tot dacă n-aveţi în flotă nici un adevărat comandant, oftă Boreiko.

— Dar şi Stessel al vostru e frate bun cu *Willi* al nostru, i-o întoarseră marinarii.

— În schimb, noi avem pe Kondratenko şi pe Belîi.

Amîndoi respectă cu sfinţenie perceptele lui Makarov, pe uscat, obiectă hotărît Zvonariov.

Cei doi prieteni porniră înapoi spre Utios.

Cij, restabilit, se întorsese la baterie. Făcu o mişcare spre a schimba un salut prietenos cu Zvonariov, dar praporşcikul se mărgini să-l salute reglementar. Cît despre Boreiko, acesta nici nu se uită la ştabs-căpitan ; doar mormăi pentru sine : „Ni s-a întors comoara !“

Soldaţii îl întîmpinară pe ştabs-căpitan, încruntaţi, tăcuţi. Cij nu întîrzie să-şi verse pe ei ciuda care-l rodea : îl bătu crunt pe Belonogov care nu-l salutase aşa cum trebuia ; îi trînti un pumn în obraz lui Zaiaţ care îi nimeri întîmplător în cale, şi-l puse pe Blohin să stea cu arma pe umăr, pentru că avea ţinuta neîngrijită.

Numai Nazarenko şi Pahomov îl salutară bucuroşi pe Cij. Feldvebelul se plînse îndelung stabs-căpitanului de purtarea lui Boreiko, prea îngăduitor cu soldaţii, şi a lui Jukovski prea moale.

— Numai în înălţimea voastră ne punem nădejdea ! încheie Nazarenko, linguşitor.

— Lasă că-i strîng eu în chingi şi pe soldaţi şi pe ofiţeri ! se fudulea Cij. Destule măgării a făcut aici Boreiko, sub aripa ocrotitoare a lui Jukovski !

Seara, îl vizită pe Jukovski şi începu să ofteze şi să-l căineze :

— Eşti de nerecunoscut, Nikolai Vasilievici. În timpul lipsei mele, te-ai istovit de tot ! Nu e bine ; trebuie să te mai odihneşti, altfel n-ai să poţi suporta greutăţile războiului. Ai doar familie, copii. La ei trebuie să te gîndeşti ! perora ştabs-căpitanul.

Jukovski, resimţind deosebit de dureros întreruperea legăturilor cu Rusia care îi răpise orice posibilitate de a comunica cu familia lui, se plînse :

— Mi s-au tocit nervii cu desăvîrşire ; m-au distrus japonezii, iar şefii noştri şi mai mult ! Aştept veşnic să mă săpunească, ba pentru una ba pentru alta, se plînse el.

— Da, cu nişte ofiţeri ca ai noştri nu ajungi departe ! Şi nu e de mirare că te alegi cu admonestări din partea şefilor. Boreiko

se poartă în aşa fel, de parcă el ar fi comandantul companiei şi nu dumneata. *Praporul* face curte fetei generalului, şi de aceea ia peste picior pe toţi. Soldaţii s-au sălbăticit de tot — parcă-s nişte fiare din pădure şi nu ostaşi. În companie e o debandadă totală ! Ai face mai bine să te internezi pentru o lună în spital, să te odihneşti. O să am eu grijă de companie ! îl îndemnă Cij.

— Ai dreptate, Alexandr Alexandrovici, într-adevăr, trebuie să mă îngrijesc temeinic, încuviinţă Jukovski.

Aflînd despre dorinţa comandantului de a se interna în spital Boreiko nu încercă să-l facă să se răzgîndească.

— Bine, duceţi-vă ! Odihniţi-vă, iar noi o să ne batem şi pentru dumneavoastră ! spuse el înţelegător.

A doua zi, Jukovski trecu pe la Comandamentul Artileriei şi obţinu aprobarea de a se interna în spital. Totuşi, contrar aşteptărilor lui Cij, nu el fu numit la comanda provizorie a bateriei, ci ştabs-căpitanul Gudima care se afla la dispoziţia lui Belîi. Alexei Andreevici Gudima, un bărbat sănătos, calm şi echilibrat, veni împreună cu Jukovski la Utios, inspectă bateria, luînd cunoştinţă de complicata ei gospodărie, răspunse prietenos la salutul lui Boreiko, vorbi amical cu Zvonariov şi, pe un ton politicos, dar oficial, cu Cij. Schimbă şi cîteva glume cu soldaţii, dar pe Zaiaţ îl pedepsi să stea patru ore cu arma pe umăr pentru că-i găsi bucătăria murdară.

Potrivit obiceiului său din totdeauna, Boreiko încercă să protesteze, dar Gudima îl bătu prietenos pe spate şi nici nu voi să-l asculte.

— Dumneata Boris Dmitrievici, ia comanda operativă a bateriei, îi propuse el lui Boreiko, şi eu voi supraveghea doar ordinea !

Astfel, aproape totul îşi reluă cursul de mai înainte ; şi soldaţi şi ofiţeri simţiră dintr-o dată că au un comandant, căruia trebuiau să i se supună. Pînă şi Boreiko, cu toată divizarea atribuţiunilor, începu să-l roage tot mai des să decidă într-o chestiune sau alta, sau să-şi spună părerea.

Însărcinat cu inventarierea materialelor de captură, pomenind de toţi dracii, blestemîndu-l pe Gudima, Cij cîntărea toată ziua cărbunii, măsura parîmele, ferţele de tendă, număra plăcile de tablă, întocmea zilnic rapoarte pentru comandant.

Cînd plecă într-o noapte, fără învoire, la Arthur, se alese cu trei zile de arest la domiciliu.

Gudima inspecta bateria dis-de-dimineaţă, rămînea cîtva timp în cancelarie apoi se întorcea acasă. Acolo, deschidea un caiet gros, cu încuietoare, şi-şi aşternea amintirile cu un scris mărunt. Pe lîngă acestea, Gudima se ocupă şi de Şurka Nazarenko. Îşi răsucea

voiniceşte mustăţile, făcîndu-le ineluşe şi o examina cu atenţie. Curînd găsi prilejul să-i împrumute cărţi de citit, şi prin simplitatea lui binevoitoare cîştigă simpatia fetei, care nu prea se pricepea în ale vieţii.

În ziua de 7 mai, Zvonariov fu chemat la Comandamentul Artileriei, unde i se făcu cunoscut că, împreună cu o secţie de pe Elektriceski Utios, fusese detaşat la compania 13-a de specialităţi, aflată în dispozitiv pe poziţiile defensive de la Kindjou.

— Te trimit acolo, pe dumneata, Serghei Vladimirovici, îi spuse Belîi, fiindcă compania are nevoie de un inginer, pentru a pune la punct proiectorul şi iluminatul electric. O să mai ai şi cîteva instalaţii de făcut la baterii. Vei fi în subordinea comandantului companiei, ştabs-căpitanul Vîsokih. Înainte de a pleca, să treci pe la generalul Kondratenko ; vrea să te vadă. Îţi urez succes ! încheie generalul strîngîndu-i mîna prietenos.

Pe stradă, Zvonariov o întîlni pe Varia Belaia care pesemne îl aştepta.

— Pleci astăzi la Kindjou ? îl întrebă ea. Acolo se va da o mare bătălie şi, îndeobşte, e foarte periculos. Să fii prudent, să nu te expui fără rost.

— Doar ştii că sînt un fricos notoriu ! răspunse cu un zîmbet Zvonariov.

— Eşti fricos numai cu mine, deşi nu sînt deloc de temut, răspunse Varia cu mîhnire. De japonezi nu ţi-e deloc frică, o ştiu!

— Sînt un păcătos, mă tem de amazoane mai rău ca de orice pe lume !

— Nu sînt de loc amazoană, dar nici domnişoară crescută în puf. Ia feşe, vată şi ce mai trebuie, să le ai la îndemînă la o nevoie. Principalul : păzeşte-te !

— Nu am de gînd nici să mor, nici să fiu rănit.

— Asta nu depinde cîtuşi de puţin de dumneata. Deocamdată, să ne vedem cu bine !

— Unde ? întrebă Zvonariov.

— Poate că pe lumea cealaltă.

— Aş prefera un loc ceva mai apropiat.

— Voi căuta să-ţi îndeplinesc dorinţa, răspunse fata şi plecă în fugă, sprintenă.

După ce se prezentă la Kondratenko şi primi de la el instrucţiuni amănunţite, în drum spre baterie Zvonariov trecu pe la Riva. Acolo îl găsi pe Andriuşa, care se tolănise ca la el acasă pe canapeaua din salon. Riva, grijulie, îi fierbea un leac întăritor.

Aflînd că praporşcikul pleacă la Kindjou, se neliniştiră amîndoi.

— Acolo, frate, te poţi curăţa într-o clipită, îl sperie Andriuşa. Nu termini cu una cu două ca la escadră, care trage cît trage şi pleacă. Acolo, cînd se pornesc, trag o zi întreagă, pe nerăsuflate.

— Acolo trebuie să se petreacă multe grozăvii. Eu şi Andriuşa vom fi foarte neliniştiţi pentru dumneata. Cînd te întorci, treci negreşit pe la noi, îl secundă Riva.

— Mîine mă prezint pe *Otvajnîi*. Poate că vom fi trimişi şi noi să vă sprijinim de pe mare, adăugă Akinfiev.

Praporşcikul îşi luă rămas bun de la prieteni şi se duse la baterie. A doua zi de dimineaţă plecă la Kindjou împreună cu secţia întîia din compania sa.

P A R T E A A D O U A

Capitolul I

Amiralul Makarov a pierit o dată cu cuirasatul *Petropavlovsk* în ziua de 31 martie 1904. Amiralul Togo a fost informat la Tokio, telegrafic, imediat, la 1 aprilie, şi chiar a doua zi, la 2 aprilie, Marele Cartier-General japonez a dat ordin ca forţele armatei a II-a japoneze de sub comanda generalului Oku să înceapă operaţiuni pentru debarcarea trupelor în Liaodun. Aşa a fost apreciată la Tokio pieirea comandantului flotei ruseşti. Japonezii, şi englezii care stăteau în spatele lor, şi-au dat seama limpede că flota rusească, decapitată prin pierderea comandantului său, nu va fi în stare să împiedice operaţiunea plănuită. Spiritul combativ, pe care răposatul amiral îl întreţinea cu atîta stăruinţă în flotă, cedă locul unei complete decăderi. În loc să angajeze operaţii ofensive, escadra, pe deplin aptă de luptă, se ascunsese într-un port închis, pe care nu îndrăznea să-l părăsească. Demoralizată, ea s-a arătat neputincioasă să împiedice deplasarea din Coreea în Kvantung a unei întregi armate inamice, cu un efectiv de 36 batalioane de infanterie, 17 escadroane de cavalerie şi 216 guri de foc, în total, peste 50.000 oameni, adusă cu 83 vase de transport.

La Port-Arthur, în cursul zilei de 21 aprilie s-a aflat despre apariţia flotei japoneze care proteja debarcarea primelor elemente ale capului de pod, în baia Entoa, lîngă Bitzivo. Speriat de moarte, guvernatorul Alexeev, fără să-şi fi luat rămas bun de la cineva, a părăsit în grabă Arthurul, numind în postul de comandant al escadrei pe şeful statului său major naval, amiralul Vitgheft.

În zona în care începuseră operaţiile de debarcare se afla întreaga divizie a IV-a a generalului Fok, dar acesta s-a mărginit doar la rolul de observator şi n-a întreprins nimic pentru a opune

rezistenţă. În Arthur, la amiralul Vitgheft se ţineau conferinţe după conferinţe, avînd ca obiect elaborarea unui plan de contraacţiuni navale împotriva japonezilor. Contaminaţi de tendinţele defetiste ale lui Vitgheft, comandanţii de nave şi amiralii subalterni se pronunţau într-un glas contra operaţiunilor active de orice fel. După opinia marinarilor, numai forţele terestre puteau stăvili debarcarea, pe cînd cei din statul-major al lui Stessel erau de părere, că rolul principal în combaterea forţelor de debarcare inamice îi revenea flotei, unităţile terestre avînd doar menirea de a lichida elementele capului de pod inamic.

Nici ordinul categoric al lui Alexeev, de a se trimite cuirasatul *Peresvet* cu cinci crucişătoare şi zece torpiloare pentru a zădărnici operaţiile de debarcare n-a fost executat de Vitgheft, acesta invocînd diferite pretexte cu totul nefondate. Ca urmare, în ziua de 21 aprilie, japonezii au început să debarce.

Vremea nu-i favoriza. O furtună violentă care a izbucnit a doua zi, însoţită de ploaie şi vijelie, a stînjenit timp de aproape o săptămînă debarcarea trupelor. În schimb, aceeaşi situaţie hidrometeorologică ar fi uşurat mult activitatea torpiloarelor ruseşti : profitînd de timpul ploios, ele s-ar fi putut apropia cu uşurinţă, fără a fi văzute, de navele inamice, la distanţă eficace pentru atacuri cu torpilele.

Această întîrziere în debarcarea trupelor mai făcea cu putinţă concentrarea în zona capului de pod japonez nu numai a întregii divizii a lui Fok, ci şi a forţelor din Arthur şi chiar din Manciuria. Dar nici marinarii, nici cei din comandamentele de la uscat n-au făcut nimic pentru a împiedica operaţiunile japonezilor. Stessel i-a îngăduit lui Fok să procedeze „după cum va socoti de cuviinţă, fără să se angajeze, însă, într-o bătălie de proporţii mai mari", iar Vitgheft, pur şi simplu, n-a trimis în larg nici o navă. Timp de patru zile, eşalonul japonez debarcat, de tăria unui batalion cu patru tunuri de cîmp, a fost complet izolat de escadră şi lipsit de orice sprijin din partea ei. Divizia lui Fok ar fi putut să-l nimicească cu uşurinţă, dar generalul n-a întreprins nimic în vederea acestui scop.

Întreaga comportare a lui Vitgheft, ca şi a lui Fok şi a lui Stessel, reprezentau o vădită trădare.

Abia după 7 zile, cînd grosul trupelor japoneze se şi afla pe uscat, Fok a împins spre capul de pod astfel mult lărgit două companii şi două secţii dintr-o baterie. Acest mic detaşament, atacat de forţele mult superioare ale inamicului, a fost dat peste cap şi s-a retras spre Kindjou.

După ce a întrerupt la 29 aprilie legătura de cale ferată dintre Port-Arthur şi Manciuria, generalul Oku a înaintat în direcţia sud, spre Kindjou, unde exista un sistem de fortificaţii ruseşti care acopereau dinspre nord peninsula Liaotung ; în jurul datei de 10 mai, unităţile înaintate ale japonezilor şi-au făcut apariţia în această regiune.

De la Port-Arthur pînă la Kindjou, cu trenul, erau numai vreo 70 verste ; totuşi această distanţă necesita o zi întreagă de drum. Locomotivele, neputincioase, învechite, tîrau anevoie garnituri de cîte douăzeci de vagoane.

Zvonariov plecă cu trupa lui din Arthur în dimineaţa zilei de 7 mai şi ajunse abia seara la destinaţie.

În gară se îmbulzeau o mulţime de soldaţi.

Lîngă o clădire scundă de cărămidă se întindeau magazii lungi de lemn, cu materiale de aprovizionare ale intendenţei şi cu muniţii.

La o verstă şi jumătate de gară, se înălţa un şir de sopci întretăiate de tranşee şi de obstacole de sîrmă ghimpată. La dreapta, ocolind liniile, trecea un drum larg spre oraşul chinezesc Kindjou, împrejmuit cu un zid înalt de cărămidă. În fund, dincolo de linia ferată, se zărea golful Kerr, lung şi puţin adînc.

Flămînziţi în cursul zilei, ostaşii se repeziră la cantina amenajată într-o magazie.

Blohin, Belonogov şi Zaiaţ se strecurară cu marmita la fereastra prin care se distribuia ciorba şi pîinea.

— Cîţi oameni, la ordinar ? întrebă bucătarul soios.

— Cincizeci ! răspunse Blohin.

— Unde e situaţia de efectiv şi biletul de subzistenţă ? întrebă tiraliorul artelnic, scoţînd capul pe ferestruică.

— E la praporşcik. Iată hîrtia de la comandantul vostru.

— Aici scrie patruzeci, nu cincizeci.

— Hai, dă-le pentru cincizeci, se vede că-s flămînzi oamenii, interveni artelnicul, deodată îngăduitor.

După o jumătate de oră, cu foamea înşelată de zeama lungă şi ronţăind din mers pîine uscată, artileriştii porniră din nou la drum.

— Alături de ce mîncam noi pe Utios, ciorba lor chiar că e de lepădat, mormăia Blohin pe undeva în coada frontului. De n-aş fi tras o duşcă, nici nu mi-ar fi trecut prin gîtlej.

— Da, cred c-o să ne amintim mereu cu jind de peştele nostru, oftă Koşeliov.

— Staţi, dar Zaiaţ ce rost are aici ? se miră Lebiodkin. Nu cumva l-a făcut ochitor ?!

— Aici sînt peste patru sute de oameni, iar artelnic, unul singur. Aşa că, de-aia a ordonat generalu' să mă trimită pe mine şi pe Belonogov ca ajutor, lămuri Zaiaţ, mîndru de sine.

— Ia uite, ce fudul s-a făcut ! Chiar generalu' dă ordin pentru el ! bodogănea Blohin. Pentru mine, numai o dată a dat ordin, da' ca să-mi ardă o mamă de bătaie.

Noaptea pogorî iute, ca la miazăzi. Terasamentul liniei ferate albicea în întuneric ; greierii ţîrîiau prin iarbă ; broaştele orăcăiau undeva, în vreo baltă. Un fluier de locomotivă se auzi, strident, şi, repetat de ecou, se stinse treptat printre sopci. Harabale chinezeşti, trase de vaci, se tîrau agale pe drum, scîrţîind cumplit, cu roţile uscate, neunse.

— Mai avem mult de mers, înălţimea voastră ? întrebă Koşeliov.

— Îndată ce ocolim dealul, dăm la dreapta de *şuşea*. Urcăm coasta şi nimerim taman pe poziţii, răspunse Rodionov care mergea înainte, alături de Zvonariov.

— Dar pînă la japonez, o fi departe ? întrebă Lebiodkin.

— Ajungi cu tunul, răspunse Bulkin.

— Japonezii se apropie de Kindjou, dinspre dealul Samson, lămuri Zvonariov. Peste două-trei zile, probabil că vor fi aici.

— Va să zică, atîta viaţă de trăit mai avem : doar trei zile ! gîndi cu glas tare Blohin.

— Prea devreme vrei să dai ortu' popii ! Care nimereşte în tine, „purice" ?

— Şi dacă-l nimereşte, tot sare îndărăt, rînji Blohin. Pe mine poţi să mă omori doar cu tunul de marină ; cel de cîmp n-are ce-mi face, că-s blindat, iac-aşa !

— Prea te lauzi, diavole ! Mai bine, vezi să nu-ţi scoată japonezii matele.

— Aş, de unde ! N-au cum să ajungă la ele. Că tare am prins osînză din crăpelniţa lui *Zon*.

— Ce, tot nu poţi să uiţi papara pe care ai mîncat-o de la *Zon* al tău ? întrebă Rodionov.

Într-un sfert de ceas secţia ajunse la o mică tabără făcută în dosul poziţiilor, pe povîrnişul de sud al sopcilor.

Zvonariov se duse să se prezinte la comandantul companiei, ştabs-căpitanul Vîsokih, iar soldaţii se opriră lîngă corturi, aşteptînd ordine. Fură numaidecît înconjuraţi de cei mai vechi prin partea locului :

— De unde veniţi ? Ce companie sînteţi ? Cine e comandantul vostru ? Cîţi sînteţi ? îi copleşeau aceştia de întrebări.

— De pe Elektriceski Utios ! Patruzeci de oameni şi un *prapor !* răspunse Blohin, în numele tuturor.

— Va să zică, aţi şi mirosit praful de puşcă ?

— Păi, se vede treaba că n-am avut parte destulă de el, am venit şi încoace.

Soldaţii se împrăştiară prin corturi, întrebînd de viaţa de pe poziţii.

— Pînă acum am avut un trai liniştit. Aşezam tunuri şi căram obuze. Cu mîncarea, e adevărat, stăm prost. Numai cînd facem rost de un porc de la chinezi, îmbucăm şi noi ca lumea. Şi cu apa o ducem prost. Am săpat puţuri, dar apa din ele e amară. Multă nu bei, oricît ţi-ar fi sete ; povesteau ostaşii noilor veniţi.

Pe cînd aceştia se familiarizau cu noile locuri, Zvonariov şedea la Vîsokih în cort.

Ştabs-căpitanul îi făcu o primire cordială şi-i oferi un ceai. După ce ascultă raportul amănunţit al praporşcikului, îl puse la curent cu dispozitivul defensiv de la Kindjou, cu amplasamentele bateriilor şi cu presupunerile sale în privinţa luptelor în perspectivă.

— Îţi voi încredinţa flancul stîng. Acolo sînt şase baterii alcătuite din tunuri uşoare şi chinezeşti vechi. Eu comand bateriile de la centru. Acolo sînt aşezate toate piesele grele ; comanda flancului drept o va avea porucikul Sadakov, iar a bateriei de la Igvestkovaia, dincolo de linia ferată, porucikul Solomonov. Mîine o să afli toate amănuntele. Pe soldaţii cu care ai venit ţi-i repartizez tot dumitale, afară de artelnic şi de bucătar, pe care îi opresc aici. Ai un subofiţer destoinic ? întrebă Vîsokih.

— Am. Un ostaş foarte bun şi un subofiţer de toată încrederea.

— Minunat ! Trebuie să numesc un comandant mai de nădejde la bateria de la poarta de nord a oraşului. Acolo sînt numai patru tunuri chinezeşti vechi, cu cîte cincizeci de obuze de piesă şi nu face să numesc un ofiţer. Misiunea bateriei : să tragă direct asupra drumurilor de acces spre oraş ; pe urmă, să abandoneze piesele şi să se retragă încoace.

— Mai am ordin să iau legătură cu inginerul Şevtov.

— Îl întîlneşti mîine, dis-de-dimineaţă, pe poziţii. O să te pună să te ocupi de proiectoarele noastre care nu funcţionează ca lumea.

— Îmi daţi voie să mă duc să văd cum s-au aranjat oamenii mei ? întrebă Zvonariov.

— Mergem împreună ; totodată, ai să vezi şi poziţiile. Seara le inspectez întotdeauna, văd cu ochii mei dacă totul e în ordine la baterii.

Ieşiră din cort. Totul în jur era învăluit în bezna molcomă a nopţii. Numai de vale, în spatele poziţiei principale, se zăreau luminile cazărmii regimentului de tiraliori şi ferestrele popotei, de unde se auzeau accentele unui marş marţial.

— Muzica aceea tună dis-de-dimineaţă şi nu încetează pînă noaptea tîrziu, lămuri Vîsokih.

— Asta înseamnă că e un regiment vesel iar ofiţerii sînt voioşi, observă ironic Zvonariov. De cînd vă aflaţi aici ?

— De la 1 mai ! Lucrările de fortificare a poziţiilor au început de la izbucnirea războiului, dar s-au făcut anapoda ; cînd au debarcat japonezii la Bîtzîvo, am început să dăm în zor. Ne-au format la iuţeală compania, şi cu acest prilej, comandanţii de companii s-au grăbit să ne paseze pe cei mai proşti soldaţi şi gradaţi.

Zăboviră mai mult lîngă tabăra artileriştilor, alcătuită din vreo 17 corturi.

— Rodionov ! strigă Zvonariov.

— Ordin, înălţimea voastră ! răcni Rodionov răsărind din întuneric.

Zvonariov îi comunică lui Rodionov noua sa numire :

— Ei, ce zici ? Te descurci, nu ţi-e frică ?

— Da' de ce să nu mă descurc ? Mai mare grozăvie ca la noi, pe Utios, n-are să fie ! răspunse liniştit subofiţerul.

Praporşcikul îl lăsă pe Rodionov să plece şi-l urmă mai departe pe Vîsokih. De-a lungul tuturor bateriilor trecea un şanţ de comunicaţie. Alături, pe stîlpi, fuseseră întinse sîrme de telefon. În întuneric se conturau parapetele scunde, negre, ale bateriilor ; pe alocuri, santinelele somau pe cei doi ofiţeri şi le cereau parola.

După ce inspectară bateria, se întoarseră în tabără.

Abia se crăpă de ziuă şi Vîsokih îşi deşteptă compania. Soldaţii se spălară la iuţeală, îşi strînseră corturile şi alergară la cantină, unde îi aştepta ceaiul făcut în cazan. Zaiaţ şi Belonogov trebăluiau de zor pe lîngă şase cazane mari, în care pregăteau prînzul pentru toată compania.

— Băieţi, ascultaţi aici la mine ! strigă Rodionov către soldaţi. Am nevoie de cinci oameni pentru poziţia înaintată. Care vrea să vie ?

Se găsiră mai mulţi voluntari decît trebuia.

— Ei, atunci, îmi aleg eu, după gust : Kupin, Blohin, Iarţev, Bulkin şi Gaidai, îi numi subofiţerul.

— Nu pot să merg şi eu cu voi ? sări Zaiaţ.

— Tu ai ordin să vezi aici de-ale gurii ! Ai grijă să le dai alor noştri de pe Utios mîncare ca lumea în lipsa mea ! îl dăscălea Rodionov. În locul meu, rămîne Lebiodkin mai mare peste voi cei din secţia noastră ; să ascultaţi de el, ca de tatăl vostru.

Se apropie Zvonariov.

— Atenţiune, drepţi ! comandă Rodionov.

Praporşcikul salută secţia.

— Staţi jos, ordonă el şi se aşează la masă, lîngă Rodionov. Cine merge cu tine ? întrebă el.

Subofiţerul înşiră numele voluntarilor.

— Bine ! Cînd terminaţi, veniţi la mine în cort să mă luaţi ; mergem împreună.

De la nord-vest spre sud-est, barînd istmul îngust dintre cele două golfuri, se întindea un şir de sopci scunde, înşiruite de la coasta băii Kindjou pînă la golful Huenez. Spre nord, se înălţau la 60 de stînjeni deasupra nivelului mării, descrescînd spre sud. Tocmai în mijlocul lor, la vreo 2 verste în faţa poziţiilor, se ridica orăşelul Kindjou, împrejmuit cu un zid de piatră înalt de 3 stînjeni. Tot acolo se afla un sătuc chinezesc, ca o suburbie a oraşului Kindjou. De cealaltă parte a văii Kindjou, se ridicau imediat culmile cu coaste repezi ale dealului Samson care acopereau la nord toată zarea. Toate dispăreau sub culturi dese de gaolian, de ciumiză şi de porumb, mai înalte ca un stat de om. În acele desişuri, se puteau mişca în voie, neobservate, regimente întregi. Doar pe creastă se zăreau locuri stîncoase, pleşuve.

Tranşeele încingeau toate sopcile. Jos, chiar la poala înălţimilor, trecea prima linie de tranşee, apărată din faţă printr-o fîşie largă de obstacole din sîrmă ghimpată. Pe la mijlocul coastei se afla cea de-a doua linie de tranşee ; garduri de sîrmă ghimpată, încingeau de asemenea peste tot poziţiile.

În sfîrşit, sus de tot, se aflau nouă lunete [1] întorcîndu-şi feţele în toate cele patru părţi. În acest fel, numai bateriile aşezate între lunete şi în spatele lor erau cu frontul spre nord şi nord-est, de unde se aşteptau atacurile principale ale inamicului. Un asemenea mod de organizare a poziţiilor le transforma într-o capcană pentru apărătorii lor dacă japonezii ar fi izbutit să răzbească în spate, căci atunci toate unităţile s-ar fi văzut silite să se retragă spre o trecătoare îngustă, de vreo douăzeci stînjeni, lăsată între obstacolele de sîrmă ghimpată de la capătul flancului drept. Aceasta

[1] Fortificaţii (n. t.).

îngreuna de asemenea evacuarea răniţilor în cursul luptei şi făcea imposibilă retragerea tunurilor, în cazul unei replieri.

— Pentru ce fel de luptă au fost proiectate aceste poziţii ? Defensivă sau ofensivă ? îl întrebă praporşcikul pe Vîsokih.

— Ofensivă ? Nici pomeneală ! De pe poziţiile astea, nici n-ai cum să debuşezi la atac.

— Pe scurt : aceste poziţii ne condamnă dinainte la pasivitate !

— Chiar misiunea asta o şi avem : să apărăm dinspre nord peninsula Kvantung ! Încercăm să-i oprim pe japonezi aci, şi dacă reuşim, rezistăm pînă ne sosesc ajutoare din Manciuria ; în caz contrar, ne retragem spre Port-Arthur.

După ceai, Zvonariov porni cu soldaţii spre Kindjou.

Privite din apropiere, zidurile oraşului nu erau cîtuşi de puţin atît de impunătoare şi de solide cum păreau de la distanţă. În multe locuri aveau crăpături, se năruiau ; porţile lor erau de lemn. Ulicioare înguste, întortocheate şi nespus de murdare, dughene mici chinezeşti, o liotă de copii, scormonind gunoaiele pe străzi, o duhoare înecăcioasă de ulei de susan ars, de usturoi şi de hoit — acestea erau „trăsăturile dominante“ ale orăşelului Kindjou.

În centrul lui se aflau mai multe clădiri cu etaj, în stil pe jumătate european, dar cu acoperişuri de ţiglă în stil chinezesc, cu colţurile întoarse în sus. Tot acolo se afla şi un mic templu, cu o jalnică imitaţie de parc în jur. Pe o mică porţiune mai largă a străzii, servind ca piaţă, se îngrămădeau harabale chinezeşti cu tot felul de alimente. Tot acolo se înălţa un stîlp pentru înştiinţări, lîngă care crainicul bătea într-o tobă şi apoi aducea la cunoştinţa tuturor ultimele dispoziţii ale lui *dao-tai,* guvernatorul chinez local, şi ale autorităţilor ruseşti. Lărmuind şi vînzolindu-se, mulţimea din piaţă ba se îmbulzea în el, înghesuindu-l chiar lîngă stîlpul de înştiinţări, ba se retrăgea spre marginile maidanului, şi atunci crainicul o chema stăruitor, cu bătăi de tobă.

Izbutind, cu chiu, cu vai, să răzbească prin oraş, Zvonariov zăbovi puţin la poarta de nord, pe care o găsi închisă. Acolo era ceva mai puţină lume. La umbra caselor, adăpostiţi de soarele dogoritor, şedeau cîţiva tiraliori, goi pînă la brîu şi fără şepci. Pe zidul de lut erau atîrnate cîteva bluze şi şepci murdare de noroi. Unul dintre soldaţi îşi muia cu grijă într-o baltă puturoasă bluza albă, curată.

— Ce faci acolo ? îl întrebă Rodionov, mirat.

— Îmi murdăresc şi eu bluza în noroi, ca să nu se vadă de departe, răspunse ostaşul. Ni s-a ordonat la toţi să ni le murdărim, ca să fie cam la fel cu cele japoneze.

— Dar ce, japonezii n-au echipament alb ? se miră şi Zvonariov.

— Da de unde ! Cînd se culcă pe iarbă, ori se tîrăsc prin gaolian, nici n-ai cum să-i vezi ! Au uniformă verde-cenuşie, taman la culoarea ierbii. Doar atunci cînd se mişcă îl mai poţi zări. Şi şapca lor e tot aşa. Nu ca la noi, totul alb de se vede la o verstă.

Artileriştii întrebară de locul în care se afla bateria, întredeschiseră anevoie poarta grea, se strecurară unul cîte unul prin crăpătura îngustă şi ajunseră prin şanţul de comunicaţie la baterie.

Mai mulţi ostaşi le ieşiră în întîmpinare.

— Care e mai mare aici ? întrebă praporşcikul.

— Eu sînt, înălţimea voastră, canonierul ochitor Egorov Vasili din compania a treia, răspunse unul, făcînd un pas înainte.

— Predai comanda subofiţerului Rodionov ; rămîi ajutor la el ! Vă supără rău japonezul ?

— Ziua mai merge, înălţimea voastră, da' noaptea nu te lasă să închizi ochii, se tîrăşte pînă la baterie şi trebuie să fii cu ochii în patru să nu-ţi strice tunul.

— Şi tiraliorii ce păzesc ?

— Păi, n-ai cum să-l vezi : el se tîrăşte pe pămînt, ca năpîrca, se vîră în groapă, ori în şanţ, şi nu-l desluşeşti, da' el ne zăreşte de la o verstă, după bluze.

— Tăvăleşte-te şi tu într-o băltoacă, cum fac pifanii. Atunci, nici pe tine n-o să te vadă, îl sfătui Blohin.

— Da' ce, sînt porc să mă tăvălesc în mocirlă ? se burzului omul.

— Acu, toţi pifanii noştri s-au prefăcut în porci. Le-au dat ordin ăi mari : cînd dai de o băltoacă, ţîşti ca porcul într-însa, dă-l afară, pe el, vîră-te tu în locul lui, şi grohăie, ca să nu te crează japonezul om ! lămuri Blohin, în rîsul tuturor.

Bateria se compunea din patru tunuri chinezeşti vechi, de 3,5 ţoli cu o bătaie maximă de 4 verste. Tunurile trăgeau obuze percutante şi mitralii. Bateria nu dispunea de şrapnele. Bine adăpostite, în tranşee adînci, cu măşti de lemn deasupra pieselor, tunurile, privite din depărtare, nu se vedeau aproape de loc. Tot acolo, alături, erau amenajate adăposturi întărite pentru servanţii tunurilor şi beciuri adînci pentru muniţii. În spatele bateriei, ceva mai departe se afla o vatră de cărămidă pe care se gătea mîncarea.

În timp ce ostaşii priveau curioşi acele locuri noi pentru ei, Zvonariov şi Rodionov se înţeleseră cum să se facă legătura între baterie şi poziţia principală. După ce examină totul, praporşcikul, însoţit de Rodionov şi de Egorov plecă în oraş să se prezinte comandantului garnizoanei. În timp ce mergeau prin şanţul de co-

municaţie, undeva în gaolian răpăiră cîteva focuri de puşcă. Plesnind uşor, gloanţele izbeau parapetul şanţului şi zvîrleau în sus norişori de colb.

— Ia uite ! Japonezul pîndeşte şanţul ! observă Rodionov. Tot trage cînd şi cînd !

— Stă zi şi noapte cu ochii la baterie şi la oraş, răspunse Egorov.

Comandantul garnizoanei din Kindjou şi al companiei de specialităţi din regimentul 5, porucikul Korbov, locuia într-o fanză chinezească nearătoasă lîngă poarta de nord.

Porucikul, în halat chinezesc, şedea pe un pat de lut, căruia i se zice kan, cu o sobiţă dedesubt şi acoperit de covoare, ţinea ghitara în mîini şi sorbea votcă din pahar, cîntîndu-şi romanţe de inimă albastră. Două chinezoaice, încă tinerele, stăteau sfioase într-un ungher cu ochii la *capitan rus*.

— Vă salut, nobile cavaler, rosti porucikul, sculîndu-se în întîmpinarea lui Zvonariov. Cu ce prilej aţi păşit pragul acestei sărmane colibe ?

Praporşcikul îi explică rostul misiunii sale şi i-l prezentă pe Rodionov.

— Deci ai să fii comandantul artileriei mele ? i se adresă Gorbov subofiţerului. Fiindcă acum ne-am cunoscut, hai trage şi tu o duşcă de votcă, dar pe urmă, să nu luaţi în gură nimic spirtos, doamne-fereşte, nici tu, nici soldaţii tăi ! Iar ţie, Egorov, îţi fac cinste, pentru meritele tale de pînă acum. Să-l vedeţi, cum striveşte stîrpiturile de japonezi, ca pe nişte purici ! Chiar şi noaptea : după flăcările puştilor — bum ! şi ei amuţesc pe loc !

După aceea, Gorbov îi lăsă pe cei doi să plece şi-l invită pe Zvonariov să prînzească cu el.

— Mai tragem o duşcă, mai luăm o gustărică. Nici nu ştii cînd a trecut ziua. Noaptea trebuie să stai de pază pe zid, ca să nu se strecoare japonezii în oraş. Să-i vezi ce bestii viclene sînt : se strecoară şi printr-o găurică !

Zvonariov încercă să refuze, dar porucikul îl tot îmbia să bea şi să mănînce o bucată de castravete de mare.

Ieşind de la porucik, Zvonariov se întîlni pe neaşteptate cu Butusov. Locotenent-colonelul avea bluză, chipiu şi pantaloni kaki, iar ca încălţăminte, moletiere kaki şi ghete uşoare. Praporşcikul îl privi mirat.

— Te uiţi la ţinuta mea nereglementară ? Să umbli prin părţile acestea, şi încă vara, cu cizme, e cald şi greu ; ghetele sînt mai comode, mai uşoare, lămuri grănicerul.

— Dar cum de aţi nimerit culoarea aceasta de protecţie, care se confundă atît de bine cu terenul ? Cu asemenea ţinută nu sînteţi vizibil nici la zece paşi, spuse Zvonariov.

— Am făcut rost de vopsea de la prietenii mei chinezi ; asemenea vopsea putea fi cumpărată ieftin de tot în Japonia, în orice cantitate. Încă de acum un an, mi-am îmbrăcat toţi grănicerii în kaki. Serviciul ne obligă adeseori să-i urmărim pe contrabandişti şi pe hunhuzi. Şi la noi, dacă eşti îmbrăcat în alb şi negru, nu ajungi departe. Eşti împuşcat repede. E adevărat, că Stessel ar fi vrut să mi se dea un ordin observator pentru schimbarea ţinutei, aşa, de capul meu, dar noi grănicerii nu sîntem subordonaţi Ministerului de Război. Comandantul nostru e ministrul de finanţe. Iar lui Vitte nu-i place cînd îşi vîră cineva nasul în departamentul său. Aşa că, Stessel a rămas mofluz. Acum, soldaţii mei îi mulţumesc lui dumnezeu pentru ţinuta lor, iar infanteria şi artileria se perpelesc în ale lor şi-şi blestemă şefii. Ce e bun în Rusia şi în Siberia, nu prea merge în China, explică Butusov.

— Aşadar, toţi ostaşii puteau fi îmbrăcaţi în kaki, în loc să fie puşi să se tăvălească prin noroaie, aşa cum se face astăzi !

— Nu numai că puteau, ci ar fi trebuit să fie. Dar parcă poţi să te înţelegi cu deştepţii din comandamentele noastre ? Sînt mai îndărătnici decît catîrii. Iar soldaţii vor plăti în război, cu sînge, prostia şi îndărătnicia lor, vorbea locotenent-colonelul cu înflăcărare.

— Cred că, de pildă, Kondratenko ar sprijini o asemenea iniţiativă, obiectă Zvonariov.

— Se pare că nici el n-a apreciat încă marile avantaje ale ţinutei noi pentru soldaţi. E un om cumsecade, dar nu se ia de piept cu şefii, decît în cazuri extreme. De cele mai multe ori speră că va izbuti să-i înduplece, să-i convingă, în loc să ia taurul de coarne. Ştabii noştri nu înţeleg de altceva. Sînt greu de urnit cînd e vorba de inovaţii, şi, în ale milităriei, acestea sînt astăzi destule, iar noi am rămas mult în urma străinătăţii. După ce ai să stai o vreme aici, ai să te convingi şi dumneata că am dreptate.

Discuţia cu Butusov rămase ca o piatră pe inima lui Zvonariov. Adevărul celor spuse de locotenent-colonel părea limpede pentru el ; era însă uimit întrebîndu-se : cum era cu putinţă ca unii comandanţi inteligenţi şi cu vederi înaintate, ca Belîi, Kondratenko şi alţii să se împace atît de uşor cu aberaţiile strigătoare la cer din sistemul de organizare a armatei ruseşti. Era greu de presupus că nu le sezisau. Mai curînd, se părea că nu le acordau importanţa cuvenită, că le socoteau lucruri neînsemnate.

„Cînd mă întorc în Arthur, îi povestesc neapărat totul lui Boreiko. El va şti să-i influenţeze pe ştabi, hotărî praporşcikul... Mă mai întorc, ori rămîn aici pentru totdeauna ?“ îi trecu o clipă prin cap, dar se grăbi să alunge acel gînd, ca pe o muscă supărătoare.

Era aproape de amiază, cînd Zvonariov se întoarse înapoi pe poziţie. În cortul lui Vîsokih găsi un tînăr, cu obrajii îmbujoraţi ; era căpitanul Şevţov, constructorul şef al sistemului defensiv de la Kindjou.

— Să vă recomand, Alexei Vladimirovici ! Dumnealui este inginerul mutat la noi, artilerist şi meşter în toate, rosti Vîsokih, prezentîndu-l pe Zvonariov.

— Îmi pare foarte bine ! Am multă nevoie de dumneata, mai întîi, ca să ne pui la punct proiectoarele şi toate celelalte instalaţii electrice, spuse Şevţov cu însufleţire.

— Sînt cu totul la dispoziţia dumitale ! Pot să mă apuc îndată de treabă.

— Acum, să luăm masa. După aceea, mergem pe poziţii şi hotărîm totul la faţa locului.

— Înălţimea voastră, vine domnul general, raportă ordonanţa lui Vîsokih.

— A, iar îl aduce dracul pe nătărăul acesta de Fok ! rosti cu ciudă inginerul Şevţov.

Ofiţerii ieşiră din cort. Vîsokih şi Zvonariov se repeziră în vale, spre şopronul cantinei, unde soldaţii se şi aliniaseră pentru a primi hrana.

— La rînd drepţi ! comandă Vîsokih, de îndată ce-l zări pe Fok însoţit de aghiotant.

Zvonariov se grăbi să-şi ocupe locul în faţa secţiei. Călare pe un cal înalt, ciolănos, dînd îngrozitor din coate şi şerpuindu-şi tot trupul la fiece salt, Fok era cum nu se poate mai caraghios. Faţa lui uscăţivă, cu barbişon cărunt, cu un zîmbet plin de dispreţ în ochii subţiaţi, era roşie-stacojie.

Ajuns în dreptul frontului, generalul îşi struni calul şi răcni :

— Bună ziua... mama voastră !

Uluit, Zvonariov rămase cu gura căscată. Soldaţii se zăpăciră şi răspunseră învălmăşit.

— Nu ştiţi să răspundeţi, mîrlanilor ! se năpusti Fok asupra lor.

— Permiteţi să raportez, excelenţă ! Soldaţii n-au înţeles, dacă îi salutaţi, ori îi înjuraţi ! interveni Vîsokih.

— A, aţi uitat graiul rusesc, ticăloşilor ! Bună ziua, ...mama mamelor voastre !

Şi, întorcîndu-şi calul, generalul se îndepărtă de cantină în trap mărunt.

— Pe loc repaus ! comandă căpitanul. Continuaţi cu împărţirea hranei !

— La mare cinste am ajuns ! rosteau soldaţii mînioşi cu glas tare.

— Cică gheneralul ăsta *Fokov*, e din neam de nemţi, observă Blohin.

— Ei, şi ?

— Se pare, că după glagoria lor gheneräliceascä, cu rusul nu se poate vorbi altfel decît în ocări.

Vîsokih şi Zvonariov se duseră să ia masa la popota ofiţerilor din regimentul 5, aflat în imediată apropiere, chiar în spatele poziţiilor. Într-o încăpere mare erau două rînduri de mese lungi, la care se şi aşezaseră vreo 40 de ofiţeri. La o măsuţă pusă în capul celorlalte, sub un uriaş portret al ţarului, şedea comandantul regimentului, colonelul Tretiakov. Înalt, arătos, de vreo cincizeci de ani, cu un belşug de fire cărunte în barba lată şi în păr, făcea o impresie plăcută, prin felul lui blajin de a fi şi prin privirea blîndă a ochilor albaştri. Lîngă el, se aflau doi ofiţeri superiori. Căpitanii şi ceilalţi ofiţeri mai mici în grad luau loc la mesele lungi. Tot aici erau şi doi preoţi. Zolotariov recunoscu într-unul din ei pe ieromonahul Elpidifor din Arthur. Masa era în toi.

În clipa cînd artileriştii intrară şi se îndreptară spre Tretiakov, pentru a-l saluta, salut adresat totodată întregii asistenţe, colonelul ridică brusc mîna şi ofiţerii începură să cînte cu însufleţire :

Tunari, băutura nu-i bună,
Cînd voi ne lipsiţi — mohorît
E cîntul ce-alene răsună ;
Nici vinul nu curge pe gît !

În curte, sub ferestre, fanfara tună onorul, acoperind cîntecul ofiţerilor cu vuietul ei. Într-un ropot de aplauze, Tretiakov păşi în întîmpinarea celor doi artilerişti şi le întinse două cupe mari cu vin pe o tavă de argint. Zvonariov şi Vîsokih le goliră pe nerăsuflate şi, ca oaspeţi de onoare, luară loc la masa comandantului.

Tretiakov îi întrebă în ce stadiu se afla amplasarea tunurilor şi aprovizionarea cu muniţii.

— Trebuie să dăm zor cu amenajarea poziţiilor. Agenţii ne informează că japonezii concentrează toate forţele la Kindjou. Încă o zi, două, şi vom avea de înfruntat forţe inamice copleşitoare. Dumneavoastră, domnilor artilerişti, să nu uitaţi acest lucru, îi preveni colonelul.

— Aveţi date despre numărul tunurilor, de care ar putea să dispună japonezii în această bătălie ce ne aşteaptă? întrebă Vîsokih.

— Date precise n-am, dar, după cît se pare, vor fi cel puţin două sute de guri de foc. Bineînţeles, numai piese de cîmp, de calibru 4 ţoli cel mult.

— Faţă de cele şaizeci şi cinci de tunuri ale noastre. E adevărat, că ale noastre au în medie calibrul de 6 ţoli. Fiind piese de o mai mare putere, pot să ne ajute foarte mult în trageri de contrabaterie.

— Să nu uitaţi tactica japonezilor. Ei îşi amplasează bateriile adăpostite şi distanţate între ele. În lupta de la Sanşilipu, o secţie din bateria noastră care era descoperită, a fost scoasă din acţiune în zece minute şi a pierdut trei piese din patru, plus jumătate din servanţi, rosti Tretiakov, făcîndu-i atenţi.

— Ei, atunci o să ne fie greu! La noi, tunurile stau cu totul descoperite şi, literalmente, roată lîngă roată, rosti Zvonariov.

— Ridicaţi parapetele mai sus; adînciţi amplasamentele pieselor; protejaţi, în sfîrşit, tunurile, deasupra, cu acoperişuri de bîrne, sau măcar camuflaţi-le cît mai bine cu rogojini, spuse Tretiakov.

— Toate acestea trebuiau făcute din timp, de inginerii care au construit fortificaţiile. Şi apoi, ridicînd mai sus parapetele înseamnă să reducem cîmpul de vedere spre inamic, care şi aşa se află în vale faţă de noi, obiectă Vîsokih.

— Ar trebui ca tunurile să fie scoase cu totul din întărituri şi amplasate într-o văgăună, în spatele poziţiilor infanteriei, undeva în regiunea cazărmilor, propuse Zvonariov.

— Pentru aceasta, nu dispunem de timp şi nici n-avem goniometre pentru tir indirect, dar, mai ales, soldaţii şi ochitorii nu ştiu să execute asemenea trageri, răspunse Vîsokih.

— Atunci, în lupta pe care o vom da, nu putem să ne aşteptăm decît la o înfrîngere, rosti trist Zvonariov.

— Ei, nu trebuie să fim prăpăstioşi! Moralul, tinere, cîştigă trei sferturi din victorie, rosti colonelul, sentenţios.

Văzînd că masa se prelungeşte, Zvonariov ceru voie să se retragă. Tretiakov nu-l lăsă pe Vîsokih să plece:

— Dumneata eşti comandantul artileriei mele, şi mai avem multe de discutat, preciză el.

Ajungînd în cort, Zvonariov îi trimise îndată lui Vîsokih, printr-un agent de legătură, un bilet, cerîndu-i să vină „într-o chestiune urgentă".

Koşeliov intră grăbit în cort şi, foarte tulburat, începu să povestească, spunînd că se dăduse ordin să se mineze toate întăriturile, că pionierii au şi început să aşeze minele.

— Ce ne facem, înălţimea voastră ? Japonezul izbeşte într-o mină, ori facem noi vreo greşeală şi — gata, sări în aer ! Nu, la asta nu ne învoim în ruptul capului ! îi raportă el praporşcikului.

— Ce nerozie ! Cine a dat ordin să se facă aşa ceva ?

— A ordonat comandantul batalionului de pionieri, locotenent-colonelul Jerebţov, dar dumnealui are ordin de la generalul *Stesselev !*

— E o neînţelegere la mijloc. Îl întreb imediat pe căpitanul Vîsokih, despre ce e vorba.

Praporşcikul îl găsi pe Vîsokih în cortul lui culcat pe patul de campanie, cu o compresă rece la cap.

— Abia am scăpat. Ca încheiere, m-au tratat cu o amestecată care m-a făcut praf, se plînse Vîsokih.

Zvonariov îi spuse că pionierii pregăteau minarea poziţiilor, şi-l întrebă ce părere are.

— Părerea mea e că ori Jerebţov, ori Stessel, ori chiar amîndoi au căpiat din pricina căldurii. Dacă vor fi minate întăriturile, atunci îmi iau oamenii de pe poziţii şi plec unde-oi vedea cu ochii. Îndată ce mă mai dezmeticesc, viu şi eu acolo ; deocamdată, du-te te rog, cu Sadîkov.

— Porucikul e ameţit de opiu şi nu se simte bine, raportă ordonanţa căpitanului.

— Ei, asta mai lipsea ! Solomonov bea fără întrerupere iar ăsta s-a apucat să fumeze opiu ! Asta nu mai e companie, e balamuc curat !

Zvonariov plecă singur. Lîngă întăriturile de la flancul stîng, aflate în grija praporşcikului, artileriştii se înjurau cu pionierii care săpau în parapet gropi pentru aşezarea minelor.

— Cine v-a dat ordin să aşezaţi minele ? îi întrebă Zvonariov.

— Comandantul companiei.

— Unde-i acum ?

— Nu pot să ştiu ; a plecat undeva.

— Încetaţi lucrul ! ordonă Zvonariov.

— Înălţimea voastră, noi am primit un ordin şi trebuie să-l executăm, obiectă un subofiţer pionier.

— Înălţimea voastră, daţi-ne voie să-i luăm în pumni, îl rugă Koşeliov, să-i vedeţi cum se cară !

— Las' că-i rugăm mai întîi cu binişorul, glumi cu un zîmbet praporşcikul, ca să înlăture primejdia unei răfuieli cu pionierii.

Dacă n-or să asculte... ei, atunci o să le tragem şi cîţiva pumni după ceafă !

— Înălţimea voastră, se rugă pionierul, ia puneţi-vă şi dumneavoastră în pielea noastră ! Ni s-a ordonat să săpăm gropi pentru mine, şi noi săpăm. Pe zăpuşeala asta nici nouă nu ne arde de muncă : da' ce să facem, ordinul se execută.

— Opriţi lucrările ; mă duc să vorbesc cu comandantul meu, dispuse Zvonariov şi o luă înapoi, spre Vîsokih.

Acesta se dezmeticise între timp. Se duseră amîndoi la Tretiakov care fusese pus comandant peste toate poziţiile. În drum, îl întîlniră pe Şevţov şi-i spuseră păsul lor.

— Jerebţov locuieşte cu mine, şi am stăruit pe lîngă el în toate chipurile să oprească lucrările de minare, dar nu vrea să audă de nimic, de vreme ce aşa au dispus Stessel şi Fok. Să mergem la Tretiakov, spuse Şevţov.

Colonelul, cam buimac după masa copioasă, îi primi îndată şi, aflînd despre ce era vorba, se revoltă :

— Stessel e un tîmpit, Fok un nemernic, iar Jerebţov, şi tîmpit şi nemernic laolaltă ! declară el tăios. Chemaţi-l numaidecît la mine ! Să te afli în poziţii minate, în timpul luptei, înseamnă să şezi pe un butoi de pulbere şi să zvîrli în el mucuri de ţigară.

Cînd se ivi, în sfîrşit, Jerebţov, Tretiakov îi ordonă să înceteze imediat toate lucrările de minare a poziţiilor.

— Vă rog să-mi daţi un ordin în scris în acest sens, răspunse pionierul ; ca să raportez lui Stessel şi lui Fok.

— Nu dau nici un ordin scris, iar dumneavoastră, vă ordon să plecaţi imediat de pe poziţii, cu toţi pionierii dumneavoastră. Nu faceţi decît să mă încurcaţi ! se răsti colonelul. Pînă seara, să nu vă mai văd pe aici !

Jerebţov, care nu se aştepta la o asemenea întorsătură a lucrurilor, se nelinişti.

— Domnule colonel, vă putem fi de folos şi în alte privinţe. Reparăm drumurile, amenajăm tranşeele, îmbunătăţim poziţiile artileriei, propuse el.

— A, asta e altceva. Şi eu am să salut o asemenea activitate, dar încetaţi cu minarea bateriilor.

— Totuşi, va trebui să raportez că aceste lucrări nu sînt executate.

— N-am nimic împotrivă. Îi înştiinţez chiar eu pe Fok şi pe Stessel sau, cel mai bun lucru, pe Kondratenko. El se pricepe bine la asemenea lucruri ca inginer militar şi ca fost pionier, încuviinţă Tretiakov. Aşadar, ocupaţi-vă de îmbunătăţirea poziţiilor artileriei. Mascaţi-le cît se poate de bine, adaptaţi-le la teren.

Soldaţii izbucniră într-o larmă de bucurie cînd aflară că minarea poziţiilor fusese oprită. Zvonariov porni de-a lungul bateriilor din sectorul său. Aşezate cu frontul spre nord-est, nord şi nord-vest, bateriile de la aripa stîngă puteau fi flancate lesne cu foc dinspre apele golfului Kindjou, care în timpul mareei înalte veneau aproape pînă la poziţiile din vale, unde se aflau tranşeele tiraliorilor. În afară de aceasta, ţărmul de nord al golfului domina simţitor poziţiile, mai ales tranşeele infanteriei, care, de altfel, aproape că n-aveau nici măcar parapete de protecţie. În plus, erau descoperite şi expuse bombardamentelor, aproape pe toată întinderea lor dinspre mare. În acest chip, unităţile care le ocupau erau dinainte condamnate să sufere pierderi grave, dacă nu chiar să fie nimicite cu totul.

Armamentul de artilerie al bateriilor era compus din douăzeci şi patru de tunuri chinezeşti vechi şi din piese de cîmp uşoare de tip perimat. Bătaia maximă a tuturor tunurilor nu trecea de patru verste şi jumătate. Ca muniţii nu existau decît 120—150 de obuze de fiecare tun, adică abia strictul necesar pentru două ore de luptă. În majoritatea lor, acestea erau obuze umplute cu pulbere neagră cu fum, deci, cu un foarte slab efect distrugător ; exista un număr de şrapnele, bune pentru lovirea inamicului la cel mult patru verste şi, în sfîrşit, destul de multe proiectile-mitralii foarte vechi, care se spărgeau chiar în ţeavă şi, prin urmare, puteau periclita siguranţa tiraliorilor din tranşeele aflate în faţa bateriei.

Cu un asemenea armament de artilerie era greu să se nădăjduiască într-o serioasă apărare a poziţiilor.

Chiar dacă ele puteau să reziste cîtva timp împotriva atacurilor de pe uscat, erau cu totul neputincioase faţă de tirul pieselor de asediu şi navale.

Cu chiu, cu vai, toate treburile de pe baterii fură rînduite oarecum abia la căderea nopţii, şi Zvonariov se putu ocupa de proiectoare.

Lebiodkin şi ajutorul lui izbutiseră în cursul zilei să verifice amănunţit tot materialul. Proiectoarele se aflau într-o stare de plîns, fiind date pe mîinile unor oameni foarte puţin pricepuţi în materie.

— Cam peste un ceas dăm drumul la lumină, îl liniştea Lebiodkin pe praporşcikul care îşi făcea inimă rea. Cercetăm golful, oraşul şi dealurile din faţa noastră. Pe uscat, e drept, se vede mult mai prost la lumina proiectoarelor, decît pe mare. Poţi zări numai grupuri întregi de japonezi, dar oameni răzleţi, ori pîlcuri mici n-o să vezi niciodată, susţinea el.

Capitolul II

În aceeaşi zi pe la 10 seara, fu transmis prin telefon ordinul de a se bombarda satul chinezesc Cealizon din apropiere, unde fusese semnalată o concentrare de cercetaşi japonezi.

— La tunuri ! comandă Rodionov.

Artileriştii se repeziră la piesele lor. Felinarele începură să licărească în poziţie. Oamenii cărau din depozitele de muniţii proiectile şi încărcături de pulbere. Ochitorii se agitau lîngă înălţătoare şi nivele.

— Care e punctul de ochire, Sofron Timofeici ? întrebă Kupin.

— Asupra satului cu pagoda de pe deal.

— Păi, nu se vede nimic în întuneric, nici satul, nici pagoda !

— Ocheşte în direcţia buturugii din faţă, indică Bulkin.

— Înălţător 180, obuz brizant !

— Tunul întîi, gata !

— Tunul doi, gata !

— Salvă !

— Păi, pe uscat nu se trage în salve, ci pe piese, îşi dădu cu părerea Blohin.

— Bine ! Pe tunuri, din dreapta. Foc !

Tunul bubui şi sări în recul. Cineva gemu.

— M-a lovit, al naibii ! bombăni Gaidai.

— Să stai mai puţin cu gura căscată şi n-o să te lovească ! se răsti Rodionov.

Raza unui proiector fulgeră de sus şi se stinse.

— Se căzneşte Lebiodkin ! De ne-ar face puţină lumină poate că am vedea ceva ! zise Bulkin.

Fasciculul proiectorului făcu un salt şi lumină gaolianul din faţa satului.

— Ocheşte punctul unde luminează reflectorul ! ordonă Rodionov.

După ce mai trase cîteva lovituri, bateria tăcu. Prin telefon fură transmise mulţumiri din partea tiraliorilor.

— Auzi că i-am plesnit pe japonezi drept peste bot ! transmise zîmbind Gaidai, care după ce fusese lovit de tun şedea la telefon. Cică au sărit care încotro !

Într-un adăpost, se puse pentru praporşcik un pat de campanie, o masă şi un scăunel.

La Arthur, Zvonariov n-avusese ordonanţă. Rodionov îi recomandase un soldăţel din secţia lui, Grunin, un om liniştit, domol şi foarte puţin arătos. Bălai, cu ochi albaştri şi cu glas subţirel, Se-

mion, aşa era numele de botez al lui Grunin, se apucase cu rîvnă să-şi îndeplinească îndatoririle. Patul fusese făcut, podeaua măturată ; pe masă se afla o cană mare cu apă ; totul era în rînduială.

— Eu, înălţimea voastră, sînt în adăpostul de alături ; dacă aveţi nevoie de ceva mă strigaţi, spuse, plecînd, soldatul, cu un zîmbet pe faţa lui rotundă.

Lui Zvonariov nu-i era somn. Ieşi din adăpost. Osteniţi de munca zilei, soldaţii adormiseră repede ; doar santinelele, biruindu-şi somnul, căscau zgomotos şi scuipau amărăciunea rămasă în gură după mahorcă. Proiectoarele ba se aprindeau, pipăind cu razele lor bezna din faţa bateriei, ba se stingeau. De la popota regimentului 5 se auzeau sunetele muzicii ; cicadele ţîrîiau în iarbă ; la stînga se ghicea în bezna nopţii bazinul golfului Kindjou ; cerul era luminat de licăririle vii ale stelelor. Undeva în faţă pocneau focuri răzleţe de puşcă. În vale, mai jos de poziţie, se conturau vag zidurile negre ale oraşului. Tranşeele din faţa bateriei erau goale şi japonezii, în cazul unui atac, ar fi putut să le ocupe cu uşurinţă, iar după ele să captureze şi bateriile. În primele zile, o asemenea imprudenţă îl nelinişti pe Zvonariov, dar nimeni nu-i lua în seamă temerile, aşa că şi el se obişnui curînd cu acea stare de lucruri.

Praporşcikul se opri lîngă un adăpost întărit ocupat de soldaţi. Atenţia îi fu atrasă de o discuţie cu glas tare. Doi inşi se aflau pesemne într-o dispută.

— Cum să ne războim cu japonezul ? vorbea cu aprindere unul. El are de toate, iar noi luptăm cu mîinile goale !

— Nu-i adevărat ! Avem şi noi tunuri şi puşti ; dar, mai ales, noi avem ostaşul rus. Nici o ţară, nici o împărăţie n-are ostaşi ca Rasseia [1]. Şi n-o să ne biruie niciodată japonezu', se împotrivi celălalt.

— Soldatul rus nu e prost ! urmă glasul cel dintîi. Dar ofiţerii, şi mai cu seamă gheneralii, sînt unul mai ageamiu ca altu'. Unu' porunceşte una, altu' alta şi mai vine al treilea şi doar îi suduie de mumă pe toţi, cu vină şi fără. Cu atîta te alegi de la ei ! Şi de ce se întîmplă una ca asta ? Ia cugetă odată şi tu cu glagoria ta ; pentru noi, adică pentru mine şi tine, pămîntul ăsta chinezesc este ca şi cum nici n-ar fi pe lume, pe cînd gheneralului, cînd s-o isprăvi războiul o să-i dea o bucată bună — cîte o mie de desiatine o să le dea la fiecare, ba poate, chiar mai mult... Va să zică, generalu' are pentru ce să facă război. Iar nouă, ţăranilor, nu ni se cuvine nimic, afară de trei arşini de pămînt cu o cruce de lemn

[1] Pronunţare populară a numelui Rusia, în unele regiuni ale ţării (n. ed.).

deasupra. Şi dacă te întorci acasă întreg, rămîi tot cu ce ai avut, dacă nu cumva ţi se ia cea din urmă vită şi nu ţi se scoate izba la mezat, pentru dări şi pentru datorii către moşier. Şi atunci, te întreb eu : ce rost are pentru ostaş să facă război ?

— Se poate oare, ca ostaşii să nu se aleagă chiar cu nimic ? se amestecă încă un glas.

— Ce să-ţi dea ţie, trebuie să ia de la chinez, iar ei, ai văzut şi tu, sînt aici sumedenie. Şi aşa stau înghesuiţi, unde să mai fie loc şi de tine ? Şi apoi, pentru ce să-l alungi pe chinez de pe pămîntul lui ? Trăieşte şi el tot cam la fel cu ţăranii de la noi : îşi rupe şalele şi nu are parte de noroc. Nu, nu aici trebuie să caute ostaşul pămînt, ci la el acasă, la vecinul moşier. La noi în sat trei sute de ţărani au cinci sute de desiatine de pămînt, iar moşierul, numai el, cinci mii. Unul are pînă peste cap şi altul de loc ! Decît să umbli teleleu peste mări şi ţări ca să iei ogorul chinezului, mai uşor e să-l iei de lîngă tine, de la moşier, urmă primul soldat.

— Vezi să n-o păţeşti pentru asemenea vorbe ! îl struni careva.

— O să ajungă şi aşa la asta ostaşul, cu mintea lui. Dacă nu acum, mai tîrziu. Pămîntul moşieresc trebuie să-l împartă ţăranii între ei, şi nu să cucerească cu sîngele lor pămînt pentru ghenerali şi colonei. Asta e, frăţioare ! încheie primul soldat.

— Ei, e vremea de culcare, că mîine ne scoală cu noaptea-n cap, şi asta numai dacă ne lasă japonezii să dormim liniştiţi, răspunse altul. Vorbele încetară.

„Se trezeşte conştiinţa poporului ; nu trece fără rost războiul acesta pentru el", gîndi Zvonariov.

În zorii zilei de 12 mai, japonezii dezlănţuiră tirul de artilerie asupra Kindjou-ului. Zvonariov fu trezit din somn de ostaşi chiar la cele dintîi bubuituri ale tunurilor. Îşi puse mantaua pe umeri şi ieşi din adăpost. În adumbrirea dinaintea zorilor, jos, lîngă oraş, licăreau flăcările canonadei. Deasupra zidurilor negre ale oraşului fulgerau mai în fiece clipă exploziile şrapnelelor. Treziţi din somn de bubuituri, soldaţii se urcaseră pe parapet şi urmăreau cu îngrijorare cele ce se petreceau.

Tranşeele din faţă erau şi acuma goale.

— Unde-s tiraliorii noştri ? întrebă praporşcikul.

— Uitaţi-vă, colea, lîngă adăpostul cela mic, spuse subofiţerul, arătîndu-i nişte mogîldeţe abia vizibile. Au binoclu şi au făcut legătura cu cercetaşii din faţă.

— Stîrpitura de japonez se năpusteşte spre oraş, da' spre noi i-e frică să vină ! zise unul dintre soldaţi.

— Nu dă el cu una cu două peste noi : avem şi sîrmă berechet şi tunuri. Mai întîi pune mîna pe oraş, şi p-ormă se repede-n noi.

De pe poziţia centrală se rostogoli detunătura unui tun greu de 6 ţoli şi fumul exploziei ţîşni în sus peste zidul oraşului. Îndată urmă altă bubuitură ; curînd toate bateriile de la centru deschiseră focul asupra obiectivului nevăzut de la flancul stîng.

Zvonariov cercetă prin binoclu povîrnişurile din faţă, dar acolo, printre lanurile de gaolian, nu se vedea nici o mişcare. La stînga, pe mare, pînă departe, nu se zărea de asemenea nimic. Deodată, se auzi şuierul ascuţit al unui obuz în zbor ; tunetul exploziei îi asurzi o clipă.

— De unde bate ? se mirau soldaţii, uitîndu-se împrejur, dar rămînînd pe parapet.

— De unde vrei să fie ? De dincolo de oraş. S-a ascuns acolo şi trage de la adăpost.

Curînd veni încă un obuz şi căzu în faţa bateriei. Schijele săgetară, vîjîind deasupra parapetului.

După vuietul artileriei navale, de 12 ţoli, cu care soldaţii se obişnuiseră în bateriile de coastă de la Arthur, exploziile proiectilelor uşoare ale tunurilor de cîmp nu prea îi impresionau. Abia după ce văzură primii răniţi, soldaţii începură să se ferească de obuze, pitindu-se prin adăposturi. Japonezii mai zvîrliră vreo zece proiectile asupra bateriei lui Zvonariov şi-şi deplasară tirul asupra tranşeelor goale din faţă.

Ziua se înstăpînea încet în drepturile ei. Nori plumburii pluteau în goană, jos ; ceaţa se tîra dinspre mare, învălurînd văgăunile. Canonada dinspre Kindjou se înteţea, tunurile mugeau fără încetare.

Salvele puştilor şi răpăitul mitralierelor care se auzeau cînd şi cînd, dovedeau de asemenea că bătălia creştea în intensitate. Bateriile de la centru, care amuţiseră un timp, deschiseră din nou un tir rar, zvîrlindu-şi proiectilele undeva, departe, în spatele japonezilor.

Zvonariov, nervos, ordonă telefoniştilor să restabilească cît mai repede legătura întreruptă.

În cele din urmă, telefonul începu să funcţioneze. Zvonariov îl ceru pe Vîsokih.

— Ce se petrece la Kindjou ? întrebă el.

— Japonezii l-au şi atacat de două ori, răspunse căpitanul, dar au fost respinşi cu pierderi mari ; bateria noastră a tras în plin, cu mitralii, şi a făcut prăpăd printre ei ; tiraliorii sînt încîntaţi de acţiunea ei. Şi voi ce aţi făcut ?

Zvonariov îi relată tot ce se petrecea în sectorul lui.

— Trimite oamenii la bucătărie după ceai, dispuse Vîsokih. Vino şi dumneata.

Seara, după apusul soarelui, Zvonariov se duse la proiectoare. Unul se afla instalat în flancul stîng, la vreo sută de paşi în dosul bateriilor, pe o mică înălţime, ceea ce dădea posibilitatea să se lumineze un spaţiu întins, mai cu seamă spre stînga, unde poziţia era deosebit de vulnerabilă.

În sectorul central, la lumina unui proiector, un detaşament de matrozi de pe cuirasatul „Sevastopol" punea în bătaie un tun Canet sub comanda unui locotenent tinerel.

— Ce v-a făcut să veniţi aşa tîrziu ? întrebă praporşcikul.

— Stessel l-a tot îndemnat pe Vitgeft să trimită nave pentru protejarea poziţiei la flancuri, iar amiralul a hotărît să trimită doar două tunuri. Unul, precum vezi, l-am adus, iar celălalt va sosi mîine.

După ce se uită o clipă la matrozii care îşi vedeau de treabă, iuţi şi sprinteni, Zvonariov o luă înainte.

Se înnoptase de-a binelea, cînd se întoarse la bateria lui.

— Să trăiţi, înălţimea voastră ! rosti o făptură albă, răsărind din întuneric înaintea lui.

După voce, praporşcikul îl recunoscu pe felcerul companiei.

— Tu eşti, Melnikov ? Noroc ! răspunse el bucuros. Ce vînt te aduce de la Arthur ?

— M-a trimis domnul porucik. Du-te pe poziţii, zice, şi vezi ca toţi să rămînă, dacă nu teferi, măcar vii ! Dacă moare un singur rănit, îţi rup capul şi ţi-l lipesc în alt loc ! povesti vesel Melnikov.

Soldaţii care se apropiaseră izbucniră în rîs.

— E în stare Ursu' ! Dumnealui, cînd te înşfacă, vezi stele verzi !

— Ia uite, şi-a adus aminte Ursulache de noi ! răsăreau glasuri din mulţime.

— Scrisori ai adus ?

— Nu, să trăiţi ! V-au trimis doar o sticlă de votcă, pansamente şi pe Şurka, raportă felcerul.

— Unde e Şurka ?

— Sîntem aci ! două făpturi femeieşti în alb se desprinseră din întuneric.

— Bună seara ! le salută Zvonariov, neştiind cine erau.

— Bună seara, primi răspunsul şi recunoscu vocea Variei Belaia.

— Dumneata cum ai ajuns aci ? o întrebă Zvonariov.

— Am venit împreună cu Şurka.

— Ţi-au dat voie părinţii ?

— Ba ei nici nu bănuiesc ! Le-am spus că mă duc să fac o zi şi o noapte de gardă la spital, dar m-am repezit pînă aici.

— O să te trimitem chiar mîine înapoi, la Arthur.

— Vezi să nu ! i-o reteză Varia. Atîta timp cît poziţiile vor fi aici, rămîn şi eu.

— Bine ! Vom vedea noi ! Şi unde te adăposteşti peste noapte ?

— Pe cînd dumneata te plimbai, noi te-am evacuat din adăpost şi am instalat acolo postul de prim ajutor. Poţi să vii să-l admiri. Iar pe dumneata te-am mutat, cu toată împotrivirea lui Semeon al dumitale, la bateria de alături, în magazia de muniţii, răspunse Varia şi-l duse să-i vadă opera.

În adăpost se şi instalase lumina electrică. Pe masa acoperită cu o faţă curată se aflau o mulţime de borcane, feşe, tifon, vată şi alte materiale de pansament. Instrumentele chirurgicale sclipeau în farfurioarele emailate ; pe podeaua acoperită cu rogojini erau rînduite brancarde şi saltele de paie curate.

— E bine ? întrebă Varia. Am aranjat totul în două ceasuri.

— E foarte bine ! Dar dumneata unde ai să te adăposteşti la noapte ?

— Alături, în magazia de obuze.

— Şi obuzele, unde le-aţi mutat ?

— În magazia de pulbere, răspunse Varia, şovăitoare.

— Dar cine a dispus astfel, în lipsa mea ?

— Vîsokih. El ne-a condus pînă aci.

— Bine, dar de ce nu v-a oprit la el ?

— Cei de pe Utios ne-au trimis la dumneavoastră, preciză Şurka.

Zvonariov nu mai avu ce spune.

Noua sa locuinţă era mică de tot. În ea aveau loc doar patul şi un scaun. Două lumînări lipite pe ieşiturile pereţilor luminau slab decorul sărăcăcios al adăpostului.

— Vă e foame ? întrebă el.

— De lup ! Semeon al dumitale a făcut rost, de la un soldat, de o găină şi ne-a promis că ne va ospăta cu supă şi cu carne fiartă, răspunse Varia. Deocamdată, o să ne potolim foamea cu pîine şi cu salam. Şurka, ia adu încoace proviziile noastre !

Curînd, mîncau tustrei pîine cu salam.

— Ce mai e nou la Arthur ? întrebă Zvonariov.

— Aceleaşi lucruri ! Artileria de coastă trage, iar marinarii se plimbă. Rivocika a dumitale se plimbă cu un miciman tinerel, probabil noua ei achiziţie ! Varia strîmbă dispreţuitor din năsuc.

— Dar dumneata, cu cine te plimbi ?

— Din păcate, cu nimeni, în afară de Tahatelov ! E atît de nostim ! Gîfîie mereu de căldură, chiar atunci cînd tuturor le e frig. Olia s-a oferit s-o învețe citirea și aritmetica pe Rivocika dumitale, îşi depăna Varia noutăţile. Iar Leolia e mereu îngrijorată din cauza lui Stah. Nu l-ai întîlnit pe aici ?

— Nu l-am întîlnit şi n-am auzit nimic de el. Regimentul lui nu se află aici. Dar la noi, pe Elektriceski Utios, ce e nou ? o întrebă Zvonariov pe Şurka.

— Domnul Boreiko gospodăreşte zi şi noapte. Domnul ştabscăpitan numără nădragii vechi. Şurka pufni zgomotos în rîs. Vai, ce caraghios e, cum îşi vîră nasul în batistă, ca să nu-l supere mirosul de ostaş ! Înjură, dar numai de unul singur, că n-are curaj să-l audă lumea.

— Dar Gudima ?

— Îi face o curte nebună, iar furierul ei, mai-mai că plesneşte de gelos ce e, răspunse Varia, în locul prietenei sale.

Şurka se ruşină şi-şi acoperi obrazul cu şorţul alb.

— Vă rog să nu rîdeţi ! o rugă ea pe Varia.

— A, va să zică şi Şura are acum un drăguţ ! Nu mă aşteptam, zău ! Bravo, Şura ! L-ai legat la gard pe căpitan ! glumi Zvonariov.

— Ba dumnealui nici nu vrea să se uite la mine, se dezvinovăţi Şurka, încurcată. Aşa mă bîrfeşte Varia, da' ea însăşi nu vorbeşte toată ziua decît despre dumneavoastră ! Tot ea m-a îndemnat să venim încoace ! urmă fata, trădîndu-şi prietena.

— Taci din gură, nu mai scorni tot felul de prostii ! se răsti Varia la ea. Dumneata o să-ţi închipui acum că eşti cine ştie ce comoară. Pur şi simplu, mi-am pus în gînd să văd Kindjoul...

— Şi, totodată, să vă vadă şi pe dumneavoastră !

Varia îi dădu un brînci. Şurka murea de rîs. Patul de campanie trosni, şi amîndouă erau cît pe ce să cadă cu el cu tot.

Semeon sosi cu găina şi cu supa, punînd capăt hîrjoanei.

După cină, fetele se duseră la ele în adăpost. Noaptea era foarte întunecoasă. Dinspre răsărit venea furtună. Fulgere îndepărtate săgetau aproape necontenit în zare. Soldaţii se şi duseseră în adăposturi, la culcare ; doar sentinelele singuratice se mai zăreau prin baterii.

Zvonariov privi de jur împrejur peste parapetul bateriei. Vreo cinci, şase focuri care pîlpîiau în vale dovedeau prezenţa oamenilor în tranşeele infanteriei. Restul pierea în bezna de nepătruns; numai fasciculul unui proiector se tîra pe pămînt, asemenea unui tentacul alb. În lumina lúi se iveau pe neaşteptate un copac, ba un pîlc de arbuşti, ba o fanză chinezească.

Zvonariov inspectă poziţiile şi îi spuse ordonanţei să-l trezească la cel dintîi semn de alarmă.

Aţipind, auzi totuşi mugetul surd al tunetului şi răpăitul ploii, ceea ce nu-l împiedică să se cufunde imediat într-un somn adînc.

Rodionov, împreună cu servanţii de la secţia a doua, ale cărei tunuri erau amplasate în dreptul porţii de nord, se instalase într-o spaţioasă fanză chinezească, alături de poziţia secţiei.

Seara, după cina bună, udată cam tot atît de bine cu băutură, ostaşii se apucară să joace cărţi, dar comandantul secţiei îi goni la culcare :

— Să nu se repeadă iar japonezii în zori la asalt ! spuse el. Noaptea e întunecoasă, vine furtună ; te pomeneşti că se adună pe nevăzute chiar la poartă şi se reped în noi. Să fim cu ochii-n patru. În zori pot să ne vină musafiri nepoftiţi ! Tu, Egorov, să stai cu secţia întîia lîngă poartă. Încarcă-ţi la noapte tunurile şi puneţi cîte două sentinele la fiecare piesă. Dacă observă ceva, să tragă numaidecît, fără să mai aştepte ordin, iar noi sărim îndată.

Împreună cu Egorov şi cu Blohin, care stătea acum mereu pe lîngă el, Rodionov ieşi afară să se încredinţeze dacă secţia întîia era gata de luptă.

Pe la miezul nopţii se culcă toată lumea. Curînd, se dezlănţui ploaia, transformîndu-se treptat într-un adevărat potop vijelios. Uliţele prost pietruite ale oraşului chinezesc se preschimbară repede în bălţi şi în şuvoaie care se rostogoliră năvalnic spre partea mai joasă de lîngă poarta de sud.

Blohin şi celălalt ostaş se adăpostiră la poartă şi, cînd scăpărau fulgerele, priveau iscoditor prin ambrazurile tunurilor în bezna nopţii vînzolită de furtună.

— Să ştii că stîrpitura de japonez s-a vîrît în adăpost şi i-e frică să scoată nasul afară ! îşi dădu cu părerea Gaidai.

— Dacă nu e neghiob, apoi taman acu e vremea bună să atace, se îndoi Blohin.

În clipa aceea, două rachete, una după alta, ţîşniră de pe poziţii, spărgîndu-se la o mare înălţime. Rachetele luminară un scurt răstimp împrejurimile şi se stinseră imediat, sîsîind. Totuşi, Blohin izbuti să zărească lanţurile trăgătorilor japonezi care înaintau spre oraş.

— Foc ! răcni el din răsputeri şi se repezi la piesă.

Tunul bubui şi sări zgomotos îndărăt.

Flacăra exploziei licări în întuneric. Şrapnelul izbi, vuind, în japonezi. Piesa a doua detună şi ea. Treziţi de bubuituri, Egorov

şi soldaţii din secţia întîia se repeziră şi deschiseră un foc dezordonat asupra japonezilor.

— Stai ! Unde tragi fără rost ? strigă Rodionov, răsărind din întuneric.

— Vin lanţuri de trăgători asupra noastră, se grăbi să-l lămurească Blohin.

— Cînd ai să le vezi, atunci dă în ele ! ordonă subofiţerul.

La lumina altor rachete, toată lumea văzu, de astă dată limpede, numeroase lanţuri de trăgători japonezi învăluind din trei părţi oraşul.

Înălţător douăzeci, derivă zero, foc de mitralii ! comandă Rodionov. Blohin, verifică ochirea !

Mai multe fulgere scăpărară în şir, unul după altul, ceea ce făcu posibilă ochirea.

— Tunul întîi, gata ! raportă Kupin.

— Tunul doi, gata ! strigă Bulkin.

— Foc !

Două fulgere săgetară din nou bezna ; mitraliile se împrăştiară vîjîind ascuţit.

Urlete sălbatice se auziră dinspre japonezi.

— Să ştii că l-am atins drept la partea moale ! zise bucuros Blohin. Dă-i zor, Sofron, nu zăbovi !

Banzai ! se auzi deodată, undeva la dreapta, aproape de tot.

— Întoarce tunul într-acolo ! răcni Blohin şi se opinti numaidecît el însuşi la roată.

— Unde e blestematu' ? întrebă Rodionov, privind încordat prin ambrazuri în întunecimea nopţii.

— *Banza-a-i !* răsunară strigăte japoneze, aproape de tot.

Kupin îndreptă tunul în direcţia strigătelor şi trase fără comandă.

Japonezii amuţiră numaidecît.

— S-au înecat cu mitralia, diavolii ! strigă bucuros Gaidai. Ia să le mai dăm o dată, Sofron Timofeevici, s-o guste bine !

— Hai, nu trăncăni ! Ştiu şi eu ce-i de făcut ! se răsti subofiţerul. Ochitori, ascultaţi la mine : cînd îl auziţi pe japonez că stigă *banzai*, ochiţi pe loc, în direcţia de unde vine glasul şi — foc asupra lui !

— Fugiţi, băieţi, stîrpitura pune o mină sub poartă ! strigă deodată un tiralior sosit în goană. Acuşi sare în aer !

Rodionov se uită prin crenelul stîng, şi la scăpărarea unui fulger, văzu jos, lîngă poartă, mai multe mogîldeţe care moşmondeau ceva. Era cu neputinţă să tragă în ele cu tunurile şi artileriştii n-aveau nici puşti, nici revolvere.

— Scoateţi închizătoarele şi înălţătoarele ; retrageţi-vă pe poziţia din spate ! comandă Rodionov.

Servanţii se repeziră să execute ordinul. În întuneric, se ciocneau mereu între ei şi se împiedicau unul pe altul.

— Fără spaimă ; lucrează cu pricepere, îi îmbărbăta Blohin, alergînd de la un tun la altul.

— Mai bine du-te de ascultă ce e la poartă ! îi ordonă Rodionov.

— Mi-e teamă, se fîstîci o clipă Blohin. Ei, fie ce-o fi ! flutură din mînă şi sări, glonţ, pe poartă afară.

— Scapără chibrituri, dau pesemne foc la fitil, raportă el după o clipă, întorcîndu-se.

— Fugiţi ! comandă Rodionov. Soldaţii se topiră îndată în beznă.

— N-aţi uitat nimic ? Rodionov pipăi tunurile, şi negăsind nici înălţătoarele, nici închizătoarele, se repezi în urma soldaţilor.

În clipa cînd ajunse la secţia dinapoi, la poartă ţîşni o flacără uriaşă şi cele două canate de lemn, ferecate, se făcură ţăndări. Strigînd *banzai !* japonezii năvăliră prin spărtură, dar o salvă de mitralii îi culcă îndată la pămînt. Aceasta îngădui tiraliorilor care ocupau poziţii pe zidurile de lîngă poartă să se dea jos şi să li se alăture artileriştilor.

Japonezii mai făcură o încercare de a răzbi prin poartă, dar, primiţi cu focuri de armă, se retraseră, se culcară la pămînt şi deschiseră un foc de voie intens asupra secţiei lui Rodionov.

Tiraliorii începură să se retragă treptat spre poarta de sud.

— Tunari, scoateţi închizătoarele şi retrageţi-vă ! Japonezii ne înconjoară ! strigă un porucik de infanterie apropiindu-se.

În clipa aceea, i se raportă că japonezii tîrăsc spre poartă un tun.

Auzind aceasta, tiraliorii îşi grăbiră retragerea.

— Servanţi ! Strîngeţi-vă catrafusele şi haideţi după infanterie ! ordonă Rodionov. Zvîrliţi închizătoarele în puţ ; înălţătoarele luaţi-le cu voi. Să le predăm pe poziţii comandantului !

— Timofeici, dă-mi voie să mai zăbovesc oleacă aici, se rugă Blohin. Am chef să joc gorodki [1] cu japonezu' : să vedem, care dă cel dintîi peste cap tunul din poartă !

— Vezi să nu-ţi zboare căpăţîna de pe umeri ! răspunse subofiţerul.

— Asta n-o să se întîmple ! răspunse soldatul cu convingere. Care mai vrea să se joace cu japonezu' ? îi întrebă el pe ostaşi.

---

[1] Joc popular rusesc : un fel de popice, la care jucătorii se servesc de bîte scurte şi grele, în loc de bile (n. t.).

Se oferi numai Gaidai.

— Ei, o dată moare omul ! rosti acesta, dînd din cap.

Împreună cu servanţii, Rodionov se retrăgea, alergînd prin salturi de la un adăpost la altul. În negura cenuşie a zorilor, cei doi soldaţi rămaşi la piesă văzură cum japonezii puneau în bătaie un tun în faţa porţii.

Cu obrazul lipit de înălţător, Blohin ochea cu îngrijire. Gaidai mînuia pîrghia sapei.

— Gata ! Închide ! comandă Blohin. Şi acum, dă-te la o parte ! adăugă el, după ce închizătorul fu zăvorît.

Se vedea bine cum ocheau grăbiţi şi tunarii japonezi. Dinţii lui Gaidai clănţăneau de spaimă.

— Mai iute, Blohin ! îl zori el.

— O clipă ! Să pun mai bine înălţătorul ! răspunse Blohin privind cu încordare cătarea. Şi acum — blagosloveşte, doamne ! Rupe-le-aş mutra !... şi trase de cordiţă.

Tunul sări îndărăt, împroşcîndu-i pe cei doi ostaşi cu noroi şi cu apă.

Cînd se destrămă fumul, Blohin, ferindu-şi cu palma ochii, ca de soare, privi încordat spre poartă. Acolo totul era pustiu.

— I-am rupt mutra dintr-o singură lovitură ! Ei, acum, putem să spălăm putina. Scoate înălţătorul !

În clipa următoare, folosindu-se de zăpăceala japonezilor, se repeziră cît îi ţineau picioarele pe uliţă, spre poarta de miazăzi şi curînd fură în afară de primejdie, ascunzîndu-se după dărîmături.

Îi ajunseră din urmă pe ai lor la poarta de nord a oraşului.

— Am dat stîrpitura peste cap ! îi raportă scurt Blohin lui Rodionov, care îi aştepta pe amîndoi la poartă, ţinîndu-se cu mîna de şold. Te-a atins ? întrebă el.

— M-au zgîriat oleacă. Pe Egorov l-au omorît, cînd fugeam încoace. Mai sînt doi răniţi ; i-au şi dus !

— Eu şi Gaidai te ducem pe braţe şi pînă la Arthur !

— Las' că, încet, încet, ajung şi singur !

Rodionov se strîmbă de durere şi porni încet înainte.

Un lanţ de trăgători alergă în ajutorul trupelor ce se retrăgeau din oraş şi-i alungă curînd pe japonezii care înaintau de zor.

Odată cu răsăritul soarelui, artileria japoneză începu bombardamentul asupra poziţiilor ruseşti.

— Japonezii ! strigă deodată ochitorul de la piesa întîia a bateriei 14, arătînd cu degetul.

Coloana inamică se ivi de după o creastă din apropiere şi, coborînd la vale de pe culmea pleşuvă, se ascunse iute în gaolian şi în porumb.

— Du-te, de-l scoală pe praporşcik ! strigă Greaznov. Spune-i că dă năvală japonezu' !

După o clipă, Zvonariov se şi uita prin binoclu, căutînd coloane.

— Servanţi, la piese ! Asupra obiectivului numărul trei ! Deschideţi focul după elementele bateriei a zecea ! ordonă el.

Soldaţii se împrăştiară repede la posturi.

— Pe tunuri ; cele cu soţ, obuz ; cele fără soţ, şrapnel ; foc !

Patru bubuituri vuiră în aerul răcoros al dimineţii ; obuzele se îndepărtară vîjîind.

— A unsprezecea, gata !

— Foc !

Încă opt lovituri, una după alta, detunară ca pentru a recîştiga timpul pierdut.

Zvonariov duse binoclul la ochi. Proiectilele erau plasate bine. Şrapnelele se spărgeau jos şi loveau ţinta în plin. Japonezii fugeau din gaolian în toate părţile, ca gîndacii speriaţi, de după cuptor.

— Şrapnel ! Baterie, foc ! ordonă praporşcikul.

Mai mulţi soldaţi, făcînd un lanţ de legătură între el şi poziţii, îi repetau cu glas tare comenzile.

Toată întinderea de gaolian se învălui în rotocoale de fum, albe ca vata, lăsate de exploziile şrapnelelor. Inamicul începu să se retragă, grăbit, prin salturi, înapoi, peste creastă.

Mărind înălţătorul, Zvonariov îi urmărea cu focuri. Deodată, un obuz japonez sosi în zbor de undeva din depărtare şi o trombă de fum negru ţîşni în spatele bateriei a zecea.

— Priviţi toţi de unde trage bateria japoneză ! ordonă Zvonariov, scrutînd fără rezultat culmile dealurilor. Acestea erau pretutindeni pustii.

— Bine s-a pitit stîrpitura, nu se vede nimic ! răspundeau cu ciudă soldaţii, cercetînd şi ei terenul ocupat de inamic.

După primul obuz, căzu încă unul ; pe urmă, cîteva zeci de proiectile se prăvăliră deodată peste baterie. Totul dispăru în nori de fum şi de praf. Obuzele cădeau şi în faţa bateriei, şi în spatele ei ; cele mai multe nimereau însă chiar în parapet şi în piesele amplasate în dosul lui.

Zvonariov se repezi într-acolo. De departe, văzu cum tunul întîi, proiectat de explozie, sări în sus şi se prăbuşi pe o roată. Tunul trei avea şi el o roată sfărîmată. Mai mulţi soldaţi zăceau

pe pămînt ; ceilalţi, părăsindu-şi piesele, se ascunseseră în adăposturi.

— Brancarda ! ordonă praporşcikul.

Curînd fu scos din acţiune încă un tun. În toată bateria nu mai rămăsese decît o singură piesă în stare de funcţiune.

După ce isprăviră cu bateria a zecea, japonezii îşi aruncară valul de foc peste cele de alături, a unsprezecea şi a treisprezecea.

— Înălţimea voastră, japonezul e ca un fel de vrăjitor cu căciulă fermecată : nu-l vezi, da' el te plesneşte drept în bot ! spuse Greaznov, apropiindu-se de Zvonariov.

— Poate că la dreapta se vede ceva. Praporşcikul se întoarse spre bateriile de la centru, dar şi acestea arătau ca nişte vulcani de fum, printre care scăpărau mereu fulgerele exploziilor.

— Acum, nici acolo nu prea poţi vedea ceva, răspunse ostaşul.

Obiective pentru tir nu se vedeau şi Zvonariov cercetă teatrul de luptă.

La stînga, în golful Kindjou, se profilau în zare siluetele navelor japoneze. Lîngă mal stăteau la ancoră vreo cincizeci de djonci chinezeşti. Drept în faţă, în lanurile de gaolian şi de porumb, totul era pustiu, dar dincolo de creastă bubuiau fără încetare numeroase baterii.

Oraşul Kindjou era cuprins de foc. Fusese incendiat în acelaşi timp de artileria rusească şi de cea japoneză. Lîngă poarta de sud, se schimbau focuri cu intensitate. Linia lanţului de trăgători se zărea foarte bine pe fondul verde-cenuşiu al terenului, din cauza bluzelor albe ale soldaţilor ruşi. Japonezii, cu uniforma lor kaki, abia se zăreau chiar şi atunci cînd erau în mişcare. Spre dreapta, la poalele dealului Samson, apele golfului Hueneza sclipeau viu în bătaia soarelui.

Jos, în faţa poziţiei, printre ruinele sătucului chinezesc Sidai, se zăreau de asemenea bluzele albe ale soldaţilor.

Între timp, soarele se înălţase destul de sus, luînd cu el ceaţa dimineţii din vale şi dogorind pămîntul. Lui Zvonariov îi era sete şi foame ; se duse la bateria 14, unde se afla postul de prim-ajutor. Fu nevoit să ocolească mult prin spate bateriile 11 şi 13, asupra cărora japonezii îşi continuau tirul intens.

La bateria 14 fuseseră săpate adăposturi încăpătoare ocupate acum în parte de postul de prim-ajutor.

Deocamdată, nu erau răniţi decît cinci oameni de la bateria 10, dintre care doi aveau răni grave. Melnikov îndeplinea funcţia de medic-chirurg, examina răniţii, sonda rănile, rostea cu un aer doct termeni latini stîlciţi şi dădea surorilor indicaţii în privinţa pansamentelor. Varia şedea lîngă doi ostaşi grav răniţi, cu pi-

cioarele complet zdrobite. Se impunea amputarea lor urgentă, dar Melnikov n-avea curaj s-o facă singur. Cu o expresie severă, Varia îi cerea energic să evacueze imediat răniţii la postul de prim-ajutor al regimentului 5, situat la o verstă şi jumătate, în spatele flancului drept.

— Bine, dar cine poate să-i ducă acolo, sub un foc atît de puternic ? obiectă felcerul. Îi omoară pe drum.

— Dacă se face un ocol prin spatele poziţiilor aproape că nu mai e nici o primejdie.

— Dar nimeni n-o să vrea să-i ducă atît de departe.

— Cine va primi ordin îi va duce. Şi am să merg eu, ca să nu fugă în drum brancardierii.

— Cum doriţi, domnişoară, dar eu sînt contra, se împotrivea Melnikov.

Zărindu-l pe Zvonariov, Varia se grăbi să-i explice neînţelegerea dintre ea şi felcer. Praporşcikul ordonă evacuarea imediată a răniţilor, dar, spre mirarea lui, aceştia se opuseră :

— Înălţimea-voastră, lăsaţi-ne să murim în linişte aici, îl rugau ei.

— Mai aveţi mult pînă la moarte, stăruia Varia. Trebuie însă să vi se facă o operaţie urgentă, aici imposibilă, aşa că dacă rămîneţi, chiar că o să vă pierdeţi viaţa.

— Măcar să nu ne chinuiţi înainte de moarte, se rugau mereu ostaşii.

— Merg şi eu cu voi ; dacă se întîmplă ceva, vă ajutăm, îi linişti fata.

În sfîrşit, fură luaţi şi duşi. Varia, tot atît de aspră şi de hotărîtă, porni alături de brancarde.

— Pe drum, fii cu ochii în patru ; nu mai veni înapoi, că o scoatem la capăt şi fără dumneata ! o povăţui Zvonariov la plecare.

— Dar şi dumneata, în lipsa mea, să nu faci pe viteazul, răspunse Varia.

Între timp, japonezii încetaseră tirul asupra bateriilor 11 şi 13 şi gurile lor de foc amuţiseră vremelnic. Şase tunuri, din zece, ale ambelor baterii fuseseră scoase din funcţiune. E drept, unele din ele puteau fi reparate, dar pentru aceasta era nevoie să se aştepte pînă la căderea nopţii.

În timpul acesta, navete japoneze deschiseră focul de pe mare, dinspre golful Kindjou. Chiar după primul obuz căzut, se văzu limpede că trăgeau piesele de calibru mare. Chipurile soldaţilor, care cunoşteau bine efectul focului artileriei navale asupra bateriilor din Arthur, se lungiră îndată.

— Te pomeneşti că ne cinsteşte amiralul lor, *Togov*, în carne şi oase ! Acu e vai de steaua noastră ! Noi avem nişte jucărele de tunuri, iar el o să ne pălească de pe cuirasate cu alea de doisprezece ! rosti Greaznov, speriat.

— Păi, cuirasate sînt astea, frăţioare ? Ce dracu, nu vezi ? Ia, acolo nişte canoniere şi torpiloare. Noi, de pe Utios, trimiteam la fund şi cîte zece d-astea într-o noapte ! se amestecă în vorbă Blohin, care sosise cu secţia la faţa locului. Să trăiţi, înălţimea voastră ! îl salută el pe Zvonariov.

— Unde e Rodionov ?

— La prim-ajutor ; l-a atins oleacă la şold.

— E grav ? Te pomeneşti că nu poate să vină singur ! ?

— A făgăduit şi asta înseamnă că vine.

— Ei, hai, povesteşte tot ce a fost pe la voi.

Blohin istorisi pe scurt întîmplările, fără să pomenească nimic despre jocul său „de-a gorodki" cu japonezii, dar ostaşii îi întregiră pe loc istorisirea. Zvonariov privea cu mirare făptura lui Blohin, foarte departe de a avea o înfăţişare vitejească. Şapca i se pleoştea pe cap, ca o clătită, iar mantaua, fără gaică, îi atîrna pe trup ca un halat.

— Păi, după cum te văd, tu şi cu Gaidai sînteţi adevăraţi eroi ! De ce faci pe modestul şi nu povesteşti nimic despre tine ? îl dojeni el pe Blohin.

— Dar, înălţimea voastră, nici n-am ce povesti. Numai că ne-am luat la harţă cu stîrpitura de japonez : hai să vedem, care-l lasă mai iute fără căpăţînă pe celălalt, noi pe el, ori el pe noi. Ei, şi noi, adică i-am făcut-o mai iute. Asta-i toată povestea.

— Frumoasă harţă, n-am ce zice !

— Eu aşa cred, că tot războiul stă într-o harţă ca asta, răspunse Blohin, începînd pe neaşteptate să filozofeze.

— Blohin şi Gaidai, duceţi-vă la Grunin al meu ; să vă cinstească cu cîte un pahar de vodcă, din provizia pe care am primit-o aseară de la porucikul Boreiko.

— Mulţumim frumos, înălţimea voastră ! zise Blohin, cu glasul lui răguşit.

— Eu, înălţimea voastră, nu obişnuiesc, răspunse Gaidai.

— Tacă-ţi gura, gugumane, c-o beau eu în locul tău ; o să-mi fie mai vesel să mă războiesc ! îi şopti Blohin ; ambii ostaşi făcură o întoarcere reglementară şi plecară.

Zvonariov îi trimise la bateria a zecea pe toţi cei sosiţi.

— Încercaţi să puneţi acolo în rînduială tot ce se poate, dar să nu vă arătaţi cu toţii odată, că trage numaidecît japonezul asupra voastră, îi povăţui praporşcikul.

În clipa aceea, mai multe explozii năprasnice zguduiră bateria 15, ceea ce denota că japonezii aveau de gînd s-o nimicească. Soldaţii se ascundeau grăbiţi în adăposturi ori o luau la goană.

— Unde vă duceţi? îi oprea Zvonariov. Îndată deschid şi eu focul cu bateria noastră asupra navelor japoneze.

— Nu poţi nicicum să-i ţii piept stîrpiturii, răspunseră soldaţii: năruie şi face praf totul.

— Păi, fă-l şi tu praf, căpăţîna ta de nătărău! se amestecă Blohin, care răsări acolo ca din pămînt. Haideţi după mine: vă arăt îndată cum trebuie să-l sperii pe drăguţu' de japonez.

După cinci minute, toate cele opt tunuri ale bateriei 15, cu înălţătorul ridicat la limită, fulgerau asupra navelor japoneze. Deşi piesele uşoare ale bateriei nu puteau pricinui japonezilor pierderi serioase, totuşi, de îndată ce obuzele începură să cadă lîngă nave, acestea se grăbiră să se îndepărteze în larg.

— Nu-ţi fie frică, frate, răcnea Blohin, alergînd printre tunuri: ocheşte-l pe amiralul *Togov* drept în noadă: nu-i place asta de fel — îndată o ia la sănătoasa!

Îmbărbătaţi de succes, soldaţii dădeau zor. Un obuz lovi joncile chinezeşti, de lîngă mal, provocînd un incendiu puternic. Velele chinezeşti, împletite din papură, ardeau ca paiele uscate, scoţînd o fumăraie groasă. Şi fiindcă joncile stăteau una lîngă alta, focul se propaga repede şi, în curînd, ardeau toate, pălălaie. Ca să scape, chinezii săreau de pe jonci drept în apă şi o luau înot spre mal. Fumul incendiului luă navelor japoneze posibilitatea de a trage direct asupra poziţiilor ruseşti.

— A, nu i-a plăcut stîrpiturii! strigau veseli soldaţii.

— A şi început să strănute amiralul *Togov!* declară sentenţios şi categoric Blohin. Nu-i place fumul!

Curînd, tot orizontul dinspre mare fu învăluit într-o perdea de fum; escadra japoneză încetă tirul asupra poziţiilor ruseşti, dar, în schimb, o ploaie de şrapnele şi de obuze uşoare sosi în zbor dinspre nord; după proiectilele grele navale, acestea nu mai păreau, însă, atît de înspăimîntătoare.

Pitiţi în adăpost, soldaţii aşteptau sfîrşitul bombardamentului.

— Vine Rodionov, vesti Kupin, care stătea la intrare. Şi cu o *marmazelă;* parcă ar fi o soră.

Soldaţii se uitau din pragul adăpostului la cei care se apropiau.

Zvonariov îi zări şi el, de la bateria 13, pe Rodionov şi pe Varia Belaia.

— Încăpăţînată fetişcană! Tot s-a întors, gîndi el cu ciudă.

— Ia, Şura, atîta timp cît e linişte, strîngeţi-vă catrafusele şi plecaţi amîndouă la postul de prim-ajutor regimentar.

— Şi cu răniţii noştri, cum rămîne ? obiectă fata. Mai avem trei.

— Să meargă cu voi, răspunse praporşcikul.

— Japonezul înaintează dinspre oraş ! strigă pe neaşteptate Gaidai, vestea alarmantă.

Zvonariov duse binoclul la ochi şi văzu, pentru întîia oară în ziua aceea, lanţuri dese de trăgători japonezi ivindu-se în goană de după zidul Kindjoului şi adunîndu-se în vale, lîngă satul Sidai.

Zvonariov scoase la piese soldaţii din toate bateriile, dar de îndată ce acestea traseră cîteva obuze, japonezii le răspunseră prin tăvălugul de foc al artileriei lor terestre şi navale. Bateriile se pomeniră sub focul încrucişat al obuzelor care veneau în zbor şi din stînga, şi din dreapta, împroşcînd toată întinderea poziţiei.

Varia şi Rodionov abia izbutiră să se ascundă în adăpostul bateriei 13. Zvonariov, care tocmai urmărea un obuz, fu zvîrlit de explozie de pe parapet şi rămase cîteva clipe surd şi orb.

Cu un ţipăt, Varia sări spre el :

— Ce ai ? Eşti rănit ? întrebă ea, aplecată asupra praporşcikului întins pe pămînt.

Chipul ei exprima o spaimă cumplită ; cu lacrimi în ochi, fără să-şi dea seama, începu să-l mîngîie pe obraz.

Melnikov şi mai mulţi soldaţi veniră repede după ea cu o brancardă.

— N-am nimic, rosti Zvonariov cu un efort, şi ajutat de soldaţi, se sculă în picioare.

— Du-te în adăpost şi să nu îndrăzneşti să mai ieşi de acolo, porunci Varia.

— Mai bine duceţi-vă cu toţii la postul de prim-ajutor, răspunse praporşcikul. Îmi vin îndată în fire şi singur ! Uitaţi-vă ce de răniţi sînt iar în baterii !

Cînd tirul pierdu oarecum din intensitate, Zvonariov se duse să vadă ce se petrece la Blohin şi la Greaznov. Pe cel dintîi îl găsi la piesa a patra : îşi scotea din pămînt ochitorul, pe jumătate îngropat de viu.

— Mai încet, fraţilor, mai încet ! se ruga rănitul : mi se pare că mi-au vătămat rău picioarele !

Cu o dibăcie vrednică de admirat, Blohin îl luă în braţe şi-l întinse pe brancardă.

— Unde-i Gaidai ? întrebă Zvonariov.

— Alături, în adăpost ; a fost rănit la cap, răspunse Blohin.

În semiîntunericul din adăpost, praporşcikul nu desluşi numaidecît făptura lui Gaidai, care şedea jos, pe pămînt, ţinîndu-se cu amîndouă mîinile de cap şi gemînd încet. O şuviţă de sînge i se

strecura prin batista murdară, apăsată pe tîmpla stîngă, şi se prelingea în jos, pe obraz.

Zvonariov scoase o faşă şi voi să-l panseze, dar Gaidai îi dădu mîna la o parte, luă pansamentul şi începu să-şi înfăşoare capul cu grijă.

Zvonariov se gîndi cu părere de rău că nu-l adusese şi pe Melnikov cu pansamente.

— Te doare rău ? îl întrebă pe Gaidai.

— Cumplit ! Îmi vuieşte capul ca un clopot la foc ! Aici îmi rămîn ciolanele ! Simt asta cu toate măruntaiele, rosti jalnic Gaidai. N-o să mai văd scumpa mea Ucrainâ !

— Ei, ce tot boceşti degeaba ! Dimineaţa ai fost erou şi acum te apuci, prea devreme, să-ţi cînţi prohodul ! îl mustră Zvonariov. Te-a atins puţintel şi te-ai muiat numaidecît. Pe Rodionov l-a rănit şi mai rău, dar tot s-a întors în front !

Gaidai tăcu. Se ţinea mereu cu mîinile de cap.

Încetul cu încetul tirul japonezilor slăbi în tot sectorul.

Încordarea bătăliei descreştea văzînd cu ochii.

De la toate bateriile, şiruri de răniţi uşor se îndreptau spre zona interioară ; cei grav răniţi erau duşi pe tărgi ; o parte din soldaţi cărau cadavrele la bateria 15 unde se hotărî să se facă un mormînt comun pentru artilerişti, într-o groapă rămasă în locul unei magazii de pulbere.

Mai mulţi oameni fură trimişi la bucătărie, după mîncare. Bateriile se goliră îndată de oameni.

Zvonariov cercetă starea tuturor bateriilor şi găsi numai unsprezece tunuri bune, dintre care cinci chinezeşti, de tip vechi, fără proiectile. Pentru tunurile de cîmp nu mai erau decît vreo sută de proiectile. La atît se reducea toată artileria la flancul stîng al poziţiilor.

— Japonezul a făcut praf toate bateriile din centru ; peste tot au rămas foarte puţine tunuri, iar obuze de loc. Numai la flancul drept mai trage bateria Izvestkovaia, dar şi acolo, rar de tot ! Nici zece lovituri de la noi, la o sută ale japonezilor ! povestiră soldaţii care aduseseră mîncarea.

Pe poziţie se aşternu o linişte adîncă. Zvonariov se gîndi să profite de această împrejurare şi să se ducă la Vîsokih, ca să se informeze asupra situaţiei generale şi să ia noi ordine. Lăsîndu-l pe Rodionov în locul lui, plecă la bateriile din centru. Primul lucru pe care-l văzu acolo fu tunul de marină Canet, avariat. Nici nu apucaseră să-l pună în bătaie. Un obuz îi lovise afetul şi-l deformase complet. În toate bateriile rămăseseră întregi doar cîte o

piesă-două. Parapetele fuseseră dărîmate ; adăposturile şi magaziile de pulbere se năruiseră ; poziţia suferise distrugeri grave.

Vîsokih se afla în adăpostul bateriei 6. Era pansat şi gemea tot timpul încetişor. Zărindu-l pe Zvonariov se bucură foarte mult.

— Slavă domnului că măcar dumneata eşti teafăr ! Cînd am văzut ce prăpăd fac acolo japonezii, nici nu mai speram să te văd printre cei vii. Ce v-a mai rămas bun de luptă ?

Praporşcikul îi raportă totul, amănunţit.

— Situaţia nu e mai bună nici la mine, deşi, fireşte, pierderile sînt mai mici. Asupra noastră n-au tras navele, ci doar bateriile de cîmp ; în schimb obuzele plouau. Cred că trăgeau aproape o sută de tunuri. Dar şi noi am expediat destui japonezi pe lumea cealaltă, povestea Vîsokih. Te rog să te duci pînă la bateria 12, ştii, ultima întăritură alături de bateria 3, şi să-i raportezi lui Tretiakov situaţia noastră.

Zvonariov plecă numaidecît la postul de comandă al regimentului.

După ce-i ascultă raportul, colonelul izbucni în cele mai crunte înjurături la adresa lui Fok şi a lui Stessel care, după părerea lui, erau de vină pentru dezastrul din ziua aceea.

— Ca pionier, sînt la curent cu specialitatea mea şi ştiu că, în prezent, artileria trebuie să se amplaseze, pe cît se poate, adăpostită sau cel puţin camuflată. Ei au ordonat ca toate bateriile să ia poziţie ca pe vremea lui tata Noe : pe culme, la vedere, căci, după părerea lor, e ruşinos pentru artilerie „să se ascundă“ de inamic ! Şi iată rezultatul ! Japonezilor nu le-a fost ruşine „să se ascundă“ şi ne-au zdrobit în cîteva ceasuri. Fără artilerie nu pot apăra poziţia, iar voi aţi rămas aproape fără guri de foc şi fără muniţii. Prin urmare, nu-mi puteţi fi de ajutor ! Te rog, fă-mi un serviciu : du-te numaidecît cu raportul meu la generalul Nadein, comandantul grupului de avangardă. Ordon îndată să ţi se aducă un cal.

Cînd Zvonariov încălecă, Tretiakov îi repetă din nou argumentele sale cu privire la perspectivele apărării poziţiilor de la Kindjou :

— Faţă de lipsa de muniţii, am nevoie de cel mai energic ajutor din partea bateriilor de cîmp, care trebuie să fie amplasate aci, şi nu la cinci verste depărtare, pe culmile Tafanşin. Mai departe : am nevoie de o rezervă, cu efectiv de cel puţin două batalioane, pentru a contracara eventuala străpungere a poziţiei noastre de către japonezi. Acum n-am drept rezervă decît plotonul de muzicanţi şi secţia de gardă la drapel. Pe generalul Na-

dein îl găseşti lîngă gara Tafanşin, la cota 32. De altfel cota se vede de-aici, cu ochiul liber : uite, vezi grupul acela de oameni, colo sus, pe sopcă ? Acolo se află generalul.

Zvonariov fu nevoit să călărească pe un teren descoperit sub tirul destul de intens al japonezilor.

Ajuns anevoie la destinaţie, praporşcikul sări jos din şa şi întrebă :

— Unde-l pot găsi pe generalul Nadein ?

— Uite colea, şade pe scaun ! îi arătă un ostaş.

La vreo doisprezece paşi de ei, pe culmea unei sopci, acoperită cu o iarbă verde, deasă, şedea pe un scaun pliant un bătrîn spătos, ca un moş-crăciun costumat în uniformă de general.

Generalul moţăia, încălzindu-se în razele blînde ale soarelui. Chipiul alb, cu viziera uriaşă, i se legăna în ritm cu capul. Vestonul lung, pînă la genunchi, părea o învelitoare largă pe trupul lui uscăţiv. Pe genunchi i se odihnea un binoclu uriaş, din alte vremuri, arătînd mai curînd ca două ochiane cuplate.

— Am onoarea să prezint excelenţei voastre raportul colonelului Tretiakov ! raportă praporşcikul.

— Ai ? Şe e ? tresări generalul. De la Tretiakov ? Ei, şe scrie ? Şiteşte dumneata, că nu văd fără ochelari ! fonfăi Nadein. Dejaba faşe panică ! Japonezii şe şi retrag pe tot frontul, mormăi generalul, nemulţumit, după ce Zvonariov îi citi raportul lui Tretiakov. Am şi trimiş o telegramă la Port-Arthur, în legătură cu asta. Şcrie chiar el că japonejii nu mai trag, şi totodată, şere artilerie şi rejerve. Nu-i dau nimic. Şă şe deşcurşe cum o şti, şi generalul se cufundă iar în aţipeala lui plăcută. Nedumerit, praporşcikul se frămînta, neştiind ce să facă.

— La Şevastopol se-ntîmpla şă fie şi mai rău, da' tot nu şe şerea ajutor, vorbi iar generalul, pe neaşteptate, ţinînd ochii pe jumătate închişi. Pe baştionul patru, rămîneau cîte jeşe-douăjeşi de oameni, şi tot îi reşpingeau şi pe franţuji, şi pe engleji şi pe italieni.

Urmă o nouă pauză.

— Jeneralul Fok n-a dat voie şă şe dea rejerva. Mîine o să fie nevoie de ea... şi cu aceste cuvinte, generalul tăcu, aromind mai departe.

Zvonariov se îndepărtă puţin şi începu să priveaască teatrul de luptă de la flancul drept. Pe fondul limpede al golfului Hueneza se zărea desluşit silueta canonierei ruseşti *Bobr* care revărsa fulgere spre flancul stîng japonez şi în spate. Trombe înalte de fum provocate de exploziile proiectilelor mari navale ţîşneau în sus, lîngă satul ocupat de inamic. Curînd, satul fu cuprins de

foc. Japonezii fugeau de acolo în panică, făcîndu-se nevăzuţi dincolo de sat. Praporşcikul comunică generalului ceea ce observase.

— Ei, ce-am spuş şi eu, că japonejii bat în retragere. Curînd, au şă fugă pe toată linia, răspunse generalul, nepăsător, fără să ridice capul.

În clipa aceea, spre dreapta se ivi o baterie de cîmp care îşi ocupa poziţia de tragere. Zvonariov privea cu admiraţie, cum îşi păstra, în galop larg, alinierea reglementară şi intervalele dintre piese. În fruntea ei, pe un cal corbiu, galopa comandantul însoţit de un trompet, pe un armăsar alb, conform tradiţiei artileriştilor. De îndată ce bateria ajunse în goană pe culme, sabia comandantului fulgeră în aer ; bateria execută în plin galop o întoarcere, ante-trenurile fură desprinse şi atelajele plecară în spatele poziţiilor. În clipa următoare, tunul întîi şi trase o lovitură ; celelalte şapte bubuiră pe întrecute în urma lui.

— Toată bateria ! se auzi comanda.

— Nu-i aşa că au o înfăţişare voinişească ? rosti Nadein care se trezise din toropeală. Îmi plaşe şă priveşc cum traje artileria. Îmi jburdă inima.

Bateria abia avu însă timp să tragă cîteva salve, că fu deodată copleşită de zeci de obuze japoneze. Tirul ei slăbi repede ; fu înecată în perdeaua de fum şi praf, prin care se vedeau oameni, prăbuşindu-se la pămînt, chesoane de muniţii răsturnate, tunuri scoase din funcţiune şi date peste cap.

Nu trecură nici cinci minute şi servanţii începură să tîrască repede la vale cele două-trei piese rămase întregi. Încă puţin şi pe poziţia bateriei nu se mai vedea nimeni, cu excepţia bluzelor albe ale morţilor şi răniţilor reliefate pe fondul verde al ierbei. Bateria nu mai exista.

Zvonariov era zguduit.

— Dumnejeu să-i odihneaşcă în paşe ! Aji n-au avuť noroc ! fonfăi generalul, şi descoperindu-se îşi făcu larg semnul crucii.

— Ce ordonaţi să-i raportez colonelului Tretiakov ? îndrăzni, însfîrşit, praporşcikul să-l întrebe.

— A, dumneata aştepţi încă ? zise generalul. Colo, de vale, în tufişul aşela se află căpitanul Romanovşki. Cheamă-l la mine, vreau şă mă şfătuieşc cu el.

Zvonariov se duse spre locul indicat unde găsi, tolănit pe o burcă, un tînăr căpitan de stat-major.

— Generalul Nadein vă roagă să veniţi pînă la el, i se adresă Zvonariov.

— Cine ? Nadein ? Ce-o mai vrea babalîcul ? întrebă în silă căpitanul, ridicîndu-se alene în picioare.

Nadein îi împărtăşi rugămintea lui Tretiakov.

— Exelenţă, după mine, acestea sînt cereri foarte întemeiate. Dacă japonezii vor bate în retragere, atunci aceste batalioane şi artileria vor putea fi împinse înainte pentru urmărire ; dacă ei vor trece din nou la atac, atunci ele îl vor ajuta pe Tretiakov să respingă atacul, rosti cu aplomb căpitanul.

— Şi Fok, şe are să spună pe urmă ?

— Nu prea cred să se iveaşcă curînd pe aici, zîmbi căpitanul.

— Adevărat ; nişi lui Fok, nişi lui Şteşşel nu le plaşe focul. Încă în şaptejşapte, cînd ei îmi erau şubalterni în companie, de îndată şe şe dejlănşuia tirul, şe grăbeau amîndoi şă pleşe la trenul rejimentar, povesti înviorat generalul. Şi decoraşiile le-au căpătat amîndoi în locul altora. Fok nişi n-a foşt la Şipka, dar are o cruşe pentru ea. Şteşşel a stat la patrujeşi de verşte de Şiandjin, cînd s-a dat atacul, da' ş-a învîrtit de o cruşe pentru cuşerirea lui, şi totul numai prin proptele. Trăieşte bine şine are şfinşi la Ieruşalim, oftă generalul.

Romanovski scrise la iuţeală în carnetul de campanie răspunsul pentru Tretiakov şi-l întinse lui Nadein ca să-l iscălească.

Zvonariov era gata să pornească înapoi cînd se ivi pe neaşteptate Fok şi numeroasa lui suită.

— Cum merg lucrurile, Mitrofan Alexandrovici ? îl întrebă el pe Nadein care se ridică de pe scaun, în întîmpinarea lui.

— Japonejii şe retrag, iar Tretiakov şere ajutor ! răspunse generalul arătîndu-l pe Zvonariov.

— Spune-i colonelului Tretiakov, că este un rahat, nu comandant de regiment ! îi strigă lui Zvonariov Fok, aprinzîndu-se îndată de ciudă. Nimic mai mult, poţi să pleci !

Praporşcikul n-avea altceva de făcut decît să se execute ; se îndreptă spre ordonanţele care se tolăneau pe iarbă, lîngă caii lor.

După un sfert de ceas îi transmise lui Tretiakov răspunsul lui Fok.

— Ce or avea în cap ? Japonezii nu numai că nu se retrag, ci, dimpotrivă, fac concentrări masive în dreptul flancului nostru stîng, lîngă satul Sidai şi în faţa centrului, dincolo de Kindjou ! Mi-am trimis la flancul stîng ultima rezervă. Nu mi-au mai rămas decît agenţii de legătură de la postul de comandă, se indignă colonelul. Mai tîrziu, tot pe mine au să arunce vina dacă japonezii vor răzbi şi vor ocupa poziţia !

Praporşcikul plecă spre bateriile lui.

Curînd, canonada reîncepu pe toată linia. De astă dată, japonezii îşi aruncară toată puterea de foc asupra tranşeelor infanteriei. Aceste tranşee n-aveau parapete de beton şi erau protejate

doar de întărituri de lemn uşoare care nu puteau apăra decît împotriva gloanţelor de armă şi de şrapnel, nu şi de obuze.

Tranşeele se umpleau de răniţi şi de morţi. Curînd, oamenii începură să arunce afară, îndărătul tranşeelor, cadavrele care le stînjeneau mişcările. Dar bluzele albe ale morţilor formară o linie albă desluşită, uşurînd şi mai mult japonezilor reglarea tirului.

Pe mare se iviră din nou navele japoneze care se îndepărtaseră şi ele începură să bombardeze din flanc tranşeele tiraliorilor. Exploziile violente ale obuzelor navale măturau dintr-o dată porţiuni de cîţiva stînjeni de tranşee şi de obstacole de sîrmă. Situaţia infanteriei deveni critică. Adînc tulburat, Zvonariov urmărea peripeţiile dramei ce se desfăşura înaintea lui, neavînd posibilitatea de a-i ajuta pe tiraliori cu ceva.

— Înălţimea voastră, japonezul dă năvală peste tranşeele noastre! strigă Kupin, arătînd cu degetul lanţurile de trăgători inamici care se apropiau în goană dinspre satul Sidai.

— Ochire directă, şrapnel! comandă praporşcikul. Mai mulţi nouraşi de explozii se iviră deasupra liniilor inamice.

Japonezii se opriră îndată şi se trîntiră jos, făcîndu-se una cu pămîntul. Zvonariov se miră odată mai mult văzînd cît de perfect se confunda cu terenul uniforma lor protectoare.

Curînd, focul nimicitor al artileriei îi sili pe tiraliori să evacueze avanposturile şi să se retragă pe linia a doua. Bateriile erau asaltate de răniţi care căutau refugiu în adăposturile de beton.

Cei de la postul de prim ajutor nu mai pridideau, şi toţi artileriştii care nu erau ocupaţi la piese se transformară în sanitari, pansîndu-i la iuţeală pe răniţi.

Poziţiile artileriei se umpleau din ce în ce mai mult de tiraliori care părăseau treptat, treptat tranşeele complet distruse.

— Înălţimea voastră, îl întrebă pe Zvonariov un subofiţer de tiraliori, cine-i mai mare la dumneavoastră ?

— Pentru artilerie, eu. Dar unde vă sînt ofiţerii ?

— Unii-s morţi, alţii au luat-o la sănătoasa, răspunse liniştit subofiţerul. Nu ştim : să ne retragem mai departe, şi dacă da, atunci încotro ?

— Să încercăm să rezistăm aici, atîta timp cît mai sînt proiectile ; poate că ne vin întăriri din rezervă.

— Nu se prea văd, înălţimea voastră ; poate că au şi trimis rezerva în alte sectoare. Înălţimea voastră, cît mai trag tunurile, îmi opresc şi eu oamenii aici, răspunse gradatul şi plecă repede la ostaşii lui.

Între timp, după încercări repetate, japonezii izbutiră să ocupe tranşeele din linia întîia şi începură să se răspîndească repede

prin ele în ambele părţi, învăluind poziţiile ruseşti pe la spate şi prin flancuri. Concomitent, artileria inamică îşi revărsă iar focul asupra bateriilor ruseşti.

Zvonariov se uită de după parapet şi văzu cum japonezii, după ce ocupaseră tranşeele dinainte, omorau cu baionetele răniţii ruşi. Vedea cum unii din aceştia încercau să fugă de bestiile japoneze, dar se prăbuşeau pe loc, străpunşi de baionete şi de gloanţe. Clocotind de revoltă, praporşcikul se repezi la tunuri :

— Kupin, trăzneşte-i cu mitralii ! îi strigă Zvonariov ochitorului care stătea pe aproape ; în aceeaşi clipă însă un obuz explodă în apropiere ; praporşcikul nu mai văzu decît bucăţi de carne însîngerată şi o cizmă care zbură în sus şi căzu pe parapet. Lîngă piese nu mai erau artilerişti.

— Ajutaţi-mă să trag cu tunul ! îi strigă Zvonariov pe cîţiva tiraliori, care se apărau încă prin focuri de după parapetele bateriilor.

Lăsîndu-şi puştile, aceştia se repeziră numaidecît să-l ajute. Praporşcikul încărcă la iuţeală tunul cu mitralii, ochi cu aproximaţie spre japonezii, care umpluseră tot şanţul de comunicaţie, şi trase.

Ostaşii se repeziră la parapet, cu o aprigă curiozitate. Mitraliile izbiră vîjîind în mulţimea de japonezi, îi ciuruiră, îi dădură grămadă ; doar cîţiva oameni rămaşi teferi, cuprinşi de groază, săriră afară din tranşee şi o luară la goană înapoi.

După ce bateriile mai traseră vreo două-trei focuri, amuţiră, isprăvind toate muniţiile.

— Retragerea ! ordonă Zvonariov tiraliorilor şi se repezi spre postul de prim-ajutor.

Deodată, dădu cu ochii de Varia. Palidă, tremurînd ca varga, ea îi arătă din ochi locul în care cu cîteva clipe mai înainte se afla postul de prim-ajutor. Mai multe obuze, căzînd peste el în acelaşi timp, distruseseră cu desăvîrşire adăpostul şi-l îngropaseră pe toţi răniţii sub dărîmăturile lui.

— Dar Şurka, unde e ? o întrebă cu glas întretăiat praporşcikul.

În clipa aceea, mormanul de pămînt rămas în urma exploziei, se mişcă, şi capul fetei se ivi la suprafaţă. Cu un ţipăt, Şurka sări în picioare şi o rupse la fugă.

— Trebuie să plecăm, înălţimea voastră ! Ne-a încercuit japonezul ăsta afurisit ! strigă Blohin, apropiindu-se în goană de ei, şi tustrei se repeziră după Şurka. Stai ! zise deodată soldatul oprindu-se. Mi-am uitat în adăpost sacul de merinde ! Mă întorc îndată ! şi alergă înapoi la baterie.

— Unde te duci, nătărăule ? îi strigă Zvonariov, privind speriat după el.

Dar Blohin se mistui în adăpost, ca să reapară în clipa următoare, cu sacul de merinde după umeri. Japonezii se şi aflau în baterie. Unul din ei se repezi la Blohin cu baioneta întinsă, dar acesta aruncă cu capul înainte lovindu-l drept în picioare şi-l dădu peste cap. În clipa următoare, Blohin, sărind în sus, îi smulse arma, îl împunse cu baioneta şi o luă la goană după Zvonariov, fluturîndu-şi trofeul.

Lîngă bateriile din centrul dispozitivului, le ieşiră înainte Lebiodkin, Belonogov şi Zaiaţ, cu armele în mîini.

— Fugiţi ! le strigă din fugă Zvonariov, făcîndu-le semn cu mîna.

— Înălţimea voastră, ne-a trimis Sofron Timofeevici să vedem ce faceţi ; dumnealui e jos, lîngă bucătărie, cu ai noştri, răspunse Lebiodkin. Se repeziră cu toţii mai departe.

Lîngă bucătărie, era oarecare linişte ; obuzele aproape că nu ajungeau pînă acolo. Toţi cei de pe Utios se strînseseră în jurul lui Rodionov. Tot acolo, aşezată pe pămînt, Şurka plîngea cu hohote.

— Ei, haideţi mai departe, spuse Rodionov, de îndată ce Zvonariov şi ceilalţi soldaţi li se alăturară.

— Lasă-i, Sofron Timofeevici, să răsufle un pic, spuse Iarţev.

— N-avem timp de odihnă ; trebuie s-o întindem, că altfel cădem în ghiarele japonezului !

Undeva, în urmă, răpăiră focuri dese de puşcă. Soldaţii o luară la goană mai departe. Belonogov şi Iarţev o duceau anevoie de braţ pe Şurka ; fata plîngea mereu.

Tiraliorii alergau din toate părţile spre trecătoarea îngustă dintre tranşee şi obstacolele de sîrmă ghimpată, trăgînd din mers în japonezii care îi urmăreau.

Era aproape cu neputinţă ca un număr atît de mare de oameni să se strecoare deodată prin trecătoare ; artileria japoneză le veni însă în ajutor. Urmărind lanţurile de trăgători ruşi, ea îşi revărsă focul asupra propriilor soldaţi. Ferindu-se de obuze, japonezii se dădură înapoi şi se opriră. Aceasta le dădu ruşilor posibilitatea de a ieşi din acea capcană fatală de tranşee şi obstacole de sîrmă. Mai aveau însă de străbătut vreo verstă în teren descoperit, pînă la un debleu de cale ferată în care se puteau adăposti de focul inamicului.

Spre bucuria lor, zăriră lanţuri de trăgători în bluze albe care le veneau în ajutor. Toţi răsuflară uşuraţi. Obuzele japoneze ră-

măseseră în urmă ; în faţă, era ajutorul. Gîfîind istoviţi oamenii o luară la pas.

— Ia numără, Timofeici, ce efectiv avem, ordonă Zvonariov.

— Prezenţi 26 din 40 ; lipsesc 14. Morţi 5, răniţi 3, restul dispăruţi ! raportă subofiţerul.

Începură să-i înşire pe cei lipsă. Printre dispăruţi erau Melnikov, Koşeliov şi Grunin, ordonanţa lui Zvonariov. Nimeni nu ştia de soarta lor.

— Nu-i nimic, înălţimea voastră, se mai adună ! îl linişti Lebiodkin.

Se întunecase de-a binelea. Dinspre poziţii nu se mai auzea decît un schimb de focuri rare. Spre linia ferată veneau mereu tiraliori din regimentul 5. Curînd, se strînseră vreo sută de oameni.

— Înălţimea voastră, luaţi comanda peste noi, spuse un ostaş, apropiindu-se de Zvonariov. Ofiţeri n-avem şi ne e frică să nu nimerim drept la japonez.

— Bine ! Adunaţi-vă. Mergeţi cu noi la gara Tafansin ; probabil că acolo o să întîlnim şi ofiţeri de-ai voştri, ordonă Zvonariov.

— Tunari, drepţi ! comandă Rodionov.

Porniră cu toţii mai departe.

— Înălţimea voastră, eu, Zaiat şi Belonogov, mergem înainte, ca patrulă de recunoaştere, se oferi Lebiodkin.

— Luaţi-mă şi pe mine cu voi, îl rugă Blohin, vînturîndu-şi arma japoneză.

Zvonariov încuviinţă şi-i lăsă să plece.

JURNALUL UNUI OFITER DIN STATUL-MAJOR AL GENERALULUI OKU

«În timpul bătăliei de la Kindjou, comandantul armatei a II-a, generalul Oku, se afla pe dealul Samson, de unde urmărea prin binoclu mersul luptei.

Toţi oamenii din statul său major, şi aşa puţin numeros, fuseseră trimişi de el cu diferite ordine către trupele în ofensivă. Lîngă general nu rămăseseră decît maiorul Iamaoki, doi agenţi de legătură şi un telefonist. Pe măsură ce se desfăşura bătălia, comandantul devenea tot mai nervos. Pînă la amiază, ofensiva asupra poziţiilor ruseşti nu fusese încununată de succes, cu toată superioritatea forţelor, aproape înzecită, şi acţiunea celor peste 200 tunuri de cîmp, în afară de artileria navală.

Generalul vedea limpede prin binoclu că artileria ruşilor fusese de mult aproape complet redusă la tăcere, că tranşeele inamice suferiseră distrugeri mari, şi totuşi, infanteria maiestăţii sale mikadoului nu numai că nu putuse ajunge pînă la inamic, ba

chiar se retrăsese într-o oarecare măsură şi începuse să-şi sape adăposturi, ferindu-se de focul infanteriştilor ruşi.

Un agent de legătură a sosit în grabă şi a înmînat generalului un plic.

— De la cine ? a întrebat Oku.

— De la comandantul artileriei de cîmp a armatei, raportă curierul.

Generalul a rupt repede plicul şi, punîndu-şi ochelarii pe nas, a început să citească. Pe faţa lui s-a întipărit îndată o expresie gravă, concentrată :

— Generalul Nira raportează, că bateriile nu mai au muniţii decît rezerva de criză şi roagă să i se reîmprospăteze unităţile de foc cît mai urgent posibil, rosti Oku către maiorul care se apropiase de el.

— Mă tem, excelenţă că nu vom putea satisface această cerere înainte de a se înnopta, a răspuns ofiţerul, căci marea continuă să fie agitată, ceea ce îngreunează foarte mult descărcarea muniţiilor.

— Infanteria noastră suferă pierderi mari : mai ales divizia I-a, la centru, şi a III-a la flancul stîng. E necesar să se ia imediat cele mai hotărîte măsuri pentru a se înfrînge rezistenţa inamicului.

— Atunci va trebui să fie luat din rezervă regimentul 3 de infanterie şi aruncat la atac.

— În ce punct ? Pînă în prezent, în poziţiile ruseşti nu există nici o breşă.

— Flancul stîng al ruşilor este mult împins înainte şi, pe deasupra, se află sub focul navelor noastre. Excelenţă, acolo se află cheia tactică a întregii poziţii ! În consecinţă, tot acolo trebuie aruncat regimentul 3 din rezervă.

— Fără un puternic sprijin de artilerie, nici el nu ar prea putea să facă mare lucru, iar rezervele noastre de muniţii sînt foarte reduse. În cazul unui eşec al regimentului şi al unui contraatac, am putea să ne pomenim într-o situaţie foarte critică, căci artileria n-are proiectile, iar regimentele sînt descompletate prin pierderi grele.

— Cît e viu *Iamato-Dasaki* [1] al nostru, n-avem de ce ne teme. Marea noastră străbună Amaterasu-Amikami [2] îşi va sprijini întotdeauna fiii credincioşi !

— Ruşii au un bun proverb : „Ajută-te singur şi dumnezeu te va ajuta". De aceea, fără să părăsim nădejdea în sprijinul zeiţei

---

[1] Spirit japonez (n. aut.).

[2] În mitologia japoneză, Zeiţa soarelui, care ar fi creat poporul nipon (n. t.).

Soarelui-Răsare, trebuie să ne gîndim şi la aprovizionarea cu proiectile, măcar de la trenurile divizionare ale diviziei a V-a, aflate în gara Pulundian. Vă încredinţez această misiune, Iamaoki-san !

— Executarea dispoziţiei excelenţei voastre cere timp.

— Deplasarea rezervelor în linia de foc cere de asemenea timp. Vă dau două ore pentru îndeplinirea misiunii. Iar eu, între timp, voi deplasa regimentul 3 spre punctul de pornire la atac şi-l voi duce eu însumi pe drumul gloriei !

Maiorul a salutat şi s-a îndreptat repede spre calul său.

Rămas singur, Oku a căzut pe gînduri. Era informat că acum corpul I de armată siberian al ruşilor înainta dinspre nord asupra lui. Trebuia să zdrobească cu orice preţ, pînă la sosirea lui, trupele de la Arthur, ca să împingă apoi cu toate forţele în direcţia nord. De aceea, spre a se asigura pe deplin succesul, nici mai mult nici mai puţin decît trei divizii întregi au fost aruncate în acea zi împotriva unui singur regiment rusesc care deţinea poziţiile de la Kindjou. Totuşi, ruşii au opus o rezistenţă neobişnuită, mai întîi, la ocuparea oraşului Kindjou, care alcătuia un fel de redută înaintată a întregii poziţii, iar mai apoi, pe toată linia frontului.

„Un regiment contra nouă ! şaizeci de tunuri contra două sute patruzeci ! Şi, totuşi, după şapte ore de luptă, soarta bătăliei n-a fost încă hotărîtă, gîndea generalul posomorît, iar în spatele lui, dincolo de dealurile Tafanşin, se mai afla o întreagă divizie rusească, proaspătă, care încă nu intrase în luptă. Da, avea de ce să fie îngrijorat !“

Încruntat, generalul păşea încolo şi încoace la postul său de observaţie. Pe urmă, a strigat unuia din agenţii de legătură să alerge la regimentul 3, în satul Şimintzî, transmiţînd ordinul de a se pregăti pentru atac.

După ce a plecat soldatul, Oku a dus binoclul la ochi, dar l-a lăsat numaidecît în jos. A văzut iarăşi (pentru a cîta oară în cursul acelei zile ?) atacul repetat al infanteriei japoneze eşuînd chiar lîngă tranşeele ruşilor.

A sosit un nou curier ; de astă dată, venea de la şeful serviciului sanitar al armatei, aducînd raportul acestuia, în care se arăta că de la începutul bătăliei, prin posturile de prim-ajutor trecuseră aproximativ o sută de ofiţeri răniţi şi peste trei mii de soldaţi. Comandantul s-a încruntat.

„Dacă adăugăm morţii, pierderile noastre se ridică aproape la o sută cincizeci de ofiţeri şi cel puţin patru mii grade inferioare ; cu alte cuvinte, circa un sfert din tot efectivul de ofiţeri, plus un regiment şi jumătate de soldaţi. Ruşii n-au avut pe poziţii atîţia oa-

meni, nici chiar la începutul bătăliei, gîndea generalul cu amărăciune. Încă un ultim efort ; dacă nu va reuşi, va trebui să înceteze lupta şi să aştepte debarcarea de noi întăriri, apărîndu-se în acelaşi timp şi la sud şi la nord de o eventuală trecere la ofensivă a armatelor ruseşti."

Iamaoki a venit şi a raportat că transportul muniţiilor de artilerie a şi început.

— Comunicaţi imediat generalului Nira să deschidă foc violent asupra inamicului şi să tragă pînă la ultimul obuz ! a ordonat Oku.

Curînd artileria japoneză a început iar să bubuie intens pe tot frontul, iar infanteria s-a repezit din nou la atac, dar a fost şi de astă dată respinsă.

— Să se împingă imediat înainte toate rezervele disponibile ! Sînt convins că domnii ofiţeri se vor arăta adevăraţi samurai şi, împreună cu soldaţii, se vor acoperi de glorie eternă ! îi dicta Oku maiorului noul său ordin.

Artileria susţinea un tir intens.

— La regimente, cartuşele sînt pe sfîrşite ; bateriile nu mai dispun decît de vreo cinci-şase proiectile de piesă ! s-a comunicat peste o jumătate de ceas vestea alarmantă de la divizie.

— Să se tragă pînă la ultimul cartuş ; după aceea, atacaţi la baionetă, şi să ne ajute marea Amaterasu ! striga din răsputeri Oku la telefon comandanţilor săi de divizii.

Se înserase. Părea că izbînda scăpa definitiv din mîinile japonezilor ; dar iată, că de la flancul drept a fost transmisă vestea îmbucurătoare : regimentele diviziei a IV-a au pătruns în tranşeele ruseşti.

— *Banzai !* a strigat generalul bucuros, uitînd chiar de prestanţa lui, şi a început să privească cu încordare prin binoclu.

Zărea cum mogîldeţele verzi-cenuşii se revărsau potop în poziţia cucerită. În faţa lui, liniile albe ale tiraliorilor ruşi se deplasau repede înapoi. Curînd, toată poziţia era împînzită de steagurile ţării Soarelui-Răsare. Izbînda devenise neîndoielnică.

— Nu ordonaţi să se dea dispoziţii pentru urmărirea inamicului ? l-a întrebat Iamaoki.

— Încă nu mi-am pierdut minţile ! Nici un pas dincolo de poziţie ! La noapte să se facă pregătiri pentru respingerea unui contraatac inamic ; să se înceapă chiar acum amenajarea poziţiei pentru apărare, în eventualitatea luptei de mîine, a ordonat generalul. Iar acum, să se împingă pînă la Kindjou trenurile divizionare şi două regimente din divizia a cincea !

Din toate părţile soseau ştiri îmbucurătoare în privinţa prizonierilor şi a trofeelor capturate ; Oku a fost însă deosebit de bucuros

cînd informatorii au trimis veşti că unităţile ruseşti de peste dealurile Tafanşin se retrăgeau. Armata de la Arthur încetase să-l ameninţe dinspre sud.

— Şi acum, Iamaoki-san, scrie ordinul. Toate unităţile armatei, cu excepţia a două regimente şi trei baterii din divizia a III-a, să se pregătească pentru ca dimineaţa să se deplaseze în direcţia nord. Unităţile rămase la Kindjou vor menţine contactul cu inamicul, fără însă să angajeze lupta, dicta comandantul, maiorului.

Cînd, spre miezul nopţii, a fost primită comunicarea care anunţa că ruşii abandonaseră Dalnii, Oku a strigat, pentru a doua oară în aceeaşi zi *banzai*, în cinstea mihado-ului.

— Hotărît, Iamaoki-san, azi generalii ruşi, zăpăciţi şi doborîţi de spaimă, au binemeritat mai mult ca mine recunoştinţa cerescului nostru *Tenno*, a rostit el, adresîndu-se ofiţerului său.

Şi acesta a plecat fruntea, drept încuviinţare.»

Capitolul III

Cînd japonezii deslănţuiseră ofensiva generală asupra poziţiilor ruseşti, generalul Fok care avea îndatorirea de a conduce apărarea Kindjou-ului se afla pe culmile Tafanşin-ului. El urmărea mersul bătăliei de acolo, de la o distanţă de aproape 6 verste. Generalul era nervos şi se simţea stăpînit de o toropeală neplăcută. Nadein şedea lîngă el şi tot molfăia posomorît cu gura lui ştirbă :

— E timpul şă şe trimită în ajutorul lui Tretiakov rejimentele 13 şi 14, cu brigada lui Irman, că altfel, va fi prea tîrjiu, şi va trebui şă şe părăşeaşcă pojişia.

În apropiere, aşteptau dispoziţiile generalului un grup de ofiţeri din statul major şi comandanţii tuturor regimentelor diviziei.

— Tretiakov e un laş şi un ticălos, din moment ce nu poate face faţă singur japonezilor, ocupînd o asemenea poziţie şi avînd peste cincizeci de piese grele de cetate, îi aruncă cu ciudă Fok lui Nadein, care bombănea într-una. Pe asemenea poziţii, m-aş strecura ca un lup, i-aş gîtui pe toţi japonezii, ca pe nişte pui de găină.

— Tranşeele şi amplasamentele bateriilor şînt dişţruşe, artileria a amucit, nu-ş proiectile, rejimentul şi-a pierdut jumătate din efectiv ! stăruia bătrînul Nadein.

— Dezertori, fugari, nu soldaţi ! Priviţi cîţi rătăcesc în dosul frontului fără arme.

— Sînt artileriști, n-au nici arme, nici projectile ca să tragă.

— Să fie înarmați cu puștile răniților și ale morților, și trimiși în tranșee !

— Nu prea cred să fie cu putință, în asemenea împrejurări.

În clipa aceea sosi călare comandantul brigăzii 4 artilerie din corpul Est-Siberian de tiraliori, colonelul Irman, un bărbat uscățiv, însoțit de Ali-Aga Șihlinski, un căpitan înalt și svelt ca un adolescent, arătînd tînăr pentru gradul lui.

— Excelență, raportă Irman generalului Fok, ducîndu-și mîna la vizieră : japonezii au învăluit aproape complet flancul stîng al poziției ; la flancul drept, trupele noastre se retrag de asemenea, sub presiunea forțelor superioare ale inamicului. Situația regimentului 5 e foarte critică. Permiteți să împing bateriile pe poziția regimentului și să opresc inamicul prin focuri de mitralie : aceasta va înlesni replierea regimentului 5.

— Vă interzic în mod categoric să împingeți înainte măcar o singură piesă, răspunse tăios Fok. Dimpotrivă, să retrageți numaidecît bateria a treia înapoi către Nangalin. Se află prea mult înainte și riscă să cadă ușor în mîinile japonezilor.

— Bateria noastră nu e amenințată de primejdie, fiindcă are în față golful Hueneza, pe care japonezii nu-l vor putea trece prea ușor, interveni Șihlinski. În caz de necesitate, bateria se poate retrage în voie spre Talienvan-Dalnii...

— Vă rog să executați ordinul fără discuții ! le reteză Fok celor doi ofițeri.

Stăpînindu-și indignarea, Irman și Șihlinski salutară și se grăbiră să plece.

— Dumneavoastră faceți cum credeți Vladimir Alexandrovici, îi spuse Șihlinski lui Irman. Eu însă nu-mi retrag bateria atîta timp cît regimentul 5 va avea nevoie de sprijinul nostru. Chiar în cazul retragerii lui, voi continua tirul pînă la sfîrșit, fără să țin cont de directivele lui Fok.

— În cazul retragerii regimentului 5, Fok va fugi cel dintîi îndărăt arătîndu-și dosul, fără să mai știe de dumneata și de toți ceilalți. Așa dar, n-am nici o obiecțiune față de intențiile dumitale ; mai mult decît atîta : sînt de acord pe deplin. Artileria trebuie să ajute infanteria, pînă la cel din urmă obuz.

Cu aceste cuvinte, cei doi ofițeri se despărțiră.

— Regimentul 5 dă înapoi, îi raportă lui Fok colonelul Dmitrievski, șeful statului său major.

— Nu, nu dă înapoi regimentul, ci unii lași și nemernici care trebuie opriți numaidecît, și jumătate din ei împușcați pe loc ! se răsti la el Fok mînios.

Curînd însă retragerea regimentului 5 deveni evidentă, cu toate vociferările lui Fok şi ocările lui la adresa subalternilor.

Generalul se zăpăci. Dădu din mînă, făcînd semn tuturor ofiţerilor să se apropie :

— După cît se pare, rosti el, bîlbîindu-se de emoţie, japonezii au concentrat împotriva noastră forţe considerabile ; mulţumită lor au izbutit să ocupe o poziţie atît de puternică. După zdrobirea regimentului 5 nu mai există obstacole în calea lor şi e evident că peste un ceas, cel mult un ceas şi jumătate, vor ajunge aici. Ar fi o nebunie din partea mea să înfrunt forţele copleşitoare ale inamicului, pe poziţii neîntărite ; aşadar, nu ne rămîne decît un lucru : să ne retragem cît mai repede la Arthur la adăpostul fortificaţiilor.

— Eu nu sînt de acord cu dumneavoastră... începu Nadein, dar Fok făcu doar un gest de ciudă, ca ferindu-se de o muscă plictisitoare :

— Rog pe domnii comandanţi de regimente să pună îndată trenurile regimentare în dispozitiv de marş şi să le trimită direct la Arthur, iar la o oră după ele, să pună în marş şi regimentele ; regimentul 14, fiind cel mai aproape de poziţii, va rămîne în arieregardă. Regimentele 13 şi 15, în ordinea numerelor, o vor lua spre Nangalin, iar de acolo, peste trecătoarea Şiinţzî, prin Drumul-Mandarinilor, spre Arthur. Artileria se va intercala între regimente. Vă rog să treceţi imediat la executarea ordinelor, astfel ca peste un ceas totul să se şi afle în mişcare !

— Ordonaţi să scriu ordinul către unităţi ? întrebă colonelul Dmitrievski.

— Ce ordin ! Măcar de-am izbuti să scăpăm teferi de aici, pînă se întunecă ! răspunse Fok, cu venin. De hîrţogărie ne arde acum ? ! urmă el şi ordonă să i se aducă imediat calul.

— Excelenţă, eu cînd să mă retrag ? întrebă sosind în goană la general comandantul regimentului 14, obezul şi stîngaciul colonel Savitki.

— Să nu angajaţi lupta ! Puteţi să ieşiţi din dispozitiv pe la orele 9—10 seara ; regimentul va înnopta la Nangalin !

— Pînă acolo sînt aproape douăzeci de verste ; drumul e prost, iar marşul se va executa noaptea. Dacă pornesc de aici pe la zece seara, ajung la Nangalin abia spre dimineaţă ; mai rămîne timp de dormit ?

— Nu e cine ştie ce nenorocire dacă tiraliorii dumneavoastră nu vor dormi o noapte. Principalul este să evitaţi atacurile inamicului, să rupeţi contactul cu el şi să ajungeţi cît mai repede la Arthur.

— Am înţeles ! răspunse pripit Saviţki.

— E timpul să pornim, se adresă Fok ofiţerilor statului său major. Trebuie să răzbim pînă la Nangalin şi să dirijăm de acolo retragerea generală a regimentelor diviziei.

— Ordonaţi să comunic la Dalni despre retragere ? îi aminti Dmitrievski. Acolo sînt adunate bunuri de milioane şi milioane de ruble care, bineînţeles, nu pot fi evacuate într-un termen scurt, aşa că vor trebui distruse ca să nu cadă în mîinile japonezilor.

— Mai tîrziu, mai tîrziu ! Lăsaţi-mă să scap de toată învălmăşeala asta ! Generalul o luă în trap larg înainte. Tot statul său major îl urmă în trap mărunt.

Comandanţii de regimente se repeziră în galop la unităţile lor. În regimente începu zarva. Comandanţii de batalioane inspectau personal companiile şi transmiteau ordinul de plecare, scurtînd termenul, pentru o mai mare siguranţă, cu un sfert de oră ; comandanţii de companii mai tăiau din el încă un sfert, iar feldwebelii puneau trupa în mişcare, pur şi simplu, ordonînd alarma. Ca urmare, convoaiele de trăsuri ale tuturor regimentelor porniră puhoi pe toate drumurile ce duceau spre Nangalin, nu după o oră, ci peste treizeci de minute. Imediat în urma trenurilor începură să pornească şi regimentele.

Regimentul 14 tiraliori, lăsat în ariergardă, nu zăbovi nici el prea mult. Comandantul lui, colonelul Saviţki, despre care nu se putea spune că este un exemplu de curaj, asculta nervos împuşcăturile răzleţe ce se auzeau încă dinspre poziţiile de la Kindjou. Curînd, îl chemă la el pe porucikul Endjeevski, comandantul detaşamentului de cercetare, şi-i dădu ordin să înainteze şi, pe cît era cu putinţă, „să ţină în loc armata japoneză, formată din cîteva divizii, care urmărea regimentul 5 în retragere".

— Iată o problemă destul de complicată : cu trei sute de oameni, fără artilerie, să ţii în loc o armată întreagă ! răspunse porucikul, nu fără ironie.

— Să rezistaţi cît mai mult. Şi ţineţi minte : jertfindu-vă, veţi salva de la dezastru divizia noastră ! rosti colonelul, patetic.

— Voi face tot posibilul, domnule colonel. Să nu mă vorbiţi de rău, dacă nu mă mai întorc ! răspunse Endjeevski, imitînd tonul lui Saviţki şi stăpînindu-şi zîmbetul la vederea tulburării comandantului său.

În ceea ce privea intenţiile japonezilor, porucikul avea cu totul altă părere. Nu credea că armata rusă era ameninţată de vreo primejdie serioasă. După grelele pierderi suferite la asaltul poziţiilor de la Kindjou, japonezii erau acum ocupaţi cu regruparea lor şi se gîndeau prea puţin să-i urmărească pe ruşi.

După ce-l lăsă pe porucik să se descurce cum o şti, colonelul Savitki socoti că misiunea sa de comandant al ariergărzii încetase şi ordonă regimentului să pornească imediat în direcţia Nangalin.

Spre miezul nopţii, cînd regimentele, obosite de retragerea pripită, treceau pe lîngă halta Pereliotnîi, la şapte verste de Nangalin, cineva, derutat de întuneric, luă pe cercetaşii călări ai regimentului 15 tiraliori drept cavalerie japoneză şi deschise focul asupra lor. Speriaţi de împuşcături, cei de la convoaiele de căruţe o luară la goană spre Nangalin, şi-l depăşiră fără să se oprească acolo. Acest lucru provocă panică în gară, unde se îngrămădiseră ambulanţele şi o mulţime de răniţi.

Generalul Fok fu contaminat de starea de spirit generală ; ordonă să i se pună imediat la dispoziţie un tren „special şi extraordinar" care să-l ducă la Arthur. Dar unica locomotivă din gară nu prea funcţiona ; atunci, generalul se grăbi să încalece şi se repezi în urma vitezelor lui convoaie de căruţe.

Trecu cam mult timp pînă cînd comandanţii, zăpăciţi, se gîndiră să dea semnalul de „încetare a focului", repetat de toţi trompeţii şi gorniştii. Auzind semnalul, încet-încet, soldaţii, se liniştiră. Împuşcăturile conteniră ; regimentele îşi continuară drumul.

În aceeaşi seară, la Dalni, cel mai utilat port din regiunea Kvantung, la guvernatorul oraşului, inginerul militar de rezervă Vasili Vasilievici Saharov, venise în vizită prietenul şi asociatul lui în numeroase întreprinderi comerciale, Nikolai Ivanovici Tifontai, un chinez botezat.

Cei doi amici şedeau la o măsuţă cu încrustaţii de sidef şi beau şampanie.

— M-aţi tras pe sfoară, Nikolai Ivanovici ! îi spunea Saharov interlocutorului său. Mi-aţi cumpărat toate casele şi întreprinderile pe un pumn de pesmeţi. Profitaţi de situaţia dificilă în care ne aflăm şi mă jumuliţi.

Chinezul îşi îngustă cu şiretenie ochii piezişi, îşi potrivi sacoul european, cu care nu era obişnuit, şi răspunse cu un zîmbet politicos :

— Vasili Vasilievici, nu s-a născut omul în stare să vă păcălească pe dumneavoastră. Se poate ? ! Dumneavoastră aţi construit un oraş şi un port în valoare de sute de milioane şi aţi făcut din această afacere o avere de zece milioane ! Vi s-a dus vestea în tot Extremul Orient. Asemenea venituri, şi nici o revizie de la senat, măcar cît de cît ! Cu drept cuvînt sînteţi socotit la noi, în Kvantung, un adevărat vrăjitor.

— Dar, Nikolai Ivanovici, nici faima numelui dumneavoastră nu e mai prejos ; sînteţi cunoscut în toate bursele, de la Tokio pînă la Singapore !

— Mă măguliţi, Vasili Vasilievici. Sînt doar un modest negustor chinez, fără nici un renume.

— Nu vă subapreciaţi, Nikolai Ivanovici ! Cine-i proprietar peste jumătate din Arthur ? Dumneavoastră ! La fiece pas te ciocneşti de Tifontai : băile Tifontai ; moara Tifontai ; distileria de băuturi Tifontai ; teatrul, la fel, fără să mai pomenim de toate tavernele şi speluncile pentru fumătorii de opiu. Începînd de astăzi, aici, la Dalni, vă aparţin de asemenea vreo cincizeci de clădiri din piatră, uzina electrică, vreo jumătate din totalul antrepozitelor şi toate casele de toleranţă. Asta nu se cheamă avere ? Nu, zău, Nikolai Ivanovici, azi m-aţi tras pe sfoară straşnic, cumpărîndu-mi avutul pe un preţ de nimic.

— Eu zic că v-am făcut pur şi simplu un serviciu prietenesc. Mîine, poimîine japonezii vor ocupa Dalni ; în cazul acesta, toată averea dumneavoastră ar fi rechiziţionată, ca proprietate a unui cetăţean şi ofiţer rus.

— Dar şi dumneavoastră sînteţi cetăţean rus.

— Dar nu-s ofiţer, ci un om paşnic, gata să plătesc oricui impozite oricît de mari, numai să nu fiu nevoit să particip la război.

— Bine, dar de cînd a început războiul noi amîndoi am cîştigat cu aprovizionarea armatei bani grei, milioane.

— Şi o să mai cîştigăm dacă o să fim oameni cu scaun la cap.

— Poate dumneavoastră ; eu, nu ; pentru mine, s-a isprăvit cu Dalni. Azi, cu ajutorul japonezilor mi-am transferat telegrafic toţi banii la o bancă din Şanghai. E adevărat, că a trebuit să plătesc un comision mare, în schimb, banii mei sînt bani. Ce-i al lor e al lor : în materie de afaceri, japonezii văd departe. Îşi dau seama că le pot fi de folos, şi chiar de mult folos, la Arthur, acum şi după război.

— Vasili Vasilievici, vă propun o afacere. Precum ştiţi, eu rămîn aici. Arthurul va fi probabil asediat. N-aţi vrea să vă luaţi asupra dumneavoastră supravegherea întreprinderilor mele din Arthur ?

— Cît oferiţi pentru aceasta ?

— Doi la sută din profitul net.

— Fără zece la sută, nu pot consimţi.

— Pe dumnezeul dumneavoastră al ruşilor şi pe toţi idolii chinezilor, că nu pot da mai mult de trei la sută.

— Şapte !

— Numai pentru dumneavoastră : patru !

— Ultimul meu cuvînt : cinci !

— Hai să zicem patru şi jumătate, dar cu o condiţie : să fiu ţinut permanent la curent cu toate afacerile din Arthur.

— Dar dacă va fi blocat ?

— Nu există blocadă care să nu poată fi forţată cu bani.

— La rîndul dumneavoastră, mă veţi informa despre toate afacerile mele din China, Coreea şi Japonia.

— La Arthur, va trebui să ungeţi pe unul, pe altul, pe unii în mod sistematic, pe alţii, de la caz la caz. Pe scurt, după bunul obicei rusesc.

— Vă ascult, amice, şi Saharov îşi scoase carnetul de însemnări.

— Tautz, şeful poliţiei din Arthur, o sută de ruble lunar, nici o copeică mai mult. Dacă va încerca să mai stoarcă ceva, strecuraţi discret o vorbă la urechea Verei Alexeevna Stessel (bineînţeles, împreună cu cadoul corespunzător) şi ea îl va pune repede la locul lui pe acel potlogar. Pentru ea, personal cele mai reverenţioase atenţii : obiecte de aur şi argint vechi, autentic chinezesc, bijuterii şi alte podoabe femeieşti, dar bani în nici un caz ; valoarea fiecărui cadou, după importanţa serviciului dorit. Nimic, faţă de general, se înţelege de la sine : face gură ca un prost şi strică totul. Comisarul consiliului orăşenesc din Arthur, colonelul Verşinin, e un tîmpit şi ca atare, om cinstit. Îi poţi intra pe sub piele oferindu-i, pe preţuri de nimic, diferite lucruri de care are nevoie : un cupon de postav pentru o manta, lenjerie, batiste, parfumuri ; în treacăt fie zis, îi place mult să se parfumeze.

— Într-un cuvînt, „pui de ogar“ [1] în loc de bani, pricepu Saharov.

— Puteţi să-i oferiţi şi un pui de ogar, dacă va fi nevoie. Urmează intendentul fortăreţei, căpitanul Dostohvalov. Retribuţie invariabilă — trei sute de ruble pe lună. Inginerul fortăreţei, colonelul Grigorenko : cît veţi crede de cuviinţă, în cazul cînd va fi necesar, însă cel mult o mie. Jandarmii din fortăreaţă : rotmistrului Mikeladze, un imbecil binecunoscut, îi ajung şi cincizeci de ruble pe lună ; în schimb, porucikului Poznanski, deosebit de periculos şi de lacom, să nu-i daţi mai puţin de o sută. Acum, marinarii. Întîi şi întîi, amiralul Grigorovici. Acestuia nu-i trebuie parale : el are pîinea şi cuţitul în toată gospodăria bazei navale de la Arthur ; în schimb e vanitos. În struna asta să-i cîntaţi. Însfîrşit, la Comandamentul militar al portului, trebuie să daţi în stînga şi-n dreapta, însă numai mărunţiş — cel mult cîte douăzeci şi cinci de om. Se pare că ăştia-s toţi rechinii Arthurului, şi mari şi mici.

---

[1] Aluzie la afacerile judecătorului şperţar, Ammos Feodorovici Leapkin-Teapkin, care lua mită în cîini de rasă — comedia „Revizorul“ de N. Gogol (n. ed.).

— Dar inspectorul sanitar al fortăreţei şi controlorul financiar ? aminti Saharov.

— Cu bucata, pentru fiecare proces-verbal şi act de recepţie ; sumele vor depinde de importanţa afacerii.

— Legătura cu dumneavoastră ?

— Prin oameni de încredere ; vor trece pe la dumneavoastră deghizaţi ca cerşetori, ori ca vînzători ambulanţi chinezi.

— Servicii speciale ?

— Ce înţelegeţi prin aceasta ? întrebă chinezul oarecum stînjenit.

— Secrete militare, preciză tăios Saharov.

— Nu mă interesează, răspunse Tifontai, prefăcut.

— Nu cumva tocmai în acest scop aveţi şi un paşaport de rezervă, ca cetăţean japonez ?

— Numai pentru motive de siguranţă personală, avînd în vedere iminenta sosire a japonezilor. Dar de unde ştiţi ?...

— Păi, se poate ca un maestru în escrocherii ca dumneavoastră să nu aibă o dublă sau triplă cetăţenie ? Nu vă supăraţi, Nikolai Ivanovici ; în locul dumneavoastră, aş proceda şi eu la fel.

— E plăcut să auzi o vorbă inteligentă. Dacă nu m-aş fi îngrijit de acest lucru, am fi putut noi să ştim despre dezastrul de la Kindjou la orele 2 după amiază, atunci cînd imbecilul acela de Nadein comunica la Arthur că a învins ?

— Mă conving tot mai mult că serviciul de informaţii japonez este la un nivel excepţional.

— Dumneavoastră, Vasili Vasilievici, trebuie să ţineţi cont de aceasta, mai ales, în Arthur ; vom şti imediat fiecare pas făcut de dumneavoastră, şi-l vom aprecia după cum se cuvine.

— Să vă înţeleg vorbele ca o ameninţare ?

— Vai de mine ! Ce vorbiţi ! E doar un avertisment prietenesc... Obrazul lui Tifontai se destinse într-un zîmbet larg.

Intră servitorul chinez şi-i aduse lui Saharov o telegramă pe o tavă de argint.

— De la Stessel. Fok a şi ajuns la Nangalin. Repede, în zbor, a făcut douăzeci de verste şi mai bine, cîte sînt de la Kindjou pînă acolo ! îi comunică Saharov interlocutorului său. Ia să vedem ce mai scrie. „Cel mai tîrziu, pînă la orele 2 noaptea, toţi cetăţenii ruşi vor fi evacuaţi din Dalni în Arthur. Locomotivele vor fi trimise de îndată la Nangalin şi oamenii se vor retrage pe jos. Totodată veţi face cunoscut comandantului regimentului 16, colonelul Razdolski, că trebuie să procedeze imediat la distrugerea instalaţiilor portuare, a uzinei electrice, a atelierelor căilor ferate, a depo-

zitelor de alimente şi muniţii. Regimentul 16 va porni la orele 6 dimineaţa spre satul Talingou".

— Vasili Vasilievici, sper că nu vă veţi grăbi prea mult să-i faceţi cunoscut lui Razdolski conţinutul acestei telegrame!

— Pînă la comandamentul lui sînt şase verste. Adică, o oră pentru un călăreţ, pe întuneric. Acum e aproape douăsprezece... Deci, Razdolski nu va putea primi această comunicare înainte de ora unu noaptea. Va porni peste un ceas cu regimentul în stare de alarmă, şi va sosi aci după încă un ceas şi jumătate, adică, nu înainte de trei şi jumătate. Astfel, vom avea la dispoziţie o oră şi jumătate pentru lucrările de distrugeri, calculă Saharov.

— Aceasta înseamnă că telegrama trebuie expediată de aici prin curier, cel puţin peste un ceas şi jumătate-două ; atunci el nu va mai avea timp pentru executarea minărilor.

— Dar ar putea să trimită înainte secţia de cercetaşi călări, şi ea ar sosi în cel mult două ore.

— Ce efectiv are ?

— 40—50 de oameni.

— Trebuie reţinuţi prin orice mijloace. Există pionieri în Dalni ?

— Cel mult, cinci, cu ştabs-căpitanul Zedghenidze.

— Numai el n-ar face cine ştie ce, dar, cu ajutorul cercetaşilor, ar putea să arunce în aer şi jumătate din oraş. N-ar fi posibil să-l cumpărăm pe Zedghenidze ? Nu ne sperie nici o sumă. Îi dăm cît vrea !

— Mă tem că nu ; e un cirac al lui Kondratenko, de la care ia pildă în toate. Acesta ştie foarte bine să-şi aleagă oamenii. În afară de el, există şi locotenentul Suhomlin, un beţiv înveterat.

— Perfect ! Pe cercetaşii călări îi dirijăm la Suhomlin, fără să-i comunicăm lui Zedghenidze ceva. Pînă la sosirea cercetaşilor, îl îmbătăm turtă pe locotenent. Chiar eu o să am grijă de asta, hotărî prompt Tifontai. Expediaţi telegrama la unu şi jumătate. Cercetaşii vor fi aici la trei şi jumătate, iar regimentul după cinci ; deci o să pornească mai departe, fără pierdere de vreme.

— Bine, Nikolai Ivanovici, totul va fi făcut după cum ne-am înţeles. Sper că ne mai vedem înainte de plecarea mea, nu ? încheie Saharov.

— Am să vin pe la orele două cînd va trebui să plecaţi la Arthur împreună cu populaţia civilă încredinţată dumneavoastră. Chinezul plecă.

Saharov îl chemă la telefon pe şeful poliţiei, îi făcu cunoscut că Dalnîi trebuie evacuat urgent şi-i ordonă să adune pînă la orele

două pe toţi ruşii lîngă reşedinţa lui, urmînd să plece pe jos la Arthur.

Tifontai se întoarse la orele două fix.

— Au fost făcuţi inofensivi amîndoi, vesti el. Suhomlin e beat, iar Zedghenidze doarme somnul drepţilor.

— A fost ucis ? întrebă Saharov speriat.

— Da' de unde ! Pur şi simplu, o mică doză de soporific. Fără ajutorul medicului, nu-l vor putea trezi pînă dimineaţa, răspunse vesel chinezul. I-aţi trimis lui Razdolski comunicarea ?

— Acum vreo zece minute.

— Perfect ! Deci, cercetaşii nu vor fi aici, înainte de ora patru, iar regimentul, probabil, se va grăbi să continue drumul fără să se mai oprească la Dalni.

— Alte directive mai aveţi, Nikolai Ivanovici ?

— Da, încă ceva : în Arthur, să luaţi contact cu aghiotantul personal al lui Stessel, prinţul Gantimurov, un nobil scăpătat provenit din Gardă ; a sosit recent de la Kuropatkin şi i-a plăcut mult Verei Alexeevna ; pe urmă, cu comandantul regimentului 27, colonelul Reis. Puneţi la bătaie toate mijloacele de influenţă, pentru ca acesta să fie numit şef al statului-major al lui Stessel, în locul lui Roznatovski, care a avut, alaltăieri, o apoplexie. În eventualitatea unor împrejurări extraordinare ne vor fi de mare folos.

— În ce împrejurări anume ?

— Ei, hai să zicem : încetarea luptei. Ei pot, bineînţeles, din consideraţiuni pur altruiste, să-l influenţeze pe Stessel prin soţia lui, în sensul că prelungirea rezistenţei n-ar fi de dorit. Desigur, aceasta e doar un exemplu. Veţi vedea personal, la faţa locului, cine şi în ce privinţă vă pot fi utili.

— Nu mai e nevoie de alte explicaţii, spuse cu înţeles Saharov.

— V-aţi şi făcut bagajele ?

— În afară de haine şi de rufele mele personale, de azi înainte, tot ce se află în această casă vă aparţine dumneavoastră, Nikolai Ivanovici.

— În amintirea prieteniei noastre, Vasili Vasilievici vă rog să luaţi de aici tot ce vă place şi v-ar putea fi de folos la Arthur.

Saharov mulţumi şi porunci cîtorva *boys* [1] chinezi să-i ducă la trăsură mai multe covoare şi tablouri.

— Vă mulţumesc pentru tot, Nikolai Ivanovici ; permiteţi-mi să-mi iau rămas bun de la dumneavoastră, rosti Saharov emoţionat. Nu mă aşteptam să mă tulbure atît plecarea din Dalni. Ori cum ar fi, l-am făurit cu mîinile mele.

---

[1] Băieţi (l. engl.) (n. t.).

— Vă înţeleg pe deplin tulburarea, Vasili Vasilievici. Vă asigur, că nici sub noua putere numele dumneavoastră nu va fi dat uitării. Aveţi escortă ?

— Da, cinci grăniceri.

— Vă mai dau două călăuze.

— Pentru ce ? Cunosc foarte bine drumul spre Arthur.

— În schimb, nu vă cunosc oamenii mei şi riscaţi să fiţi atacaţi de ei ; călăuzele au să vă asigure împotriva oricărei primejdii.

Saharov îi mulţumi lui Tifontai şi ieşi afară, în întuneric, unde se şi adunase un mare număr de ruşi. În oraş nu existau căruţe ; de aceea, locuitorii, încărcaţi cu ce putuseră lua fiecare, erau gata de drum. Pînă la Arthur, aveau de mers 40 de verste. Printre ei, se aflau numeroase femei şi copii. Erau toţi oameni necăjiţi, slujbaşi şi muncitori, şi acum se vedeau siliţi să-şi părăsească avutul strîns printr-o trudă grea de ani şi ani, şi rămaşi săraci lipiţi pămîntului, să fugă la Arthur.

Ivirea lui Saharov fu întîmpinată cu o adevărată explozie de proteste şi tînguieli ; oamenii îi cereau să le dea căruţe măcar pentru femei şi copii.

— Rechiziţionaţi caii şi trăsurile negustorilor şi ale proprietarilor chinezi, strigau glasuri din mulţime.

— N-am dreptul să confisc averea cetăţenilor unei ţări neutre, răspunse Saharov.

— Dar nici noi nu putem să ne cărăm lucrurile în braţe, cale de patruzeci de verste.

— Lăsaţi-le aici, aşa cum îmi las şi eu toate casele, cu tot mobilierul. N-ai ce-i face, aşa e războiul ! răspunse cu durere în glas guvernatorul oraşului.

— Daţi măcar trăsura dumneavoastră, pentru copiii mici.

— Nu pot, cu toată părerea de rău. La orele opt, generalul Stessel mă aşteaptă la Arthur.

— Ticălosule ! se auzeau din mulţime glasuri pline de mînie. Prefăcîndu-se că nu aude ocările, Saharov se urcă în trăsură şi-i porunci vizitiului să pornească.

De îndată ce refugiaţii ruşi se îndepărtară de casa lui Saharov, unul dintre servitorii chinezi intră în salon, unde se afla Tifontai. La apariţia lui, Tifontai se ridică respectuos.

— Cum merg lucrurile, *mister* Tifontai ? întrebă servitorul amestecînd japoneza cu engleza.

— Excelenţă, am executat întocmai misiunea pe care mi-aţi încredinţat-o.

— Cît i s-a plătit lui Saharov ?

— Circa douăsprezece milioane.

— Valoarea reală a averii lui ?

— Zece milioane.

— Deci, pasivul nostru net este de două milioane, rezumă generalul. Ce figurează la activ ?

— Dalni, complet neatins.

— La ce sumă îi apreciezi valoarea ?

— La cel puţin două sute de milioane.

— Tranzacţia nu e lipsită de profit pentru noi, rosti japonezul. *Mister* Tifontai, voi informa pe maiestatea sa imperială despre rodnica dumitale activitate.

— Excelenţă, vă mulţumesc nespus pentru o atît de înaltă preţuire a muncii mele, răspunse Tifontai, înclinîndu-se, plin de recunoştinţă. Vă rog respectuos să fiţi interpretul sentimentelor mele de nemărginit devotament faţă de adoratul nostru *Tenno*, cel mai puternic suveran al lumii.

— Rămîn sub această înfăţişare pînă pleacă toţi ruşii, iar după aceea mă voi instala aici. Să dai dispoziţie oamenilor dumitale să păzească toate bunurile de preţ din oraş. Drept răsplată, au voie să jefuiască şi să incendieze unele case ruseşti şi toate cocioabele chinezeşti de la periferie, ordonă generalul.

— Ordinul va fi executat întocmai, excelenţă, răspunse Tifontai, cu o plecăciune respectuoasă şi dădu să iasă din cameră.

În vestibul se auzi soneria apăsată autoritar, cu mînă de stăpîn.

— Cine ar putea veni peste noi la o oră atît de tîrzie ? întrebă Tanaka încruntat. Ia vezi, *mister* Tifontai.

Japonezul şedea ca şi pînă atunci într-un fotoliu moale şi-şi privea vîrfurile pantofilor. În coridor răsunară paşi grăbiţi, uşa se deschise larg şi în pragul ei se iviră Tomlinson şi Smith. Amîndoi erau cu paltoanele pe ei, cu galoşi şi cu pălăriile pe cap, de parcă ar fi intrat într-o magazie, ori la o bodegă de mîna a treia, nu în confortabila locuinţă a unui om de vază, atît de bine cunoscut. După ei păşea mărunt Tifontai, cu spinarea îndoită. Tanaka sări în sus, ca împins de un arc. Într-o clipă, fu în picioare. Îşi salută neaşteptaţii musafiri cu cel mai mieros zîmbet, revărsat pe chipul său, pe care nu mai rămînea nici urmă de asprime şi de încruntare.

— Cărui prilej fericit îi datorez plăcuta dumneavoastră vizită ? Îndrăznesc să vă asigur, pe cuvîntul meu de samurai, că nimic nu ne-ar fi bucurat atît ca vizita domniilor voastre ! se întrecea japonezul în dovezi de politeţe servilă.

Fără a spune o vorbă, Tomlinson şi Smith, îi întinseră nepăsători mîna, în semn de salut, şi se tolăniră în fotoliile moi, aşa cum erau, în palton şi cu pălăria pe cap.

— Unde-i *mister* Saharov ? întrebă americanul.

— A plecat la Arthur, acum o jumătate de oră din ordinul lui Stessel, raportă Tanaka.

— *Mister* Tanaka, va trebui să te duci după el. Iar dumneata, *mister* Tifontai, ai să pleci chiar astăzi spre Liaoiang, la statul-major al lui Alexeev, porunci Smith.

— *Mister* Smith, îndrăznesc să vă aduc la cunoştinţă, că am primit ordin să rămîn la Dalni, pînă la sosirea armatei imperiale nipone... începu Tanaka.

— Puţin îmi pasă de ordinele voastre! Afacerile noastre comune cer prezenţa dumitale la Arthur. Saharov, agentul nostru de acolo nu este un om absolut sigur, şi dumneata vei avea îndatorirea să-i supraveghezi mişcările, fără să te dai în lături nici chiar de la lichidarea lui, dacă ne va trăda. Nu accept nici un fel de obiecţii. Nu trebuie să uiţi că în spatele meu stau băncile americane. Fără împrumuturi, Japonia nu poate continua războiul, iar fără America, ea nu va căpăta banii. Ţara voastră se află în mîinile noastre, şi de aceea, directivele mele sînt pentru dumneata cel puţin tot atît de obligatorii ca şi ordinele mareşalului Oyama, declară categoric americanul.

— Iar dumneata, *mister* Tifontai, spuse Tomlinson, întorcîndu-se spre chinez, te vei duce la statul-major al armatei din Manciuria. Ai să organizezi convoaiele de animale de samar pentru ruşi. Ei au o mare nevoie de aşa ceva. Aceasta îţi va da putinţa să vizitezi diferite comandamente, servicii, şi aşa mai departe. Agentul nostru militar de la statul major al lui Alexeev îţi va da indicaţiuni asupra informaţiilor de care vom avea nevoie. El va dirija activitatea dumitale. Guvernul britanic al maiestăţii sale îşi va asuma grija pazei averii dumitale din China, Japonia şi Arthur. Trebuie să pleci cel mai tîrziu mîine. *Mister* Tanaka îţi va procura un permis de trecere prin teritoriul ocupat de armata japoneză. Mai departe ai să pătrunzi cu mijloacele dumitale la ruşi, îl instrui Tomlinson.

— *Sir*, ordinele dumneavoastră, sînt sacre pentru mine, răspunse Tifontai, ducîndu-şi mîna la inimă.

— Îndrăznesc să vă întreb : dumneavoastră veţi rămîne aici, în Dalni ? întrebă Tanaka, făcînd cea mai adîncă plecăciune.

— Pînă la sosirea armatei voastre. După aceea vom pleca la Tokio, răspunse Smith.

— Dă ordin să ni se pregătească baia şi o cină bună. Sîntem istoviţi — ne-a obosit groaznic drumul prost cu trăsura de la Arthur pînă aici, porunci Tomlinson.

— I-ai dat instrucţiuni lui Saharov în privinţa celor ce trebuie să facă în Arthur, *mister* Tifontai ? întrebă Smith.

— Am executat întocmai directivele primite de la dumneavoastră, *sir*, răspunse chinezul făcînd o plecăciune respectuoasă.

— Atunci, *mister* Tomlinson, totul este în ordine. Ne putem odihni, hotărî americanul.

Tanaka şi Tifontai se grăbiră să salute şi să iasă.

Pe la orele nouă seara, detaşamentul improvizat al lui Zvonariov ajunse la gara Tafanşin care era cuprinsă de flăcări.

Belonogov îl întîmpină lîngă gară.

— Înălţimea voastră, aici au fost părăsite tot felul de avuţii, duium ! raportă el. Blohin a găsit un vagon întreg cu obuze şi cu cartuşe de armă.

— Ia te uită ! se miră Rodionov. Noi n-avem obuze pe poziţii, şi aici, poftim, un vagon plin e lăsat plocon japonezilor !

— Cu obuzele nu mai avem ce face ! Cartuşele însă trebuie împărţite ostaşilor, hotărî Zvonariov şi ordonă să fie trimişi mai mulţi oameni ca să ridice cartuşele.

— Cum, iar intrăm în foc ? începură să se vînzolească tiraliorii.

— Da' ce, nu ne-am bătut destul astăzi ? Trebuie să ne mai şi odihnim.

Zvonariov îi linişti, explicîndu-le că muniţia trebuia împărţită oamenilor ca să nu cadă în mîinile japonezilor. Ostaşii îl ascultară cu luare aminte şi izbucniră într-un vuiet de încuviinţări.

— Să trăiţi, înălţimea voastră ! Koseliov, Melnikov şi Grunin răsăriră deodată înaintea praporşcikului.

— Unde aţi fost, diavolilor ? strigă Zvonariov. Noi ne gîndeam să slujim un parastas pentru voi.

— Ei, asta înseamnă c-o să avem parte de viaţă lungă ! răspunse vesel Koşeliov.

Auzind glasul lui Melnikov, Varia şi Şurka se apropiară repede.

— Cum ai scăpat ? Nu eşti nici rănit ? E cu putinţă ? întrebau ele, copleşindu-l de întrebări.

— Dumnezeu m-o fi scăpat ! Taman în clipa cînd ieşisem din adăpost să-mi fac nevoile, atunci au căzut obuzele ! M-am gîndit că cei dinăuntru au fost omorîţi. Japonezii dădeau năvală din toate părţile ; ei, şi atunci am luat-o la goană, pînă aici. În drum m-am întîlnit cu Koşeliov şi cu Grunin. Blohin ne-a văzut în gară şi ne-a trimis încoace, îşi povesti pe scurt Melnikov păţaniile.

— Rămîi la mine ca şef al serviciului sanitar, spuse cu un zîmbet Zvonariov. Ai două surori ca ajutoare ; poate că mai găseşti sanitari printre ostaşi.

— Înălţimea voastră, am în josul gării trei furgoane sanitare, pline cu medicamente, spuse Melnikov.

— De unde aţi făcut rost de ele ? întrebă Varia mirată.

— Le-au lăsat tiraliorii care s-au retras.

Felcerul se duse după furgoane împreună cu cele două fete.

Peste cîteva clipe se ivi Lebiodkin şi spuse că Zaiaţ găsise în depozite mai multe lăzi de conserve şi maldăre de efecte militare.

Zvonariov se îndreptă repede spre depozite.

Acolo se strînsese o mulţime de lume. Nici limbile de foc care răbufneau dinăuntru, nici vuietul grinzilor ce se prăbuşeau, nici ploaia de tăciuni care cădea de sus nu-i puteau opri pe îndrăzneţii care scoteau din magazie tot felul de lucruri.

Ca o cloşcă ocrotitoare, Zaiaţ lua în primire toate bunurile scoase.

— Ce ai strîns aici ? îl întrebă Zvonariov.

— Efecte şi încălţăminte pentru vreo sută de oameni ; vreo cinci sute de cutii de conserve ; hamuri, şleauri, chingi, şi ceva albituri.

— Şi ce facem noi cu atîta calabalîc ?

— Conservele le împărţim la oameni ; rufele şi hainele la fel, iar hamurile le punem în furgoanele sanitare ; o să ne trebuie pe Utios, în gospodărie.

— Blagorodnicia voastră, să trimitem patrule de pază, propuse Rodionov. Ferească dumnezeu, parcă-l vezi pe pocitul de japonez ori pe hunhuzi că vin în goană spre foc şi ne bagă în sperieţi.

— Vrei să-i trimitem pe tiraliori ?

— Nu sînt de nădejde : a intrat frica-n ei. Vorba ceea : fricosul se sperie şi de umbra lui ! Azi, au cam păţit-o pe poziţii. Trebuie să trimitem oameni de-ai noştri. Să plece în patrulare Koşeliov, împreună cu alţi cinci oameni, că el numai de ştabs-căpitan are frică, de cînd cu întîmplarea aia, de i-a strănutat în nas !

— Nu mi-e frică mai mult ca ţie, Timofeici ! răspunse din întuneric ochitorul şi începu să-şi aleagă oamenii pentru patrulă.

— Ce-o fi făcînd acum pe Utios, Ursu nostru, fără noi ? se întrebă Blohin care şedea alături de Rodionov şi de Lebiodkin. Pesemne că se plictiseşte şi-şi îneacă urîtul în votcă !

— De-ar fi fost azi pe poziţii, cu noi, n-ar fi plecat de acolo pentru nimic în lume ! Ar fi pierit, şi pe noi ne-ar fi prăpădit, pe toţi ! răspunse Lebiodkin, îngîndurat.

— Bine că praporşcikul nostru nu e dintr-ăia milităroşi ! zîmbi Rodionov.

— Ba, la o adică, nu face pe grozavul, şi ne ascultă părerea, sări Blohin în apărarea lui Zvonariov. Şi bine face : laolaltă şi în înţelegere cu oamenii, poţi să pricepi şi să pui orice treabă la cale.

Acu, de-am avea măcar noroc să ne strecurăm tiptil spre Arthur ! încheie el oftînd.

— Trebuie să găsim regimentele şi să mergem împreună, adăugă Rodionov.

După o jumătate de ceas, gornistul sună pornirea în marş şi detaşamentul începu să se adune. Hotărîră ca Zaiaţ să meargă înainte, cu bucătăria de campanie pe care o găsise undeva în drum, trasă de două perechi de vaci ; după el, să vină furgoanele sanitare, şi în urmă, tiraliorii şi artileriştii. Pentru o mai bună supraveghere a tiraliorilor, pe care nimeni nu-i cunoştea, Zvonariov îi puse sub comanda lui Blohin şi a altor patru artilerişti.

Cu puşca japoneză în mîini, Blohin îşi încolona grăbit oastea în formaţie de marş, strigînd la tiraliori. Se simţea mîndru şi tot odată stînjenit de misiunea lui : pentru întîia oară în viaţă, poruncea unor oameni.

— Aveţi parte de un comandant viteaz ! glumeau artileriştii. Ehei, unu e *Bloha !*

— Lebiodkin ! strigă Zvonariov. Să arunci în aer vagonul cu obuze, ori să-i dai foc. Fă cum ştii.

— Am înţeles ! O să iau doi oameni cu mine. Mă descurc eu îndată ! şi o luă înapoi, spre gară.

Nu trecură nici cinci minute, şi o flacără urlaşă ţîşni în bezna nopţii ; o bubuitură năpraznică zgudui văzduhul şi ecoul ei se repercută îndelung printre sopcile adormite.

— Am aruncat totul în aer, înălţimea voastră, raportă Lebiodkin, odată întors din misiune.

— Deocamdată rămîi cu oamenii tăi în ariergardă, ca să faci acoperirea împotriva japonezilor, iar eu mă duc înainte, ca să nu ne rătăcim pe întuneric, spuse Zvonariov.

Detaşamentul lăsase vreo şase verste între el şi Tafanşin, cînd deodată, pe neaşteptate, focuri răzleţe de armă trosniră undeva în faţă, transformîndu-se repede într-un schimb violent de împuşcături. Zvonariov îşi opri detaşamentul.

— Ce-i cu împuşcăturile acestea ? Nu pot pricepe ce se întîmplă ! spuse praporşcikul nedumerit.

— Ne-a învăluit japonezul ! răspunse careva.

— Da' ce, ţi s-a vîrît printre picioare cînd tu te holbai la stele cu gura căscată, cap de prost ?! răspunse Blohin. El a rămas pe poziţie, iar în urma noastră vin regimentele de tiraliori şi cercetaşii.

— Decît să tot căutăm pe ghicite, înălţimea voastră, ia să trimitem înainte o patrulă, îşi dădu cu părerea Rodionov.

— Blohin, ia-ţi nişte tiraliori şi du-te înainte ! Cum faci o jumătate de verstă raportezi printr-un om ; după o verstă trimiţi altul ;

pe urmă, te întorci. Noi o să aşteptăm aici deocamdată, ordonă Zvonariov.

Blohin îşi alese vreo douăzeci de infanterişti şi dispăru cu ei în întuneric.

După vreo jumătate de oră, trimisul lui raportă că în faţă era linişte peste tot — nici picior de duşman.

Trimisul următor spuse că patrula întîlnise nişte soldaţi din regimentul 14 rămaşi în urmă, care ziceau că regimentele aflate în marş fuseseră atacate de cavaleria japoneză pe care însă o respinseseră.

— Numai regimentul 14 era înainte ? întrebă Zvonariov.

— Ba toată divizia, înălţimea voastră ! Aseară regimentul a fost pus în stare de alarmă şi a pornit spre Arthur în marş forţat ! raportă tiraliorul.

Curînd se întoarse şi Blohin.

— Se pare că tiraliorii noştri au fugit mîncînd pămîntul, îşi începu el raportul. Pe drum zac tot felul de căruţe rupte şi stricate — nici nu dovedeşti să le numeri pe toate, iar oameni, ioc !

Se auzi tropot de copite apropiindu-se repede. Ascultînd cu luare aminte, soldaţii ridicară îndată armele, gata să tragă.

— Stai ! Cine-i ? strigă Rodionov.

— Oameni buni. Sîntem trimişi de porucikul Endjeevski ! se auzi răspunsul. Doi călăreţi, ţinînd de dîrlogi un al treilea cal, se apropiară de detaşament.

— Unde e domnul praporşcik ? întrebă unul din ei.

Zvonariov răspunse.

— Domnul porucik v-a trimis calul ! Vă roagă să veniţi la dumnealui.

— Unde-s japonezii ? întrebară mai mulţi ostaşi, într-un glas.

— Petrec pe poziţiile noastre, au aprins focuri, joacă de bucurie ! răspunse cercetaşul.

— Dar cum a ajuns în spatele nostru cavaleria lor ?

— Ce cavalerie ! Degeba s-a stîrnit spaimă.

Zvonariov lăsă comanda lui Rodionov şi încălecă, plecînd spre porucik.

Curînd ajunseră la un pîlc de copaci rămuroşi, sub care ardea un foc. Stah şedea lîngă el, pe o burcă, cu cuşma drept căpătîi. Tot acolo, cu faţa spre flăcări, se odihneau mai mulţi tiraliori. Un ceainic mare dădea în clocot deasupra focului, pe care soldaţii îl întreţineau cu crengi uscate. Tiraliorii lui Blohin se aşezaseră ceva mai la o parte, aşteptînd sosirea întregului detaşament.

Curînd sosi şi acesta.

În ziua următoare, detaşamentul de cercetaşi al lui Endjeevski şi detaşamentul lui Zvonariov rămaseră pe dealurile Tafanşin, pînă la ora nouă dimineaţa. Japonezii nu păreau că ar avea intenţia să înainteze. Totuşi era riscant să mai stea acolo, căci trupele în retragere ale diviziei lui Fok depăşiseră cu vrea 10 verste Nangalin, aşa că ariergarda se afla în urma diviziei la peste treizeci de verste.

Cînd detaşamentul fu gata de plecare, Zvonariov şi Endjeevski se gîndiră să mai vadă odată Kindjou. Ajunşi călări în dreptul unei sopci se uitară cu binoclurile la poziţiile pe care le părăsiseră.

Mai multe companii de japonezi le puneau de zor în ordine : refăceau tranşeele, strîngeau tunurile capturate. În depărtare, dincolo de oraşul Kindjou, se vedeau coloane mari de japonezi îndreptîndu-se spre nord.

— Cum, pleacă japonezii din Kindjou ? exclamă Zvonariov necrezîndu-şi ochilor.

— Să-l ia dracu pe Fok, cu laşitatea lui cu tot. Dacă regimentele ar fi rămas pe loc, japonezii n-ar fi îndrăznit să-şi îndepărteze trupele ! Acum, îşi trimit în toată liniştea regimentele spre nord, împotriva armatei din Manciuria ! spuse Stah, înţelegînd ce se întîmplă. Am să expediez numaidecît la Fok un agent călare, cu ştirea aceasta, ca să se întoarcă cu regimentele !

— Numai că nu prea e de aşteptat ca Fok să-ţi dea crezare. S-a speriat atît de cumplit, încît probabil că a şi ajuns la Port-Arthur şi acum a băgat spaima în toţi.

— Aştept aici pînă la amiază, hotărî Stah, pe urmă îmi iau oamenii şi vin după voi. Pe dumneata am să te rog, în orice caz, să ocupi creasta următoare pe dealuri, lîngă Nangalin. E o poziţie excelentă. Ah, de-aş avea măcar o secţie de tunuri, n-aş mai pleca de-aici.

Zvonariov îşi luă rămas bun de la Endjeevski, şi se grăbi să-şi ajungă din urmă detaşamentul.

Curînd, dădură peste un tun părăsit, cu antetren cu tot ; chesonul de muniţii zăcea răsturnat într-un şanţ. Rupînd rîndurile, tunarii se repeziră la el, şi după o clipă, tunul şi chesonul se aflau în mijlocul drumului.

— Ce facem ! cum îl luăm cu noi ? se întrebau ostaşii.

Blohin cercetă piesa pe toate părţile, deschise închizătorul, se uită în ţeavă şi rosti cu aer de cunoscător :

— Da' prost l-au curăţat ! Pentru una ca asta, la noi, pe Utios, Ursu le-ar fi tras una peste bot ! Cum să-l ducem ? Să înhămăm la el caii de la furgoane.

— Şi dacă l-am lăsa aici ? şovăiau ostaşii. De la bucătărie, ştii că ai un folos, dar tunu', acu, la ce ne mai trebuie ? Tot n-ai în cine să tragi cu el !

— Cum n-ai în cine ? se aprinse Blohin. Păi, chiar într-un guguman ca tine, ca să nu mai îndruge la prostii ! Tunul îi trebuie totdeauna artileristului ! Şi p-ormă, face o grămadă de parale, nu cît un cărucior, ori o bucătărie !

Zvonariov le curmă în sfîrşit sfada. Întrucît în afară de Rodionov nu aveau alţi răniţi, hotărî să abandoneze două furgoane sanitare şi să pună la tun numai doi cai.

După o bucată de drum, dădură peste alt tun, dar cum nu mai aveau mult pînă la Nangalin, hotărîră să-l pună, mai întîi pe primul în poziţie pe culmile Nangalin, şi după aceea să-l ducă acolo şi pe al doilea.

Zvonariov se îndepărtă călare ca să-şi aleagă poziţia pentru bateria lui improvizată. Urcîndu-se pe sopca cea mai apropiată zări în faţa lui o cîmpie, mărginită la nord de culmile Tafanşin. Privind cu binoclul, zări printre altele şi secţia de cercetaşi, în marş dinspre Tafanşin.

După ce-şi aşează piesele în baterie şi-şi răspîndi tiraliorii, praporşcikul lăsă comanda lui Rodionov şi plecă în recunoaştere spre gara Nangalin. În gară găsi numeroşi ostaşi umblînd de colo-colo fără rost, un întreg spital de campanie cu vreo sută de răniţi, medic, infirmieri, şi vreo douăzeci de vagoane goale pe linii. O locomotivă deraiată pufăia încetişor lîngă castelul de apă, ca un samovar ce se stinge. Pe lîngă ea forfoteau cîţiva ostaşi bătîndu-şi pesemne capul, cum s-o pună la loc, pe linie. Un bătrîn cu un picior de lemn, cu o tunică veche ostăşească, cu crucea Sfîntul Gheorghe pe piept şi cu o şapcă cu panglică roşie şontîcăia vesel în jurul locomotivei.

— Cu toţii, odată ! strigă el ostaşilor, hei-rup, apăsaţi zdravăn, vîrtos !

Zărindu-l pe Zvonariov călare, ostaşii îi făcură loc respectuoşi. Praporşcikul sări din şa, dădu ocol locomotivei şi apoi se sui în cabina ei. O privire fugitivă îi fu de ajuns, spre a-şi da seama că locomotiva putea fi folosită.

Aruncă în focar cîteva lopeţi de cărbuni, mai pompă apă în cazan şi dădu să coboare.

— Cine eşti ? îl întrebă pe bătrîn.

— Sînt paznic la castelul de apă. Mă numesc Petrov, Semion al lui Kapiton. Am fost mecanic, pînă cînd mi-am pierdut piciorul, rupt într-o deraiere, răspunse bătrînul.

— Adu vinciuri, o pereche de şine de schimb şi mai multe răngi, ordonă Zvonariov.

Peste puţin, o muncă înfrigurată se încinse în jurul locomotivei. Lăsîndu-l acolo pe mecanicul infirm să îndrumeze ostaşii, praporşcikul se duse să vadă gara. Aproape că n-avusese de suferit, cu excepţia telegrafului, a telefonului, a geamurilor sparte şi a felinarelor doborîte. Dădu cu ochii de Blohin care se apropie însoţit de Lebiodkin şi Koşeliov.

— Voi ce căutaţi pe aici ?

— Ne-a trimis după dumneavoastră Sofron Timofeici. A primit scrisoarea asta de la domnul porucik, raportă Lebiodkin, întinzînd praporşcikului un plic.

Din biletul scris de Endjeevski, Zvonariov află că fără a fi presat de inamic, acesta se retrăgea spre culmile Nangalin, deoarece primise informaţii că japonezii debarcaseră la Talienvan, în spatele poziţiilor de la Tafanşin. Totodată, el îl sfătuia să nu rămînă pe poziţiile de la Nangalin.

— Sofron Timofeici a şi citit hîrtia. Aduce îndată un tun, apoi şi pe celălalt, raportă Lebiodkin.

— Numai să ridicăm locomotiva pe linie. Încărcăm totul în vagoane şi plecăm numaidecît, spuse Zvonariov.

— Înălţimea voastră, cu braţele ridicăm locomotiva şi o punem la loc, îl asigură Blohin.

Însoţit de cei trei ostaşi, Zvonariov o luă pe liniile din gară ca să cerceteze vagoanele. Erau în perfectă stare : nu mai rămînea decît să se formeze cu ele o garnitură.

Lîngă două vagoane plumbuite păşea de colo-colo un ostaş din regimentul 5, făcînd de gardă.

— Ce e în vagoane ? întrebă Zvonariov.

— Avutul bisericii, înălţimea voastră, răspunse soldatul.

Deodată, dintr-un vagon se auziră glasuri înăbuşite.

— Da' ce, înăuntru sînt oameni arestaţi ? întrebă Blohin.

— Nu e treaba ta ! se răsti ostaşul. Ţi-am spus : e avutul bisericii, asta-i !

— Rupeţi plumburile de la ambele vagoane ! ordonă Zvonariov, bănuind ceva suspect.

Blohin încercă să deschidă uşa unui vagon, dar sentinela îl dădu la o parte cu patul puştii.

— N-ai voie să te atingi, strigă ostaşul mînios.

— Dezarmaţi-l ! ordonă Zvonariov.

Lebiodkin şi Blohin săriră la tiralior şi-i smulseră arma, iar Blohin îl milui pe deasupra cu un pumn în ceafă.

— Staţi că vă spun eu părintelui ! îi ameninţă soldatul, luînd-o la sănătoasa.

Dînd la o parte uşa vagonului, Blohin încremeni. În vagon se înghesuiau vreo patruzeci-cincizeci de chinezoaice tinerele. Zărind soldaţii, ele scoaseră ţipete de spaimă şi se îngrămădiră cît mai departe, în unghere.

— Halal avut bisericesc ! rosti Lebiodkin. Hai, daţi-vă jos din vagon ! le strigă el fetelor.

Dar chinezoaicele, speriate, începură să ţipe şi mai tare.

— Le e frică să nu ne batem joc de ele, se dumiri Blohin şi sări jos din vagon. Haideţi, ieşiţi singure dacă sînteţi aşa sperioase. Spunînd aceste cuvinte, se îndepărtă de vagon.

Fetele aruncau mereu priviri speriate, fără a cuteza să iasă afară.

— *Pîni*... rosti deodată una din ele şi întinse mîna cu sfială.

— Să ştiţi că... le e foame ! pricepu Blohin şi scoase din sacul de merinde un codru de pîine.

Vreo zece mîini se întinseră spre el.

— Tare flămînde-s, măiculiţă-doamne ! rosti Lebiodkin cu milă, şi atît el cît şi Koşeliov vîrîră mîna în sacul de merinde.

În clipa aceea, dinspre spitalul de campanie se ivi, apropiindu-se în goană, cu pletele fluturînd în vînt un popă voinic, din regimentul 5. Tiraliorul care fusese de gardă alerga în urma lui.

— Cum aţi îndrăznit, ticăloşilor, să-mi deschideţi vagonul ?! se răsti popa la tunari.

— Eu le-am dat ordin, răspunse Zvonariov.

— Şi dumneata, cu ce drept ai făcut aşa ceva ? se întoarse popa spre el.

— N-am îndeplinit o mică formalitate : nu ţi-am cerut voie, răspunse praporşcikul, batjocoritor.

— Bine, bine, să ştii, că... bine, bine, îţi arăt eu ! se dezlănţui popa. Să închizi vagonul, imediat.

— Hai, părinte, pleacă de aici dacă nu ţi s-a urît cu binele ; altfel, te arestez pe loc şi te înaintez sub escortă la Arthur.

— Asta s-o crezi tu ! Eşti încă un tinerel cu caş la gură... şi nu mă arestezi tu pe mine ! strigă popa şi se repezi la Zvonariov ca un taur furios, dar soldaţii nu-l lăsară să se apropie de praporşcik.

— Ordonaţi să-l legăm, propuse Lebiodkin. A turbat de-a binelea.

Apariţia neaşteptată a Varei Belaia puse capăt acestei scene.

— Părinte Vasili, ce-i cu dumneata ? îl întrebă ea pe preot, mirată.

— Duc nişte poslușnice [1] la mînăstirea din Arthur care se înființează acum pentru chinezoaice, iar ei le dau afară din vagon şi vor să le batjocorească ! se plînse popa.

— A, da ; cunoaştem şi noi mînăstirea aia, cu felinarul roşu ; nu degeaba îi zice lumea „schitul arhiereilor" ! întregi Blohin.

— Dar poate că ele nu vor să meargă cu dumneata, spuse Varia, apropiindu-se de vagon.

— Nimeni nu le duce cu sila, ele şi-au arătat dorința să intre la mînăstire, răspunse popa.

— Mă îndoiesc, răspunse Zvonariov.

Zărind o fată lîngă vagon, chinezoaicele se mai liniştiră.

— *Pînă*... cerură ele din nou.

— Le dau numaidecît de mîncare la spitalul de campanie. Haideți cu mine, le chemă Varia, făcîndu-le semn cu mîna.

Încă sfioase, chinezoaicele începură să se dea jos din vagon una după alta, aruncînd preotului priviri speriate.

— Varvara Vasilievna, după ce le dați să mănînce, îndemnați-le să se întoarcă înapoi, în vagon, o rugă popa.

— Numai dacă vor să meargă la Arthur.

— Dar asta e curată neobrăzare ! se burzului pe neaşteptate popa, din nou agresiv. N-aveți dreptul !

Varia făcu apel la Zvonariov, şi-i ceru ajutor :

— Te rog, Serghei Vladimirovici, potoleşte-l pe părintele Vasili, că şi-a pierdut cu desăvîrşire echilibrul sufletesc.

— N-ai fi dispus, părinte să-ți vezi de treabă şi să te potoleşti cît timp îți vorbesc frumos ? îl întrebă praporşcikul. Dacă o să te porți tot aşa nu te iau cu noi la Arthur, unde plecăm peste o oră, îl amenință el.

— Plec pe jos.

— În drum o să te sfîşie chinezii, pentru toate silniciile şi jafurile dumitale.

Popa se crispă înciudat. Îşi dădu seama că pierduse partida, oftă şi o luă încet spre spital.

— O să vă judece dumnezeu ! Rău faceți că supărați o față bisericească, rosti el la despărțire, cu o prefăcută smerenie.

Ostaşii, care urmăriseră de la distanță toată discuția, se apropiară.

— Dar în celălalt vagon ce este ? întrebă Zvonariov.

— Vedem noi îndată. Blohin rupse plumbul şi se strecură în vagon. Nişte idoli chinezeşti şi nişte lăzi grele... or fi cu aur ? Şi iconițe-s, mi se pare.

---

[1] Candidate la călugărie (n. t.).

Cercetînd toate vagoanele, soldaţii descoperiră în ele felurite lucruri de bronz ori de aur.

— Plumbuiţi vagoanele la loc, ordonă Zvonariov, după ce le cercetase pe toate. Puneţi pază la ele. În Arthur o să predăm la Administraţia financiară toate obiectele de preţ! Ei, cavalere, cum merge treaba? urmă el, apropiindu-se de bătrînul invalid care trebăluia pe lîngă locomotivă.

— Mai trebuie să se ridice încă o pereche de roţi ale tenderului şi gata, poţi să te duci şi în *Rasseia*, cu locomotiva asta.

Soldaţii puseră vinciul sub tender.

Pe cînd oamenii trudeau la ridicarea locomotivei, Zvonariov hotărî să se ocupe cu formarea garniturii, lucru pentru care trebuia ca vagoanele să fie împinse de oameni pe linia principală, unde urmau să fie cuplate.

— Koşeliov, Blohin! strigă praporşcikul. Adunaţi tiraliorii şi începeţi să aduceţi vagoanele pentru garnitură.

— Haideţi, fraţilor, veniţi încoace! strigă Blohin, fluturîndu-şi şapca.

Soldaţii începură să se adune din toate părţile, aşteptîndu-se la vreo nouă „minune bisericească".

— Împingeţi toate vagoanele pe linia principală! ordonă Blohin.

Peste puţin, gara răsună de huruitul vagoanelor puse în mişcare şi de zîngănitul tampoanelor.

— Sper, domnule praporşcik, că n-o să uiţi spitalul nostru? întrebă medicul, apropiindu-se de Zvonariov.

— Iată, aveţi la rînd şapte vagoane închise şi o platformă, răspunse praporşcikul. Vă puteţi instala în ele.

În cele din urmă, locomotiva fu ridicată pe şine, Kapitonîci se sui în cabină şi, scoţînd şuierături triumfale, făcu cu ea manevră pe linii, apropiindu-se de garnitură.

În clipa aceea, Endjeevski sosi în gară, iar după el se ivi şi „bateria de vaci", adică tunurile, poreclite astfel de tiraliori, fiindcă erau trase de vaci.

— Cum, sînteţi gata de plecare? se miră porucikul.

— Nu vă aşteptăm decît pe voi.

— Voiam să mă menţin pînă seara pe dealuri, şi pe urmă, să plecăm împreună, cu trenul.

— Trebuie să pornim la drum repede, înainte de a se însera, cît se mai vede linia. Te pomeneşti că a şi fost stricată de ai noştri, în retragere.

— Bine; peste un ceas, am să fiu aici. Aruncăm în aer tot ce se poate, din gară, şi plecăm cu voi.

— Ai comunicat la Arthur că japonezii se îndreaptă spre nord ?

— Am trimis un curier cu un raport la Kondratenko şi la Stessel, dar, deocamdată, n-am primit nici un răspuns !

— Ce facem cu chinezoaicele ? întrebă Varia, apropiindu-se de ei.

— Care chinezoaice ? întrebă mirat Stah.

— Părintele Vasili, confesorul regimentului 5, ducea la Arthur o mulţime de chinezoaice. I s-a năzărit să organizeze acolo o mînăstire de maici... răspunse Varia.

— Şi a uitat s-o invite pe Varia, să le fie stareţă, o întrerupse Zvonariov. Ea s-a supărat şi i-a luat chinezoaicele !

— Nu, serios : ce să fac cu ele ? Doar n-o să le duc la Arthur !

— Dă-le drumul, să plece unde vor !

— Nu ! se împotrivi Endjeevski. Nu e bine : soldaţii noştri ar putea să se poarte urît cu ele. Ar trebui să fie duse pînă la cel mai apropiat sat chinezesc, îşi dădu el cu părerea.

— Ai dreptate, Serghei Vladimirovici, dă-mi vreo cinci-şase soldaţi mai de încredere, hotărî Varia. Mergem noi cu ele, eu şi cu Şurka.

— Blohin, Iarţev, Belonogov ! ordonă praporşcikul. Însoţiţi pînă în sat „avutul bisericesc".

— Ce fel de avut ? Nu cumva ăl cu plete ? Păi, îl petrecem, tare bucuroşi, nu numai pînă în sat, ba chiar pînă la poarta iadului ! răspunse Blohin.

— Nu ; trebuie să însoţiţi chinezoaicele, ca să nu păţească ceva în drum de la tiraliori.

— Am înţeles ! Ne luăm armele într-o clipă şi venim la spital, răspunse Koşeliov, pentru toţi.

Zărind soldaţii înarmaţi, fetele se repeziră, ţipînd, înapoi, în cortul spitalului.

— Tare fricoase sînt ! se burzului Blohin. Păi, venim să vă apărăm, nu să vă facem vreun rău ! le strigă el din urmă, de parcă ele ar fi putut pricepe ce li se spune.

După multă bătaie de cap, Varia izbuti să le înduplece să pornească la drum sub paza soldaţilor, însoţite de ea şi de Şurka.

Pînă la satul cel mai apropiat nu erau nici două verste, şi în mai puţin de un ceas cele două surori şi soldaţii se întoarseră.

— Ce ne-am mai sărutat la despărţire ! povestea Varia, înduioşată.

— Ne-am aruncat şi noi privirile în satul acela chinezesc. Mă întreb : din ce-or trăi oamenii ? se mira Blohin. Sărăcie lucie, mai dihai ca la noi. Se înghesuie cîte douăzeci de oameni într-o casă. Iar pămînt, toţi la un loc, au cel mult o jumătate de deseatină.

Sădesc grîne, bob cu bob, de parcă ar fi zarzavat. Doar cu ciumiza îşi mai ţin zilele. Cît despre dări, îi jupoaie, tot cam ca la noi. Eram de faţă, cînd un slujbaş storcea cu reteveiul de la ţărani datoria rămasă. Ca şi la noi ! Toţi îi jumulesc : şi bonzii, şi moşierii, ba chiar' şi slujbaşii noştri ruşi. După felul lor de trai, sînt fraţi de-ai noştri, doar că-s şi mai săraci. Rabdă bieţii de ei toate batjocurile, şi n-au cum să doboare năpîrcile. De-am putea să-i ajutăm cîtuşi de puţin.

— Hei, nu vorbi de funie în casa spînzuratului ! îl struni Rodionov. Deocamdată, nici năpîrcile noastre nu le-am dat jos, şi tu vrei să te iei de ale străine.

— Le dăm jos pe ale străine şi învăţăm cum să ne scuturăm de-ale noastre, o ţinea morţiş Blohin.

— La asta, o să ne gîndim după război ; acum, să ajungem cît mai degrabă la Arthur, pînă nu ne prinde japonezu' din urmă, răspunse Rodionov.

De îndată ce se termină îmbarcarea răniţilor, bucătăriei şi tunurilor, Zvonariov scoase trenul din gară şi îl opri ca să-i aştepte pe cercetaşi.

— Înălţimea voastră, îngăduiţi să distrugem gara ! propuse Blohin. Pentru ce să-i lăsăm japonezului atîtea lucruri de folos ?

— Dă-i drumul, dar cît mai iute ! Pornim îndată ce vin cercetaşii.

Vreo sută de soldaţi se împrăştiară prin toate clădirile gării. Peste puţin, magaziile goale şi alte clădiri începură să ardă una după alta.

Cînd Endjeevski sosi la gară cu cercetaşii lui, aceasta era o mare de flăcări. Nu mai rămînea decît să fie aruncat în aer castelul de apă, ceea ce fu făcut pe loc.

— Gata ? întrebă Zvonariov, cînd îl văzu pe Stah apropiindu-se de tren.

— Tot ! răspunse porucikul. Acum, vin ultimii tiraliori. Pe japonezi nu i-am văzut de loc toată ziua ; regimentele noastre s-ar putea întoarce fără frică înapoi, chiar pe Tafanşin.

— Din păcate, generalilor noştri tocmai că le e frică, răspunse Zvonariov.

După cîteva clipe, trenul se urni din loc. Zvonariov şedea în cabina locomotivei, alături de Kapitonîci ; Endjeevski se afla în vagonul din urmă cu o echipă de distrugători. După trecerea fiecărui pod, trenul se oprea, cercetaşii aruncau podul în aer, şi trenul pornea mai departe. La jumătatea drumului spre Icendzî, trenul întîlni patrulele înaintate ale regimentului 14, cărora nu le venea de loc să creadă că-i au în faţa ochilor chiar pe cercetaşii lor.

— Gîndeam c-aţi pierit toţi demult, îi spuse lui Endjeevski comandantul unei patrule. Trimit îndată lui Saviţki vestea îmbucurătoare despre dumneavoastră.

— Mai degrabă o să se supere că n-a scăpat de mine. Merg pînă la Icendzî, înnoptez acolo, iar mîine dimineaţă mă alătur regimentului, răspunse Stah.

La Icendzî artileriştii debarcară tunurile şi chesoanele găsite pe drum. Tot acolo coborîră şi cercetaşii din regimentul 14. Trenul îşi continuă drumul.

Spre miezul nopţii, trenul ajunse, în sfîrşit, la Arthur. Gara era foarte slab luminată. Soldaţii din compania de căi ferate care deserveau gara se apropiară cu felinarele în mîini.

— Mi se pare că am ajuns, spuse Blohin, uitîndu-se afară. Hei, Timofeici, trebuie să ne dăm jos, se întoarse el spre Rodionov care moţăia într-un ungher.

— Ia, Filea, vezi tu de oameni că mie nu mi-e tocmai bine, răspunse subofiţerul.

— Tunari, mici şi mari, tiraliori — puişori, daţi-vă jos ! zbieră Blohin, sărind din vagon. Descărcaţi calabalîcul, iute !

Soldaţii, somnoroşi, începură să coboare alene din vagoane.

Varia se duse cu medicul spitalului în gară, să facă rost de căruţe pentru transportul răniţilor.

Zaiaţ, Belonogov, Melnikov, ajutaţi de toţi ceilalţi de pe Utios, debarcau captura : bucătăriile de campanie, patru vaci, trei cai şi un furgon sanitar.

Cînd totul fu descărcat, artileriştii şi tiraliorii se încolonară pe piaţa din faţa gării.

— Numără oamenii, ordonă Zvonariov.

— Patruzeci şi doi de artilerişti şi o sută treizeci de tiraliori, raportă Rodionov.

— Direcţia la dreap-ta ! Înainte, marş ! comandă praporşcikul.

Bucuroşi că se întorseseră iar în Arthur, soldaţii porniră îndată în pas larg, voinicesc.

— Cîntăreţii, înainte ! Belonogov, dă tonul ! ordonă Zvonariov.

Cîntăreţul schimbă încet cîteva vorbe cu soldaţii, pe urmă intonă cu avînt o improvizaţie-surpriză :

Culmi ale Arthurului,
M-am întors la voi
Şi-am lăsat Kindjoul,
Mormînt de eroi...

Tulburînd liniştea Arthurului cufundat în somn, secondară cu toţii, în fluierăturile voiniceşti ale lui Blohin. Drept răspuns, cîinii

începură să latre, în tot oraşul, neliniştiţi, iar o patrulă călare sări speriată din calea detaşamentului.

— Ce unitate sînteţi ? întrebară din întuneric călăreţii, apropiindu-se.

— Excelenţă, compania de specialităţi din artileria de cetate Kvantung şi tiraliorii din regimentul cinci se întorc de la Kindjou, răspunse Zvonariov care îl recunoscuse pe Kondratenko după glas.

— Priviţi, excelenţă, ce alură bravă au. Cine ar spune, că aceşti ostaşi, nu mai departe decît ieri, au suferit o înfrîngere grea ? exclamă şeful statului-major, locotenent-colonelul Naumenko.

— Evgheni Nikolaevici, doar am spus şi eu mereu că înfrîngerea de la Kindjou n-au suferit-o regimentele noastre, ci generalii şi comandamentele. Aspectul acestor tiraliori şi artileriştii îmi confirmă pe deplin afirmaţia, răspunse generalul.

După ce depăşi cheiul şi docurile, detaşamentul mixt al lui Zvonariov se împărţi: tiraliorii o luară la stînga, spre cazarma regimentului lor, unde aveau să rămînă peste noapte ; artileriştii, cu excepţia celor de pe Utios se îndreptară spre tabăra artileriei, iar cei de pe Utios, rămaşi singuri, porniră mai departe.

Zvonariov îşi duse secţia pe după colina Zolotaia. Soldaţii abia mergeau : oboseala din ultimele zile se resimţea.

— Ei, ce-aţi făcut ? Nu vă pare bine că ne-am întors ? îi întrebă praporşcikul pe ostaşii mai apropiaţi.

— Ba încă cum, răspunse Koşeliov, ni se urîse fără Utiosul nostru.

— Să ştii că cei de aici ne aşteaptă, ne aşteaptă cu dor. Savişna varsă lacrimi pentru Şurka... adăugă Belonogov.

— Iar pentru noi... Ursu ! îl întrerupse Blohin care se apropiase din spate.

— Asta-i adevărat : o umbla zi şi noapte prin baterie şi s-o tot uita, să ne vadă venind, mai cu seamă pe *Bloha*, întregi Bulkin.

Îndată ce ocoliră colina Zolotaia şi zăriră proiectorul de pe Utios brăzdînd întunericul, ostaşii se înviorară numaidecît :

— Luminează, luminează Utiosul nostru drag. Zi şi noapte, păzesc mereu marea, spuse bucuros Iarţev.

— Alinierea ! Ajustaţi-vă ţinuta din mers ! strigă Rodionov către soldaţi. Păşiţi voinicește, să nu se creadă despre noi că am fugit de la Kindjou. Belonogov, ia dă tonul !

— Zii cîntecu lu Ursulache : ca să ştie îndată că noi venim, propuse Blohin.

Zvonariov se întoarse mirat spre el :

— Ce cîntec ?

— Ăl de-i place domnului porucik.

Belonogov îşi drese glasul şi începu cu multă simţire :

Hei, fîrtaţi artilerişti,
Nu mai staţi acasă trişti,
Că la crîşmă-i beciul plin
Şi cu vodcă şi cu vin...

Ceilalţi îl sprijiniră : mai întîi, molcom, apoi tot mai tare, destrămînd tăcerea nopţii liniştite de vară.

Pe măsură ce se apropiau de Utios, ostaşii grăbeau şi ritmul cîntecului şi cadenţa marşului.

În dreptul cazărmilor, Zvonariov comandă :

— Secţie, stai !

Cu mişcări deosebit de precise, soldaţii se opriră şi lăsară arma la picior.

— Pentru onor, spre stînga ! comandă mai departe praporşcikul.

În aceeaşi clipă, uşa pavilionului ofiţerilor se deschise larg, iar pe scară se ivi făptura înaltă a lui Boreiko, numai în cămaşă, cu pantaloni şi cu papuci, fără ciorapi. Sări de pe trepte şi răcni asurzitor :

— Noroc, vulturilor ! Vă mulţumesc pentru slujba vitejească !

Secţia dădu neîntîrziat răspunsul, făcînd geamurile de la ferestre să zăngănească cumplit.

Boreiko îl strînse în braţe pe Zvonariov, apoi pe Rodionov, şi după ei, pe toţi ostaşii la rînd.

— Nu mă aşteptam să vă mai văd printre cei vii ! strigă porucikul, tulburat. La unsprezece noaptea am telefonat la Comandamentul Artileriei şi am întrebat de voi. Mi s-a răspuns : „Slujiţi un parastas pentru odihna sufletelor ostaşilor răposaţi". Dar voi, vorba ceea : vorbeşti de lup, şi el e la uşă ! Iacătă-vă înapoi vii şi nevătămaţi !

— Nu toţi, înălţimea voastră, zise Rodionov.

— Care-s lipsă ?

— Kupin, Liukov, Gnedin, Jarikov, morţi, înşiră subofiţerul ; Pavlov, Kopeiko, Zîh, dispăruţi.

Boreiko oftă adînc.

— Ei, atunci, fraţilor, să-i pomenim cu o vorbă bună. Descoperiţi ! Belonogov, începe !

— Veşnica pomeni-ree... intonară solemn soldaţii jalnicul prohod.

Li se alăturară şi artileriştii rămaşi pe Utios care ieşiseră repede din cazarmă, alcătuind cu toţii un cor de două sute cincizeci de voci.

Lîngă locuinţa feldwebelului, Savişna, ştergîndu-şi lacrimile, îşi săruta fiica :

— Fetiţa mea dragă, copiliţa mea ! Nu mă aşteptam să te mai văd pe lumea asta, bocea ea.

— Vai, măicuţo ! Doar m-am întors. De ce mai plîngi acu ?

— Plîng de bucurie, fetiţo, că te văd. Şi plîng după acei care au pierit în război, răspunse bătrîna nevastă a feldwebelului.

— Acoperiţi ! comandă Boreiko, cînd cîntarea se sfîrşi. Şi acum, ia povestiţi-mi, care dintre voi e cel mai mare viteaz ?

— Gheneralu-feldmareşal Blohin ! strigară soldaţii şi începură să povestească care mai de care isprăvile lui.

— Vasăzică, nu e un purice de rînd, ci unul viteaz. Ivan ! Adu-ncoace un sfert de vadră şi un pahar : să tragem cîte o duşcă pentru Blohin. Şi alţi viteji de la noi, care mai sînt ?

— Rodionov, Zaiaţ, Melnikov, înşirau soldaţii.

— Sofron Timofeevici, tu şi ceilalţi o să fiţi propuşi pentru decorare cu Sfîntul Gheorghe ! rosti cu multă căldură Boreiko. Dar ce-s căruţele alea ? urmă el, străduindu-se să vadă prin întuneric.

— E prada noastră de război : un furgon sanitar, o bucătărie de campanie, trei cai, patru vaci, nişte hamuri, raportă Rodionov. Le-au adunat Zaiaţ, Melnikov şi Lebiodkin.

— Bravo, băieţi ! Ei, v-a fost dor de Ursul vostru ? întrebă Boreiko, în rîsul tuturor.

— De bună seamă că da ! Că şi noi sîntem pui de urşi, răspunse Blohin.

— Aha, atunci o să-i zic : secţia întîia de urşi, rîse şi Boreiko.

Ordonanţa aduse vodca, paharul şi o farfurie cu felii de pîine.

— Veniţi de vă împărtăşiţi ! Sofron Timofeevici, poftеşte cel dintîi, rosti Boreiko, cinstindu-l pe feuerwerker cu un pahar de votcă.

Rodionov trase o duşcă pe nerăsuflate, icni şi-şi alină gîtlejul cu o bucăţică de pîine.

— Auzi, Sofron, îndată o să simţi uşurare la rană, strigă Blohin. Vodca îţi înviorează sîngele şi-ţi ogoieşte trupul.

— Tu te dai în vînt după ea şi teafăr, zîmbi Rodionov.

— Ei, apropie-te, *Bloha*. Cum ţi-i numele ăl mic ?

— Popa m-a botezat Filipp.

— Iar după tată ?

— Ivanovici, înălţimea voastră.

— Se împărtăşeşte robul lui dumnezeu Filipp al lui Ivan cu cea mai curată vodcă rusească şi cu pîine de secară, glumi Boreiko, întinzîndu-i paharul.

Blohin îl goli pe nerăsuflate şi-i privi cu alean fundul gol.

— Ce, e puţin ? întrebă Boreiko.

— Ar mai trebui oleacă, de, că tare mi s-a mai uscat gîtlejul.

— Parcă văd că-ţi ia minţile şi sari la bătaie.

— Jur ca în faţa celui-de-sus: de aici — ţîşti, drept la pat şi m-am şi culcat.

— Bine, fie ; hai, mai bea unul pentru toate faptele tale de vitejie, zise Boreiko şi-i umplu din nou paharul.

După ce-şi cinsti toţi ostaşii, Boreiko îşi aduse aminte de Şurka Nazarenko.

— Dar unde-i Şurka ? să vină încoace ! strigă el.

— A intrat în casă. O strigăm acuşi ! şi un ostaş se repezi la locuinţa feldwebelului.

— Cum s-a purtat la Kindjou ? întrebă porucikul.

— E o fată vitează, răspunse Melnikov, în numele tuturor.

— Nu seamănă cu tat-su ! adăugă Rodionov.

— M-aţi căutat ? întrebă Şurka, ivindu-se.

— Uite, vreau să te cinstesc cu holercă, pentru vitejia ta, răspunse Boreiko, umplîndu-i paharul.

— Dar n-am băut vodcă de cînd sînt pe lume ! se sperie fata.

— Ei, atunci o beau eu, în sănătatea ta. Să ai parte de un bărbat de treabă. Hai, umezeşte-ţi şi tu buzele ! Porucikul îi întinse Şurkăi paharul.

Fata abia ce atinse paharul cu buzele.

— Ptiu, că tare-i rea ! zise ea şi scuipă.

În clipa aceea, Gudima, trezit din somn de gălăgie, ieşi afară.

— Drepţi ! comandă Boreiko, zărindu-l.

După ce-şi salută ostaşii şi-i felicită cu prilejul întoarcerii lor, Gudima îşi aduse aminte de ceva :

— Unde-i Zvonariov ?

Toată lumea se întoarse, căutîndu-l prin întuneric pe praporşcikul care se făcuse nevăzut.

— Hei, Serghei Vladimirovici ! răcni Boreiko.

— S-a dus la dumnealui, să se spele, lămuri Lebiodkin. Ordonaţi să-l chem ?

— Nu, lasă-l să se pună în rînduială. Spunînd aceste cuvinte, Gudima se duse cu Boreiko să vadă prăzile aduse.

Melnikov dădea jos din furgon hamuri, butoiaşe de zinc cu cartuşe şi cu medicamente, clopotul gării, o baie zincată şi o grămadă de efecte. Bucătăria lui Zaiaţ era plină şi ea de felurite lucruri necesare vieţii de ostaş.

Ivirea fiecărui obiect stîrnea o larmă de aprobare din partea soldaţilor, ce se îmbulzeau în jur.

— Aşadar, nu degeaba a fost la Kindjou secţia întîia ; s-au pricopsit acolo ai noştri cu ceva catrafuse, spuneau unii privitori cu pizmă.

— Unii cu catrafuse, alţii cu cruci de lemn, răspunse Iarţev.

— Ei, la război fără asta nu se poate, zise Lepiohin.

Gudima dădu ordin să se închidă lucrurile în magazie pînă dimineaţa ; pe urmă, intră în locuinţa lui.

— La cazarmă, fuga, marş ! ordonă Nazarenko. Mai aveţi timp şi mîine să vedeţi totul.

Ostaşii intrau anevoie în cazarmă. Plantonul Jiganov răguşi, ţipînd şi ocărînd, pînă se culcă toată lumea.

Între timp, Zvonariov se spălă, îşi puse alte haine şi se duse la Gudima cu raportul. Îl găsi pe Boreiko acolo.

— Înainte de toate, trebuie să guşti ceva, după oboseala drumului, îl îmbie Gudima.

— Şi tustrei să bem, adăugă Boreiko, pentru el şi pentru Varia Belaia.

— Lasă fleacurile astea, Boris Dmitrievici ! se supără Zvonariov.

— Acum înţeleg de ce nu ne mai da pace cînd te aflai la Kindjou : de cinci ori pe zi ne întreba dacă avem ceva ştiri de acolo ! se dumiri Gudima.

— Parcă numai vouă vă bătea capul ?! Alerga buimacă prin tot Arthurul, sperînd să afle veşti despre Zvonariov. Alerga şi la Stessel, şi la Kondratenko, ba s-a dus şi la marinari. Nu s-a liniştit decît atunci cînd a fugit împreună cu Şurka, fără ştirea părinţilor. Ehei, ce alarmă s-a stîrnit : a dispărut fata generalului ! Se credea că au răpit-o hunhuzii. S-a şi format un detaşament, ca s-o caute, dar curînd a sosit de la Vîsokih o telegramă, în care se spunea că se află la Kindjou ; s-a liniştit toată lumea, dar azi a intrat din nou în panică : se zicea că a dispărut fără urmă, împreună cu dumneata. Belîi s-a şi dus la ataşatul militar german de la statul-major al lui Stessel şi l-a rugat să ceară relaţii prin ambasadorul Germaniei din Japonia, să afle dacă Varia nu a căzut cumva prizonieră, povestea Boreiko.

— Da, e o fată plină de înflăcărare ; parc-o vezi că-şi formează un detaşament de partizani, în spatele japonezilor, şi cade în ghiarele hunhuzilor.

— Ultima nouătate ! îi dădea zor Boreiko. Juniţki a căzut irevocabil în disgraţia Katiei Belaia şi a fost scos din funcţia de aghiotant. Acum e în surghiun : construieşte o redută lîngă luneta Kumirnei, la vreo şapte verste de Oraşul Nou.

— Şi cine-i noul aghiotant ?

— Deocamdată, nimeni. Şi nu este decît un singur candidat : tu.

— Nu vreau să fiu aghiotant pentru nimica-n lume.

— Ei, din moment ce-i faci curte fetei generalului, nu mai ai voie să refuzi, glumi Gudima.

— Dar nu-i fac curte eu, ci ea mie! exclamă Zvonariov desperat, în rîsul celor doi.

— Frumoasă mărturisire! Să ştii că te spun neapărat Variei! rîdea Boreiko.

La cină, praporşcikul relată amănunţit tot ceea ce se petrecuse la Kindjou ; cei trei ofiţeri se despărţiră tîrziu după miezul nopţii.

A doua zi dimineaţa, toţi ofiţerii companiei, inclusiv Cij care îl salută cu răceală pe Zvonariov, se adunară în cancelarie. Rodionov era şi el de faţă. Gudima dădu citire raportului său, prin care detaşamentul lui Zvonariov era propus pentru decorare. Praporşcikul fu uimit de exactitatea cu care fuseseră reproduse amănuntele relatate de el în timpul nopţii.

După-amiază, Zvonariov se duse cu raportul la Comandamentul Artileriei. Fu primit acolo ca un înviat din morţi. Belîi îi strînse îndelung mîna, mulţumindu-i şi pentru activitatea de la Kindjou şi pentru grija pe care o avusese pentru fata lui.

— Să-i cununăm, excelenţă, glumi Tahatelov, va fi o pereche foarte potrivită.

— Acum n-avem vreme de nunţi ; de altfel şi Varia e încă prea tînără, ca să se gîndească la măritiş, se împotrivi Belîi. Serghei Vladimirovici, în privinţa activităţii dumitale din timpul bătăliei, am un raport din partea lui Vîsokih şi o comunicare de la Tretiakov. Ar fi foarte bine ca şi porucikul Endjeevski să înainteze un raport asupra activităţii dumitale în timpul retragerii. Aceasta mi-ar da posibilitatea să te propun pentru o distincţie înaltă.

— Sînt extrem de recunoscător excelenţei voastre pentru grija ce mi-o arătaţi, răspunse Zvonariov, dar cred că sînt mulţi alţii mai îndreptăţiţi ca mine la această recompensă.

— Modestia e o podoabă pentru un tînăr ; fără îndoială, însă, că dumneata eşti vrednic de răsplată şi sper că generalul Stessel îmi va aproba propunerea pentru decorarea dumitale.

Praporşcikului nu-i rămînea decît să-i mulţumească.

— Acum, să trecem la treburi. Vreau să te iau de pe Elektriceski Utios la comandamentul brigăzii. E adevărat că nici aici n-ai să rămîi mult. Nikolai Andreevici Gobiato şi dumneata va trebui să fiţi detaşaţi provizoriu la dispoziţia generalului Kondratenko, care e însărcinat cu conducerea generală a lucrărilor de fortificare a dispozitivului de apărare terestră.

— Pe scurt, drăguţule, eşti în plină ascensiune ! rosti Tahatelov şi-l bătu pe umăr.

— Eu, personal, aş prefera să rămîn la Utios, răspunse Zvonariov.

— Pentru moment, acolo nu sînt treburi pentru dumneata ; acum centrul de greutate al apărării se mută pe frontul terestru. Unitatea dumitale va avea sarcina de a amplasa bateriile *B* [1] şi *Zaliternaia* [2], tot în sectorul fortului 2, lămuri generalul. Dacă Kondratenko îţi va încredinţa supravegherea lucrărilor din acest sector, atunci dorinţa dumitale va fi împlinită şi nu te vei despărţi de cei de pe Utios. Ei, şi acum, domnilor, vă rog să poftiţi să luăm masa împreună, la mine, îi invită generalul.

Varia întîmpină oaspeţii în rochie albă, elegantă, şi-i conduse ceremonios în salon.

— Azi, Varia parc-ar fi o domnişoară de onoare de la curte, observă Tahatelov zîmbind.

— Vai, ce-am păţit aseară cînd m-am întors acasă, suspină fata. Mama a plîns şi m-a certat ; tata, deşi n-a plîns, m-a certat şi el ; chiar şi Katia şuiera de furie ca o şerpoaică ; şi acum încă mă tem să deschid gura.

— Smerenia dumitale nu va fi de lungă durată, observă Zvonariov cu scepticism.

— Mai ales dacă mă va mai tachina un biet fricos ca dumneata ! Să-l fi văzut cum fugea din faţa japonezilor ! Îi sfîrîiau călcîiele.

— Dacă nu mă-nşel, fugeai şi dumneata cu mine.

— Păi, eu sînt femeie, nu-s ofiţer, am voie să mă şi sperii.

Peste cîteva zile, Zvonariov fu repartizat la statul-major al lui Kondratenko, de la care primi însărcinarea de a conduce lucrările de fortificare a amplasamentului unei baterii din sectorul de est al frontului terestru. Trebuia să supravegheze lucrările de geniu şi să aşeze în poziţie piesele de artilerie.

Cei de pe Utios fură repartizaţi la bateriile „B“ şi „Zaliternaia“, amplasate în intervalul dintre forturile 1 şi 2, primind sarcina de a executa lucrările de fortificaţii.

După ce ieşi din spital, Jukovski fu numit comandant al bateriei „B“ ; Boreiko deveni secundul său pentru bateriile terestre, iar pe Utios, care rămăsese mai departe baza companiei, fură lăsaţi Gudima şi Cij.

---

[1] Rămasă în istoria apărării Port-Arthurului sub denumirea prescurtată *Literbe* (n. t.).

[2] Exterioară (n. t.).

Capitolul IV

Fortificarea frontului terestru al Arthurului începuse abia după dezlănţuirea ostilităţilor. Mii de soldaţi, marinari şi muncitori chinezi trudeau zi şi noapte, clădind forturi, amplasamente de baterii, redute[1] şi tranşee. Deşi colinele care înconjurau din toate părţile Arthurul înlesneau crearea unei serii întregi de puncte de sprijin excelente pentru scopuri defensive, ele îngreunau în acelaşi timp posibilitatea de a se constitui un front de apărare unic şi continuu, fiind răzleţite la întîmplare şi despărţite unele de altele prin văi prăpăstioase. În afară de aceasta, relieful colinelor, coastele lor abrupte, rîpoase, creau la poalele lor numeroase unghiuri moarte, inaccesibile efectului tirului artileriei ori focului armelor portative ale apărătorilor. Pentru lichidarea acestui mare neajuns, reprezentat de unghiurile moarte, se impunea amenajarea de numeroase întărituri de dimensiuni reduse şi de canoniere[2] înarmate cu tunuri de cîmp uşoare.

Din aceasta a rezultat un foarte complicat dispozitiv alcătuit din numeroase şi felurite fortificaţii şi puncte de sprijin ce trebuiau oarecum legate între ele. În vederea acestui scop, a fost folosit vechiul zid, sau val chinezesc, ridicat de inginerii germani încă înainte de războiul chino-japonez. Acest zid era înalt de aproape un stînjen, lat de doi-trei stînjeni şi avea banchete[3] pentru trăgători, late de aproximativ un arşin ; zidul era perfect adaptat la teren, deoarece fusese de mult năpădit de aceeaşi iarbă care creştea din belşug pe toată întinderea din faţa lui. El începea pe malul mării şi trecea cam la o verstă, două în spatele celor două porturi, ajungînd drept la bateriile însemnate prin litere şi la linia a doua de apărare, pînă la valea rîului Lunhe, acoperind Arthurul dinspre nord-est. Toate forturile şi fortificaţiile din faţa valului erau legate de el prin şanţuri de comunicaţie şi prin drumuri pietruite, acolo unde fusese cu putinţă să fie adăpostite de focul şi vederea inamicului.

Forturile şi poziţiile mai solide erau construite din beton, gros de aproape un arşin şi jumătate, şi acoperite cu un strat de pămînt amestecat cu pietre, gros de doi stînjeni. Totuşi, majoritatea tunurilor din forturi şi amplasamente rămîneau complet descoperite,

---

[1] Lucrare de fortificaţii închisă în formă de patrat, sau de poligon, cu capacitatea defensivă frontală şi laterală (n. aut.).

[2] Fortificaţii de beton oferind posibilităţi de tragere numai într-o singură direcţie (n. aut.).

[3] Banchetă — treaptă a taluzului tranşeei sau a parapetului, ori a zidului pe care stau trăgătorii (n. t.).

nefiind camuflate cîtuşi de puţin. Ştiind din experienţa bătăliei de la Kindjou ce pericol reprezenta acest lucru pentru baterii, Zvonariov protesta din răsputeri împotriva amplasării descoperite a gurilor de foc şi el îi prezentă direct lui Kondratenko avizul său în această privinţă. Generalul îl ascultă cu luare aminte şi, după ce se sfătui cu Belîi, hotărî să convoace o conferinţă specială pentru discutarea acestei chestiuni.

Kondratenko sosi la consfătuire, însoţit de primul său ajutor genist, locotenent-colonelul Serghei Alexandrovici Raşevski.

Înalt, uscăţiv, privind ager cu ochii lui inteligenţi, Raşevski făcea o impresie frumoasă prin spontaneitatea sa, prin atenţia şi răbdarea cu care asculta părerea celui cu care sta de vorbă, indiferent dacă acesta era general ori soldat. Foarte instruit, energic, el era specialistul cel mai calificat din Arthur, în materie de geniu. Superiorii nu prea îl agreau, pentru modul deschis cu care îşi exprima părerile şi pentru aprecierile asupra stării de lucruri din Arthur, adeseori nu tocmai măgulitoare pentru ei.

Însufleţit de idei progresiste, Raşevski îşi dădea foarte bine seama că orînduirea înapoiată a Rusiei era cauza principală a insucceselor ei militare şi se pronunţa în repetate rînduri în acest sens. Încă înainte de izbucnirea războiului, comandamentul jandarmeriei îl pusese în secret sub supraveghere ; totuşi, activitatea lui foarte rodnică în crearea dispozitivului defensiv al fortăreţei şi faptul că făcea parte din anturajul apropiat al lui Kondratenko, care ţinea foarte mult la el, îl scuteau de neplăceri inevitabile din partea jandarmilor.

Raportor era Tahatelov care, deşi nu fusese la Kindjou, trecea drept un cunoscător al bătăliei ce se dăduse acolo. El socotea că distrugerea rapidă a bateriilor angajate în acea bătălie era o simplă întîmplare şi, în general, nu o considera un fenomen caracteristic pentru războiul modern.

Zvonariov hotărî să ridice obiecţiuni, invocînd exemplul bateriilor de cîmp, care după bătălia de la Kindjou trăseseră de pe poziţii adăpostite, indirect, reperînd obiectivul cu ajutorul goniometrului.

Părerea lui fu împărtăşită de Boreiko, Gobiato şi, lucru care îl mira foarte mult, susţinută de marinarii care aminteau experienţa reuşită a tirului indirect, executat peste Liaoteşan.

Opiniile se divizară : unii îl combăteau cu înverşunare pe Zvonariov, alţii i se raliau tot atît de energic. Se ajunse la o soluţie de compromis : se hotărî ca bateriile descoperite să fie lăsate

în aceeaşi stare, iar cele noi să se construiască, în măsura posibilităţilor, adăpostite, sau cel puţin camuflate.

— Nu sînt de acord ! striga Tahatelov. În cursul luptei toţi vor dori să stea în poziţiile adăpostite şi vor fugi din cele descoperite. Şi nu e bine. Toate gurile de foc trebuie să stea descoperite !

— Eu n-o să-mi las soldaţii măcelăriţi ! răcnea Boreiko. Am să-mi transform poziţia descoperită într-una adăpostită !

— Însă fără cheltuieli din partea statului şi cît se poate de repede, încuviinţă Kondratenko.

— Nu, aşa nu merge, obiectau geniştii : lucrările de transformare vor deteriora toate amplasamentele gata construite de noi şi nu va mai fi timp să se facă altele în locul lor.

— Păcat că japonezii ne-au bătut în luna mai şi nu în ianuarie, îi ironiză Boreiko. Atunci am fi avut timp să construim toate bateriile adăpostite.

Părea că disputa luase sfîrşit, cînd deodată geniştii ridicară altă obiecţie.

— Habar n-avem cum trebuie să arate o baterie adăpostită. Trebuie să elaborăm un proiect şi să-l înaintăm spre aprobare la statul-major al regiunii şi la Petersburg, propuse căpitanul-inginer Lilie.

— Cum să arate ? „Semplu", cum zic ostaşii, preciză Boreiko. În ce priveşte aprobarea, cel mai nimerit ar fi ca proiectele să fie înaintate la Tokio : cei de acolo vă vor da aprobarea îndată şi chiar pentru cel mai economic, cel mai practic tip de amplasament, fără urmă de beton şi chiar fără bonete [1].

Gradele superioare se indignară de ieşirea lui Boreiko, pe cînd tinerii reacţionară prin aplauze zgomotoase. Cu aceasta, consfătuirea luă sfîrşit. Se socoteau biruitoare şi o parte şi cealaltă.

Trecuse de miezul nopţii, cînd începură să se pregătească cu toţi de plecare. Pe neaşteptate, Raşevski se apropie de Zvonariov. Şi înainte era prietenos cu praporşcikul ; după această consfătuire îi strînse mîna cu o deosebită căldură şi-i spuse :

— Se poate spune că dumneata, prin comunicarea de astăzi, ai deschis o nouă pagină în istoria fortificaţiilor permanente. De azi înainte, toate poziţiile de artilerie vor fi amplasate în spatele liniei de apărare, iar fortul se va menţine doar ca o poziţie de infanterie, avînd numai artilerie cu tragere scurtă contra asaltu-

[1] Adăposturi de protecţie din lemn sau metal, deasupra tranşeelor sau amplasamentelor de artilerie (n. t.).

rilor, aşezate în caponierele din şanţ şi la gîtul redutei. Dumneata eşti acum un Totleben [1] al Arthurului.

— Greşiţi, îi răspunse praporşcikul. Roman Isidorovici Kondratenko este la noi şi Totleben şi Nahimov şi Kornilov. El e sufletul apărării noastre. Sînt uimit de energia sa, de puterea minţii lui sănătoase.

— Mergi cu mine, Serghei Alexandrovici ? întrebă Kondratenko, apropiindu-se.

— Întotdeauna şi pretutindeni, oriunde-mi îngăduiţi, excelenţă, merg cu dumneavoastră, răspunse Raşevski.

— Prietene, ştiu şi preţuiesc acest lucru, spuse Kondratenko şi-i strînse mîna. Ţi-ai dat seama astăzi că rolul de inovator în materie de fortificaţii nu i-a revenit unui inginer militar, ci unui artilerist, care, de fapt, nici nu este militar de carieră, praporşcikul Zvonariov. Aceasta are o adîncă semnificaţie ; adeseori, noi nu izbutim să vedem noul, apărut în faţa noastră, răsărit din experienţa războiului. Ei, Serghei Vladimirovici, eşti vrednic de laudă şi de cinste, deşi, deocamdată, nu văd pînă la capăt toate consecinţele ce decurg din sugestia dumitale, îi spuse generalul praporşcikului.

— Oricare dintre cei care au luat parte la bătălia de la Kindjou ar putea împărtăşi celorlalţi cîte ceva din experienţa lui, răspunse cu modestie Zvonariov.

A doua zi dimineaţa, Zvonariov îşi inspecta călare sectorul de fortificaţii al frontului terestru. Lîngă bateria Zaliternaia, întîlni un grup de ostaşi de pe Utios, în frunte cu Boreiko.

— Ţine minte : dacă fac semn cu chipiul de jos în sus, ia-o mai la vale ; dacă îl mişc la dreapta sau la stînga, te duci şi tu în aceeaşi parte ; dacă nu fac nici un semn, stai şi baţi parii în pămînt, le explica porucikul soldaţilor. Ai înţeles, Timofeici ? îl întrebă el pe Rodionov.

— Am înţeles, să trăiţi ! răspunse subofiţerul.

— Atunci, să mergem, Blohin, încheie Boreiko şi porni înainte, împreună cu soldatul.

— Încotro, Boris ? întrebă Zvonariov, apropiindu-se călare.

— Uite : vreau să cercetez toate înălţimile şi să găsesc pentru baterie o poziţie care să nu se vadă de nicăieri. Domnii ingineri ai noştri s-au căţărat exact pe buricul pămîntului şi le-a trăsnit prin cap să aşeze acolo tunurile. Fără îndoială, japonezii le vor

[1] *Totleben Eduard-Ivanovici* (1818-1884), inginer şi general rus, care s-a distins prin lucrări de fortificaţie la Sevastopol (1854-1855) (n. t.).

face praf numaidecît. Am hotărît să părăsesc acea poziţie şi să caut alta, mai adăpostită, în dosul culmii, nu pe creasta ei.

— Ai aprobarea lui Kondratenko sau a lui Belîi ?

— Ce-mi trebuie ? Fac amplasamentul şi-apoi n-au decît să mă ocărască.

Cînd Zvonariov ajunse la bateria *B*, aflată în apropiere, îl găsi acolo pe Jukovski, noul ei comandant. Cu o grijă gospodărească, atît de caracteristică lui, căpitanul inspecta fortificaţia cu Lepiohin a cărui secţie deservea poziţia. Întăriturile fuseseră construite înainte de izbucnirea războiului, şi acum i se aduseseră doar uşoare îmbunătăţiri : parapetele de pămînt fuseseră înălţate ; şanţurile şi tranşeele trăgătorilor, adîncite ; se instalaseră bonete contra gloanţelor de şrapnel ; în cazărmi şi magazii fusese instalată lumină electrică ; se făcuseră paturi din lemn şi, în sfîrşit, fusese amenajată bucătăria.

— Ai făcut foarte bine că ai venit să ne vezi, îl întîmpină căpitanul pe Zvonariov. Am cîteva chestiuni de vorbit cu dumneata. Ca să adăpostim mai bine oamenii, trebuie să adîncim toată poziţia, şi pentru aceasta e necesar să demontăm platformele pieselor, să le montăm la loc după adîncirea poziţiei şi să amplasăm pe ele tunurile, lucru care ne va cere cel puţin două săptămîni.

— Vă dăm muncitori chinezi şi faceţi toată lucrarea în două zile.

— Nu, mă lipsesc ; mai bine ne trudim singuri — ne descurcăm noi ! Ce face Boreiko ? Încă n-am trecut pe la el astăzi.

— După sfatul meu, îşi mută bateria jos, peste creastă.

— Şi cine v-a dat aprobarea ?

— Voi căuta să-l înduplec pe Kondratenko.

— Vă trec tot felul de năzdrăvănii prin minte, şi dumitale şi lui Boreiko, vă ţineţi numai de născociri tot timpul, mereu puneţi la cale cîte ceva ; paşte murgule iarba pe care ai mai păscut-o : e şi mai uşor, şi nu ai atîta bătaie de cap.

— Asta ne omoară la Arthur : unii se tot uită îndărăt, la Sevastopol, cînd erau tunuri cu ţevi lise şi cu ghiulele înroşite în foc, dar în secolul nostru, cu tunuri ghintuite şi cu tir rapid, pilda aceea nu mai stă în picioare.

Luîndu-şi rămas bun de la Jukovski, Zvonariov se îndreptă spre statul-major al lui Kondratenko, situat în Oraşul-Nou. Negăsindu-l acolo pe general, praporşcikul se îndreptă spre Comandamentul Artileriei, unde spera să-l întîlnească pe Kondratenko, care, de obicei, se abătea în orele de serviciu pe la Belîi.

Pe cînd trecea călare pe lîngă căsuţa Rivei, nu putu rezista ispitei : descălecă şi bătu la uşă. Îi deschise Kuinsan, somnoroasă.

— Domnişoara e acasă ? o întrebă el pe chinezoaică.

— Dormit cu Andriuşa, răspunse fata, căscînd.

Zvonariov îşi continuă drumul pe străzile oraşului, întunecat, posomorît, salutînd mecanic ofiţerii şi soldaţii întîlniţi în drum. Lîngă *Etajeră* auzi că-l striga Varia de pe trotuar.

— Să trăiţi, întunecimea voastră ; ce vă face să arătaţi ca un sinucigaş, ori ca un condamnat la spînzurătoare ?

— Totul e în ordine, cu excepţia stomacului meu. Se pare că am mîncat peste măsură, răspunse posac Zvonariov, descălecînd şi păşind alături de Varia.

— *Oleum ricini* şi totul va fi în regulă. Dar asta-i o poveste pentru copiii mici ; nu vrei să-mi spui de ce eşti supărat ?

— Zău că nu sînt.

Varia dădu cu neîncredere din cap şi, ca să-l distreze, fu veselă şi-i vorbi despre succesele repurtate de el la ultima consfătuire.

— Pînă şi tata, chiar şi el e de acord cu dumneata, pe cînd altădată nici nu voia să audă de baterii adăpostite. Pe Tahatelov să nu-l iei în seamă : bombăneşte, pînă-i trece, şi pe urmă are să te laude.

La Belîi, la dejun, Varia aminti, ca în treacăt, că luptătorii de pe Utios încă nu primiseră decoraţii.

— Vorbeşti de vitejii care au rămas pe poziţii pînă la sfîrşitul bătăliei, întrebă Kondratenko, şi pe care i-am întîlnit atunci, noaptea ?

— Chiar de ei.

— Vasili Feodorovici, eşti de felicitat că ai asemenea soldaţi şi ofiţeri. Şoimi, nu alta ! Chiar azi o să-i vorbesc lui Stessel despre ei, făgădui Kondratenko. Pentru mîine a fost programată o şedinţă pe cuirasatul „Sevastopol", în chestiunea cooperării cu flota. Te rog să fii prezent şi dumneata, adăugă el întorcîndu-se spre Zvonariov.

— Vine şi Nikitin ? întrebă Belîi.

— Doar e „general-adjutant" al lui Stessel ; fără el, nimic nu se face.

— Ei, dacă vine şi el, este inevitabil un scandal cu marinarii. La 13 mai, în timpul bătăliei de la Kindjou, îl tot bătea la cap pe Stessel să-i scoată pe marinari în larg, trăgînd în ei cu bateriile de coastă. Abia a putut să fie astîmpărat.

— Ei, într-o măsură oarecare, avea şi el dreptate : doar s-a stabilit că comandanţii canonierelor *Gremeaşci* şi *Otvajnîi* şi-au demontat în mod intenţionat maşinile, ca să nu se ducă în ajutorul lui *Bobr*.

— Vitgheft are cunoştinţă despre acest lucru ?

— Sigur că are ; voia să acopere totul şi să se rezume la o admonestare, însă cineva i-a povestit lui Nikitin ce s-a întîmplat. Fără să stea mult pe gînduri, Nikitin i-a arestat în stradă pe amîndoi aceşti ofiţeri şi i-a raportat lui Stessel. Stessel i-a trimis în faţa curţii marţiale, acuzîndu-i de trădare. Vitgheft a protestat. Conflictul nu s-a tranşat nici pînă azi. Probabil că vor continua schimbul de vorbe tari.

— Deci, va fi o şedinţă bătăioasă, nu ?!

— Mă tem că da, şi chiar peste măsură.

Kondratenko îşi luă rămas bun şi plecă împreună cu Zvonariov spre a inspecta lucrările de fortificaţii. În drum spre baterie, le ieşi înainte căpitanul-inginer Lilie, supărat foc.

— Excelenţă ! se plînse el lui Kondratenko, cu glasul tremurător de emoţie. Adineauri am fost insultat grosolan în bateria Zaliternaia.

— Dar ce s-a întîmplat ?

— Mai întîi, porucikul, comandant al bateriei, nu-i cunosc numele, a mutat în mod arbitrar poziţia în spatele liniei fixate ; în al doilea rînd, la observaţia mea, faţă de modul inadmisibil în care a procedat, m-a insultat grosolan şi m-a ameninţat că mă arestează. Nu pot să lucrez în asemenea condiţii ! protestă Lilie, vînăt de indignare.

— Serghei Vladimirovici, nu cumva o fi prietenul dumitale ?

— Chiar el ; uneori, la mînie, e cam repezit.

— Căpitane, cercetăm îndată totul, la faţa locului. În ceea ce te priveşte, corpolent cum eşti, nu faci bine că te enervezi atît, răspunse împăciuitor Kondratenko şi porni după Zvonariov care o luase înainte.

Boreiko îl întîmpină pe general, comandînd un „la rînd, drepţi !“ formidabil. După ce-l salută pe el şi pe soldaţi, Kondratenko întrebă :

— Cu ce te ocupi aici, domnule porucik ?

— Trasez poziţia bateriei Zaliternaia, excelenţă.

— Ce ai de gînd să faci pe această poziţie ?

— Să execut trageri, excelenţă.

— Şi cum ai să tragi asupra unui obiect invizibil ?

— Aşa cum au făcut-o japonezii la Kindjou, excelenţă, întocmai cum au tras şi ei asupra noastră.

— Bine, dar ei au avut, în acest scop, dispozitive speciale, pe care noi nu le avem !

— Nu sîntem mai proşti ca ei, excelenţă ; o să ne facem şi noi.

— În plus, nu avem practica tirului asupra obiectivelor adăpostite.

— Pînă ajung japonezii la Arthur, o să găsim destule prilejuri ca să facem practică, iar pe urmă, o continuăm pe ei.

— Văd că dumneata ai răspunsuri gata la orice întrebare, domnule porucik. Ce s-a întîmplat între dumneata şi căpitanul Lilie ?

— Excelenţă, vă rog să admiraţi betonul acesta, ca să nu-i zic altfel, făcut de un inginer militar, însă fără îndoială nu din armata rusă, ci din cea japoneză ! şi Boreiko se îndreptă spre terenul poziţiei anterioare a bateriei.

Îl urmară cu toţii. Ajuns la una din cazematele de beton, porucikul izbi cu pumnul în boltă, şi apucîndu-se cu mîna de marginea ei, rupse o mare bucată de beton, pe care o întinse generalului.

— N-are aproape de loc ciment, e numai argilă şi nisip. În aceste cazemate aşa-zise „de beton“ urma să se adăpostească oamenii, să se păstreze muniţiile şi pulberea ! Ce este asta : neglijenţă ori trădare ? Ce este el : un analfabet în materie de construcţii, ori un trădător şi un agent al japonezilor ? Păi, numai pentru această lucrare ar trebui împuşcat pe loc ! încheie Boreiko cu aprindere.

— Asta o putem face oricînd, răspunse Kondratenko. Căpitane, cum explici dumneata acest lucru ? i se adresă el lui Lilie.

— Aceasta se datoreşte unei neglijenţe întîmplătoare din partea supraveghetorului de lucrări, pe care am să-l trag la răspundere, răspunse căpitanul. La rîndul meu, excelenţă, rog să fiu scutit de insultele acestui ofiţer, care nu e în toate minţile.

— Nu sînt în toate minţile ? răcni Boreiko. Dar asta ce e, tot neglijenţă întîmplătoare ? şi se repezi la cazemata de alături, ca să desprindă o bucăţică din zidul ei. Şi asta ? repetă el, alergînd mai departe.

— E evident că toate construcţiile bateriei au unul şi acelaşi defect... începu Kondratenko.

— La bateria *B*, aceeaşi poveste ; pe luneta *Kuropatkin* tot aşa ; în bateria *Zaredutnaia*, la fel...

— Dar în fortul 2 ? întrebă generalul.

— Acolo, nu. Acolo a lucrat Raşevski, un ofiţer cinstit, şi nu Lilie, o trînti porucikul.

— Mai mult calm, domnule porucik ! Aici, eu sînt comandant, eu am să cercetez şi am să iau măsuri în consecinţă, îl struni generalul pe Boreiko. Să trecem prin toate lucrările de fortificaţii semnalate de porucik şi să verificăm starea betonului.

Boreiko îi conducea prin fortificaţii şi tăcut, împungea cu degetul în betonul necorespunzător. Zvonariov rupea cu uşurinţă bucăţi din locurile indicate şi le împacheta în cîte o hîrtie, scriind pe fiecare proveniența probei. Acuzaţiile lui Boreiko erau confirmate pe de-a-ntregul.

— Deocamdată îl voi înlătura de la executarea lucrărilor, pe care ţi le vei asuma provizoriu dumneata, Serghei Vladimirovici, ordonă Kondratenko.

— Mă pricep foarte puţin în materie de construcţie... încercă praporşcikul să schiţeze o obiecţiune.

— Vei fi ajutat, domnule praporşcik, îi curmă vorba generalul.

— Protestez împotriva dispoziţiei excelenţei voastre ! rosti întunecat Lilie. Încă nu s-a stabilit din ce cauză a fost executată lucrarea de beton în condiţii nu îndeajuns de satisfăcătoare şi, totuşi, mă văd acuzat şi înlocuit din funcţie.

— Căpitane, protestul dumitale reprezintă cea mai grosolană încălcare a disciplinei militare, pentru care eşti pedepsit cu arest pe loc. Binevoieşte şi-ţi predă armele praporşcikului Zvonariov care te va conduce numaidecît la arestul comenduirii. Cît priveşte conduita porucikului Boreiko, nefiind în subordinea mea, voi comunica comandantului artileriei Kvantung, pentru a lua măsurile de rigoare, hotărî generalul şi plecă din baterie.

Zvonariov luă sabia lui Lilie şi-l duse la comenduire. Rămas în baterie, Boreiko îşi răcori sufletul aprins, împroşcînd o rafală de înjurături la adresa tuturor superiorilor şi îndeosebi a lui Stessel.

În seara aceleiaşi zile, Zvonariov şedea în locuinţa sa din Tabăra artileriei. Cineva bătu tare în uşă. Ordonanţa fiind plecată, praporşcikul se duse el însuşi să deschidă. Spre marea lui mirare dădu cu ochii de Varia Belaia.

— Eşti acasă ? întrebă fata.

— Sînt.

— Lasă totul şi urmează-mă, domnule praporşcik ! porunci Varia. Punîndu-şi pe cap chipiul lui Zvonariov fata ieşi din casă.

Se înnsera. Soarele asfinţea în dosul Liaoteşanului. O seară răcoroasă lua locul zilei fierbinţi de vară. Dinspre mare venea o adiere proaspătă îmbibată cu miresme de alge. Fanfara cînta cu antren de *Etajeră ;* toate aleile erau pline de lumea ieşită la promenadă.

În timp ce Varia şi Zvonariov se apropiau de *Etajeră,* se ivi un grup de ofiţeri călări, în frunte cu Stessel. Zărindu-l pe general, ofiţerii şi soldaţii ce se plimbau se grăbiră să facă front. Zvonariov luă poziţie de drepţi lîngă Varia, cu mîinile la vipuşcă. Observîndu-l, Stessel îşi struni brusc calul şi strigă răstit :

— Praporşcikule, unde ţi-e chipiul ?

— E la mine, răspunse Varia în locul lui Zvonariov, ducîndu-şi poznaşă la cozoroc mîna dreaptă cu degetele răschirate.

— Rostul femeii e să nască copii, să facă mîncare, să cîrpească rufe şi nu să poarte uniformă militară ! Chipiul ofiţerului trebuie să stea pe capul lui şi nicidecum pe capul persoanelor de sex feminin !

— Dar nici pe o căpăţînă de varză, care, unora, le ţine loc de cap ! răspunse Varia cu glas subţirel, dar răsunător.

În mulţime se auzi un hohot de rîs.

— Gura ! răcni sălbatic generalul, uitîndu-se chiondorîş spre mulţime, şi se grăbi să-şi vadă de drum, în hohotele de rîs ale tuturor celor de faţă.

— Varia, de ce ai făcut tot scandalul ăsta ? întrebă Zvonariov cu dojană.

— Mitocanilor trebuie să li se dea lecţii ! Las' că-i povestesc eu totul Verei Alexeevna, îi spun eu cum m-a făcut de ruşine faţă de tot Arthurul, pe mine, ruda lui.

— Bine, dar şi dumneata ai asemuit capul lui cu o căpăţînă de varză...

— Ei, cine l-a pus să se simtă vizat ? Am să spun că vorbele mele se refereau la... hai să zicem, la dumneata.

— Îţi sînt foarte recunoscător pentru o asemenea explicaţie.

— Ei, sau, să zicem, la Vodiaga. Ştie toată lumea că e un tîmpit fără leac. Hai să mergem ! şi amîndoi se amestecară în mulţimea care se plimba pe bulevard.

Pe *Etajeră* fură strigaţi de Jeltova şi de Olia Selenina, care şedeau pe o bancă şi fuseseră martore la păţania cu Stessel.

— Faţă de Stessel eşti o copilă şi măcar pentru acest motiv trebuie să fii politicoasă cu el, ţinînd seama îndeosebi că observaţia lui se referea mai mult la domnul Zvonariov decît la tine. Nu cred că părinţii tăi au să fie mulţumiţi de această ieşire ! o dojeni Maria Petrovna pe fată.

— Ba ai făcut bine, şi Stessel a primit ce-a meritat : să nu fie mojic ! o sprijini Olia pe Varia.

— De un singur lucru mă tem : ieşirea mea să nu aibă urmări neplăcute pentru Serghei Vladimirovici, spuse îngrijorată Varia. Ca să fie lăsat în pace, sînt gata chiar să-i cer scuze lui Stessel, deşi n-o merită cîtuşi de puţin.

— Hai să nu mai vorbim de Stessel, încheie Zvonariov. Dumnezeu e mare ; să sperăm că Stessel n-o să mă bage la arest.

— Dă-l naibii, Varvara ! spuse şi Selenina. Atîta îl taie capul !

— Olia, nu fii grosolană ! Grosolănia nu şade bine nimănui, o struni Jeltova. Ca institutoare trebuie să fii o pildă de bună-cuviinţă.

— Stessel e în stare să mă pîrască tatei şi mamei, zise Varia îngîndurată. Şi atunci am păţit-o ! Ca să nu se întîmple aşa ceva am să mă plîng eu mai întîi de el, ori părinţilor, ori chiar Verei Alexeevna. Să ştie şi ea ce mojic bărbăţel are !

— Foarte bine ! Atacul e cea mai bună metodă de apărare. Chiar aşa să faci ! o aprobă Olia.

Se înnoptă repede, ca pe meleagurile de la miazăzi. O adiere răcoroasă venea dinspre port. Oraşul nu era luminat, aşa că cei care se plimbau erau tot mai puţini. Jeltova şi Olia se grăbiră şi ele să plece spre casă.

— Poate că e nevoie de noi la spital, lămuri Maria Petrovna. De obicei, spre seară, răniţii se simt mai rău.

Varia şi Zvonariov le însoţiră o bucată de drum şi apoi o luară spre Tabăra-Artileriei.

— Vrei să te duc la ascunzişul meu de pe Zolotaia ? îi propuse Varia. Îmi place să stau acolo şi să visez.

— Dumneata şi visarea ! Nu prea se potriveşte.

— Dar nu-s de loc *un bas-bleu* [1], cum îţi închipui.

— Mai rău. Eşti o amazoană din preriile arthuriene.

— Cu alte cuvinte, vrei să spui că sînt o sălbatică ?

— Nici prin gînd nu mi-a trecut aşa ceva, se apără praporşcikul.

— Nu tăgădui ! tot n-o să te cred. Prefer să fiu o sălbatică, să spun ce cred, să fac ce vreau, decît să mă prefac şi să spun neadevăruri, de dragul aşa-zisei bune-cuviinţe.

— Trebuie o măsură în toate. Uneori eşti cam tăioasă, mai ales pentru o fată. Puţin autocontrol nu ţi-ar strica.

— Nu pot suferi oamenii acri-dulcegi, ca...

— Mine ?

— N-am spus asta, dar uneori eşti prea insipid.

— Poate Boreiko e genul dumitale ?

— El e grosolan şi neîndemînatic, ca un urs.

— Eu, insipid ; el, grosolan. Atunci ce vrei ?

— Greu înţelegi, dacă nu cumva eşti pur şi simplu mărginit ! Cu ceva mai mult piper, mi-ai place, spuse Varia cu cochetărie.

— Mă voi strădui să scutur repede tot piperul din mine, să nu rămînă nici urmă ! replică Zvonariov.

---

[1] Tradus la cuvînt — *ciorap albastru* (l. fr.) poreclă dată în sec. XVIII-XIX femeilor pedante, acre, cu pretenţii de literate savante (n. ed.)..

— Te poftesc să nu mă tot tachinezi ca pe o fetiţă! A, iată şi potecuţa mea. Fata se abătu din drum, dînd un ocol pe la poalele colinei Zolotaia, pe o cărăruie îngustă, care abia se desluşea prin întuneric. Fii atent să nu te împiedici: e urcuş, poţi să te loveşti rău, îl povăţui Varia, dar în aceeaşi clipă se împiedică ea însăşi.

Praporşcikul abia avu timp s-o prindă de mijloc.

— Hai îndărăt, cît timp nu ţi-ai turtit nasul, propuse Zvonariov, continuînd s-o sprijine de braţ. Dar ea înainta în tăcere mai departe. Dar după cîţiva paşi, iată că se poticneşte şi, praporşcikul! Se agăţă de Varia, fata se clătină, dar se ţinu bine pe picioare şi, cu o mînă puternică, îşi ajută cavalerul să se ridice.

— Te rog să nu-mi cazi la picioare! Nu e nevoie de atîta tandreţe. Ca să vezi! În loc să găsesc în dumnealui un sprijin, tot eu trebuie să-l ajut, rîse fata de el.

— Unde m-ai adus, fiinţă răutăcioasă! exclamă Zvonariov, scuturîndu-se.

— Iată-ne ajunşi la ascunzişul meu preferat, răspunse Varia. Făcînd cîţiva paşi într-o parte, se opri în dreptul unui lăstăriş des.

Dînd crengile în lături, se strecură ca o şopîrlă spre un mic luminiş înconjurat de stînci. Praporşcikul abia izbuti s-o urmeze, zgîriat de spini şi de crengile tufelor.

— Aici îmi place să mă odihnesc ziua. Locul acesta este adăpostit din trei părţi de arbuşti şi de stînci. Numai spre mare se deschide o trecere îngustă. Ziua, e minunat! Dinspre mare suflă o adiere răcoroasă; tufele se adăpostesc de soare şi nu te vede nimeni, de nicăieri. Noaptea, ce-i drept, ţi-e cam frică să stai singur. Dacă te atacă cineva... ori strigi, ori nu strigi, tot aia e: nu te aude, nu te vede nimeni, nu-ţi dă nimeni o mînă de ajutor.

— Dar cine poate să te atace?

— Ei, de pildă... dumneata!

— Păi mie mi-e frică de dumneata mai rău ca dumitale de mine!

— N-ai absolut nici un motiv să-ţi fie frică! Priveşte ce frumos licăresc pe cer steluţele în toate culorile curcubeului! Varia se lăsă pe spate şi ridică braţele spre cer.

O stea căzătoare săgetă ca o scînteie, lăsînd în urma ei o dîră slabă de lumină...

— I-am şoptit, i-am şoptit dorinţa mea tainică! strigă fata, bătînd din palme.

— Ce dorinţă?

— Cine ştie multe, moare! îi răspunse Varia şăgalnic. Ia povesteşte-mi, cu ce te ocupi acum?

— Construim amplasamente şi forturi.

— Dar posturi de prim-ajutor ?

— Deocamdată, nu s-a discutat nimic despre aşa ceva.

— Păcat. M-am plimbat de mai multe ori de-a lungul liniei de forturi şi m-am gîndit la treaba asta. În fortificaţiile propriu-zise, nu s-au rezervat încăperi pentru operaţii. Va fi cam greu ca medicii să lucreze sub foc. Posturile de prim-ajutor vor trebui mutate mai departe, în spatele liniilor. Am şi ales un loc lîngă bateria Zaliternaia, în dosul ei, într-o văgăună adîncă. Vrei să-l vezi ? După aceea o să discutăm împreună planul amenajării postului de prim-ajutor, propuse Varia.

— Sînt gata oricînd să te ajut şi cu sfatul şi cu fapta. Dar cu organizarea posturilor de prim-ajutor din zona interioară se ocupă comandamentul fortăreţei, şi acolo trebuie să te adresezi în această chestiune. O să mă informez mîine precis cine anume are în grijă treburile astea, făgădui praporşcikul.

— O să amenajăm un post de prim-ajutor, dotat cu tot ce trebuie : apă curgătoare, lumină, căldură, apă fiartă pentru ceai şi, bineînţeles, o încăpere pentru operaţii, proiecta Varia.

— Ei, atunci ar fi un spital în lege şi nu un post de prim-ajutor, unde se dau doar primele îngrijiri, se fac pansamente sumare, după care răniţii sînt expediaţi mai departe, în zona interioară.

— În orice caz, răniţii au nevoie de apă, de căldură, de pansament şi de hrană, stărui Varia. Şi eu, am să fiu acolo soră. Nimănui nici n-o să-i treacă prin cap că eu am iniţiat totul, că eu am hotărît cum trebuie amenajat postul de prim-ajutor. Ţi-e frică de moarte ? întrebă ea pe neaşteptate.

— De soartă nu scapă nimeni !

— E adevărat ; totuşi, aş vrea să scap cu viaţă, să rămîn la Arthur, să văd ce sfîrşit va avea războiul şi ce va urma după el.

— Probabil e că se va termina urît pentru noi. Vor învinge japonezii şi la noi va izbucni revoluţia ! Poporul e prea nemulţumit de starea actuală a lucrurilor.

— Maria Petrovna şi Olia spun acelaş lucru ! Tata crede că poate nu va izbucni revoluţia dacă se va da pămînt la ţărani.

— Nimeni n-o să-l dea gratuit ţăranilor, şi ei n-au bani !

— Ţarul le va plăti moşierilor pămîntul.

— Naivă eşti ! Păi ţarul e primul moşier din ţara noastră ! Atunci, lui cine-i va plăti pentru pămînt ?

— Statul.

— Dar statul o să se ruineze dacă va plăti tuturor moşierilor. Statul stoarce de la ţăran banii de care are nevoie. Deci, la drept

vorbind, tot ţăranul va plăti moşierilor pentru pămînt. Dar el n-are de unde. Şi aşa se prăpădeşte de foame.

— Dumneata eşti socialist ? Se zice că socialiştii sînt pentru popor, dar vor să-i extermine pe toţi împăraţii şi pe toţi bogătaşii.

— Deşi nu sînt socialist, ştiu totuşi că ei n-au de gînd să extermine pe nimeni, ci socotesc doar că se poate trăi foarte bine fără împăraţi şi fără bogătaşi.

— Ei susţin egalitatea în drepturi a femeilor ? Să putem fi şi noi doctori, ingineri, la fel cu bărbaţii ?

— Fireşte ! Ei susţin deplina egalitate în drepturi a bărbaţilor şi femeilor.

— Atunci sînt pentru socialişti ! Visul meu e să ajung dacă nu medic, cel puţin felcerită şi să lucrez ca moaşă în Kuban, într-o staniţă.

— Prepară-te şi înscrie-te la Institutul de medicină pentru femei din Petersburg. Sînt gata să te ajut. Se zice că am aptitudini de pedagog. Cînd eram student, am meditat tot felul de neisprăviţi.

— Îţi mulţumesc că ai o părere atît de măgulitoare despre mine ! rîse zgomotos Varia. Deşi sînt leneşă şi ignorantă, totuşi nu cred că mă număr printre neisprăviţi.

— Nu m-am exprimat cum trebuie ! Dumneata ai anumite obiective concrete şi-ţi însuşeşti uşor şi fără complicaţii ceea ce-ţi place, iar ceea ce nu te interesează, anevoie. Am avut de a face cu asemenea elevi.

— Dar cu eleve de vîrsta mea ?

— Evitam asemenea persoane. În astfel de cazuri, de obicei, totul se reduce doar la cochetărie şi atunci e cu neputinţă să lucrezi serios.

— N-am de gînd să cochetez şi o să mă gîndesc la propunerea dumitale. Mama o să spună, probabil, că nu se cade ca o fată să se închidă în cameră cu un tînăr, deşi, mai de grabă, dumneata ai fi fata, şi nu eu ! Acum, hai să mergem acasă, e aproape miezul nopţii. Varia se ridică şi o luă încet înainte. Cine ar putea crede că toată seara nu ne-am sărutat nici măcar o dată ?

— Dar nu e de loc timpul pierdut ! spuse praporşcikul, dînd s-o îmbrăţişeze.

— Nu e cazul ! Mi-a plăcut foarte mult că ai fost la locul dumitale. Înseamnă că eşti un tînăr serios. Altul ar fi vrut negreşit să mă îmbrăţişeze, dar dumitale, nici prin gînd nu ţi-a trecut aşa ceva.

— Nu poţi şti ce mi-a trecut prin gînd !

— Gîndul ţi-era la Rivocika dumitale, care te-a lăsat cu buza umflată. Mi-e milă de dumneata, dragul meu! O dragoste neîmpărtăşită e întotdeauna apăsătoare. Caută s-o uiţi. O să te ajut pe cît îmi va sta în putinţă, cu toate că de iubire nu scapi cu una cu două! îl compătimi Varia.

Luîndu-şi rămas bun, ea îl mîngîie pe obraz, ca o soră. Mişcat de acea dezmierdare, Zvonariov vru să-i sărute mîna, dar ea fugi uşoară ca o păsărică, rîzînd încetişor.

Rămas singur, Zvonariov o luă tăcut spre locuinţa lui. Era întuneric beznă. Dinspre oraş se auzea hămăitul somnoros al cîinilor; cicadele ţîrîiau în iarbă. În tăcerea nopţii răsunau zgomotos paşii unor trecători şi tropot de cai. Praporşcikul se gîndi la Varia şi la Riva, comparîndu-le pentru întîia oară. Riva era visătoare, duioasă, plină de feminitate; Varia, voluntară, veşnic activă, tăioasă la vorbă. Amîndouă erau drăguţe, fiecare în felul ei. În timp ce-l biruia somnul, se strădui zadarnic să hotărască care anume din ele era mai atrăgătoare.

Varia se zvîrcoli şi ea în pat multă vreme, amintindu-şi de cele vorbite cu Zvonariov. Simţea instinctiv că ziua care trecuse o apropiase de el, că într-o măsură oarecare îi cîştigase mai mult simpatia, dar nu iubirea. Cu toate acestea îşi dădea seama foarte bine că imaginea Rivei stăruia încă vie în inima lui şi că, poate, doar timpul îi va şterge din suflet acea pornire.

Şi totuşi, va fi al meu! mormăi cu încăpăţînare fata, silindu-se să adoarmă.

În dimineaţa zilei următoare, Zvonariov sosi la *Cheul-amiralilor* împreună cu Kondratenko, la ora fixată pentru şedinţă. La debarcader îi aştepta o şalupă de la nava *Sevastopol*. Stessel, însoţit de Belîi şi de Nikitin, se plimba pe cheu cu paşi mari. Cei trei generali erau urmaţi de aghiotanţii lor: rotmistrul Vodiaga, porucikul Azarov şi căpitanul Pospelov. Lîngă şalupă, şeful statului-major al lui Stessel, colonelul Reis, scria în picioare ceva. Lîngă el se foia fostul guvernator al oraşului Dalnîi, Saharov, redevenit căpitan-inginer. Kondratenko, urmat de Zvonariov, se grăbi să se apropie de Stessel.

— Excelenţă, vă rog să-mi scuzaţi întîrzierea, rosti Kondratenko.

— Aţi sosit la timp, Roman Isidorovici, e abia opt fără un sfert. În schimb, se pare că generalul Smirnov întîrzie.

— De obicei, e punctual, spuse Kondratenko apărîndu-l pe Smirnov.

Într-adevăr, în clipa aceea apăru o trăsură cu care sosiră Smirnov şi şeful statului său major, colonelul Hvostov.

— Ei, acum, e prezentă toată lumea: putem să mergem pe *Sevastopol.*

Eleganta şalupă a amiralului se umplea repede de ofiţeri.

— Excelenţă, îmi permiteţi să merg şi eu cu dumneavoastră? îl rugă Saharov pe Stessel.

Şi căpitanul sări repede în şalupă.

— Mola! Afară prova! comandă sublocotenentul Ellis, ofiţerul de legătură al amiralului Vitgheft, trimis anume în întîmpinarea lui Stessel.

Şalupa făcu un rondou, se îndepărtă de cheu şi porni spre *Sevastopol,* care se afla la ancoră în bazinul de vest la poalele colinei Tigrovaia. În drum, trecură pe lîngă torpiloarele de la gura bazinului. Stessel şi Nikitin le priveau cu un aer critic. Pe unele nave se vedeau rufele matrozilor, întinse la mandar. Matrozii se plimbau pe covertă fără a da şalupei nici o atenţie; unii din ei pescuiau în linişte, aruncînd undiţele de-a dreptul de pe punte.

— Asta nu e o escadră, ci un aşezămînt de caritate, se indignă Stessel. Parc-ar fi o spălătorie, ori o cherhana. Daţi onorul! răcni el la matrozii care priveau nepăsători de pe torpiloare, şi-i ameninţă cu pumnul. Opriţi la acest torpilor! îi ordonă el lui Ellis. Ce, nu vedeţi, secăturilor, că se apropie un general? răcni el la matrozi. Cine e mai mare peste voi?

Un botsman spătos se apropie de copastie şi luă poziţie de drepţi în faţa generalului.

Stessel sări pe punte şi-l izbi din răsputeri în obraz.

— Numele tău, ticălosule? Numele torpilorului? urlă el.

— Botsmanul Sizov; torpilorul *Grozovoi,* şopti anevoie matrozul cu buzele strivite.

Atras de zgomot, un locotenent ieşi repede din cabină.

— Dar ce e aici, locotenente: o tavernă plutitoare ori o navă de război, se răsti la el Stessel. Eşti arestat! Marş în şalupă! Am să te duc direct la Vitgheft al vostru, ca să-şi admire ofiţerii!

Uluit, locotenentul rămăsese pironit locului.

— Pas alergător, lua-te-ar dracu! se răsti Stessel.

— Excelenţă, nu sînt obişnuit... începu locotenentul.

— Nu e obişnuit... repetă în bătaie de joc Stessel; nici eu nu sînt obişnuit, locotenente, să văd că ordinele mele nu se execută de loc. Să-i spui asta amiralului dumitale, nu mie.

— Foarte bine. Ar trebui ca derbedeii ăştia să fie beşteliţi cît mai des ; poate s-ar face şi ei oameni cumsecade, îi ţinea hangul Nikitin lui Stessel.

— Excelenţă, vă face rău atîta enervare, interveni Kondratenko. Păstraţi-vă calmul pentru consfătuirea dificilă care ne aşteaptă.

— Ticăloşii ăştia sînt în stare să scoată din fire şi un înger, bodogăni Stessel ; totuşi, continuă pe un ton mai domol.

Belîi doar făcea „hm! " „hm !" şi-şi netezea mustăţile falnice : nu aproba comportarea lui Stessel, dar nici nu se amesteca în cele ce se petreceau. Cînd şalupa ajunse, în sfîrşit, la *Sevastopol,* oftară toţi uşuraţi, bucuroşi că se terminase acel drum penibil. La scara mare din tribord aşteptau doi matrozi gata să prindă barbeta şi să ajute la acostare. Stessel se urcă pe puntea cuirasatului unde fu întîmpinat de comandantul escadrei, amiralul Vitgheft. Pe puntea superioară se afla aliniată o gardă de onoare. La apariţia lui Stessel, muzica intonă un marş, matrozii prezentară armele pentru onor, iar generalul, în bubuitul salvelor de artilerie, trecu garda în revistă. Oricît ar fi vrut să se lege de ceva, să se răstească la cineva, totul era într-o ordine ireproşabilă. Matrozii, unul şi unul, înalţi, vînjoşi, cu ţinuta impecabilă, priveau vultureşte.

— Şi cu asemenea voinici staţi în această băltoacă ? îl întrebă Stessel pe Vitgheft, arătînd spre matrozi. Păi, numai o dată să-i privească pe japonezi şi stîrpiturile ar fugi mîncînd pămîntul, pînă la ei acasă, la Nagasaki. Vă felicit, şoimilor, pentru ţinuta voastră falnică !

După ce garda rupse rîndurile, Stessel se apropie de ofiţerii aliniaţi pe punte, la centru. Vitgheft îi prezentă pe rînd generalului. După aceea se duseră cu toţii în careul amiralului, unde trebuia să se ţină consfătuirea.

Zvonariov, care mergea în ultimele rînduri ale suitei lui Stessel, observă cu mirare că ofiţerul care comanda garda de onoare era Andriuşa Akinfiev ; mai mirat fu însă cînd îi zări epoleţii de locotenent şi pe piept, nou-nouţă, crucea Sfîntul Gheorghe. Zvonariov nu ştia cînd putuse Andriuşa să capete acele recompense, şi pentru ce anume.

„A, iată de ce îi primeşte curtea Riva, se gîndi praporşcikul : e şi locotenent, şi decorat, şi amorezat lulea de ea ; are toate atuurile".

După ce coborî pe puntea principală, se apropie de Andriuşa şi se grăbi să-l felicite.

— Dar cînd le-ai căpătat toate astea ?

— Chiar azi dimineaţă. Amiralul a venit personal la mine în cabină şi mi-a adus decoraţia. De s-ar sfîrşi cît mai repede conferinţa voastră, ca să pot pleca în oraş, să sărbătoresc evenimentul. Ce-o să se mai minuneze Riva !

— Încă nu ştie ?

— Nici nu bănuieşte. Dar tu, cu cine ai venit ?

— Cu Kondratenko.

— Ca aghiotant al lui ?

— Nu, joc rolul unui genist cu diferite misiuni.

— Cînd termini, vino să mă iei ; mergem împreună la uscat. Seara Riva o să fie acasă. Te aşteptăm la noi. Ia-l şi pe Boreiko. Vin : Soimanov, Vasia Vitgheft şi Ellis, spuse Andriuşa.

Zvonariov îi mulţumi, făgădui că vine şi se duse repede la conferinţă.

În spaţiosul careu al amiralului, capitonat în stejar afumat, fusese adusă o masă lungă, acoperită cu postav roşu. La mijlocul ei se aflau, faţă în faţă, două fotolii mari, după ele altele mai mici, iar la cele două capete ale mesei erau puse scaune simple. Vitgheft se aşează cu marinarii de o parte a mesei, iar în faţa lor luă loc Stessel şi suita lui.

Vitgheft vorbi cel dintîi.

— Excelenţe, domnilor ofiţeri, începu el, permiteţi-mi să salut în numele flotei pe oaspeţii noştri dragi, pe generalul Stessel şi pe colaboratorii domniei sale. Să sperăm că azi vom rezolva toate chestiunile ce ne interesează şi vom aplana toate diferendele existente.

Nikitin se ridică deodată şi, dregîndu-şi glasul cu ciudă, spuse :

— Atitudinea amiralului Vitgheft e ciudată. În primul rînd, nu sîntem oaspeţi : am venit pur şi simplu în interes de serviciu şi nu pentru tăifăsuială. În al doilea rînd, atunci cînd cei aflaţi în serviciul forţelor armate se adună în chestiuni de serviciu, şedinţa se deschide de cel mai mare în grad sau în funcţiune, dintrei cei de faţă ; în cazul nostru, acesta e generalul Stessel şi nu amiralul Vitgheft. În consecinţă, sînt de părere că domnul comandant al regiunii fortificate Kvantung trebuie să conducă consfătuirea de azi, încheie generalul.

Stessel şi Reis dădură din cap cu aer aprobator. Învăpăiat la faţă, Vitgheft sări în picioare, trăgîndu-şi nervos vestonul.

— Credeam... părerea mea era că politeţea, domnilor, mă obligă să vă salut ; dar nu obiectez... adică îl rog... pe generalul Stessel... să conducă el... răspunse amiralul, încurcîndu-se în vorbă.

Stessel dădu din cap cu condescendenţă şi se ridică.

— Sînt întru totul de acord cu opinia generalului Nikitin şi mă mir... ca să mă exprim mai delicat... că amiralul Vitgheft n-a dat dovadă de mai mult tact. Azi n-am venit cîtuşi de puţin pe *Sevastopol*, după cum bine a zis Vladimir Nikolaevici, ca oaspete. Vizitele sînt un prilej de distracţie, de plăcere. Şi ce plăcere îmi poate face mie, un ostaş bătrîn, priveliştea unei escadre care, deşi perfect capabilă de luptă, stă inactivă, în timp ce războiul bîntuie cu înverşunare? Pe deasupra, dezordinea neobişnuită care domneşte pe navele de război, dezordine de care m-am convins cu ochii mei astăzi, pe torpilorul *Groznîi*, nu poate face plăcere decît duşmanilor noştri. Am sosit în interes de serviciu şi, înainte de toate, ca să capăt de la marinari un răspuns limpede: ce are de gînd escadra să facă de acum încolo? Va ţine aceeaşi strictă „neutralitate" în războiul în curs, ca pînă acum, ori nu? Stessel se opri şi, cu un aer triumfător, îşi roti privirea asupra adunării.

Nikitin îi aprobă zgomotos vorbele; marinarii, aprinşi de indignare, şedeau cu capetele plecate. Kondratenko şi Belîi îi făceau lui Stessel semne discrete, încercînd să-l tempereze.

Vitgheft sări iar din fotoliu.

— Nu pot lua cuvintele excelenţei voastre decît ca o glumă regretabilă, jignitoare pentru noi, marinarii, începu el. Iar răspunsul la întrebarea pe care aţi pus-o e foarte simplu: escadra a cărei comandă mi-a fost încredinţată îşi va face pînă la capăt datoria faţă de ţar şi patrie.

— Şi va sta mai departe în port, ascunzîndu-se de japonezi? întrebă Nikitin.

— Superioritatea de forţe, mai mult decît dublă, a escadrei japoneze ne răpeşte posibilitatea de a angaja o bătălie deschisă cu ea. Deci obiectivul nostru trebuie să fie nimicirea ei pe etape, iar această posibilitate e departe de a ni se oferi adesea.

— Şi, de aceea, aveţi de gînd să aşteptaţi mult şi bine, nu? întregi Stessel.

— Excelenţa voastră ştie că escadra a cedat frontului terestru circa o sută de guri de foc, contribuind prin aceasta la întărirea apărării fortăreţei, observă comandantul militar al portului, amiralul Grigorovici.

— Ar fi mai bine ca marinarii să se îngrijească de nimicirea escadrei japoneze, bodogăni Nikitin.

— Facem tot ce ne stă în putere ca să-i provocăm inamicului cît mai multe pierderi, începu iar Vitgheft.

— Ei, de aceea staţi în această băltoacă de la Arthur şi preferaţi să navigaţi pe uscat, într-o mare de şampanie, decît pe Marea Galbenă ! îl ironiză Nikitin.

— De îndată ce navele avariate vor fi reparate şi vor reintra în serviciu, cu ajutorul lui dumnezeu şi al sfîntului Nicolae, „ocrotitorul marinarilor", ne vom încerca norocul angajînd lupta cu japonezii.

— Se pare că deocamdată sfîntul Nicolae îi ajută mai mult pe drăguţii de japonezi decît pe voi, obiectă Reis.

— Domnilor, destul cu vorbăria, curmă Stessel sfada. Deocamdată, escadra nu numai că nu şi-a îndeplinit datoria faţă de ţar şi patrie, ci s-a purtat faţă de armată într-un mod care aduce vădit a trădare. În ziua de 13 mai, comandanţii navelor *Otvajnîi* şi *Gremeaşci*, Lebedev şi Ţwingman, au ordonat să se demonteze maşinile şi n-au ieşit în mare. Consider aceasta drept o trădare evidentă. Ambii criminali au fost arestaţi din ordinul meu şi vor fi judecaţi cu toată rigoarea legilor marţiale, în ciuda tuturor protestelor amiralului Vitgheft. Îi voi spînzura pe amîndoi, în manejul cazacilor ! spumega Stessel. Pe toţi cei ce le vor lua apărarea, îi voi considera şi pe ei trădători, cu toate urmările ce vor decurge din aceasta. Am să fac eu ca flota să servească Rusiei şi ţarului rus, nu mikadoului japonez ! strigă el, vînturîndu-şi pumnii.

— Asta întrece orice măsură ! Consider cu neputinţă să mai rămîn de faţă ! declară Vitgheft cu totul uluit.

— Propun să se facă o pauză, rosti calm Kondratenko.

Îl susţinură cu toţii şi se ridicară zgomotos. Kondratenko şi Belîi îl rugară pe Stessel să adopte în continuare o atitudine mai ponderată.

— Nu trebuie să uiţi, Anatoli Mihailovici, că cele dezbătute în consfătuirea de azi vor fi cunoscute şi de guvernatorul general, îl avertiză Belîi. Iar el, o ştiţi şi dumneavoastră, ţine la marinari ca la ochii din cap.

— Amiralul Vitgheft nu face altceva decît să execute cu strictețe directivele guvernatorului : să menajeze, din răsputeri, escadra, îi ţinu isonul Kondratenko.

— Şi dumneavoastră, Viktor Alexandrovici, cum priviţi lucrurile ? i se adresă Stessel lui Reis.

— După mine, excelenţă, marinarii trebuie să răspundă mai întîi la întrebările puse de dumneavoastră şi numai după aceea se va vedea ce mai rămîne de discutat în continuare.

— Vă rog să vă ocupaţi locurile : conferinţa continuă, rosti Stessel, cu glas stentoric de comandant. Cine doreşte să ia cuvîntul ? întrebă el, după ce se aşezară cu toţii.

Se ridică amiralul Grigorovici. Netezindu-şi mustăţile lungi, de „ştabs-căpitan", amiralul începu, pe un ton calm şi măsurat, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic :

— Comandantul regiunii fortificate Kvantung, generalul Stessel, deţine autoritatea cea mai înaltă din Arthur şi ca grad, şi ca funcţiune, fiind ca atare cel dintîi răspunzător faţă de ţar şi de Rusia pentru tot ce se petrece la Arthur. De aceea sînt pe deplin de înţeles şi nervozitatea sa mai accentuată, şi tonul oarecum aspru, pe care l-a adoptat în şedinţa noastră, cu prilejul discuţiei asupra soartei viitoare a Arthurului. Zilele acestea vor reintra în serviciu navele *Ţesarevici* şi *Retvizan ; Pallada* a părăsit docurile acum o săptămînă. Faţă de această situaţie, cu toată superioritatea evidentă a forţelor inamice, mai ales în torpiloare, e cu putinţă, totuşi, să ne încercăm norocul în luptă.

— După toate socotelile dumneavoastră, cînd va fi în stare escadra să iasă în larg ? întrebă Stessel.

— În jurul datei de 1 iunie ; pînă atunci vor fi terminate toate reparaţiile navelor şi, în plus, escadra va îmbarca toate proviziile necesare.

După Grigorovici, vorbi al doilea amiral al escadrei, prinţul Uhtomski.

— Nici nu poate fi vorba de o ieşire a escadrei în larg. Acolo o aşteaptă pieirea inevitabilă, fie sărind pe minele japoneze, împrăştiate fără număr în rada exterioară, fie în luptă cu forţele superioare ale inamicului. De aceea, singura soluţie înţeleaptă este de a staţiona la Arthur, în aşteptarea deblocării lui de către armata manciuriană ori a sosirii escadrei a doua, trimisă din Rusia în ajutorul nostru. Urmînd exemplul Sevastopolului, noi, marinarii, trebuie să ne legăm destinul de soarta fortăreţei. Să demontăm artileria la uscat şi o dată cu tunurile, să debarcăm şi echipajele navelor, alcătuind astfel o rezervă mobilă a fortăreţei şi întărind mult apărarea Arthurului. Mai departe, ce-o vrea dumnezeu şi sfîntul Nicolae.

— Ce intenţionează a face cu flota, luminăţia voastră, în caz că Arthurul va fi asediat, iar escadra va fi expusă primejdiei de a fi scufundată în rada interioară a Arthurului ? întrebă Reis.

— Să rămîn aici, pînă la ultima posibilitate...

— ... iar apoi, să vă scufundaţi în această băltoacă, întrerupse Stessel.

— ... şi să înviaţi sub pavilionul japonez, întregi Nikitin.

— Noi, marinarii, sîntem încredinţaţi că Arthurul nu va capitula niciodată. Prin urmare, chiar admiţîndu-se posibilitatea scufundării navelor în rada interioară, ele vor învia după război sub pavilionul rusesc, şi nu sub cel japonez, îi replică Vitgheft lui Nikitin. De aceea, după mine, propunerea prinţului este cea mai înţeleaptă.

— Tot timpul cît va dura asediul, flota ne va sta atîrnată de gît ca o piatră ! spuse clocotind Nikitin. Mai bine să dispară din Arthur unde vrea şi cît mai repede, iar proviziile să le lase pe loc, pentru nevoile garnizoanei.

— În afară de provizii, marinarii mai trebuie să ne dea guri de foc şi muniţii pentru ele, adăugă Belîi.

— Atunci noi cu ce ieşim în larg, unde ne aşteaptă lupta cu japonezii ? întrebă Vitgheft.

— Eu personal, cred că în situaţia actuală părerea prinţului Uhtomski pentru staţionarea flotei la Port-Arthur este cea mai judicioasă, răspunse Belîi.

— Chestiunea e limpede, rezumă Stessel. Marinarii nu vor să iasă în larg, iar noi, cei de la uscat, considerăm că ei trebuie să părăsească cît mai repede Arthurul şi să-şi execute misiunea lor directă : a încerca să domine marea ori a pieri.

În continuare, toţi generalii, cu excepţia lui Belîi, se pronunţară pentru ieşirea escadrei în larg, iar marinarii, în afară de Grigorovici, Essen şi Viren, comandantul crucişătorului *Baian*, pentru staţionarea ei în Arthur.

Stessel zîmbi dispreţuitor.

— Din opiniile exprimate de domnii marinari, rezultă limpede că ei uită care e datoria lor directă, aceea de a ajuta nu numai Arthurul, ci şi armata din Manciuria. Fără stăpînirea mării, victoria pe frontul terestru va fi foarte greu de obţinut. Şi, dimpotrivă, în cazul cînd am realiza dominaţia pe mare sau am restabili echilibrul de forţe, o victorie rapidă pe uscat ar fi asigurată. De aceea, eu, în numele armatei, cer din nou, în mod categoric, ieşirea escadrei în larg, pentru distrugerea flotei japoneze. Refuzul executării acestei misiuni îl vom considera drept sperjur şi trădare de patrie ! ameninţă generalul, bătînd cu pumnul în masă.

— Uitaţi că flota nu e în subordinea dumneavoastră, îi strigă drept răspuns Vitgheft, cu glas subţirel, piţigăiat, şi că n-aveţi dreptul să-i daţi nici un fel de ordin !

— Dacă escadra nu va ieşi în larg, voi interzice accesul marinarilor în zona regiunii fortificate. Voi pune pe ţărm lanţuri de trăgători şi voi împrejmui portul cu sîrmă ghimpată. Atunci să vă văd ! strigă Stessel.

La un semn al lui Reis, Stessel anunţă din nou o pauză, se ridică de la masă şi începu să-l dojenească aprins pe Belîi.

— Vasili Feodorovici, dumneata ai fi bun să serveşti la marină. Totdeauna ţii parte marinarilor, îl mustră el pe comandantul artileriei.

— Sînt răspunzător pentru artileria fortăreţei şi nu pot să apăr Arthurul fără tunuri şi fără obuze, replică Belîi şi se apropie de marinari.

În mijlocul unui cerc de tineri ofiţeri de marină, Nikitin îi acuza pe amirali de laşitate:

— Dacă ar fi după mine, bombănea el, i-aş alunga pe toţi amiralii voştri, pe toţi căpitanii de rangul întîi, şi v-aş pune să comandaţi cuirasatele pe voi locotenenţii şi micimanii. Aşa-i că v-aţi descurca mai bine decît amiralii ?

— Ne-am descurca, excelenţă. I-am da peste bot japonezului repede ! răspunseră în cor micimanii şi locotenenţii.

— Unde aş putea să-mi ud oleacă gîtlejul, că tare mi s-a uscat de atîta vorbărie.

— Apă gazoasă doriţi, excelenţă ?

— Nu sînt cucoană gravidă, nici domnişoară de pension ! se oţărî generalul.

— Coniac, rom, whisky ? înşirau marinarii.

— În fine, aţi nimerit-o ! Daţi-mi orice, numai să fie cît mai tare.

După un sfert de ceas, bravul general bea *bruderschaft* cu toţi micimanii şi locotenenţii. Nu mai intră la consfătuire ; în schimb, se instală temeinic la careul ofiţerilor, după care, fu dus într-o cabină ofiţerească, unde adormi buştean.

După a doua pauză, dezbaterile luară, în sfîrşit, o alură mai paşnică. Marinarii se declarară de acord că escadra trebuia să încerce, totuşi, să iasă în larg, căutînd să ajungă la Vladivostok fără a angaja lupta. Deşi Viren şi Essen demonstrau stăruitor absurditatea acestui proiect, obiectînd că aproape toată flota japoneză încrucişa în zona Arthurului, majoritatea celor de faţă nu se declară de acord cu ei. În al doilea rînd, se înţeleseră ca fortăreaţa să restituie flotei o parte din tunurile de calibru mijlociu ; se stabili şi data ieşirii în larg : în jurul zilei de 5 iunie. Cu aceasta, conferinţa luă sfîrşit. Stessel refuză invitaţia lui Vitgheft de a lua dejunul împreună şi plecă însoţit de Reis, Vodiaga şi Saharov, iar Smirnov, Kondratenko şi Belîi rămaseră la amiral.

După plecarea lui Stessel, atmosfera se însenină numaidecît. Încordarea dispăru, se înviorară cu toţii şi începură să converseze cu vioiciune.

Prînzul fu lung şi stropit din belşug cu băutură. Comesenii, înclinaţi fără rezerve spre pace şi bună învoire, se sărutară de mai multe ori şi se asigurară de afecţiunea lor reciprocă.

Întors acasă, Stessel se apucă să îndruge soţiei sale o poveste înflorită despre succesele pe care le repurtase asupra marinarilor, dar de astă dată, contrar obiceiului, Vera Alexeevna, care îi împărtăşea antipatia faţă de marinari, îl ascultă cu destulă nepăsare. Această atitudine îl făcu să se pună în gardă : după atîţia ani de viaţă conjugală, ştia bine că după o primire rece îl aştepta un perdaf straşnic. Nici de astă dată nu greşi în presupunerile sale. Îndată după masă, cînd se retrase în cabinetul lui, Vera Alexeevna intră la el. Presimţind o discuţie dezagreabilă, generalul se răsuci nervos pe canapea.

— Ascultă, *Anatole*, ce s-a petrecut aseară pe *Etajeră* între tine şi Varia Belaia ? întrebă Vera Alexeevna, fără ocol.

— Pe cînd treceam aproape de *Etajeră* şi-a pus pe cap chipiul praporşcikului aceluia, care o însoţeşte întotdeauna, şi m-a salutat, în timp ce el stătea alături, ca o nătăfleaţă. I-am pus în vedere, că o asemenea atitudine faţă de chipiul unui ofiţer este inadmisibilă. Asta a fost tot.

— Dar de ce i s-a plîns maică-si cu lacrimi în ochi spunînd că ai ofensat-o în public ?

— Cred că nu i-am spus nimic deosebit ; doar i-am amintit care-i menirea sexului feminin.

— Şi zici că asta-i nimic deosebit ? Să-i spui unei fete cuminţi, în public, că menirea ei e să facă copii ! *Anatole*, ai uitat, că *Etajera* nu e cazarmă, că Varia nu e soldat şi că glumele cazone pe care le faci cu ea sînt cu totul deplasate ! Fără îndoială că Maria Fominişna s-a supărat pe tine după această întîmplare. Va trebui să-i ceri scuze, şi să-i faci Variei un cadou.

— De ce să-i cer scuze, din moment ce nu i-am spus nimic jignitor ? Nici nu mă gîndesc.

— Dacă tu nu-ţi dai seama de gafa grosolană pe care ai făcut-o, eu îmi dau seama foarte bine. Nici nu e nevoie să te gîndeşti sau să nu te gîndeşti. Dacă-ţi spun eu să faci ceva, înseamnă că aşa trebuie să faci. Ai să te duci la Belîi, şi ai să ceri scuze pentru gafa ta Mariei Fominişna ; dacă n-o faci tu, mă duc eu să i le prezint în locul tău ! îl ameninţă generăleasa.

— Bine, fie ! O să mă duc, hai să zicem, mîine. La Belîi se servesc la cafea nişte clătite delicioase — te lingi pe degete, nu alta. Şi apoi, tot trebuie să aflu la ce tocmeală a ajuns Belîi cu „cufundarii", încuviinţă concesiv generalul.

— Altceva : pînă acum, n-ai aprobat decorarea artileriştilor care au luat parte la bătălia de la Kindjou.

— Nici n-o aprob ! Ca să ştie altădată că nu dau recompense pentru pierderea tunurilor.

— Pe aceeaşi listă figurează însă şi Varia Belaia. Ea, în orice caz, nu poartă nici o vină pentru abandonarea tunurilor.

— Nu se cade să fie decorată numai ea, şi ceilalţi nu.

— Vorbeşti prăpăstii : Varia care e, înainte de toate, fata unui general, s-a dus acolo ca voluntară şi puţin i-a lipsit să fie ucisă, iar tu o pui la rînd cu toţi ceilalţi.

— A mai fost cu ea încă o fetişcană, tot atît de zănatică. Atunci, ar trebui să fie decorată şi aceea.

— De ce să nu fie, din moment ce o merită ?

— După mine, muierile nu sînt în stare de fapte eroice, afară doar de cazul cînd aduc pe lume trei ori patru copii deodată.

— Muierile ! Ce mojic eşti ! Dar, tu, „eroule", ia să-mi spui, pentru ce şi cum ai pus mîna pe „Sfîntul Gheorghe" şi în plus gradul de general ?

— Am avut noroc.

— Ştii foarte bine că dacă nu eram eu nu exista nici norocul acesta. Hai, mai bine aprobă fără vorbă decorările. Am şi dat ordin furierilor să-mi aducă lista respectivă cu propuneri şi am şters de pe ea rezoluţia prin care ai respins-o.

— Dar pe ea sînt propuşi vreo sută de oameni.

— N-am reţinut decît lista pe care figurează Varia Belaia ; şi pe ea sînt numai zece oameni de pe Utios. De cînd a început războiul, cei de pe Utios n-au primit nici o decoraţie !

— Fie, pentru ei treacă meargă ! şi generalul iscăli alene hîrtia pe care i-o întinse soţia.

— Am primit azi o scrisoare de la Lilie. Se află la arest, sărmanul. L-a băgat acolo Kondratenko, pentru nu ştiu ce fleac.

— Ei, dacă l-a băgat Kondratenko, atunci să ştii că e ceva la mijloc : acest Lilie al tău e un potlogar şi jumătate.

— Eu cred că i se poate da drumul : a stat o zi închis şi ajunge pentru el.

— Puţin, cam puţin. Cît i-a dat Kondratenko ?

— Două săptămîni. Am scris lui Roman Isidorovici, în numele tău, o scrisoare, prin care îl rog să-i dea drumul, dacă se

poate, şi să-l însărcineze cu construirea unui adăpost pentru noi, în care scop am să-l supraveghez chiar eu.

— Mult te mai pricepi tu la asta !

— O să-l rog pe Saharov să mă ajute : doar el a construit totul în Dalnîi.

— Şi cu acest prilej, a furat jumătate din bani.

— „Hoţul nedovedit, e om cinstit" ! Toţi inginerii fură. Hai, semnează scrisoarea către Kondratenko. În ea tu nu insişti să-l elibereze pe Lilie, ci doar îl rogi s-o facă, dacă va fi cu putinţă. Înţelegi ?

Generalul dădu din mînă în semn că se dă bătut, mormăi ceva şi mîzgăli pe hîrtie un fel de cîrlig.

— Altceva ? întrebă el.

— Îmi mai trebuie şi aici semnătura ta ; generăleasa arătă cu degetul altă hîrtie.

— Despre ce e vorba ?

— Aprobarea amînării plăţii impozitelor asupra averii lui Tifontai, pînă la sfîrşitul războiului.

— Asta n-am căderea s-o fac. Să se adreseze guvernatorului oraşului ; e de resortul lui.

— El l-a refuzat ; de aceea, apelează la tine.

— Şi acest Tifontai unde o fi acum ? N-a fugit încă la japonezi ?

— Ce vorbeşti, *Anatole* ? A izbutit să se refugieze din Dalni şi se află la statul-major al guvernatorului general. I-a dat lui Saharov o procură pentru administrarea tuturor afacerilor lui din Arthur.

Stessel iscăli hîrtia.

— Acum poţi să dormi liniştit. Generăleasa îl sărută cu afecţiune pe frunte.

Stessel căscă cu poftă şi se întoarse pe partea cealaltă. Vera Alexeevna ieşi, închizînd încet uşa în urma ei.

Saharov o aştepta în sufragerie.

— S-a făcut, Vasili Vasilievici, îi spuse generăleasa, întinzîndu-i hîrtia.

— Nici nu ştiu cum să vă mulţumesc, Vera Alexeevna, răspunse căpitanul înclinîndu-se şi sărutîndu-i mîna.

— Am şi eu o mică rugăminte. Îmi trebuie nişte cercei de aur, frumoşi, cu briliante dacă se poate, dacă nu, fie şi cu rubine, dar nu prea scumpi, la vreo cincizeci de ruble, spuse Vera Alexeevna.

— Voi face tot posibilul ca să vă servesc. Mai am cîteva vechi cunoştinţe printre giuvaergiii chinezi. Ei se pricep bine la ase-

menea lucruri şi bineînţeles că nu mă vor refuza, o asigură căpitanul. De îndată ce găsesc ceva potrivit, vi-i aduc.

— Am să-ţi fiu foarte recunoscătoare. Cerceii vreau să-i fac cadou de nuntă fetei lui Belîi, se explică generăleasa, luîndu-şi rămas bun de la Saharov.

Un ceas mai tîrziu, în vila lui din Oraşul-Nou, mică, dar foarte confortabilă, Saharov scria cu cerneală simpatică un mesaj cifrat către Tifontai. În el îl informa amănunţit despre terminarea reparării navelor avariate, despre perspectiva ieşirii din port a escadrei, cu intenţia de a răzbi spre Vladivostok ; despre neînţelegerile dintre armată şi flotă, despre mersul lucrărilor de fortificare a frontului terestru. În încheiere, îi aducea la cunoştinţă scutirea de impozite a tuturor întreprinderilor sale din Arthur, pînă la sfîrşitul războiului, şi-l ruga să-i trimită cerceii de care avea nevoie generăleasa. „Preţul la aprecierea dumneavoastră, îşi încheia Saharov scrisoarea. Valoarea scutirii este de circa 50.000 ruble. Cred că preţul cerceilor ar putea să fie între 3-5 mii. Cerceii interesează îndeaproape pe Junona din Arthur."

După ce termină scrisoarea, Saharov verifică încă odată cifrul, făcu din hîrtie un sul subţirel şi bătu din palme. Introduse un bătrîn cerşetor chinez. Saharov îi spuse ordonanţei să iasă şi se uită cu uimire la chinezul care se îndreptă îndată din şale şi-l privi ironic.

— Se pare, că mister Saharov nu se aştepta să mă vadă aici, şi sub o asemenea înfăţişare ! întrebă chinezul.

— Riscaţi foarte mult, excelenţă, apărînd în Arthur.

— Războiul este în totul un risc. Iar noi, militarii, sîntem deprinşi cu riscul. Salutări din partea lui Tifontai care a plecat la Kuropatkin, şi de la Smith şi Tomlinson, răspunse japonezul.

— Unde sînt acum ?

— La statul-major al mareşalului Oiama. Scrisorile le veţi adresa însă tot pe numele lui Tifontai... Am să vin la dumneavoastră din cînd în cînd după cum veţi socoti de cuviinţă. Bineînţeles, nimeni nu trebuie să ştie că sînt aici.

Saharov îl asculta respectuos, dînd din cap, în semn de deplină încuviinţare. Japonezul luă scrisoarea, o citi, şi înclinîndu-se umil în faţa căpitanului, părăsi camera.

Rămas singur, Saharov izbucni într-un şuvoi de înjurături, luîndu-i la rînd pe Tomlinson, Smith şi Tanaka.

„Mă strîng de gît, nu mă lasă deloc. N-am nici o putere împotriva lor. Să-i trădez, nu-mi convine, şi de altfel e foarte primej-

dios. Şi eu şi familia mea putem pieri de mîna unor ucigaşi plătiţi", gîndea furios căpitanul, păşind de colo pînă colo prin cabinet.

În aceeaşi seară, la Riva se adunase o societate nu tocmai numeroasă, însă veselă. Se sărbătoreau în acelaşi timp două evenimente: căsătoria lui Andrei cu Riva şi recompensele primite de el pentru fapte de arme.

Înainte de a se însera, veniseră Jeltova cu Olia Selenina şi Liolia Lobina cu Stah Endjeevski. Aduseseră în dar Rivei un mare serviciu de masă din porţelan chinezesc. Natura însăşi a acestui dar arăta că priveau legătura dintre Riva şi Andriuşa ca o adevărată căsnicie nouă.

— E de-a dreptul jenant să primesc de la dumneavoastră un asemenea cadou, protestă Riva, stînjenită.

— Ia-l, ţi-l dăruim din toată inima, răspunse Jeltova, sărutînd-o. O să vă fie de mult folos în viaţa zilnică de familie.

Marinarii îi oferiră Rivei flori, iar lui Andriuşa un stilet cu montură aurită. Boreiko şi Zvonariov, sosiţi cu întîrziere, cărară anevoie în odaie un clondir uriaş, de aproape un stînjen, plin cu votcă. Era o sticlă în toată legea, cu eticheta firmei Piotr Smirnov şi cu indicarea capacităţii: zece vedre de rachiu din secară de 40 de grade. Sticla era sigilată de stat şi ceara albă acoperea bine dopul gros. Spre deosebire de sticlele obişnuite, în partea de jos a clondirului se afla un mic robinet, prin care curgea vodca.

— Andriuşa, eu şi Serioja îţi urăm din inimă tot atîta fericire cîtă votcă este în această sticlă, iar viaţa să-ţi fie întotdeauna înconjurată de iubire şi plină de noroc, ca această sticlă plină cu vodcă! rosti Boreiko, cu efuziune.

— Unde aţi găsit asemenea *suvenir*? întrebă Riva.

— A rămas ca amintire în urma şederii marilor duci Kirill şi Boris în Arthur. Sticla a fost făcută la comanda lor specială, dar catastrofa din martie i-a împiedicat s-o folosească. Aflînd întîmplător despre existenţa ei, am luat hotărîrea să v-o oferim, ca un semn al iubirii noastre.

— Sper că n-aveţi de gînd s-o goliţi într-o singură repriză? întrebă Riva, nu fără nelinişte.

— N-avea grijă, o s-o mulgem multă, multă vreme.

Pentru ca masa să nu fie strivită de sticla uriaşă, ea fu aşezată pe un postament special de stejar. Boreiko se aşeză lîngă ea, ca staroste şi începu să toarne vodcă în pahare. Spre uimirea tuturor, tocmai el se mulţumi doar cu trei păhărele.

— Am hotărît să mă dezbăr de vodcă, îi explică el Rivei care îl privea mirată.

— Mi se pare că ai de gînd să te însori, ghici Olia.

— N-ar fi rău, dar cine să mă ia ?

— Căutăm noi, poate că o să găsim pe cineva, răspunse Riva, cu un aer enigmatic.

În loc de răspuns, Boreiko îşi drese zgomotos glasul şi se grăbi să schimbe vorba.

— Am auzit că micadoul l-a decorat pe Vitgheft al vostru cu ordinul Soarelui-Răsare, cu prilejul strălucitei operaţiuni de debarcare a armatei lui Oku, îi spuse el lui Akinfiev.

— În locul lui aş mai decora pe mulţi alţii, în afară de amiral, interveni Ellis în discuţie : înainte de toate, pe Uhtomski, pe Reizenstein şi pe Şensnovici ; azi, la consfătuire, îl susţineau în cor pe amiral.

— Nici Stessel şi Fok ai noştri, n-au fost mai breji. Au lăsat trupele lui Oku să debarce ca la ele acasă. Le-au dat pe gratis japonezilor Kindjoul ; le-au făcut plocon Dalnî ; acum, se prefac că au de gînd să apere Arthurul, urmă Boreiko. În ceea ce priveşte fortificaţiile, cazematele şi adăposturile sînt făcute mai mult din lut, decît din beton ; tunurile sînt amplasate pe poziţii descoperite ; într-un cuvînt se face tot posibilul pentru a se grăbi căderea Arthurului.

— Alături de Stessel, trebuie pus şi Saviţki al nostru, şi comandantul regimentului 15, Greaznov, şi Gaidurin, şi încă mulţi alţii, vorbi Endjeevski care, pînă atunci stătuse tăcut. După Kindjou, au hotărît cu toţii, mai întîi, să fugă de-a dreptul la Arthur, şi numai la stăruinţa lui Kondratenko s-au oprit în trecătoarea Iupilaza. Nici unul dintre ei n-a dat crezare rapoartelor mele, în care spuneam că japonezii se îndreaptă spre nord, iar mie „pentru executarea neconştiincioasă a ordinului referitor la acoperirea retragerii, în urma bătăliei de la Kindjou“, mi s-a dat o mustrare severă prin ordin de zi.

— Aş fi curioasă să ştiu, întrebă Jeltova, dacă în armata manciuriană lucrurile stau tot ca la noi, ori mai bine ?

— Aici e Stessel şi gaşca lui ; acolo, Alexeev cu gaşca lui ; alţi oameni dar aceleaşi năravuri. Deci aceleaşi lucruri : la noi, Kindjou, la ei Tiurencen, aceeaşi înfrîngere şi retragere în debandadă, răspunse Endjeevski.

— Acolo există măcar unitate de comandament, pe cînd la noi, în Arthur : Stessel e unu, Smirnov doi, Vitgheft, trei... observă Zvonariov care şedea tăcut de o parte.

— Iar Grigorovici, patru, deoarece el nu e subordonat lui Vitgheft, lămuri Soimanov, şi, precum se ştie, „copilul cu mai multe moaşe rămîne cu buricul netăiat".

— Cu o asemenea stare de lucruri, e greu să cîştigi războiul, rosti mohorîtă Maria Pavlovna.

— Problema cardinală a războiului, stăpînirea mării, deocamdată, n-am soluţionat-o în favoarea noastră, rosti Stah. E drept că nici japonezii nu se pot socoti stăpîni deplini pe Marea Galbenă ; inactivitatea flotei noastre a oferit însă, de fapt, japonezilor ocazia de a lua iniţiativa în lupta pentru stăpînirea mării.

— Da, Vitgheft al nostru n-a mişcat nici din deget, ca să împiedice debarcarea japonezilor la Bitzîvo ; pe urmă, n-a ajutat armata în lupta pentru poziţiile de la Kindjou, şi acum priveşte cu tot calmul, cum japonezii îşi amenajează o bază navală de operaţii la Dalni. Cu voia sau fără voia lui, el ne trădează interesele în acest război.

— Noi, tineretul, nu putem fi judecaţi la fel cu Vitgheft şi cu căpitanii de rangul I şi II ! perora Soimanov. Înainte de toate, ei nu cunosc tehnica modernă, deoarece ei s-au format ca ofiţeri la şcoala vechii marine cu vele. Navele noastre, prin construcţia lor, nu sînt cu nimic mai prejos decît cele japoneze, în special, acelea construite în străinătate. Dar cadrele de comandă sînt slab pregătite şi nu ştiu să le folosească aşa cum trebuie. Din şcoala navală ieşim slab pregătiţi pentru a servi în marina modernă. Sîntem nevoiţi să mai facem cursuri de artilerie, de mine, de navigaţie, ca să putem deveni specialişti într-una din aceste ramuri. Pregătirea matrozilor pe specialităţi e şi mai deficientă. O scoatem la capăt mai mult cu agerimea minţii ruseşti. În general, şi noi, şi matrozii nu sîntem îndeajuns de instruiţi pentru a ne putea însuşi pe deplin tehnica navală modernă.

— Pe scurt : în 1870, Franţa a fost înfrîntă de institutorul german, iar acum cel japonez ne învinge pe noi, rezumă Jeltova.

— Nu poate exista decît o singură concluzie : e necesară o cît mai grabnică schimbare a formei de guvernămînt, rosti cu vioiciune Olia Selenina.

— Sîntem cu toţii fii credincioşi ai Patriei noastre ; ne declarăm gata să facem orice pentru binele ei.

— Depinde de modul în care e conceput acest bine, observă Jeltova.

— După noi, binele este tot ce poate ajuta la victoria noastră asupra japonezilor, răspunse Boreiko.

— Cu această definiţie sîntem toţi de acord, consimţi Olia Selenina.

— Ei, felicitările noastre, încheie Boreiko. Chiar mîine, o să răsucim gîtul lui Stessel, lui Vitgheft şi celorlalţi din clică. Fără îndoială, asemenea lucru ar fi foarte folositor pentru victoria noastră.

— Uneori şi înfrîngerile sînt de folos, observă Olia. Dezastrul de la Sevastopol a determinat reforme politice în Rusia.

— Totuşi, aceasta nu i-a împiedicat pe nihilişti să-l asasineze pe Alexandru al II-lea, aşa zis „eliberatorul", obiectă Soimanov.

— Mai mult schingiuitor de cît eliberator, sublinie Olia.

— Constat că musculiţa asta pişcă destul de tare ! rosti Boreiko, uitîndu-se la Olia, de la înălţimea lui de un stînjen.

— În schimb, dumneata pari un urs destul de îmblînzit.

— Nu eşti departe de adevăr, Olia, interveni Riva. E un urs dintre cei mai blînzi, deşi ar vrea să pară fioros şi supărăcios.

— Hei, Andriuşa, Serioja, Pavlik, apăraţi-mă. Vor morţiş să mă canonizeze de viu şi eu nu ţiu nicidecum să fiu considerat o mînă de moaşte ! exclamă Boreiko, cu o groază hazlie.

— Aşadar, totuşi escadra iese în larg zilele acestea, vesti Zvonariov.

— Ei, slavă domnului ! răspunseră într-un glas Boreiko, Endjeevski şi Soimanov. Şi, cînd anume ?

— La 9 iunie, în zori, preciză Ellis.

Kuinsan care servea la masă îi aruncă o privire şi întoarse repede capul. Andriuşa îi observă mişcarea şi se încruntă.

— Adu-mi un ceai, îi spuse el fetei, şi nu mai sta aici, dacă n-ai treabă.

Chinezoaica se grăbi să plece.

— Iese toată escadra sau numai o parte ? întrebă Boreiko.

— Ies toate cuirasatele, crucişătoarele şi cele două grupe de torpiloare. Dacă întîlnim numai o parte din escadra japoneză, încercăm s-o zdrobim, răspunse Ellis.

— Dar dacă va fi toată ?

— Atunci nu angajăm lupta şi ne întoarcem la Arthur.

— Nu prea sînteţi viteji ! La Sinope, Nahimov n-a întrebat cîţi turci are în faţa lui — i-a atacat şi i-a nimicit. Voi vă faceţi socoteli : „or fi mulţi japonezi, or fi puţini ? Ce-i de făcut dacă e aşa ? Dar altminteri ?" rosti ironic Stah.

— Acolo era alt raport de forţe... începu Ellis.

— A fost mai ales... un spirit războinic şi în fruntea flotei nu era un zăpăcit ca Vitgheft, ci un adevărat amiral, îl întrerupse Stah.

— Ei, în sănătatea lui Andriuşa, eroul nostru ! Să aveţi, tu şi cu Riva, parte de un trai, ca în rai ! ură Boreiko însurăţeilor şi ciocni paharul cu ei. „Amar ! Amar !" Se aude ?

Toată lumea secondă, rîzînd, acest toast tradiţional. Riva şi Andriuşa se sărutară ceremonios.

— Şi cine urmează după noi ? întrebă Riva.

— Stah şi Liolia.

— Iar după ei ?

— Varia şi Serioja.

— Şi apoi ? stărui Riva.

— Olia şi Borea ! strigară într-un glas toţi mesenii.

— Cum ? răcni Boreiko şi ţipă Olia.

— Asta-i o noutate ! Olia noastră e o adevărată vestală. A făcut legămînt de castitate ! rosti Maria Petrovna, zîmbind.

— Să mă mărit cu un asemenea urs ? Trebuie să fii nu ştiu cum ca să-ţi închipui aşa ceva ! protestă Selenina.

— N-ai dreptate, Olia ! Ursul acesta e foarte bun, o asigură Riva pe institutoare.

— Atîta numai că e un beţiv şi jumătate, se recomandă Boreiko.

— Nu-i nimic ; Olia o să te strunească repede. Deşi e mică, are o voinţă grozavă. Cît ai clipi ai şi uitat de vodcă, o susţinu Jeltova pe Riva.

— N-aş avea nici o obiecţiune.

— Atunci, ce mai aşteptaţi ? întrebă Akinfiev, în rîsetele tuturor.

Astfel, rîzînd şi glumind prieteneşte, musafirii petrecură îndelung în plăcuta căsuţă a Akinfievilor.

Zvonariov se miră foarte mult cînd primi nota telefonică, semnată de Jukovski şi adresată lui, prin care era invitat să fie prezent pe Elektriceski Utios, la orele 2, după amiază. Nota avea o menţiune grăitoare : „Mare ţinută, cu arme".

Cînd sosi călare la baterie, compania era adunată. La flancul drept stătea fanfara. Ofiţerii se aflau la locurile lor, în fruntea secţiilor ; la flancul stîng, stătea Blohin, înarmat cu puşca japoneză, iar alături felcerul Melnikov, Şura Nazarenko şi Varia Belaia.

Răspunzînd repede la salutul lui Zvonariov, Jukovski îi ordonă să-şi ocupe locul la secţia a 4-a şi îngrijorat, arătă cu degetul spre grupul de călăreţi ce se apropia. Zvonariov îşi ocupă locul în front şi privi spre călăreţi. Patru generali deodată — Stessel, Smirnov, Belîi şi Nikitin, se apropiau de baterie, urmaţi de vreo douăzeci de călăreţi — suita şi escorta lor.

De îndată ce excelenţele lor descălecară, Jukovski dădu comanda, muzica începu să cînte, iar soldaţii prezentară armele pentru onor.

Generalii salutară compania unul după altul, începînd cu Stessel. Apoi acesta din urmă se opri în dreptul frontului, cam la mijloc, şi începu să strige cu glas tare numele soldaţilor decoraţi.

După ce îi felicită pe cei decoraţi şi le mulţumi pentru slujbă, Stessel îşi îndreptă atenţia asupra lui Blohin.

— De unde ai arma asta ? întrebă el.

— Am luat-o în lupta de la Kindjou, excelenţă.

— Ai o mutră de dezmăţat, de tîlhar. Ai fost judecat vreodată ?

— Se află şi acum în categoria celor mutaţi disciplinar, raportă Jukovski.

— Degeaba l-aţi propus pentru cruce ; trebuia mai întîi să-i ridicaţi pedeapsa. Şi ce ispravă ai făcut tu la Kindjou ?

— Am capturat această armă japoneză, excelenţă.

— Mai bine capturai un japonez viu.

— L-am omorît cu baioneta, excelenţă, şi i-am luat arma.

— Şi ce alte fapte ai mai săvîrşit ?

— În timpul atacului asupra oraşului Kindjou, a distrus, prin ochire directă, un tun japonez, raportă Jukovski.

— Şi de ce taci, nătărăule ? se mînie Stessel. E erou, dar are mutră de puşcăriaş. Supravegheaţi-i purtarea ; să nu fie pe urmă nevoie să-i luăm înapoi crucea... Ia uite ! Un ovrei ! se miră generalul, dînd cu ochii de Zaiaţ. Dar tu, ce isprăvi eroice ai fost în stare să faci ?

— „Sub vijelia de foc a artileriei a adus prînzul pe poziţie ; fiind lipsă de servanţi, a acţionat ca ochitor la o piesă şi pînă la sfîrşitul bătăliei a respins atacurile japonezilor“, citi după lista celor decoraţi aghiotantul personal al lui Stessel, prinţul Gantimurov.

— E primul ovrei din Arthur căruia îi dau o cruce şi sper, că ultimul ! bodogăni Stessel.

Varia Belaia şi Şurka Nazarenko fură strigate cele din urmă. Cînd veni rîndul Şurkăi Nazarenko, Stessel îi văzu medalia, o întrebă de la cine o primise, şi aflînd că medalia îi fusese conferită de Makarov, făcu o strîmbătură.

— N-avea dreptul să te decoreze, deoarece ai lucrat la o unitate de coastă, şi nu la una de marină ; ei, fie ! şi generalul, mărinimos, îi prinse pe piept încă o medalie.

— Iar ţie, zvăpăiato, îi spuse Stessel Variei Belaia, nici n-ar trebui să-ţi dau medalia, pentru îndrăzneala ta, dar...

— Nici un „dar“, generale ! Păstraţi-vă medalia în amintirea grosolăniei dumneavoastră de atunci. N-am nevoie de ea ! i-o trînti Varia şi, lăsîndu-l pe Stessel uluit, alergă de vale spre iapa ei, sări în şa şi se îndepărtă în goană.

— Varvara ! Întoarce-te ! strigă tatăl ei, dar fata doar ce flutură din mînă.

— Ei, Vasili Feodorovici, va trebui s-o recompensezi cu nişte nuiele, în loc de medalie : şi-a luat rău nasul la purtare ! spuse Stessel întorcîndu-se supărat spre Belîi. Pentru noii cavaleri ai Sfîntului Gheorghe, ura ! încheie el.

Ieşirea Variei strică toată ceremonia decorării. După ce primi defilarea marţială a companiei, Stessel refuză gustarea oferită şi plecă precipitat împreună cu suita. Soldaţii se întoarseră la cazarmă, vorbind despre incident.

După prînz, Zvonariov se grăbi să plece în oraş ; voia s-o întîlnească pe Varia şi să stea de vorbă cu ea despre cele petrecute. O găsi citind.

— O carte foarte interesantă ! Şi de ce mă rog, la institut nu ni se dădea să citim asemenea lucruri ? îl întîmpină ea pe Zvonariov cu o întrebare.

— Ce roman e ?

— Roman ! E un manual de fiziologie pentru şcolile de felceri. Ei, ce-a făcut Stessel după ce am plecat ? Îmi închipui că a turbat de mînie ! Mi-e frică să dau ochii cu tata. Închipuie-ţi : tîmpitul de Gantimurov mi-a telefonat că mîine îmi aduce personal nenorocita aia de medalie. I-am spus c-am s-o arunc în mare. Păcat ! suspină Varia. Ce frumos e — o soră cu medalia Sfîntul Gheorghe !

— Ha-ha-ha ! rîse Zvonariov. Păi, atunci, de ce ai refuzat-o ?

— Din principiu ! Să nu-şi închipuie cineva că pot fi jignită fără să ripostez.

În vestibul soneria zbîrnîi şi îndată după aceea se auzi vocea lui Belîi întrebînd de Varia.

— E cu Zvonariov, răspunse Maria Fominişna.

— Această domnişoară i-a făcut azi, lui Stessel, pe Elektriceski Utios un afront scandalos : a refuzat medalia.

— Cum vine asta ? Doar ea însăşi a fost la Stessel, ca s-o solicite !

— Ba nu e deloc adevărat : protestă Varia, repezindu-se glonţ în vestibul. Am solicitat-o pentru Zvon... adică, pentru soldaţi, nu pentru mine. Iar lui Stessel nu-i dau voie să mă facă zvăpăiată, de faţă cu toată lumea, ca pe un copil mic, şi să spună că n-am meritat medalia ! urmă ea pripit, dar deodată izbucni în suspine şi începu să plîngă amarnic.

— Ei, după una ca asta, poftim : să mai ai a face cu femeile ! se aprinse Belîi şi intră în cabinetul său, trîntind cu ciudă uşa în urma lui.

Rămas singur, Zvonariov începu să răsfoiască nişte reviste vechi de pe masă. După ce Varia şi mama ei ieşiră din vestibul, voi să plece discret.

— Pleci, praporşcikule ? îi strigă pe neaşteptate, din cabinet, generalul.

— Da. Am onoarea să vă salut !

— La revedere. Şi ţine minte sfatul meu : nu te însura niciodată cu o fetişcană zvăpăiată, care nu ştie nici ea ce vrea, adăugă Belîi, strîngîndu-i mîna.

Capitolul V

În dimineaţa zilei de 7 iunie, cînd Zvonariov sosi călare la comandament, Kondratenko îi întinse un exemplar proaspăt, încă mirosind a cerneală de tipar, al ziarului local „Novîi Krai".

— În sfîrşit, drăguţii noştri marinari şi-au făcut vînt, au cutezat să iasă în larg, rosti generalul, arătînd una dintre ştirile publicate în ziar :

„ORDINUL Nr. 177

Port-Arthur

7 iunie 1904

Lucrările de reparaţii ale unor nave, avariate de perfidul inamic încă înainte de a declara război, fiind terminate, escadra, din ordinul guvernatorului general, iese acum în larg ca să ajute forţele militare terestre la apărarea Arthurului. Cu ajutorul lui dumnezeu şi al sfîntului Nicolae făcătorul de minuni, şi ocrotitorul marinarilor, ne vom strădui să ne îndeplinim datoria de onoare şi jurămîntul depus maiestăţii sale şi să zdrobim inamicul, slăbit prin pierderea unei părţi din navele lui, care s-au scufundat lovind minele noastre. Mica navă canonieră, *Bobr*, a dat la 13 mai (în cursul bătăliei de la Kindjou) o pildă de ceea ce se poate îndeplini chiar în cele mai grele împrejurări. Să ne ajute dumnezeu !

Contraamiral

Vitgheft"

— Bine, dar toate navele se află încă în port, se miră praporşcikul. Şi apoi, ce sistem ciudat să publici în ziare ordine de operaţiuni !

— Gazetarii sînt oameni isteţi ; ştiu să se strecoare peste tot şi să adulmece totul, spuse generalul cu un zîmbet. Totuşi, va trebui să i se pună în vedere redactorului şef, că o asemenea desconsiderare a secretului operaţiunilor este inadmisibilă.

— Cine conduce ziarul ?

— Colonelul Artemiev. Doar e o gazetă oficială, militară, răspunse Kondratenko.

— Ca ofiţer, trebuie să înţeleagă foarte bine că asemenea informaţii nu pot fi publicate, stărui Zvonariov, şi mai mirat.

— În plus, ziarul trece prin două birouri de cenzură : al statului-major naval şi al comandamentului lui Stessel. Totuşi, precum vezi...

— Excelenţă, raportă în clipa aceea un furier : a venit un curier de la redacţie ; roagă să i se dea înapoi gazeta. Zice că s-a făcut o greşeală în ea.

— Ce aiureală ! Ia cheamă-l încoace, ordonă Kondratenko.

Peste o clipă, în cabinet intră un tînăr care salută politicos :

— M-aţi chemat, excelenţă ?

— Da, explică-mi, te rog, de ce strîngeţi numerele de ziar expediate ?

S-a tipărit din greşeală că escadra iese azi în larg, şi ea nu iese. D-aia s-a dat ordin să strîngem gazeta, lămuri trimisul redacţiei.

— Din lac, în puţ ! Deci nu vreţi să vă induceţi în eroare cititorii şi, o dată cu ei, pe japonezi, care vă primesc foarte regulat ziarul, zîmbi generalul. Uite, am să scriu cîteva cuvinte redactorului. Să-i dai acest bilet şi să nu mai spui nimănui că escadra nu iese ; e un secret militar.

— Păi, ştie tot Arthurul, se dezvinovăţi tînărul.

— Cu atît mai rău ; nici nu mai trebuia să strîngi numerele. Las' să creadă toată lumea că escadra iese în larg, să zicem, deseară, lămuri generalul. Ei, Serghei Vladimirovici, hai să vedem forturile.

Lîngă fortul 3, Kondratenko şi Zvonariov fură ajunşi din urmă de Stessel însoţit de Nikitin, Vodiaga şi Gantimurov.

— Să ştiţi că „cufundarii" noştri s-au hotărît într-adevăr să iasă din port, spuse cu un zîmbet Stessel, strîngînd mîna lui Kondratenko. Bine i-am mai beştelit atunci, în şedinţă...

— Să nu le dai crezare, Anatoli Mihailovici, se îndoi Nikitin. Scot fum, în port, şi se potolesc. Pentru mai mult, n-au curajul.

Kondratenko povesti despre întîmplarea cu ziarul.

— Ticăloşii, trădătorii ! se mînie Stessel. Chiar azi, am să mă ocup de cazul acesta.

Privit de la distanţă, fortul în construcţie parcă era un furnicar. Într-un spaţiu restrîns se înghesuiau soldaţi de-a valma cu sute de chinezi. Nu se zăreau ofiţeri. La ivirea generalilor, careva dintre soldaţi comandă „drepţi". Stessel se ridică în scări şi salută cu glas tare. Şi soldaţii, şi chinezii îi răspunseră cu toţii deodată.

— Unde sînt domnii ofiţeri ? întrebă Stessel.

— Încă n-au sosit, răspunse cineva din mulţime.

— Notaţi-le numele, ordonă Stessel, întorcîndu-se spre aghiotanţii săi. Toţi ofiţerii întîrziaţi vor fi pedepsiţi cu cîte zece zile de arest la comenduire.

Generalii descălecară şi începură să inspecteze lucrările.

Fortul, care trebuia să bareze accesul în valea rîului Lunhe, era aproape gata. Avea forma unui pentagon, cu o prelungire în partea dinapoi, unde se afla intrarea şi era înconjurat cu un şanţ lat de 6 stînjeni şi adînc de 3. În colţurile şanţului se aflau caponiere de beton, unite printr-o galerie subterană cu cazarma din spatele lor, unde urma să se adăpostească garnizoana fortului. Valurile erau înalte de 2 stînjeni şi jumătate şi groase de 12. În partea de sus, erau protejate cu saci plini cu pămînt, printre care erau lăsate crenele pentru trăgători ; nu se vedeau însă nici un fel de bonete.

În interiorul fortului era amplasată o baterie compusă din patru tunuri de 6 ţoli. Piesele, cu totul neadăpostite, erau apărate sumar doar din faţă printr-un parapet scund din saci. În traversele de beton dintre piese fuseseră făcute adăposturi pentru proiectile, pulbere şi pentru servanţi. La stînga se zărea o turelă blindată, asemănătoare celor de la nave, pentru postul de comandă al bateriei ; tot acolo, sub parapetul drept al fortului, fusese construită din beton masiv o cazarmă pentru două secţii de artilerişti. Cazărmile n-aveau însă nici lumină electrică, nici ventilaţie, nici closete şi nici bucătărie. Se presupunea că muniţiile aveau să se păstreze tot acolo, în cazarmă, deoarece nu existau magazii speciale pentru ele.

Zvonariov îi arătă lui Kondratenko toate aceste lipsuri.

— Fleacuri ! răspunse Stessel care-l auzi. E fort, nu palat ; o să meargă şi fără ventilaţie ; fără lumină, au să doarmă mai mult şi au să prindă puteri. Nevoile pot să şi le facă chiar în şanţ ; cred că nu-l vor umple cît va ţine asediul. Hrana va trebui adusă din zona interioară. Consider că fortul este gata, hotărî generalul.

— Mai trebuie cam o săptămînă de zile ca să fie pus în ordine, obiectă Kondratenko.

— Vă dau trei zile. Am să viu eu însumi să fac recepţia fortului. Chiar mîine îi ordon lui Belîi să înceapă amplasarea tunurilor. Spunînd aceste cuvinte, generalul se îndreptă spre calul său.

În clipa aceea, se ivi căpitanul Şevţov.

— Unde mi-ai fost pînă acum ? se răsti Stessel la el.

— La lucrarea numărul 3, excelenţă.

— Erai dator să vii îndată ce am descălecat. Douăzeci de zile arest ! zbieră Stessel.

— Eu i-am dat sarcina să termine urgent lucrările la fortificaţia numărul 3. De două zile şi două nopţi se află acolo, interveni Kondratenko.

— Şi totuşi, căpitanul trebuie să respecte cu stricteţe disciplina militară în raporturile cu superiorii, răspunse Stessel, ceva mai calm. Cînd va fi complet gata fortificaţia numărul 3 ?

— Lucrările de beton şi terasamentele au fost terminate, dar săpăturile n-au ajuns încă la adîncimea necesară ; ne împiedică solul stîncos, pe care este aşezată toată fortificaţia, raportă căpitanul. În zece zile vom termina toate lucrările.

— Luaţi la fortificaţie toţi muncitorii care devin disponibili aici, ca să isprăviţi într-o săptămînă, ordonă Stessel. Ei, Roman Isidorovici, am plecat la comandament.

După ce Stessel se îndepărtă, Kondratenko îl bătu pe umăr cu blîndeţe pe Sevţov :

— Alexei Vladimirovici, nu pune la inimă ieşirea lui Stessel. Ştii bine că este arţăgos, dar îi trece iute. Nu eşti nici primul, nici ultimul.

— Aşa e, excelenţă, dar toate au o limită. La război, nervii cedează uneori, şi atunci, drept răspuns la insulte, poate să fie şi el insultat, răspunse Sevţov, aprins.

— Sînt ferm convins că nervii dumitale nu vor ceda, şi că îţi vei păstra calmul şi stăpînirea de sine din totdeauna.

— Mă voi strădui, excelenţă ! Şi acum, voiam să vă rog să mi-l daţi pentru astăzi pe praporşcikul Zvonariov : vreau să mă sfătuiesc cu el în privinţa adăpostirii pieselor.

— Dacă n-ai nimic împotrivă, voi lua şi eu parte la această consfătuire, propuse amabil generalul.

— Vom fi foarte onoraţi... răspunse Şevţov.

— Atunci, să mergem, mai întîi la fortul 3, iar de acolo, la fortificaţia dumitale, hotărî Kondratenko. Porniră tustrei.

Seara tîrziu, obosit şi flămînd, Zvonariov îşi luă rămas bun de la Kondratenko şi de la Şevţov şi trecu pe la bateria Zaliternaia. Acolo se lucra intens, la lumina unui proiector. În preajma bateriei fuse aprins un foc, lîngă bucătăria de campanie unde trebă-

luiau Zaiaţ şi Belonogov. După ce le dădu bună seara şi-şi lăsă calul în grija lor, praporşcikul întrebă :

— Unde-i porucikul ?

— În baterie. Nu doarme nici ziua nici noaptea şi nici pe alţii nu-i lasă, se plînseră soldaţii.

Ajuns la locul lucrărilor, Zvonariov auzi numaidecît glasul tunător al lui Boreiko :

— Bateţi cu maiul, diavolilor, aşa iese mai tare betonul ! Aici să mai torni doi verşoci. Unde te bagi, căpăţînă de nătîng ? Ia mai la dreapta ! se auzeau strigăte din baterie.

— Noroc, Serioja ! De ce n-ai mai dat pe la noi ? Tot pe lîngă Varia stai ? Las'c-o să te plictiseşti tu, cînd ai să te vezi cusut pe viaţă de fusta ei.

— Hai, Borea, găseşte un subiect mai nou şi mai interesant ! se supără praporşcikul.

— Bine, fie. Uite ce e, prietene : băieţii mei au născocit o drăcovenie ; numai că nu ştiu dacă se poate face, ori ba. Hoholii noştri, Denisenko şi Gaidai, au propus să se bage în beton, ca să fie mai trainic, nişte traverse de fier şi nişte şine. Dar eu stau la îndoială : să nu le mănînce rugina în betonul ud. Denisenko, ia vino-ncoace ! strigă el unui marinar care trecea pe lîngă el. Ia spune-i şi praporşcikului în ce chip vrei să legi şinele între ele.

— Să le găurim talpa şi să le unim prin buloane. Lebiodkin a şi montat o serie. Iese ca un coş de fier împletit, explică matrozul. Şina n-are cum să ruginească : e tare groasă, n-o s-o mănînce rugina aşa repede.

— O să cer părerea inginerilor ; să văd ce spun şi ei, răspunse praporşcikul, precaut.

Jukovski se apropie de ei.

— Boris Dmitrievici al nostru iar vrea să le facă după capul lui ! Eu cred că şinele acestea doar vor slăbi betonul. El nu va mai fi dintr-o bucată, ci străbătut peste tot de fier : se va desface în bucăţi la prima lovitură. Dumneata, Serghei Vladimirovici, ce părere ai ? îl întrebă căpitanul pe Zvonariov.

— Cred că ideea nu e rea ; totuşi, o să-i întreb pe ingineri. N-ar fi rău să vă reconstruiţi şi dumneavoastră bateria la fel.

— Vai, ce vorbeşti ! Şi aşa, după indicaţiile dumitale, ne-am refăcut aproape toată bateria. Acum, iar s-o transformăm ? Dumnezeu e milostiv ; rezistăm noi şi cu aceste baterii cît ţine asediul. Numai să ajungă japonezii pînă aci. Acolo, în sferele înalte, nu se aude nimic despre armata din Manciuria ? Ce face Kuropatkin ? Ne scapă curînd de japonezi ? întrebă Jukovski.

— În privinţa lui Kuropatkin, nu se aude nimic deocamdată.

Zvonariov se interesă cum merg lucrările pentru iluminat, aerisire şi celelalte instalaţii.

— O să le facem pe toate. În bateriile noastre n-o să fie mai rău decît pe Elektriceski Utios. Aducem chiar şi apă. Am găsit un izvoraş, l-am curăţat şi l-am captat într-o ţeavă : apa vine curată şi bună. Ziua e dogoare, soarele arde nemilos, iar noi avem întotdeauna la îndemînă apă rece şi munca e mai veselă, se lăuda Boreiko. Dacă toate bateriile ar fi ca Zaliternaia a mea, japonezul n-ar lua niciodată Arthurul : o construiesc împreună cu soldaţii, ne sfătuim în toate, iar ei fac tot ce se poate şi ce nu se poate, pentru ca lucrul să iasă cît mai trainic şi mai bine.

Zvonariov făgădui să îndeplinească toate însărcinările primite, încălecă şi plecă spre tabăra artileriei.

Cînd se întoarse în sfîrşit acasă, găsi acolo prînzul trimis de la Belîi şi pe Gobiato.

— Maria Fominişna se oferă să ne dea masa la amîndoi, dumitale şi mie, îi explică Gobiato. Mai exact — bineînţeles, dumitale, iar mie numai din politeţe.

— De aceea, refuz categoric.

— Îmi pare rău, dar m-am şi declarat de acord şi pentru mine, şi pentru dumneata, ba chiar am avansat o sută de ruble, zîmbi Gobiato care rînduise dinainte totul cu Varia.

Zvonariov oftă înciudat, dar nu mai avu ce face.

A doua zi, cînd Zvonariov trecea călare prin faţa căsuţei Rivei, aceasta îl strigă din fereastră :

— Serioja, întoarce măcar capul spre mine, că altfel mă supăr pe dumneata. Te-ai făcut mîndru peste măsură. Te cred — mîine-poimîine, ajungi ginere de general ! rîdea ea.

— Rivocika, ai măcar dumneata milă de mine, o imploră Zvonariov, oprindu-se lîngă fereastră. Şi aşa nu-mi mai dă pace nimeni !

— Hai, descalecă, lasă-ţi calul în curte şi vino înăuntru, îl pofti Riva.

Praporşcikul intră în curte, descălecă, slăbi chingile şi, după ce-şi legă calul cu o curea, de magazie, intră în cameră, cu cravaşa în mînă, plin de praf, mirosind a sudoare de cal şi călcînd legănat ca un cavalerist.

— Te cheamă Andriuşa, spuse Riva, de după uşa dormitorului.

Zvonariov intră în dormitor. Akinfiev stătea tolănit pe pat.

— Ce leneveşti aşa, ziua-n amiaza mare ? se miră Zvonariov.

— Prind puteri, înainte de plecarea în misiune.

— Ce misiune ?

— Mîine, în zori, ne luăm tălpăşiţa, în sfîrşit, din Arthur.

— Nu ne trageţi iar pe sfoară ?

— Nu, acum, fără păcăleală. Am fi ieşit în larg chiar astăzi, dar Zaţarennîi, comandantul *Pobedei*, s-a îmbolnăvit de friguri galbene. În locul lui, a fost numit Sarnavski de pe *Pallada*, iar pe *Pallada*, Ivanov, de pe *Amur*. În timp ce noii comandanţi îşi luau navele în primire, mareea înaltă s-a terminat şi acum trebuie să aşteptăm pînă mîine dimineaţă, lămuri Andriuşa.

— Bine, dar ce treabă e asta ? se miră Zvonariov. Să numeşti noi comandanţi tocmai înainte de ieşirea escadrei în bătălie ? Nu era mai simplu să-l înlocuiască pe comandantul care s-a îmbolnăvit, cu secundul lui ?

— Ce vorbeşti ? Asta, nu se putea în nici un caz. Atunci, căpitanul de rangul II Ruhlov ar fi ajuns comandant pe un cuirasat, iar un căpitan de rangul I, ca Sarnavski, numai pe un crucişător. Asta ar fi fost un mare afront pentru el, obiectă cu toată seriozitatea Akinfiev.

— La război nu trebuie să ţii seamă de supărări personale. Secundul cunoaşte echipajul şi la rîndul lui e cunoscut de oameni, aşa că ar fi normal să i se încredinţeze lui comanda în luptă, cînd se îmbolnăveşte comandantul.

— Gîndeşti ca un pifan. La noi, marinarii, e altă rînduială.

— Foarte rău. Mîine se îmbolnăveşte un alt comandant de friguri, ori, pur şi simplu, de diareia fricoşilor, şi iar începe rotaţia tuturor comandanţilor din escadră.

— La noi, nu se poate altfel, încercă să mai obiecteze Andriuşa, dar îşi dădu şi el seamă de netemeinicia obiecţiunilor sale şi tăcu.

— Aveţi de gînd să vă întoarceţi la Arthur, ori încercaţi să răzbiţi pînă la Vladivostok, sau să intraţi în vreun port neutru ?

— Asta o s-o hotărască *Vilea* al nostru, iar el hotărăşte după bătătura de la piciorul drept sau stîng : care l-o durea mai rău. Eu cred că nici dumnezeu nu ştie ce-o să-i treacă lui prin cap.

— Tare aş vrea să ştiu cui i-a venit ideea să-l numească comandant al escadrei ?

— Guvernatorului general. Noi îl aşteptam să sosească la Arthur pe noul comandant al flotei, amiralul Skrîdlov, dar acesta s-a împotmolit înainte de a porni la drum. Tocmai cînd să se suie în tren, un matroz din Nicolaev a visat o icoană a maicii-domnului „făcătoare de minuni", care, cică, va salva Arthurul. L-au vestit despre asta pe Pobedonoştev, la Piter. Acesta a hotărît îndată, că, atîta timp, cît această icoană nu va fi zugrăvită, sfinţită şi dată lui Skrîdlov, el nu poate să plece la drum. Ei şi acum, acea icoană este zugrăvită după spusele matrozului care a visat-o, sau mi se pare că

e gata şi au dus-o să o sfinţească la moaştele nu ştiu cărui sfînt, sau sfinte. Şi în timpul ăsta Skrîdlov, aşteaptă şi huzureşte la Piter.

— Poate că şi Vitgheft vede ceva în vis, şi iar nu mai vrea să iasă în larg, zîmbi Zvonariov. De unde ştii istoria cu icoana ?

— Au adus chinezii cu joncile lor, mai multe numere din ziarul „Chifu-Press", şi acolo se istoriseşte toată povestea. E atît de absurd, încît nu pare adevărat.

— Dacă e absurd, atunci, poţi să fii liniştit : e adevărat. Orice s-ar spune, dar asemenea întîmplări aiuristice se petrec adesea la noi.

Zvonariov îşi luă rămas bun şi-şi văzu de drum.

Era timpul de plecare şi pentru Andriuşa. La debarcader îl aştepta o barcă de pe *Sevastopol.* După ce o îmbrăţişară fierbinte pe Riva ieşiră împreună din casă. Poticnindu-se prin întuneric, sprijinindu-se unul de altul, ajunseră însfîrşit la debarcader. Acolo se plimba pe cheu, aşteptîndu-i, însuşi Nikolai Ottonovici Essen, comandantul *Sevastopolului.*

— Am onoarea să vă salut. Vă rog să-mi scuzaţi întîrzierea, rosti Akinfiev, apropiindu-se de el.

— Chiar acum am sosit şi eu cu barca, Andrei Mihailovici, îl linişti Essen. Respectele mele, doamnă ! o salută el pe Riva.

— Nikolai Ottovici, credeţi că escadra se va întoarce la Arthur ? întrebă Riva.

— Cine poate şti planurile celor mari ? Nu s-a făcut plinul de cărbuni la nici o navă. E evident că nu ne ducem la Vladivostok. Deci, ori răzbim spre un port neutru, ori ne întoarcem, răspunse Essen.

Barca se desprinse de la cheu şi pieri în întuneric.

Stessel spumega de furie. Umblînd cu paşi mari prin cabinet, scutura depeşa primită cu cîteva clipe mai înainte, prin care era rechemat din Arthur la armata din Manciuria.

— Victor Alexandrovici, ai descifrat bine totul ? îl întrebă el, pentru a nu se ştie a cîta oară, pe Reis, care stătea lîngă el.

— Nu poate fi nici o eroare la mijloc, excelenţă, răspunse colonelul imperturbabil. Spre deosebire de Stessel, el era, ca întotdeauna, rezervat şi calm. Pe obrazul său rumen, proaspăt ras, nu se citea nici o urmă de tulburare. Ochii lui, de un albastru cenuşiu, priveau pătrunzători, reci, spre furiosul general.

„În urma retragerii trupelor din sectorul încredinţat dumneavoastră pe poziţiile înaintate ale fortăreţei, sînteţi invitat ca îndată după primirea telegramei să predaţi generalului Smirnov comanda trupelor şi să plecaţi din Arthur cu cel dintîi mijloc posibil, utili-

zînd în acest scop, la nevoie, unul din crucişătoarele rapide ale escadrei. General-aghiotant Kuropatkin", reciti cu glas tare Stessel depeşa boclucaşă. Toate acestea sînt uneltiri ale lui Smirnov şi ale marinarilor. Nu visează decît să-mi facă vînt din Arthur ! Dar şi-au greşit socotelile ! Stessel nu se lasă cu una cu două ! Mă răfuiesc eu cu ei ! Cine, în afară de dumneata şi de mine, cunoaşte conţinutul acestei telegrame ?

— Nimeni, excelenţă ! Am descifrat-o eu însumi.

— Dar aici se menţionează că a fost expediată, în copie, lui Vitgheft şi lui Smirnov.

— Ambele copii au ajuns tot la comandamentul nostru.

— Sper că nu le-ai trimis la destinaţie ?

— Am socotit că nu pot face aşa ceva înainte de a primi indicaţii de la dumneavoastră personal.

— Excelent ! Deocamdată, reţine-le, iar eu voi chibzui ce am de făcut. Te rog să te prezinţi peste o oră la mine după noi ordine, şi Stessel îşi lăsă şeful de stat-major să plece.

Îndată după plecarea lui Reis, Stessel se duse la soţia lui cu telegrama în mînă. Văzîndu-l întunecat, posomorît, Vera Alexeevna îşi dădu seama că se întîmplase ceva foarte grav şi se grăbi să intre cu el în dormitor, unde se ţineau întotdeauna consfătuirile lor secrete.

— Ce s-a întîmplat ? Se retrage Fok ? Te-au pus în subordinea marinarilor ? A murit Kuropatkin ? Au izbucnit tulburări în Rusia ? se nelinişti Vera Alexeevna, copleşindu-şi soţul cu întrebările.

Generalul îi întinse depeşa fără o vorbă. Generăleasa îşi puse ochelarii şi o citi de două ori, o dată încet, apoi cu glas tare.

— Cine mai ştie despre ea la Arthur în afară de tine ?

— Numai Reis.

O clipă, Vera Alexeevna se încruntă, rămînînd pe gînduri ; faţa i se însenină însă numaidecît.

— Bine, *Anatole*, dar de ce ai primi-o ? întrebă ea, pe un ton vesel chiar.

— Cum adică de ce am primi-o ? rosti nedumerit generalul.

— Dar telegrama se putea pierde. Putea s-o arunce peste bord chinezul, cînd s-a văzut urmărit de japonezi ; în fine, se putea ca el, pur şi simplu, să piară pe drum şi să nu aducă această telegramă, explică generăleasa.

— Nu înţeleg nimic. Chinezul a ajuns cu bine la Arthur şi a predat poşta la destinaţie. El se va întoarce la Cifu, şi-i va prezenta lui Tiedemann recipisa noastră pentru primirea poştei.

— Prea v-aţi grăbit să-i daţi recipisa.

— Poate că Reis încă n-a terminat cu el.

— Să se afle acest lucru, şi apoi, chinezul să nu se mai întoarcă la Cifu.

— Asta nu stă în puterile mele. Şi apoi, ce rost are ?

— Ce greu de cap eşti, *Anatole ;* dacă se întoarce la Cifu, îi comunică lui Tiedemann că telegrama ţi-a fost înmînată, şi acelaşi lucru va fi raportat lui Kuropatkin. Pe cînd, dacă chinezul nu se mai întoarce la Cifu, Tiedemann va socoti că a pierit pe drum...

— ...şi va trimite altul.

— Ei, pînă atunci, e destul timp ca să mai născocim ceva.

— Va să zică, după tine, chinezul trebuie arestat ? se dumirea încet Stessel.

— Nu e cazul să fii prea delicat cu el. Un om arestat poate să scape într-o zi din închisoare şi să se apuce să povestească ce-a păţit...

— Aşadar, crezi că...

— Nu numai că cred, dar sînt absolut convinsă că la Arthur nu există un om mai obtuz ca tine ! îşi ieşi din sărite Vera Alexeevna. Chestia cu chinezul am s-o aranjez chiar eu. Tu să-i spui lui Reis să distrugă numaidecît toate copiile telegramei şi să uite că a primit-o vreodată. Ai înţeles ?

— Deci, eşti de părere, că ea trebuie ascunsă ?

— Slavă domnului, în fine, ai înţeles !

— Dar dacă mă dă de gol Reis ?

— El nu e prost ca tine şi-şi dă seama foarte bine că atîta timp cît eşti tu la Arthur, poate fi şi el sigur de postul liniştit de şef de stat-major, pe cînd dacă preia comanda Smirnov, trebuie să se întoarcă imediat la regimentul lui.

Încet, încet, Stessel înţelesese planul soţiei sale : telegrama să fie ascunsă ; să-i ordone lui Reis să păstreze tăcerea ; gura chinezului să fie închisă şi apoi să aştepte ceea ce avea să urmeze.

— E primejdios ceea ce vrei să faci, spuse el, întorcîndu-se spre soţia lui.

— În primul rînd, dacă totul va fi bine chibzuit şi prevăzut, nu există nici o primejdie ; şi pe urmă, nu e război fără primejdie. Cheamă-l azi la Arthur pe Fok şi organizează o consfătuire cu el şi cu Reis ; am să viu şi eu, dispuse Vera Alexeevna.

— Deşi nu prea înţeleg de ce trebuie să fac lucrul acesta, fie şi aşa, dacă vrei tu, încuviinţă resemnat Stessel, îndreptîndu-se spre uşă.

— Să-i ordoni lui Poznanski să-l aresteze pe chinez, pe motiv că ar fi pierdut nişte hîrtii secrete, şi să-l acuzi că le-a predat japonezilor.

— Dar pentru o asemenea faptă va trebui spînzurat ! exclamă mirat generalul.

— Un chinez mai mult ori mai puţin nu contează, dar noi o să scăpăm de un martor nedorit.

— Păi, n-aveai decît să-mi spui de la început, că chinezul trebuie spînzurat.

— O-of, *Anatole,* cînd o să fii mai deştept şi tu ? suspină generăleasa cu tristeţe.

Generalul se îndreptă cu paşi hotărîţi spre cabinetul lui.

În aceeaşi seară, chinezul fu arestat şi, conform sentinţei curţii marţiale, spînzurat ca spion în solda japonezilor.

Reis îl asigură pe general de discreţia lui, şi Stessel se mai linişti. Comunicarea primită de la marinari, prin care era informat că escadra avea să iasă în larg a doua zi, îi readuse pe deplin echilibrul sufletesc. Iar Vera Alexeevna îşi trecu în pomelnic pe „robul lui dumnezeu, al cărui nume, doamne, numai tu îl ştii".

Era întuneric beznă, cînd navele escadrei, una cîte una începură să iasă în rada exterioară. Mai întîi, ieşiră în formaţie dragoarele de mine ; după ele porniră crucişătorul *Novik* şi torpiloarele ; ceva mai tîrziu, se urniră crucişătoarele *Diana* şi *Askold,* apoi cuirasatele *Sevastopol, Poltava, Ţesarevici, Peresvet, Pobeda* şi *Retvizan.* În ariergardă rămăseseră crucişătoarele *Baian* şi *Pallada.* Ieşirea navelor dură mai mult de patru ore şi luă sfîrşit pe la opt dimineaţa. Escadra se îndreptă spre larg. În tribordul escadrei, navigînd în drum paralel la înălţimea cuirasatului din capul formaţiei grosului escadrei erau dispuse în linie de şir două crucişătoare puitoare de mine şi o flotilă de şapte torpiloare.

Vizibilitatea se menţinea excelentă ; marea era perfect calmă. Japonezii se zăreau la orizont, neavînd curaj să se apropie de escadră.

Alături de Essen, pe puntea de comandă a cuirasatului *Sevastopol* locotenentul Akinfiev observă prin binoclu situaţia de pe mare.

Pe la şase seara, aproape de asfinţit, flota japoneză începu să se apropie, părînd că vrea să taie calea escadrei ruseşti. Pe toate navele se sună alarma, fură arborate pavilioanele de război şi, îndată ce navele semnalizară că sînt gata de luptă, porniră în întîmpinarea inamicului.

Cu viteza lui redusă, cuirasatul *Sevastopol* abia se ţinea după *Peresvet* care naviga în prova lui. Essen se enerva, ocăra şi cerea mecanicilor să sporească numărul turaţiilor.

— Asta nu e cuirasat — e un galoş vechi, bombănea el. Andrei Mihailovici, te rog să fii atent la semnalele navei-amiral, se întoarse el spre Akinfiev.

— Am înţeles : să fiu atent la semnalele navei-amiral ! repetă ordinul locotenentul, luînd poziţia de drepţi. Îngăduiţi să stau în gabia de la prova, că de aici semnalele nu se prea văd din pricina fumului.

Essen îi dădu voie şi Akinfiev, urmat de un semnalizator, se grăbi să se urce în gabie. Acolo dădură de locotenentul Dikov din artilerie, cu telemetristul lui.

Andriuşa se uită împrejur. Soarele ce scăpăta spre asfinţit lumina viu suprafaţa întinsă, neţărmurită, a mării uşor agitate. Siluetele navelor în linie de şir se profilau pe fondul limpede al cerului. Fumul ce ieşea din numeroase coşuri se aşternea pe suprafaţa mării în tribord acoperind tot orizontul. În babord, la distanţă de vreo 70 cabluri, pe drumuri paralele cu escadra rusă, naviga escadra japoneză, compusă din cinsprezece unităţi. În frunte, se zăreau crucişătoarele *Iakumo*, *Asama*, *Kasaghi*, *Citose*, *Takaciho* şi *Niitaka*, urmate de grosul escadrei : cuirasatele *Mikaza*, pe care flutura pavilionul amiralului Togo, *Asahi*, *Fudji*, *Şikişima* şi crucişătoarele cuirasate *Nissin* şi *Kasuga* ; în ariergardă, erau şase crucişătoare uşoare. Departe, la orizont, se zăreau nedesluşit vreo douăzeci de torpiloare. În acelaşi timp, din tribord, navigînd în drum contrar, se iviră patru crucişătoare cuirasate vechi cu cuirasatul de pază a coastei, *Cin-Ien*, în cap şi o flotilă de vreo zece torpiloare. Era limpede că Togo avusese timp să-şi adune lîngă Arthur toate forţele.

— Halal ieşire în larg prin surprindere, se indignă Andriuşa. Ne-am tot moşmondit trei zile şi încă o jumătate de zi cu ieşirea din port ; în timpul acesta, japonezii şi-au putut aduce toate forţele de lîngă Vladivostok.

— Da, sînt aproape şaizeci de unităţi contra douăzeci ale noastre, răspunse Dikov. E drept, noi avem şase cuirasate contra patru ale lor, dar la asta se reduce toată superioritatea noastră. Ce distanţă ai ? întrebă el prin megafon pe telemetristul din pasarela comenzii.

— Şaizeci şi două de cabluri.

— Şi la noi ? îl întrebă pe telemetristul lui.

— Cincizeci şi nouă de cabluri.

— Ce naiba ? Care din ele e bună ? exclamă nedumerit ofiţerul cu artileria.

— Lucrul acesta trebuia lămurit la Arthur, înainte de a ieşi în larg, şi nu acum! se revoltă Akinfiev. Ne aşteaptă lupta şi nu ştim nici măcar care din cele două telemetre e defect şi care nu.

— Domnule Akinfiev, te rog, fără observaţii! se aprinse Dikov.

— Înălţimea-voastră, raportă semnalizatorul, *Ţesarevici* se întoarce.

Akinfiev se uită la nava din capul escadrei ruse. Cuirasatul *Ţesarevici* execută o întoarcere de 180 grade şi o luă înapoi, urmat de *Retvizan, Pobeda* şi de toate celelalte nave. Trecînd pe lîngă *Sevastopol, Ţesarevici* ridică semnalul: „Urmaţi-mă, la Arthur".

Akinfiev scuipă cu ciudă şi coborî repede spre a raporta lui Essen. Comandantul izbucni în înjurături la adresa lui Vitgheft.

— Chiar mîine mă duc la Stessel şi-l rog să-mi dea măcar o companie într-un regiment de tiraliori! strigă el furios. Acum e pur şi simplu o ruşine să fii marinar! Să ne retragem fără nici o lovitură de tun, fără cea mai mică încercare de a angaja lupta! Nu, asta e mai presus de răbdarea mea!

Cu toată indignarea lui, Essen fu nevoit să se supună şi să se întoarcă spre Arthur, împreună cu escadra.

Se întuneca repede. Navele mari inamice, după ce siliseră, fără nici un foc, escadra rusească să se întoarcă din drum, începură să rămînă în urmă, şi peste puţin, se făcură nevăzute în întunericul nopţii. În locul lor, se iviră din toate părţile torpiloarele japoneze, cu vădite intenţii agresive.

Pe *Ţesarevici* se ridică semnalul: „Încadraţi grosul, pe linii paralele. Crucişătoarele la tribord; torpiloarele la babord!" *Askold, Baian, Pallada* şi *Diana* măriră viteza şi acoperiră cuirasatele dinspre tribord, iar *Novik,* urmat de torpiloare, trecu spre babord, pregătindu-se să apere grosul escadrei contra atacurilor cu torpile.

De pe *Ţesarevici* începură să se emită semnale de noapte, cu felinare.

„Pregătiţi-vă pentru respingerea atacului cu torpile", îi raportă semnalizatorul lui Essen.

— La posturile de luptă! ordonă comandantul.

Matrozii se repeziră la posturi. Akinfiev alergă la turela pupa tribord, unde era postul lui, în caz de atac. Acolo, la lumina slabă a becurilor electrice, doi comendori şi mai mulţi tunari trebăluiau la tunuri, uitîndu-se mereu în bezna nopţii. Ambele piese erau gata de tragere; în elevatoare se vedeau proiectilele pregătite pentru salva următoare.

— Fraţilor, noaptea asta japonezul n-o să ne lase-n pace, spuse Akinfiev matrozilor. Va trebui să staţi la tunuri, aşa că aveţi grijă să vă aduceţi de mîncare.

— Am înţeles, înălţimea voastră ! Hrana ridică moralul matrozului, răspunse un subofiţer tunar. Başkin şi Griţenko, ia daţi fuga la bucătărie, la artelnic, după mîncare.

Fasciculul unui proiector despică întunericul undeva spre prova ; în aceeaşi clipă pe mare se rostogoli bubuitul unui tun ; fu urmat de altul, de încă unul, şi deodată începu să tune toată escadra.

Akinfiev ieşi din turelă. Suprafaţa mării era măturată de numeroasele fascicule de lumină ale proiectoarelor. Spre prova babord se contura vag, întunecat, Liaoteşanul. De pe coastă, în întîmpinarea escadrei, se întindeau tentaculele de lumină ale proiectoarelor fortăreţei. Crucişătoarele navigau din nou în linie de şir, ca flancgardă a formaţiei de cuirasate ; doar *Baian,* gonind cu viteză maximă, se grăbea să treacă în capul escadrei, în timp ce crucişătorul *Novik* şi torpiloarele se rînduiau în ariergardă.

— Admiri tabloul bătăliei navale ? îl întrebă pe Akinfiev un ofiţer. E frumos, nu-i aşa ?

— Merită mai multă indignare decît admiraţie ! răspunse Andriuşa cu ciudă.

— Încă nu se ştie ce va urma. Poate că înnoptăm lîngă Arthur şi mîine dimineaţa pornim direct spre Vladivostok.

— Atunci, de ce s-a mai făcut promenada de astăzi ?

— Ca să se mai desmorţească şi comandanţii şi echipajele. Ne-am mucegăit cu toţii în băltoaca de la Arthur. Şi, pe deasupra, între timp, torpiloarele japoneze ard cărbunii, consumă apa şi-i lansează torpilele, aşa că vor trebui să plece la baze, să se aprovizioneze. Aşadar, vom putea angaja lupta în timpul zilei, cu japonezii, care n-au cine ştie ce superioritate în nave cuirasate, iar în cursul nopţii vom străbate strîmtoarea coreeană şi, în sfîrşit, în Marea Japoneză vom fi întîmpinaţi de crucişătoarele de la Vladivostok.

— Dar ne ajung cărbunii pînă la Vladivostok ?

— Dacă va fi nevoie, mai încărcăm mîine dimineaţă.

— Bineînţeles, toate acestea sînt perfect posibile, foarte raţionale şi realizabile, dar cu o singură condiţie : ca escadra să nu se afle sub comanda lui Vitgheft.

— Torpiloare inamice în babord, la travers ! strigă unul dintre comendorii din turelă, şi în aceeaşi clipă, ambele tunuri traseră o salvă.

— Cine a ordonat să se tragă ? Cu ce înălţător ? Akinfiev se repezi la comendori, dar, neprimind răspuns, alergă pe puntea de comandă. Pe cuirasat vuiră mai multe detunături învălmăşite.

— Încetaţi focul ! Nu trageţi fără comandă ! răcni Essen prin megafon.

Ofiţerii se repeziră la matrozi, şi în primul rînd la subofiţeri.

— Ce păzeşti aici, lepră ? zbieră Dikov din turela vecină la şeful de piesă. Îţi smulg galoanele.

La rîndul lor, subofiţerii şi şefii de piese îi înjurau mînioşi, cu glas înăbuşit, pe matrozi, făgăduindu-le scatoalce şi ghionţi. Disciplina tulburată începu să se restabilească.

Între timp, escadra, apărîndu-se de torpiloare, care o presau de aproape, ajunse în dreptul Arthurului şi se opri pe două linii de şir paralele cu coasta ; capul escadrei era dincolo de Elektriceski Utios iar coada lîngă Belîi Volk. Crucişătoarele rămaseră ceva mai la larg decît linia cuirasatelor.

Puternicile proiectoare ale fortăreţei, instalate pe colina Krestovaia şi lîngă Belîi Volk, luminau în afara flancurilor escadrei, alcătuind din fasciculele lor un baraj de lumină atît de intens, încît nici un torpilor japonez nu se putea strecura neobservat prin el. De fiecare dată cînd se repezeau în grupuri la atac asupra escadrei ruseşti, torpiloarele erau imediat observate şi nimereau sub focul concentrat al bateriilor de coastă şi al navelor escadrei. De teama pierderilor, ele îşi lansau de la mare distanţă torpilele şi se îndepărtau în grabă spre larg. Nici o torpilă lansată nu-şi ajungea ţinta, dar mai multe torpiloare fură scoase din luptă.

Astfel, prin efortul comun al artileriei de coastă şi al flotei, fură respinse fără excepţie toate atacurile inamice.

Belîi rămase toată noaptea la postul de semnalizare al marinarilor, conducînd de acolo tirul bateriilor de coastă. De astă dată, pînă şi Stessel, care urmărea lupta de pe colina Zolotaia, nu putu să nu recunoască utilitatea cooperării între coastă şi flotă.

Chiar aproape de punctul unde urma să ancoreze, cuirasatul *Sevastopol* se afla în pericol de a-l aborda pe *Peresvet* care naviga în prova lui ; ca să evite abordajul, *Sevastopol* puse cîrma la babord şi ieşi din formaţie. În acest moment sub el explodă o mină. Cuirasatul se cutremură şi luă brusc bandă la babord. O trombă uriaşă de apă se abătu peste punte.

În clipa exploziei, Andriuşa Akinfiev se afla în turelă. Aceasta se umplu numaidecît de un fum negru, greu înecăcios. Din elevatorul de muniţie ţîşniră flăcări şi fum. Locotenentul căzu în nesimţire. Matrozii îi săriră în ajutor. Cuirasatul se apleca tot mai tare spre babord şi matrozii se grăbiră să iasă din turelă.

Între timp, pe punte se desfăşurau cu energie, sub comanda lui Essen, operaţiile de salvare a navei. Se constată că avariile nu erau prea grave. Matrozii lăsară bărcile la apă, aşezară repede paietul de tendă şi cuirasatul porni cu toată viteza spre ţărm, în baia Belîi Volk.

Comandantul secund raportă că nava avea o spărtură mai jos de centura cuirasată, între coastele 23—30, şi că în afară de aceasta, fusese necesar să se inunde magazia de pulbere şi primul buncăr, precum şi coridoarele de acces respective, în urma unui început de incendiu provocat de explozie.

— Pereţii etanşi rezistă la presiunea apei ? se informă Essen.

— Sînt presaţi puternic dar, deocamdată, rezistă.

— Totuşi, trimiteţi imediat oameni să-i întărească.

— În urma exploziei, locotenentul Akinfiev a fost otrăvit de gaze, raportă un matroz ; l-au dus în cabină.

— Să se trimită imediat medici la el ! ordonă neliniştit Essen. Dar cum s-a întîmplat ? Se pare că, în afară de el, n-a mai suferit nimeni nimic.

— Mai sînt doi matrozi ; acum varsă la copastie ; au înghiţit şi ei gaze, dar, pe cît se vede, or să-şi vină curînd în fire, adăugă matrozul. Locotenentul Akinfiev este încă slăbit după rănirea de pe *Straşnîi,* d-aia a şi căzut în nesimţire.

Essen ordonă să se inunde încă trei compartimente în tribord, pentru redresarea navei, şi să se supravegheze starea compartimentului de lîngă magazia de pulbere.

Curînd, lanţul ancorei zornăi şi cuirasatul se opri trepidînd uşor.

În timp ce cuirasatul *Sevastopol* îşi vedea de repararea spărturii, celelalte nave ale escadrei se străduiau să respingă atacurilor torpiloarelor japoneze.

Aproape de orele 4 dimineaţa, cînd cerul începu să se lumineze spre răsărit, japonezii se grăbiră să se îndepărteze în larg. Încetul cu încetul, fasciculele de lumină ale proiectoarelor păliră şi se topiră în lumina zorilor. De pe toate navele se semnaliza intens, raportîndu-se amiralului pierderile şi avariile fiecăreia. Peste puţin, mai multe vapoare din port, cu puternice mijloace de salvare, se apropiară de *Sevastopol.* Sosi şi inginerul-şef al portului, Kuteinikov, cu o brigadă de muncitori. Scafandrii cercetară imediat spărtura care avea suprafaţa de aproape patru sajene pătrate.

— Aţi scăpat ieftin, Nikolai Ottonovici, îi spuse Kuteinikov lui Essen. În întuneric, nu este de loc uşor să se aşeze un paiet de tendă pentru o asemenea spărtură. Ba încă, aţi mai ambarcat în

babord cam o mie de tone de apă, aşa că puteaţi foarte uşor să faceţi *un salto mortale.*

— Am evitat aceasta, inundînd compartimentele simetrice din bordul opus. Pe cînd se poate conta că va fi complet reparată nava ? îl întrebă Essen pe inginer.

— Cel puţin peste o lună dacă nu mai mult, deoarece nu veţi începea pe doc, iar lucrările se vor face cu ajutorul chesonului, ceea ce va cere mai mult timp.

— Pentru Vitgheft şi toată compania lui, va fi un pretext bine venit ca să mai stea cu braţele încrucişate în Arthur, rosti Essen, posomorît.

Spre şapte dimineaţa, cuirasatul *Sevastopol* fu tras la remorcă în port, unde rămase legat de cheu.

Akinfiev ajunse anevoie pînă la casa Rivei şi acolo căzu imediat la pat. Medicii constatară că avea pneumonie şi declarară că starea lui era gravă.

În dimineaţa zilei de 10 iunie, Zvonariov văzu cu mirare că escadra ieşise aproape în întregime în rada exterioară ; doar două, trei nave mai rămăseseră în port, însă şi acestea înaintau spre ieşire. El încălecă şi se duse în trap întins spre fortificaţia numită *Bolşoe Orlinoe Gnezdo* [1], situată în linia a doua de apărare terestră, între forturile 2 şi 3 şi socotită printre nodurile defensive de bază. Colina aceasta stîncoasă, ce se ridica răzleaţă drept spre cer, era dominată de o puternică redută şi de o baterie cu tragere lungă, „Canet" de 6 ţoli. Această poziţie era atît de tare prin însuşi relieful ei natural, încît lucrările de apărare se reduceau la amenajarea unor cazemate, săpate în stîncă, pentru garnizoană, pentru magazia de pulbere, şi la ridicarea de valuri pentru trăgători.

De pe stîncă se deschidea o largă perspectivă, atît spre uscat, cît şi spre mare ; de aceea, Orlinoe Gnezdo avea o importanţă deosebită, ca post înaintat de observare al artileriei. Ţinînd seama de aceasta, Kondratenko îi acorda foarte multă atenţie şi îl inspecta adeseori. În ziua aceea urma ca Zvonariov să se întîlnească acolo cu generalul. Ajuns la fortificaţie, praporşcikul descălecă şi începu să urce pe potecuţa îngustă, pieptişă.

Găsi pe Orlinoe Gnezdo o mulţime de oameni : în afară de muncitorii din totdeauna, soldaţi şi chinezi, care lucrau la fortificaţii, se adunaseră numeroşi ofiţeri, funcţionari de la diferite instituţii din oraş, lucrători din port, care urmăreau cu atenţie manevrele escadrei şi căutau să-i ghicească planurile.

[1] *Marele Cuib al Vulturului* (n. t.).

— Marinarii noştri sînt sărbătoriţii zilei, rosti Kondratenko, dînd mîna cu Zvonariov. Tot Arthurul a alergat să privească escadra. Pînă şi Stessel s-a dus călare pe colina Zolotaia, împreună cu Belîi şi Nikitin.

— Ca să spun drept, nu credeam că marinarii au să mai iasă vreodată din Arthur, mărturisi Zvonariov.

— Şi acum, te bucuri că te-ai înşelat ? Să dea dumnezeu să nu întîlnească toată escadra lui Togo, ci numai o parte din ea. Fireşte, ai noştri nu pot să se măsoare cu toată flota japoneză întrunită, dar luptînd pe rînd, cu fracţiuni din ea, poate că o vor birui.

— Mai mulţi ingineri şi ofiţeri se apropiară de ei şi discuţia deveni generală.

— Amiralii noştri sînt prea fricoşi ca să angajeze lupta. Fiţi siguri că de îndată ce vor zări escadra lui Togo vor schimba cu ea cîteva focuri de tun şi se vor întoarce repede acasă ! Fac prinsoare că aşa va fi ! spuse agitat Raşevski.

— Serghei Alexandrovici, nu eşti drept, se împotrivi Kondratenko. Copleşitoarea superioritate pe mare a japonezilor îl face pe Vitgheft să fie prudent şi să nu rişte fără rost ; iată de ce nu iese în larg.

Trecu de amiază cînd escadra, în cele din urmă, porni, însoţită de toate urările. Kondratenko se duse cu Zvonariov pe colina Zolotaia să stea de vorbă cu Stessel.

— În sfîrşit, i-am făcut pe cufundari să iasă în larg ! îi strigă bucuros Stessel lui Kondratenko. Din zori aştept să-i văd plecînd în sfîrşit.

De îndată ce escadra pieri în zare, Stessel porni înapoi spre casă, luîndu-l şi pe Kondratenko cu el.

Zvonariov, obosit, se duse la el şi se culcă.

Se trezi seara tîrziu şi se apropie de fereastra deschisă.

De afară adia răcoarea nopţii îmbinată cu un iz de alge putrede. Tot Arthurul era cufundat în întuneric ; doar luna nouă lumina slab străzile. Din port se auzeau loviturile unor ciocane mari şi răsuflarea grea a maşinilor cu aburi.

— Serghei Vladimirovici, hai ! îl strigă din stradă Varia. De vreo jumătate de ceas aştept să te trezeşti. Am trecut de două ori. Ordonanţa dumitale nu ştia să spună decît „se hodineşte“ ! Şi la noapte ce ai să faci ?

— Mă plimb, răspunse Zvonariov.

— Vreau să-ţi arăt o revistă străină, în care e fotografiat Utiosul şi Boreiko. Închide fereastra şi aprinde lumina, spuse fata autoritară.

Zvonariov se execută.

Varia intră, ţinînd în mîini un teanc de ziare şi reviste ilustrate străine. Printre ele erau : „The North China Daily News“, „The Shanghai Press“, „The Japan Times“ şi mai multe reviste americane.

Varia deschise una dintre ele şi arătă un clişeu cu panorama Utiosului. Alături, într-un cadru oval, portretul lui Boreiko rîzînd.

— „The Electrical Rock and her commandor, captain Boreiko“, citi Varia. Ia uite cum îl ridică în slăvi pe Ursul vostru — l-au avansat dintr-o dată căpitan şi l-au făcut comandant al Utiosului. Iar aici, uite, eşti şi dumneata, şi Varia îi arătă un grup de ingineri, în frunte cu Kondratenko, printre care Zvonariov se văzu şi pe el.

— Păi, abia acum o săptămînă ne-a fotografiat căpitanul Hopmann, ataşatul militar şi naval german ! se miră praporşcikul.

— Sînt şi alte fotografii, mai noi, zîmbi Varia, cu aer oarecum şiret.

Frunzărind revistele, dădură cu ochii de Stessel, fotografiat în clipa cînd împărţea decoraţiile celor de la Elektriceski Utios.

— Dar cine a făcut fotografia ? se mira Zvonariov. N-am văzut nici un fotograf.

— Nesuferitul ăla de Gantimurov ! Umblă prin Arthur, fotografiază tot ce vrea şi pe cine vrea, şi pe urmă vinde fotografiile la reviste străine, pe preţuri frumuşele, spuse mohorît Gobiato care intrase între timp în odaie. Parcă nu mişună pe aici destui spioni japonezi : mai era nevoie şi de concursul aghiotanţilor lui Stessel !

— Dacă nu cumva chiar Stessel se află în solda lor, adăugă Zvonariov.

Pe neaşteptate, liniştea serii paşnice fu tulburată de bubuituri surde, îndepărtate.

— Vine furtună, observă Varia. Prea a fost mare zăpuşeală azi.

Gobiato se apropie de barometru şi ciocăni în geamul lui.

— Nu prea pare să fie furtună ; mai curînd cred că e tir de artilerie.

— În bezna asta nu vezi nimic şi poţi să iei navele proprii drept inamice. Nu, desigur e o furtună îndepărtată, insistă Varia.

— Hai afară, propuse Zvonariov. Trebuie să se vadă fulgerele.

Coborîră tustrei pe stradă şi o luară către cheu. Spre sud-est luminau necontenit ori fulgere, ori licăririle unei canonade.

— Ei, vedeţi că am dreptate ? spuse Varia, arătîndu-le.

În aceeaşi clipă însă patru lovituri de tun, bubuind distinct una după alta, le risipiră toate îndoielile.

— Escadra se întoarce luptînd la Arthur, înţelese Gobiato. Trebuie să-i comunic numaidecît lui Vasili Feodorovici. O luară cu toţii spre locuinţa lui Belîi. Generalul tocmai încăleca.

— Tată, merg şi eu, îl rugă Varia.

— Bine, dar vino iute, consimţi Belîi. Haideţi pe Zolotaia, domnilor, îi invită grăbit generalul şi, fără să mai aştepte, îşi porni calul în trap.

— Serghei Vladimirovici, hai pe jos, că-i răcoare, propuse Gobiato.

Începură să urce poteca pe povîrnişul abrupt al colinei Zolotaia. Escadra încă nu se vedea, dar luminile proiectoarelor ei se şi zăreau limpede la orizont. Pe măsură ce se apropia, canonada părea că se înteţeşte. Era evident că, apărîndu-se de torpiloarele japoneze, escadra căuta să se refugieze sub protecţia bateriilor de coastă.

Belîi dădea dispoziţii necesare cu glas gros, uşor răguşit:

— Trag numai Belîi Volk, bateria Strelkovaia şi Utiosul, cu înălţătorul maxim, ca să nu nimerească în navele noastre.

Soldaţii telefonişti şi matrozii semnalizatori se grăbiră să transmită acest ordin bateriilor.

Peste puţin, bateria de pe Elektriceski Utios deschise focul; după ea bubui Strelkovaia şi, ceva mai surd, îndepărtata baterie 22. Toată coasta clocotea ca vie, trăgînd ba salve, ba lovituri de tun răzleţe. Între timp, escadra ancoră lîngă coastă.

De la izbucnirea războiului, Arthurul încă nu auzise o canonadă atît de violentă. Bubuiturile tunurilor de pe nave şi din baterii se contopeau într-un vuiet continuu. Navele ancorate în radă păreau nişte făclii uriaşe. Bateriile terestre se proiectau ca nişte fîşii de foc pe fondul negru al coastei.

Peste puţin, sosi şi Stessel pe colina Zolotaia. Abia descălecat, izbucni în înjurături teribile la adresa lui Vitgheft şi a marinarilor:

— Dacă în zori n-au să plece înapoi, în larg, ordon bateriilor de coastă să-i scufunde pe toţi ticăloşii ăştia, răcnea el.

— Încă nu ştim în ce stare se află escadra şi ce pierderi a avut, încercă Belîi să-l aducă la realitate. Poate că a avut mult de suferit în luptă şi a fost silită să se întoarcă.

— Cereţi amiralului datele asupra pierderilor şi raportaţi-mi-le, dispuse Stessel.

Peste puţin, i se raportă că escadra n-avusese pierderi, că numai cuirasatul *Sevastopol* fusese avariat, lovind întîmplător o mină. La auzul acestora generalul izbucni într-un nou torent de înjurături turbate la adresa flotei.

— Laşi, trădători şi ticăloşi ! În zori am să-i trimit lui Vitgheft un ultimatum : ori iese imediat în larg, ori deschid de pe coastă focul asupra lor ! Toate bateriile să fie gata de tragere ! ordonă generalul.

Totuşi, către dimineaţă toată escadra se adună în rada interioară şi navele începură din nou să scoată paşnic fum în rada Port-Arthur.

În drum spre casă, Stessel şi Nikitin trecură pe lîngă lacul Presnoe. Rîzînd să se prăpădească, nişte copii ruşi şi chinezi zvîrleau de pe mal pietre în apă. Pe suprafaţa lacului pluteau pete multicolore şi băieţii se căzneau să le nimerească cu pietre. Nikitin privea într-acolo atent, mirat, dar nu se putea dumiri de loc ce puteau să fie acele lucruri mişcătoare, galbene, roşii, albastre. În cele din urmă, chemă un băiat.

— Ce faceţi voi aici ? întrebă aspru generalul.

— Umflăm nişte broaşte.

— Adică, cum le umflaţi ? exclamă Nikitin tot mai nedumerit.

— Prindem o broască, vîrîm în ea un pai şi o umflăm. Pe urmă o zvîrlim în apă ; ea vrea să se dea la fund, dar n-o lasă aerul. Aruncăm cu pietre în ele şi, ca să le vedem mai bine, le vopsim în tot felul de culori, explica cu un aer preocupat băiatul.

Generalul începu să rîdă zgomotos.

— Straşnic ar fi, Anatoli Mihailovici, să-i umfli tot aşa pe „cufundarii“ noştri şi, apoi, să-i goneşti pe mare ! Poate că atunci Vitgheft ar îndrăzni să angajeze lupta cu japonezii !

Şi amîndoi generalii îşi văzură de drum, rîzînd în hohote.

În seara zilei de 11 iunie, Fok şi şeful statului-major al regiunii, colonelul Reis, sosiseră de pe poziţiile înaintate şi se prezentaseră la Stessel. Cei trei amici şedeau în cabinetul generalului, unde se afla şi Vera Alexeevna, cu nelipsitul ei lucru de mînă.

Stessel arătă telegrama lui Kuropatkin prin care i se comunica revocarea sa de la comanda forţelor din Arthur şi relată ce măsuri luase. După ce îl ascultă, Fok se plimbă tăcut cîteva clipe prin cameră şi apoi rosti cu glasul său neplăcut, scîrţîitor :

— Fireşte că nu se reduce totul la o singură telegramă. Tideman o să te bombardeze pînă va izbuti să capete confirmarea primirii. Bineînţeles, nu trebuie să te grăbeşti să răspunzi. Cu cît va trece mai mult timp, cu atît mai greu ai să poţi pleca de aici ; japonezii se vor apropia pe uscat, iar marea o vor împînzi cu minele lor. Totuşi, trebuie să se pregătească un răspuns, şi în

caz că telegrama va fi repetată să fie expediat numaidecît. Răspunsul îl voi formula chiar astăzi, împreună cu Viktor Alexandrovici.

— Trebuie să se chibzuiască bine fiecare frază, fiecare cuvînt, observă Vera Alexeevna.

— Bineînţeles că vom discuta totul cu atenţie, în consiliul nostru, pe jumătate de familie, ca să zic aşa, răspunse Fok. Orice s-ar spune despre alţii, dar sfatul dumneavoastră, mult stimată Vera Alexeevna, este întotdeauna util.

Fok şi Reis îşi luară rămas bun.

De îndată ce se îndepărtară, în faţa casei se opri o trăsură şi din ea coborî Essen, în ţinută de gală, cu decoraţii, mănuşi albe, spadină şi bicorn.

— Sînt foarte bucuros că vă văd, Nikolai Ottonovici, îl salută prietenos generalul, care preţuia mult faima de erou a lui Essen.

— La rîndul meu, mă grăbesc să asigur pe excelenţa voastră de sentimentele celui mai profund respect, răspunse marinarul înclinîndu-se. Am venit într-o chestiune personală şi totodată nu tocmai obişnuită.

— Nikolai Ottonovici, sînt întotdeauna gata să vă dau tot concursul posibil, răspunse generalul, tot scuturînd mîna lui Essen. Vă rog să luaţi loc.

Cei doi interlocutori se aşezară faţă în faţă în fotoliile moi.

— Excelenţa voastră, bineînţeles, ştie că escadra, după o scurtă ieşire în mare, s-a întors la Arthur. Amiralul Vitgheft nu a dat dovadă de suficientă bărbăţie şi hotărîre pentru a angaja lupta cu japonezii, începu Essen. Toate acestea m-au determinat să părăsesc flota şi să trec în armata care înfruntă inamicul în luptă şi nu fuge de el. Am venit să vă rog, excelenţă, să mă primiţi în trupele de uscat, într-un regiment de tiraliori, fie şi la comanda unei companii.

Stessel se sculă brusc şi-i strînse mîna cu căldură.

— Nikolai Ottonovici, sînteţi un om foarte nobil. Vă împărtăşesc pe deplin indignarea faţă de acţiunile amiralului Vitgheft ; sînt emoţionat şi zguduit de elanul dumneavoastră cinstit şi înălţător. Dacă toţi comandanţii din marină ar avea aceeaşi atitudine, flota noastră ar fi dominat de mult marea. Voi fi fericit să vă văd printre subalternii mei. De îndată ce veţi preda comanda cuirasatului, veţi fi încadrat pentru început ca ajutor de comandant al unui regiment, ca să puteţi dobîndi o oarecare experienţă la comandă, iar după aceea, veţi obţine cea dintîi comandă de regiment vacantă.

— Excelenţă, nu-mi permit să scontez o înaintare atît de rapidă : doar sînt marinar.

— Vitejia şi ingeniozitatea prin care v-aţi cîştigat respectul tuturor sînt cea mai bună chezăşie a succesului activităţii dumneavoastră de comandant, nu importă în ce armă.

— Sînt mişcat pînă în adîncul sufletului de o asemenea atitudine a excelenţei voastre faţă de mine, răspunse emoţionat Essen şi salută, voind să se retragă. În clipa aceea însă apăru Vera Alexeevna.

— Am auzit totul, Nikolai Ottonovici, rosti ea, dînd bună ziua lui Essen. Vă admir şi eu nobila conduită. Poftiţi în sufragerie, la o ceaşcă de ceai.

Peste o oră, cînd Fok şi Reis veniră la Stessel, găsiră la el pe bravul marinar care istorisea cu amărăciune toate peripeţiile din ultimele douăzeci şi patru de ore.

După plecarea lui Essen, trecură cu toţii în cabinet. Fok scoase dintr-un buzunar o hîrtie împăturită.

— Am schiţat textul telegramei de răspuns, destinată lui Kuropatkin. „Excelenţa voastră Alexei Nikolaevici..."

— Să se adauge : „mult stimate", întrerupse Vera Alexeevna.

— De acord, răspunse Fok şi intercală cu creionul cuvintele respective.

— Excelenţa-voastră, mult stimate Alexei Nikolaevici, am primit ieri dispoziţia numărul..." se va adăuga... „Această dispoziţie m-a surprins foarte mult şi-mi permit de a vă expune tot ce este legat, după adînca mea convingere, de o executare imediată a ei. Toate trupele mă cunosc bine..."

— Aici, să se adauge : „mă iubesc şi au încredere în mine", interveni iar Vera Alexeevna.

— E o observaţie justă, fu de acord Reis.

— „...toate trupele mă cunosc bine, mă iubesc şi au încredere în mine, urmă Fok. Plecarea mea va da naştere la o depresiune generală..."

— Asta, depinde : Smirnov, Vitgheft *et compania*, vor fi chiar foarte bucuroşi ! aruncă Stessel.

— În schimb, toţi oamenii cinstiţi vor fi indispuşi, replică Vera Alexeevna.

— „...va da naştere la o depresiune generală, în prezent foarte primejdioasă, fiindcă ar duce la scăderea moralului. Am solicitat în repetate rînduri domnului guvernator general aprobarea de a prelua comanda unui corp de armată ; am solicitat acest lucru şi în ziua ultimei sale plecări..."

— A plecat atît de repede, încît nici n-am avut cînd să-l văd, obiectă Stessel.

— Aceasta n-are importanţă, răspunse Fok şi citi mai departe: „...dar excelenţa sa m-a refuzat în mod categoric. Atunci, în împrejurări relativ liniştite, puteam pleca; în prezent însă, într-o perioadă atît de acută a blocadei, nu sînt în măsură să fac acest lucru...“

— E bine, aprobă generăleasa.

— „Generalii Fok, Kondratenko, Belîi, Nikitin, Nadein colaborează cu mine uniţi, din toată inima...“

— După mine, pe Nadein puteţi să-l scoateţi, iar în locul lui, să-l treceţi pe Viktor Alexandrovici, obiectă Vera Alexeevna, arătînd cu o mişcare din cap spre Reis.

— I-am pus numai pe generali, lămuri Fok. Altfel ar trebui să-i înşirăm pe toţi comandanţii de regimente.

— Atunci, adăugaţi din nou: „şi-mi acordă încrederea lor“, insistă Vera Alexeevna.

— „Generalii Fok, Kondratenko, Belîi, Nikitin colaborează cu mine uniţi, din toată inima, şi-mi acordă încrederea lor.“ Fok o privi pe Vera Alexeevna care dădu din cap aprobator.

„Bineînţeles, situaţia mea de aici este mult mai dificilă decît pe un cîmp de luptă. Repet: am solicitat aprobarea de a pleca, atunci cînd aceasta era cu putinţă fără să aducă prejudicii serviciului. Acum însă, raportez: plecarea mea de aici va da naştere la mari prejudicii. Dacă, totuşi, plecarea mea din Arthur va fi considerată absolut necesară, voi socoti de datoria mea să iau toate măsurile pentru îndeplinirea dispoziţiei dumneavoastră, deşi, în prezent, comunicaţiile între Arthur şi lumea exterioară devin din ce în ce mai dificile, în urma supravegherii tot mai severe, exercitate de japonezi asupra tuturor vaselor ce pleacă de la noi. Dumnezeu să vă aibă în pază, spre gloria ţarului şi a patriei“, termină Fok.

— Sfîrşitul trebuie refăcut, obiectă Vera Alexeevna: „Dumnezeu să vă aibă în pază, spre gloria adoratului nostru suveran şi a mult iubitei noastre patrii“.

Fok făcu pe loc modificările propuse.

— Excelenţă, şi acum, cu permisiunea dumneavoastră, voi cifra totul, pentru ca în orice clipă, cînd va fi necesar, telegrama să poată fi expediată la Cifu, se oferi Reis.

— Bine, domnilor. Contez pe discreţia dumneavoastră, preciză Stessel.

— Se înţelege de la sine, se grăbiră să-l asigure Fok şi Reis.

De la Stessel, Essen se duse pe nava *Ţesarevici,* la Vitgheft. Amiralul îl primi cu amabilitatea sa din totdeauna.

— N-aveţi noroc, Nikolai Ottonovici, îl compătimi el. Ieri, din toată escadra, numai nava dumneavoastră a avut de suferit.

— În schimb, excelenţa voastră are mult noroc, ripostă Essen, pe acelaşi ton. Noaptea, fără a utiliza dragoarele de mine, aţi ancorat în rada exterioară şi numai nava mea a avut de suferit, în timp ce putea să se întîmple mult mai rău.

— Împărăteasa cerurilor şi sfîntul Nicolae ne-au păzit celelalte nave, rosti Vitgheft, mişcat, şi se uită la icoana sfîntului Nicolae „făcătorul de minuni şi ocrotitorul marinarilor", atîrnată în cabină.

— Sfinţii cu sfinţii, dar trebuie să gîndim şi noi asupra hotărîrilor pe care la luăm. Iată, eu nu mă pot dumiri nici acum de ce aţi fugit la Arthur din faţa escadrei japoneze ? întrebă Essen cu mînie.

— Nu puteam risca să angajăm lupta, faţă de superioritatea aproape triplă a forţelor inamicului, explică amiralul.

— Excelenţă, voiam să vă întreb : aveţi de gînd să mai staţi mult în Arthur ?

— În orice caz, pînă la repararea *Sevastopolului* nu ies în larg.

— Mă tem că nici după repararea lui nu veţi ieşi.

— Dacă ar fi după mine, n-aş ieşi de loc. La Arthur flota se află în oarecare siguranţă.

— Am venit la dumneavoastră să vă spun că nu vă aprob de loc modul de conduită şi consider comportarea de ieri a escadrei, ruşinoasă, trînti pe nerăsuflate Essen.

— E o îndrăzneală din partea dumneavoastră ! replică aprins amiralul.

— Iar retragerea la Arthur, fără nici o lovitură de tun, este, după mine, o trădare din partea dumneavoastră.

— Căpitan Essen, voi fi nevoit să vă îndepărtez din escadră, rosti Vitgheft învăpăiat.

— Iată raportul meu referitor la acest lucru. Essen întinse amiralului o hîrtie.

Acesta o luă cu mîinile tremurătoare de emoţie şi începu s-o citească.

— „Nu socot cu putinţă să-mi continui serviciul în flotă... rog să fiu scos din cadre... am intenţia de a cere transferarea în armata..." Nu sînteţi perfect sănătos, Nikolai Ottonovici ! Dumneavoastră şi armata de uscat ! Cel mai bun comandant din escadră, ajuns comandant al unei companii de infanterie. Dar nici Stessel nu vă va primi, doar ştiţi cît îi urăşte pe marinari, bolborosea Vitgheft, buimac.

— Am fost la el : generalul m-a primit cu braţele deschise şi mi-a promis că-mi va da mai întîi un post de ajutor al comandantului unui regiment, şi pe urmă, comanda unui regiment.

— Aţi fost la Stessel ? întrebă Vitgheft, holbînd ochii uluit. I-aţi cerut transferarea în armata terestră ?

— Da, excelenţă ! Cel puţin, armata nu fuge cum îi vede pe japonezi şi angajează hotărîtă lupta cu ei ! rosti răspicat Essen.

Amiralul se muie dintr-o dată.

— Ce mi-aţi făcut, Nikolai Ottonovici ! se tîngui Vitgheft. Dumnezeu să vă judece, dar eu n-am meritat la bătrîneţe ruşinea ce aţi aruncat-o pe capul meu. Dumneavoastră, cel mai bun comandant din escadră, dumneavoastră, marinar pînă în măduva oaselor, plecaţi din flotă : după dumneavoastră au să plece şi ceilalţi ofiţeri ; dacă nu cei bătrîni, tineretul în orice caz va începe fuga generală de la nave spre bucuria lui Stessel şi a lui Togo, urmă amiralul, năuc. Nikolai Ottonovici, dragul meu, faceţi-mi un bine mie, unui om bătrîn, retrageţi-vă raportul şi comunicaţi-i lui Stessel că v-aţi răzgîndit ! îl imploră Vitgheft.

— Îmi garantează excelenţa voastră că escadra, de îndată ce va fi posibil, va ieşi în larg ? întrebă fără ocol Essen.

— Ei, cum pot eu să vă garantez acest lucru ? ! Japonezii ne vor scufunda pînă la unul şi ei vor rămîne neatinşi ! strigă scos din fire Vitgheft. Dacă mi se va ordona, mă voi duce, dar nu la victorie, ci la moarte ! Nikolai Ottonovici, retrageţi-vă raportul, iar eu, de îndată ce *Sevastopol* va fi reparat, voi căuta să vă trimit la prima ocazie în misiune.

Întinzînd mîna în silă, Essen îşi luă înapoi raportul.

— Şi comunicaţi-i lui Stessel că, deocamdată, v-aţi răzgîndit, că speraţi să vă mai bateţi pe mare cu japonezii, îl rugă la despărţire amiralul.

După plecarea lui Essen, Vitgheft continuă să ofteze greu şi să-şi răvăşească părul cărunt, tuns perie. Peste puţin intră Matusevici, şeful său de stat-major. Avansat de curînd amiral, epicurean, amator de viaţă veselă şi îmbelşugată, se caracteriza printr-o neobosită bună dispoziţie.

Matusevici observă îndată că amiralul era indispus.

— La ce vă gîndiţi, Wilhelm Karlovici, de ce sînteţi trist ?

— Essen m-a scos adineauri din sărite. Mi-a prezentat un raport pentru transferarea lui din flotă ! Vrea să treacă din marină în armată ! Abia am izbutit să-l înduplec să mai aştepte pînă va fi reparat *Sevastopol.*

— Asta e tot ? Face să vă supăraţi pentru asemenea fleacuri ? N-aveţi nici o grijă ; fierbe pînă se răcoreşte. Azi, a fost la Stessel, să-i solicite mutarea în armată.

— Şi Stessel ?

— L-a primit cu braţele deschise şi a început să-i înjure şi mai vîrtos pe marinari, în general, şi, în special, pe dumneavoastră !

— Bineînţeles, n-a scăpat ocazia. Iar o să înceapă să ne pîrască la Kuropatkin şi la guvernator.

— Nu-l luaţi în seamă, Wilhelm Karlovici : o ocară nu-i povară. Ţineţi minte cuvintele romanţei : „De-mi zîmbeşte, de mă ceartă, mi-e tot una, mi-e tot una !“ intonă Matusevici, cu glas catifelat de bariton. De-aţi fi auzit cum a cîntat-o aseară prinţesa Lievan... fermecător !

— Nikolai Alexeevici, mi se pare că vi s-au aprins călcîiele după ea ! spuse Vitgheft, schiţînd un zîmbet.

„Iubirea nici o vîrstă n-are
Dar tinereţea, dînd puteri
Cu-avînt e binefăcătoare
Ca ploaia caldei primăveri...“

recită Matusevici, răsucindu-şi voinicește mustăţile.

— Mă uit la dumneata, Nikolai Alexeevici şi te invidiez : cîtă vioiciune, cîtă voie bună ai, şi nu-ţi pierzi niciodată curajul.

— Nici pe dumneavoastră, Wilhelm Karlovici, nu vă sfătuiesc s-o faceţi.

— Cu ce mă amărăşti astăzi ? întrebă Vitgheft, împungînd cu degetul în mapa cu hîrtii pe care i-o pusese pe birou Matusevici.

— Mi-am fixat o regulă, o dată pentru totdeauna : să nu mă las amărît de nici un fel de hîrţoage, şi nici pe dumneavoastră să nu vă amărăsc, că nu merită. Azi am o singură hîrtiuţă interesantă : de la guvernator. Iat-o ! Matusevici trase din mapă o telegramă scurtă şi i-o întinse.

— „Faţă de anumite informaţii care ne parvin, cu privire la scăderea moralului generalului Stessel, de nepermis la un comandant militar, vă rog să-mi împărtăşiţi opinia dumneavoastră sinceră şi anume dacă socotiţi că mai corespunde funcţiei pe care o îndeplineşte. Alexeev.“

— Asta-i bună ! Ce o să răspundem noi la asemenea telegramă ? întrebă Vitgheft, gînditor.

— După mine, răspunsul e clar : Stessel e o mare lepră ; cu cît mai repede va fi îndepărtat din Arthur, cu atît mai bine.

— Nu, nu-i cu putinţă, asta ar fi o grosolănie.

— Nici nu zic să scriem chiar aşa, dar...

— Dacă află Stessel, ne mănîncă de vii.

— Dumnezeu e milostiv, n-o să ne lase.

— O să mă gîndesc în ce fel să răspund, zise Vitgheft şi împinse hîrtia la o parte.

În clipa aceea, intră ordonanţa şi raportă că masa e gata. Cei doi amirali se grăbiră să întrerupă discuţia şi se duseră să prînzească.

— Wilhelm Karlovici, gustaţi vinul acesta de Tokay ! Aprinde sîngele, nu altceva. Şi ce buchet are ! Duceţi-l la nas. E nectar, nu e vin ! Ieri, mi l-a căutat în mod special vînzătorul-şef de la Ciurin, spuse Matusevici, schimbînd conversaţia. Adulmecîndu-i savoarea, goli paharul cu nesaţ. Vitgheft îi urmă exemplul, degustîndu-l cu mici înghiţituri. Un zîmbet extatic i se revărsă pe chip.

— Da, Nikolai Alexeevici, aveţi dreptate ! Un vin rar ! Şi ambii amirali îşi umplură paharele din nou.

După masă, intrară în cabinele lor, să bea în singurătate cîte o ceşcuţă de cafea neagră cu lichior, ca, pe urmă, să tragă un pui de somn de vreo jumătate de oră în fotoliul moale.

Se întunecase de-a binelea, cînd Vitgheft se trezi din somn. Întinzîndu-se cu plăcere, îşi destinse mădularele amorţite şi se uită la hublonul întunecat. Se ridică din fotoliu şi se uită la ceas. Era aproape nouă seara.

„Mult am mai dormit astăzi“, gîndi amiralul şi sună.

— Poftește-l pe amiralul Matusevici la mine, îi spuse el matrozului care intră pe uşă.

— Am înţeles ! răspunse matrozul şi ieşi grăbit.

Matusevici se prezentă cu o propunere de răspuns către guvernatorul general la întrebarea cu privire la Stessel.

— Putem să-i facem o bucurie lui Stessel, dîndu-i, la cererea guvernatorului, caracterizarea meritată ! chicotea răutăcios Matusevici.

Vitgheft citi textul cu atenţie, de mai multe ori, şi căzu pe gînduri.

— La drept vorbind, Stessel e un comandant slab şi un om cîinos ! spuse în cele din urmă amiralul, îngîndurat. Mă tem însă că acum resentimentul ofensei personale e prea viu în mine. Nu, chestiunea asta o las pe mîine ! Atunci, o să văd mai limpede.

— Trebuie să răspundem imediat! În noaptea aceasta *Leitenant Burakov* pleacă la Yinkou, reaminti Matusevici.

— Nikolai Alexeevici, l-ai caracterizat prea pătimaş. Trebuie un ton mai delicat, mai obiectiv; să nu se creadă că am o răfuială personală cu Stessel, vorbea frămîntîndu-se Vitgheft. Mai bine să răspundem astfel: „Cu conştiinţa împăcată, consider că Stessel n-are convingerea fermă că va fi în măsură, cu mijloacele de care dispune, să apere Arthurul. Îşi schimbă repede opiniile şi dispoziţiile, sub influenţa împrejurărilor şi a persoanelor din preajma lui. Nu se bucură de autoritate decît în virtutea vechimii în grad. În ce priveşte apărarea Arthurului, îşi pune toată nădejdea în flotă; nu este apt să deţină comanda fortăreţei. Vitgheft."

Capitolul VI

Într-o dimineaţă caldă, însorită, Kondratenko sosi împreună cu Raşevski şi cu Zvonariov la bateria Zaliternaia. Cînd dădu cu ochii de general, Boreiko comandă tunător: „La rînd, drepţi!" şi raportă situaţia lucrării pe care o executa. Cercetînd modul în care se turna betonul armat cu şine, Kondratenko fu încîntat.

— E foarte ingenios. Ar trebui să se execute asupra acestei construcţii trageri de probă cu mortiere de 6 ţoli. Dacă bolta va rezista înseamnă că totul e în regulă. Îl rog pe Vasili Feodorovici să se ocupe de acest lucru.

— E cu totul de prisos, excelenţă, preciză Raşevski. O asemenea construcţie este o dată şi jumătate mai solidă decît betonul obişnuit.

— De unde aţi făcut rost de şine? se informă Kondratenko.

— Le-am găsit printre liniile moarte ale gării. Pe acolo zac multe linii, vechi şi ruginite, răspunse Boreiko.

— Domnule porucik, ai avut o idee admirabilă, îl felicită generalul.

— Nu eu, excelenţă, ostaşii mei.

Kondratenko îl privi cu luare-aminte.

— Domnule porucik, e foarte lăudabilă înclinarea aceasta a dumitale de a asculta sfaturile şi sugestiile ostaşilor, şi generalul îi strînse mîna cu căldură. Din păcate, nu toţi ofiţerii îşi dau seama cît de util e să dai toată atenţia cuvenită părerilor pe care le exprimă oamenii noştri. Răposatul amiral Makarov îmi împărtăşea

punctul acesta de vedere, lucru pe care l-am socotit foarte măgulitor pentru mine! Care-i numele dumitale patronimic?

— Boris Dmitrievici.

— Îţi mulţumesc, Boris Dmitrievici! Nu mă îndoiesc că sub comanda dumitale, bateria va acţiona într-un mod exemplar! Ei, şi acum, la revedere.

Urcînd povîrnişul pe culmea căruia fusese construită bateria, Kondratenko privi prin binoclu fortificaţiile din faţă; zidul chinezesc, bateria *B*, luneta Kuropatkin şi, mai departe, fortul 2. Pe toate fortificaţiile mişunau oameni; de-a lungul drumurilor ce duceau la ele urcau încet căruţe cu materiale de construcţie; lîngă bateriile de la Maloe Orlinoe Gnezdo se zărea un şirag lung de bluze albe marinăreşti; matrozii tîrau după ei, pe o platformă uriaşă, nişte tunuri, demontate de la nave. În depărtare, ca un lanţ întunecat, se zăreau culmile Zelioniie, iar în spate, printre sopcile Skalisti Cocaj, se ghicea oglinda netedă, azurie, a băii Arthurului.

— Al naibii relief, greu de fortificat! se necăjea Kondratenko. Poftim de flanchează toate spaţiile moarte existente! Pentru aceasta ar fi necesar cel puţin o mie de guri de foc, iar noi n-avem nici măcar cinci sute! Ne-ar trebui tunuri de cîmp contra asalturilor, cu atelaje, ca să le putem deplasa uşor după nevoi. Serghei Vladimirovici, notează, îi spuse generalul lui Zvonariov. Va trebui să discutăm această chestiune cînd ne vom întîlni cu Belîi.

După aceea se duseră cu toţii la bateria *B*. Spre deosebire de Zaliternaia, fortificaţia de aici, permanentă, era în întregime din beton. Cucerit de exemplul lui Boreiko, Jukovski dăduse jos stratul de pămînt acoperind betonul, aşezase deasupra o reţea de şine şi turnase alt beton peste ea, ceea ce întărise mult bolţile. Toate tunurile fuseseră camuflate cu bonete solide, ceea ce făcea bateria destul de puţin vizibilă din faţă.

În afară de Jukovski, în baterie se afla căpitanul inginer Şevţov.

— Excelenţă, îmi tot bat capul şi mă întreb cum să camuflăm bateriile şi fortificaţiile. Valurile de pămînt proaspăt le trădează foarte mult, aşa că mă gîndesc, cu titlu de încercare, să le stropesc, după ce vor fi bătătorite, cu humă lichidă, exact la culoarea terenului din jur. Pe urmă: forturile şi bateriile noastre trebuie să comunice între ele prin fir subteran, nu aerian. Marinarii au cablu de aramă pentru mine galvanice. Mă gîndesc să-l utilizez în acest scop.

— Gîndeşte-te, Alexei Vladimirovici, gîndeşte! îl încurajă Kondratenko. Dacă toată garnizoana fortăreţei, de la ostaş pînă la general, s-ar gîndi cum s-o întărească tot mai mult, fără îndoială că ar face-o cu neputinţă de cucerit: un cap dă rezultate bune, două, şi mai bune, iar o mie, excelente!

Kondratenko inspectă bateria şi rămase foarte satisfăcut de cele văzute, ceea ce-l determină să exprime căpitanului mulţumirile sale pentru munca depusă. Emoţionat de cuvintele generalului, Jukovski îl rugă să treacă mai des pe la el.

— Nikolai Vasilievici, la dumneavoastră totul merge bine şi fără mine, aşa că n-am de ce să vin prea des pe aici. Mai avem multe locuri slabe, unde prezenţa mea e absolut necesară, spuse zîmbind generalul la despărţire şi sări în şea.

— Tare simpatic om, şopti Jukovski la urechea lui Zvonariov. Nici nu-ţi vine să crezi că e general!

Puţin timp după aceea, Kondratenko şi însoţitorii lui zăriră nişte călăreţi care goneau din răsputeri spre ei. Înaintea lor, mult aplecat pe oblînc, galopa Belîi. Cu sabia în mînă, reteza lăstărişul din goana calului. După el, rămasă cam mult în urmă, alerga Varia, vînturînd şi ea cu un aer războinic sabia căzăcească. Belîi se opri din goană lîngă Kondratenko, roşu, plin de vioiciune şi de ardoare tinerească.

— Uneori e plăcut să te mai desmorţeşti şi să-ţi rechemi anii tinereţii, spuse el vesel, netezindu-şi mustăţile lungi, zbîrlite. Hei, Varvara, orice ai spune, oricum ai galopa, tot fată rămîi, nu poţi să întreci un cazac bătrîn ca mine, spuse el întorcîndu-se spre fiica sa, care tocmai i se alăturase.

— Hai să schimbăm caii, tată, şi ai să vezi cum te las în urmă ca pe un mototol! răspunse sfidătoare Varia, aranjîndu-şi părul. Vai, de ce m-am născut fată! exclamă ea oftînd amarnic şi dădu ziua bună celor de faţă.

— Şi ce ai face dacă ai fi bărbat? o întrebă praporşcikul.

— Întîi şi întîi, m-aş însura cu dumneata, glumi Varia.

Rîseră toţi zgomotos.

— Aşa-ţi trebuie, Serghei Vladimirovici! Altă dată să nu tachinezi fata, să-ţi servească drept învăţătură.

— Of, învăţătura asta mi se serveşte de cinci luni încoace, dar, deocamdată, fără folos!

— Cine-i de vină, dacă pricepi atît de greu?

— Ce să fac, se vede că aşa am venit pe lume! Ce-ai făcut la examen?

— L-am luat cu distincţie, am căpătat certificat de felcerită, aşa că poţi să mă feliciţi!

— Ei, acum o să ţi se suie de-a binelea la cap şi o să te închipui cel dintîi astru medical din Arthur.

— Roman Isidorovici, spuse fata întorcîndu-se spre Kondratenko: am ales un loc pentru postul de prim-ajutor la poalele colinei Bolşaia, aici aproape, în rîpă. Vreţi să-l vedeţi?

— Nu cumva ai hotărît în mod serios să-ţi asumi conducerea serviciului medical al fortăreţei? o întrebă generalul. Ia să vedem, ce loc ai ales?

— Aici, în vale! răspunse Varia şi porni la trap înainte, urmărită de toată lumea. După vreo jumătate de verstă, se opri.

— Aici! arătă ea cu mîna spre o stîncă abruptă, aproape complet verticală.

— Nu e rău; locul e bine adăpostit într-un spaţiu mort şi e accesibil, îşi dădu cu părerea Kondratenko, uitîndu-se în jur. Deci, totul e în ordine. Serghei Vladimirovici, fă un deviz şi un proiect; pe urmă, du-te la Kostenko şi aranjează tot ce trebuie.

— Am înţeles, excelenţă, răspunse Zvonariov.

De bucurie, Varia bătu din palme.

A doua zi, Zvonariov şi Varia se duseră la preşedintele Curţii Marţiale a fortăreţei Port-Arthur, generalul Kostenko. Locuia într-o vilă, dincolo de promontoriul Ploski. Ordonanţa cam şovăia — nu prea avea curaj să anunţe generalului sosirea vizitatorilor.

— Excelenţa sa e bolnav şi se aprinde rău cînd vine la dumnealui careva fără treabă, spuse cu îndoială ostaşul.

Nerăbdătoare, Varia nu mai aşteptă să fie poftită înăuntru, ci năvăli în cameră după soldat şi-i făcu o reverenţă adîncă generalului, uimit de această irupţie neaşteptată.

— Bună ziua, tată naşule! M-a trimis mama să te întreb de sănătate, turuia fata, întinzîndu-i lui Kostenko, care o privea cu ochii mari, un borcan cu o doctorie. Ia infuzia asta, e foarte bună la răceală.

— A, să trăieşti, să trăieşti, libelulo! M-ai asurzit de tot cu zbîrnîiala ta. Îi mulţumesc Mariei Fominişna că-mi poartă de grijă, se înveseli generalul, mişcat de acea dovadă de atenţie. Cine a intrat după tine? Fii bun şi aşteaptă pînă termin de vorbit cu *mademoiselle* Belaia, îl rugă el pe Zvonariov.

— E aghiotantul lui Kondratenko. Venim amîndoi în aceeaşi chestiune, lămuri Varia.

— Nu cumva ăţi fi vrînd să vă cunun? Bucuros, dar acum nu pot, sînt bolnav.

— Vai, tată naşule, mă faci să roşesc! se fîstîci Varia. Nu e încă timpul să mă gîndesc la măritiş.

— Lasă, libelulo, nu te sfii! Te-ai făcut fată mare, în toată legea. Parcă văd că taică-tău şi maică-ta o să se pomenească că te-ai şi măritat cu un voinic ca acesta, urmă Kostenko.

— Dumneata eşti preşedintele comisiei sanitare militare care are în grija ei alegerea locurilor pentru posturile de prim-ajutor şi organizarea lor, trecu Varia la treburi serioase.

— Asta ţine de medicul-şef al fortăreţei, doctorul Subbotin, se eschivă generalul.

— Conform ordinului, excelenţa voastră sînteţi preşedintele comisiunii, îi reaminti respectuos Zvonariov.

— Dar sînt bolnav, răcit, şi nu ies nicăieri, exclamă Kostenko.

— Păi, afară e mai cald şi mai frumos decît aici! obiectă Varia şi deschise larg fereastra. Hai să mergem la noi şi, în drum, o să-ţi arătăm locul pe care l-am ales pentru postul de prim-ajutor.

Oftînd şi gemînd, generalul se ridică şi-şi strigă ordonanţa.

— Adu-mi mantaua şi galoşii, ordonă el.

— Afară e o căldură grozavă, drumul e uscat, aşa că-ţi ajunge pelerina de praf, stărui Varia.

— Ţie, zburdalnico, nu ţi-e frig, alături de tinerii cavaleri, suspină Kostenko, dar eu tremur mereu.

Cu o mişcare energică, Varia dădu la o parte ordonanţa care adusese mantaua, luă din cuier pelerina de pînză şi o puse pe umerii generalului. Zvonariov îi dădu chipiul, iar Kostenko se închină de trei ori şi o luă spre ieşire.

— Minunat, minunat, rosti generalul, îngustîndu-şi ochii la soare. Ce bine că m-ai scos la lumina zilei. Începusem să prind mucegai.

— Uite, noi am schiţat aici un plan de construcţie şi am întocmit devizul. Ne trebuie semnătura dumitale, şi Varia întinse generalului planul şi devizul.

— Am să le examinez acasă.

— Ne trebuie mai repede, căci fără aprobarea dumitale, nu încep lucrările.

— Kondratenko a văzut proiectul?

— L-a văzut şi l-a aprobat.

— Să pună şi el o semnătură undeva într-un colţ. Pentru mine ar fi suficient.

— Da' ce, nu crezi că Kondratenko a aprobat proiectul? îl luă de scurt Varia.

— Vorbele-s vorbe. Noi, juriştii, ştim cîte parale fac, replică Kostenko cu hotărîre.

Ajungînd la faţa locului, generalul coborî vioi din trăsură şi se luă după Varia.

— O să săpaţi în piatră? Cît timp crezi că va necesita această lucrare? întrebă Kostenko, uitîndu-se cam neîncrezător la stîncă.

— Cel mult o lună. În schimb, nu încape îndoială că va fi o construcţie solidă iar răniţii se vor afla aici în deplină siguranţă, lămuri Zvonariov.

După examinarea stîncii, se duseră cu toţii la Belîi, unde prînziră. La masă, generalul se înveseli şi se dezmorţi pe deplin.

— Maria Fominişna, ai o comoară de fată. A moştenit de la dumneata darul tămăduirii. Îi trebuie un mire la fel cu ea, frumos şi zîmbitor, să le fie drag să se uite unul la altul! spuse generalul, cu totul înduioşat după prînzul delicios, încheiat cu lichioruri dulci de casă.

Curînd după aceea sosi şi Kondratenko. Varia îl puse să semneze pe loc proiectul şi devizul, după care Kostenko scrise şi el caligrafic: „Se aprobă".

— Ei, acum totul e în regulă, se pot începe lucrările! îi spuse Varia lui Zvonariov. Am să fiu acolo mîine, la patru. Să fii şi dumneata, la aceeaşi oră, adăugă ea, autoritară.

— Am înţeles, domnule „felcer", răspunse praporşcikul, luînd poziţia de drepţi.

A doua zi după amiază, cînd dogoarea mai slăbise, Zvonariov se duse călare la bateria Zaliternaia. Acolo fu întîmpinat de Boreiko, în cămaşă, cu picioarele goale în opinci de sfoară şi cu un fel de turban în jurul capului. Soldaţii aveau cam aceeaşi ţinută. Nu departe de ei, matrozii, sub conducerea lui Soimanov, amplasau un tun naval.

— Ce vînt te aduce, Serioja? îl întrebă Boreiko pe praporşcik.

— Sînt însărcinat cu construirea unui post de prim-ajutor în spatele bateriei Zaliternaia. Am nevoie de lucrători. Cred că ne vor ajuta şi marinarii, îi spuse praporşcikul lui Soimanov.

— Desigur, e o cauză comună: o să luptăm împreună, încuviinţă locotenentul.

Peste puţin, cei trei ofiţeri şi vreo duzină de soldaţi şi de matrozi stăteau lîngă locul ales pentru adăpost.

— Parc-ar fi poarta iadului. De aici, o să fie foarte uşor sufletelor să se care în ghiarele dracului, spuse Boreiko, rotindu-şi privirile în toate părţile.

— Aici nu va nimeri nici un obuz, e ferit din toate părţile. La baterie se ajunge prin nişte rîpe adînci, spuse Zvonariov pledînd pentru locul ales.